

ДОКЛАД ЗА ЕКОЛОГИЧНА ОЦЕНКА НА

**проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027,
съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между
Република България и Република Турция и Териториална стратегия за
интегрирани мерки**

(С ОТРАЗЕНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРОВЕДЕНИТЕ КОНСУЛТАЦИИ)

Възложител: Министерство на регионалното развитие и благоустройството

Изпълнител: „БТ-Инженеринг“ ЕООД

Май, 2022 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	9
ИНФОРМАЦИЯ ЗА КОНТАКТ С ВЪЗЛОЖИТЕЛЯ	10
1. Описание на съдържанието на основните цели на ПТГС и ТСИМ 2. и връзка с други съотносими планове и програми	11
1.1. Основание за изготвяне на ПТГС и ТСИМ	11
1.2. Основни цели и предвиждания на ПТГС и ТСИМ	12
1.3. Алтернативи за ПТГС и ТСИМ	22
1.4. Връзка на ПТГС и ТСИМ с други съотносими планове, програми и стратегии	22
А. Планове, програми и стратегии на европейско (в т.ч. двустранни) и международно ниво, имащи отношение към ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.	22
Б. Планове, програми и стратегии на територията на Република България, относими към ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.:	30
В. Планове, програми и стратегии на територията на Република Турция, относими към ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.:	46
2. Текущо състояние на околната среда и евентуално развитие без прилагането на ПТГС и ТСИМ	59
2.1. Текущо състояние на околната среда	59
2.1.1. Климат и климатични изменения	59
А. Климатична характеристика	59
Б. Атмосферна циркулация	63
В. Климатични изменения	64
2.1.2. Състояние на атмосферния въздух	66
2.1.3. Състояние на водите, зони за защита на водите, риск от наводнения	73
А. Повърхностни води	73
Б. Подземни води	105
В. Зони за защита на водите	142
Г. Риск от наводнения	152
Д. Цели на опазване и мерки	157
2.1.4. Състояние на земните недра	172
2.1.5. Състояние на почвите и земеползването	181
2.1.6. Състояние на биологичното разнообразие	254
2.1.7. Защитени зони и защитени територии	292

2.1.8. Състояние на ландшафта	313
2.1.9. Състояние на материалните активи	318
2.1.10. Културно-историческо наследство, включително архитектурно и археологическо наследство	333
2.1.11. Състояние по отношение на вредните физични фактори	347
2.1.12. Състояние и управление на отпадъците	362
2.1.13. Опасни химични вещества и риск от големи аварии	373
2.1.14. Здравно състояние на населението.....	374
А. Здравно-демографска характеристика на населението.....	374
Б. Анализ на рисковите фактори на околната среда, влияещи върху здравето на населението в трансграничния регион	390
2.1. Евентуално развитие на околната среда без прилагането на ПТГС и ТСИМ.....	393
3. Характеристика на околната среда за територии, които вероятно ще бъдат значително засегнати с реализацията на ПТГС и ТСИМ	396
4. Съществуващи екологични проблеми, установени на различно ниво, имащи отношение към ПТГС и ТСИМ включително отнасящите се до райони с особено екологично значение, като защитените зони по Закона за биологичното разнообразие	404
5. Цели на опазване на околната среда на национално и международно равнище, имащи отношение към ПТГС и ТСИМ и начин, по който тези цели и всички екологични съображения са взети под внимание при изготвянето на програмата и стратегията	415
5.1. Интегриране на цели по опазване на околната среда в проектите на ПТГС и ТСИМ	415
5.2. Цели по опазване на околната среда на международно и национално ниво, относими към ПТГС и ТСИМ и начин, по който са съобразени.....	415
6. Вероятни значителни въздействия върху околната среда и човешкото здраве, в т.ч. и трансгранични въздействия върху околната среда в други държави	442
6.1. Оценка на вероятните въздействия на Стратегическо ниво	443
6.1.1. За ПТГС	443
6.1.2. За ТСИМ.....	448
6.2. Оценка на вероятните въздействия на ниво „дейности/мерки“.....	460
6.2.1. За ПТГС	460
А. Дейности/инвестиции, обект на подкрепа по Приоритет 1:	460
Б. Дейности/инвестиции, обект на подкрепа по Приоритет 3:.....	469
6.2.2. За ТСИМ.....	470
6.3. Кумулативно въздействие	482

6.4.	Трансгранично въздействие на ПТГС и ТСИМ	483
6.5.	Обобщение за очакваното въздействие	484
7.	<i>Мерки, предвидени за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсиране на неблагоприятните последици от осъществяването на ПТГС и ТСИМ върху околната среда и човешкото здраве.....</i>	487
7.1.	Мерки за отразяване в окончателните варианти на ПТГС и/или ТСИМ.....	487
7.2.	Мерки за изпълнение при прилагането на ПТГС и/или ТСИМ.....	488
8.	<i>Мотиви за избор на разгледаните алтернативи.....</i>	494
9.	<i>Методи за извършване на екологичната оценка, използвана нормативна база и документи и трудности при събиране на необходимата за това информация.....</i>	495
10.	<i>Мерки във връзка с наблюдението по време на прилагането на ПТГС и ТСИМ.....</i>	504
11.	<i>Заключение на екологичната оценка</i>	507
12.	<i>Справка за резултатите от проведените консултации в процеса на изготвяне на ПТГС и ТСИМ и извършване на екологичната оценка.....</i>	509
13.	<i>Нетехническо резюме на екологичната оценка.....</i>	565
14.	<i>Приложения към доклада за екологична оценка.....</i>	566

СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА

АД	Акционерно дружество
АИС	Автоматична измервателна станция
АМ	Автомагистрала
АПИ	Агенция „Пътна инфраструктура“
БВП	Брутен вътрешен продукт
БД	Басейнова дирекция
БДИБР	Басейнова дирекция „Източнобеломорски район“
БДС	Български държавен стандарт
БДЧР	Басейнова дирекция „Черноморски район“
БЕК	Биологични елементи за качество
БПК₅	Биологична потребност от кислород - кислород, консумиран в литър проба при постоянна температура от 20°C в продължение на 5 дни инкубационен период
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ВЕЦ	Водоелектроенческа централа
ГКПП	Граничен контролно-пропускателен пункт
ГПСОВ	Градска пречиствателна станция за отпадъчни води
ДЕО	Доклад за екологична оценка
ДН	Директивата за оценка и управление на риска от наводнения 2007/60/ЕО
ДОАС	Differential Optical Absorption Spectroscopy – система за мониторинг на качеството на въздуха с непрекъснат режим на работа
ДСМОС	Добро състояние на морската околна среда
ЕАОС	Европейска агенция по околна среда
ЕЕ	Енергийна ефективност
ЕМП	Електромагнитни полета
ЕО	Екологична оценка (Стратегическа екологична оценка по смисъла на Директива 2001/42)
ЕС	Европейски съюз
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЖП	железопътен
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗЗ	Защитена зона
ЗЗВ	Зона за защита на водите
ЗЗО	Зони от значение за общността
ЗЗТ	Закон за защитените територии
ЗЗШОС	Закон за защита от шума в околната среда
ЗТ	Защитена територия

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

ЗУО	Закон за управление на отпадъците
ЗУЧК	Закон за устройство на Черноморското крайбрежие
ЗЧАВ	Закон за качество на атмосферния въздух
ИВТ	Изкуствено водно тяло
ИЗП	Използвана земеделска площ
ИИЗ	Изключителна икономическа зона
ИКТ	Информационни и комуникационни технологии
ИМТ	Интермодален терминал
КАВ	Качество на атмосферния въздух
КР	Комплексно разрешително
КТМ	Ключови типове мерки
КЦН	Краткосрочна целева норма
МВР	Министерство на вътрешните работи
МКБ	Международна класификация на болестите
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МС	Министерски съвет
МСП	Малки и средни предприятия
ММСП	Микро, малки и средни предприятия
Наредба за ЕО	Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми
НКЦ	Недвижима културна ценност
НИМХ-БАН	Национален институт по метеорология и хидрология при Българска академия на науките
НИНКН	Национален институт за недвижимо културно наследство
НКМ	Национален каталог от мерки
НО	Национален орган
НПУО	Национален план за управление на отпадъците
НПО	Неправителствени организации
НСИ	Национален статистически институт
НСМОС	Национална система за мониторинг на околната среда
НЦОЗА	Национален център по обществено здраве и анализи
ОВОС	Оценка на въздействието върху околната среда
ООН	Организация на обединените нации
ОС	Оценка за съвместимост (с предмета и целите на опазване на защитените зони от екологичната мрежа „Натура 2000“)
ПАВ	Полициклични ароматни въглеводороди
ПБВ	Питейно-битово водоснабдяване

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

ПВТ	Подземно водно тяло
ПГ	Парникови газове
ПоМ	Програма от мерки
ПОРН	Предварителна оценка на риска от наводнения
ПТГС	Програма за трансгранично сътрудничество
ПУО	Програма за управление на отпадъците
ПУРБ	План за управление на речните басейни
ПУРН	План за управление на риска от наводнения
РДВ	Рамкова директива за водите
РДМС	Рамкова директива за Морска стратегия
РЗИ	Регионална здравна инспекция
РЗПРН	Район със значителен потенциален риск от наводнения
РИМ	Регионален исторически музей
РИОСВ	Регионална инспекция по околна среда и води
РОУКАВ	Район за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух
РСУО	Регионална система за управление на отпадъците
СГН	Средногодишна норма
СГС	Средногодишна стойност
СДН	Средноденонощна норма
СЗЗ	Специални защитени зони
СКЗ	Специални консервационни зони
СКОС	Стандарт за качество на околната среда
СМВТ	Силно модифицирано водно тяло
СПА	Специализирана провинциална администрация
СЧН	Средночасова норма
СШК	Стратегически шумови карти
ТЕЦ	Топлоелектрическа централа
ТСИМ	Териториална стратегия за интегрирани мерки
УВК	Ултракъси вълни
УО	Управляващ орган
УРН	Управление на риска от наводнения
ФПЧ	Фини прахови частици
ЦКЕС	Цели по качеството на екосистемата
ЧК	Червена книга
ЧРБУ	Черноморски район за басейново управление
ЮИР	Югоизточен район
ЮЦР	Южен централен район

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

CITES	Конвенция по международната търговия със защитени видове от дивата фауна и флора
CR	Критично застрашен
EIONET	European Environment Information and Observation Network
ha	Хектар
hm	Хектометър
IPPC	Integrated Pollution Prevention and Control
IUCN	International Union for Conservation of Nature / Международен съюз за защита на природата и природните ресурси
NUTS	Номенклатура на териториалните статистически единици
RDF	Refuse Derived Fuel – гориво, произведено от отпадъци
TEN-T	Трансевропейска транспортна мрежа
TR-21	Регион Тракия, Република Турция

ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият документ е изготвен в рамките на договор № РД-02-29-89/16.04.2021 г. с предмет: „Извършване на екологична оценка на Програмата за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирани по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и на териториалната стратегия за интегрирани мерки, която ще бъде финансирана по Програмата за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция“, което трябва да се извърши в София, с идентификационен номер Interreg-IPA CBC-TA-2020-4 /Лот 2, сключен между: Министерство на регионалното развитие и благоустройството на Р. България (Възложител) и «БТ-Инженеринг» ЕООД (Изпълнител).

Докладът за екологична оценка (ДЕО) на проектите на *Програма за трансгранично сътрудничество (ПТГС) 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки* (ТСИМ) е изготвен съгласно изискванията на Директива 2001/42/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 27 юни 2001 година относно оценката на последиците на някои планове и програми върху околната среда (Директива 2001/42/ЕО). Съгласно тези изисквания, ДЕО е разработен като единен документ, който включва:

- съдържателна част;
- списък на експертите и ръководителя на екипа, изготвили доклада за екологична оценка; декларации на всеки от експертите - в **Приложение № 1** на ДЕО е представен табличен списък на експертите и декларации;
- справка за проведени консултации и изразените при консултациите мнения, предложения, както и за начина на отразяването им – справката е представена в т. 12 на ДЕО, а към **Приложение № 2** на ДЕО са представени копия на получените становища;
- приложения.

Основните цели на ДЕО са насочени към интегриране на екологичните съображения в проектите на ПТГС и ТСИМ в процеса на тяхното изготвяне, чрез:

- анализ на текущото състояние и проблеми на околната среда, в т.ч. по отношение на човешкото здраве в обхвата на трансграничния район, предмет на ПТГС и ТСИМ,
- оценка на евентуалните въздействия, в т.ч. значителни, върху околната среда и здравето на хората в резултат на предвижданията на проектите на ПТГС и ТСИМ, като въз основа на това се мотивира изборът на най-благоприятната за околната среда и здравето на хората алтернатива за реализирането им;

- предлагане на мерки за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсиране на неблагоприятните последици и на мерки за наблюдение и контрол на въздействието върху околната среда и човешкото здраве при изпълнението на ПТГС и ТСИМ.

Като самостоятелно **Приложение № 3** към ДЕО е изготвено нетехническо резюме, в обем не по-малък от 10 на сто от обема на доклада. Резюмето не съдържа технически термини, написано е на разбираем за широката общественост език и съдържа необходимите нагледни материали – карти, снимки, схеми.

В ДЕО са отразени и съобразени по подходящ начин всички получени становища в резултат на проведените консултации по Заданието за обхват и съдържание на ДЕО с обществеността, заинтересовани страни и трети лица, които могат да бъдат засегнати от реализирането на ПТГС и ТСИМ.

За Република България ДЕО и всички приложения към него се предоставят за консултации по реда на чл.6 от Директива 2001/42/ЕО, заедно с проектите на ПТГС и ТСИМ. За Република Турция е осигурен публичен достъп на нетехническото резюме на ДЕО.

ИНФОРМАЦИЯ ЗА КОНТАКТ С ВЪЗЛОЖИТЕЛЯ

Име, седалище и единен идентификационен номер на юридическото лице

Министерство на регионалното развитие и благоустройството

Пълен пощенски адрес

гр. София 1000, ул. „Св. Св. Кирил и Методий“ № 17-19

Телефон, факс, E-mail

Лице за връзка: Десислава Георгиева – Директор на дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“

Телефон: 02/9405 488

E-mail: D.G.Georgieva@mrrb.government.bg

1. Описание на съдържанието на основните цели на ПТГС и ТСИМ г. и връзка с други съотносими планове и програми

1.1. Основание за изготвяне на ПТГС и ТСИМ

Изготвянето на програмите за трансгранично сътрудничество се основава на първо място на Регламент (ЕС) 2021/1060 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 година за установяване на общо приложимите разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд плюс, Кохезионния фонд, Фонда за справедлив преход и Европейския фонд за морско дело, рибарство и аквакултури, както и на финансовите правила за тях и за фонд „Убежище, миграция и интеграция“, фонд „Вътрешна сигурност“ и Инструмента за финансова подкрепа за управлението на границите и визовата политика (**Общ Регламент**) и за Регламент (ЕС) 2021/1059 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 година относно специалните разпоредби за цел „Европейско териториално сътрудничество“ (Interreg), подкрепяна от Европейския фонд за регионално развитие и инструменти за външно финансиране (**Интеррег Регламент**).

На национално ниво водещи документи са изготвянето на програмите са:

- Проект на **Споразумение за партньорство**, съдържащ списък на програмите по Интеррег;
- **Решение № 196 на Министерския съвет от 11 април 2019 г.** за одобряване на Анализ на социално-икономическото развитие на България 2007-2017 г. за определяне на националните приоритети за периода 2021-2027 г., на списък с целите на политиките, които да бъдат подкрепени през програмен период 2021-2027 г., и на списък с програми и водещи ведомства за разработването им, с което Министерството на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ) е определено за водещо ведомство за разработването на програмите по цел *Европейско териториално сътрудничество* (Interreg) 2021 – 2027 г.;
- **Постановление № 142 на МС от 2019 г.** за разработване на стратегическите и програмните документи на Република България за управление на средствата от фондовете на ЕС за програмен период 2021-2027 г.

ПТГС и ТСИМ се финансират от Европейския съюз със средства по Инструмента за предприсъединителна помощ.

МРРБ е Управляващ орган по двустранните програми Интеррег за трансгранично сътрудничество между Република България и Република Сърбия, Република Турция и Република Северна Македония.

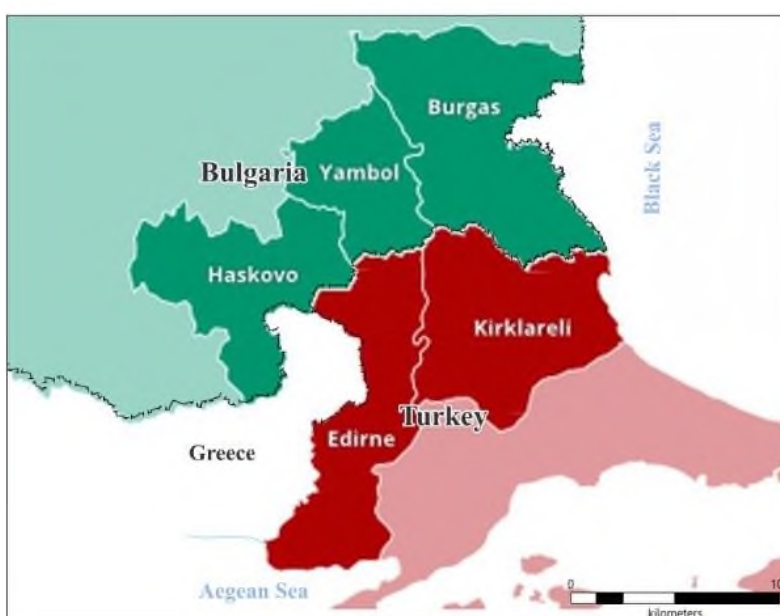
1.2. Основни цели и предвиждания на ПТГС и ТСИМ

А. ПТГС 2021-2027 г. между Република България и Република Турция е с географски обхват:

- Република България: 3 NUTS III области: Бургас, Хасково и Ямбол;
- Република Турция: 2 NUTS III райони: Одрин и Къркларели

Границата между двете държави е с дължина почти 288 км (с три действащи гранични пункта: Капитан Андреево – Капъкуле, Лесово – Хамзабейли и Малко Търново - Дерекъой).

Общата площ в обхвата на програмата е около 29 000 км² – 14,99% от територията на Република България и 1,58% от територията на Република Турция.

Фигура № 1.2-1 Териториален обхват на ПТГС 2021-2027 г. между Република България и Република Турция

Основното съвместно предизвикателство за региона за трансгранично сътрудничество е поемане на по-технологичен ход на развитие, като се възползва от неговите предимства за постигане на икономически резултати, предоставящи възможност за растеж, както и за намаляване на неравенствата в доходите и неравенствата в достъпа до услуги от общ интерес.

Въз основа на извършеният териториален анализ за целите на програмирането и са структурирани основните **констатации** в следните групи области на политиката, разглеждани от гледна точка на предизвикателствата и движещите сили за развитие:

- Противоположни демографски тенденции;
- Бедност и неравенства в доходите;
- Слаба връзка между образованието и пазара на труда;
- Неравенства по отношение на достъпа до здравни грижи;

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

- Диспропорционалност в развитието на конкурентоспособността и бизнес средата;
- Диспропорционалност в развитието на дигитализацията и иновациите;
- Недостатъчно развита туристическа инфраструктура за всезонално ползване;
- Висок риск от природни бедствия и загуба на биоразнообразие;
- Ограничена готовност за зелен преход;
- Продължително напрежение, свързано с трансграничната миграция.

Като **движещи сили** за развитието, на база на териториалния анализ, са определени:

1. Благоприятна макроикономическа среда;
2. Потенциал за интегриране в международната туристическа мрежа;
3. Добра регионална свързаност и потенциал за мултимодален транспорт.

Програмата идентифицира следните **Цели на политиката** (от Общ Регламент) и свързани с тях **Приоритети**, **Специфични цели** и **Дейности/Инвестиции**, обект на подкрепа:

Фигура № 1.2-2 Тематична концентрация на ПТГС 2021-2027 г. между Република България и Република Турция

Съдържанието на **приоритетите** е както следва:

Приоритет 1: Щадящ околната среда трансграничен регион

Цел на политиката 2: „По-зелена, нисковъглеродна и устойчива Европа“

Специфична цел 1.1: „Насърчаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове“

Видове дейности/инвестиции, обект на подкрепа (неизчерпателен списък):

- Инвестиции за намаляване на емисиите на парникови газове и потреблението на енергия през целия жизнен цикъл на промишлеността, включително чрез замяна на старо оборудване с ново, по-енергийно ефективно;
- Инвестиции за енергийна ефективност на сграден фонд, собственост на предприятия, когато в тях се извършват производствени процеси;
- Инвестиции за внедряване на цифрови решения за събиране и анализ на данни за емисиите на парникови газове и потреблението на енергия на ниво предприятие с цел подпомагане на вземането на решения, базирани на данни;
- Инвестиции за внедряване на енергийни системи за информация и управление в реално време и приложения за крайното потребление на енергия;
- Инвестиции за внедряване на технологични решения за намаляване на потреблението на енергия в промишлените процеси и мерки за енергийна ефективност на сградния фонд, собственост на предприятията;
- Съвместно разработване на нови и осигуряване на достъп до съществуващи технологични решения за енергийна ефективност и намаляване на емисиите от парникови газове;
- Подобряване обмена на ноу-хау, добри практики и информация между съответните местни предприятия от двете страни на границата в областта на енергийната ефективност и намаляването на емисиите на парникови газове;
- Съвместни обучения и предоставяне на консултантски услуги на предприятията в областта на енергийна ефективност.

Целеви групи:

Съществуващи и новосъздадени микро, малки и средни предприятия (ММСП), включително тези организирани като кооперации и социални предприятия

Цел на политиката 2: „По-зелена, нисковъглеродна Европа“

Специфична цел 1.2: „Насърчаване на прехода към кръгова и основаваща се на ефективно използване на ресурсите икономика“

Видове дейности/инвестиции, обект на подкрепа:

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

- Разработване на по-дълготрайни, както и подходящи за повторна употреба, поправка и рециклиране продукти, включително закупуване на съответното технологично оборудване. Моделите, които подлежат на рециклиране следва да бъдат всеобхватни, като се има предвид и инфраструктурата за рециклиране. Регулаторните органи следва да съпоставят квотите за рециклиране (например процент на рециклиране на ЕС на 75% от отпадъците от опаковки до 2030 г.) с регионалния капацитет и да планират разширяването на потоците за рециклиране в координация с тези квоти.
- Разработване на нови бизнес модели, основани на отдаване под наем и споделяне на стоки и услуги (т.нар. модели „продукт като услуга“)
- Разработване на кръгови бизнес модели за насърчаване на създаването на тясна регионална верига за създаване на стойност¹ чрез използване на модели на сътрудничество между предприятия, предприятия и потребители и потребители (B2B, B2C и C2C);
- Разработване на кръгови бизнес модели, решения и продукти на биологична основа
- Подкрепящи мерки за споделяне на знания, методология на проектиране, иновационни лаборатории/центрове, групиране в клъстери като подходи за насърчаване на кръгови продукти и кръгови производствени процеси;
- Разработване на регионални практики за сертифициране, които възнаграждат регионални продукти въз основа на техните различни показатели за устойчивост, влияние върху околната среда и потенциал за кръгово потребление

Целеви групи:

Съществуващи и новосъздадени ММСП, включително тези организирани като кооперативи и социални предприятия.

Приоритет 2: Интегрирано развитие на трансграничния регион

Цел на политиката 5: „Европа по-близо до гражданите“

Специфична цел: „Насърчаване на интегрираното социално, икономическо и екологично местно развитие, културата, природното наследство, устойчивия туризъм и сигурността в райони, различни от градските райони“

¹ Веригата на стойността е верига от дейности, по която продуктите преминават последователно, като след всяка дейност повишават стойността си. Системата за създаване на стойност на фирма, работеща в даден отрасъл, обхваща веригите на стойността на доставчиците, на самата фирма, на каналите за дистрибуция и на потребителя на продукцията.

В рамките на Приоритет 2, за прилагане на Цел на политиката 5 „Европа по-близо до гражданите“, е предвидено разработването на **Териториална стратегия за интегрирани мерки (ТСИМ)**, която да адресира мерките (идентифицираните допустими дейности за подкрепа по програмата) по конкретни териториални нужди.

Интегрираният подход за посрещане/адресиране на нуждите и потенциалите на територията в разработваната ТСИМ се проявява в три основни аспекта:

- територия, дефинирана на базата постигане на устойчиви резултати по отношение на общи нужди и потенциали за развитие;
- участие на широк кръг партньори в целия процес на изготвяне, обсъждане, приемане и реализиране на стратегията.
- изведен пакет от взаимосвързани и допълващи се (интегрирани) мерки, на базата на тясна координация на различните публични политики съобразно местните специфики, отговарящ на местните нужди и потенциали за развитие и носещ обща полза за партньорите и региона.

Чрез **ТСИМ** ще даде приоритет на подкрепата за някои проекти/действия/дейности пред други – описани са по-долу при описанието на ТСИМ.

Целеви групи:

- Население в трансграничния регион (Население на областите Бургас, Хасково и Ямбол и провинции Одрин и Къркларели);
- Местни/ регионални органи и власти, регионални структури на централни публични органи;
- Гражданското общество;
- неправителствени организации;
- Научно-изследователска и развойна дейност, академични и учебни институции;
- Социални институции;
- ММСП.

Приоритет 3 По-сигурен трансграничен регион

Интеррег специфична цел 2: „По-безопасна и по-сигурна Европа“

Специфична цел „По-добро управление на миграцията“

Стратегически проект:

В рамките на Приоритет 3 е предвиден стратегически проект, свързан с повишаване на капацитета на правоприлагащите институции от двете страни на границата за справяне с нелегалната миграция по кооперативен и основан на солидарност начин. Партньори по проекта ще бъдат Областна дирекция на Министерство на вътрешните работи (МВР) Хасково, Областна дирекция на МВР Бургас и Областна дирекция на МВР Ямбол от българска страна и провинция Одрин и провинция Къркларели от турска страна.

Видове дейности/инвестиции, обект на подкрепа по Стратегическия проект:

- Провеждане на обучения на персонала, обмен на опит и добри практики с цел подобряване на институционалното сътрудничество и капацитет;
- Мерки за подобряване на сигурността в градските и извънградските територии от трансграничния регион (включват се доставки на оборудване и обучения);
- Доставка на специализирано оборудване/ устройства за подобряване на техническите възможности и физическия капацитет на служителите на органите на реда в трансграничния регион.

Целеви групи:

Населението в трансграничния регион (Населението на областите Бургас, Хасково и Ямбол и провинции Одрин и Къркларели); Мигранти и лица, търсещи убежище; Публични органи и доставчици на услуги; Правоприлагащи органи; Потенциални инвеститори и местни икономически оператори; Предприятия; Посетители на трансграничния регион.

Б. ТСИМ 2021-2027 между Република България и Република Турция

ТСИМ определя **Визията** на ПТГС, **стратегическа цел, специфични цели** (описани и по-горе към **Приоритет 2** на ПТГС) и **мерки**.

Визия: Територията на програмата за трансгранично сътрудничество между България и Турция – място, където трансграничното сътрудничество има значение и чрез интегриран отговор на местните нужди и реализиране на местния потенциал, допринася за балансираното териториално развитие на региона.

Визията дефинира желаната роля на стратегията като част от организираното прилагане на политики за устойчиво социално-икономическо развитие на територията.

Визията ще бъде постигната чрез използването на балансиран и ориентиран към териториалните нужди интегриран подход, ключов за постигане на цялостен кумулативен ефект.

Идентифицираните ключови (приоритетни) области на намеса дават основата за определяне на стратегическите цели, а те на свой ред – на специфичните цели на стратегията.

Специфичните цели са базата за определяне, в тясна обвързаност с конкретните нужди и потенциали и приоритетните мерки от по високо ниво, на мултисекторен пакет от мерки (интегрирани мерки). За целта ще бъде осигурено прилагането на необходимия минимум териториално фокусирани интервенции в различните области.

В основата на териториалната обвързаност на интегрираните в мултисекторен пакет мерки стои целта да се отговори на идентифицираните нужди, като се укрепи полицентричния модел на развитие и по този начина да се намалят пространствените дисбаланси. Приоритетите на Териториален дневен ред 2030, адаптирани към контекста в националните и регионални стратегически документи, определят решаваща роля на полицентричните мрежи от градове като двигатели на икономическото и социално развитие.

Подчертава се значението на малките и средни градове за „регионалните икономическо развитие, социалното благосъстояние и адекватния достъп до услуги“ на местно ниво.

Стратегическа цел 1: Постигане на устойчив икономически растеж, базиран на повишаване конкурентоспособността на местната икономика, дигитална и зелена трансформация

Специфична цел 1.1: Повишаване на конкурентоспособността на местната икономика и подобряване на бизнес средата

Мярка 1.1. Насърчаване на предприемачеството, съвместните действия (инициативи, програми и проекти), развитието на индустриални зони, технологичното обновяване, участието на чуждестранните пазари, използването на разнообразни възможности за финансиране, участието в европейски и национални програми, развитието на иновативни идеи за продукти и услуги и такива с висока добавена стойност.

Съответни нужди и потенциал за развитие:

- Насърчаване развитие на предприемаческата екосистема на региона и насърчаване на предприемачеството като цяло, както и интервенции за повишаване привлекателността на зоната за трансгранично сътрудничество (ТГС) за чуждестранни преки инвестиции са наложителни, като политики в дългосрочен план;
- Подобряване културата на сътрудничество между МСП, включително за участие в програми и решаване на общи предизвикателства, както и изграждане на положително отношение към различни възможности за финансиране е важно условие за тяхното успешно развитие във високо конкурентна среда;
- Насърчаването появата и развитието на нови идеи за продукти и услуги предлагани от МСП е наложително от гледна точка на тяхното развитие;
- Свободния пазар изисква непрекъснато технологично обновяване на МСП, свързано с нови знания и умения, машини и програмни продукти;
- Продължаване постепенното и устойчиво развитие на МСП в сектор „Преработваща промишленост“;
- Активиране потенциала за развитие на местното занаятчийство, чрез адаптирането му спрямо съвременните пазари;
- Значителният принос за brutния вътрешен продукт на МСП и големият брой заети в тях определят сериозния потенциал на мерките свързани с развитие на МСП, да окажат широк положителен ефект върху икономиката като цяло;
- Развитието на МСП в сферата на информационните и комуникационни

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

технологии (ИКТ) предоставя възможност за създаване на продукти с висока добавена стойност;

- Значителният брой на МСП и разнообразието от сфери, в които оперират, крие потенциал за повишаване конкурентоспособността на МСП чрез съвместното им участие в общи инициативи и проекти;
- Идентифициране на България като основен външнотърговски партньор на вилает Одрин създава потенциал за съвместни действия в трансграничното сътрудничество свързани с износа и съответно вноса;
- Нужда от насърчаване на предприемачите в МСП да се ангажират с повишаване квалификацията на своите служители;
- Добре развитата образователна инфраструктура в зоната на ТГС има потенциала да свърже професионалното обучение и нуждите на бизнеса в дългосрочен план
- Необходимост от подкрепа/повишаване на компетентността за участие на МСП по европейски и национални програми за финансиране и подобряване на квалификацията, свързана с изследвания, планиране и износ на МСП;
- Необходимост от снабдяване на МСП с актуална информация относно пазари, технологии, суровини, иновации и програми за финансиране.

Специфична цел 1.2: Повишаване степента на дигитализация и климатична неутралност на местната икономика

Мярка 1.2. Трансформация на местната икономика, чрез мерки за дигитален и енергиен преход, и внедряване на модела на кръговата икономика

Съответни нужди и потенциал за развитие:

- Процесът на внедряване на цифрови технологии в МСП изисква специфична целенасочена подкрепа;
- Необходимост от подкрепа при внедряване на модели на кръговата икономика от различно икономически оператори, включително общински предприятия;
- Развитие на потенциала за износ на стоки и услуги чрез запазване на конкурентоспособността им на международния пазар посредством ориентиране на част от инвестициите към зелен преход.

Специфична цел 1.3: Подобряване на квалификацията на местни общности за успешна интеграция и реализация на пазара на труда

Мярка 1.3. Изграждане и развитие на адекватни към съвременните предизвикателства знания и умения в местното население

Съответни нужди и потенциал за развитие:

- Повишаване квалификацията чрез придобиване на ключови умения - лидерски, мениджмънт, маркетинг, дигитални и други компетентности, е ключово условие за повишаване конкурентоспособността на МСП;
- Политики и мерки за решаване на проблема с недостига на квалифициран персонал са крайно наложителни, особено в районите с по-висока безработица.

Специфична цел 1.4: Развитие на туризма

Мярка 1.4. Преодоляване на сезонността и повишаване използваемостта на туристическата инфраструктура, чрез интегрирани регионални туристически продукти, комбиниращи различни активности и локации и базирани на устойчиво развитие

Съответни нужди и потенциал за развитие:

- Подобряване и разширяване на наличната мрежа от велоалеи чрез теренно сигнализиране, включване на местните общности в инициативата и популяризирането на предоставените възможности.
- Потенциал за преодоляване на сезонността и увеличаване на използваемостта на туристическата надстройка, чрез възможността за комбиниране на различни развлекателни дейности във времето и пространството;
- Създаване на регионален туристически продукт в зоната на ТГС, на базата на природни дадености, културно наследство, минерални извори и относително добра туристическа инфраструктура, и осъществяване на регионален маркетинг и реклама;
- Реализирането на потенциала на зоната за ТГС е в пряка зависимост от съответствието на прилаганата туристическа политика с приоритетите на политиката в по-широк европейски контекст: повишаване на конкурентоспособността на сектора; насърчаване развитието на устойчив, отговорен и висококачествен туризъм;
- Използване на неоползотворения потенциал за развитие на МСП от региона в сектора на туризма;
- Развитието на велосипедните маршрути в региона има потенциала да създаде условия за преоткриване и развитие на непопулярни дестинации и подкрепя местните общности.

Специфична цел 1.5: Повишаване приноса на природното наследство за балансираното устойчиво социално-икономическо развитие на региона

Мярка 1.5. Насърчаване на съвместни действия за развитие на екосистемни практики и услуги в управлението на природни активи с туристически потенциал

Съответни нужди и потенциал за развитие:

- Развитие потенциала на богатото природно наследство на района да допринесе за балансирано устойчиво развитие, чрез реализирането на политики за опазване на природата, отчитащи едновременно екологичните, научните, културните, икономическите, социалните и рекреационните изисквания, както и регионалните и местните особености.

Стратегическа цел 2: Развитие на по-добър достъп до услуги от общ интерес

Специфична цел 2.1: Създаване на дигитални и зелени решения за по-добро обслужване на населението в трансгранична среда

Мярка 2.1. Подкрепа за действия, насочени към широко внедряване на подходи, ориентирани към потребителя в предоставянето на услуги от общ интерес

Съответни нужди и потенциал за развитие:

- Наблюдавани различия между търсенето и предлагането на здравни услуги в градските и селските райони и между различните групи с различни доходи; Турция е по-напреднала в електронното здравеопазване, докато България изостава;
- Уязвимите групи и тези в неравностойно положение продължават да имат ограничен достъп до услуги от общ интерес, поради което интегрираните мерки за подобряване на качеството на услугите и активното икономическо включване на уязвими лица трябва да бъдат определени с приоритет и от гледна точка на ИКТ, позволяващи повече цифрови решения;
- Нарастващо ниво на приемане на ИКТ в българската част на трансграничния регион и по-малко от турска страна. И двете страни работят в по-малко дигитално трансформирана среда, което отваря място за разработване на по-цифровизирани решения в различни области на политиката.

Специфична цел 2.2: Намалване на замърсяването и негативните ефекти от изменението на климата и предвидимите природни бедствия с трансграничен характер

Мярка 2.2. Реализиране на съвместни действия за намаляване на замърсяването и осигуряване на чист въздух, вода и храна и за смекчаване и адаптиране към изменението на климата.

Съответни нужди и потенциал за развитие:

- Налице е нужда от намаляване сезонното замърсяване на въздуха с фини прахови частици PM_{10} , чрез насърчаване отказването от твърди горива за отопление, осъвременяване на автомобилния транспорт и подобряване състоянието на прилежаща инфраструктура.
- Съвместни действия за намаляване на трансграничните замърсители;

- Задължително условие за устойчиво развитие в зоната за ТГС е прилагане на мерки за адаптиране към изменението на климата.

1.3. Алтернативи за ПТГС и ТСИМ

Проектите на програма и стратегия не съдържат алтернативи.

1.4. Връзка на ПТГС и ТСИМ с други съотносими планове, програми и стратегии

Проектите на ПТГС и ТСИМ 2021 – 2027 г. имат връзка с планове, програми и стратегии:

- на европейско и международно ниво;
- на национално, регионално и местно ниво (попадащи в рамките на териториалния обхват на програмата и стратегията в Република България и Република Турция).

А. Планове, програми и стратегии на европейско (в т.ч. двустранни) и международно ниво, имащи отношение към ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.

- ***Териториален дневен ред 2030 „Бъдеще за всички места“²***

Документът поставя две основни цели: **Справедлива Европа** и **Зелена Европа**, които имат **6 приоритета** за развитие на европейската територия в нейната цялост с обхващане на всички нейни части:

- *Балансирано териториално развитие;*
- *Функционални райони с по-малко неравенства;*
- *Интеграция и сътрудничество извън административно-териториалните и националните граници,*
- *Здравословна среда,*
- *Кръгова икономика,*
- *Устойчива цифрова и физическа свързаност.*

Териториалният дневен ред 2030 е от основните документи, на които е базирана ТСИМ.

- ***Стратегия на Европейския съюз за устойчив растеж в морските дейности и корабоплаването „Син растеж“³***

Съгласно стратегията възможността за „син растеж“ се разбира като инициатива за използване на неразработения потенциал на океаните, моретата и крайбрежията за създаване на работни места и растеж. Този потенциал е значителен, при условие че се правят необходимите инвестиции и научни изследвания.

² https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/brochure/territorial_agenda_2030_en.pdf

³ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:02_2

Стратегията се състои от три компонента: 1. Развитие на сектори, които имат висок потенциал за устойчиви работни места и растеж; 2. Осигуряване на знания, правна сигурност и сигурност в синята икономика чрез подобряване на достъпа до информация за морето; морско пространствено планиране за осигуряване на ефективно и устойчиво управление на дейностите в морето; интегрирано морско наблюдение, за да даде на властите по-добра представа за случващото се в морето; 3. Осигуряване на индивидуални мерки за насърчаване на регионалното сътрудничество между държавите чрез подкрепа на проекти и инициативи, финансирани от ЕС, свързани с мореплаването.

ПТГС и ТСИМ съобразяват стратегията и имат принос и към трите компонента.

- ***Стратегия на ЕС за морска сигурност, Актуализиран план за действие 2018 г***

Стратегията за морска сигурност на Европейския съюз е стратегия за справяне с всички предизвикателства от глобалната морска област, които могат да засегнат хора, дейности или инфраструктури в ЕС.

Актуализираният план за действие включва за първи път раздел, посветен изцяло на регионите и морските басейни, и четири действия, посветени на Черно море: 1) насърчаване на инициативи за регионално сътрудничество; 2) подкрепа за синергията, насърчавана от Механизма за син растеж; 3) подкрепа за действия за борба с престъпността в Черноморския басейн; и 4) усилия за насърчаване на диалога между множеството заинтересовани страни в региона.

ПТГС и ТСИМ съобразяват стратегията и имат принос и към четирите действия, включени в Актуализирания план за действие.

- ***Програмата за устойчиво развитие за периода до 2030 г. на Организацията на обединените нации (ООН) „Да преобразим света“⁴***

Програмата и идентифицираните в нея 17 глобални цели за устойчиво развитие и 169 специфични под-цели се разглеждат като рамка за националните политики на развитие, тъй като България има ангажимент към постигането на тези цели.

В тази връзка Програмата намира отражение в Национална програма за развитие на България: 2030, и от там – в програмните документи за периода 2021-2027 г.

17-те цели за устойчиво развитие са (*подчертани са тези, които имат връзка с ПТГС и ТСИМ, като е описана и връзката*):

Цел 1: Изкореняване на бедността – чрез мерки по специфични цели 1.1. и 1.3 на ТСИМ;

Цел 2: Премахване на глада - чрез мерки по специфични цели 1.1. и 1.3 на ТСИМ;

⁴ https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E

Цел 3: Добро здраве и благоденствие – всички предвиждания на ПТГС и ТСИМ са с принос;

Цел 4: Качествено образование – чрез мярка 1.3 по специфична цел 1.3 на ТСИМ;

Цел 5: Равенство между половете – няма конкретни мерки, но принципът представлява основно хоризонтално изискване към програмите, финансирани от ЕС, и е съобразен при определяне на допустимите дейности и мерките за подкрепа;

Цел 6: Чиста вода и канализация – мярка 2.2 към Специфична цел 2.2 на ТСИМ;

Цел 7: Икономически достъпна и чиста енергия – дейностите по Специфична цел 1.1 на Приоритет 1 на ПТГС;

Цел 8: Достоеен труд и икономически растеж – чрез мерки по специфична цел 1.1. на ТСИМ;

Цел 9: Промисленост, иновации и инфраструктура – чрез дейности по Приоритет 1 на ПТГС и мерките по стратегическа цел 1 на ПТГС;

Цел 10: Намалване на неравенствата – ПТГС и ТСИМ целят именно намаляване на неравенствата, което е основен предмет на програмите, съфинансирани от ЕС;

Цел 11: Устойчиви градове и общности – като цяло изпълнението на ПТГС и ТСИМ ще допринесе за изпълнение на целта.

Цел 12: Отговорно потребление и производство – чрез дейностите по Приоритет 1 на ПТГС и мерките по Стратегическа цел 1 на ПТГС;

Цел 13: Дейности във връзка с климата – дейностите по Приоритет 1, и мерки по специфични цели 1.2 и 2.2 на ТСИМ;

Цел 14: Живот под водата – пряка обвързаност в мярка 2.2 на ТСИМ;

Цел 15: Живот на земята – пряка обвързаност в мярка 2.2 на ТСИМ;

Цел 16: Мир, правосъдие и силни институции – косвено отношение имат мерките по Приоритет 3 на ПТГС;

Цел 17: Партньорство за изпълнение на целите – ПТГС и ТСИМ са базирани изцяло на принципа на партньорство.

Анализът на относимостта на целите за устойчиво развитие, представляващи цели по опазване на околната среда на международно ниво – 3,6,7,11,12,13,14,15, към ПТГС и ТСИМ, е направен в т. 5 на ДЕО.

- ***Предложение за Решение на Европейския парламент и на Съвета относно Обща програма на Европейския съюз за действие за околна среда до 2030 г. (Осма програма за действие на ЕС за околната среда до 2030 г.)⁵***

Програмата представлява основата за постигане на целите в областта на околната среда и климата, заложи в Програмата на ООН до 2030 г. и нейните цели за устойчиво развитие; рамката ѝ за мониторинг е свързаната с околната среда и климата част от усилията

⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A52020PC0652>

на ЕС за измерване на напредъка към по-голяма устойчивост, включително неутралност по отношение на климата, ефективност на ресурсите, благоденствие и издръжливост.

Дългосрочната цел на Програмата се състои в това гражданите да живеят добре в пределите на нашата планета, в регенеративна икономика, в която нищо не се пилее, няма нетни емисии на парникови газове и икономическият растеж не е зависим от използването на ресурси и влошаването на околната среда. Здравословната околна среда е в основата на благоденствието на гражданите, тя осигурява, че биологичното разнообразие процъфтява и природният капитал се опазва, цени и възстановява по начини, които повишават устойчивостта спрямо изменението на климата и други свързани с околната среда рискове.

Програмата има 6 тематични приоритетни цели, за чието изпълнение са идентифицирани и благоприятстващи условия.

Анализът на относимостта на тематичните приоритетни цели към ПТГС и ТСИМ и начинът им на съобразяване, е направен в т. 5 на ДЕО.

- ***Регламент (ЕС) 2021/694 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2021 година за създаване на програмата „Цифрова Европа“ и за отмяна на Решение (ЕС) 2015/2240⁶***

С Регламент (ЕС) 2021/694 се създава програмата „Цифрова Европа“ за периода 2021-2027 г. и се определят целите на програмата, бюджетът, формите на финансиране от Европейския Съюз и правилата за предоставяне на такова финансиране. С общ бюджет от 7.588 млрд. евро, програмата ще предоставя финансиране за проекти за внедряването на авангардни технологии в 5 ключови области:

1. Високопроизводителни изчислителни технологии: 2.2 млрд. евро;
2. Изкуствен интелект: 2 млрд. евро;
3. Киберсигурност и доверие: 1.6 млрд. евро;
4. Задълбочени цифрови умения: 577 млн. евро;
5. Внедряване, използване по най-добрия начин на цифровия капацитет и оперативна съвместимост: 1 млрд. евро.

Мярка 1.2 на ТСИМ се отнася за трансформация на местната икономика, в т.ч. мерки за дигитален преход – внедряване на цифрови технологии в МСП.

- ***Съобщение на Европейската комисия „Чиста планета за всички. Европейска стратегическа дългосрочна визия за просперираща, модерна, конкурентоспособна и неутрална по отношение на климата икономика“⁷***

Целта на документа, представляващ дългосрочна стратегия, е да потвърди ангажимента на Европа да поеме водеща роля в глобалните действия в областта на климата и да представи визия, която може да доведе до постигане до 2050 г. на нулеви нетни емисии на парникови газове чрез социално справедлив преход по икономически ефективен начин.

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32021R0694>

⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:52018DC0773>

Идентифицирани са 7 основни стратегически градивни елемента за постигане на икономика с нулеви нетни емисии на парникови газове, като *анализ на относимостта и степента на съобразяване в ПТГС и ТСИМ е направен в т.5 на ДЕО.*

- ***Съобщение на Европейската комисия: „Изграждане на устойчива към климатичните изменения Европа – новата стратегия на ЕС за адаптиране към изменението на климата“⁸***

Стратегията очертава начините, по които да бъдат посрещнати неизбежните последствия от изменението на климата. Действията за адаптация към изменението на климата предполагат участието на всички слоеве на обществото и всички равнища на управление в ЕС и извън него. Стремежът е за изграждането на устойчиво на климатичните изменения общество чрез повече и по-добри познания за последствията от тях и необходимата адаптация, по-бързо разработване на планове за адаптация и оценка на климатичните рискове, ускоряване на действията по адаптиране и подпомагане на укрепването на устойчивостта спрямо изменението на климата в световен мащаб.

Анализ на насоките, включени в документа и начина им на съобразяване в проектите на ПТГС и ТСИМ е направен в т.5 на ДЕО.

- ***Съобщение на Европейската комисия „Актуализиране на новата промишлена стратегия за 2020 г.: Изграждане на по-силен единен пазар за възстановяването на Европа“⁹***

С актуализираната стратегия се затвърждават приоритетите, определени в съобщението от март 2020 г., публикувано в деня преди СЗО да обяви пандемията от COVID-19. Същевременно тя е и израз на поуките, извлечени от кризата, за да се даде тласък на възстановяването и да се укрепят отворената стратегическа автономия на ЕС. С нея се предлагат нови мерки за засилване на адаптивността на нашия единен пазар, особено по време на криза. В стратегията се разглежда необходимостта от по-добро познаване на нашите зависимости в стратегически области от възлово значение и се представя набор от средства за справяне с тях. Предлагат се и нови мерки за ускоряване на екологичния и цифровия преход. Подчертава се ключовото значение на кръговата икономика, както и на инвестициите в умения.

Проектът на ТСИМ съобразява приоритетите, като предвижда мерки за ММСП, в т.ч. за преход към кръгова икономика.

- ***Съобщение на Европейската комисия „Път към здравословна планета за всички. План за действие на ЕС: Към нулево замърсяване на въздуха, водата и почвата“¹⁰***

⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=CELEX:52021DC0082>

⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52021DC0350>

¹⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=COM%3A2021%3A400%3AFIN>

Документът поставя визия за нулево замърсяване до 2050 г.: Здрава планета за всички - Замърсяването на въздуха, водата и почвата е намалено до нива, които вече не се считат за вредни за здравето и за природните екосистеми, и които са съобразени с границите, до които нашата планета е в състояние да се справи, като по този начин се създава нетоксична околна среда. Идентифицирани са водещи инициативи за постигане на визията.

В т.5 на ДЕО е направен анализ на отношението на инициативите (представляващи цели по опазване на околната среда) към проектите на ПТГС и ТСИМ.

- ***Съобщение на Европейската комисия за Европейски зелен пакт***¹¹

Съгласно документа, изменението на климата и влошаването на състоянието на околната среда са заплаха за самото съществуване на Европа и света. За да преодолее тези предизвикателства, Европа се нуждае от нова стратегия за растеж, насочена към превръщането на Съюза в модерна, ефективно използваща ресурсите и конкурентоспособна икономика, в която:

- до 2050 г. няма нетни емисии на парникови газове;
- икономическият растеж не зависи от използването на ресурси;
- никое лице или регион не са пренебрегнати.

Европейският зелен пакт предоставя план за действие за:

- повишаване на ефективното използване на ресурсите чрез преминаване към чиста, кръгова икономика и
- възстановяване на биологичното разнообразие и намаляване на замърсяването.

Анализ на относимостта и съобразяването на целите по опазване на околната среда към/в ПТГС и ТСИМ е направен в т.5 на ДЕО.

- ***Съобщение на Европейската комисия: Нов план за действие относно кръговата икономика – За по-чиста и по конкурентоспособна Европа***¹²

Планът представя набор от взаимосвързани инициативи за установяване на надеждна и съгласувана рамка в следните направления за ключови действия (описани в приложение към плана):

- рамка на политика за устойчиви продукти (електроника и ИКТ, акумулаторни батерии и превозни средства, опаковки, пластмаси, текстилни изделия, строителство и сгради, храна, вода и хранителни вещества);
- ключови вериги за създаване на стойност при продуктите – предвидени са такива дейности по Приоритет 1 на ПТГС;
- по-малко отпадъци, повече стойност (цели за намаляване на отпадъците, хармонизиран модел за разделно събиране на отпадъци и

¹¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?qid=1576150542719&uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>

¹² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0098>

етикетиране, свеждане до минимум на опасните вещества в рециклираните материали, хармонизирани информационни системи за отпадъци, критерии за „край на отпадъка“, преразглеждане на правилата относно превозите на отпадъци);

- извличане на ползи от кръговата икономика за хората, регионите и градовете – една от областите е: подпомагане на прехода към кръгова икономика чрез фондовете на политиката за сближаване, механизма за справедлив преход и градските инициативи – това направление е с пряка обвързаност в Приоритет 1 на ПТГС;
- челна позиция в усилията на световно равнище – глобални споразумения относно пластмасите, управлението на природните ресурси, свободната търговия;
- мониторинг на напредъка.

Анализ на относимостта и съобразяването на направлението към/в ПТГС и ТСИМ е направен в т.5 на ДЕО.

- ***Стратегия на ЕС за биологичното разнообразие до 2030 г¹³***

Стратегията цели да изведе биологичното разнообразие на Европа на пътя към възстановяване до 2030 г., донасяйки ползи за хората, климата и планетата. Основните действия, които трябва да бъдат изпълнени до 2030 г., включват създаване на защитени зони, възстановяване на увредени екосистеми, осигуряване на средства за биологично разнообразие, справяне с глобалната криза, свързана с биологичното разнообразие.

Стратегията намира отражение в мярка 1.5 на ТСИМ за развитие на екосистемни практики и услуги.

Анализ на относимостта и съобразяването на целите по опазване на околната среда към/в ПТГС и ТСИМ е направен в т.5 на ДЕО.

- ***Стратегически план за действие за опазване на околната среда и възстановяване на Черно море¹⁴***

Стратегическият план предвижда програми от мерки за постигане и поддържане на „доброто състояние“ на морската околна среда най-късно до 2020 г. Цели по Качеството на Екосистемата (ЦКЕС) и свързаните с тях подцели са:

ЦКЕС 1: Съхраняване на живите търговски морски ресурси.

ЦКЕС 1а: Устойчиво използване на наличната риба и други живи морски източници за търговски цели.

ЦКЕС 1б: Възстановяване/рехабилитиране наличието на живи търговски морски ресурси.

ЦКЕС 2: Опазване на разнообразието и местообитанието на Черно море.

¹³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0380&from=EN>

¹⁴ http://www.blacksea-commission.org/_bssap2009.asp

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

ЦКЕС 2а: Намалване на риска от изчезване на застрашените видове.

ЦКЕС 2б: Съхраняване на крайбрежния и морски местообитание и природа.

ЦКЕС 2в: Намалване и управление на намесата на човека

ЦКЕС 3: Намалване на еутрофикацията.

ЦКЕС 4: Гарантиране на доброто качество на водата за човешкото здраве, за използването ѝ при отпочиване и за аква биотата.

ЦКЕС 4а: Намалване на замърсителите, произлезли от базираните на земята ресурси, включително атмосферните емисии.

ЦКЕС 4б: Намалване на замърсителите, дошли от плавателните съдове и съоръженията от сушата.

Отражение в ТСИМ, и конкретно в специфични цели 1.4, 1.5 и 2.2 на ТСИМ намират ЦКЕС 2 и 4.

Анализ на начина на съобразяване на целите и подцелите в ПТГС и ТСИМ е направен в т.5 на ДЕО.

• Регионален план за действие за морските отпадъци в Черно море¹⁵

Главните цели на плана са:

(а) Предотвратяване и намалване до минимум на замърсяването с морски отпадъци в Черно море и въздействието му върху екосистемните услуги, местообитанията, видовете, по-специално застрашените видове, обществено здраве и безопасност;

(б) Отстраняване, доколкото е възможно, вече съществуващите морски отпадъци чрез използване на екологосъобразни методи;

с) Повишаване на знанията относно морските отпадъци;

д) Управлението на морски отпадъци в Черно море в съответствие с приетите международни стандарти и подходи, както и тези на съответните регионални организации и в хармония с програми и мерки, прилагани в други морета;

е) Принос за пълното изпълнение на Съвместния работен план относно морските отпадъци между Програмата за околна среда на Организацията на обединените нации/Секретариата на Барселонската конвенция и Постоянния секретариат на Комисията по опазване на Черно море от замърсяване с цел постигане на синергични ефекти чрез координиране на дейности; и

ф) Принос за пълното прилагане на Меморандума за разбирателство между Програмата за околна среда на Организацията на обединените нации/Секретариата на Барселонската конвенция и Постоянния секретариат на Комисията по опазване на Черно море от замърсяване с цел да консолидират и засилят сътрудничеството си, за да постигнат своите общи цели и задачи.

¹⁵ http://www.blacksea-commission.org/Downloads/BS_Marine_Litter_RAP_adopted.pdf

ПТГС и ТСИМ нямат пряка насоченост към предмета на плана, но чрез подкрепяните дейности за кръгова икономика ще има принос за ограничаване на отпадъците в трансграничния район като цяло.

Анализ на относимостта на целите към ПТГС и ТСИМ е направен в т.5 на ДЕО.

- **Стратегия на ЕС за Дунавския регион**

Дунавският Регион покрива 9 страни-членки на ЕС (Германия, Австрия, Унгария, Чехия, Словакия, Словения, Хърватия, **България** и Румъния) и 5 страни извън ЕС (Сърбия, Босна и Херцеговина, Черна Гора, Украйна и Молдова). Тези държави обединяват своите усилия, за се справят с общите за тях предизвикателства, като:

- екологични заплахи (замърсяване на водите, наводнения, климатични промени);
- неусвоен плавателен потенциал и липса на пътни и железопътни транспортни връзки;
- недостатъчни енергийни връзки;
- небалансирано социално-икономическо развитие;
- неkoordinирани системи за образование, проучване и иновации;
- недостатъци в областта на сигурността.

ПТГС и ТСИМ включват предвиждания по отношение на екологичните заплахи, небалансираното социално-икономическо развитие, иновации, сигурност.

Б. Планове, програми и стратегии на територията на Република България, относими към ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.:

- **Проект на Споразумение за партньорство за програмен период 2021-2027 г. (юни, 2021 г.)**

Споразумението за партньорство е националният стратегически документ, очертаващ рамката за управление на средствата от европейските фондове в България през програмния период 2021 – 2027 г.

Към *таблица 7* на проекта на Споразумението е посочена Двустранната програма за трансгранично сътрудничество по външните граници на Европейския съюз между Република България и Република Турция.

Проектът на Споразумението се разработва успоредно с програмите за периода 2021-2027 г., като същият е съобразен при изготвянето на ПТГС и ТСИМ.

- **Национална програма за развитие: България 2030**¹⁶

Програмата е рамков стратегически документ от най-висок порядък в йерархията на националните програмни документи, детерминиращ визията и общите цели на политиките

¹⁶ <https://www.minfin.bg/bg/1394>

за развитие във всички сектори на държавното управление, включително техните териториални измерения.

Програмата включва три стратегически цели: Ускорено икономическо развитие, Демографски подем и Намаляване на неравенствата, за постигането на които са определени 13 приоритета. ПТГС и ТСИМ включват интервенции по приоритети:

- П1: Образование и умения;
- П4: Кръгова и нисковъглеродна икономика;
- П5: Чист въздух и биоразнообразие
- П6: Устойчиво селско стопанство
- П7: Транспортна свързаност
- П8: Цифрова свързаност
- П9: Местно развитие
- П11: Социално включване.

Тъй като приоритети 4, 5 и 6 поставят цели по опазване на околната среда на национално ниво, анализ на степента на интегрирането им в ПТГС и ТСИМ е направен в т.5 на ДЕО.

- ***Национална стратегия за регионално развитие за периода 2012-2022 г.***¹⁷

Стратегията поставя цели за икономическо, социално и териториално сближаване на европейско, национално и регионално ниво, което е и основа за разработването на ПТГС и ТСИМ. В тази връзка стратегията е отчетена и съобразена при изготвяне на документите. Пряка обвързаност има стратегическа цел 3 на стратегията „Териториално сближаване и развитие на трансграничното, междурегионално и транснационално сътрудничество“.

- ***Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г. – Актуализация 2019 г.***¹⁸

Следвайки Националната стратегия за регионално развитие, Актуализацията на Националната концепция за пространствено развитие поставя 3 стратегически цели – за териториално сближаване, икономическо сближаване и социално сближаване.

В концепцията са определени и зоните за трансгранично сътрудничество, като една от тях е *Зона България – Турция*. За нея е определено, че туризмът, екологията и икономическото развитие са естествените посоки за трансгранично сътрудничество с Република Турция. Туризмът в последното десетилетие се развива основно като посещения на турските морски курорти от българските граждани. Остава неусвоен потенциала на страната ни да привлече турски туристи в сферата на културния, здравния и кулинарен туризъм. Сътрудничеството за опазване на природните и културни ценности е обусловено от наличието на местообитания със световна консервационна стойност в горите на Странджа и от концентрацията на значими за региона мегалитни комплекси. Икономическите връзки се

¹⁷ <https://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=772>

¹⁸ <https://www.eufunds.bg/bg/oprnd/node/4554>

стимулират от наличието на сухоземна и морска граница между двете държави. Те се изразяват предимно в успешното привличане на турски инвестиции в българската икономика, а напоследък и в обещаващо сътрудничество за пренос на природен газ. Бурното развитие на турската икономика и бързото повишаване на стандарта на живот, прави турския пазар привлекателен за навлизането на българска продукция. Връзките от българска страна се осъществяват през 5 гранични контролно-пропускателни пункта (ГКПП), а граничният преход се реализира основно чрез пътна връзка, ж.п. гара а също и чрез пристанищата на българското Черноморско крайбрежие. Законовите и административни пречки се явяват основна спънка на трансграничното сътрудничество, тъй като Република Турция не е държава от ЕС и законодателството ѝ не е хармонизирано с това на съюза. Допълнително, културните различия и традиции в управлението създават съществени проблеми. Политическото ръководство на двете държави работи много добре, особено в сферата на енергетиката и незаконната миграция. Възможност за развитие има в отношенията на публичните органи на регионално, областно и общинско ниво, но трябва да се реши проблема с липсата на достатъчно експертен капацитет. В сферата на социокултурните различия, исторически обусловената дистанция между двата народа в последно време намалява.

Концепцията и насоките за развитие на зоната са изцяло съобразени и интегрирани в проектите на ПТГС и ТСИМ.

- ***Национална стратегия за малки и средни предприятия 2021-2027 г.***¹⁹

Националната стратегия е основен стратегически документ за следващия програмен период, който задава визията относно държавната политика в подкрепа на МСП и отразява политиката на ЕС по отношение на малките и средни предприятия. Определени са 6 области на въздействие (Предприемачество, Достъп до пазари, Достъп до финансиране, Дигитализация и умения, По-добро регулиране и Околна среда). В област на въздействие 3 *Достъп до финансиране* като мярка 3.5. е заложена Подкрепа за малки проекти, насърчаващи междурегионалното сътрудничество на МСП, където са определени дейности, финансирани по трансграничните програми Интеррег – подкрепа за изпълнението на малки междурегионални проекти; подкрепа за мероприятия, срещи, конференции, работни семинари и бизнес срещи между български и чуждестранни МСП; подкрепа за международно сътрудничество на МСП в националните и регионални приоритетни сектори. В допълнение общо оперативните програми за посочени за финансиране на политики в отговор на кризата с COVID-19.

Стратегията е съобразена при идентифициране на мерките и дейностите по ПТГС и ТСИМ.

¹⁹ <https://www.mi.government.bg/bg/themes/nacionalna-strategiya-za-malki-i-sredni-predpriyatiya-msp-v-balgariya-2021-2027-g-2194-285.html>

- **Иновационна стратегия за интелигентна специализация за периода 2021-2027 (в процес на изготвяне²⁰)**

Тематичните приоритетни области за интелигентна специализация в периода 2021-2027 г., заложи в стратегията, са следните:

1. Информатика и ИКТ.
 2. Мехатроника (самостоятелна област).
 3. Индустрии за здравословен живот и биотехнологии.
 4. Нови технологии в креативни и рекреативни индустрии.
 5. Чисти технологии, кръгова и нисковъглеродна икономика.
- Съобразени са в Приоритет 1 на ПТГС, мерки 1.1., 2.1. на ТСИМ.

- **Концепция за цифрова трансформация на българската индустрия²¹ (Индустрия 4.0), приета с решение № 37 от 30 август 2017 г. Министерския съвет**

Целта на концепцията е да се създадат предпоставки за модернизиране, автоматизиране и конкурентно позициониране на българската икономика в средносрочен до дългосрочен план (2017 - 2030 г).

Визията, очертана в Концепцията, е към 2030 г. България да се разпознава като регионален център на цифровата икономика чрез внедряване на продукти, технологии, бизнес модели и процеси от Индустрия 4.0.

Приемането на Концепцията ще позволи да се приемат конкретни политики и мерки за цифровизиране на реалната икономика и производствения сектор и ще помогне да се координират политиките, инструментите и механизмите в различните ресорни министерства, и в съответствие с политиките на Европейския съюз в тази област.

Областите на интервенция, които са обхванати в Концепцията, за цифровизация на бизнеса, експортна ориентираност и конкурентоспособност, са следните:

- *Направление 1:* Укрепване на връзката между науката и индустрията в страната и ускорено интегриране на България в Европейски и международни програми, инициативи и мрежи свързани с развитието и прилагането на Индустрия 4.0.
- *Направление 2:* Технологично обновяване на българската икономика чрез: въвеждане на стандарти, изграждане на инфраструктура, разработване на конкретни механизми за стимулиране разработването и пазарното внедряване на технологични иновации (нови продукти, услуги и производствени процеси) чрез технологиите от Индустрия 4.0.
- *Направление 3:* Изграждане на човешки, научен, организационен и институционален капацитет за развитие на Индустрия 4.0 в България.

²⁰ <http://www.arcfund.net/index.php?id=2302>

²¹ <https://www.mi.government.bg/bg/themes/koncepciya-za-cifrova-transformaciya-na-balgarskata-industriya-industriya-4-0-1862-468.html>

Предвидени са дейности и мерки за цифрова трансформация по ПТГС и ТСИМ.

- **Национален стратегически документ „Цифрова трансформация на България за периода 2020-2030²² г.“**, приета с Решение № 493 на Министерския съвет от 21.07.2020 г.

Документът определя визията и целите на политиката за цифрова трансформация на Република България за периода до 2030 г., като обобщена политическа рамка, в която намират място Националната програма „Цифрова България 2025“, приоритетите на „Националната програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030“, както и редица други национални стратегически документи с технологична компонента (изброени в Приложението към документа), обхващащи периода 2020-2030. В него са взети предвид целите на Програмата на ООН до 2030 г. за устойчиво развитие и използването на новите технологии за тяхното постигане, както и стратегически документи на Европейската Комисия „Европа, пригодна за цифровата ера“, „Изграждане на цифровото бъдеще на Европа“, „Нова индустриална стратегия за Европа“ и др.

Предвидени са дейности и мерки за цифровизация по ПТГС и ТСИМ.

- **Национална стратегия за намаляване на риска от бедствия 2018-2030 г.**²³ (приета с Решение на Министерския съвет № 505 от 19.07.2018 г.)

Стратегията определя визията за намаляване на риска от бедствия на територията на Република България, като очертава съгласувана рамка за адекватно намаляване на съществуващите рискове и недопускане възникването на нови, повишаване на готовността и способностите за реагиране и бързото възстановяване след бедствия, при спазване на принципа „да изградим отново, но по-добре“.

Стратегията има пряко отражение в специфична цел 2.2 на ТСИМ, като предвид че риска от бедствия засяга всички сектори, документът се съобразява при изготвянето на и на ДЕО.

- **Актуализирана Национална стратегия за устойчиво развитие на туризма в Република България 2014-2030 г.**²⁴ (одобрена с Решение № 65/02.02.2018 г. на Министерския съвет)

Основната цел, определена в Стратегията е устойчиво развитие на туризма в България. За постигането ѝ са определени следните стратегически цели/приоритети/:

1. Създаване на благоприятна околна и бизнес среда за развитие на устойчив туризъм
2. Развитие на конкурентоспособен туристически сектор
3. Успешно позициониране на България на световния туристически пазар

²² https://www.mtitc.government.bg/sites/default/files/cifrova_transformaciya_na_bulgariya_za_perioda_2020-2030.pdf

²³ <https://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1279>

²⁴ <https://www.tourism.government.bg/bg/kategorii/strategicheski-dokumenti/aktualizirana-nacionalna-strategiya-za-ustoychivo-razvitie-na>

4. Балансирано развитие на туристическите райони – в обхвата на трансграничния район, предмет на ПТГС и ТСИМ, попадат части от два туристически района – Район Тракия и Район Бургас (Южно Черноморие) (съгл. *Концепцията за туристическо райониране на България, 2015 г.*).

Специфична цел 1.4 на проекта на ТСИМ е за развитие на туризма, с мярка 1.4, насочена към преодоляване на сезонността и повишаване използваемостта на туристическата инфраструктура, чрез интегрирани регионални туристически продукти, комбиниращи различни активности и локации и базирани на устойчиво развитие.

- **План за възстановяване и устойчивост** ²⁵(проект – версия 1.4, октомври 2021 г.)

Основната цел на Плана за възстановяване и устойчивост е да способства икономическото и социално възстановяване от кризата, породена от COVID-19 пандемията. В преследването на тази цел правителството групира набор от мерки и реформи, които не просто да възстановят потенциала за растеж на икономиката, но и да го развият, като осигурят устойчивост на негативни външни въздействия. Това ще позволи в дългосрочен план постигането на стратегическата цел на правителството за конвергенция на икономиката и доходите до средноевропейските. Същевременно, Планът полага основите за зелена и цифрова трансформация на икономиката, в контекста на амбициозните цели на Зелената сделка.

Планът е структуриран в четири стълба: **Иновативна България, Зелена България, Свързана България и Справедлива България**, като включва мерки (реформи/инвестиции) в сфери/сектори: образование и умения, научни изследвания и иновации, интелигентна индустрия, нисковъглеродна икономика, биоразнообразие, устойчиво земеделие, цифрова свързаност, транспортна свързаност, местно развитие, бизнес среда, социално включване, здравеопазване.

Планът няма пряко отношение към ПТГС и ТСИМ, тъй като определя конкретни мерки за финансиране, но се съобразява при разработването на ПТГС и ТСИМ, с оглед демаркация и допълняемост на инвестициите.

- **Стратегия и план за действие за преход към кръгова икономика на Република България за периода 2021-2027 г.** ²⁶(проект, 2020 г., Министерство на околната среда и водите)

Преходът към кръгова икономика ще осигури на България икономически растеж, чиста околна среда, социално благоденствие и общество с високо екологично съзнание, което мисли за бъдещите поколения. Политиката на страната за преход към кръгова икономика ще бъде осъществена при залагането на следните стратегически цели в проекта

²⁵ <https://nextgeneration.bg/14>

²⁶ <https://www.moew.government.bg/bg/strategiya-i-plan-za-dejstvie-za-prehod-kum-krugova-ikonomika-na-republika-bulgariya-za-perioda-2021-2027-g-10910/>

на Стратегията за преход към кръговата икономика: зелена и конкурентноспособна икономика; по-малко отпадъци и повече ресурси; икономика в полза на потребителите. Към всяка от стратегическите цели са предложени специфични цели.

В резултат от трансформацията на икономиката, се очаква да бъде повишена ресурсната ефективност и да се увеличи добавената стойност на промишленото производство. Потреблението на някои продукти се предвижда да се замени с услуги, а други да станат годни за по-дълга употреба. Отделните производства се предвижда да има възможност да са свързани, така че да съществуват в симбиоза. По този начин се предвижда страната ни да допринесе за осигуряването на критични суровини в Европейския съюз. Очаква се да бъдат намалени количествата депонирани отпадъци до минимум, а останалите да бъдат върнати обратно в производствения цикъл или да бъдат рециклирани.

Проектът на стратегия е съобразен и намира отражение в Приоритет 1 на ПТГС, както и в мярка 1.2 на ТСИМ.

Анализ на относимостта и съобразяването на целите на проекта на стратегията към/в ПТГС и ТСИМ е направен в т.5 на ДЕО.

- **Национална програма за контрол на замърсяването на въздуха (2020 – 2030)**²⁷ (приета с Решение № 541 на Министерския съвет от 13.09.2019 г.)

Програмата е разработена и приета с цел изпълнение на ангажиментите на Република България за постигане на националните тавани за общите годишни емисии на някои замърсители на атмосферния въздух за 2020 и 2030 г. и по-конкретно за замърсителите- серен диоксид, азотни оксиди, неметанови летливи органични съединения, амоняк (NH₃) и фини прахови частици (ФПЧ_{2.5}), спрямо емисиите за базовата година- 2005 г. в съответствие с Директива (ЕС) 2016/2284.

Мярка 2.2 на ТСИМ е насочена към съвместни действия за намаляване замърсяването на въздуха.

Анализ на относимостта и съобразяването на целите на програмата към/в ПТГС и ТСИМ е направен в т.5 на ДЕО.

- **Национална програма за подобряване качеството на атмосферния въздух 2018-2024 г.**²⁸ (приета с Решение № 334 на Министерския съвет от 07.06.2019 г.)

Поради неспазване на нормите за качество на въздуха, правителството на България понастоящем е обект на процедура по нарушение пред Съда на ЕС. По-специално, това се отнася до двадесет и осем общини, в които се наблюдава неспазване на изискванията на директивата за по-чист въздух за Европа (директивата CAFE) по отношение на ФПЧ₁₀. Поради това, програмата предлага пакет от мерки, които да бъдат изпълнени до края на 2024

²⁷ <https://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1289>

²⁸ <https://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1288>

г., за да се постигне съответствие с изискванията на директивата за по-чист въздух за Европа по отношение на нивата на ФПЧ₁₀. Мерките са целево ориентирани към намаляване на емисиите от двата основни сектора, които са източници на емисии на ФПЧ₁₀, а именно битовото отопление и транспорта.

Мярка 2.2 на ТСИМ е насочена към съвместни действия за намаляване замърсяването на въздуха, в т.ч. като нужда за развитие е посочена необходимостта от насърчаване отказването от твърди горива за отопление и осъвременяване на автомобилния транспорт и подобряване състоянието на прилежащата инфраструктура.

Анализ на относимостта и съобразяването на целите на програмата към/в ПТГС и ТСИМ е направен в т.5 на ДЕО.

- ***Националната стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие до 2030 г.***²⁹(приета с Решение № 621 на Министерския съвет на 25.10.2019 г.)

Стратегията прави анализ на климатичните рискове и уязвимости по сектори на икономиката, поставя цели и дава възможности за адаптиране. Общите стратегически цели са:

2. Приобщаване и интегриране на АИК;
3. Изграждане на институционален капацитет за АИК;
4. Повишаване на осведомеността относно АИК..

В мярка 2.2 на ТСИМ е интегрирана необходимостта от прилагане на мерки за адаптиране към изменението на климата, като *анализ на относимостта на целите и възможностите за адаптиране към дейностите и мерките в проектите на ПТГС и ТСИМ е направен в т.5 на ДЕО.*

- ***Интегриран план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021 - 2030 г.***³⁰(приет с Протокол на Министерския съвет от 27.02.2020 г.)

Интегрираният план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021-2030 г. определя основните цели и мерки за осъществяване на националните политики в областта на енергетиката и климата за изпълнение на европейското законодателство, принципи и приоритети за развитие на енергетиката, с цел постигане на обвързващите цели на ЕС за климата и енергетиката за 2030 г., както следва:

- Намаляване на емисиите на парникови газове (ПГ) с най-малко 40% в сравнение с 1990 г.;
- Повишаване на енергийната ефективност (ЕЕ) до поне 32,5%;

²⁹ <https://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1294>

³⁰ <https://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1301>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

- Увеличаване на дела на енергия от възобновяеми енергийни източници (ВЕИ) до поне 32% от брутното крайно потребление на енергия в ЕС;
- Осигуряване на минимум 15% ниво на междусистемна електроенергийна свързаност между държавите членки.

В тази връзка са определени основните цели на интегрирания план на Република България, както следва:

- стимулиране на нисковъглеродно развитие на икономиката;
- развитие на конкурентоспособна и сигурна енергетика;
- намаляване зависимостта от внос на горива и енергия;
- гарантиране на енергия на достъпни цени за всички потребители.

Част от дейностите и мерките в ПТГС и ТСИМ са конкретно насочени към енергийна ефективност, като *анализ на степента на съобразяване на относимите цели на плана в проектите на ПТГС и ТСИМ е направен в т.5 на ДЕО.*

- **Национална програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите 2020-2030 г.** ³¹ (приета с Решение № 748 на Министерския съвет от 22.10.2020 г.)

Генерална стратегическа цел на страната, свързана с опазването, устойчивото ползване и възстановяване на функциите на почвите е: Устойчиво ползване на земите, осигуряващо високо равнище на съхраняване функциите на почвите, висока продуктивност, поддържане на екосистемите и благоденствие на обществото. Формулирани са стратегически цели за постигане на генералната стратегическа цел.

Тъй като програмата поставя цели по опазване на почвите (като компонент на околната среда) анализ на относимостта им към/в ПТГС и ТСИМ е направен в т.5 на ДЕО.

- **Национална стратегия за развитие на горския сектор 2013-2020 г.** ³² (приета с Протокол № 48.1 на Министерския съвет от 27.11.2013 г.)

Националната стратегия за развитие на горския сектор е основният документ, който определя стратегическата рамка на държавната политика за постигане на дългосрочно и устойчиво управление на жизнени и продуктивни многофункционални гори и нарастваща конкурентоспособност на горския сектор като основа за по-добър жизнен стандарт, особено в планинските и селските райони.

Предпоставка за устойчиво развитие на горските територии са регламентираният със Закона за горите три нива на горско планиране - национално, областно и местно, отразени Стратегията.

³¹ <https://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1324>

³² https://www.mzh.government.bg/media/filer_public/2018/03/02/nacionalna-strategiya-razvitie-gorski-sektor-2013-2020.pdf

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Стратегията е насочена към реализиране на визията: „Към 2020 г. България ще има жизнени, продуктивни и многофункционални гори, устойчив, конкурентоспособен и иновативен горски сектор, съхранени биологично разнообразие, количество и качество на водните ресурси в горските територии. Секторът ще подпомага икономическото развитие на страната, ще осигурява условия за пълноценна реализация на заетите в него, ще способства в максимална степен за смекчаване на ефекта от промяната в климата и ще гарантира поддържането на здравословна околна среда.”

В резултат от прилагането на Стратегията се очаква да се запазят и обогатят екологичните, социалните и икономическите функции на горите.

Тъй като част от трансграничния регион в обхвата на ПТГС и ТСИМ е заета с горски територии, стратегията е съобразена при изготвяне на ДЕО.

Стратегията поставя цели по опазване на горите (като част от компонента на биологичното разнообразие), във връзка с което анализ на относимостта им към/в ПТГС и ТСИМ е направен в **т.5** на ДЕО.

- **Национален план за управление на отпадъците 2021-2028 г.** ³³(приет от Министерския съвет, юни 2021 г.)

Формулирани са три основни цели:

Цел 1: Намалване на вредното въздействие на отпадъците чрез предотвратяване образуването им и насърчаване на повторното им използване

Цел 2: Увеличаване на количествата на рециклираните и оползотворени отпадъци

Цел 3: Намалване на количествата и на риска от депонираните битови отпадъци

Пряко отношение към плана имат дейностите и мерките по ПТГС и ТСИМ, насочени към прехода към кръгова икономика.

Тъй като плана поставя цели по управление на отпадъците (като фактор от съществено значение за околната среда), анализ на относимостта на целите на плана и начина им на съобразяване в ПТГС и ТСИМ е направен в **т.5** на ДЕО.

- **Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор в Република България и План за действия към нея в краткосрочна (2013 – 2015 г.), средносрочна (2016 – 2021 г.) и дългосрочна (2022 – 2037 г.) перспектива** ³⁴(одобрена от Народно събрание на 21.11.2012 г.)

Дългосрочната цел в областта на водния сектор е Устойчиво ползване на водните ресурси, осигуряващо в оптимална степен сегашните и бъдещите нужди на населението и икономиката на страната, както и на водните екосистеми. За постигането ѝ са формулирани

³³https://www.moew.government.bg/static/media/ups/tiny/%D0%A3%D0%9E%D0%9E%D0%9F/%D0%9D%D0%9F%D0%A3%D0%9E-2021-2028/NPUO_2021-2028.pdf

³⁴ <https://www.moew.government.bg/bg/nacionalna-strategiya-za-upravlenie-i-razvitie-na-vodniya-sektor-v-republika-bulgariya/>

4 цели. Мярка 2.2 на ТСИМ включва съвместни действия за намаляване на замърсяването и осигуряване на чиста вода, като част от обхвата си.

Анализ на относимостта на целите към ПТГС и ТСИМ и предвижданията им е направен в т.5 на ДЕО.

- **Национален план за опазване на най-значимите влажни зони в България 2013-2022 г.** ³⁵(изготвен 2012 г.)

Националният план включва приоритетно 11-те влажни зони, включени в списъка по Рамсарската конвенция. Разглеждат се още 28 влажни зони, които не са включени в Рамсарския списък, но за които има информация, че покриват един или повече от критериите за обявяване или имат голям потенциал за опазване и възстановяване. На база на направения анализ са определени хоризонтални и специфични мерки, които да бъдат изпълнени в 10 годишния период на прилагане на плана.

В териториалния обхват на ПТГС и ТСИМ попадат следните влажни зони, включени в списъка на Рамсарската конвенция като влажни зони с международно значение – Рамсарски места: Комплекс Ропотамо, Атанасовско езеро, Пода, Поморие, Езеро Вая (Бургаско езеро), както и следните потенциални Рамсарски места и други влажни зони с национално значение: Язовир Мандра/Мандренско езеро, Марица – Злато поле, Ченгене скеле, Язовир Малко Шарково, Стралджанско блато, Велека-Силистар.

За мерки и дейности по ПТГС и ТСИМ, при които съществува вероятност да засегнат териториално или като въздействие влажни зони, следва да се спазват относимите мерки от Националния план за опазване на най-значимите влажни зони в България.

Анализ на относимостта им към/в проектите на ПТГС и ТСИМ е направен в т.5 на ДЕО.

- **Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие**³⁶ (приета с Протокол № 15.3 на Министерския съвет от 06.04.1998 г.)

Целта на стратегията е опазване, възстановяване и устойчиво управление на биологичното разнообразие в страната, както и ограничаване на загубата на биологично разнообразие. Стратегията има 7 основни приоритета - анализ на относимостта и съобразяването на целите по опазване на околната среда към/в проектите на ПТГС и ТСИМ е направен в т.5 на ДЕО.

- **Стратегия за биологичното разнообразие в Република България** ³⁷2030 (в процес на изготвяне – проект, октомври, 2021 г.)

Проектът на Стратегия поставя следната визия: До 2050 г. биологичното разнообразие, представляващо национално и световно природно наследство, е защитено, възстановено, оценено, устойчиво и справедливо ползвано, чрез дългосрочни и

³⁵ <http://forthenature.org/documents/879>

³⁶ <https://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=386>

³⁷ <https://www.moew.government.bg/bg/proekt-na-strategiya-za-biologichnoto-raznoobrazie-na-republika-bulgariya/>

стратегически политики и подходи, интеграция в други национални секторни политики, участие и приобщаване на държавни, научни, образователни институции, неправителствени организации и инициативи, бизнеса и гражданското общество.

Идентифицирани са 3 приоритета:

Приоритет 1 – Опазване, устойчиво ползване на биологичното разнообразие и справедливо и равноправно разпределение на ползите, произтичащи от използването на генетичните ресурси.

Приоритет 2 – Опазване и възстановяване на екосистемите и съхраняване на услугите и ползите, които те предоставят.

Приоритет 2 – Поддържане и ефективно управление на Националната екологична мрежа.

На база формулираните приоритети са определени 12 национални цели.

ПТГС и ТСИМ нямат преки предвиждания за опазване на биоразнообразието, но като косвен ефект ще имат принос за постигане на приоритетите на стратегията.

Анализ на степента на съобразяване на 12-те цели на стратегията е направен в т.5 на ДЕО.

- ***Планове за управление на речните басейни (ПУРБ) в Източноромански³⁸ и Черноморски райони³⁹(2016-2021 г.) и ПУРБ в Източноромански⁴⁰ и Черноморски район⁴¹(2022-2027 г.) (в процес на изготвяне)***

ПУРБ имат за основна цел постигане на дългосрочно устойчиво управление на водите, основано на висока степен на защита на водната среда. Определената обща цел, която следва да бъде постигната за всички водни тела е постигане на добро състояние/ потенциал, като се въвежда принципът за предотвратяване на допълнително влошаване на състоянието. При реализирането на ПТГС и ТСИМ дейностите се съобразяват с действащите ПУРБ и следва да се прилагат мерки по опазване на водите. Програмният период на ПТГС и ТСИМ съвпада с периода на актуализирането, изготвянето и прилагането на третите Планове за управление на речните басейни (ПУРБ 2022-2027).

Анализ на съответствието спрямо ПУРБ е направен в разделите на ДЕО за компонент „Води“, както и в т. 5 на ДЕО.

- ***Планове за управление на риска от наводнения (ПУРН) в Източноромански⁴² и Черноморски⁴³ райони за басейново управление***

³⁸ https://earbd.bg/indexdetails.php?menu_id=609

³⁹ https://www.bsbd.org/bg/index_bg_5493788.html

⁴⁰ https://earbd.bg/indexdetails.php?menu_id=723

⁴¹ https://www.bsbd.org/bg/index_bg_294768.html

⁴² https://earbd.bg/indexdetails.php?menu_id=611

⁴³ https://www.bsbd.org/bg/purn_2016-2021.html

2016-2021 г. и Проект на Актуализирана предварителна оценка на риска от наводнения (ПОРН) за Източноромански⁴⁴ и Черноморски⁴⁵ райони за басейново управление (м.март, 2021 г.)

ПУРН съдържат създадената рамка за оценка и управление на риска от наводнения и намаляване на неблагоприятните последици от тях върху човешкото здраве, околната среда и културното наследство. При реализирането на ПТГС и ТСИМ дейностите е необходимо да се съобразяват с действащите ПУРН и следва да се прилагат мерки по оценка и управление на риска от наводнения. Програмният период на ПТГС и ТСИМ съпада с периода на актуализирането, изготвянето и прилагането на вторите ПУРН за периода 2022-2027 г. Към момента на изготвяне на настоящия ДЕО, проектите на Предварителните оценки на риска от наводнения (ПОРН) с актуализирани райони със значителен потенциален риск от наводнения (РЗПРН), в т. ч. и нови РЗПРН, са съобразени в части „води“ на ДЕО..

Анализ на съответствието спрямо ПУРН и актуализираните ПОРН е направен в разделите на ДЕО за компонент „Води“, както и в т. 5 на ДЕО.

- Морска стратегия на Република България с Програма от мерки с период на действие 2016-2021 г.

Основна цел на Рамкова Директива за Морска стратегия 2008/56/ЕС (РДМС) е поддържането или постигането на добро състояние на морската околна среда (ДСМОС) до 2020 г.

Стратегията се отнася за крайбрежните морски води, териториалните морски води и изключителната икономическа зона на Република България, като в крайбрежните морски води допълва Плана за управление на речните басейни в Черноморски район.

Морската стратегия е насочена към опазване и подобряване на състоянието на морската околна среда и на съществуващите, или очаквани неблагоприятни въздействия. Целите на стратегията са следните:

- Постигане и поддържане на „добро състояние“ на морската околна среда;
- Защита и съхраняване на морската околна среда, предотвратяване на нейното влошаване или, когато е практически невъзможно, възстановяване на морските екосистеми в територии, които са били неблагоприятно засегнати;
- Предотвратяване и намаляване на въвеждането и освобождаването на вещества от антропогенен произход в околната среда с цел поетапно премахване на замърсяването и гарантиране липсата на съществено въздействие или опасност за човешкото здраве, биологичното

⁴⁴ https://earbd.bg/indexdetails.php?menu_id=809

⁴⁵ https://www.bsbd.org/bg/index_bg_965885.html

разнообразие на морските екосистеми и законосъобразното използване на морето.

Програмата от мерки за поддържане и постигане на добро състояние на морската околна среда включва:

- Съществуващи мерки – приети в рамките на други политики. Такива, които са изцяло или частично от значение за постигането на екологичните цели набелязани през 2012 г. Те включват, предприетите мерки в рамките на Директивата за местообитания, на Директивата за птиците, Рамковата директива за водите, Директивата за наводненията и Директивата за градските отпадъчни води или на някои „секторни политики“;
- „Нови мерки“ (национални и трансгранични) – мерки, идентифицирани в Програмата от мерки, които са необходими за поддържане или постигане на добро състояние на морската околна среда до 2020 г., когато съществуващите мерки не са достатъчни. Те са мерки за допълване на съществуващите такива (за укрепване, оптимизиране или разширяване на географския обхват) или изцяло нови. Съдържат препоръки за действия, които да се осъществяват на национално и трансгранично ниво.

Анализ на относимостта им към/в ПТГС и ТСИМ е направен в частите за компонент „води“, както и в т.5 на ДЕО.

- **Морски пространствен план на Република България 2021-2035 г.** ⁴⁶(проект, септември, 2021 г.)

Планът се разработва във връзка с повишения натиск върху морските пространства, влошаване на състоянието на морската околна среда и загубата на биологично разнообразие, налагащи прилагането на интегрирана морска политика и задължението за прилагане на рамковите директиви на ЕС – за водите (2000/60/ЕО), за морска стратегия (2008/56/ЕО) и за морско пространствено планиране (2014/89/ЕС).

Главна цел на Морския пространствен план на Р. България, е *създаването на условия за устойчив растеж на морската икономика, за постигане на стабилно развитие на българския черноморски регион, чрез ефективно използване на природните ресурси, съобразено с изискванията за интегрирано опазване на морската среда.* Задача на плана е да съвмести безконфликтно съществуващи и бъдещи дейности по използване на морските пространства, отчитайки мерките за постигане на добро състояние на морската околна среда на Програмата от мерки към Морската стратегия на Р. България.

Стратегически цели:

Стратегическа цел 1: Регулиране и координиране на морските ползвания

⁴⁶ http://mspbg.ncrdhp.bg/pic/documents/20/MSPRB_ZAPISKA_final_09_2021.pdf

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Стратегическа цел 2: Изграждане на диверсифицирана и устойчива морска икономика и жизнени териториални общности

Стратегическа цел 3: Повишаване на морската култура, образование и знание.

Стратегическа цел 4: Международно и регионално сътрудничество за опазване и ползване на черноморските ресурси.

ПТГС и ТСИМ имат принос към 4-те стратегически цели, тъй като предвиждат мерки и дейности, с принос към устойчив икономически растеж на района, диверсификация, обучения, сътрудничество.

- **Национална приоритетна рамка за действие за Натура 2000 за периода 2021-2027 г. (проект – първа работна версия, вариант 3, 2021 г.)⁴⁷**

Документът се изготвя в изпълнение на изискванията на член 8, параграф 1 от Директивата за местообитанията, съгласно който държавите-членки са длъжни да представят на Комисията своите оценки за финансовия принос на Европейския съюз, който считат за необходим за изпълнението на задълженията им, свързани с мрежата Натура 2000.

Очаквани резултати:

- Разработени мерки за поддържане и подобряване на природозащитния статус на видовете и природните местообитания, подлежащи на опазване в Натура 2000;
- Оценка на размера на финансовите средства, необходими за изпълнение на разработените мерки, както и източника за тяхното финансиране;
- Разработена система за наблюдение, отчитане и актуализиране на рамката за периода 2021 – 2027 г.;
- Завършен формат на рамката за периода 2021 - 2027;
- Осъществен процес за обсъждане и привеждане в съответствие на рамката за периода 2021 – 2027 г.;
- Осигурена съгласуваност с приоритетите на фондовете на ЕС и други финансови инструменти.

Анализ на относимостта на мерки към/в проектите на ПТГС и ТСИМ е направен в т.5 на ДЕО.

- **Интегрирана териториална стратегия за развитие на Южен централен регион от ниво 2 за периода 2021-2027 г.⁴⁸ (проект, Министерство на регионалното развитие и благоустройството)**

В Южен централен район попада област Хасково (от териториалния обхват на ПТГС и ТСИМ). Идентифицираната визия за развитие на района е: Южен централен район – привлекателно място за живеене, бизнес и туризъм, с по-добри условия за комуникации и съхранено природно и културно наследство. Определени са 3 приоритета за развитие:

⁴⁷ https://www.moew.government.bg/bg/purva-rabotna-versiya-variant-3-na-nacionalnata-ramka-za-prioritetni-dejstviya-za-natura-2000-2021-2027-g/?fbclid=IwAR19l61kiI7_X2_rwqm0zPC3pS7i76w4Gwvx70QwA4MI85c6268P2uaZY_U

⁴⁸ https://drive.google.com/file/d/1Zs0ByPWioPaXx_HmIRWXuQJpcGReGhEP/view

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Приоритет 1: Засилване на конкурентните позиции на Южен централен район чрез инвестиции във факторите на растежа

Приоритет 2: Подобряване на социалната и екологична среда

Приоритет 3: По-балансирано териториално развитие и намаляване на неравенствата.

В стратегията се обръща внимание на трансграничното сътрудничество като един от най-сериозните инструменти за насърчаване на социално-икономическото развитие на граничните райони.

ПТГС и ТСИМ включват предвиждания, мерки и дейности в обхвата и на трите приоритета.

- ***Интегрирана териториална стратегия за развитие на Югоизточен регион от ниво 2 за периода 2021-2027 г.*** ⁴⁹ (проект, Министерство на регионалното развитие и благоустройството)

В Югоизточен район попадат области Ямбол и Бургас (от териториалния обхват на ПТГС и ТСИМ). Идентифицираната визия за развитие е: Югоизточен район – привлекателно място за живот и бизнес, със съхранено природно и културно наследство, ефективно използващ своя потенциал за постигане на устойчиво и балансирано социално-икономическо развитие. Определени са 3 приоритета за развитие:

Приоритет 1: Подкрепа за интелигентна и динамична икономика на Югоизточен район

Приоритет 2: Подобряване на образователното равнище на населението и качеството на живот в Югоизточен район

Приоритет 3: Териториално сближаване и интегрирано развитие на градските, селските и крайбрежните райони.

В стратегията се обръща внимание на трансграничното сътрудничество като един от инструмент за насърчаване на социално-икономическото развитие на граничните райони.

ПТГС и ТСИМ включват предвиждания, мерки и дейности в обхвата и на трите приоритета.

- ***Областни и ощински стратегии, планове и програми за общините в области Бургас, Хасково и Ямбол, в т.ч. Общи устройствени планове*** ⁵⁰

Към момента в процес на изготвяне са областните стратегии за периода 2021-2027 г.

ПТГС и ТСИМ са с ниска подробност на предвижданията, като не са определени точно местоположение и обхват на дейностите, предвид което на следващия етап на прилагане на документите ще може за всяко проектно предложение да се прецени дали е в съответствие с действащите общи устройствени планове на общините.

⁴⁹ <https://drive.google.com/file/d/1PQHtXvH1w5HJ1GzUcQid0gLqGwOgYMM/view>

⁵⁰ Интернет страници на общините в области Бургас, Хасково и Ямбол

Повечето от стратегическите документи на общините в момента са предмет на актуализация/разработване на нови документи, като пример за това са плановете за интегрирано развитие на общините (заместващи общинските планове за развитие съгласно *Закона за регионалното развитие*). Като част от системата от стратегически документи, тези планове интегрират регионалното и пространственото развитие и служи за определяне на актуалните проблеми, нуждите и потенциалите за развитие на районите, общините и населените места, които се отчитат при разработването на инвестиционни програми и финансови инструменти, включително съфинансирани от фондовете на Европейския съюз. В унисон с тях е и планирането и изпълнението на интегрирани подходи за териториално и градско развитие и на местни инициативи, допринасящи за постигане на националните цели и приоритетите за регионално и местно развитие.

Към момента са изготвени планове за интегрирано развитие за периода 2021-2027 г. за общини Айтос, Карнобат, Несебър, Приморско и Руен – област Бургас, за община Хасково – област Хасково и за общини Болярово, Елхово, Стралджа и Тунджа – област Ямбол.

Аналогично на описаното за общите устройствени планове, одобряването и реализирането на проектни предложения по ПТГС и ТСИМ следва да се съобразява с плановете за интегрирано развитие на общините, с оглед осигуряване на съответствие и избягване на противоречия.

В. Планове, програми и стратегии на територията на Република Турция, относими към ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.⁵¹:

- ***Единадесети план за развитие (2019-2023)***⁵²

Единадесетият план за развитие представя дългосрочна перспектива, базирана на визия за „по-силна и по-просперираща Турция, която произвежда повече добавена стойност и разпределя по-справедливо“. Целите и политиките, заложи в плана, са:

- Стабилна и силна икономика – експортно ориентиран модел на стабилен растеж, който се фокусира върху производителността и водещата роля на индустриалния сектор;
- Конкурентни производство и производителност – хоризонтални области на политиката – ускорено развитие, реформи и стабилност;
- Квалифицирани хора, силно общество – чрез приобщаващ подход, обхващащ всички слоеве на обществото;
- Жизнени градове, устойчива околна среда – селища, ориентирани към хората, зачитащи природата и историческото наследство, с високо качество на живот;

⁵¹ Всички документи са предоставени от Националния орган по ПТГС и ТСИМ на Република Турция

⁵² https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/06/Eleventh_Development_Plan-2019-2023.pdf

- Върховенство на закона, демократизация и добро управление – придържане на законодателната, изпълнителната и съдебната власт към закона, конституционна защита на основните права и свободи.

Към предвижданията на ПТГС и ТСИМ отношение имат всички основни цели на плана, като планът е от основните стратегически документи на национално ниво за Република Турция, който е съобразен при изготвяне на ТСИМ.

Тъй като към цел 4 на плана са включени цели по опазване на околната среда, анализ на степента им на съобразяване в проектите на ПТГС и ТСИМ е направен в т.5 на ДЕО.

- **Единадесети план за управление на регион Тракия 2014-2023 г.**⁵³

Планът разглежда като основни области три:

- **Хората и обществото** - развитие на предприемаческа култура и научноизследователска и развойна дейност, образователна и научна инфраструктура, ефективност и достъпност на обществените и социални услуги, култура на сътрудничество и социална солидарност, регионална заетост и борба с бедността;
- **Начин на живот и околна среда** - осигуряване на функционална и пространствена интеграция и сближаване на качеството на живот между населените места в региона, устойчиво управление на природните ресурси, ефективност при управлението на риска от предвидими природни бедствия, опазване и развитие на културно-историческата инфраструктура
- **Промишленост и икономика** - насърчаване на средно- и високотехнологично производство с висока добавена стойност, мерки за подобряване на институционалния и управленски капацитет на МСП, подобряване на екологично чувствителната производствена инфраструктура, баланс и повишаване на добавената стойност в селското стопанство, развитие на логистиката в региона, повишаване на енергийна ефективност, инвестиционна активност, развитие на устойчив туризъм и достъп на местния бизнес до международните пазари.

Към предвижданията на ПТГС и ТСИМ отношение имат всички области, предмет на плана, като планът е от основните стратегически документи на регионално ниво за Република Турция, който е съобразен при изготвяне на ТСИМ.

- **Стратегически план на Министерството на околната среда и урбанизацията (2018-2022)**⁵⁴

Планът поставя следната визия: Пригодна за живеене среда, Готовност за бедствия и Градове с идентичност и интелигентност.

Планът поставя следните стратегически цели:

- 1) Ос 1 – Околна среда:

⁵³ https://www.trakyaka.org.tr/upload/Node/33264/xfiles/trakya_bolge_plani_2014-2023.pdf

⁵⁴ <https://webdosya.csb.gov.tr/db/strateji/icerikler/stratej-k-plan-20180131154303.pdf>

- a. Цел 1: Защита на околната среда и природата и борба с климатичните изменения]
 - b. Цел 2: ОВОС, ускоряване на разрешителните и лицензите, ефективен контрол и мониторинг;
- 2) Ос 2 – Урбанизация:
- a. Цел 3: Пространствено планиране и градска трансформация за устойчиви на бедствия градове;
 - b. Цел 4: Интелигентни градове и национални географски информационни услуги;
 - c. Цел 5: Енергийно ефективно и екологично строителство;
- 3) Ос 3: Институционален капацитет:
- a. Цел 6: Развитие на институционалния капацитет.

Приоритет 1 на ПТГС съобразява и ще има принос за постигане на Цели 1 и 5. ТСИМ с предвидените по нея мерки има принос към цели 3 и 4.

Целите по околна среда към цел 1 на ос 1 са анализирани в т.5 на ДЕО относно начина и степента им на съобразяване в проектите на ПТГС и ТСИМ.

- ***План за действие по изменение на климата (2011-2023)***⁵⁵

Планът поставя насоки и цели за действие по изменение на климата за сектори Енергетика, Строителство, Индустрия, Транспорт, Отпадъци, Земеделие, Земеползване и горско стопанство и Междусекторни въпроси.

Планът поставя и насоки и цели за адаптацията към изменящия се климат за сектори Управление на водните ресурси, Земеделие и продоволствена сигурност, Екосистемни услуги, биоразнообразие и горско стопанство, Управление на риска от природни бедствия, Обществено здраве и Междусекторни въпроси в контекста на адаптация към изменението на климата.

Част от допустимите дейности по ПТГС и мерките по ТСИМ са с пряка насоченост към ограничаване изменението на климата и подобряване на устойчивостта на последиците от климатичните изменения.

Относителността и начина на съобразяването на плана в проектите на ПТГС и ТСИМ са анализирани в т.5 на ДЕО.

- ***Национална стратегия на Турция за адаптиране към изменението на климата и План за действие (2011-2023)***⁵⁶

Стратегията и Планът за действие определят принципите и рамката за адаптация към климатичните изменения на страната. Засягат се сектори Управление на водните ресурси, Земеделие и продоволствена сигурност, Екосистемни услуги, биоразнообразие и горско

⁵⁵ https://webdosya.csb.gov.tr/db/iklim/edиторdosya/file/eylem%20planlari/iklim_degisikligi_eylem_plani_EN_2014.pdf

⁵⁶ https://webdosya.csb.gov.tr/db/iklim/edиторdosya/file/eylem%20planlari/uyum_stratejisi_eylem_plani_EN_Final.pdf

стопанство, Управление на риска от природни бедствия, Обществено здраве и Междусекторни въпроси в контекста на адаптация към изменението на климата

Част от допустимите дейности по ПТГС и мерките по ТСИМ са с пряка насоченост към ограничаване изменението на климата и подобряване на устойчивостта на последиците от климатичните изменения.

Относителността и начина на съобразяването на стратегията в проектите на ПТГС и ТСИМ са анализирани в т.5 на ДЕО.

- **Интегрирана стратегия за хармонизиране с правото в областта на околната среда на Европейския съюз (2016-2023)**⁵⁷

Документът е изготвен и се прилага в рамките на процеса на преговорите за присъединяване на Република Турция към Европейския съюз и касае транспонирането на европейското екологично законодателство.

Стратегията няма пряко отношение към проектите на ПТГС и ТСИМ, но е съобразена при изготвяне на ДЕО.

- **Секторна оперативна програма „Околна среда и изменение на климата“**⁵⁸

Общата цел на програмата е да се подобри опазването на околната среда и качеството на живот на гражданите чрез по-добро справяне с предизвикателството на изменението на климата и постигане на съответствие с достиженията на правото на ЕС за околната среда и действията по отношение на климата. Очакваните резултати от програмата са:

- 4) Ползи за населението от подобрената инфраструктура за водоснабдяване, пречистване на отпадъчни води и управление на твърдите отпадъци в съответствие със стандартите на ЕС;
- 5) Напредък в законодателната реформа и изграждането на капацитет в областта на климата, качеството на въздуха, гражданската защита, морската среда, хоризонталното законодателство и опазването на природата;
- 6) Засилен капацитет за проектиране, прилагане и наблюдение на политиките за смекчаване, и повишена устойчивост на уязвимите икономически сектори и инфраструктура към изменението на климата;

Като косвени ефекти се очаква стимулиране на икономическите дейности, насърчаване на нови възможности за заетост, свързани с рециклиране, иновативно производство на енергия, туризъм и отдих.

Действията, включени в програмата са:

Дейност 1 – Води – съгласно специфичните цели се подкрепят дейности свързани с повишаване капацитета във връзка с прилагане на законодателството на ЕС, а други специфични цели са: осигуряване на питейна вода за населението в съответствие с

⁵⁷ <https://webdosya.csb.gov.tr/db/cygm/icerikler/uces-belges--20180125144313.pdf>

⁵⁸ <https://www.ipa.gov.tr/assets/uploads/files/Sector%20Operational%20Programme%20for%20Environment%20and%20Climate%20Action.docx>

националните и европейски стандарти; оптимизиране на използването на природни ресурси и подобряване на ефективността и климатичната устойчивост на водоснабдителната система; редуциране на товара на замърсяване във водните тела приемници (повърхностни и подземни) и защита на системите за питейна вода от замърсяване; осигуряване на ефективност и климатична устойчивост на пречиствателните станции за отпадъчни води и редуциране на оперативните разходи.

Дейност 2 – Отпадъци – развитие на капацитета на институциите и специализиране на заетите във връзка с прилагане на екологичното законодателство на ЕС, а другите специфични цели са: предоставяне на ефективни, достъпни и устойчиви услуги за управление на битовите отпадъци; създаване на екологично чисти интегрирани модели за управление на отпадъците, в т.ч. разделно събиране; намаляване емисиите на парникови газове от съоръженията за отпадъци; намаляване на депонираните количества на нерегламентирани депа; закриване и рекултивация на стари сметища; намаляване на крайните количества депонирани отпадъци; да се установи безопасно окончателно обезвреждане на отпадъците.

Дейност 3 – Управление на околната среда за устойчиво развитие - развитие на капацитета на институциите и специализиране на заетите във връзка с прилагане на екологичното законодателство на ЕС по отношение на изменението на климата и гражданската защита, в т.ч.: опазване на околната среда, човешкото здраве и природните ресурси – законодателство по индустриално замърсяване, химикали, замърсяване на въздуха и шум, качество на въздуха, ресурсна ефективност, хоризонтално законодателство, опазване на природата и екосистемните услуги; повишаване на устойчивостта и действия за климата; подкрепа на оперативната структура; включват се дейности за изграждане на физическа инфраструктура, насърчаване на ресурсната ефективност и по-чистите производствени практики, разширяване на пазарно-базираните инструменти като етикетиране, подпомагане на местни организации за действия в областта на климата и опазването на природата.

ПТГС и ТСИМ са с положителен кумулативен принос към програмата, тъй като предвиждат действия за насърчаване на енергийната ефективност и намаляване емисиите на парникови газове, насърчаване прехода към кръгова и ресурсоефективна икономика, климатична неутралност, намаляване на замърсяването.

- **План за действие за пречистване на отпадъчните води (2017-2023)⁵⁹**

Планът е изготвен в съответствие с европейското законодателство по управление на отпадъчните води. Съответно в него се дават насоки за управление на отпадъчните води, в т.ч. изискванията за заустване, съдържание на замърсители, условия за използване на пречистени отпадъчни води за напояване и др.

Планът няма пряко отношение към ПТГС и ТСИМ, но следва да се съобразява при прилагане на програмата и стратегията.

⁵⁹ <https://webdosya.csb.gov.tr/db/cygm/dokumanlar/atiksu-aritimi--8230-9458-20180410150458.pdf>

- **Стратегически план на Министерството на земеделието и горите (2019-2023)⁶⁰**

Планът е разработен при съобразяване на най-значимите фактори, влияещи върху земеделието и горското стопанство в световен мащаб – изменение на климата, намаляване на водните ресурси, увеличаване на глобалното търсене на вода, безопасна храна, колебания в цените на храните, мобилност на населението, състояние на земеделските земи и природни бедствия. Планът дава насоките за постигане на икономическа и физическа устойчивост и осигуряване на подходяща и здравослонта храна за населението.

Планът няма пряко отношение към ПТГС и ТСИМ, но принос има мярка 2.2 на ТСИМ за действия за намаляване на замърсяването и осигуряване на чист въздух, вода и храна и за смекчаване и адаптиране към изменението на климата. Планът следва да се съобразява при изпълнение на проекти по програмата и стратегията, с оглед недопускане на противоречия.

- **Национален план за водите (2019 - 2023)⁶¹**

Планът определя настоящите и бъдещи политики на Турция за управление на водите, с насоки за спестяване използването на водата, повишаване капацитета на институциите в областта на управление на водите, в т.ч. частния и неправителствен сектор. Планът разглежда всички основни области от цикъла на управление на водите – управление на водните ресурси, данни за водните ресурси, опазване на водните ресурси – като качество, количество и подобряване на екосистемите, баланс на разпределението на вода между търсенето и предлагането, финансови аспекти и бюджет, водна ефективност, социално-икономически анализ, системи за информация и подпомагане вземането на решения, безопасност на водата, водна политика.

За периодът 2019-2023 г. планът се фокусира на:

- 7) Законодателни промени за преодоляване на пропуските и конфликтите по отношение задълженията, правомощията и отговорностите по отношение на управлението на водите;
- 8) Осигуряване участието на всички заинтересовани страни при определянето и планирането на политиките за водите;
- 9) Взимане предвид на холистичния екосистемен подход при разработване на политиката;
- 10) Създаване на силна законова и административна система за управление на водите, като се преразглежда разпределението на правомощията и отговорностите между институциите;
- 11) Укрепване на правната и административна структура за управление на водите;
- 12) ВиК администрациите следва да се създадат и в други провинции, които не са със статут на метрополия;

⁶⁰ <https://www.tarimorman.gov.tr/SGB/Belgeler/stratejikplan.pdf>

⁶¹ <https://www.tarimorman.gov.tr/SYGM/Belgeler/NHYP%20DEN%C4%B0Z/ULUSAL%20SU%20PLANI.pdf>

13) Водна политика се интегрира в политиките за околна среда, селско стопанство, промишленост, енергетика и туризъм;

14) Осигуряване участието на НПО в процеса на разработване на политики.

Планът е съобразен при изработването на ПТГС и ТСИМ.

- **Национална стратегия за управление на речните басейни (2014-2023)**⁶²

Документът очертава основните стратегии, които трябва да се следват, за да се подобри управлението на водосборите на територията на страната. Визията на стратегията е „Повишаване на качеството на живот и благосъстоянието на населението чрез опазване и координирано и ориентирано към екосистемите управление и развитие на ресурсите на водосборите и свързаното с тях биологично разнообразие, и чрез осигуряване на екологични, икономически и социално-културни услуги и ползи от басейните по устойчив начин, с принос към развитието на страната“.

ПТГС и ТСИМ интегрират цели и включват дейности, свързани с принос към Стратегията, като анализ е направен в т.5 на ДЕО, предвид че целите на стратегията се равняват на екологични цели по отношение на водите.

- **Национална стратегия за управление на засушаването и план за действие (2017-2023)**⁶³

Целта на стратегическия документ е определяне на ориентирана към резултатите и подкрепяща устойчивото развитие политика за управление на сушите на базата на водосбори, определяне на целите и отговорните институции, обществена осведоменост, насърчаване и подкрепа на публичния, частния сектор, НПО и научните институции за действие и участие с координиран подход.

Относителността и начина на съобразяването на стратегията в проектите на ПТГС и ТСИМ са анализирани в т.5 на ДЕО.

- **Стратегически план за управление на горите (2019-2023)**⁶⁴

С плана се поставя мисията за защита на горите и горските ресурси, природосъобразно развитие, управление по устойчив начин в рамките на екосистемната цялост и предоставяне на многостранни ползи на обществото.

Планът има отношение към ПТГС и ТСИМ и по-специално към специфична цел 1.5 на ТСИМ за повишаване на приноса на природното наследство за балансирано устойчиво

⁶² [https://www.tarimorman.gov.tr/SYGM/Belgeler/uhys%20belgesi%20\(3\).pdf](https://www.tarimorman.gov.tr/SYGM/Belgeler/uhys%20belgesi%20(3).pdf)

⁶³ <https://www.tarimorman.gov.tr/SYGM/Belgeler/Ulusal%20Kuraklik%20Y%C3%B6netimi%20Strateji%20Belgesi%20ve%20Eylem%20Plan%C4%B1/Ulusal%20Kuraklik%20Y%C3%B6netimi%20Strateji%20Belgesi%20ve%20Eylem%20Plan%C4%B1.pdf>

⁶⁴ [https://web.ogm.gov.tr/ekutuphane/StratejikPlan/Orman%20Genel%20M%C3%BCd%C3%BCrl%C3%BC%C4%9F%C3%BC%20Stratejik%20Plan%20\(2019-2023\).pdf](https://web.ogm.gov.tr/ekutuphane/StratejikPlan/Orman%20Genel%20M%C3%BCd%C3%BCrl%C3%BC%C4%9F%C3%BC%20Stratejik%20Plan%20(2019-2023).pdf)

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

социално-икономическо развитие на региона и дейностите към нея, при които следва да се съобразяват целите на плана.

Относимостта и начина на съобразяването на стратегията в проектите на ПТГС и ТСИМ са анализирани в т.5 на ДЕО.

– Национална стратегия за биоразнообразие и план за действие (2007)⁶⁵

Стратегията определя целите и свързаните с тях подцели, а плана за действие – конкретните дейности за опазване на биоразнообразието на страната.

ПТГС и ТСИМ нямат пряко отношение към стратегията, но дейностите по тях и бъдещите проекти следва да се съобразяват и да не се допуска противоречие на проектните предложения с постановките на документа и предвидените дейности.

Стратегията определя 10 цели, анализирани в т.5 на ДЕО.

– План за управление на басейна на река Марица-Ергене⁶⁶

Басейнът на р. Марица-Ергене се намира в района на Източна Тракия в Република Турция. Основни реки в басейна са р. Ергене – основен ляв приток на р. Марица и притоците ѝ. Планът включва информация за състоянието на повърхностните и подземните водни тела в района на басейна, антропогенния натиск, зони за защита на водите, мониторинг, екологични цели за повърхностните и подземните водни тела и др.

Планът е съобразен при разработване на части „води“ на ДЕО.

– План за управление на промишлените отпадъчни води от басейна на Марица-Ергене⁶⁷

Планът идентифицира проблемите и дава конкретни предложения за подобряване качеството на водата на басейна на р. Марица – Ергене чрез система за управление на отпадъчните производствени/индустриални води, зауствани в басейна.

Планът е съобразен при разработване на части „води“ в ДЕО.

– План за действие за басейна на река Мармара⁶⁸

Планът съдържа информация за водните тела в басейна на р. Мармара, чувствителни зони, замърсяване, като дава мерки за управление на водите, в т.ч. ограничаване на замърсяването.

Планът е съобразен при разработване на части „води“ в ДЕО.

– Стратегически план на община Одрин (2014-2020)⁶⁹

⁶⁵ <http://www.nuhungemisi.gov.tr/Content/Documents/ubsep-turkce.pdf>

⁶⁶ <https://www.tarimorman.gov.tr/SYGM/Belgeler/NHYP%20DEN%C4%B0Z/MER%C4%B0%C3%87-ERGENE%20NEH%C4%B0R%20HAVZASI%20Y%C3%96NET%C4%B0M%20PLANI.pdf>

⁶⁷ https://www.tarimorman.gov.tr/SYGM/Belgeler/havza%20koruma%20eylem%20planlar%C4%B1/ioCevreCozumle ri_Ergene_Havzas%C4%B1__EAY_Final_Raporu_OS%C4%B0B_29.01.13.pdf

⁶⁸ https://www.tarimorman.gov.tr/SYGM/Belgeler/Hassas%20Alan%20Projesi%20Havza%20Eylem%20Planlar%C4%B1/Marmara%20Havzas%C4%B1%20Eylem%20Plan%C4%B1_A4.pdf

⁶⁹ <https://mpgm.csb.gov.tr/trakya-alt-bolgesi-ergene-havzasi-i-82194>

Мисията на плана е осигуряване на ефективни и социалнообвързани общински услуги с ориентиран към хората подход, като се вземат предвид историческите и културни ценности на Одрин. Целите за развитие са формулирани в 4 групи - качество на живот в градовете, институционална трансформация, град-околна среда-екология и град-култура-идентичност.

А) Качество на живот в градовете:

1. Създаване на устойчиви, естетически привлекателни градски зони;
2. Опазване на природното и градското културно наследство
3. Развитие на туристическия потенциал
4. Развитие на системата за обществен транспорт – в качествен и количествен план

Б) Институционална трансформация:

5. Разработване на интелигентни общински услуги
6. Създаване на система за управление, основана на знания и образован персонал
7. Подобряване на финансовата структура на общината

В) Град, околна среда и екология:

8. Създаване на град със здравословна среда

9. Градът да стане подходящ за живот по отношение на въздух, вода, шумово натоварване и други екологични дейности.

10. Защита на живота и безопасността на гражданите.

Г) Град, култура и идентичност:

11. Разработване на социални политики за групи в неравностойно положение
12. Общината да стане подходяща за деца и младежи
13. Развитие на обща жизнена култура и осведоменост в градовете
14. Осъществяване на общински услуги, основани на равенство между половете.
15. Развитие на местната демокрация.

ПТГС и ТСИМ имат отношение към постигане на повечето цели основно чрез мерките по ТСИМ.

– Стратегически план на община Къркларели (2020-2024)⁷⁰

Основните цели за развитие са следните:

1. Постоянно институционално развитие
2. Социално, културно и икономическо развитие
3. Устойчиво развитие и управление
4. Ефективна комуникация със заинтересованите страни

ПТГС и ТСИМ имат отношение към постигането основно на цели 2 и 3 чрез допустимите дейности и мерки.

⁷⁰ <https://api.kirkclarelibelediyesi.com/files/kirkclareli-belediyesi-2020---2024-stratejik-p.pdf>

– ***План за зонирание и опазване на зони на градски и археологически обекти с център Одрин***⁷¹

Целта на плана е осигуряване на защита на културните ценности в границите на община Одрин, в съответствие с принципите на устойчивост, чрез зонирание и планирани консервационни дейности в съответствие със законодателството за защита на културните ценности и природни дадености.

Планът е взет предвид при изготвяне на проектите на ПТГС и ТСИМ, като специфична цел 1.4 на ТСИМ е за развитие на туризма. При реализиране на проекти по тази цел на територията на Одрин следва да се вземе предвид и съобрази, с оглед недопускане на противоречия.

– ***Стратегически генерален план за транспорта***⁷²

Планът прави преглед на транспортната система в Република Турция, като на база анализа на състоянието ѝ поставя цели, принципи и политики за развитие на транспорта и логистиката.

ПТГС и ТСИМ нямат предвиждания, свързани с плана, но са изготвени при съобразяване на плана и не влизат в противоречие с него.

– ***Логистичен генерален план за регион Тракия***⁷³

Планът е с голям обхват на действие – от градско планиране до управление на веригата от доставки. В него подробно са разгледани съображенията за генерално логистично планиране, състоянието и потенциалът за износ и внос, различните видове превози, качествени и количествени изследвания, логистичните центрове, стратегии и бъдещи перспективи за развитие на пътнотранспортната система на района, морския транспорт, авиотранспорта, железопътния, комбинирания транспорт и превоза на опасни товари.

ПТГС и ТСИМ нямат предвиждания, свързани с плана, но са изготвени при съобразяване на плана и не влизат в противоречие с него.

– ***Генерален план за туризъм в регион Тракия***⁷⁴

Регион Тракия е богат на археологически ценности от различни цивилизации, от траките до османците. Наситен е и с природни територии с голяма ценност- планини, гори и национални паркове. Известен е като пресечна точка на цивилизациите, но и място, на което мигриращите птици почиват по време на дългите си прелети.

Регионът се състои от провинции Одрин, Къркларели и Текирдаг. Към момента развитието на туризма не е балансирано, което предизвиква миграция на младото население от селските райони към индустриалните центрове.

⁷¹ Предоставен от Националния орган по ПТГС и ТСИМ на Република Турция

⁷² https://www.bebka.org.tr/admin/datas/sayfas/files/Ulasrma_Ana_Plani_Stratejisi.pdf

⁷³ https://www.trakyaka.org.tr/upload/Node/33090/xfiles/Trakya_Bolgesi_Lojistik_Master_Planı.pdf

⁷⁴ https://www.trakyaka.org.tr/upload/Node/33089/xfiles/Trakya_Bolgesi_Turizm_Master_Planı.pdf

Планът има 5 цели:

- 15) Изясняване идентичността на Тракия;
- 16) Увеличаване броя на туристите;
- 17) Развитие на различни видове туризъм;
- 18) Развитие на всесезонен туризъм с удължаване на престоя;
- 19) Включване на местното население в развитието на туризма.

Планът е съобразен при изготвяне на ПТГС и ТСИМ, като специфична цел 1.4 на ТСИМ е конкретно за развитие на туризма. Тя е съобразена с целите на Плана като мярка 1.4 към специфичната цел предвижда преодоляване на сезонността, интегрирани регионални туристически продукти, комбиниращи различни активности и локации, базирани на устойчиво развитие.

– *Генерален план за природен туризъм в провинция Одрин (2013-2023)*⁷⁵

Планът разглежда и прави анализ на аспектите на природния туризъм, в т.ч. потенциала за развитие и ефектите от това за околната среда, както и за местното население. Разгледани са историческите и културни ценности на Одрин, природните ценности, въз основа на анализ са определени подходящите за провинцията видове туризъм, прогнози за туристическия поток и др.

Планът намира отражение в специфична цел 1.4 на ТСИМ, която е конкретно за развитие на туризма. Тя е съобразена с целите на Плана.

– *План за действие за развитие на алтернативни видове туризъм в Одрин*

Планът идентифицира конкретни дейности за постигане на стратегическите цели за **развитие на алтернативни видове туризъм** – исторически, културен, религиозен, земеделски, природен, спортен, бизнес/конгресен, яхтен, младежки, гастрономически, **повишаване на конкурентоспособността на съществуващите туристически предприятия** – обучения, развитие на инфраструктура, проучвания за осведоменост, капацитет на заетите, **увеличаване на инвестициите в частния сектор** – обучение на заетите, информационни дейности, приоритетни области за инвестиции, улесняване на достъпа до финансиране на потенциални предприемачи, **повишаване на националното и международно признание на туристическите ценности** – инвентаризация на туристическите ценности, откриване на консултантски услуги, туристическа идентичност на провинцията, реклама, указателни и информационни табели и др., **развитие на човешките ресурси в туризма** – обучение, професионално образование, езикови курсове и др., **развитие на инфраструктурата, подобряване на координацията между туристическите агенции, повишаване на осведомеността за туризма.**

⁷⁵ <https://bolge1.tarimorman.gov.tr/Documents/menu-dosyalar/Do%20C4%9Fa%20Turizmi%20Master%20Planlar%C4%B1/Edirne%20TTMP.pdf>

Планът намира отражение в специфична цел 1.4 на ТСИМ, която е конкретно за развитие на туризма. Тя е съобразена с целите на Плана.

– ***Национален план за управление на отпадъците 2016-2023***⁷⁶

Планът е разработен при съобразяване на международните стандарти, националните обстоятелства и приоритети и относимата нормативна рамка на Европейския съюз, с убеждението, че националната стратегия за управление на отпадъците следва да отговори на изискванията за устойчивост и интегрирано действие. Йерархията за ограничаване образуването на отпадъци, рециклиране и обезвреждане е взета предвид с приоритет, както и принципът „замърсителят плаща“ по отношение на отговорността и финансовите аспекти. Планът отчита множество аспекти като взема предвид необходимостта от ограничаване на отпадъците, събиране при източника, сепариране, транспортиране, временно съхранение, повторна употреба, рециклиране, механично, биологично и термично третиране и крайно обезвреждане.

ПТГС и ТСИМ предвиждат финансиране на мерки и дейности, включващи преход към кръгово потребление, разработване на по-дълготрайни, подходящи за повторна употреба, поправка и рециклируеми продукти (по Приоритет 1 на ПТГС), мерки за дигитален и енергиен преход (мярка 1.2 на ТСИМ) които ще имат пряк принос към целите за нулеви отпадъци.

Относителността и начина на съобразяването на плана в проектите на ПТГС и ТСИМ са анализирани в т.5 на ДЕО.

– ***План за управление - нулеви отпадъци Одрин (2020)***⁷⁷

Планът определя целите и политиките за системата за управление за нулеви отпадъци на територията на провинция Одрин, в т.ч. за разделно събиране на битови отпадъци. В планът са заложили годишни цели до 2023 г. за преход към системата за нулеви отпадъци. Целите са различни за местните администрации, сгради и кампуси.

ПТГС и ТСИМ предвиждат финансиране на мерки и дейности, включващи преход към кръгово потребление, разработване на по-дълготрайни, подходящи за повторна употреба, поправка и рециклируеми продукти (по Приоритет 1 на ПТГС), мерки за дигитален и енергиен преход (мярка 1.2 на ТСИМ) които ще имат пряк принос към целите за нулеви отпадъци.

– ***План за управление - нулеви отпадъци Къркларели***⁷⁸

Планът определя целите и политиките за системата за управление за нулеви отпадъци на територията на провинция Къркларели, в т.ч. за разделно събиране на битови отпадъци. В планът са заложили годишни цели до 2023 г. за преход към системата за нулеви отпадъци. Целите са различни за местните администрации, сгради и кампуси.

⁷⁶ https://www.vivis.de/wp-content/uploads/WM8/2018_wm_119-126_tabasaran

⁷⁷ https://webdosya.csb.gov.tr/db/edirne/menu/il-sifir-atik-yonetim-sistemi-plani_20201030024448.pdf

⁷⁸ <https://webdosya.csb.gov.tr>

ПТГС и ТСИМ предвиждат финансиране на мерки и дейности, включващи преход към кръгово потребление, разработване на по-дълготрайни, подходящи за повторна употреба, поправка и рециклируеми продукти (по Приоритет 1 на ПТГС), мерки за дигитален и енергиен преход (мярка 1.2 на ТСИМ) които ще имат пряк принос към целите за нулеви отпадъци.

– **Генерален план за развитие на селското стопанство в провинция Одрин**⁷⁹

Планът поставя следните цели за развитие на селското стопанство в Одрин – повишаване на селскостопанските производителност и доходи, осигуряване на безопасност и сигурност на храните и осигуряване на устойчиво земеделие.

Планът няма пряко отражение в ПТГС и ТСИМ, тъй като в тях не се предвиждат дейности, пряко свързани със селското стопанство, но при реализиране на проекти следва да не се допуска противоречие с целите и предвижданията на плана.

– **TR 21 Регионален План Тракия (2014-2023)**⁸⁰

Основната визия на Регионалния план е: Регион Тракия е регион със структурирано производство с висока добавена стойност, чрез запазване на природните и културни ценности по устойчив начин в 100-годишнината на Републиката и регион, доминиран от културата на сътрудничеството, с високо качество на живот и благосъстояние.

Планът е изграден на три оси – Човекът и обществото, Животът и околната среда и Производството и икономиката.

По ос *Човекът и обществото* целта е развитие на култура на сътрудничество и иновации с подход, ориентиран към всички хора в региона. На преден план е квалификацията на заетите лица, както и повишаване на социално-икономическия статус на групите в неравностойно положение.

По ос *Животът и околната среда* насоките са за развитие на региона при отчитане на околната среда, чрез запазване на културни и местни ценности, осигуряване на високо качество на живот и благосъстояние чрез социално-културните и инфраструктурни възможности, които предлага. Използването на ресурсите следва да е планирано, за да не се допуска унищожаване на природата.

По ос *Производство и икономика* насоките са за цялостно развитие и висока добавена стойност и специализирани услуги и производствени процеси на база оценка на потенциала на региона. Стремехът е за интегриране на високотехнологични производства с добавена стойност в системите на селското стопанство, промишлеността и сектора на услугите, което да допринесе значително за благосъстоянието на региона.

ПТГС и ТСИМ предвиждат дейности и мерки, които ще имат принос и към трите приоритета.

⁷⁹ <https://www.tarimorman.gov.tr/SGB/Belgeler/Master/edirne.pdf>

⁸⁰ <https://www.kalkinmakutuphanesi.gov.tr/dokuman/tr21-trakya-bolge-plani-2014-2023/986>

Тъй като Регионалният план поставя и екологични цели към Приоритет 9 Екология, анализ на относимостта им към ПТГС и ТСИМ е направен в т.5 на ДЕО.

– **Проект програма за развитие и конкурентоспособност на Тракия**
⁸¹(изготвен от Агенция за развитие на Тракия)

Документът включва Доклади за възможностите за заетост (текуща ситуация на икономическото развитие и възможности, в т.ч. бизнес модели), финансови стимули за развитието, високоскоростен влак (за осъществяване на връзка между Одрин и Истанбул), действия в областта на туризма (общ преглед на туризма, фактори, лимитиращи разгръщането на туристическия потенциал, препоръки), селското стопанство, интелигентен град (интелигентна икономика, интелигентен транспорт, интелигентна среда, интелигентно общество, интелигентен живот, интелигентно управление).

ПТГС и ТСИМ предвиждат мерки и дейности, свързани с туризма, както и за трансформация на местната икономика, дигитален и енергиен преход, като резултатите от докладите следва да се съобразяват при изпълнението на конкретни проекти.

2. Текущо състояние на околната среда и евентуално развитие без прилагането на ПТГС и ТСИМ

2.1. Текущо състояние на околната среда

2.1.1. Климат и климатични изменения

А. Климатична характеристика

- **Области Бургас, Ямбол и Хасково (Република България)**

Област Бургас

Бургаската низина се характеризира с отделен климатичен район в Черноморската климатична подобласт в системата на Континентално-средиземноморската климатична област. Климатичният район на Бургаската низина заема равнинната част между нос Емине и Маслен нос, като в по-голямата си част обхваща дълбоко врязания в сушата Бургаски залив. На север районът е обграден от невисоката еминска част на Източна Стара планина, която общо взето, не представлява препятствие за студените нахлувания от север и североизток.

Докато през зимата крайбрежната част на района е забележимо по-топла от вътрешната му част, през пролетта се получава обратното. Затоплянето в по-вътрешната му част протича с по-бърз темп и утвърждаването на температурата на въздуха над 10°C в нея става с няколко дни по-рано.

⁸¹ <https://www.kalkinmakutuphanesi.gov.tr/dokuman/edirne-kalkinma-ve-rekabet-gucu-projesi/969>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Годишната средна температура за периода 1931-1970 г. е 12.7°C, докато в последните години превишава 13°C. Средната денонощна амплитуда (разликата между средните месечни максимални и минимални температури) за периода от 40 г. (1931-1970 г.)⁸² е с малък ход от 6.3°C през януари до 10.0°C през юли. Есента е значително по-топла от пролетта, като октомври (през който морето започва да действа вече затоплящо) има средна месечна температура от 14.6°C. В края на есента районът се очертава като един от най-топлите в страната.

Количеството на валежите за района е ниско - то е под средното за страната (600 mm), като за 40 г. е 540 mm средно, а през последните години е още по-ниско – под 510 mm. През последните 5 години, обаче, поройни валежи се наблюдават все по-често.

Област Ямбол

Климатът в областта се обуславя от преходността между преходно-континенталната и континентално-средиземноморска климатични области, с подчертано силно влияние на средиземноморския климат в южните райони на областта. Той се характеризира с топло, до горещо лято и сравнително мека зима, с по-малка годишна амплитуда на температурата (около 22°C) в сравнение с умерено-континенталната зона, и с два максимума на валежите – късно-есенен и пролетен. Средногодишна стойност на температурата на въздуха около и над 12°C. Характеризира се с добре изразен годишен ход, с максимум през юли, или август (около 22÷23°C) и минимум през януари (около 0°C). Абсолютният максимум е над 40°C.

Годишната сума на валежите варира в широки граници – от около в 500-700 mm се изменя в зависимост от надморската височина и експозицията на склоновете. Във вътрешногодишното разпределение на валежите по сезони има ясно изразен максимум през есента и зимата и минимум през пролетта и лятото. Най-малко са валежите през август и септември, което е типично за континентално-средиземноморския валежен режим. Валежите през зимата са предимно от дъжд, като снежната покривка се задържа около 12-15 дни и бързо се стопява. Дебелината на снежната покривка рядко надминава 10-15 cm.

Област Хасково

Територията на областта попада в преходно-континенталната подобласт на Европейската континентална област. Най-съществена особеност на климата е, че има ясно изразен преходен характер, като в една година превес има субтропичното влияние на Средиземноморието, а в друга средноевропейския континентален климат. Под влияние на топлите въздушни маси, които нахлуват от Средиземно море, зимата тук е мека и къса, лятото – дълго и горещо.

Средната годишна температура в Хасково е 12.5°C. През зимните месеци липсват отрицателни средномесечни температури и резки температурни инверсии. Отрицателните температури започват да се наблюдават едва от края на месец октомври до средата на месец

⁸² Климатичен справочник 1971, том 2

април, като 240 дни в годината не се регистрират отрицателни температури. За района е характерна и ранна и топла пролет. Тя започва още в началото на март, като температурата се задържа дълго над 5°C. Лятото започва много рано и трае дълго – около 163 дни. То е много топло, задушно и безоблачно. През юли и август средната дневна температура е над 24°C. Максималната лятна температура е 42°C.

В област Хасково има ясно изразен валежен режим от средиземноморски тип. Максималната валежна сума се наблюдава през месец декември. Вторият максимум е през юни. Най-малката валежна сума се наблюдава през август. Най-богат сезон на валежи е зимата, а най-беден – лятото.

- **Провинции Одрин и Къркларели (Република Турция)**

Според класификацията на климата по Koppen-Trewartha провинциите Одрин и Къркларели (**Фигура Error! No text of specified style in document.-1**) попадат в климатичната **група D** - умерен и континентален климат, която има от 4 до 7 месеца средна годишна температура около $\geq 10^{\circ}\text{C}$ и в **група C** - субтропичен климат, който има 8 или повече месеца със средна годишна температура $\geq 10^{\circ}\text{C}$:

- Климатична група "D" има два типа климат - океански тип (**Do**), където най - студеният месец има средна температура около 0°C или по-висока, и континентален тип (**Dc**), където най-студената средна месечна температура достига под 0°C във вътрешните континентални райони.
- Климатична групата на "C" има два типа - сух летен или средиземноморски климат (**Cs**) и влажен субтропичен климат (**Cf**).

Северните части на провинциите Одрин и цялата провинция Къркларели попадат в океански тип климат (**Do**), а южната част на провинция Одрин - в средиземноморски тип климат (**Cs**).

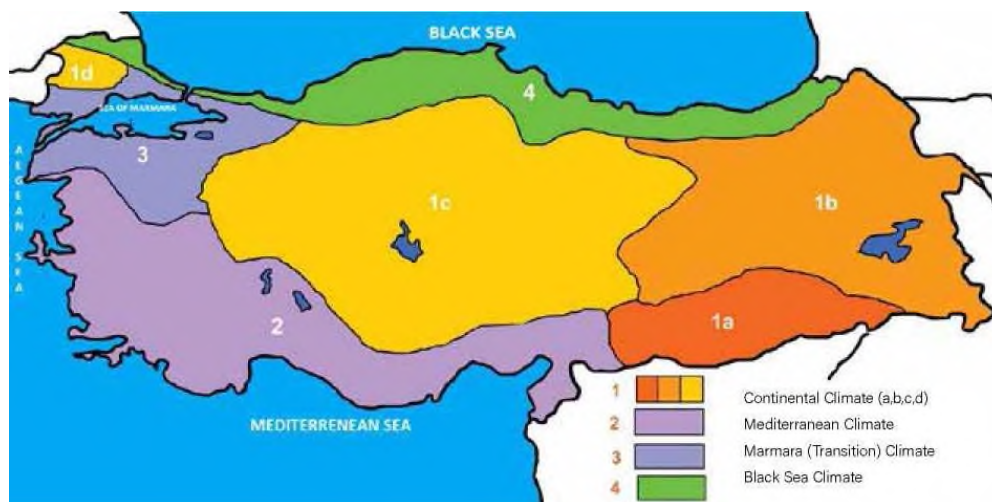
Фигура Error! No text of specified style in document.-1 – Климат на Р. Турция според Koppen-Trewartha (К-Т) класификация.⁸³

Съвременната класификация на климатичните области, която се използва в Република Турция е направена на база критериите, използвани в световните класификации на климата от турския учен проф. Ибрахим Аталай (Atalay, İ., Ali) - **Фигура Error! No text of specified style in document.-2**. Дефинирани са следните 4 области с:

1. Континентален климат (a, b, c, d)
2. Средиземноморски климат
3. Климат на Мраморно море (преходен)
4. Черноморски климат

Провинция Къркларели попада в изцяло в област с Черноморски климат (**4**). Северните части на провинция Одрин са в континенталния климат **1d**, а южните попадат в област преходен климат на Мраморно море – **3**.

⁸³ 6-th STATE OF THE ENVIRONMENT REPORT OF TURKEY 2020, Directorate of Environmental Impact Assessment, Permit and Inspection, Ministry of Environment and Urbanization - https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/icerikler/tc-dr_2020_-ng-l-zce-20210430143751.pdf

Фигура Error! No text of specified style in document.-2 – Използваната в Република Турция климатична класификация

Б. Атмосферна циркулация

Режимът на приземния вятър е силно локална характеристика и е в пряка зависимост от комплекс от фактори, сред които най-силно влияние имат орографските особености: ориентацията и експозицията на склоновете на релефните форми спрямо посоките на света, които трансформират характерния за Балканския полуостров зонален пренос на въздушни маси.

За трансграничния район влияние оказва и близостта на морските басейни (Черно и Мраморно море), които са причина за наличието на локални циркулации на приземния слой. Бризовата циркулация, която се появява през топлото полугодие има изключително въздействие, както върху климата, така и върху почистващите способности на атмосферата – способността ѝ бързо да разсейва атмосферните замърсители.

Динамиката на въздушния пренос в приземния слой се характеризира с т.н. розата на вятъра – скоростта на вятъра и честотата на преобладаващите посоки в основните 8 или 16 посоки - **Фигура Error! No text of specified style in document.-3**.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Фигура Error! No text of specified style in document.-3 – Рози на вятъра в пограничните райони на Р. България и Р. Турция.

В. Климатични изменения

Промени на климата са факт, вследствие на глобални процеси с големи териториални мащаби както в Северното, така и в Южното полукълбо. Те се отразяват най-вече на режима на температурата на въздуха и на валежите, както и на промяната на сезоните. Обща е тенденцията в повишение на глобалната температура на въздуха, увеличаване на изпарението и намаляване количеството на валежите, особено зимните и увеличаване на екстремните събития каквито са наводненията, високите температури и свързаните с тях пожари и други.

През последните години се увеличава и честотата на екстремните метеорологични и климатични явления: има значително увеличение на средния брой дни с денонощни суми на валежите над 100 mm – с около 30% за периода 1991-2020 г. спрямо базисния период 1961-1990 г. Зачестяват случаите с типично пролетно-летен тип конвективна облачност с валежи от дъжд, гръмотевични бури и понякога с валежи от град през зимни месеци като януари и

февруари. Годишната амплитуда между максималната и минималната температура на въздуха намалява – минималната температура се повишава по-бързо от максималната.

Изменението на климата е заплаха за регионите, особено за онези части, където селското стопанство, туризмът, горското стопанство и хидроенергията са добре развити. Климатичните промени носят рискове от суша, пожари, ерозия на земята и наводнения.

- **Република България**

България като цяло е сред страните в ЕС, които се очаква да бъдат най-силно засегнати от климатичните промени. Република Турция като цяло е дори по-висока в скалата за въздействие върху изменението на климата от България. Граничната зона е част от регион, за който е установена 6-та степен на уязвимост към климатичните промени, според индекса, който се прилага за целия ЕС.

Съгласно изготвения *Анализ и оценка на риска и уязвимостта на секторите в Българската икономика от климатичните промени*⁸⁴, бъдещите тенденции на двата главни параметъра (температура и валежи) са изследвани в България (Jacob, Norani, 2009) за периода 2021-2050 г. и са сравнени с референтния период 1961-1990 г. Основната промяна е температурната, която е доста значителна: за 2021-2050 г. се очаква увеличение както на годишните, така и на сезонните средни температури. В страната се очаква годишната средна температура да се повиши с приблизително 1.4-1.5°C, а най-голямото затопляне се очаква да бъде през есенния сезон - с 1.9°C. По отношение на годишните валежи се очакват сравнително малки промени за периода 2021-2050 г. В същото време се очакват значителни разлики във валежните количества през различните сезони. Докато през пролетта и лятото намалението на валежите е очевидно, през зимата се очаква тяхното увеличение.

- **Република Турция**

Главната дирекция по метеорология на Република Турция провежда месечни, сезонни и годишни проучвания за мониторинг на климата и споделя тези изследвания с националната и международната общественост. Когато се изследват температурните промени между 1970 и 2019 г., се вижда, че има повишаване на температурата от 1993 г., с изключение на 1997г. и 2011 г., като 2010г. е най -топлата година, а 2019 г. е четвъртата най-гореща година от 1971 г. насам. Средната температура, която е била 13.2°C между 1971-2000 г., се е повишила до 13.5°C между 1981-2010 г. Средната температура на зимния сезон 2018-2019 г. е 4.9°C (1.3°C над нормата), средната температура на пролетния сезон е 12.7°C (0.7°C над нормата),

⁸⁴https://www.moew.government.bg/static/media/ups/articles/attachments/Specialna_chat929dbdd9d9a2e4690311a63dd80adda6.pdf

средната лятна температура е 24.4°C (1.0°C над нормата), а средната есенна температура е била 23.4°C (1.9°C над нормата)⁸⁵.

За територията на Република Турция се наблюдава нарастваща тенденция на екстремните метеорологични събития, особено през последните две десетилетия. През 2019 г. са регистрирани най-голям брой екстремни събития - 935 на брой., като регистрираните през 2019 г. са 36% обилни валежи/наводнения и 27% бури. Други инциденти са 18% градушка, 7% мълнии, 3% силен сняг и 1% лавини, горски пожари, пясъчни бури и мъгли. Съгласно климатичните прогнози за Република Турция за периода 2071-2100 г. се очаква намаляване на площите покрити със снежна покривка; намаляване на времето на задържане на снежната покривка и късно натрупване и ранно топене; валежи предимно от дъжд, като в периода март-юни като количество ще намалее с 10%.

Обобщение за състоянието на климата и климатичните изменения:

Изменението на климата е заплаха за регионите, особено за онези части с развит и потенциал за бъдещо развитие на туризма и селското стопанство, както в граничния регион между Република България и Република Турция. Климатичните промени носят рискове от суша, пожари, ерозия на земята и наводнения и изискват предприемане на адекватни действия за адаптация и устойчивост, които следва да бъдат интегрирани в бъдещите проекти.

2.1.2. Състояние на атмосферния въздух

Норми за Качество на атмосферния въздух (КАВ):

Директива 2008/50/ЕО относно качеството на атмосферния въздух и за по-чист въздух за Европа създава рамка за оценка на качеството на въздуха на равнището на ЕС и отменя и замества предходната директива за качество на въздуха (96/62/ЕО), и трите дъщерни директиви (1999/30/ЕО, 2000/69/ЕО, 2002/3/ЕО), и Решение 97/101/ЕО на Съвета на Европа. **Директива 2008/50/ЕО** се допълва от **Директива 2004/107/ЕО** на Европейския Парламент и на Съвета от 15 декември 2004 година *относно съдържанието на арсен, кадмий, живак, никел и полициклични ароматни въглеводороди в атмосферния въздух.*

В българското законодателство тези директиви са транспонирани в **Наредба № 11 от 14 май 2007 г. за норми за арсен, кадмий, живак, никел и полициклични ароматни въглеводороди в атмосферния въздух** и **Наредба № 12 от 15 юли 2010 г. – за норми за серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици, олово, бензен, въглероден оксид и озон в атмосферния въздух.**

В съответствие с процеса на хармонизация на законодателството на ЕС граничните стойности за КАВ в турското законодателство от 2008 г. са намалени постепенно, като от

⁸⁵ State of the Climate in Turkey in 2019, https://mgm.gov.tr/eng/Yearly-Climate/State_of_the_Climate_in_Turkey_in_2019.pdf

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

2019 г. е постигнато пълно съответствие с пределните стойности на ЕС за прахови частици и параметри на серен диоксид.

В законодателство на Турция тези стойности са регламентирани в *Регламент за оценка и управление на качеството на въздуха*⁸⁶, приложение I - Гранични стойности, целеви стойности, дългосрочни цели, прагове за оценка, прагове за обществена информация) предоставя стойности за качеството на атмосферния въздух за здравето на хората и екосистемата след 1 януари 2014 г. и Приложение IA - Кратки и дългосрочни граници на преходния период. Нормите за опазване на човешко здраве за серни и азотни оксиди, ФПЧ₁₀ влизат в сила от 2019г., тези за бензен – от 2021г., за въглероден оксид – от 2017г. и тези за арсен, кадмий, никел и бензо(а)пирен – от 2020г. Няма регламентирани норми за ФПЧ_{2.5}.

Регламентът предоставя качествени стойности за опазване и екосистемата за периода между 1 януари 2009 г. и 1 януари 2014 г.

Законодателните норми за качеството на въздуха са представени в **Таблица Error! No text of specified style in document.-1** и **Таблица Error! No text of specified style in document.-2**.

Таблица Error! No text of specified style in document.-1 – Норми за опазване на човешкото здраве

Показател	Страна	Концентрация	Размерност	Период на осреднение	Разрешени превишения	ДОП	ГОП
ПРЕДЕЛНА НОРМА							
ФПЧ _{2.5}	Р. България	25 Етап 1-2015г. 20 Етап 2-2020г.	µg/m ³	1 година	-	12	17
Серен диоксид (SO ₂)	Р. България	350	µg/m ³	1 час	24	-	-
		125		24 часа	3	50	75
Азотен диоксид (NO ₂)	Р. Турция	200	µg/m ³	1 час	18	100	140
		40		1 година	-	26	32
ФПЧ ₁₀	Р. България	50	µg/m ³	24 часа	35	25	35
		40		1 година	-	20	28
	Р. Турция	50	µg/m ³	24 часа	35	20	30
		40		1 година	-	10	14
Олово (Pb)	Р. България	0.5	µg/m ³	1 година	-	0.25	0.35
Въглероден оксид (CO)	Р. България	10	mg/m ³	мах 8 часа средна	-	5	7
	Р. Турция	5					
Бензен (C ₆ H ₆)		5	µg/m ³	1 година	-	2	3.5
ЦЕЛЕВА СТОЙНОСТ							
Озон (O ₃)	Р. България Р. Турция	120	µg/m ³	мах 8 часа средна	25 дни осред. за 3 години	-	-

⁸⁶ Hava kalitesi deęerlendirme ve yönetimi yönetmelięi, Resmî Gazete 06 Haziran 2008, No. 26.898.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Арсен (As)		6	ng/m ³	1 година	n/a	2.4	3.6
Кадмий (Cd)		5	ng/m ³	1 година	n/a	2	3
Никел (Ni)		20	ng/m ³	1 година	n/a	10	14
Полициклични ароматни въглеводороди (ПАН)		1	ng/m ³	1 година	n/a	0.4	0.6

Таблица Error! No text of specified style in document.-2– Критичното ниво за опазване на растителността и екосистемите

Замърсител	Концентрация	Размерност	Период на осреднение	Разрешени превишения	ДОП	ГОП
Серен диоксид (SO ₂) ₅	20	µg/m ³	1 година зимата (1 окт.-31 март)	-	8	12
Азотен диоксид (NO ₂)	30	µg/m ³	1 година	-	19.5	24

Разликата е в някои от пределни норми, докато целевите стойности на нормите и нормите за опазване на растителността и екосистемите в законодателството на Р. Турция са транспонирани от **Директива 2008/50/ЕО**.

• **Области Бургас, Ямбол и Хасково (Република България)**

Съгласно Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС) в Република България данните са следните:

20) РИОСВ–Бургас

През 2020 г. в региона на РИОСВ – Бургас са действали:

- Автоматична измервателна станция (АИС) „Долно Езерово“ - разположен е в кв. Долно Езерово, гр. Бургас, класифициран като промишлен пункт с обхват от 100 m до 2 000 m. Районът основно попада под въздействието на промишлените инсталации на „ЛУКОЙЛ Нефтохим Бургас“ АД и промишлените предприятия, разположени източно от кв. Долно Езерово.
- АИС „Меден Рудник“ - намира се в ж.к. „Меден Рудник“, класифициран като фонов пункт с обхват от 100 m до 2 000 m. (контролира районът на ж.к. “Меден Рудник”). Отчитат се емисии и от битовия сектор, тъй като ж.к. „Меден Рудник” не е включен в системата за централно топлоснабдяване, както и емисии и от други промишлени дейности.
- АИС „Несебър“ - разположен е в новата част на гр. Несебър, класифициран като автоматичен фонов пункт с обхват от 100 m до 2 000 m. (без преобладаващо влияние на емисии от производствени дейности).

- РИОСВ-Бургас (ДОАС-диференциална оптична автоматична система) - разположена на сградата на РИОСВ-Бургас, класифициран като фонов пункт с обхват от 100 m до 2 000 m. (район с интензивен автомобилен трафик, комунално-битова дейност, пренос на емисии от технологичната дейност на “Лукойл Нефтохим Бургас” АД и останалите промишлени предприятия в гр. Бургас, разположени в северната промишлена зона).
- ДОАС–Камено гр. Камено измерва атмосферните замърсители: серен диоксид, азотни оксиди, озон, фенол, стирен, бензен, о-ксилен, р-ксилен и толуен. Пунктът се поддържа от „Лукойл Нефтохим Бургас” АД, който е основен източник на по-голямата част от атмосферните замърсители на територията на общината от горивните процеси и производствената си дейност. Неговото въздействие е най-силно върху КАВ на най-близко разположените населени места като селата Братово, Ветрен, Равнец, гр. Българово, Бургаските квартали “Лозово” и “Долно Езерово”. Влиянието му върху централните части на гр. Бургас е силно редуцирано поради по-голямата отдалеченост и свързаните с това процеси на разсейване.
- ДОАС-система в ж.к. „Славейков“ следи качеството на атмосферния въздух по показател ФПЧ₁₀. Разположена е до бл. 25 в комплекса.

Във всички пунктове за мониторинг на КАВ под контрола на **РИОСВ-Бургас**:

- **не са регистрирани превишения** на съответните норми за опазване на човешкото здраве на *газовите атмосферни замърсители*,
- **регистрирани са превишения** на средноденонощните норми (СДН) за опазване на човешкото здраве и на разрешения им брой за една календарна година.

21) **РИОСВ–Стара Загора** - в обсега ѝ на контрол на качеството на атмосферния въздух (КАВ) попада област Ямбол.

На територията на област Ямбол няма стационарен пункт за контрол на КАВ. Общината не е включена в годишния график за 2021 год. за изследване на КАВ чрез мобилна автоматична станция (МАС) на Изпълнителна агенция по околна среда (ИАОС).

22) **РИОСВ–Хасково**

- АИС Раковски-Димитровград - разположен в застроената част на гр. Димитровград, градски фонов пункт, отчитащ влияние на емисии от производствени дейности и емисии от битовия сектор.
- РИОСВ–Хасково - градски фонов, с ръчно пробовземане и последващ лабораторен анализ.

Някои общини от областите в трансграничния регион имат разработени програми за качеството на атмосферния въздух и прилагат мерки за намаляване на нивата на замърсителите, съгласно чл. 27 на Закона за чистотата на атмосферния въздух (ЗЧАВ).

Област Бургас (общини Бургас, Камено и Несебър), община Ямбол и община Хасково са част от Район за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух (РОУКАВ) „Югоизточен” и попадат в списъка на районите (в т.ч. агломерациите) за оценка и управление качеството на атмосферния въздух, утвърден със Заповед № РД-969/21.12.2013 г. на министъра на околната среда и водите. Изготвените програми за намаляване нивата на замърсителите, съгласно чл. 37 (2) от Наредба № 12 от 15.07.2010 г. за норми за серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици, олово, бензен, въглероден оксид и озон в атмосферния въздух, са:

➤ **На територията на Област Бургас:**

- Програма за подобряване качеството на атмосферния въздух в **Община Бургас** за периода 2016-2020 г.
- Актуализация на Програма за намаляване на нивата на замърсителите и достигане на установените норми за съдържанието им в атмосферния въздух на **Община Камено** за периода 2016 – 2020 година
- Програмата за намаляване нивата на замърсителите и достигане на установените норми за вредни вещества в атмосферния въздух в **Община Несебър** за периода 2018– 2022 година.

➤ **На територията на Област Хасково:**

- Програма за намаляване на емисиите ФПЧ₁₀ и полициклични ароматни въглеводороди (ПАВ) и достигане на установените норми за вредни вещества в атмосферния въздух на територията на **Община Хасково** за периода 2021-2024г.

➤ **На територията на Област Ямбол:**

- Програмата за намаляване на нивата на ФПЧ₁₀ и достигане на установените норми за съдържанието им в атмосферния въздух в **община Ямбол**, с период на действие 2020 г.–2025 г.

● **Провинции Одрин и Къркларели (Република Турция)**

В Република Турция функционират държавна и локална мрежа за наблюдение на въздуха.

Замърсяването на въздуха се наблюдава в някои градски центрове на Турция, особено през зимния сезон, в зависимост от метеорологичните условия. В резултат на използването на природен газ и качествени горива за отопление има е намаляло замърсяването на въздуха, особено в големите градове в сравнение с 90 -те години.

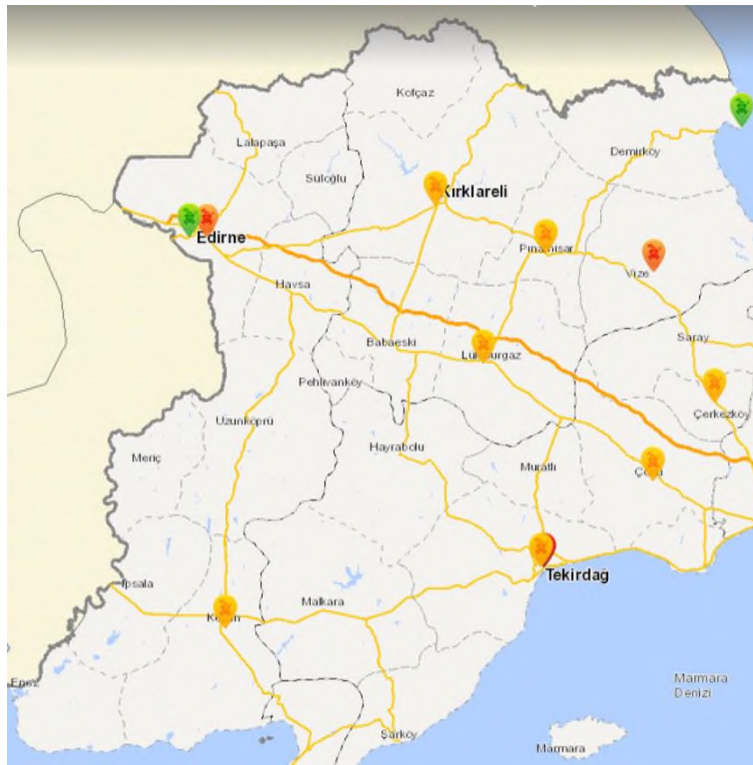
Данните, получени от измервателните станции, се публикуват едновременно на официалния уебсайт на Центъра за непрекъснат мониторинг sim.csb.gov.tr и този на Министерството на околната среда и урбанизацията www.havaizleme.gov.tr. публикува резултатите от мониторинга на уебсайта www.havaizleme.gov.tr, за да улесни обществения достъп до информация за качеството на въздуха. Националният индекс за качество на въздуха (изразен като добър, среден, чувствителен, нездравословен, лош, опасен) е създаден

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

от Министерството на околната среда и урбанизацията, за да даде възможност на обществеността да разбере по-добре въпроса.

Мониторингът на замърсяване в трансграничните райони се извършва от **Мармара център за чист въздух**⁸⁷, която разполага с 5 станции в провинция Къркларели и 3 в провинция Одрин за измерване на качеството на въздуха - **Фигура Error! No text of specified style in document.-4**.

Фигура Error! No text of specified style in document.-4 – Стационарни пунктове за мониторинг на КАВ в провинции Одрин и Къркларели

В станцията за измерване на качеството на въздуха измерванията се извършват с автоматични устройства в съответствие с международните стандарти, а получените данни представляват най-големия източник за научни изследвания.

По отношение на изпълнението на изискванията в националното законодателство за измерените концентрации на замърсители във въздуха, данните от измерванията на качеството на въздуха и през последната година най-критичните вещества са ФПЧ₁₀. Превишения над граничните стойности по този показател се наблюдават във всички точки на измерване, особено през зимния период, когато те са няколко пъти по-високи от СДН.

През лятото обаче има превишения на целевата стойност за озона в резултат на по-високата слънчева радиация.

Обобщение за състоянието на атмосферния въздух:

⁸⁷ Marmara Temiz Hava Merkezi (Мармара център за чист въздух)

В съответствие с процедурата, заложената в ISO 11222 (2002) „Качество на въздуха - Определяне на неопределеността при измервания на качество на въздуха, осреднени за период от време“, като индикатор за превишение на СДН за ФПЧ₁₀ се използва перцентил 90.4 на средноденоношните концентрации, определен на база 35 разрешени превишения на СДН за една календарна година, който да бъде по-нисък или равен на СДН за ФПЧ₁₀ от 50 µg/m³, вместо броят на абсолютните превишения, които силно се влияят от обхвата на данните.

На **Фигура Error! No text of specified style in document.-5** по данни от Европейската агенция по околна среда (ЕАОС)⁸⁸ за период от 11 години (2009÷2019г.) са показани превишенията на концентрациите (в µg/m³) на СДН по показател ФПЧ₁₀ за всички пунктове в трансграничните райони. Видна е трайната тенденция на превишение на СДН, което показва, че замърсяването на въздуха с фини прахови частици (ФПЧ₁₀) е **проблем** за КАВ, особено в градските локации (агломерации). Червената линия е СДН.

Трендът е в посока на намаляване на замърсяването с ФПЧ₁₀, като за 2019г. под СДН са измерванията в 3 български пунктове - АИС Меден рудник Бургас, АИС Долно езерово Бургас и РИОСВ-Бургас. Измервания в пункт Къркларели-Лиманкьой са от 2015г. до 2017г. и са винаги под нормата.

Анализът на данните и оценките на климатичните и метеорологични условия в тези райони водят до следните заключения за процесите и явленията, които представляват интерес за съществуващото състояние на средата:

- средноденоношните концентрации на ФПЧ₁₀ трайно превишават СДН.
- няма трайни превишения на нормите за опазване на човешкото здраве за останалите газови замърсители.

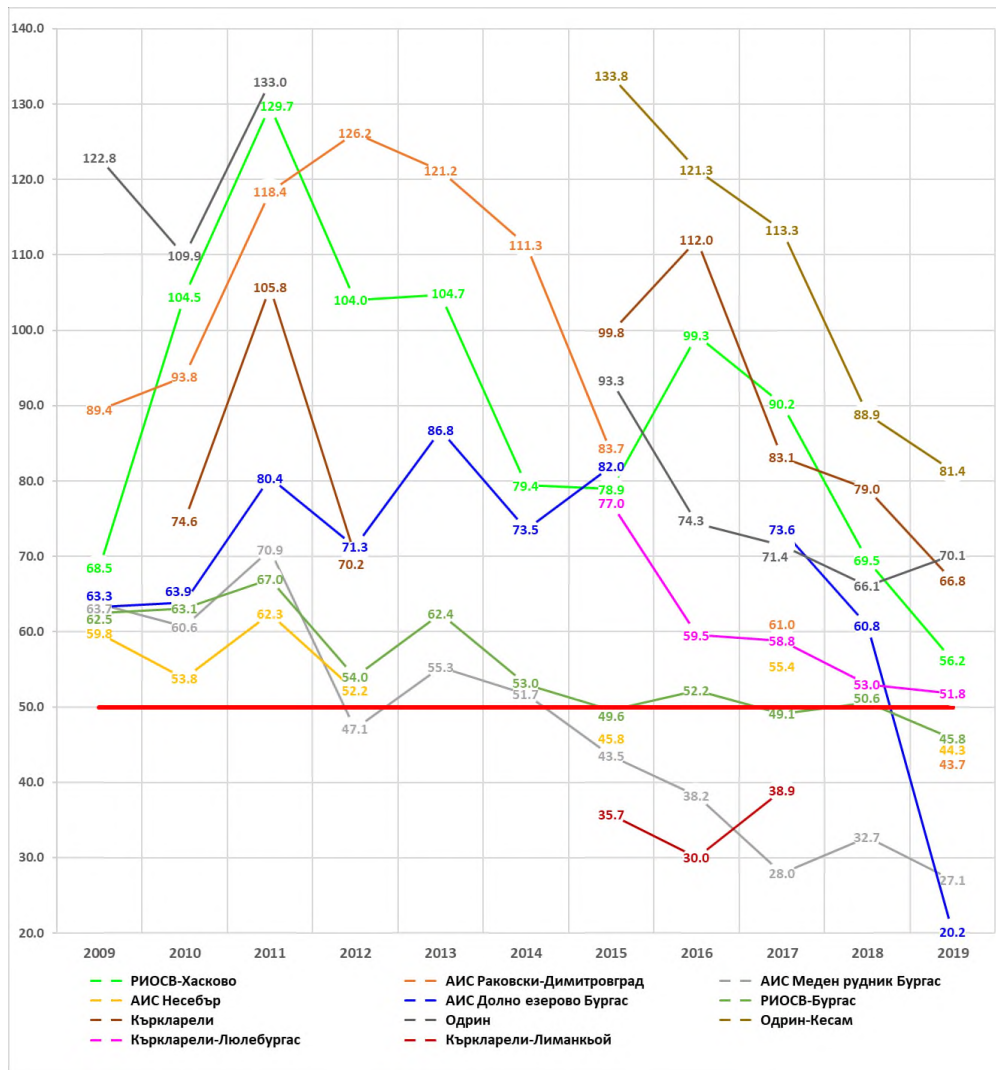
Главни източници на прахово замърсяване са:

- използването на твърди горива (въглища и дърва) в битовото отопление през зимните месеци в населените места,
- строителните дейности – неорганизираните емисии на прах от открити строителни площадки,
- селскостопанските дейности – неорганизираните емисии на прах от почвата, разнасяна от вятъра при работа в открити полета,
- автомобилният транспорт - повторното субсидиране на праха от непочистени улици и непавиращи пътища.
- горските и селскостопански пожари - изгаряне на стърнищата.

⁸⁸ <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/dashboards/air-quality-statistics>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента на предприемаческа помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Фигура Error! No text of specified style in document.-5 – Обобщени резултати за превишенията на 90.4 перцентил (в $\mu\text{g}/\text{m}^3$) на СДН за ФПЧ_{10} в пунктове за мониторинг на качество на атмосферния въздух за период 2009÷2019 г. в териториалния обхват на ПТГС и ТСИМ за Р.България и Р. Турция.

2.1.3. Състояние на водите, зони за защита на водите, риск от наводнения

А. Повърхностни води

- **Области Бургас, Ямбол и Хасково (Република България)**

Източнобеломорски район (ИБР)

ИБР включва следните водосборни басейни до държавната граница с Турция и Гърция:

- 1) Басейн на р. Марица – трансграничен с Р Гърция и Р Турция;
- 2) Басейн на р. Тунджа – трансграничен с Р Турция, част от международния басейн на р. Марица;
- 3) Басейн на р. Арда – трансграничен с Р Гърция, част от международния басейн на р. Марица;
- 4) Басейн на р. Бяла – трансграничен с Р Гърция, част от международния басейн на р. Марица;
- 5) Басейн на р. Луда – трансграничен с Р Гърция, част от международния басейн на р. Марица;
- 6) Басейн на р. Атеринска – трансграничен с Р Гърция, част от международния басейн на р. Арда;
- 7) Басейн на р. Фишера – трансграничен с Р Турция, част от международния басейн на р.Тунджа – (карта на основните речни басейни е представена в *Приложение № 1 на ПУРБ*).

Река Марица е най-дългата река на Балканския полуостров. Тя има водосборна област до устието си 53 000 км², а до държавната граница между България и Гърция — 21 084 км². Марица е и най-пълноводната река в България. Река Марица води началото си от Рила планина, от двете Маричини езера под вр. Манчо. До границата тя е дълга 321 км.

Марица има около 100 по-значителни притока, които са разположени симетрично спрямо главната река. От тях най-големите в обхвата на ПТГС и ТСИМ са р. Банска, Сазлийка, Харманлийска и Бисерска.

Притоци на Марица са също и реките Тунджа и Арда, но тъй като те обхващат значителни площи и до границата текат като самостоятелни реки и се вливат в Марица на турска територия, то те се разглеждат като отделни речни басейни.

Река Тунджа е най-големият приток на р. Марица. Водосборната ѝ област е 7883 км² със средна надморска височина на цялата водосборна област — 386 м. Заедно с водосборна на река Фишера, площта ѝ е 8 026 км². Дължината ѝ до границата е 350 км. Река Тунджа приема около 50 притока, от които в обхвата на ПТГС и ТСИМ – области Бургас, Хасково и Ямбол по-значителните са: р. Мочурица — водосборна площ 1278 км², дължина 86 км; р. Синаповска — площ 871 км², дължина 55 12 км; р. Поповска и др.

В резултат от прилагането на подходите във втория планов период, ПУРБ 2016-2021 при идентифицирането на СМВТ и ИВТ в Източнобеломорски район за басейново управление на водите са окончателно определени: СМВТ 77 на брой (25%), а ИВТ - 9 на брой (3 %), от които в области Бургас, Ямбол и Хасково 22 бр. СМВТ и 2 бр. ИВТ. Виж Приложения 11 и 12 от Раздел 1 на ПУРБ.

Оценка на замърсяването от точкови източници

Като точкови източници на замърсяване в ИБР и в частност – области Бургас, Ямбол и Хасково, са разгледани: канализации и пречиствателни станции за отпадъчни води от

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

населени места ; индустриални емитери, заустващи отпадъчни води в повърхностни води; животновъдни ферми, заустващи в повърхностни води; рибовъдство.

Оценка на замърсяването от дифузни източници

Като значими дифузни източници на замърсяване в ИБР – области Бургас, Ямбол и Хасково са разгледани: Селското стопанство, в частност земеделието; Земеползването; Животновъдството; Риборазвъждането; Замърсяванията от въздуха; Замърсяване от транспорт; Населени места без изградена канализация; Ерозията.

Оценка на натиска от физични / хидроморфологични изменения. Във връзка с натиска от физични изменения в Басейнова дирекция „Източнобеломорски район“ (БДИБР) – области Бургас, Ямбол и Хасково са установени следните типове: Натиск от водовземане /изменение на оттока/; Натиск от морфологични изменения; Прегради в реките. Регулиране на оттока и прехвърляне на води. Виж Таблица № 39 раздел 2 на ПУРБ.

Водочерпене от ресурса на повърхностни водни тела в ИБР в обхвата на ПТГС и ТСИМ . Включват се следните дейности:

- Водовземане от повърхностни води;
- Заустване на отпадъчни води от съществуващи обекти;
- Заустване на отпадъчни води от обекти в процес на проектиране;
- Водовземане и заустване;
- Комплексни разрешителни;
- Водовземане чрез нови водовземни съоръжения;
- Водовземане чрез съществуващи водовземни съоръжения;
- Водовземане и ползване.

Не са взети предвид дейностите по производство на ел. енергия чрез водноелектрически централи (ВЕЦ), когато мястото на водовземане и изтичането на ВЕЦ са в едно и също водно тяло (ВТ).

На база на подхода за определяне на натиска от водовземане и изменение на водния отток, са определени 42 броя осушени участъци с дължина от 362,4 км, които представляват 4,17% от общата дължина на реките в ИБР и 20,36 % от засегнатите речни участъци в рамките на ВТ, в които попадат Повърхностните водни тела в обхвата на ПТГС и ТСИМ от които се извършва водочерпене са 38 бр, а тези за напояване – 5 бр. Общият брой на засегнатите водни тела са 43 брой, което представлява 13,96% общия брой ВТ в ИБР. (Виж раздел 2 на ПУРБ на ИБР, табл. 39-41).

Чужди инвазивни видове животни на територията на Източнобеломорски район.

Таблица № 47 Раздел 2 от ПУРБ на ИБР:

- Corbicula fluminea (азиатска корбикула) ;
- Oncorhynchus mykiss (дъгова или американска пъстърва);
- Salvelinus fontinalis (сивен);

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Lepomis gibbosus, (слънчева рибка);

Pseudorasbora parva (псевдоразбора) ;

Dreissena polymorpha (черна странстваща мида; зеброви мида; дрейсена).

В обхвата на ПТГС и ТСИМ са засегнати: яз. Тракиец BG3MA100L012; Река Марица, от р. Сазлийка до граница BG3MA100R001; р. Азмака, приток на р. Бисерска BG3MA100R209; р. Харманлийска от вливане на р. Хасковска и р. Хасковска до устие BG3MA100R234; р. Тунджа от вливане на река Мелнишка до границата BG3TU100R002; р. Манастирска и ляв приток BG3TU100R003; Малко Шарково BG3TU500L013; р. Поповска от яз. Малко шарково до устие, р. Ахлатийска BG3TU500R012; р. Тунджа от вливане на река Мочурица до вливане на р. Симеоновск BG3TU570R066; р. Тунджа от вливане на река Асеновска до вливане на р. Мочурица BG3TU570R067; Река Мочурица след вливане на р. Сигмен до устие BG3TU600R062.

Чужди инвазивни видове растения на територията на ИБР : Таблица № 48 , раздел 2 на ПУРБ на ИБР - това са:

Elodea Canadensis, Elodea nuttallii, Azola filiculoides, Acer negundo, Amorpha fruticosa, Fallopia bohemica. Засегнатите водни тела от инвазивни видове в ИБР в обхвата на ПТГС и ТСИМ са общо 11 бр - Таблица № 51 раздел 2 на ПУРБ на ИБР, сред които са реки и езовири.

Оценка на натиска от климатични изменения:

В резултат от изменение на климатични фактори като: Повишаване на температурите; Намаляване на валежите; Промени в разпределението на валежите; Топене на ледени масиви; Повишаване на морското равнище, очакваните значими преки въздействия са:

Намален отток в реките; Понижени водни нива в язовирите; Понижени нива на подземните води; Сезонни промени в оттока; Промени в периодите на снеготопене; Засоляване на подземните води.

От друга страна налице са: Понижена способност за регенерация на почвата, свързана с обезлесяване и урбанизация; Повишена необходимост от вода за селскостопански, производствени и битови нужди; Влошаване състоянието на съществуваща водна инфраструктура, които довеждат до значими косвени въздействия: Недостиг на вода за селскостопански, производствени и битови нужди; Въздействия върху производството на храни и износни култури; Въздействия върху производствената инфраструктура; Въздействия върху градските услуги.

Ефектите от влиянието на изменението на климата, които се изразяват и в проблеми, свързани с внезапни наводнения са вече факт, най-вече в долната част на басейна на р. Арда, р. Тунджа, р. Марица и р. Бяла, които попадат в обхвата на ПТГС и ТСИМ.

Водни тела в риск да не постигнат поставените цели за опазване на околната среда

Идентифицирани са четири типа значими въздействия върху повърхностните водни тела: замърсяване с биогенни (азот и фосфор), което при 61% от водните тела на територията

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

на ИБР предизвиква отклонения от критериите за добро екологично състояние; физични модификации, които засягат 197 водни тела (64%) от категория „река”, а при 106 водни тела (34%) са свързани със значим или умерен натиск; изменение на водния отток, което при 64 повърхностни водни тела превишава 15% от техния естествен ресурс; химично замърсяване със специфични и приоритетни вещества, което предизвиква лошо екологично състояние при 24 водни тела (8%) и лошо химично състояние при 9 водни тела (3%);

Броят на водните тела, за които не е определен риск или вероятно не са в риск към 2021 е 172 (55%). Голям брой от водните тела са в неизвестно химично състояние.

В риск за непостигане на целите по Рамковата директива за водите към 2021 и 2027 г. са определени 14 водни тела, които са силно засегнати от следните видове натиск и мерките, които се прилагат не могат да доведат до постигане на добро състояние в посочения период: 1-ва група: Замърсяване от стари минно-добивни съоръжения, процесът на рекултивация и пречистване на отпадъчните води е много бавен, а в някои случаи – технически невъзможен. В тази група попадат 9 водни тела от басейните на р.Марица и р.Арда Таблица № 58 , раздел 2 от ПУРБ на ИБР. От тях само едно ПВТ - BG3AR10 0R006 р. Арда от вливането на р. Крумовица до яз. Ивайловград попада в обхвата на ПТГС.

За 5 водни тела от басейна на р. Марица, в които директно се заустват битови отпадъчни води от големи населени места – 2 група е определено, че не могат да постигнат целите на РДВ и са в риск към 2021 и 2027 г. Таблица № 59 раздел 2 от ПУРБ на ИБР- ВТ в риск – 2 група. От тях само едно ПВТ - BG3MA10 0R234 Река Харманлийска от вливане на р. Хасковска и р. Хасковска до устие попада в обхвата на ПТГС.

Емитери на точкови източници на замърсяване:

Таблица № 2.1.3.А-1 Постъпващи товари от населени места – брой, в ИБР по речни басейни

Речен басейн	населени места под 2000 е.ж. , заустващи без пречистване (бр.)	населени места под 2000 е.ж., заустващи след частично изградени пречиствателни станции за отпадъчни води (ПСОВ) (бр.)	населени места под 2000 е.ж., заустващи след ПСОВ (бр)	населени места между 2000 и 10000 е.ж. , заустващи без пречистване (бр.)	населени места между 2000 и 10000 е.ж., заустващи след ПСОВ (бр.)	населени места над 10000 е.ж., заустващи без пречиства не (бр.)	населени места над 10000 е.ж., заустващи след ПСОВ (бр.)
Марица	69	0	12	52	8	6	13
Арда	26	0	0	8	4	0	2
Тунджа	27	4	2	10	1	3	2
Бяла	0	0	0	0	0	0	0
ИБР	122	4	16	70	13	9	17

В обхвата на ПТГС и ТСИМ – области Бургас, Ямбол и Хасково работят следните ГПСОВ:

-Над 10 хил ЕЖ в басейна на Марица са 3 бр: Свиленград, Димитровград и Хасково;

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

- От 2-10 хил ЕЖ в басейна на Марица - няма;
- Над 10 хил ЕЖ в басейна на Тунджа – няма а от 2-10 хил ЕЖ – с.Тенево;
- ГПСОВ в басейна на Арда – няма.

Таблица № 2.1.3.А-2. Индустринилни емитери – брой, на територията на ИБР по индустриални сектори

Сектор	Арда	Тунджа	Марица	ИБР
Добивна промишленост	13	1	8	22
Преработвателна промишленост	15	29	178	222
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия, газообразни горива и вода	0	3	6	9
Строителство	19	0	26	45
Търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили и мотоциклети	7	1	37	45
Търговия на едро	0	0	8	8
Транспорт, складиране и съобщения	0	2	13	15
Хотели и ресторанти	5	0	16	25
Медико-социални грижи с настаняване	1	1	3	5
Спорт	0	0	3	3
Рибно стопанство	0	1	3	4
Селско стопанство – животновъдство	0	3	6	9
Депа	2	1	4	7

В обхвата на ПТГС и ТСИМ – области Бургас, Ямбол и Хасково индустриалните емитери са 47 бр., от които 39 бр са не-ИРРС дейности с разрешителни по Закона на водите и 8 бр. са ИРРС дейности по ЗООС.

Към 2015 г. на територията на ИБР са издадени 3 комплексни разрешителни по ЗООС и 5 разрешителни по Закона за водите (ЗВ) за заустване на отпадъчни води от животновъдни ферми в повърхностен воден обект, като от тази дейност са засегнати 5 повърхностни водни тела.

До момента на ПУРБ са издадени 80 бр. разрешителни за водовземане от водни обекти с цел отглеждане на аквакултури в 52 водни тела, като само за 7 от рибовъдните стопанства има издадени разрешителни за заустване на отпадъчни води.

Мониторинг и качество на ПВТ

На територията на ИБР се извършва следните видове мониторинг:

- Контролен мониторинг – 28 пункта от които 8 пункта са в обхвата на ПТГС и ТСИМ . В обхвата на ПТГС и ТСИМ това са пунктовете: р. Арда след яз. Ивайловград, яз. Ивайловград - стена, р. Бисерска, р. Харманлийска, р. Сазлийка, р. Марица, р. Манастирска, р. Тунджа, р Воденична – приток на р. Тунджа. Мониторингът включва: Биологични елементи за качество,

Физикохимични елементи, Хидроморфологични елементи. – приложения 1
и 2 към раздел 4 на ПУРБ на ИБР.

Всички гранични пунктове за мониторинг на повърхностни води на територията на Източноромански район с Гърция са включени в програмата за контролен мониторинг и в тях постоянно се наблюдават максимален брой показатели . Това позволява да се следи непрекъснато състоянието на трансграничните водни тела и след унифициране на използваните класификационни системи и стандарти за качество на околната среда (СКОС) предложената трансгранична програма за мониторинг може успешно да се въведе в действие. Подобни съвместни действия са предложени за трансграничния басейн на р.Марица с Турция.

Тяхното стартиране е част от процеса на трансгранична координация между двете страни за прилагане на Рамковата директива за водите и зависи от степента на готовност за този процес от страна на Турция

- Оперативен мониторинг – 170 пункта от които 49 пункта са в обхвата на ПТГС и ТСИМ. В него се включват физикохимични елементи за качество и в отделни случаи някои биологични елементи. Пунктовете са разположени, както следва: р. Луда река – 1; р. Арда и притоци - 3, р. Марица и притоци – 21; р. Тунджа и притоци – 24 бр. – приложения 4 и 5 към раздел 4 на ПУРБ на ИБР.

Проучвателен мониторинг

Целта на програмата за проучвателен мониторинг е да осигури необходимата информация, когато: -се констатират превишения на екологичните стандарти но причината е неизвестна;- контролният мониторинг показва, че няма вероятност целите за опазване на околната среда да бъдат постигнати и все още не е започнал оперативен мониторинг; - не е определена величината и въздействието на случайни замърсявания.

Вътрешен мониторинг

Както в периода на първия ПУРБ, така и през втория е предвидено всяка година на територията на ИБР да се провежда т.нар. „вътрешен мониторинг” за реки. При него се извършва анализ на един биологичен елемент, чувствителен към промени в качеството на водите - обикновено макрозообентос и по-рядко фитобентос или макрофити, съчетан с полево измерване на общи физикохимични показатели. Събран от голям брой пунктове, - около 500 на територията на ИБР.

Програма за мониторинг на седименти и биота. Във връзка с подготовката на втория ПУРБ при изпълнението на различни проекти, обществени поръчки и научни разработки на територията на ИБР са проведени изследвания за акумулация на приоритетни вещества и специфични замърсители в биота и седименти. В тези изследвания са включени 4 язовира и 32 речни водните тела с промишлено замърсяване от рудодобив и преработка на метални руди, големи населени места и селско стопанство. В обхвата на ПТГС и ТСИМ програмата

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

съдържа общо 12 пункта, както следва: р. Марица и притоци – 5 бр.; р. Тунджа и притоци – 4 бр. р. Арда – 3 бр. пункта. Приложение 11 към раздел 4 на ПУРБ на ИБР.

Собствен мониторинг. Собственият мониторинг се извършва от лицата, на които са предоставени права за водоземане или ползване на водни обекти в съответствие с условията в издадените разрешителни и одобрените планове за собствен мониторинг. Мониторингът включва наблюдения за:- количеството и качеството на водите и - количеството на отпадъчните води и концентрацията на емитираните замърсители.

Система за прогнозиране на наводненията и ранно предупреждение

За намаляване на риска от наводнения е изградена система за прогнозиране на наводненията и ранно предупреждение на територията на три речни басейна в Източнобеломорски район: Марица, Тунджа и Арда. През 2007-2008 г. съвместно с Република Турция бе изпълнен проект BG 2005/017 - 453.01.01.01 „Подобряване на капацитета за прогнозиране при наводнения в българо – турския граничен регион”. По проекта бе изградена мрежа от 12 нови хидрометрични станции и 17 автоматични дъждомерни станции. за наблюдение на речните нива и водни количества.

Параметрите на системата позволяват прогноза, отчитаща предшестващата водност, запаси от сняг и запълване на речното русло с 5 дни предварително.

Оценка на екологично състояние /потенциал на повърхностните водни тела

Към Приложение 19 към Раздел 4 на ПУРБ е представена информация за Екологично състояние/ потенциал на повърхностните тела в ИБР.

Оценката на екологичното състояние/потенциал на повърхностните водни тела в ИБР по речни басейни за 2014 година показва, че телата в отлично и добро екологично състояние са съответно 6% и 34% от общия брой водни тела. Водните тела в умерено състояние са 112 или 36%, в лошо- 26 водни тела или 8%, а в много лошо състояние - 12 водни тела или 4% от общия брой водни тела. За 38 водни тела - 12% не е провеждан мониторинг и те са в неизвестно екологично състояние/потенциал.

При сравняване на резултатите за екологично състояние/потенциал през 2009 г. и 2014 г. се констатира подобряване на екологичното състояние.

Като нова категория водни тела са посочени тези, за които екологичното състояние е неизвестно. В тази група попадат следните водни тела: 21 язовира, 12 водни тела с много труден достъп или непредставителни условия за извършване на мониторинг; 6 питейни водни тела, които не се използват за постоянно водоснабдяване през време на ПУРБ.

При телата в „лошо“ и „много лошо“ състояние основните причини са свързани със: замърсяване от стари съоръжения, използвани в миналото за рудодобив и преработка на метали долните течения на Тунджа и Арда - р. Медетска и р. Тополница , р. Елшишка и др.- р. Медетска и р. Тополница , р. Елшишка и др.; заустване на отпадъчни води от големи населени места във водни тела с нисък капацитет за самопречистване – р. Хасковска и

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

долното течение на р. Харманлийска; язовири със силен натиск от земеделие, рибовъдство. В 7 повърхностни водни тела се наблюдава по-лоша оценка на биологичните елементи за качество (БЕК), а за 1 ВТ – на физикохимичните (ФХ) елементи за качество. Като основни видове въздействия, свързани с определяне на по-лошо от добро състояние на повърхностните водни тела могат са определят: замърсяване с биогени от отпадъчни води на населени места и производствени предприятия; замърсяване със специфични замърсители; отклонения по БЕК.

В съответствие със становището на БДИБР Изх № ПУ – 02-318 / 21.1.2022 г. и становището на МОСВ изх № ЕО -16/ 17.03.2022 г, в този раздел на ДЕО са посочени повърхностните и подземните водни тела на територията на ИБР в области Бургас, Ямбол и Хасково, както и тяхното състояние и целите , които следва да се постигнат за всяко водно тяло. *Виж приложение към ДЕО 2.1.3.А.1*

Оценка на химичното състояние на повърхностните води

За оценката на химичното състояние на повърхностните водни тела в 56 водни тела на територията на ИБР за 7 е определено лошо състояние, а за 49 – добро състояние. За останалите 255 водни тела е определено «неизвестно състояние». *Приложение № 23 към раздел 4 на ПУРБ - Химично състояние на повърхностните водни тела в ИБР.*

При анализа на резултатите от проведената оценка на химичното състояние на повърхностните водни тела и сравнението им с тези в ПУРБ 2010 могат да се направят следните изводи: Броят на водните тела, които през 2009 г. са били в лошо състояние и са постигнали добро състояние през 2014 г. е 12. Броят на водните тела в лошо химично състояние значително е намалял: от 19 до 7 през 2014; Нито едно от водните тела, определени в добро химично състояние не е променило своето състояние към лошо; Констатирани са отклонения от средноготишната стойност (СГС)-СКОС на приоритетни вещества само за метали – кадмий, олово, никел и живак -само в 1 водно тяло, които се предизвикват от минни дейности. По органични замърсители - пестициди, не са констатирани влошени резултати. Има голям брой водни тела в неизвестно химично състояние -256.

В съответствие със становището на БДИБР Изх № ПУ – 02-318 / 21.1.2022 г. и становището на МОСВ изх № ЕО -16/ 17.03.2022 г., в този раздел на ДЕО са посочени повърхностните и подземните водни тела на територията на ИБР в области Бургас, Ямбол и Хасково, както и тяхното състояние и целите , които следва да се постигнат за всяко водно тяло. *Виж приложение към ДЕО 2.1.3.А.1*

Черноморски район

В обхвата на ПТГС и ТСИМ се включват

- 8) Речен басейн Севернобургазки реки. На юг от поречието на река Камчия, вливат своя отток директно в Черно море множество къси самостоятелни реки с малки водосборни области. По-главните от тях от север на юг са река Двойница, река Хаджийска, река Ахелой и река Айтоска. Река Двойница води

началото си на север от с. Дължината на река Двойница е 53 км, водосборната площ възлиза на 479 км². Река Хаджийска извира северно от село Руен. Дължината ѝ е 55 км, водосборната площ възлиза на 356 км². Река Ахелой извира край село Дряновец. Дължината ѝ е 39 км. Река Айтоска -за начало на реката е приета река Дермендере, която минава през град Айтос и която води началото си от чешмата Конакбунар на 10 км североизточно от града. Дължината ѝ е 32 км, водосборната площ възлиза на 305 км²;

- 9) Речен басейн Мандренски реки - Посредством язовир Мандра в Черно море се вливат реките Русокастренска, Средецка и Факийска. Река Русокастренска - за начало на река е приета река Чаирска, която извира от в. Бадбунар на 3 км източно от село Крумово градище -община Карнобат. Дължината ѝ е 65 км, водосборната площ възлиза на 525 км². Река Средецка извира северозападно от връх Тетрабаир, на 3 км западно от с. Деница, област Ямбол. В горното си течение носи името Старата река. Дължината ѝ е 69 км, водосборната площ възлиза на 985 км². Река Факийска оформя началото си от множество притоци близо до българо-турската граница. Дължината ѝ е 87 км, водосборната площ възлиза на 641 км²;
- 10) Речен басейн Южнобургаски реки - На юг от Мандренските реки, вливат своя отток директно в Черно море множество къси самостоятелни реки с малки водосборни области. По-главните от тях от север на юг са река Ропотамо, река Дяволска. Река Ропотамо извира от североизточното подножие на странджанския рид Босна. Общата ѝ дължина е 48,5 километра. По-голямата част от долината на реката е лонгоз с гори от дъб, ясен, бряст, габър и други, като около устието и се е образувал дълъг и широк лиман, ограден от Черно море с пясъчни коси. Този район е обявен за резерват Ропотамо. Дължината на Ропотамо е 48 км, водосборната площ възлиза на 249 км². Река Дяволска зауства южно от град Приморско, има дължина 37 км и водосборна площ 133 км². Река Караач протича южно от град. Китен и образува дълбок естуар. Реката е дълга 15 км;
- 11) Речен басейн река Велека - Тя извира в турска територия посредством много карстови извори в близост до село Ковчаз. Дължината на реката е 147 км, водосборната площ възлиза на 995 км²;
- 12) Речен басейн река Резовска - Мутлудере е гранична река. Тя извира от най-високата част на Странджа планина, източно от Ковчас в Турция и тече в източна посока. След село Паспалово реката служи за граница между България и Турция до устието си в Черно море при село Резово. Общата дължина на реката е 112 км. Водосборният ѝ басейн обхваща 738 км², от които 183 км² в българска територия. Най-големият ѝ приток е река Велика. Характерно за притоците на Резовска е, че през лятото повечето от тях пресъхват, като само

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

на отделни места се запазват вировете. Реката е със силно изразена междугодишна и вътрешногодишна неравномерност. Това се дължи на близките три морета – Черно, Мраморно и Бяло.

Значимите **езера** са девет, като са разположени по Черноморското крайбрежие и са главно от два типа – лиманни и лагунни.

Към групата на лиманните езера в обхвата на ПТГС и ТСИМ спадат Бургаско и Мандренско езеро - Узунгерен. Повечето лиманни езера имат сходен воден режим. Максимумът на водното ниво се наблюдава през май.

Към групата на лагунните езера спадат Атанасовското и Поморийското езеро, езерата - блата Алепу, Аркутино, Стомоплу,

Големите **язовири**, включени в приложението на Закона за водите са четири: “Порой”, “Ахелой”, Мандра и “Ясна Поляна”

В обхвата на ПТГС в Черноморски район са определени следните **повърхностни водни тела**:

- Севернобургаски реки: 26 реки, 3 езера, 8 преходни, крайбрежни 0, общо 37.
- Мандренски реки: 19 реки, 2 езера, 2 преходни, крайбрежни 0, общо 23.
- Южнобургаски реки: 15 реки, 2 езера, 7 преходни, крайбрежни 0, общо 24.
- Велека : реки 8, езера 0, преходни 1, крайбрежни 0, общо 9.
- Резовска : 3 реки, 0 езера, 3 преходни, крайбрежни 0, общо 6.
- Черно море : 0 реки, 0 езера, 0 преходни, крайбрежни 0, общо 17.

Приложение 2 към раздел 1 на ПУРБ - Повърхностни водни тела по основни речни басейни.

Все още не са определени трансгранични водни тела в двата речни басейна – р. Велека и р. Резовска, както и в морските води, гранични с Република Турция. При проведените редица срещи по трансгранична координация, България е предоставила резултатите от характеризирането на повърхностните води за двата речни басейна, както и за определените водни тела. Очаква се съответната информация да бъде представена и за територията на Р. Турция, и на тази основа да бъде преценено основанието за определяне на трансгранични водни тела.

Определяне на **силно модифицирани водни тела** (СМВТ) и изкуствени водни тела (ИВТ):

Във втория планов период, ПУРБ 2016-2021 за идентифицирането на СМВТ и ИВТ е извършено следното: -Анализ на хидроморфологичните изменения в повърхностните водни тела; - Оценка на състоянието на повърхностните водни тела; - Първоначално идентифициране на СМВТ - тези, за които физическите изменения са повлияли значително върху състоянието на тялото. Идентифицирани са „мерки за възстановяване“, като са взети предвид съответната употреба и въздействие и „смекчаващи мерки“ съобразени с изискванията на законодателството касаещо околната среда .

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

В резултат от прилагането на подходите във втория планов период, ПУРБ 2016-2021 при идентифицирането на СМВТ и ИВТ в Черноморски район за басейново управление на водите са окончателно определени: - 43 броя СМВТ, което представлява приблизително 21% от всички 205 броя повърхностни водни тела или 14,04 % от територията на БД; - 4 броя ИВТ, което представлява 1,95% от всички 205 броя повърхностни водни тела или по - малко 1% от територията на БД; Разпределение на СМВТ и ИВТ в речните басейни на Черноморски район за басейново управление (ЧРБУ) в обхвата на ПТГС и ТСИМ. Таблица 1.14, раздел 1 ПУРБ на ЧРБУ.

СМВТ:

- Севернобургаски реки: 6 реки, преходни води реки 1, езера 0, преходни води езера 3; Южнобургаски реки : 1 реки, преходни води реки 0, езера 0, преходни води езера 0; Мандренски реки: 4 реки, преходни води реки 0, езера 0, преходни води езера 2;
- Река Велека няма СМВТ;
- Река Резовска няма СМВТ;

Общо СМВТ: 33 реки, преходни води реки 1, езера 0, преходни води езера 9;

Изкуствени водни тела не са определени в обхвата на ПТГС и ТСИМ.

Оценка на замърсяването от точкови източници

Замърсяване от битови отпадъчни води

За целите на актуализацията на анализ на антропогенното въздействие като точкови източници са разгледани следните обекти, заустващи отпадъчни води в повърхностни води: - Градски пречиствателни станции за отпадъчни води на населени места и агломерации с над и под 2000 еквивалентни жители (е.ж.); - Градски канализационни мрежи на населени места и агломерации с над и под 2000 е.ж.; - Локални пречиствателни станции за битови отпадъчни води -ЛПСОВ; - Предприятия, формиращи промишлени отпадъчни води с Разрешително по Закона за водите или Комплексно разрешително, съгласно Закона за опазване на околната среда; - Животновъдни ферми, заустващи отпадъчни води в повърхностен воден обект; - Рибарници, заустващи отпадъчни води в повърхностен воден обект.

Съгласно Заповед на Министъра на ОСВ № РД – 970/ 28.07.2003 г., цялата територия и акватория на БДЧР попада в чувствителна зона.

Разпределението на товарите от ПСОВ и ГК е съсредоточено в няколко басейна - Севернобургаски реки и в крайбрежните морски води.

Емитери. При актуализацията на ПУРБ 2016-2021г. на територията на Черноморски басейнов район, съществуват 39 пречиствателни станции за отпадъчни води, като 28 от тях заустват във вътрешни води, а 11 заустват в Черно море - 3 от ПСОВ, заустващи в Черно

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

море са с преустановена дейност, поради пренасочване на отпадъчните води към ПСОВ Варна.

При актуализацията на ПУРБ към 2015 г., кв. Ветрен - Банево - Минерални бани няма ПСОВ. . Отпадъчните води от кв. „Долно Езерово“ гр. Бургас са отведени към ПСОВ Бургас. Също така 3 бр. ПСОВ, заустващи във вътрешни води, отговарят на изискванията на Директива 91/271/ЕС и имат техническа възможност за редуциране на биогенни елементи – азот и фосфор. Това са: ПСОВ Бургас, ПСОВ Меден Рудник, ПСОВ Лозница.

Замърсяването от индустриални източници

В басейновия район функционират 105 индустриални обекта, 77 от тях са определени като значими източници на отпадъчни води. Най-мащабните производствени отрасли в Черноморски район за басейново управление са хранителна промишленост, химическа промишленост, добив на нерудни суровини и производство на стъкло и керамика. Вж. Приложение 2.2.6 към раздел 2 на ПУРБ на Басейнова дирекция „Черноморски район“ (БД ЧР).

Емитери в обхвата на ПТГС:

- Севернобургаски реки -18 бр.
- Мандренски реки - 6
- Южнобургаски реки -1 бр.
- Велека – 0 бр.
- Резовска – 0 бр.

Крайбрежни морски води:

При крайбрежните морски води най-значителен е делът на градските ПСОВ и ПСОВ на населените места над 10 000 е.ж. и курортните комплекси – резултат от провежданата политика за недопускане на заустване на непречистени отпадъчни води в крайбрежните води, следван от дела на канализационните мрежи и на трето място са индустриалните води, зауствани от крайбрежни източници.

Мониторинг и оценка на качеството на водите.

Контролен мониторинг Целта на контролния мониторинг е да осигури необходимата информация за: допълване и проверка на резултатите от прегледа на антропогенния натиск и въздействие, и оценката на риска; оценка на дългосрочните промени в естествените условия и от антропогенни дейности; ефективното планиране на бъдещите мониторингови програми. Програмите за контролен мониторинг покриват всички приложими елементи за качество – биологични и физико-химични. Контролният мониторинг в обхвата на ПТГС и ТСИМ в Черноморски басейнов район обхваща: вътрешни повърхностни води – реки и езера и преходни води - 114 пункта за хидробиологичен мониторинг, от които в 47 се извършва и оперативен мониторинг; 90 пункта за физико-химичен мониторинг, от които в 48 се извършва и оперативен мониторинг. Крайбрежни морски води - 33 пункта за

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

хидробиологичен мониторинг, от които в 20 се извършва и оперативен мониторинг; 21 пункта за физико-химичен мониторинг, от които в 11 се извършва и оперативен мониторинг.

Оперативен мониторинг Целта на оперативния мониторинг е: да се установи състоянието на онези водни тела, които са в риск по отношение постигането на целите на РДВ; да се направи оценка на промените в състоянието на телата в риск в резултат от изпълнението на програмата от мерки. Оперативният мониторинг наблюдава само показателите, които са индикативни за качествените елементи – най-чувствителни към натиска, на който са подложени съответните водни тела в риск. Планирано е ежегодно провеждане на оперативния мониторинг на повърхностните води в Черноморския район за басейново управление. Оперативният мониторинг обхваща: Вътрешни повърхностни води – реки и езера и преходни води - 65 пункта за хидробиологичен мониторинг, от които в 32 се извършва и контролен мониторинг; - 49 пункта за физико-химичен мониторинг. Крайбрежни морски води 45 пункта за хидробиологичен мониторинг; 29 за физико-химичен мониторинг.

Програмата за мониторинг на биологичните елементи за качество включва показателите: макрозообентос, макрофити, риби, фитобентос, зоопланктон и фитопланктон. Програмата за мониторинг на физикохимичните показатели – ФХП, включва Основни ФХП, Приоритетни и Специфични вещества.

Проучвателен мониторинг Програмата за проучвателен мониторинг се изпълнява: в случаите, когато причината за превишенията на екологичните стандарти е неизвестна; в случаите, когато контролният мониторинг показва, че няма вероятност целите за опазване на околната среда да бъдат постигнати и все още не е започнал оперативен мониторинг; за уточняване на величината и въздействието на случайно замърсяване. Мониторинговите пунктове, параметрите и честотата и продължителността на мониторинга, се определят от спецификата на проблема, който се проучва.

Собствен мониторинг. Собственият мониторинг се извършва от лицата, на които са предоставени права за водоземане или ползване на водни обекти в съответствие с условията в издадените разрешителни и одобрените планове за собствен мониторинг. Мониторингът включва наблюдения за:- количеството и качеството на водите.

Оценка на замърсяването от дифузни източници, включително преглед на ползването на земите

Значим натиск от дифузни източници е установен при следните дейности:

- Прилагани торове и количества на торовете по видове;
- Използвани препарати за растителна защита и на съдържащите се приоритетни вещества в тях;
- Животновъдни стопанства във водосбора ;
- Горско-стопански дейности - прилаганите препарати за растителна защита ;
- Депа за отпадъци, без изолираща подложна повърхност и дренажна система;
- Замърсяване от подземни води в зони на смесване с повърхностните води;
- Замърсяване от индустриални терени вследствие на минали екологични щети;

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

- Почвена ерозия;
- Аквакултури ;
- Замърсяване от въздуха с кадмий, олово, живак, окислени и редуцирани форми на азот;
- Замърсяване от транспорт;

Дифузно замърсяване на преходни и крайбрежни води:

Специфични замърсявания в тези води произтичат при:

-изграждане на мидени ферми в морските води; - изграждане на рибни и мидени ферми в морските води и от изкуственото им хранене; - риболовните дейности -тралиране на морското дъно; - драгиране и депониране на драгажни маси; - корабен трафик; - нерегламентирани зауствания на отпадъчни води от плавателни съдове;

Натиск от водоземане

Идентифицирани са два основни типа на изменение на водния отток чрез регулиране на същия чрез язовири и изземване на водния отток чрез водоземане от речни водохващания и Черно море, като основната част е за ПБВ.

Натискът от ВЕЦ върху повърхностните водни тела в ЧРБУ са от малки водноелектрически централи и почти изцяло на язовири.

Натиск от физични модификации: корекции на речни легла -диги, изправяне на реки; миграционни бариери; укрепване на речните брегове; добив на инертни материали; завирени участъци.

Натиск от инвазивни видове

Констатирано е развитие на неместен вид мида – *Dreisena polymorpha* - Мида – зебра. Видът е регистриран в яз. „Ясна поляна” и други язовири извън ПТГС.

Пример за такива внесени неместни видове за Черно море са:

- *Mnemiopsis leidyi* - медуза мнemiопсис лейди;
- *Mya arenaria* - бяла пясъчна мида;
- *Anadara inaequalvis* -анадара, пясъчна мида;
- *Rapana venosa* -рапан.

Натиск от рибарството

Тралирането на морското дъно с цел улов на рапани, бяла и черна мида, както и бентосни риби влияе негативно на дънните съобщества като директно разрушава повърхностния слой на седимента, където са концентрирани дънните организми.

Натиск от дейности по драгиране и депониране на земни маси

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Дейности по драгиране и депониране на седименти в крайбрежните води в обхвата на ПТГС не се извършват.

Натиск от пристанищни дейности

Изграждането и поддържането на пристанищните съоръжения и хидротехнически съоръжения за целите на брегоукрепването води до физическа загуба на дънните субстрати-местообитания и асоциираните биологични видове и съобщества. Натиск се получава и при запечатване при изграждане на каменнонасипни дамби, оградни пристанищни съоръжения, кейови платформи изградени от железобетонни конструкции, бетонни кесони, скални блокове и тетраподи, брегозащитни съоръжения, яхтени и рибарски пристани, изградени от бетонни и каменнонасипни блокове и тетраподи, както и при затрупване – естествено акумулиране на седиментни материали в района на изградените хидротехнически съоръжения поради промени в хидродинамичния режим.

Въздействия от климатични промени

Севернобургаски реки. В района на Севернобургаски реки прогнозата е пролетният и летният отток да намаляват значително. На юг от Стара планина прогнозата за изменение на оттока е пролетният отток да намалее до -30%, а летният до -35%. Очаква се есенният отток да се увеличи до 9%, а зимният - до 48%.

Мандренски реки, Южнобургаски реки, р. Велека и р. Резовска. В района на тези реки прогнозата за изменение на оттока е пролетният отток да намалее до 30%, летният до -35%. Очаква се есенният отток да се увеличи до 9%, а зимният до 48%.

Прогнозата за значимост на въздействията от изменение на климата в периода 2071-2100 в обхвата на ПТГС е висока, почти изцяло за всички повърхностни ВТ.

Оценка на екологичното и химичното състояние на повърхностните води

За Черно море преобладава умерено и лошо екологично състояние/потенциал и непостигащо добро, както и неизвестно химично състояние.

За реките Велека и Резовска екологичното състояние/потенциал е изцяло добро и отлично а химичното състояние – неизвестно.

За Южнобургаските реки екологичното състояние/потенциал е добро и умерено а химичното състояние – неизвестно.

За Мандренските реки екологично състояние/потенциал е добро и умерено, но се среща и лошо състояние, а химичното състояние – неизвестно.

За Северно - бургаските реки екологичното състояние/потенциал е добро и умерено а химичното състояние – неизвестно.

(ПУРБ на ЧРБУ, раздел 4 – прил 4.1.4)

Морска стратегия

Първоначалната оценка на състоянието на морската околна среда за териториалните води и изключителната икономическа зона (ИИЗ) на Република България отчита особеностите на Черно море. Дефинирани са районите за оценка за двата типа местообитания – бентал и пелагиал. Използвани са спътникови данни. На базата на получените резултати са идентифицирани три добре разграничени района: крайбрежен – от 0-30 m дълбочина, шелфов - 30-200 m дълбочина и откритоморски - >200 m.

Определено е състоянието на морската околна среда по отделните дескриптори.

Дескриптор 1 Биологично разнообразие – дънни местообитания и Дескриптор 6 – Цялост на морското дъно.

Установено е, че с най-голяма видоизменчивост се характеризират крайбрежните местообитания поради запечатване, затрупване, промени в хидрологията, а в някои случаи – натиск на инвазивни видове върху местните средообразуващи видове и н. Емине - н. Созопол.

Дескриптор 1 Биологично разнообразие – пелагични местообитания

За периода на първоначалната оценка фитопланктонното съобщество в акваторията на Черно море пред българския бряг продължава тенденцията на нарастване на видовото богатство, характерна за периода на 90-те. Установени са общо 319 вида от регистрираните около 600 вида за българското Черноморско крайбрежие.

Зоопланктон. Съпоставяйки периода на оценка с историческите данни може да се обобщи, че биомасата на зоопланктона се изменя, преминавайки от позитивна фаза, обхващаща периода 1967-1973 г., към чувствително понижаване и поддържане на по-ниските стойности на количествените параметри през 1980-1993 г. и нестабилно състояние в съвременния период, без възможност за извеждане на някаква тенденция.

Дескриптор 1 Биологично разнообразие – Риби

Най-съвременната инвентаризация на българската ихтиофауна идентифицира общо 134 вида риби за българското крайбрежие на Черно море, които принадлежат към 44 семейства. Според наличните данни, събрани през периода 2009 - 2011 г. чрез различни риболовни уреди и изчислените индекси на разнообразие, крайбрежната и шелфовата зона се намират в недобро екологично състояние по отношение на рибната фауна.

Дескриптор 1 Биологично разнообразие – Морски бозайници

Наблюдения 2006-2012 г. обхващат акваторията с дълбочина от 20 до 100 m шелф, приблизително до 30 мили от брега. Общата численост на наблюденията през този период е 933 екземпляра. Може да се обобщи, че муткурът обикновено обитава по-плитките води 0 – 200 m над континенталния шелф, но често се среща и в откритоморската. Обикновеният делфин се среща предимно в откритоморската зона, но посещава и крайбрежните води. Афалата се среща както в открити води, така и в крайбрежната зона.

Дескриптор 2 Неместни видове

Оценката на чуждите видове показва, че за периода 2006-2011 г. са регистрирани общо 20 нови неместни вида, сред които 14 фитопланктонни, 2 зоопланктонни, един

зообентосен, 3 вида риби и 1 вид макрофити. Рискът от инвазии е висок. Най-голямо значение за преноса на чужди видове в Черно море има корабоплаването. Най-голям натиск върху бентосните съобщества оказва хищният охлюв *Rapana venosa*, а върху пелагичните - ксенофората *Mnemiopsis leidyi*.

Дескриптор 3 Търговски видове риби и черупкови, обект на промишлен риболов.

За Черно море, аналитични оценки на запасите на регионално ниво, са извършени само за четири вида – трицона (*S.sprattus*), калкан (*Sc.maeoticus*), меджид (*M.merlangus*) и хамсия (*E.encrasicolus*). За трицоната и калкана от 2008 година е въведен общ допустим улов за експлоатация на запаса в общностни води, както и индивидуални квоти на България. Меджидът е обект на риболов основно в източната част на Черно море и по-специално в Турция. След известно подобряване на състоянието на запаса от хамсия през 2000-2005 г., през 2006 г., уловите отново се понижават, показвайки, че състоянието на запаса не е добро. Запасът от хамсия в Черно море се определя като обект на прекален улов и се препоръчва редуциране на експлоатацията.

Rapana (R. venosa) - Морският охлюв *Rapana venosa* е силно инвазивен вид, интродуциран в Черно море. Уловът му започва през 1994 г. През периода 2006 – 2011 г. не са провеждани изследвания върху характеристиките на рапана пред българския бряг на Черно море. Състоянието на популацията и тенденциите в числеността/биомасата за периода 2006 – 2011 г. са неизвестни.

Дескриптор 5 Евтрофикация

Евтрофикацията е идентифицирана като един от основните проблеми в Черно море. За целите на първоначалната оценка са анализирани наличните данни за периода 2006 – 2011 г. и където е възможно, са оценени натоварванията от точкови и 26 дифузни източници на замърсяване, както и влиянието на климатичните условия и хидроморфологичните особености на българската черноморска акватория. Като райони с по-висока степен на натиск по биогени се обособяват двата залива Бургаски и Варненски, поради прякото или индиректно влияние на индустриалния вток, битовия вток от ПСОВ, пристанищната дейност и реките.

Дескриптор 7 Изменения на хидрографските условия

Показателни за характера на протичащите през последните години хидрологични процеси са резултатите от мониторинговите измервания на Института по океанография през 2012 г. Отбелязва се сложна и нерегулярна нелинейна структура на хидрологичните промени в западната част на Черно море, която затруднява извеждането на количествени оценки.

Хидродинамика на морската вода

За българските черноморски води е характерна вертикална трислойна термохалинна стратификация със сезонна изменчивост. Хидродинамиката на черноморските води се определя от влиянието на основното черноморско течение с преобладаващ пренос през западната част на морето в посока североизток-югозапад и модифициращото влияние на

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

речния оток в северозападния черноморски шелф. Крайбрежните течения са по-неустойчиви и се образуват под влияние на преобладаващите ветрове, като са с променлив интензитет. Българското Черноморско крайбрежие е открито към вълнение от източната половина, което е най-силно през зимното полугодие, с основни направления източно и североизточно. Многогодишните изменения на морското ниво се определят от съотношението между основните съставляващи на водния баланс: речен приток, изпарение и водообмен през Босфора.

Въпреки липсата на достатъчно данни са определени 38 критични участъци от акваторията.

Дескриптор 8 .Концентрация на химични замърсители в морската околна среда

Проведени са няколко епизодични измервания през 2006, 2007 и 2009 г. През 2011 г. е извършено изследване на приоритетни и специфични вещества в 11 пункта. Получените резултати от анализите не са достатъчни за оценка на химичното състояние. Установени са инцидентни разливи на нефтопродукти, в района на заливите и прилежащите акватории или в каналите, като разливите са своевременно локализирани и почиствани. Общата тенденция е към намаляване броя на разливите и замърсяването с нефтопродукти и в двата района - Бургас и Варна.

Дескриптор 9. Замърсители в риба и други морски храни .

Оценката на замърсители в риби е направена за различни черноморски видове, за веществата полихлорирани бифенили, Дихлоро дифенил трихлорометан и метаболити, тежки метали. Не са констатирани превишения на регламентираните прагови стойности.

Дескриптор 10. Морски отпадъци

В периода 2006-2011 г. в българската акватория на Черно море източник на информация са изследванията с дънен и пелагичен трал. По време на изследването са установени следните морски отпадъци: полиетиленови торби, битови пластмаси, метални отпадъци, изоставени хрилни мрежи, метални отпадъци от кораби, автомобилни гуми.

Дескриптор 11. Въвеждане на подводен шум и енергия в морската околна среда

В периода 2006-2011 г. липсват научни данни и познания за шумовото замърсяване на морската среда, поради което текущото състояние и тенденциите, свързани с него не са определени.

Информация за разрешен натиск.

Водовземане от Черно море. В акваторията на област Бургас са издадени 8 бр. разрешителни, като преобладават тези за животновъдство и промишленост.

Ползване на воден обект – Черно море за други цели. Издадени са значителен брой разрешителни – 71 бр, от които преобладават тези за мидени ферми – 43 бр.

Ползване на воден обект – без Черно море за други цели. Издадени са значителен брой разрешителни за обл. Бургас и Ямбол – 134 бр, от които преобладават тези за аквакултури – 43 бр., защита от вредното въздействие на водите, линейна инфраструктура, изграждане на съоръжение за обл. Бургас.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Ползване на воден обект за заустване на дъждовни води. Издадените разрешителни за обл. Бургас са 10 бр.

Водоползване от повърхностни води. За територията на обл. Бургас и Ямбол са издадени 76 бр. като преобладават тези за напояване и промишлени цели и то изцяло за обл. Бургас.

Ползване на воден обект за заустване на отпадъчни води. В обл. Бургас са издадени общо 113 бр. разрешителни за тази цел. Преобладават разрешителните по т.3 буква „а“ от Приложение № 1 към Закона за отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети и по – конкретно извършване на дейности по използване на водите и водните обекти, в т.ч.: всички зауствания в повърхностни води на отпадъчни води, с които се изпускат опасни вещества, за които се изисква предварително регламентиране в издаваните разрешителни за заустване съгласно Закона за водите и в комплексните разрешителни по Закона за опазване на околната среда.

Информация за последната годишна оценка за състоянието на водните тела

Наблюдавани са 151 пункта във водни тела от категория реки, езера и язовири за всички речни басейни в обхвата на ПТГС и ТСИМ:

- За приоритетни вещества и специфични замърсители, не се установяват несъответствия със стандартите за качество;
- По отношение на ФХ елементи през първото шестмесечие на 2020 г. се наблюдават следните тенденции в устията на реките, вливащи се директно в Черно море в сравнение с предходната година. – Двойница, устие – запазване на влошено състояние по показател нитратен азот; - р. Ахелой, устие – влошаване по показател биологична потребност от кислород (БПК₅) и запазване на влошено състояние по показател нитратен азот; - р. Караагач, устие – подобряване по показател амониев азот;
- р. Айтоска, гр. Камено – подобряване на състоянието по показатели БПК₅, разтворен кислород и амониев азот;
- Езера: Поморийско езеро - влошаване на кислородното съдържание; Бургаско езеро – влошаване на състоянието по показател общ фосфор; яз. Ахелой – влошаване на състоянието по показател общ фосфор; яз. Трояново - влошаване на кислородното съдържание; Стамополу – подобряване на кислородното съдържание; Дяволско блато – подобряване на кислородното съдържание; ез. Алепу – влошаване на състоянието по показатели БПК₅ и общ фосфор;
- р. Русокастренска, в сравнение с предходната година не показва промяна, с изключение на резултатите по показател общ фосфор, при които се наблюдава влошаване и в трите разглеждани пункта;

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

- р. Велека при с. Бръшлян – подобряване на състоянието по показател нитратен азот и влошаване на състоянието по показател общ фосфор;
- р. Резовска. Не се констатира отклонения от характерните стойности на наблюдаваните показатели в пунктовете на реката, в сравнение с предходната година.
- Крайбрежни водни тела
- ВТ „н. Емине – Св. Влас“ с код BG2BS000C1008 е оценено в добро състояние по БЕК фитопланктон за 2019 г.; Водно тяло BG2BS000C1008 е оценено в добро състояние по ФХ елементи за качество за 2019 г. Не са констатирани превишения на СКОС за нито един от наблюдаваните специфични замърсители в това водно тяло. Екологичното състояние на горното тяло е добро. Цялостен мониторинг - 12 последователни месеци на приоритетни вещества в крайбрежното водно тяло BG2BS000C1008 не е извършван през 2019 г. и съответно не е определяно химично състояние;
- ВТ „Св. Влас до Поморие“ с код BG2BS000C1108 е оценено в добро състояние по БЕК фитопланктон за 2019 г.; Водно тяло BG2BS000C1108 е оценено в добро състояние по ФХ елементи за качество за 2019 г.; Не са констатирани превишения на СКОС за нито един от наблюдаваните специфични замърсители; Екологичното състояние на водно тяло BG2BS000C1108 за 2019 г. е добро; Цялостен мониторинг - 12 последователни месеца на приоритетни вещества в крайбрежно водно тяло BG2BS000C1108 не е извършван през 2019 г. и съответно не е определяно химично състояние.
- ВТ „Поморие до Сарафово“ с код BG2BS000C1208 е оценено в добро състояние по БЕК фитопланктон за 2019 г.; Водно тяло BG2BS000C1208 е оценено в добро състояние по ФХ елементи за качество за 2019 г.; Не са констатирани превишения на СКОС за нито едно от наблюдаваните приоритетни вещества; Екологичното състояние на водно тяло BG2BS000C1208 за 2019 г. е добро; Цялостен мониторинг - 12 последователни месеца на приоритетни вещества в крайбрежно водно тяло BG2BS000C1208 не е извършван през 2019 г. и съответно не е определяно химично състояние.
- ВТ „Южен Бургаски залив < 30 m“ с код BG2BS000C1308 е оценено в умерено състояние по БЕК фитопланктон за 2019 г.; Водно тяло BG2BS000C1308 е оценено в добро състояние по ФХ елементи за качество за 2019 г.; Екологичното състояние на водно тяло BG2BS000C1308 за 2019 г. е умерено; Цялостен мониторинг - 12 последователни месеца на приоритетни вещества в крайбрежното водно тяло BG2BS000C1308 не е извършван през 2019 г. и съответно не е определяно химично състояние.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

- ВТ „Бургаски залив > 30 m”с код BG2BS000C1010 е оценено в добро състояние по БЕК фитопланктон за 2019 г. Водно тяло BG2BS000C1010 е оценено в добро състояние по ФХ елементи за качество за 2019 г. Не са констатирани превишения на СКОС за нито един от наблюдаваните специфични замърсители. Екологичното състояние на водно тяло BG2BS000C1010 за 2019 г е добро. Цялостен мониторинг - 12 последователни месеца на приоритетни вещества в крайбрежното водно тяло BG2BS000C1010 не е извършван през 2019 г. и съответно не е определяно химично състояние.
- ВТ „н. Акин до н. Маслен нос“ с код BG2BS000C1011 е оценено в добро състояние по БЕК фитопланктон за 2019 г. Водно тяло BG2BS000C1011 е оценено в умерено състояние по ФХ елементи за качество за 2019 г . Не са констатирани превишения на СКОС за нито един от наблюдаваните специфични замърсители. Екологичното състояние на водно тяло BG2BS000C1011 за 2019 г. е умерено. Цялостен мониторинг -12 последователни месеци на приоритетни вещества в крайбрежно водно тяло BG2BS000C1011 не е извършван през 2019 г. и съответно не е определяно химично състояние.
- ВТ „н. Маслен нос до устието на р. Резовска < 30m“ с код BG2BS000C1012 е оценено в добро състояние по БЕК фитопланктон за 2019 г. Водно тяло BG2BS000C1012 е оценено в добро състояние по ФХ елементи за качество за 2019 г. Не са констатирани превишения на СКОС за нито един от наблюдаваните специфични замърсители. Екологичното състояние на водно тяло BG2BS000C1012 за 2019 г. е добро. Цялостен мониторинг - 12 последователни месеци на приоритетни вещества в крайбрежно водно тяло BG2BS000C1012 не е извършван през 2019 г. и съответно не е определяно химично състояние.
- ВТ „н. Маслен нос до устието на р. Резовска > 30m“ с код BG2BS000C1112. ВТ BG2BS000C1112 е оценено в добро състояние по БЕК фитопланктон за 2019 г. Водно тяло BG2BS000C1112 е оценено в умерено състояние по ФХ елементи за качество за 2019 г. Не са констатирани превишения на СКОС за нито един от наблюдаваните специфични замърсители. Екологичното състояние на водно тяло BG2BS000C1112 за 2019 г. е умерено. Цялостен мониторинг на приоритетни вещества в крайбрежно водно тяло BG2BS000C1112 не е извършван през 2019 г. и съответно не е определяно химично състояние.

Сравнявайки състоянието на крайбрежните тела, определено в ПУРБ към 2015 г., се наблюдава отчетливо подобряване на състоянието им.

Обобщено, през 2019 г. 11 водни тела постигат целите на Рамковата директива за водите за добро екологично състояние на крайбрежните води, а 6 са категоризирани в умерено състояние. Само 1 водно тяло е категоризирано в умерено екологично състояние по биологични показатели за качество на морските води - фитопланктон и количество хлорофил-а а 4 ВТ - по физико-химични показатели, основно влошени кислородни условия. Едно тяло: BG2BS000C1308 – Южен Бургаски залив е класифицирано в умерено състояние по двата вида показатели: биологични – фитопланктон и физикохимични – кислородни условия. Нито едно водно тяло не е категоризирано в лошо и много лошо екологично състояние.

- **Провинции Одрин и Къркларели (Република Турция)**

- **Басейн Марица-Ергене**

Басейнът Марица-Ергене се намира в района на Тракия в Турция. На север граничи с България и на изток – със Странджа планина, с граница по вододела. Басейнът включва областите Vize, Saray и Keerkezköy на изток. Река Ергене, произхождаща от планината Странджа се слива с река Марица/Марица и се излива в морето в залива Сарос. Общата площ на басейна на реката е 1,8% - 14 510 км². Основните реки в басейна на Марица-Ергене са река Ергене и нейните притоци.

Река Марица, която минава през Гърция и България и очертава границата с Турция, отвежда редица водни потоци и се влива в Егейско море в Сароския залив. В Текирдаг няма много естествени езера поради равнинния релеф. Също така в провинция Къркларели няма големи езера, а в провинция Одрин има няколко езера, най-важните от които са езерото Гала, езерото Памуклу и други – **Фигура 2.1.3.А-1**.

Водните тела в басейна са 120. Категориите на водните тела са: река - 79 бр, езеро - 37 бр, крайбрежна вода -1 бр., преходна вода – 3 бр – **Таблица 2.1.3.А-3**. По своето състояние повърхностните водни тела са определени , както следва: естествени – 81 бр, изкуствени – 19 бр. и силно модифицирани водни тела – 20 бр, виж рис. 5 от ПУРБ на Марица – Ергене.

Подхранването на повърхностните води става главно от валежи. Повечето от общите годишни валежи се наблюдават през зимата. Средногодишното количество валежи в басейна на Марица-Ергене е средно 665 mm годишно, като се изменя от 580 до 760 mm. Средногодишното изпаряване в басейна на Марица-Ергене е 914 mm.

Табл. 2.1.3.А-3 Брой водни тела по категории

Категория водни тела	Брой на водните тела
Реки	79
Езера	37
Крайбрежни води	1
Преходни води	3
Общо	120

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Приблизителният общ отток на басейна, включително повърхностните и подземните води е 1 998 hm³ годишно. В сравнение с този общ отток, прогнозното брутно потребление на вода е 1 235 hm³ годишно: 970 hm³ от това за напояване, 112 hm³ за битово ползване и 153 hm³ за промишлена употреба на година.

Фигура 2.1.3.А-1 Повърхностни води в басейна Марица – Ергене, съгласно ПУРБ на басейна Марица – Ергене

Съгласно ПУРБ на ИБР 2016-2021, речният тип R12 е разпространен в съседните на България страни – Турция, Гърция и Македония. Разпространението на тип R12 в Турция е свързано с поречието на реките Марица и Тунджа, които преминават през Европейската част на страната. Към тези реки може да се отнесе и устието на р.Арда, която е разположена на територията на Гърция, но се влива в Марица в граничната зона между Турция и Гърция. В по-голямата си част р. Марица служи като държавната граница между Турция и Гърция. Тя се влива в североизточната част на Бяло море чрез блатиста делта. Течението на реката е бавно, а ширината на речното корито на места достига 1 км. Река Тунджа на територията на Турция има дължина от 32 км, като други 15 преминават по държавната граница с България. При Одрин реката се влива в р. Марица. Река Арда се влива в р.Марица близо до Одрин като преди това преминава през територията на Гърция. Речните участъци в обхвата на тип R12 са част от Беломорския водосборен басейн. Характеризират се с бавно течение, множество стабилизирани наноси, на места образуващи острови и островни групи. Речните корита са вкопани с ерозирали ма места брегове. Реките преминават през широки речни долини с фин пясъчен и органичен субстрат. Имат снежно- дъждовен - за р. Марица и р.Арда, дъждовно –

снежен - за р. Тунджа и дъждовен за р. Ергене режим на подхранване. Има значимо антропогенно въздействие

Речният тип R13 също е установен в Турция. Разпространението на тип R13 - подтип R13a е свързано с басейна на р.Ергене, разположен в равнинния район на Югоизточна Тракия между градовете Люлебюргас, Пинархисар, Киркарели, Одрин и Узункюпрю. Водосборът на р.Ергене е голям 17323 км², на практика събира всички притоци от Странджа планина и формира водосбора на Егйско море в Турция. Цялото поречие на р.Ергене е обезлесено и в него се развива интензивно земеделие. Речното корито е канализирано и само в началото на реката се забелязват елементи на естествено състояние. Равнинният характер и доминиращият почвен състав в терасата на реката определят и преобладаващия органичен характер на речния субстрат.

Въздействие от точкови източници – брой емитери

Основните резултати от инвентаризацията на точковите източници на значителен натиск върху повърхностните води са:

- Селищни преки зауствания 4 бр; Селищни зауствания на ПСОВ 12 бр.
- Индустриални зауствания: Биоразградими отпадъчни води – 12 бр.; Отпадъчни води от дейности, обхванати от евродирективи – 18 бр.; Бионеразградими отпадъчни води - 225 бр.
- Твърди отпадъци: Депа за твърди отпадъци – 0, Депа за токсични и опасни твърди отпадъци - 2 бр, Депа за твърди отпадъци, не отговарящи на изискванията -57 бр.
- Геотермални електроцентрали – 0, Геотермални зони - 0;
- Минно заустване -2;
- Наводнения от дъждовна вода -6;
- Изливания от рибни стопанства – 17.

Установени са 46 вътрешни и преходни повърхностни водни тела със значителен точков натиск - 38,7% от общия брой. Няма натиск от точкови източници върху крайбрежните водни тела (Фиг 14 от ПУРБ на басейна Марица – Ергене).

Въздействие от дифузни източници

Дифузият натиск върху повърхностните води възниква от преноса на хранителни вещества и утайки от земеделските земи в повърхностните води и преноса на замърсени отточни води, от емисиите, предизвикани от превозните средства.

Водни тела със значително дифузно натоварване са: Градски и индустриални зони -7, Транспортни маршрути -1, Летища и пристанища - 0, Напоителни зони -50, Сухи земеделски земи -69, Пасища - 3, Зони за отдих -0, Минни райони -37, Бензиностанции -21, Земеделие - 85.

Натиск от регулиране на водните течения

Хидрологичните промени в повърхностното водно тяло, могат да доведат до увреждане на крайречните местообитания и намаляване или загуба на видове. Промените могат да нарушат водния поток и движението на утайките.

Черпене на води

В басейна на Марица-Ергене се разглеждат 38 язовира и езера, построени върху водни тела. Само 26 бр. - 68,4% от тях обаче са разположени във водно тяло и в момента са в експлоатация или са в строителство. Тези 26 язовира и езера водят до значително черпене на вода. Повърхностните водни тела със значителен натиск от регулиране на оттока са 58 бр. - 48,7% от общия брой.

Морфологични изменения

Физическите промени в река, езера, преходни или крайбрежни води могат да доведат до увреждане или загуба на местообитания, което да доведе до намаляване или изчезване на видовете.

Има 26 язовира и езера - в момента в експлоатация или в строителство във водните тела на басейна на Марица Ергене. От тези язовири и езера, 11 бр. - 42% са в експлоатация или в процес на изграждане, създавайки бариерен ефект за рибите във водното тяло. Тези язовири / езера създават значителен натиск. Останалите 15 язовира / езера нямат водно тяло надолу по течението и не създават натиск чрез създаване на бариерен ефект. В обобщение, има 13 водни обекта - 11% от общия брой под значително морфологично натоварване. - Фигура 19 – ПУРБ на басейна Марица - Ергене.

В крайбрежния воден обект на басейна на Марица-Ергене е създадено пристанище, както и два вълнолома. Същите оказват голям морфологичен натиск върху крайбрежните водни тела.

Други видове натиск, причинени от хората

Чуждите видове са неместни организми, които са пуснати в местните екосистеми и могат да ги нарушат. Те могат да причинят загуба на естествено биологично разнообразие и да имат значителни икономически въздействия. Установени са пет водни тела - 4,2%, което е значителен натиск.

Друг вид антропогенно налягане е замърсяването на водата от райони със замърсени утайки, които могат да причинят химическо замърсяване.

Опожарените райони причиняват замърсяване на водата. Повечето от ефектите върху физическите свойства на засегнатите от пожара потоци са нарастване на утайките. В водни обекта има зони, засегнати от пожар. Засегнатата от пожара зона е само 0,80 км² и

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

представлява само 0,00005% от общата площ на речния басейн - *Фигура 21 – ПУРБ на басейна Марица - Ергене.*

Въздействия върху повърхностните води

Потвърдени засегнати водни обекти: тези, които не отговарят на настоящите национални стандарти за качество на водата и е вероятно да не успеят да изпълнят целите на околната среда.

Вероятно засегнати водни тела: възможно е да не отговарят на настоящите европейски стандарти за качество на водата

Водни обекти без значително въздействие: водни обекти без значително влошаване и се очаква да отговарят на целите за околната среда.

Непотвърдени водни обекти. Това са водни обекти в неизвестно състояние.

Резултати от оценка на въздействието върху повърхностните водни тела

Брой водни тела 45 бр., 37,5% потвърдено засегнати;

Брой водни тела 2 бр., 1,6% вероятно засегнати;

Брой водни тела 0 - 0% без ефект;

Брой водни тела 73 бр. -60,8% непотвърдено.

Оценката на риска за ПВТ показват, че преобладава степените: среден риск, малък риск, без риск. При реките и преходните води, обаче преобладава високия риск.

Мониторинг и състояние на повърхностните води.

Мрежата за мониторинг в басейна на Марица - Ергене включва 56 пункта, разделени на 9 защитени зони. Тези 56 пункта са разпределени на 43 водни обекта от общо 120 водни обекта. Преобладават речните пунктове – 73 %, езерните са 23 % а крайбрежните – 4 %.

Качествените елементи за екологично състояние за категориите повърхностни води са:

Реки и езера:

БЕК - Фитопланктон , Макрофити и фитобентос , Бентос, Риби;

Хидроморфология - Хидрологичен режим (дебит и динамика, дълбочина, връзка с подземните води) Речен континуум , Морфологични условия, Хидрологичен режим (дебит и динамика, ниво, време на задържане, връзка с подпочвените води) Морфологични условия дълбочина, количество и характер на субстрата, природа и състояние на бреговата зона;

Физико-химични елементи: Общи условия (хранителни концентрации, нива на соленост, рН, кислороден баланс, температура). Синтетични и несинтетични замърсители.

Преходни и крайбрежни води:

БЕК – Фитопланктон, Макроводорасли Покритосеменни растения , Бентос, Риби;

Хидроморфология - Режим на приливите и отливите Морфологични условия (промени в дълбочината, условия на субстрата, структура и състояние на приливните и крайбрежните зони);

Физико-химични елементи: Общи условия (нутриенти, температура, кислороден баланс, прозрачност) Специфични синтетични и несинтетични замърсители.

Екологично и химично състояние

Резултатите от мониторинга на повърхностните води са свързани с класификацията на екологичното и химичното състояние. Обобщените резултати са:

- За езерата изцяло преобладава доброто химично състояние;
- За реките преобладава лошото химично състояние, като част от тях са с неизвестно състояние;
- За езерата и реките – СМВТ и ИВТ, преобладават средния и неизвестния екологичен потенциал;
- За реките преобладават средното, слабото и лошото екологично състояние;

Водните тела, които не са изпълнили екологичната цел за 2018 г. са както следва:

- Химично състояние - 45 бр.;
- Екологично състояние / Потенциал – 47 бр.

Водните тела, които не отговарят на екологичната цел за 2018 г. – екологично състояние са:

- Биологичен статус -32;
- Хидроморфологичен статус -32;
- Физико-химичен статус -45.

Водни тела, които не са постигнали целта за околната среда за 2018 г.

- Физико-химично състояние :
- Специфични вещества – 44;
- Общи физико-химични показатели – 44.

(Фигури 39 и 40 и табл. 33 от ПУРБ на Марица – Ергене)

Употреба на вода

Питейно – битово водоснабдяване. По-голямата част от населението живее в големи градове с население над 50 000 - 57%, но селското население все още запазва своето значение - 18% от населението. Количеството вода за ПБВ през 2012 г. е 112 hm³ -228 литра на човек на ден. Тъй като процентът на загубите се определя като 40%, разпределеното количество вода е 67 hm³ -136 lt / човек на ден. Загубите са поради течове, неотчетена вода или неправилно отчитане.

Напоиване. Според информацията в Плана за басейна на Марица-Ергене, производствената поливна площ през 2012 г. е била 82 824 хектара. Някои от тези площи - 8 312 ха се напояват с подземни води. Области с повече напоителни площи са Ипсала,

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Къркларели, Одрин, Меркез и Узункьопрю и в тези области се напояват над 7000 ха обработваема земя. Тенденцията в напояваните площи показва нарастване - годишен темп 2,3%, със 101 997 ха напоявани площи и 606 хм³ водоползване през 2030 г.

Животновъдството играе важна роля в басейна. Броят на животните в басейна е както следва: 431 103 говеда, 543 469 овце и кози и 1 110 822 птици. Необходим е общ обем 10.9 hm³ за тези дейности, от които: говеда: 7,8 hm³, овце: 3 hm³ и домашни птици: 0,1 hm³.

Използване на промишлена вода

Промислено използване на вода, извън мрежата в басейна през 2012 г. е 141 hm³. Местата, с най-интензивно ползване са провинциите Текирдаг, Одрин и Къркларели.

Използване на вода за водноелектрически цели. Съгласно Плана за действие за защита на басейна на Марица-Ергене се планира в близко бъдеще да се изгради водноелектрическа централа на р. Тунджа.

Басейн Мармара – провинция Къркларели.

Реките в провинция Къркларели са предимно в басейн Ергене - *Таблица Б.12 – Доклад за състояние на околната среда в провинция Къркларели.*

Естествени езера, езера и водоеми

В провинция Къркларели няма важни езера. Някои малки езера, са налични в района на депресията на Инеада. Основните са езерото Хамам, езерото Ерикли, езерото Мерт - Карагьол и езерото Сакпънар. Пабучдере, Казандере, Велика, езерото Ерикли, са сред горите в границите на провинцията, Езеро Мерт, езеро Педина, езеро Хамам са в национален парк Igneada Longoz Forest, залив Касатур.

Лагунното езеро Ерикли е образувано от поток Ефенди, който се влива в Черно море в северната част на Инеада

Потокът Deringeçit се влива в езерото Мерт - голямото езеро, което е лагунно езеро, отделено от Черно море на изток от пясъчен бряг.

Потокът Педа охранва езеро Педина, разположено на 25 км южно от Инеада и на 5 км западно от езерото Хамам. Езерото Педа се оттича към поток Bulanık с канал.

Много малки поточета, идващи от Странджа подхранват Бат езеро, разположено на 20 км южно от Инеада като е заобиколено от гори и е на 2 км от Черно море. Езерото се оттича в морето чрез потока Буланак през канал в югоизточната му част.

Влажни зони в пещерата Дупниса - Пещерата Дупниса е една от важните пещерни екосистеми в провинцията. Пещерната система Дупниса е разположена в югозападната част на село Сарпдере от област Демиркьой в планината Странджа. Пещерите са се развили в мраморите, образувани преди около 180 милиона години. Общата дължина на тази пещера, в която тече непрекъсната подземна река има обща дължина 2720 метра и вход на 345 метра над морската повърхност.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Река Резве /Резовска извира от Странджа, тече бързо като оформя турско-българската граница и се влива в Черно море.

Кодовете на водните тела в провинция Къркларели от басейн Мармара са:

Реки: MAN 001, MAN 002, MAN 003,004, MAN 005, MAN 009,021, MAN 000_1, MAN 000_2, MAN 006_3, MAN 010_1, MAN 010_2;

Езера: MAG 001, MAG 002, MAG 003, MAG 004, MAG 005, MAG 006;

Водните тела са в добро и неизвестно състояние. Доклад за състоянието на околната среда в провинция Къркларели.

Крайбрежни води: MAR10. Виж Таблица Б.18 - Оценка на екологичното качество на крайбрежните водни тела в провинция Къркларели .

Единицата с код MAR10 в общини Инеада и Кийкой - крайбрежно водно тел е в много добро и добро състояние от 2017 до 2019 г.

Качество на водата за къпане

Крайбрежните водни тела за къпане в община Инеада и Община Кийкой са в подходящо състояние. В община Инеада състоянието на Специален провинциален административен лагер, Мотел със специална администрация и Обществен плаж Kiyikou е много добро.

В провинция Къркларели няма крайбрежни съоръжения, които трябва да изготвят план за реагиране при извънредни ситуации и няма крайбрежно съоръжение с одобрен план.

Съоръжения за приемане на отпадъци и кораби за приемане на отпадъци

В провинцията няма съоръжение за приемане на отпадъци и кораби за приемане на отпадъци.

Рибни ферми в морето

В морето в границите на провинцията няма рибовъдни стопанства.

Питейна вода

В провинция Къркларели питейната и битовата вода се добива от язовир Къркларели, като 84% от водата е за селскостопански цели, 14% е за питейна и битова вода, а 2% е за промишлена употреба. Питейната вода се пречиства и е организирана санитарно-охранителна зона (СОЗ).

Резултатите от физикохимичния мониторинг на повърхностните води в провинцията в обхвата на ПТГС и ТСИМ показват много добро състояние. Виж Фигури 5 до 8 - План за действие в речния басейн Мармара. Чувствителни зони не са определени в обхвата на Програмата и Стратегията.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Уязвима зона от замърсяване с нитрати от земеделски източници е определена за водно тяло MAN 001- р. Резовска от изворите до устието.

Площ за напояване и количество използвана вода

В провинцията няма капково, пръскащо или течащо напояване.

Промислено водоснабдяване

Промислеността в цялата провинция обикновено използва подземна вода, а съоръженията в границите на провинцията също така доставят вода от общинската мрежа. Рециклиране на вода не се прилага.

Използване на вода за производство на енергия. На водните ресурси няма водноелектрическа централа.

Използване на вода за отдих – само 1 % от 700 куб м се използва за отдих

Опазване на природата и биоразнообразието, за които повърхностните води имат голямо значение – Доклад са състоянието на околната среда в провинция Къркларели.

Флора и фауна

Флора. В границите на провинция Къркларели са определени 113 семейства, 581 рода, 1581 вида, 363 подвида, общо 1669. Има естествени или натурализирани таксони. Общ брой таксувани растения в Къркларели, включително култивирани растения са 1772.

Виж Карта Г.8 - Пространствено представяне на специфични райони на провинция Къркларели и типове местообитания по EUNI и Карта Г 9. Ендемични, редки видове по Бернската конвенция и CITES в Къркларели.

Фауна – виж карти D.9 до D.14 от Доклада за състоянието на околната среда в провинция Къркларели.

Бозайници - Видовете бозайници в провинция Къркларели са 10 броя. Карта - Разпределение на видовете за бозайници.

Птици - В Къркларели са идентифицирани 267 вида птици в резултат на наблюденията и изследванията на литературата. Това представлява 44% от птиците в Турция. Степен от 57,5% показва, че Къркларели е богата на птици.

Вътрешноводни риби - Застрашени видове вътрешни риби в Къркларели са 12 бр.

Безгръбначни - Безгръбначните се използват като индикаторни видове в мониторингови проучвания по целия свят. В частност Европейската червена горска мравка - *Formica pratensis* живее само в района на Тракия в Турция. Провинция Къркларели е единствената провинция, в която се намират повечето гнезда на този вид, като общо 46 гнезда са идентифицирани в резултат на интензивни теренни проучвания в границите на провинцията, като 6 от тях са в границите на ПТГС и ТСИМ. Също така се отбелязват други 105 безгръбначни.

В допълнение, Igneada Floodplain се намира в границите на Националния парк на Igneada Floodplain Forests. Тук има пет езера с богата водна растителност. Сред тях езерата

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Хамам и Педина са езера в гората. Ерикли, Мерт и Сака са езера с лагуна и те се сливат с морето в определени периоди от годината.

Езерото Ерикли е заобиколено от Черно море на изток, района на селището Игнеада на юг и залесените райони на север и запад. Езерото е с площ от 43 хектара. Голяма част от тази площ, например 36,5 хектара, е заобиколена от тръстика (*Phragmites australis* L.).

Езерото Мерт. Гористият район в този регион е наводнен особено през пролетта и есента, когато валежите са в изобилие. Поради тази причина този регион е известен още като Mert Longos (Коса Longos). Площта на езерото е 222 хектара. 178 хектара от тази площ е покрита с тръстика (*Phragmites australis*).

Езерото Педина е изцяло в гората като езерото Хамам, като площта на езерото е 10 хектара, Водата от него се оттича към поток Bulanik .

Езерото Бат подхранва много влажни зони на наводнената равнина Igneada: Разположено в южната част на Инеада, езерото се е образувало, когато потокът Буланик тече към морето. Езерото е с площ около 55 хектара с тръстика и гори. Влажните зони, както и крайбрежните дюни изобилстват от много представители на флората и фауната: гръбначни и безгръбначни животни, лонгозни гори и широколистни смесени дървесни видове.

Емитери

Отпадъчни води от населението - Както се вижда от Доклад „Състояние на околната среда“ 2020 в провинция Къркларели - Таблица Б.20 - Градски отпадъчни води в провинция Къркларели към 2019 г, емитерите на тези води в басейна Мармара са 6 бр. също толкова емитери са представени на Карта № 6 от „План за действие в басейна Мармара“.

Съгласно същия източник - Таблица В16 - Пунктове за заустване от индустриални съоръжения за 2019 г. в провинция Къркларели, всички точкови източници на замърсяване са разположени в Басейна Марица – Ергене и няма източници в басейна Мармара.

Мониторинг на повърхностните води в Басейн Мармара – провинция Къркларели.

Мониторинг в потенциално чувствителни зони включва физикохимични и биологични показатели.

Наблюдават се следните параметри:

Реки: Насищане с кислород, BOD, Амониев азот, Нитратен азот, Нитритен азот, Общ фосфор,

Наблюдават се 5 групи организми в зависимост от класа на водите.

Езера: Хипоиметрично насищане с кислород, Общ фосфор, Общ азот, Хлорофил – а, Secchi Disk,

Биообем на фитопланктон и биообем на цианобактерии – 5 групи организми в зависимост от трофичността на водите.

Б. Подземни води

- **Области Бургас, Ямбол и Хасково (Република България)**

Източнобеломорски район

В Източнобеломорски район са определени 41 подземни ВТ въз основа на следните критерии: местоположение, граници и площ на подземните водни тела; геоложки особености и възраст, тип на водоносния хоризонт и степен на водообилност, групирани в 6 водоносни хоризонта: неоген-кватернер, неоген, палеоген-неоген, креда, триас и протерозой. Финално определените подземни водни тела в ИБР са представени в таблицата по-долу.

Таблица 2.1.3.Б-1 Списък на подземните водни тела в ИБР

№	Възраст	Код	Име на подземното ВТ
1	НЕОГЕН - КВАТЕРНЕР	BG3G00000Q001	Порови води в Кватернер - Пирдоп - Златишка котловина
2		BG3G00000N002	Порови води в Неоген - Кватернер - Карловска котловина
3		BG3G00000N003	Порови води в Неоген - Кватернер - Казанлъшка котловина
4		BG3G00000Q004	Порови води в Кватернер - Твърдишка котловина
5		BG3G00000N005	Порови води в Неоген - Кватернер - Сунгурларско - Карнобатска котловина
6		BG3G00000N006	Порови води в Неоген - Кватернер - Ихтиманска котловина
7		BG3G00000N007	Порови води в Неоген - Кватернер - котловина Долна баня - Костенец
8		BG3G00000N008	Порови води в Неоген - Кватернер - Велинград
9		BG3G00000N009	Порови води в Неоген - Кватернер - Хасково
10		BG3G00000Q010	Порови води в Кватернер - река Арда
11		BG3G00000Q012	Порови води в Кватернер - Марица Изток
12		BG3G00000Q013	Порови води в Кватернер - Горнотракийска низина
13		BG3G00000N015	Порови води в Неоген - Кватернер - Сливенско- Стралджанска област
14		BG3G00000N018	Порови води в Неоген - Кватернер - Пазарджик - Пловдивския район
15		BG3G00000Q052	Порови води в Кватернер - Свиленград-Стамболово
16		BG3G00000N054	Порови води в Неоген - Кватернер - Ямбол - Елхово
17	НЕОГЕН	BG3G00000N053	Порови води в Неоген - Свиленград-Стамболово
18		BG3G00000N016	Порови води в Неоген - Белово
19	ПАЛЕОГЕН - НЕОГЕН	BG3G0000PgN019	Порови води в Палеоген - Неоген - Марица Изток
20		BG3G0000PgN020	Пукнатинни води - Пещера-Доспат
21		BG3G0000Pg2055	Пукнатинни води - Свиленградски масив
22		BG3G0000PgN026	Карстови води - Чирпан - Димитровград
23		BG3G0PzK2Pg027	Пукнатинни води - масив Шипка - Сливен
24	КРЕДА	BG3G00000K2029	Пукнатинни води - Г. Малинско - Панагюрски район
25		BG3G00000K2030	Пукнатинни води - Брезовско - Ямболска зона
26		BG3G00000K2031	Пукнатинни води - Сливенско-Сунгурларска зона
27	ТРИАС	BG3G00000T2032	Карстови води - Сърнена гора
28		BG3G00000T2056	Карстови води - Байлово - Мирковски масив
29		BG3G00000T12034	Карстови води - Тополовградски масив

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

30	ПРОТЕРОЗОЙ	BG3G0000T13035	Карстови води - Св. Илийски комплекс
31		BG3G0000T23036	Карстови води - Твърдишко - Сливенски басейн
32		BG3G0000Pt037	Карстови води - Малко Белово
33		BG3G0000Pt038	Карстови води - Велинградски басейн
34		BG3G0000Pt041	Карстови води - Централно Родопски масив
35		BG3G0000Pt043	Карстови води - Смолянски масив
36		BG3G0000Pt044	Пукнатинни води - Западно- и централнобалкански масив
37		BG3G0000Pt045	Пукнатинни води - Шишманово – Устремски масив
38		BG3G0000Pt047	Пукнатинни води - Западно Родопски комплекс
39		BG3G000PtPg049	Пукнатинни води - Източно Родопски комплекс
40		BG3G0000Pt050	Пукнатинни води - Централно Родопски комплекс
41		BG3G0000Pt051	Карстови води - Настан - Триградски басейн

В таблицата по-долу е дадено разпределението на водните тела по геоложка възраст и тип на водоносния хоризонт.

Таблица 2.1.3.Б-2 *Водни тела в отделните водоносни хоризонти*

№	Водоносен хоризонт	Брой ПВТ
1	Порови води в Неоген - Кватернер	16
2	Порови води в Неоген	2
3	Пукнатинни и карстови води в Палеоген -Неоген	5
4	Пукнатинни води в Креда	3
5	Карстови води в Триас	5
6	Пукнатинни и карстови води в Протерозой	10
Общ брой подземни водни тела:		41

Подземни водни тела са представени на карти в [Приложение № 16](#), [Приложение № 17](#), [Приложение № 18](#), [Приложение № 19](#), [Приложение № 20](#) и [Приложение № 21](#) на ПУРБ.

Трансгранични подземни водни тела

Подземни водни тела, разположени в граничната зона с Република Турция са:

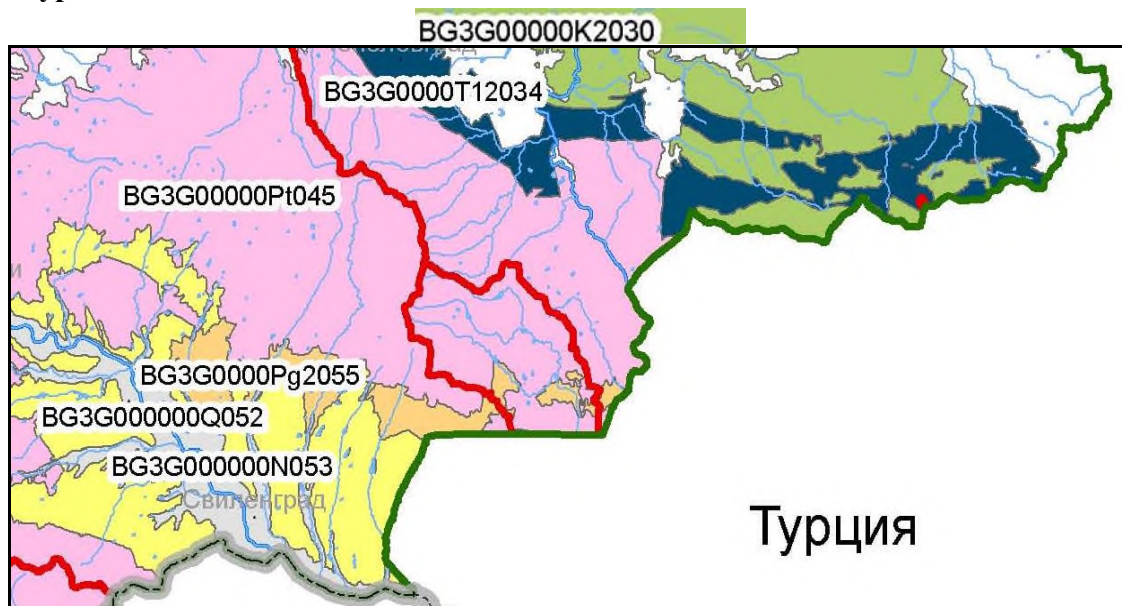
- BG3G000000N053 - Порови води в Неоген - Свиленград-Стамболово;
- BG3G000000Q052 - Порови води в Кватернер - Свиленград-Стамболово;
- BG3G0000Pg2055 - Пукнатинни води - Свиленградски масив;
- BG3G00000K2030 - Пукнатинни води - Брезовско - Ямболска зона;
- BG3G0000T12034 - Карстови води - Тополовградски масив;
- BG3G00000Pt045 - Пукнатинни води - Шишманово – Устремски масив.

За тези подземни водни тела предстоят съгласувателни действия между двете страни за определяне кои от тях са трансгранични и кои не са.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Подземни водни тела разположени в граничната зона с Р. Турция са представени на **Фигура 2.1.3.Б-1** и **Таблица 2.1.3.Б-3**

Фигура 2.1.3.Б-1 Подземни водни тела в граничната зона с Република Турция

Таблица 2.1.3.Б-3 Подземни водни тела в граничната зона с Република Турция

Код на ПВТ	Име на ПВТ	Тип на водоносният хоризонт	Обща площ на ПВТ, км ²	Естествени ресурси, л/с	Разрешени водни количества л/с	Риск оценка по количество	Риск оценка по химия	Обща оценка на риска
BG3G000000Q052	Порови води в Кватернер - Свиленград-Стамболово	безнапорен	164.13	620.08	109.6	не в риск	не в риск	не в риск
BG3G000000N053	Порови води в Неоген - Свиленград-Стамболово	напорно-безнапорен	704.1	658.59	88.57	не в риск	не в риск	не в риск
BG3G0000Pg2055	Пукнатинни води - Свиленградски масив	безнапорен	95.35	100.04	5.08	не в риск	не в риск	не в риск
BG3G00000K2030	Пукнатинни води - Брезовско - Ямболска зона	напорно-безнапорен	1345.82	596.24	146.2	не в риск	не в риск	не в риск
BG3G0000T12034	Карстови води - Тополовградски масив	напорно-безнапорен	306.03	1038	80.46	не в риск	в риск	в риск
BG3G00000Pt045	Пукнатинни води - Шишманово – Устремски масив	напорно-безнапорен	1416.4	762.1	6.39	не в риск	в риск	в риск

Таблица 2.1.3.Б-4 Повишени базови нива, характеризиращи химичния състав на водите от подземни ВТ

№	Код ПВТ	Име ПВТ	Вещества или показатели на замърсяване	Концентрации на РС и средна стойност (2010-2014 г.)	Стандарт	Фонова стойност	Прагова стойност	Базово ниво	Състояние
				над стандарт и над ПС					
1	BG3G00000NQ007	Порови води в Неоген - Кватернер - котловина Долна баня - Костенец	Фосфати (mg/l)	0,49	0,5	0,03	0,3825	0,5725	лошо
2	BG3G00000Q012	Порови води в Кватернер - Марица Изток	Фосфати (mg/l)	0,44	0,5	0,09	0,3975	0,6606	лошо
3	BG3G00000Q013	Порови води в Кватернер - Горнотракийска низина	Фосфати (mg/l)	0,55	0,5	0,09	0,3975	0,7367	лошо
4	BG3G00000NQ015	Порови води в Неоген - Кватернер - Сливенско-Стралджанска област	Нитрати (mg/l)	47,25	50	7,45	393,625	66,186	лошо
5	BG3G0000PgN019	Порови води в Палеоген - Неоген - Марица Изток	Калций (mg/l)	152,75	150	80	132,5	170,15	лошо
			Твърдост (обща). (mg- eqv/l)	12,05	12	5,28	10,32	11,458	лошо
			Сулфати (mg/l)	358	250	52	200,5	261,06	лошо
6	BG3G0000T12034	Карстови води - Тополовградски масив	Нитрати (mg/l)	63,38	50	2,3	38,075	63,57	лошо
7	BG3G0000T13035	Карстови води - Св. Илийски комплекс	Нитрати (mg/l)	82,17	50	2,3	38,075	135,2	лошо
8	BG3G00000Pt047	Пукнатинни води - Западно Родопски комплекс	Перманганатна окисляемост (mgO2/l)	5,045	5	0,77	39,425	4,248	лошо

Допълнителното характеризиране на подземните водни тела е представено в табличен вид в [Приложение № 24](#) на ПУРБ.

Подземни водни тела, представляващи порови води в Неоген - Кватернер и порови води в Неоген са покрити от различни отложения в разкритата им част – почвен слой, пясъчлива глина, чакъли пясъци, валуни, конгломерати, гравелити с различна дебелина, която варира от 1 до 48 м.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

1. Подземни водни тела, представляващи пукнатинни и карстови води в Палеоген - Неоген са покрити от почвен слой, пясъци, чакъли, глини, конгломерати, туфи, туфити, туфозни пясъчници, рифови варовици с дебелина в рамките от 0,50 до 84,50 м.

2. Подземни водни тела, представляващи пукнатинни води в Креда са покрити от изветрели наносни отложения, брекчи, конгломерати, пясъчници, битуминозни шисти, флишки седименти - варовици, мергели, пясъчници, моласови отложения, тънки въглищни прослойки с дебелина от 2-24 м.

3. Подземни водни тела, представляващи карстови води в Триас са покрити от почвен слой, пясъчливи глини, варовици, заглинени варовици, пясъчници, мергели, варовици с дебелина от 0.50 до 35 м.

4. Подземни водни тела, представляващи пукнатинни и карстови води в Протерозой са покрити от почвен слой, валуни, пясъци, конгломерати, брекчоконгломерати, пясъчници, варовици, битуминозни шисти, моласови отложения, маломощни въглищни пластове, на места - туфи и туфити, гнайси, мигматити, гранитогнайси, шисти с дебелина от 0.50 до над 500 м.

Ресурсите (естествени и разполагаеми) по тип подземни води общо са изчислени:

- ✓ Естествени ресурси - 63908,9 л/сек;
- ✓ Разполагаеми ресурси - 58594,6 л/сек;
- ✓ Разрешени за водовземане – 16578,9 л/сек;
- ✓ Свободни - 42015,7 л/сек.

Подземните води от най-горните части на геоложкия разрез се намират в хидравлична връзка с повърхностните води, като най-добре тази връзка е изразена при алувиалните водоносни хоризонти и откритите карстови басейни, където ясно се разграничават зоните на естествено подхранване и дрениране на подземните води.

Степента на взаимодействие между подземни и повърхностни води е представена в случаите, където има налични данни за това.

Представена е информация за подземните водни тела, от които зависят пряко водни екосистеми и/или сухоземни системи, като е посочено и необходимо за косистемите количество.

ИБР има 32 идентифицирани подземни водни тела, за които е установена връзка със защитени територии. Те представени в табличен вид в [Приложение №25 Водни или сухоземни екосистеми, имащи връзка с подземните водни тела](#) на ПУРБ.

В [Приложение № 26](#) на ПУРБ са представени фоновите и праговите стойности, базовите нива и концентрацията на вещества или показателите на замърсяване в подземни водни тела на територията на ИБР.

Преглед на натиска върху подземните води

Съгласно разпоредбите на чл. 5 на Рамковата директива за водите и чл. 157, ал.1, т.2 от Закона за водите при актуализацията на ПУРБ е идентифициран значимият

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

натиск в резултат от човешка дейност, който може да причини влошаване на доброто състояние на подземните води. Определено е и въздействието от този натиск върху подземните водни тела във връзка с определяне на риска да не постигнат добро състояние до 2021 г.

Като значими източници на замърсяване на подземните води се разглеждат всички съществуващи обекти, които е възможно да емитират замърсяващи вещества към подземните води. На база на събрана, анализирана и обработена информация в Източнобеломорски район са идентифицирани:

- Точкови източници на замърсяване;
- Дифузни източници на замърсяване.

Като значими точкови източници на замърсяване на подземните водни тела са определени:

- Инсталации с комплексни разрешителни (КР по ЗООС);
- Промислени предприятия без издадени КР (Разрешителни по ЗВ);
- Ферми, складове, ББ-кубове и други селскостопански обекти;
- Депа за битови, строителни и промишлени отпадъци;
- Мини, хвостохранилища (с площ до 0,25 км²);
- Концесии на находища на индустриални минерали, скално-облицовъчни материали, строителни материали, твърди горива /въглища/ (с площ до 0,25 км²);
- Градски пречиствателни станции за отпадъчни води (ГПСОВ).

Освен горе изброените за натиск върху състоянието на подземните води, като точкови източници са взети предвид и населените места с частично изградена канализация.

Оценката на натиска върху подземните водни тела от точкови източници е изчислена като сумарната засегната площ спрямо общата разкрита площ на водното тяло. Когато сумата на повлияната площ от точкови източници превишава 33% от разкритата площ на съответното подземно водно тяло се счита, че идентифицирания натиск е значим.

Анализът показва, че на територията на ИБР няма определени подземни водни тела (ПВТ), за които натискът от точкови източници на замърсяване да е значителен.

Като значими дифузни източници на замърсяване на подземните водни тела са определени:

➤ Селско стопанство (обработваема земя, трайни насаждения, пасища, комплекси от раздробени земеделски земи, естествени тревни площи);

- Мини, хвостохранилища (с площ над 0,25 км²);
- Концесии на находища на индустриални минерали, скално-облицовъчни материали, строителни материали, твърди горива /въглища/ (с площ над 0,25 км²);
- Населени места без изградена канализация.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Оценката на натиска върху подземните водни тела от дифузни източници е изчислена като сумарната засегната площ спрямо общата разкрита площ на водното тяло. Когато сумата на повлияната площ от дифузни източници превишава 75% от разкритата площ на съответното подземно водно тяло се счита, че идентифицирания натиск е значим.

Анализът показва, че за 12 броя от общо 41 ПВТ в териториалния обхват на ИБР, натискът от дифузни източници на замърсяване е определен като значителен. За останалите подземни водни тела е оценено, че натискът от дифузни източници не е значителен и няма опасност от непостигане на целите от този вид антропогенно въздействие.

Оценка на натиска от водовземане

Оценката на натиска от водовземане върху количественото състояние на подземните водни тела в териториалния обхват на ИБР е извършена по съгласувания на национално ниво подход за натиск и въздействие върху количественото им състояние.

Общият разполагаем ресурс на подземни води за територията на ИБР е 58535 л/сек, а разрешеното за водовземане количество е 16578,9 л/сек. ($522,83 \times 10^6 \text{ м}^3/\text{год}$). Голяма част от него (8355.2 л/сек) се използва за питейно-битови нужди, следвани от нуждите за индустрията и за охлаждане и производство на енергия.

Значимостта на натиска от водовземане е определена по цели на водовземане и общо за всички цели по подземни водни тела.

Като значим натиск за подземните води е определено всяко черпене или група черпения в определен район, при които експлоатационният индекс (съотношение между общото черпене от подземното водно тяло или част от подземното водно тяло и разполагаемите ресурси) е над 40 %. За 3 от общо 41-те подземни водни тела в ИБР експлоатационният индекс надвишава 40 %, т.е те са подложени на значим натиск. За 4 броя ПВТ е определен експлоатационен индекс от 20% до 40% (т.е. тела във воден стрес), на територията на които има райони със значим натиск.

Таблица 2.1.3.Б-5 Подземни водни тела в ИБР със значим натиск

Код на ПВТ	Експлоатационен индекс за ПВТ, %
BG3G000000Q013	72
BG3G000000N018	114
BG3G000000N054	82

Таблица 2.1.3.Б-6 Подземни водни тела в ИБР във воден стрес

Код на ПВТ	Експлоатационен индекс за ПВТ, %
BG3G000000Q00	29
BG3G000000N00	28
BG3G000000N00	34
BG3G000000N001	30

В териториалния обхват на ИБР няма идентифициран натиск от изкуствено

подхранване на подземните води.

Оценка на натиска от климатични изменения

Оценката на натиска и въздействието на климатичните промени върху подземните води е направена в резултат на използване на научни разработки за прогнозиране.

Резултатите от направените прогнози показват, че очакваните климатични промени без съмнение ще повлияят в някаква степен и върху състоянието на подземните води у нас - както по отношение на качеството, така и на количеството (ресурсите) им. По-конкретно, могат да се формулират следните основни изводи и очаквания:

- Имайки предвид прогнозираните чрез климатичното моделиране изменения на климатичните показатели (температура и валежи), можем да кажем, че изменения в количественото и качествено състояние на нашите подземни води наистина ще има, но те ще бъдат в умерени граници. Не бива да очакваме никакви много радикални (катастрофални) промени.

- Ресурсите на подземните водни тела ще се увеличат през първите два прогнозни периода и ще намалют през третия период. И в двете посоки измененията ще са почти навсякъде в пределите на не повече от 10–15 % спрямо актуалните (сегашните) ресурси. Следователно, не се очаква никакво критично обезводняване на подземни водни тела.

- Качеството (съставът) на подземните води като цяло няма да претърпи сериозни изменения, т.е. не трябва да се очаква съществено и общо влошаване на тяхното качество поради климата. Климатичните въздействия не могат да обхванат изцяло и всички подземни водни тела, но могат да създадат локални проблеми, чиято значимост ще зависи от конкретния тип въздействие и конкретните хидрогеоложки условия. Тази значимост може да се оцени само след конкретно проучване върху въздействието и условията в засегнатия район (водно тяло).

- Тези прогнози (както на климатичните промени, така и на произтичащите от тях въздействия върху водите) се правят за десетилетия напред и съдържат известна условност и несигурност. Затова наличието на добре организирани и системни мониторингови наблюдения е особено важно. Специално за подземните води, от съществено значение ще е усъвършенстването и поддържането на една пълноценна и добре функционираща мониторингова мрежа, която да следи дебитите, нивата, температурите и състава на водите. С нейна помощ ще могат да се установят евентуалните неблагоприятни тенденции и да се вземат своевременно нужните мерки за защита на водите.

В съответствие със становището на БДИБР Изх № ПУ – 02-318 / 21.1.2022 г. в този раздел на ДЕО са посочени повърхностните и подземните водни тела на територията на ИБР в области Бургас, Ямбол и Хасково, както и тяхното състояние и целите, които следва да се постигнат за всяко водно тяло. *Виж приложение към ДЕО 2.1.3.А.1*

Мониторинг на подземните води

Мониторингът, който се извършва за подземните води е мониторинг за качеството (химично състояние) и мониторинг за количеството (количествено състояние).

Националната мрежа за мониторинг на химичното състояние на подземните води в Източнореломорски район **в периода на първия ПУРБ** първоначално обхваща общо 97 броя хидрогеоложки пункта, като в 53 от тях се провежда контролен мониторинг, а в 63 – оперативен мониторинг (в 30 се провежда само оперативен мониторинг, а в 13 и контролен мониторинг). В последствие общият брой на хидрогеоложките пунктове е актуализиран на 112.

Оценката на химичното състояние на подземни води на територията на ИБР е изпълнена на базата на проведения мониторинг в тези 112 хидрогеоложки пункта, като са използвани данни от мониторинга и на още 3 хидрогеоложки пункта, които са отпаднали от мрежите за контролен и оперативен мониторинг на химичното състояние, за които съществуват представителни данни в периода 2010-2014 година.

Мрежата за количествен мониторинг на подземните води на територията на ИБР в периода на първия ПУРБ включва 41 пункта (26 кладенеца и 15 извора), наблюдавани от НИМХ към БАН. Мрежата за мониторинг обхваща 25 водни тела като данните от извършения мониторинг са използвани в процеса на оценка на количественото състояние на подземните води.

Програмата за контролен мониторинг през втория цикъл на ПУРБ е разработена на база на информацията от характеризирането на подземните водни тела. Тя осигурява информация за оценка на дългосрочните промени в естествените условия, както и за оценка на степента на въздействието от антропогенната дейност.

Проектът на програмата за контролен мониторинг на подземните водни тела в ИБР включва 223 пункта във всички 41 водни тела.

Проектът на програмата за оперативен мониторинг цели определяне на състоянието на водните тела, за които съществува риск да не бъдат постигнати целите за добро състояние. Програмата за оперативен мониторинг на подземните водни тела е разработена на база на извършената оценка на риска и оценка на състоянието, като включва 69 пункта в 20 водни тела.

Програмата за количествен мониторинг на подземните води е разработена във връзка с критериите на приетата методика за планиране на мрежите и програмите за мониторинг на подземните води и резултатите от оценката за значимостта на натиска от водочерпене. В нея са включени 196 пункта за мониторинг в 38 водни тела.

Мрежата за мониторинг на количественото състояние на подземните води е представена в [Приложение № 33 Карта на мрежата за мониторинг на количественото състояние на подземните води](#) на ПУРБ.

Черноморски район

На територията на Черноморски район за басейново управление са идентифицирани 40 подземни водни тела в 7 водоносни хоризонта, както следва:

- Кватернерен водоносен хоризонт – 13 водни тела
- Неогенски водоносен хоризонт – 9 водни тела
- Палеогенски водоносен хоризонт – 4 водни тела
- Горнокреден водоносен хоризонт – 6 водни тела
- Долнокреден водоносен хоризонт – 4 водни тела
- Малм – валанжински водоносен хоризонт – 2 водни тела
- Юрскотриаски и палеозой – протерозой водоносни хоризонти - 2 водни тела.

Кватернерните водоносни хоризонти основно се формират в алувиалните отложения (терасите на по-големите реки и повърхностно-течащи води) и по рядко в делувиалните и пролувиални седименти, като са автономни за всяка от тях.

Вертикалната позиция на кватернерните ПВТ е първата от повърхността . Разкритата площ е равна на цялата площ на ПВТ. Водоносните хоризонти са открити и подложени на най-силен натиск. За тях ще се прилагат всички тестове.

Основно подхранването се осъществява от валежните скатови води във водосборните области и привлекаеми ресурси от оттока на реките в зависимост от водочерпенето в съоръженията.

На територията на Черноморски район, в кватернерните водоносни хоризонти са определени 13 подземни водни тела със следните кодове, местоположение и колектор:

BG2G00000Q002 - Порови води в кватернера на р. Батова е с местоположение в поречието на Добруджански Черноморски реки. Алувиалните наслаги, изграждащи кватернера имат еднотипен строеж и са представени от глини и финни глинести пясъци и по-рядко от заглинени чакъли.

BG2G00000Q003 - Порови води в кватернера на р. Провадийска е с местоположение в поречието на р. Провадийска и с колектор от чакъли, пясъци и глини;

BG2G00000Q004 - Порови води в кватернера на р. Врана е с местоположение в поречието на р. Врана, р. Камчия и с колектор от чакъли, пясъци и глини;

BG2G00000Q005 - Порови води в кватернера на р. Камчия е в поречието на р. Камчия, Дерета Приселци –Черноморец и е с колектор от чакъли, пясъци, гравий и глини;

BG2G00000Q006 - Порови води в кватернера на р. Хаджийска е с местоположение в поречието на Северно-бургаски реки и с колектор от пясъци, гравий и глини;

BG2G00000Q007 - Порови води в кватернер на р. Луда Камчия с местоположение в поречието на р. Камчия, Мандренски реки и с колектор от чакъли, пясъци, гравий и глини;

BG2G00000Q008 - Порови води в кватернера на р. Айтоска с местоположение в поречието на Северно Бургаски реки и с колектор от варовици, чакъли, гравий, пясъци и глини;

BG2G00000Q009 - Порови води в кватернера на р. Средецка – Мандра с

местоположение в поречието на Мандренски реки и с колектор от глини, чакъли и пясъци;

BG2G00000Q010 - Порови води в кватернера на р. Ропотамо с местоположение в поречието на Южно-Бургаски реки и с колектор от чакъли, гравий и пясъци прослоени от глини;

BG2G00000Q011 - Порови води в кватернера на р. Дяволска с местоположение в поречието на Южно Бургаски реки и с колектор от пясъци, чакъли, гравий и глини;

BG2G00000Q012 - Порови води в кватернера на р. Велека с местоположение в Южно Бургаски реки и с колектор от чакъли и пясъци и глини;

BG2G00000Q013 - Порови води в кватернера на р. Резовска с местоположение в поречието на р. Резовска и с колектор от чакъли, пясъци и глини;

BG2G00000Q014 - Порови води в кватернера на р. Двойница и с местоположение в поречието на Северно Бургаски реки и с колектор от чакъли, пясъци и глини.

Неогенските водоносни хоризонти се формират в кримокавказки тип седименти, основно в североизточната част на БДЧР и като отделни локални комплекси югоизточно от Стара планина. Неогенските водоносни хоризонти изграждат комплекс с локални водоносни серии в отложенията на миоцена (предимно чокрака), долния и горен сармат. В миоценските несвързани или слабосвързани пясъци, напукани пясъчници и окарстени варовици са се формирали пукнатинни, пукнатинно-карстови до порово-пукнатинно-карстови по тип, предимно ненапорни до напорни по характер подземни води.

Вертикалната позиция на неогенските ПВТ е първата от повърхността за ПВТ BG2G00000N022 - Порови води в неоген-сармат Средец. На останалите 7 ПВТ на повърхността се разкрива около 50% от площта им и близо такава част ще бъде подложена на значим натиск. За тази уязвима площ ще се приложат всички тестове.

Областта на подхранване на подземните води почти съвпада с площното разпространение на миоценските седименти. Подхранването се извършва изключително от инфилтрация на валежни и повърхностни води, улеснено от спокойните геоморфоложки и тектонски условия, от климатичните особености на района и от значителното окарстване и напукване на седиментите.

Дренирането на неогенските води се извършва от речно-овражната система, от подрусови потоци на по-големите дерета в крайбрежната част на района, от многобройни низходящи извори и групи. Значителна част от миоценските води се излива “подземно” в приморската ивица – в езерото “Дуранкулак”, езерния комплекс “Шабла-Езерец”, Шабленска тузла, около с. Ваклино, около устието на р. Батова, както и в акваторията на Черно море.

На територията на Черноморски район, в неогенските водоносни хоризонти са определени 9 подземни водни тела със следните кодове, местоположение и колектор.

BG2G00000N044 - Порови води в неоген-сармат Североизточна и Средна Добруджа в поречието на Добруджански Черноморски реки и с колектор от варовици, пясъци, пясъчници, глини;

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

BG2G000000N018 - Порови води в неоген-миоцен-сармат Изгрев-Варна-Ботево-Батово с местоположение в поречието на Добруджански Черноморски реки, р. Провадийска и с колектор от варовици, пясъци, пясъчници, глини;

BG2G000000N019 - Порови води в неоген-миоцен Галата-Долен чифлик с местоположение в поречието на р. Провадийска, р. Камчия, Дерета-Приселци с колектор от пясъци, варовици, пясъчници;

BG2G000000N020 - Порови води в неоген-сармат Руен-Несебър с местоположение в Северно-Бургаски реки и с колектор от варовици, пясъци, пясъчници, глини;

BG2G000000N021 - Порови води в неоген-сармат Айтос и с местоположение в поречието на Северно Бургаски реки и с колектор от варовици, пясъци, пясъчници, глини и конгломерати;

BG2G000000N022 - Порови води в неоген-сармат Средец и с колектор от варовици, пясъци, пясъчници, глини;

BG2G000000N023 - Порови води в неоген-сармат Созопол с местоположение в поречието на Южно Бургаски реки и с колектор от варовици, пясъци, пясъчници, глини;

BG2G000000N024 - Порови води в неоген-сармат Приморско в поречието на Южно Бургаски реки и с колектор от варовици, пясъци, пясъчници, глини;

BG2G000000N025 - Порови води в неоген Бургас с местоположение в поречието на Северно Бургаски реки и с колектор от варовици, пясъци, пясъчници, глини.

Палеогенските водоносни хоризонти се формират предимно в долно и средноеоценските отложения с порово-пукнатинен колектор. Водоносните хоризонти са издържани в СИ България и залягат на дълбочина от 20 до към 600 метра. В останалите райони на ЧРБУ, те са представени като повърхностен комплекс или маломощни хоризонти с локално подхранване. В СИ България той е напорен, като в останалите места предимно е грунтово до полунапорен.

Вертикалната позиция на палеогенските ПВТ е 50% от повърхността за ПВТ BG2G0000PG027 - Порови води в палеоген - еоцен, олигоцен Провадия. На останалите 3 ПВТ на повърхността се разкрива около 32% от площта им и близо такава част ще бъде подложена на значим натиск.

Подхранването им се осъществява основно от валежите в зоните, където се разкриват на повърхността, а в дълбочина - от водите, формирани на повърхността или взаимодействието му с другите хоризонти.

На територията на ЧРБУ в палеогенските водоносни хоризонти са определени 4 подземни водни тела със следните кодове, местоположение и колектор:

BG2G000000PG026 - Порови води в палеоген-еоцен Варна-Шабла с местоположение в поречия: Черноморски Добруджански реки, р. Провадийска и Дерета Приселци-Черноморец и с колектор от пясъци, пясъчници, варовици;

BG2G000000PG027 - Порови води в палеоген-еоцен, олигоцен Провадия с местоположение в поречия р. Провадийска и р. Камчия и с колектор от пясъци, пясъчници,

варовици, глини, мергели и конгломерати;

BG2G00000PG028 - Порови води в палеоген, палеоцен, еоцен Руен-Бяла с месдоположение с поречия: р. Камчия и Северно Бургаски реки и с колектор от флиш-конгломерати, пясъчници, варовици, мергели;

BG2G00000PG029 - Порови води в палеоген-еоцен, олигоцен Бургас и с местоположение в поречия: Севернобургаски реки и Мандренски реки и с колектор от конгломерати, пясъчници, варовици, глини, мергели

Горнокредните водоносни хоризонти или по-точно комплекси, се формират в повърхностните отложения (афлоримента на геолого-литоложките формации). Пъстрият литолого-стратиграфски състав на колектора се обуславя от седиментогенен теригенно-карстов и ефузивно-интрузивен състав на скалите. Водите, които се формират в него са предимно грунтови и отчасти полунапорни. По тип са карстови, карстово-пукнатинни или порово-пукнатинни. Има локално представяне в определените водни тела. В отделни случаи формират общ комплекс с кватернерните, неогенските или палеогенските водоносни хоризонти, като се подхранват или подхранват някой от тях.

Вертикалната позиция на горнокредните ПВТ е първата от повърхността за ПВТ BG2G0000K2030 - Карстови води в горна креда-мастрихт Шуменско плато. На останалите 5 ПВТ на повърхността се разкрива от 30 до 50% от площта им и близо такава част ще бъде подложена на значим натиск.

Подхранването на горнокредните водоносни хоризонти е основно от валежите и взаимодействието с горечитираните водоносни хоризонти.

На територията на ЧРБУ, в горнокредните водоносни хоризонти са определени 5 подземни водни тела със следните кодове, местоположение и колектор:

BG2G00000K2030 - Карстови води в горна креда-мастрихт Шуменско плато с местоположение в поречие р. Камчия и с колектор от варовици;

BG2G00000K2031 - Карстови води в горна креда, турон-мастрихт Каспичан с местоположение в поречие р. Провадийска и с колектор от мергели, пясъчници, пясъчливи варовици;

BG2G00000K2032 - Карстови води в горна креда, турон-мастрихт Провадийска синклинала с местоположение в поречия: р. Камчия и р. Провадийска и с колектор от теригенно-карбонатни отложения;

BG2G00000K2033 - Карстови води в горна креда, плюс юра-триас Котелски карстов басейн с местоположение в поречия : р. Камчия и р. Тунджа и с колектор от теригенно-карбонатни отложения;

BG2G00000K2034 - Карстови води в горна креда, Бургаска вулканична зона, северно и западно от Бургас с местоположение в поречия: Северно-Бургаски реки, р. Провадийска, Мандренски реки, р. Тунджа, и с колектор от андезити, вулкански скали и седименти;

BG2G00000K2035 - Карстови води в горна креда, Бургаска вулканична зона, южно от Бургас с местоположение в Мандренски реки, Южно-Бургаски реки, Северно-Бургаски

реки и с колектор от базалти, андезити, вулкански скали и седименти

Долнокредният водоносен комплекс е формиран в повърхностните отложения на стратиграфските комплекси валанж, хотрив, барем, апт и алб. Пъстрият литоложки състав, представен от мергели, глинести варовици и пясъчници представлява неиздържан колектор на локалните води в него. Водите са предимно грунтови и рядко полунапорни. По тип е пукнатинен, карстово-пукнатинен или порово-пукнатинен. Този комплекс е слабо изучен, като недостатъчни данни са представени в окончателния хидрогеоложки доклад за район Търговище – запад. От него се водоснабдява западната част на БДЧР в землищата на Шуменска и Търговишка област. Водовземните съоръжения предимно са каптажи и шахтови кладенци. Понякога формира общ комплекс с кватернерния и палеогенски водоносни хоризонти.

На повърхността се разкрива от 30 до 50% от площта на долнокредните – хотрив-барем ПВТ и близо такава част ще бъде подложена на значим натиск.

Подхранването му се осъществява основно от валежите и взаимодействието с горечитираните водоносни хоризонти.

На територията на ЧРБУ, в долнокредния водоносен хоризонт – хотрив – барем, са определени 4 подземни водни тела със следните кодове, местоположение и колектор:

BG2G000K1HB036 - Пукнатинни води в хотрив-барем-апт Каспичан, Тервел, Крушари с местоположение в поречие р. Провадийска и с колектор от мергели, пясъчници, варовици и глини;

BG2G000K1HB037 - Пукнатинни води във валанж-хотрив-апт Шумен-Търговище с местоположение в поречие на р. Провадийска и с колектор от мергели, пясъчници, варовици и глини;

BG2G000K1HBb038 - Пукнатинни води във валанж-хотрив-апт Предбалкан-Конево с местоположение в поречие на р. Камчия и с колектор от мергели, пясъчници, варовици и глини;

BG2G000K1HBhb039 - Пукнатинни води във валанж-хотрив Предбалкан-Риш с местоположение в поречието на р. Камчия и с колектор от мергели, пясъчници, варовици и глини

Малм - валанжският водоносен хоризонт е повсеместно разпространен в северната част от Черноморски район за басейново управление (северно от линията Преслав, Смядово, Дългопол, Бяла).

В зависимост от морфологията и пространственото си положение, част от ресурсите му се причисляват към минералните води с температура над 20°C.

В районите на Девня, Златина, Суворово и Разделна в следствие на пликативната и дизюнктивна тектоника излиза на повърхността във вид на възходящи извори.

Литоложки отдолу нагоре е представен от доломити, доломитизирани варовици и варовици неравномерно напукани и окарстени. Изгражда пукнатинно-карстов колектор със слоеста структура. Идеализира се като еднороден водоносен хоризонт. Горната и долната

част на малм-валанжския карбонатен комплекс са с ниска проводимост, докато средната част е високопроницаема зона (с мощност от 200 до около 400 м). Откритата порестост за целия комплекс е средно от 8 до 15%, като в проницаемата пукнатинно-карстова част достига до 38%.

Вертикалната позиция на малм валанжа е почти изцяло в по долните хоризонти.

Директното подхранване на хоризонта се осъществява в района на Северобългарското сводово издигане, а индиректно по крупни тектонски нарушения или в пряк контакт (при липса на водоупор) с отгорезалягащите водоносни хоризонти на долно и горнокредните, палеогенските и неогенските отложения.

Дренирането му във вид на извори се извършва по Южно-мизиския разлом и Венелин- Аксаковската дислокация (Девненски и Златински извори). Предполага се, че известна част от него се разтоварва по дизюнктивни нарушения в района на Черноморския шелф. Хидроизописите на хоризонта показват направление на потока в североизточно и северно направление към Черно море и река Дунав.

Филтрационните показатели на хоризонта в различните части на областта и в пространствено положение са твърде разнообразни и се отличават с голяма амплитуда. Водопроводимостта варира от 10 до 11 000 м²/ден, като максималните стойности са характерни за района на Девня и Разделна. Температурата се изменя от 15°C в зоната на подхранване до 55°C на дълбочина под 1200 м.

На територията на ЧРБУ, в долнокредния водоносен хоризонт – малм-валанж, са определени 2 подземни водни тела със следните кодове, местоположение и колектор:

BG2G000J3K1040 - Карстови води в малм-валанж с местоположение в поречията на: р. Камчия, Добруджански Черноморски реки, р. Врана, р. Провадийска и с колектор от доломитизирани варовици и варовици неравномерно напукани и окарстени

BG2G000J3K1041- Карстови води в малм-валанж с местоположение в поречията на: Добруджански Черноморски реки, р. Провадийска, р. Камчия и с колектор от доломитизирани варовици и варовици неравномерно напукани и окарстени.

Юрско-триаски и палеозойско-протерозойски комплекси

Юрско-триаският водоносен комплекс е представен от пукнатинно-карстови и карстови води основно в басейна на Странджанския район. Ресурсите са определени на база сумарния дебит на изворите, които го дренират. По-големите количества на водите в отделните четири карстови басейна се формират за сметка на голямата площ на подхранване. Основно подхранването е за сметка на валежите.

Вертикалната позиция на комплекса е преди всичко в първи хоризонт и подлежи на значим натиск.

Палеозойско-протерозойския водоносен комплекс има много голямо площно разпространение, но се характеризира с малка водообилност. Колекторът е пукнатинен, като оценката за ресурсите е извършена на база изворния отток и маломощните безнапорни извори. Водите са пресни като подхранването се извършва от атмосферните валежи.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

В обхвата на БДЧР в долнокредния водоносен хоризонт – малм-валанж, са определени 2 подземни водни тела със следните кодове, местоположение и колектор:

BG2G0000JT042 - Карстови води в юра-триас карстово-пукнатинна зона с колектор от пясъчници, варовици, мрамори и метаморфозирали техни разновидности;

BG2G00PtPz043 - Карстови води в палеозой-протерозойска пукнатинна зона с колектор от интрузивни, ефузивни, метаморфни скали.

Двете подземни водни тела са с местоположение в поречия: Мандренски реки, Южно- Бургаски реки, р. Велека, р. Резовска.

Трансгранични подземни водни тела

Подземни водни тела, разположени в граничната зона с Република Турция (**Фигура 2.1.3.Б-2**) са:

- 1 **BG2G00000Q013** - Порови води в кватернера на р. Резовска с местоположение в поречието на р.Резовска и с колектор от чакъли, пясъци и глини;
- 2 **BG2G00000K2035** - Карстови води в горна креда, Бургаска вулканична зона, южно от Бургас с местоположение в Мандренски реки, Южно-Бургаски реки,Северно-Бургаски реки и с колектор от базалти, андезити, вулкански скали и седименти
- 3 **BG2G0000JT042** - Карстови води в юра-триас карстово-пукнатинна зона с колектор от пясъчници, варовици, мрамори и метаморфозирали техни разновидности;
- 4 **BG2G00PtPz043** - Карстови води в палеозой-протерозойска пукнатинна зона с колектор от интрузивни, ефузивни, метаморфни скали.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Фигура 2.1.3.Б-2 Подземни водни тела в граничната зона с Република Турция

За тези подземни водни тела предстоят съгласувателни действия между двете страни за определяне кои от тях са трансгранични и кои не са.

Характеризиране на подземните водни тела. Определяне на подземните водни тела

За първия ПУРБ при определяне на подземните водни тела основно са ползвани указанията, които са посочени в т. 2 на приложение II от Рамковата директива за водите. Подходът включва елементи на първоначалното характеризирание на подземните водни тела, съгласно т.2.1. и допълнително характеризирание по т. 2.2. и т.2.3. от Рамковата директива за водите.

За втория ПУРБ е разработен подход съгласно изискванията към:

- първоначалното характеризирание на подземните водни тела, регламентирани в чл.21, ал.1 и 2 от Наредба №1 за проучване, ползване и опазване на подземните води;
- допълнителното характеризирание на подземните водни тела съгласно чл.22, ал.1 и ал.2 от Наредба №1 за проучване, ползване и опазване на подземните води.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Таблица 2.1.3.Б-7 Подземни водни тела в граничната зона с Република Турция

Код на ПВТ	Име на ПВТ	Тип на водоносният хоризонт	Обща площ на ПВТ, км ²	Естествени ресурси, л/с	Разрешени водни количества л/с	Риск оценка по количество	Риск оценка по химия	Обща оценка на риска
BG2G000000Q013	Порови води в кватернера на р. Резовска	безнапорен	3.03	7	0	не в риск	не в риск	не в риск
BG2G000000K2035	Карстови води н ВК2t сп-st-Бургаска вулканична южно от Бургас	напорен	1597.3	420	7	не в риск	не в риск	не в риск
BG2G000000JT042	Карстови води в юра-триас карстово-пукнатинна зона	напорен	317.8	1108	0.1	не в риск	не в риск	не в риск
BG2G000PtPz043	Пукнатинни води в палеозой- протерозой пукнатинна зона	напорен	1666.5	1270	4.2	не в риск	не в риск	не в риск

Първоначално характеризирание на подземните водни тела

Първоначалното характеризирание е извършено за всички определени подземни водни тела за оценка на:

- начина на ползването и степента им на изученост;
- риска да не постигнат целите за опазване на околната среда по чл. 15б а, ал.1, т.2 от ЗВ.

Първоначалното характеризирание се извършва въз основа на нова информация за хидрогеоложките условия, геоложкия строеж, данни за земеползването, отвеждането на замърсители в подземните води, водовземаването от подземни води и др. като се определят:

Местоположението и границите на подземните водни тела. Установени са по поречие и населени места.

При очертаване на ПВТ са отразени геоложките граници на пластове, слоеве или скали, съгласно Геоложката карта на България в М 1:100 000.

С цел визуализация на ПВТ на европейско ниво, местоположението на водното тяло е установено във вертикална посока, т.е. определени са хоризонти (1,2,3).

Въздействие от човешката дейност върху подземните водни тела, вкл. въздействие от:

Точкови и дифузни източници. За определяне на натиска и въздействието върху химичното състояние, като изходни данни за анализа са използвани шейп-файловете с актуализираните граници на подземните водни тела и шейп-файловете с обработените данни за различните видове източници на натиск – точкови и дифузни.

Райони със значим натиск от водовземање. На база на резултати от приложен

одобрен подход “Натиск и въздействие върху количественото състояние на подземните води и подход за оценка на риска ПВТ да не постигнат добро количествено състояние” са определени райони (системи) със значим натиск - с експлоатационен индекс >40%. Определените със значим натиск са общо 23 бр. системи (райони) в 10 бр. подземни водни тела.

- **Общия характер и литоложки строеж на геоложките** пластовете, покриващи подземните водни тела в зоната на подхранване са актуализирани с данни от издадените разрешителни за водовземане.

Идентифициране на ПВТ, които зависят пряко от:

1 **сухоземни и водни екосистеми.** За целта е изготвен списък на всички екосистеми, попадащи на територията на БДЧР с координати на центроида на всяка една зона, код и площ на местообитанието. На база на резултати от приложен подход “Критерии и подходи за определяне на зони за защита на водите и техните цели, свързани с воднозависими видове и местообитания” и определените защитени зони по Натура 2000 и шейп файлове в географски информационни системи са идентифицирани по подземни водни тела всички сухоземни екосистеми, воднозависими екосистеми и е определен консервационния статус на всяка екосистема. Покривността и представителността на екосистемите, е определена съгласно “стандартен Натура формуляр”. Данните се прилагат при тестването на значим количествен и химичен натиск;

2 **от повърхностните водни тела** – общо са определени 4 бр подземни водни тела с участъци по реките Провадийска, Камчия.

Подземни водни тела в риск

За определяне на риск оценка са използвани и резултатите от проведен тест „Обща оценка на качеството на подземните води ” по резултати от мониторинга 2010-2013г. Резултатите показват 17 ПВТ в риск. Като източник на замърсяването са предимно дифузни източници -селско стопанство, населени места без канализации , дренажи от градове.

Допълнително характеризирани на подземните водни тела

Допълнително характеризирани е извършено за всички подземни водни тела или групи водни тела, за които:

- при първоначалното характеризирани е установено, че съществува риск да не постигнат целите за опазване на околната среда по чл. 156а, ал. 1, т. 2 от Закона за водите
- е необходимо да се извърши точна оценка на риска и да се определят конкретни мерки за възстановяване и опазване на подземните води.

За първия ПУРБ са идентифицирани 17 подземни водни тела в риск, за които са определени по-малко строги цели за опазване на околната среда.

За втория ПУРБ при първоначалното характеризирани са определени в риск по

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

количество 6 ПВТ и по химия 17 подземни водни тела с кодове и наименование както следва:

Таблица 2.1.3.Б-8 Подземни водни тела в риск

Код на ПВТ	Наименование на ПВТ
В риск по количество	
BG2G000000Q005	Порови води в кватернера на р. Камчия
BG2G000000Q006	Порови води в кватернера на р. Хаджийска
BG2G000000Q014	Порови води в кватернера на р.Двойница
BG2G000000N025	Порови води в неоген - Бургас
BG2G000000PG026	Порови води в палеоген-еоцен Варна-Шабла
BG2G000000N044	Порови води в неоген-сармат Североизточна и Средна Добруджа
В риск по химия	
BG2G000000Q002	Порови води в кватернера на р.Батова
BG2G000000Q003	Порови води в р.Провадийска
BG2G000000Q004	Порови води в р.Врана
BG2G000000Q005	Порови води в кватернера на р. Камчия
BG2G000000Q008	Порови в кватернера на р. Айтоска
BG2G000000Q009	Порови води в кватернера на р.Средецка -Мандра
BG2G000000Q014	Порови води в кватернера на р.Двойница
BG2G000000N018	Карстово- Порови води в неоген - миоцен -сармат Изгрев- Варна - Ботево-Батово безнапорен
BG2G000000N025	Порови води в неоген - Бургас
BG2G000000N044	Порови води в неоген-сармат Североизточна и Средна Добруджа
BG2G000000PG026	Порови води в палеоген-еоцен Варна-Шабла
BG2G000000PG027	Порови води в палеоген - еоцен, олигоцен Провадия
BG2G000000PG029	Порови води в палеоген - еоцен, олигоцен Бургас
BG2G000000K2032	Карстови води в Горна креда турон - мастрехт- Провадийска синклинала
BG2G000000K2034	Пукнатинно-карстови води в ВК2tcn-st Бургаска вулканична северно и западно от Бургас
BG2G0000K1НВ036	Пукнатинни води в хотрив-барем-апт Каспичан.
BG2G0000K1НВ037	Пукнатинни води в хотрив-барем-апт Шумен Търговище

Преглед на натиска върху подземните води

Съгласно разпоредбите на чл. 5 на РДВ и чл. 157, ал.1, т.2 от Закона за водите при

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

актуализацията на ПУРБ е идентифициран значимият натиск в резултат от човешка дейност, който може да причини влошаване на доброто състояние на подземните води. Определено е и въздействието от този натиск върху ПВТ, във връзка с определяне на риска да не постигнат добро състояние до 2021г.

Като **значими източници на замърсяване** на подземните води се разглеждат всички съществуващи обекти (дифузни и точкови), които е възможно да емитират замърсяващи вещества към подземните води.

Рискът за непостигане на екологичните цели се обуславя от наличието на натиск от човешка дейност върху подземните водни тела. В тази връзка се извършва идентифициране и оценка на антропогенния натиск и свързаните с него въздействия върху подземните води.

На база на събраната, структурирана и анализирана информация в ЧРБУ за обекти потенциални източници на замърсяване на подземните води, са идентифицирани следните категории натиск върху подземните води:

- Точкови източници на замърсяване;
- Дифузни източници на замърсяване;
- Водовземане от подземни води;
- Климатични изменения.

Оценка на замърсяването от точкови източници

Като **значими точкови източници** са определени следните източници:

- Градска пречиствателна станция за отпадъчни води (ГПСОВ);
- Оператори с издадени комплексни разрешителни (КР по ЗООС);
- Оператори без издадени комплексни разрешителни (КР по ЗООС);
- Промислени оператори без издадени КР (разрешителни по ЗВ);
- Ферми, складове и други селско-стопански обекти;
- Депа за отпадъци, сметища (*заемащи площ до 250000 м²*);
- Мини, хвостохранилища (*заемащи площ до 250000 м²*);
- Замърсявания от минали дейности (*заемащи площ до 250000 м²*);
- Складове за пестициди(ББ кубове);
- Мини, кариери;
- Хвостохранилища.

Идентифицираният натиск от точкови източници на замърсяване е оценен по отношение на неговата значимост (съотношението на засегнатата площ, спрямо общата разкрита площ на ПВТ). При съотношение > 33% се счита, че за тялото съществува риск от непостигане на екологичните цели. В резултат е определено 1 бр. ПВТ за което съществува риск да не постигне заложените цели за постигане на добро състояние в резултат на натиск от точкови източници на замърсяване - ПВТ с код BG2G000000Q008 - Порови води в кватернера на р. Айтоска (локални ПСОВ – 2 бр.; канализации- 2

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

бр.,складове за пестициди-1 бр., дренажи от градове).

За останалите подземни водни тела е оценено, че натиска от точкови източници не е значителен и няма опасност от непостигане на целите в резултат от този вид антропогенно въздействие.

За граничната зона с Република Турция, видът и разположението на точковите източници на замърсяване, са показани на **Фигура 2.1.3.Б-3**.

Фигура 2.1.3.Б-3 Точкови източници на замърсяване на ПВТ в граничната зона с Република Турция

Оценка на замърсяването от дифузни източници

Като **значими дифузни** източници са определени следните потенциални замърсители:

- Селско стопанство;
- Депа за отпадъци/сметища;
- Дренажи от градовете;
- Мини, хвостохранилища;
- Замърсявания от минали дейности.

Идентифицираният натиск от дифузни източници на замърсяване е оценен по отношение на неговата значимост (съотношението на засегнатата площ, спрямо общата разкрита площ на ПВТ) При съотношение $> 75\%$ се счита, че за тялото съществува риск от непостигане на екологичните цели. В резултат са определени брой подземни водни тела, за които съществува риск да не постигнат заложените цели в резултат на натиск от дифузни източници на замърсяване. За останалите подземни водни тела е оценено, че натискът от дифузни източници не е значителен, и няма опасност от не постигане на целите от този

вид антропогенно въздействие.

Общата оценка на риска за непостигане на добро химично състояние на ПВТ в териториалния обхват на ЧРБУ показва, че за 17 от общо 40 броя ПВТ съществува риск от непостигане на добро химично състояние.

Оценка на натиска от водоземане

Подземните води на територията на ЧРБУ са основен източник на питейно-битово водоснабдяване. Те са ценен природен ресурс и като такъв следва да бъдат опазени от влошаване на количественото и химичното им състояние.

Водоземането от подземни води се осъществява чрез издаване на разрешително, съгласно изискванията на чл.44, чл. 46, чл. 50 и по реда на чл. 60 от Закона за водите и от кладенци за задоволяване на собствени потребности на граждани, след регистрация на кладенеца. За индивидуалното водоземане от кладенци за задоволяване на собствени потребности не се изисква разрешително.

Целите за които се осъществява водоземането са :

- Питейно-битови;
- Напояване и животновъдство;
- Индустриални (промишлени);
- Други, в това число – минно дело и електроенергия.

За определяне на натиска върху количественото състояние на подземното водно тяло, се използват данни за разположението на съоръженията от които се черпи вода повече от 10 м³/д или са предназначени за черпене на 10м³/д, както и за водоснабдяване на повече от 50 човека или са предвиждани в бъдеще за водоснабдяване на повече от 50 човека.

От значение са и данни от съоръжения, предназначени за изкуствено подхранване на водоносния хоризонт, като на територията на ЧРБУ няма установен такъв вид подхранване на оводоносните хоризонти.

Оценката на натиска върху количественото състояние на подземните води е пряко свързано с основните параметри от баланса на подземните води: естествени ресурси, разполагаеми ресурси и свободни водни количества.

ЧРБУ на база определените естествени ресурси от Националния институт по метеорология и хидрология и количествата необходими за екосистемите по ПВТ, в зависимост от части от водосборите на реките и съответното минимално средномесечно водно количество с обезпеченост 95%, което постъпва в реката от ПВТ, на основание чл.36 от Закона за водите определя :

- разполагаемите ресурси като разлика между естествените ресурси и количествата необходими за водните екосистеми;
- свободни водни количества като разлика между разполагаемите ресурси и разрешените водни количества по ПВТ.

Съгласно чл. 44, ал. 3 от Наредба 1 за проучване и ползване на подземните води, ежегодно до 31.01. на следващата година се съставя баланс на подземните води и части от

тях от директорите на басейновите дирекции.

При определяне на натиска от водоземане за селскостопански цели са взети в предвид и водните количества, предвиждани от земеделците за напояване на индивидуални стопанства в следващите 5 години, определени съгласно специално проведено проучване.

При изчисляване на натиска върху количественото състояние на подземното водно тяло са включени и ресурсите по ПВТ, допустими за черпене от кладенци за задоволяване на собствените потребности на граждани.

По данни на НИМХ от изпълнения мониторинг на количеството на ПВТ се оценява влиянието на черпенето на подземни води от идентифицираните обекти върху нивата на подземните води.

Надморска височина на ВН при не нарушено филтрационно поле и на допустимото понижение в ПВТ. Като значим натиск за подземни води се определя всяко черпене или група черпения в определен район, при които експлоатационния индекс е над 40%. Натискът от водоземане е определен като значим, както когато експлоатационния индекс за цялото тяло е над 40%, така и когато експлоатационния индекс в определен район, надвишава посочената стойност от 40%.

При определяне на натиска и въздействието не са включени дебитите на изворите, дрениращи естествено ПВТ.

Ако експлоатационния индекс за определена цел надвишава 40%, то натискът от водоземане се определя като значим. Ако експлоатационния индекс за натиск за някоя от посочените цели не надвишава 40%, но сумарно с натиск от водоземане за друга цел – надвишава посочената стойност – всички водоземания се определят като значим натиск.

Оценка на натиска от климатични изменения

Съгласно подхода за оценка на въздействието от изменението на климата върху количественото състояние на подземните води е необходимо да бъде определен процента на намаляване на средномногогодишното подхранване.

Съставена е работна таблица, в която са извършени изчисления за въздействието от изменението на климата върху изменението на водното ниво при ненарушено от черпене филтрационно поле. Възприели сме, че намаляването на средномногогодишното подхранване на ПВТ е 20%. Въздействието е оценено, като пропорционално на изменението на подхранването на ПВТ, е намалена височината на водния стълб.

В представената по-долу таблица е показано очакваното изменение на естествените ресурси на подземните водни тела в БД ЧР Резултатите от прогнозните изчисления са направени с точност до 1 l/s. Само за подземни водни тела с малки естествени рекурси (до 20 l/s) тя е увеличена на 0.1 l/s, за да се открийт по-добре разликите, които по начало не са много големи. Данните са взети от разработката „Оценка на натиска и въздействието върху повърхностните и подземните води от изменението на климата и оценка на наличието на вода за икономическите сектори”.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Таблица 2.1.3.Б-9 Очаквано изменение на естествените ресурси на подземните водни тела

№ по ред	Подземно водно тяло (код)	Естествени ресурси на водното тяло, l/s (актуални)	Прогнозни естествени ресурси, l/s					
			Сценарий RCP4.5			Сценарий RCP8.5		
			Прогнозни периоди					
			2013 -1042	2021 -2050	2071 -2100	2013 -1042	2021 -2050	2071 -2100
Черноморски район								
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	BG2G000000Q002	50	54	54	42	50	53	40
2	BG2G000000Q003	320	345	346	268	317	341	291
3	BG2G000000Q004	430	467	465	360	434	458	348
4	BG2G000000Q005	510	556	552	427	515	544	413
5	BG2G000000Q007	10	10.9	10.8	8.4	10.1	10.7	8.1
6	BG2G000000Q014	80	87	86	67	81	85	65
7	BG2G000000Q006	172	186	201	144	197	190	145
8	BG2G000000Q008	160	173	187	134	183	177	135
9	BG2G000000Q009	137	149	160	115	157	151	115
10	BG2G000000Q010	66	72	80	55	76	73	56
11	BG2G000000Q011	50	54	58	42	57	55	42
12	BG2G000000Q012	112	121	131	94	128	124	94
13	BG2G000000Q013	13	14.1	15.2	10.9	14.9	14.4	11.0
14	BG2G000000N044	4000	4337	4666	3360	4576	4418	3370
15	BG2G000000N018	1810	1970	1960	1517	1923	2202	1488
16	BG2G000000N019	300	306	350	252	343	331	253
17	BG2G000000N020	15	15.3	17.5	12.6	17.2	16.6	12.6
18	BG2G000000N021	160	174	186	134	183	177	135
19	BG2G000000N022	2	2.2	2.3	1.7	2.3	2.2	1.7
20	BG2G000000N023	0	-	-	-	-	-	-
21	BG2G000000N024	0	-	-	-	-	-	-
22	BG2G000000N025	140	152	163	118	160	155	118
23	BG2G000000Pg026	190	206	221	160	217	210	160
24	BG2G000000Pg027	70	83	76	59	71	75	57
25	BG2G000000Pg028	120	130	140	101	137	133	101
26	BG2G000000Pg029	110	120	128	92	125	122	93
27	BG2G000000K2030	123	134	133	103	124	131	99
28	BG2G000000K2031	77	84	83	64	78	82	62
29	BG2G000000K2032	80	87	86	67	81	85	65

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивост и икономическа помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

30	BG2G00000K2033	530	577	574	444	535	565	429
31	BG2G00000K2034	306	332	357	257	350	338	358
32	BG2G00000K2035	100	108	166	84	144	105	81
33	BG2G000K1hb036	620	675	671	519	626	661	502
34	BG2G000K1hb037	100	107	106	92	105	104	96
35	BG2G000K1hb038	110	125	126	104	118	116	109
36	BG2G000K1hb039	90	98	97	75	91	96	73
37	BG2G000J3K1040	2512	2736	2719	2013	2537	2458	2032
38	BG2G000J3K1041	10200	11115	11042	8539	10302	10873	8251
39	BG2G00000JT042	1178	1283	1275	837	1190	1255	953
40	BG2G000PtPz043	378	412	409	316	382	403	306

От анализа на получените резултати следват следните по-важни особености и закономерности:

- През първите два прогнозни периода (2013-2042 и 2021-2050 г.) се очаква известно увеличение на естествените ресурси на подземните води – свързано главно с известно нарастване на валежите. За отбелязване е, че за двата периода резултатите са много близки и това е обяснимо, тъй като тези два времеви периода в по-голямата си част се припокриват (застъпват). Увеличението се отнася и за двата климатични сценария (CRP4.5 и CRP8.5).
- През третия прогнозен период (2071-2100 г) се очертава намаление на ресурсите – свързано не толкова с намаляване на валежите, колкото с нарастване на евапотранспирацията (поради по- високите температури). Намалението е почти повсеместно и се наблюдава и при двата климатични сценария.
- За преобладаващата част от подземните водни тела нарастването на ресурсите е най-често между 2 и 8 % спрямо „сегашните”.

• Провинции Одрин и Къркларели (Република Турция)

Басейн Марица-Ергене

Подземните водни тела (ПВТ) са определени в съответствие с Ръководния документ на РДВ. Това определяне се разглежда като итерактивен и йерархичен процес, основан на принципите, дефинирани в Ръководство 2.

Определянето на ПВТ трябва да гарантира, че съответните цели на РДВ са изпълнени. Това не означава, че подземното водно тяло трябва да се определя по такъв начин, че да се гарантира, че то е хомогенно по отношение на природните си характеристики, концентрациите на замърсители или промените в нивата в него.

Басейна на Марица-Ергене се поделва на девет подбасейни и съответно на девет ПВТ.

Границите на деветте подбасейни се считат за граници на водосбора („граница на оттока“). Тези критерии са от значение за определянето на ПВТ. Всички ПВТ са включени в тези девет подбасейни с изключение на телата с код TR01YAS09001 и TR01YAS1000, поради трансгранично състояние и управление на подземните води (**Таблица 2.1.3.Б-10 и Фигура 2.1.3.Б-4**). Другите критерии за оконтуряване на ПВТ са:

- Геоложки граници: Взема се предвид водоносният пласт.
- Граници на водоносния хоризонт и хидравлични връзки между водоносните хоризонти
- Значителни ползвания на вода (питейни, напоителни, промишлени) и плътност на водосборните пунктове
- Обем на доставената вода (10 м на ден³ или водоснабдяване за поне 50 души)
- Точкови източници и дифузни източници (замърсяване)
- Наземни и водни екосистеми

Използвайки тези критерии, са определени 12 подземни водни тела. Освен това на фигурата по-долу е дадена обща карта на басейна на Марица-Ергене, заедно с определените ПВТ.

След анализ на данните от мониторинга, съседни водни тела, които показват едни и същи характеристики по основните се параметри, могат да бъдат комбинирани. От друга страна, ако значителна част от територията на водоносния хоризонт има много различни нива на влияние, съответната площ може да бъде разделена на по-малки подземни водни тела.

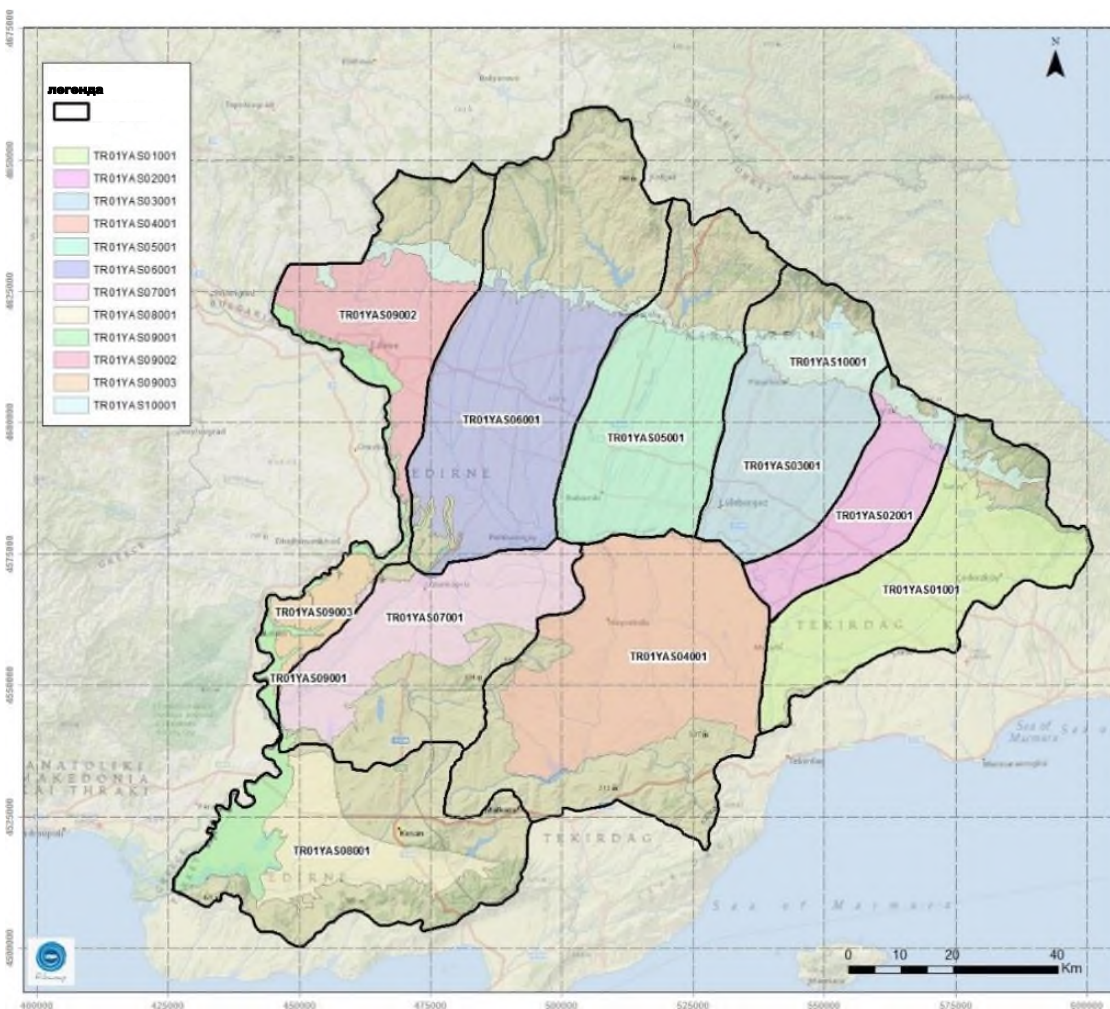
Определянето на водни тела трябва да се разглежда като итеративен процес, който се развива с течение на времето до степента, необходима за адекватна оценка и управление на рисковете за постигане на целите на директивата. Подземните водни тела трябва да осигурят постигането на съответните цели. Въпреки това подземните водни тела трябва да бъдат идентифицирани по такъв начин, че да се гарантира, че количеството и химичното състояние на телата са адекватно описани.

Таблица 2.1.3.Б-10 Определени ПВТ (общи свойства)

Код на басейна	Опростен код на ПВТ	Европейски код за възраст	Име на басейна	Координати на центъра на тялото		Геометрия	
				ETRS89.ZONE35		Периметър на ПВТ, км	Площ, км ²
				UTM X	UTM Y		
01-1	TR01YAS01001	TR0101YAS00000001	Корлу теригенен басейн	567130	4567969	214	1.201
01-2	TR01YAS02001	TR0102YAS00000001	Виса теригенен басейн	556213	4582393	133	591
01-3	TR01YAS03001	TR0103YAS00000001	Люлебургас басейн	541759	4593035	130	863
01-4	TR01YAS04001	TR0104YAS00000001	Хайраболу басейн	515093	4555617	217	1,614
01-5	TR01YAS05001	TR0105YAS00000001	Дади теригенен басейн	516247	4597217	144	1,075
01-6	TR01YAS06001	TR0106YAS00000001	Зенкер теригенен басейн	489529	4600689	264	1,39
01-7	TR01YAS07001	TR0107YAS00000001	Узункопру басейн	474154	4560863	213	907
01-8	TR01YAS08001	TR0108YAS00000001	Ипсала-Кешан теригенен басейн	458427	4519536	204	520
01-9	TR01YAS09001	TR0109YAS00000001	Алувиале водоносен хоризонт на р. Марица	447783	4552439	581	520
	TR01YAS09002	TR0109YAS00000002	Мерица Кузей теригенен басейн	466152	4617853	198	672
	TR01YAS09003	TR0109YAS00000003	Южен теригенен басейн на р. Марица	453813	4563981	162	205
01-10	TR01YAS10001	TR0110YAS00000001	Къркларели варовици	534651	4614125	494	601

Приложената методология изисква следването на някои стъпки, които могат да бъдат обобщени, както следва:

- Основни принципи на Рамкова директива за водите за определяне за събиране на база данни;
- Събиране, анализ на данни и базирани на обработка чрез географски информационни системи на водоносните хоризонти;
- Формации / кандидати за ПВТ
- Първоначална характеристика
- Допълнителни характеристики и концептуални модели

Фигура 2.1.3.Б-4 *Контури на обособените ПВТ*

Трябва да има ясно разбиране за необходимите условия на околната среда и как те могат да бъдат засегнати от човешките дейности, за да се постигнат екологичните цели. Това разбиране се подкрепя от разработването на концептуален модел или концептуално разбиране на система за подземни води, в която е дефинирана общата схема на условията на потока и транспорта и хидрогеохимичните свойства.

Целта на концептуалните модели е както да доразвие характеристиката на подземните водни тела, така и да опише предположението на експертите за това как функционира системата на подземните води. Концептуалният модел също може да бъде много полезен инструмент за комуникация с хора, които не са експерти по хидрогеология (напр. заинтересовани страни и лица, вземащи решения).

Представен е концептуален модел / по-подробна характеристика за всяко ПВТ. Концептуалните модели включват:

- *Въведение*

- *Обща рамка: физическа география, използване на земята и социално-икономически контекст;*
- *Геоложка рамка на водоносните формации*
- *Хидрология;*
- *Хидрогеология:*
 - а. Водоносни образувания;*
 - б. Динамичен водоносен ход и подземни води;*
 - в. Хидравлични характеристики;*
- *Хидрохимия;*
- *.Воден баланс и ефект на налягането (натиск, въздействия).*

Налични ресурси на подземните води

Наличните ресурси и бюджет на подземните води, изчислени в басейна на Марица-Ергене, са разработени, като се вземат предвид входящите и изходящите потоци, определени за всяко тяло на подземните води. Управляваната информация и данни бяха взети от Генералния план за басейна на Марица-Ергене и адаптирани за всяка водоносна формация. Данните от станцията за измерване на валежите, скоростта на потока и други метеорологични данни са моделирани математически. Бюджетът на подземното водно тяло е определен, като е следвана основна цел и следване на насоките Ръководство 18 от Рамковата директива за водите. Този масов бюджет на водното тяло е решен с помощта на „съотношението на ползите“.

ER се получава по следната формула:

$$ER = LTAAQ / KYSK$$

Следното е обяснено в Ръководство № 18: „Използваният ресурс на подпочвените води (KYSK) е важен фактор за екологичното състояние за постигане на екологичното качество на свързаните с подпочвените води повърхностни води от дългосрочната средногодишна обща степен на зареждане (LTAAR) на подземното водно тяло.

Това е количеството, намерено чрез приспадане на дългосрочния годишен поток, необходим за предотвратяване на деградацията и предотвратяване на значителни щети върху сухоземните екосистеми, зависими от подпочвените води. EA)

„Наличният ресурс на подземните води е приближение, основано на презареждане и изисквания за нисък дебит, за да се подпомогне екологията на повърхностните водни тела и наземните екосистеми, зависими от подземното водно тяло.“

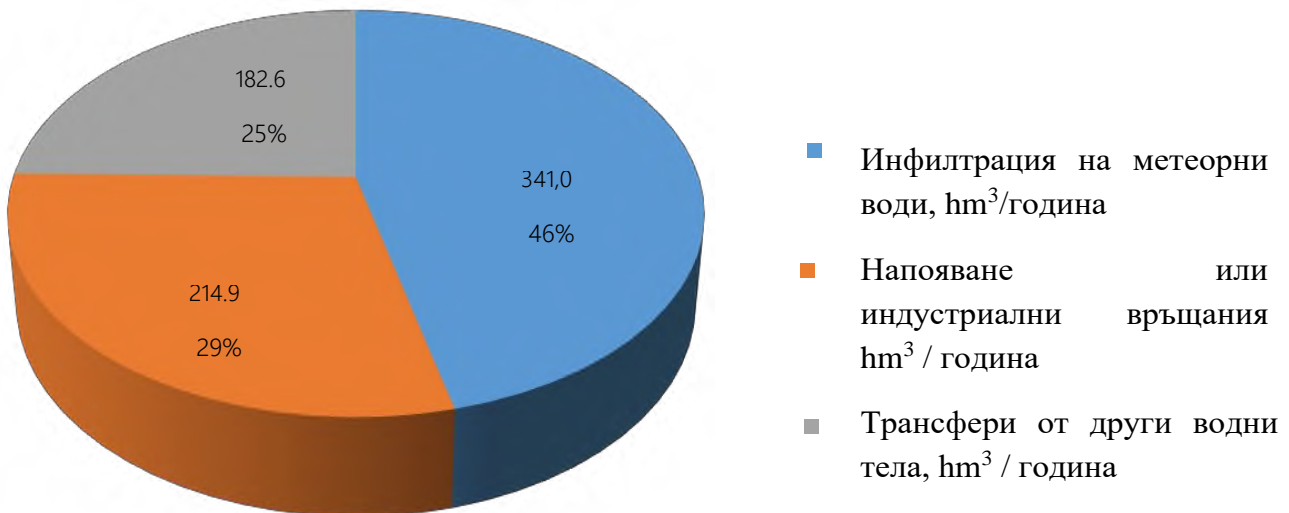
Следователно формулата, която трябва да се приложи, е следната:

$$AGR = LTAAR - EFN$$

Дългосрочното средногодишно подхранване (LTAAR) включва:

- Инфилтрация от дъжд / подхранването се случва на или близо до повърхността на сушата и включва просмукване на води от повърхностите на водоносните хоризонти.
- Терминът Трансфери от други YUS / YES тела включва подхранването от вертикално разположени съседни водоносни хоризонти и странични притоци на подземни води, както и дренирането на подземния поток, при разкриване на повърхността на водоносните единици (извори).

Както може да се види на диаграмата по-долу, основните притоци към масите на WWL за целия басейн се дължат на инфилтрация на дъжд, резултатите от напояване и промишлени дейности и други водни количества, свързани с характера на хидравличната свързаност между съседни водни тела.

Фигура 2.1.3.Б-5 Източници на подхранване на ПВТ

И накрая, трансферите от други водни тела са включени в оценката на подхранването на всяко подземно водно тяло. Също така са включени и просмукването на води към съседни, вертикално разположени водоносни хоризонти, странични протичания на подземни води по границите на тялото и дренирането на подземния поток, всичките като разходни елементи в баланса ПВТ.

Просмукването от и към вертикално съседни водоносни хоризонти, което е трудно да се определи количествено и в много случаи не може да се различи от страничните притоци или изтичания на подземни води в границите на тялото на водоносната формация, вероятно ще бъде незначително по отношение на другите бюджетни компоненти. Следователно просмукването е включено в притока и изтичането на подземни води за бюджетни цели.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Таблица 2.1.3.Б-11 Определяне на ресурсите на ПВТ

Код на ПВТ	Име на геоложката формация	Инфилтрация на метеорни води, hm ³ /y	Инфилтрация на мелниоративни и други води, hm ³ /y	Подхранване от други ПВТ, hm ³ /y	Дрениране към други ПВТ, hm ³ /y	Общо подхранване, hm ³ /y	Екологични води, hm ³ /y	Разполагем ресурс, hm ³ /y
TR01YAS01001	Корлу теригенен басейн	59	32,1	54,7	0	145,8	34,1	111,7
TR01YAS02001	Виса теригенен басейн	25	0,1	19	-23,6	20,5	6,1	14,4
TR01YAS03001	Люлебургас басейн	11,6	3,5	14,4	-5,3	24,2	6,2	18
TR01YAS04001	Хайраболу басейн	59,1	7,5	7,2	-58,7	15,1	2,3	12,8
TR01YAS05001	Дади теригенен басейн	9,1	7,9	14,4	-15,3	16,1	2,5	13,7
TR01YAS06001	Зенкер теригенен басейн	22,5	12	26,8	-18,8	42,5	9,2	33,4
TR01YAS07001	Узункопру басейн	26,5	41,6	0	-17,9	50,2	2,6	47,6
TR01YAS08001	Ипсала-Кешан теригенен басейн	37,5	25,7	0	-2,3	60,9	10,6	50,3
TR01YAS09001	Алувиале водоносен хоризонт на р. Марица	14,2	65,7	23	-24,6	78,3	3,8	74,5
TR01YAS09002	Мерица Кузей теригенен басейн	13,3	13,9	23,1	-18,6	31,7	5,3	26,4
TR01YAS09003	Южен теригенен басейн на р. Марица	3,5	4,3	0	-0,3	7,6	1	6,6
TR01YAS10001	Къркларели варовици	59,6	0,5	0	-21,8	38,3	17	21,3

Натиск върху подземните водни тела

Временен анализ на риска и анализ на натиска и въздействието, свързани с YAS Masses, В Ръководство № 3 „Анализ на натиска и въздействията“ направени съгласно посочените принципи.

След преразглеждане на наличната пространствена информация за различните социално-икономически дейности за всеки орган на YAS се предлага общ списък за печат. Наличната буквено-цифрова информация, свързана с всяка от идентифицираните дейности / налягания, е важна, за да се знае дали посочените налягания представляват потенциален риск за всяка маса на YAS. Беше определен набор от критерии за важност и граници (прагови стойности) и според тях беше решено дали даден натиск е важен и представлява ли риск.

Натиск по отношение на количеството

Както подсказва името, натиска по отношение на количеството е фактор, който може да повлияе на количественото състояние на подземните води. Изследването на този натиск се основава на дългосрочните средногодишни количества на експлоатация.

Той се фокусира върху определянето на съотношението между средногодишното количество на ползваните водни маси и количеството на разползваемия ресурс на ПВТ.

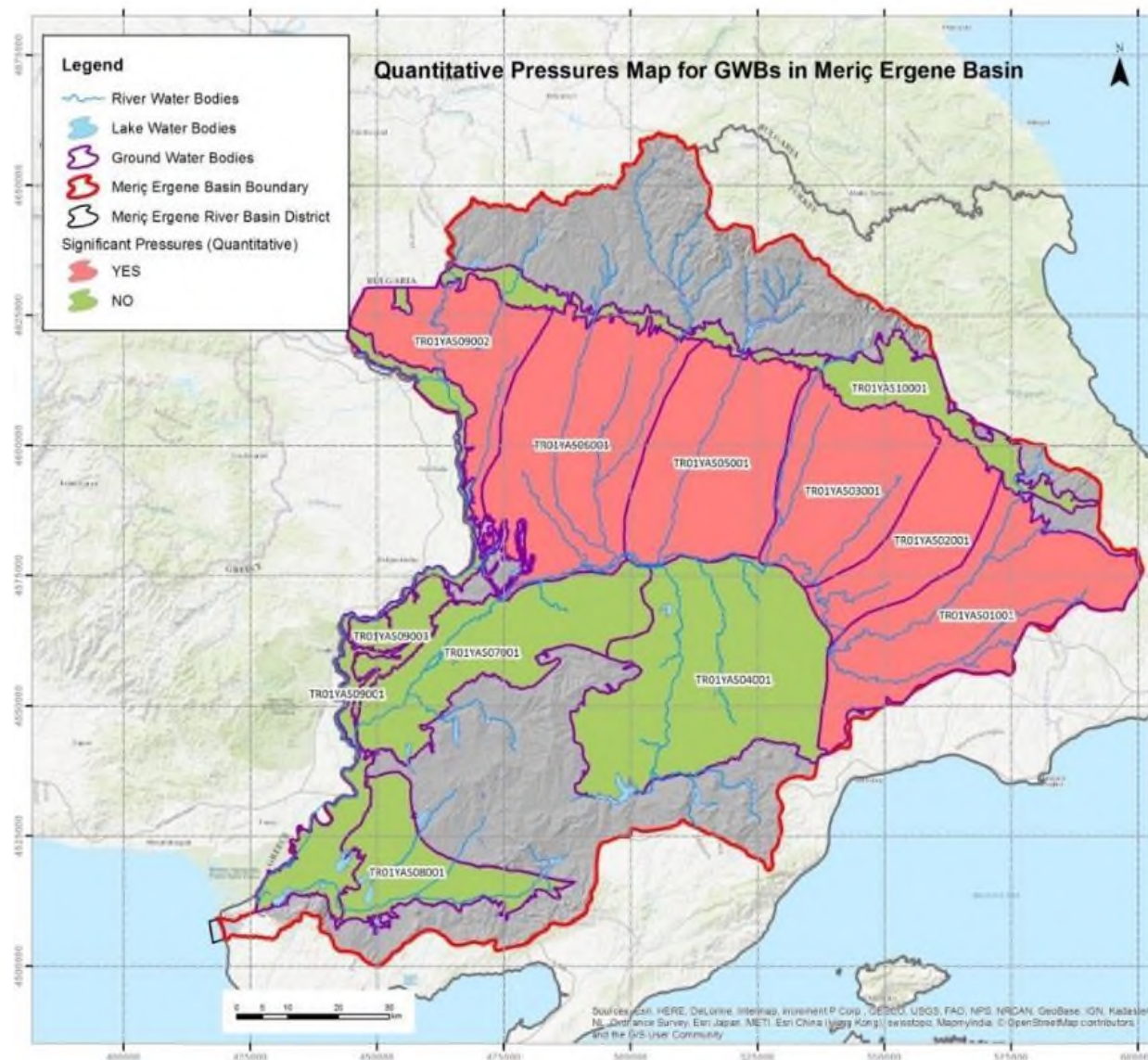
„Експлоатационен индекс – К“ показва дали натиска от експлоатацията на водното тяло е значима. Посоченият праг е 1. Ако $K > 1$, натиска от черпенето на подземни води е значително. Ако $K < 1$, натискът няма да бъде значителен.

Следващата таблица показва резултатите от анализа на стреса по отношение на количеството на различните компоненти от баланса на подземните води.

Таблица 2.1.3.Б-12 Оценка натиска върху количественото състояние на ПВТ

Код на ПВТ	Код на ПВТ	Годишно подхранване	Годишна експлоатация	Екологични води	Разполагаем ресурс	К	Риск
		hm ³ /y					
01-01	TR01YAS01001	145,8	195,9	34,1	111,7	1,75	ИМА
01-02	TR01YAS02001	20,5	20,4	6,1	14,4	1,42	ИМА
01-03	TR01YAS03001	24,2	22,4	6,2	18,0	1,24	ИМА
01-04	TR01YAS04001	15,1	9,8	2,3	12,8	0,76	НЕ
01-05	TR01YAS05001	15,1	15,0	2,5	13,7	1,1	ИМА
01-06	TR01YAS06001	42,5	34,3	9,2	33,4	1,03	ИМА
01-07	TR01YAS07001	50,2	9,0	2,6	47,6	0,19	НЕ
01-08	TR01YAS08001	60,9	9,5	10,6	50,3	0,19	НЕ
01-09	TR01YAS09001	78,3	19,74	3,8	74,6	0,26	НЕ
	TR01YAS09002	31,7	27,7	5,3	26,4	1,05	ИМА
	TR01YAS09003	7,6	0,7	1,0	6,6	0,11	НЕ
01-10	TR01YAS10001	38,3	11,5	17,0	21,3	0,54	НЕ

На следващата фигура са показани ПВТ с и без наличие на натиск по отношение на количеството.

Фигура 2.1.3.Б-6 ПВТ с и без наличие на натиск по отношение на количеството

Натиск по отношение на качеството

Натискът по отношение на качеството са източници на замърсители, които могат да повлияят на състоянието на качеството на ПВТ. В изследването върху качествените замърсители са подчертани два въпроса. От една страна, първият въпрос се отнася до идентифицирането на основните социално-икономически дейности, които могат да допринесат за химически замърсители в подземните води и текущата налична информация. От друга страна, са определени прагови стойности (или ключови критерии за натиск) за определени източници (точкови или дифузни). Въз основа на тези стойности, потенциалните източници на замърсяване, могат да се считат за важни или маловажни по отношение на качеството.

Определени са следните видове източници на замърсяване на подземните води:

А. Дифузионни източници:

- Поливни земеделски площи, с дял >10% от територията на басейна;
- Неполивни земеделски площи (маслини, лозя) - >30 %;
- Градове и индустриални площи - >5%.

Б. Точкови източници:

- Геотермална енергия – електростанции с мощност >10MW;
- Геотермални региони – геотермални полета;
- Нерегламентирани сметища за битови отпадъци - ≥ 1 ha;
- Регламентирани сметища за битови отпадъци - ≥ 10 ha или ≥ 100 t/d;
- Сметища за опасни отпадъци – всички;
- Фабрики за олио - всяка 3, в зависимост от продукцията;
- Минни райони – с дял > 0,5% от територията на басейна.

Таблица 2.1.3.Б-13 *Данни за натиска върху качествата на подземните води от изследваните точкови и дифузни източници на замърсяване*

Източници на замърсяване		Със замърсяване		Без замърсяване	
		Брой	Дял	Брой	Дял
Точкови	Регламентирани сметища	2	17%	10	83%
	Фабрики за олио	0	0%	12	100%
	Геотермални електростанции	0	0%	12	100%
Дифузни	Поливни земеделски площи	8	67%	4	33%
	Градове и индустриални площи	1	8%	11	92%
	Неполивни земеделски площи	10	83%	2	17%
	Минни площи	1	8%	11	92%

Подземни водни тела в риск

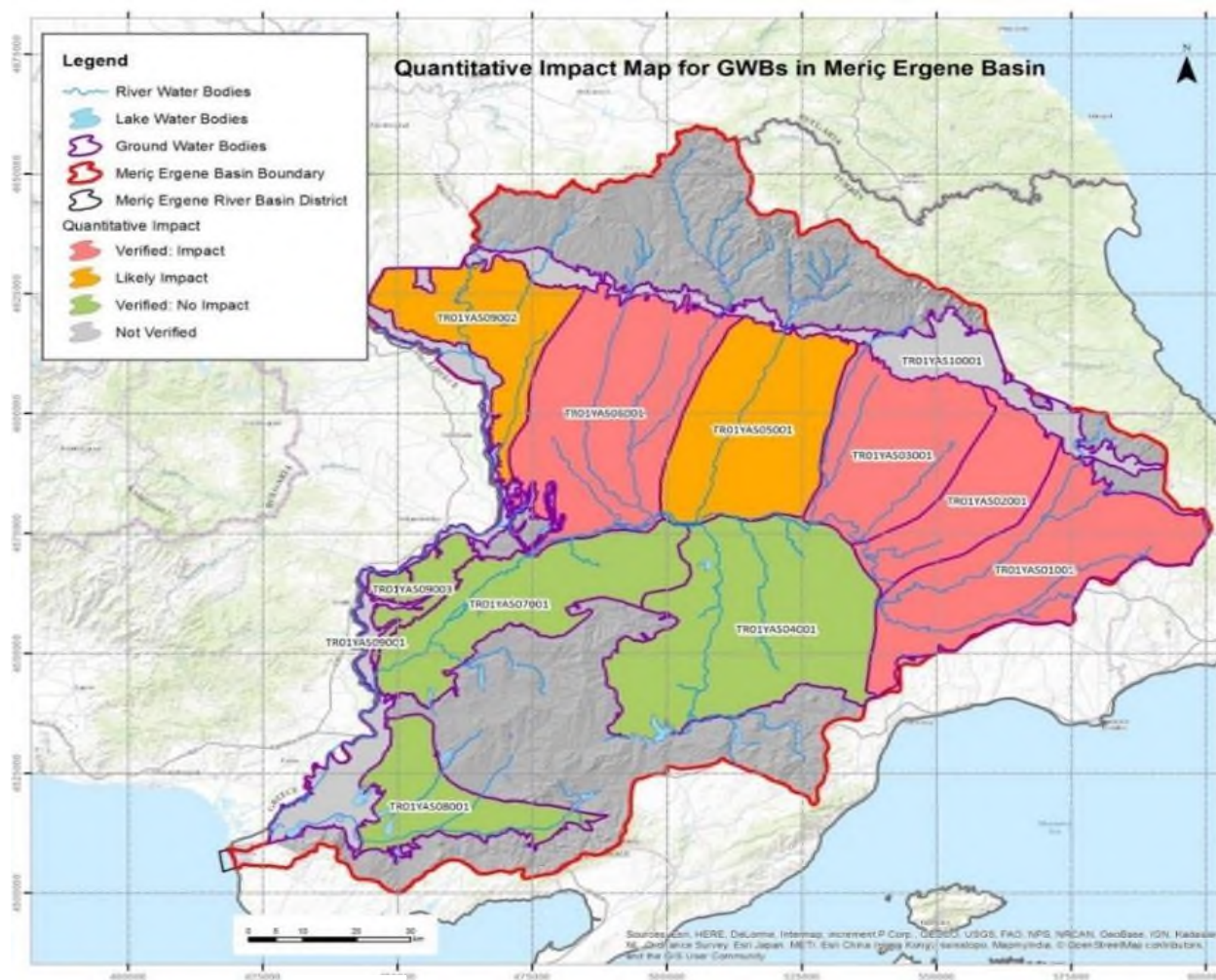
Анализ за въздействието на натиска върху количеството и качеството на подземните води, съответно, степента на риска, е извършен за всяко подземно водно тяло. Като източник за методологията на оценката на риска е използван „Наръчник за определяне на налягането и анализ на въздействието в повърхностните води“, издание на Испанското министерство на околната среда 2004 г. Крайните резултати от направените оценки на риска за подземните води са отразени в **Таблицы 2.1.3.Б-14 и 15** и **Фигура 2.1.3.Б-7**.

Таблица 2.1.3.Б-14 Оценка на риска за количеството на подземните водни тела

Оценка на риска по отношение на количеството			
Високо	Средна	Ниско	Без риск
4	2	2	4

Таблица 2.1.3.Б-15 Оценка на риска по отношение на качеството на ПВТ

Оценка на риска по отношение на качеството			
Висок	Среден имичен	Нисък химичен	Няма
12	0	0	0

Фигура 2.1.3.Б-7 Карта на ПВТ в Марица-Ергене басейн, с оценките на риска по отношение на количественото състояние на подземните води

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Мониторинг на подземните води

Мониторинговата мрежа е разположена в 12 подземни водни тела и има 31 станции за наблюдение (**Таблица 2.1.3.Б-16** и **Фигура 2.1.3.Б-8** по-долу).

Таблица 2.1.3.Б-16 Пунктове за мониторинг на подземните води в Марица-Ергене басейн

ID на мониторинговия пункт	Тип на водоизточника	(ETRS89-35N) X	(ETRS89-35N) Y	Код на ПБТ
TR0101YAS00000001ME001	Кладенец за питейна вода	545052	4563067	TR01YAS01001
TR0101YAS00000001ME002	Кладенец за питейна вода	580434	4574115	TR01YAS01001
TR0101YAS00000001ME003	Кладенец за питейна вода	573318	4568084	TR01YAS01001
TR0102YAS00000001ME004	Кладенец за питейна вода	546835	4572538	TR01YAS02001
TR0102YAS00000001ME005	Кладенец за питейна вода	558949	4587263	TR01YAS02001
TR0103YAS00000001ME006	Кладенец за питейна вода	531438	4583680	TR01YAS03001
TR0103YAS00000001ME007	Кладенец за питейна вода	545835	4587904	TR01YAS03001
TR0104YAS00000001ME008	Кладенец за питейна вода	509686	4561919	TR01YAS04001
TR0104YAS00000001ME009	DSI кооперация сондаж	498076	4549199	TR01YAS04001
TR0104YAS00000001ME010	Кладенец за питейна вода	526483	4569857	TR01YAS05001
TR0105YAS00000001ME011	Кладенец за питейна вода	509139	4603231	TR01YAS06001
TR0105YAS00000001ME012	Кладенец за питейна вода	512325	4580845	TR01YAS06001
TR0106YAS00000001ME013	Кладенец за питейна вода	485777	4599125	TR01YAS07001
TR0106YAS00000001ME014	Кладенец за питейна вода	486676	4585021	TR01YAS08001
TR0106YAS00000001ME015	Кладенец за питейна вода	493707	4614577	TR01YAS06001
TR0107YAS00000001ME016	Кладенец за питейна вода	479276	4561713	TR01YAS09001
TR0107YAS00000001ME017	Кладенец за питейна вода	465791	4554668	TR01YAS09001
TR0108YAS00000001ME018	Кладенец за питейна вода	446036	4524175	TR01YAS09003
TR0108YAS00000001ME019	Кладенец за питейна вода	453384	4523729	TR01YAS09002
TR0109YAS00000001ME020	промишлен кладенец за вода	465969	4610934	TR01YAS09002
TR0109YAS00000001ME021	рибовъдно стопанство	444299	4530823	TR01YAS09003
TR0109YAS00000003ME022	Кладенец за питейна вода	445306	4549347	TR01YAS09003
TR0109YAS00000002ME023	Кладенец за питейна вода	473312	4611104	TR01YAS09002
TR0109YAS00000002ME024	Кладенец за питейна вода	465888	4621911	TR01YAS09002
TR0109YAS00000003ME025	Кладенец за питейна вода	463872	4572310	TR01YAS09003
TR0109YAS00000003ME026	Кладенец за питейна вода	455608	4562757	TR01YAS09003
TR0110YAS00000001ME027	Кладенец за питейна вода	470737	4632353	TR01YAS10001
TR0110YAS00000001ME028	Източник	510040	4621183	TR01YAS10001
TR0110YAS00000001ME029	Кладенец за питейна вода	543313	4608893	TR01YAS10001
TR0110YAS00000001ME030	Кладенец за питейна вода	571700	4598964	TR01YAS10001

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Фигура 2.1.3.Б-8 Разположение на пунктовете за мониторинг на подземните води в Марица-Ергене басейн

Басейн Мармара

За този басейн не бяха открити данни за оконтуряване на подземни водни тела и тяхното характеризиране. В разработката “Marmara River Basin Action plan” 2015 г. се разглежда само методологията за определяне на водни тела и типологии в повърхностните води. В доклада „Kirkclareli Environmental Status Report” 2020 г. се дават сведения за ползването на подземни води за питейно-битови нужди и за напояване, но доколкото територията на провинция Къркларели се разполага в двата басейна – Марица-Ергене и Мармара, заключенията относно подземните води на Мармара басейн не могат да се направят.

В. Зони за защита на водите

- *Области Бургас, Ямбол и Хасково (Република България)*

Зони за защита на повърхностни води, предназначени за питейно-битово водоснабдяване в ИБР. В регистъра на зоните за защита на повърхностни води, предназначени за ПБВ са включени 63 зони, които съвпадат с границите и броя на водните

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

тела, в които има водоизточници за ПБВ. Информацията е представена в таблична форма и съдържа име и код на водното тяло, код на зоната и речен байсен - Приложение 10 към ПУРБ на ИБР- 2016 – 2021 - регистър на ЗЗВ за ПВТ.

Оценките на всички питейно-битови водоизточници (ПБВ) на територията на ИБР в периода 2012-2014 г. показват, че те могат да се отнесат към категория А1 и А2, което определя и доброто състояние на питейните водни тела. За 6 от питейните водни тела е определено умерено състояние по допълнителни данни от проведен биологичен мониторинг – макрозообентос от мрежата за вътрешен мониторинг. *Виж приложение 52 към раздел 4 на ПУРБ – състояние на питейните води.*

Зони за защита на повърхностни води, предназначени за питейно-битово водоснабдяване в ЧБР. Съгласно Заповед № РД-415/28.04.2004 г. на Министъра на околната среда и водите, на основание Наредба №12/18.06.2002 г. за качествените изисквания към повърхностни води, предназначени за питейно - битово водоснабдяване, в Черноморски район за басейново управление - ЧРБУ, са определени три язовира за питейно-битово водоснабдяване: „Камчия“, „Ясна поляна“, „Тича“. При актуализацията на ПУРБ 2016-2021г. същите остават непроменени.

Оценка на състоянието на водите, предназначени за питейно-битово водоснабдяване

Въз основа на съществуващите данни за периода 2002 – 2003 г. проектната категория на водите в язовирите за питейно-битово водоснабдяване в Черноморския басейнов район е както следва: - яз. „Камчия“ - категория А2; - яз. „Ясна поляна“ - категория А2; - яз. „Тича“ - категория А1; - яз. „Цонево“ - категория А2. Определените категории предвиждат съответни методи на обработка на повърхностните води: - механична и химична обработка и дезинфекция; Данните от проведения мониторинг потвърждават проектната категория А2 на яз. „Камчия“ и яз. „Ясна поляна“ и проектната категория А1 на яз. „Тича“, както и проектната категория А2 и на яз. „Цонево“.

Състоянието на водните тела за питейно-битово водоснабдяване в ЧРБУ е представено в *Приложение 2.1.3.В.1 към ДЕО.*

Зони за къпане

Зоните за къпане са определени съгласно Директивата за водите за къпане 76/160/ЕИО и Наредба №11 към ЗВ. На територията на Източноромански район има определени 3 такива зони за къпане, разположени на два язовира – повърхностни водни тела от категория „езеро“ –яз. Студен кладенец и яз. Кърджали.

От РЗИ се извършва мониторинг по микробиологични показатели, а физикохимичен мониторинг - от Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС) в района на зоните за къпане Състоянието на зоните се оценява в 4 категории: лошо, незадоволително, добро и отлично. По данни от проведения мониторинг през 2014 г. и на предходните три сезона в учредените зони за къпане в акваторията на яз. Кърджали и яз. Студен кладенец не

са констатирани отклонения от определените стандарти и състоянието е определено като „отлично“.

На територията на ЧРБУ от 90 зони за къпане, разположени по Черноморското крайбрежие, 65 са категоризирани с отлично качество на водите, 17 от зоните са с добро качество, със задоволително качество са водите в 5 зони, а с лошо качество - в 3 зони за защита.

Води за отдих и водни спортове

Предложени в хода на консултацията на проекта на ПУРБ на ИБР са 28 зони за отдих и водни спортове. Те са представени в Приложение № 4, анекс 10 – ПУРБ раздел 2. Всяка от тези зони за отдих и водни спортове ще бъде включена в Регистъра на зоните за защита на водите в Източнореломорски район след определянето им от компетентния орган съгласно действащото законодателство, а именно – областния управител на съответната област.

Нитратно уязвими зони

Те са определени по силата на Директива 91/676/ЕИО Директива за нитратите, а в България въз основа и Заповед № РД – 146/25.02.2015 г. на МОСВ. Уязвимите зони се определят за защита на водите от замърсяване от селскостопански източници. Тези зони са особено важни за Източнореломорски район поради факта, че всички подземни ВТ се използват за питейни цели с оглед защита на подземните води и съхраняването им като стратегически ресурс за поколенията. Уязвимите зони в ИБР са определени въз основа на информацията за подземните води. За Източнореломорски район тази зона е една, но заема 16 620 км², което представлява 47% от площта на района за басейново управление, като 16 подземни ВТ са свързани с уязвими зони.

В пункт р. Дерорман-устие, включен в Програмата за мониторинг на нитрати в повърхностни води и еутрофикация на повърхностни води - Заповед №635/13.08.2013г. на Министъра на околната среда и водите за периода 2013-2014г. са установени пет еднократни превишавания на нормата от 50мг/л нитрати, но средногодишната стойност е под тази граница. В част от пунктовете - р.Боадере-устие, р.Мусачева с.Мусачево, р.Азмака-устие, р.Омуровска с.Крушево, включени в Програмата за оперативен мониторинг - Заповед №РД-182/26.02.2013г. на Министъра на околната среда и водите са установени еднократни превишавания на нормата от 50мг/л нитрати.

В съответствие със становището на БДИБР Изх № ПУ – 02-318 / 21.1.2022 г. в този раздел на ДЕО са посочени подземните водни тела на територията на ИБР в области Бургас, Ямбол и Хасково, попадащи в Южната нитратна уязвима зона. *Виж приложение към ДЕО 2.1.3.В.2.*

Съгласно Наредба № 2 за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници (ДВ, бр.87/ 2000 г.), със Заповед №РД-146/25.02.2015 г. на Министъра на околната среда и водите, в ЧРБУ са определени като нитратно уязвими зони на подземни и

повърхностни водни тела определени като замърсени и такива, които са застрашени от замърсяване с нитрати: участък -р.Хаджийска -от яз. Порой до устие,р. Русокастренска – с.Русокастро до устие, р. Русокастренска–от яз. „Крушово“ до с. Русокастро, яз. „Мандра“, яз. „Порой“;

Общините, в обхвата на ЧРБУ, които попадат в нитратно уязвима зона са: Айтос, Бургас, Средец, Камено, Карнобат, Несебър, Поморие;

Карта на нитратно уязвими зони - *Карта 3.3.1.2. от ПУРБ на ЧРБУ*. В част от басейна се разполага т.н. Южна нитратна зона ;

Чувствителни зони

Въз основа на определените зони, чувствителни към биогенни елементи, определени съгласно Директива 91/271/ЕИО и Заповед №РД-970/28.07.2003 г. за ИБР са определени 6 чувствителни зони. Във водосбор на чувствителна зона попада целият басейн на р. Марица и р. Тунджа и басейна на р. Арда от извори до вливане на р. Крумовица. Водосборите на чувствителните зони заемат 33 116 км² , което представлява 94% от площта на ИБР.

С горечитираната заповед, чувствителните зони са определени също и за Черноморския район за басейново управление. Това са както следва: - Черно море, от границата при с. Дуранкулак до границата при с. Резово и всички повърхностни водни обекти във водосбора на Черно море.

Зони за опазване на стопански ценни видове риби и други водни организми

Съгласно чл.17 от Закона за рибарството и аквакултурите стопански риболов се извършва в р.Дунав и в Черно море, което изключва територията на ИБР. Изготвен е списък със стопански значимите видове риби и други организми от МОСВ във връзка с прилагането на чл. 119а, ал. 1, т. 4 от Закона за водите (Писмо с изх. № 05-08-6421/11.10.2012) и са определени стопански ценните видове риби в България, част от които се срещат и в ИБР: виж Таблица № 8 , раздел 3 от ПУРБ. Това са: 1.Балканска пъстърва (*Salmo trutta fario*) 2. Щука (*Esox lucius*) 3. Бяла риба (*Sander lucioperca*) 4. Шаран (*Cyprinus carpio*) 5. Европейски сом (*Silurus glanius*) 6. Бял амур (*Stenopharyngodon idella*) 7. Пъстър толостолоб (*Aristichthys nobilis*) 8. Бял толостолоб (*Hypophthalmichthys molitrix*) 9. Езерен рак (*Astacus lepodactylus*).

На база на това на територията на ИБР са определени 49 бр. ЗЗВ за опазване на стопански ценни видове риби.

Резултати от оценката на качеството на водите за обитаване от риби показват, че водите в 210 водни тела - 175 Реки и 35 езера/язовири) отговарят на нормативните изисквания. При останалите 42 водни тела се обелязват отклонения от нормите: ПУРБ на ИБР раздел 3.

В рамките на втори ПУРБ за Черноморски район за басейново управление, зони за естествено обитаване от рибни видове са актуализирани на база утвърден Списък на Зоните за опазване на стопански ценни видове риба и други водни организми от Министъра на околната среда водите, съгласно Заповед №РД 09-98/26.02.2016 г. на Министъра на земеделието и храните и съгласно Закона за рибарство и аквакултури.

Територии за опазване на стопанско значими водни биологични видове

Приема се, че водните тела в отлично, добро и умерено екологично състояние осигуряват условия за естествено обитаване на рибни видове. Тези тела са 148 бр. от общо 188 водни тела на територията на ЧРБУ, от които 5 в отлично, 70 в добро, и 73 в умерено състояние.

Зони за защита на водите от „Натура 2000” съгласно Директива 92/43/ЕИО за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, в които поддържането или подобряването на състоянието на водите е важен фактор за тяхното опазване. За Източноромански район са определени 63 такива зони, като те заемат 34,1% от площта на района за басейново управление. Защитените зони за опазване на типове природни местообитания и местообитание на видове се обявяват на основание чл.12, ал.6 във връзка с чл.6, ал.1, т.1 и т.2 от Закона за биологичното разнообразие и т.1 от Решение на Министерския съвет № 122 от 02.03.2007 г. (ДВ, бр.21 от 2007 г.). Към настоящия момент не са издадени заповеди за обявяване на защитени зони за опазване на типове природни местообитания и местообитания на видове.

Зони за защита на водите от „Натура 2000” съгласно Директива 79/409/ЕИО за съхранението на дивите птици, в които поддържането или подобряването на състоянието на водите е важен фактор за тяхното опазване. В Източноромански район са определени 36 такива зони, които заемат 20,7% от площта на района за басейново управление. Таблица 11, раздел 3 ПУРБ на ИБР.

Зони за защита на водите, обявени по смисъла на Закона за защитените територии - Защитените територии в Източноромански район, целта на обявяване, на които включва опазване на местообитания на животински и растителни видове, за които важен фактор е поддръжката или подобряването на състоянието на водите, заемат 2,11% от площта на района за басейново управление. Това са 46 защитени територии, които са зони за защита на водите. Пълният актуализиран регистър на зоните за защита на водите в ИБР е представен в Приложение № 10 от ПУРБ - Актуализиран регистър на зоните за защита на водите.

При актуализацията на ПУРБ 2016 г. – 2021г., на територията на Черноморски район за басейново управление, екосистемите, в които водата е основният фактор, от който зависят екологичните условия и свързаните с тях животни и растения - влажни зони са определени 7 бр зони. В обхвата на ПТГС и ТСИМ са 5 от тях: Комплекс Поморие - Поморийското езеро и устието на р. Ахелой, Атанасовско езеро, Езеро Вая, Пода -Защитена местност Пода и залива Форос, Комплекс Ропотамо.

Зоните за защита на природните местообитания и на дивата флора и фауна, съгласно Директива 92/43/ЕИО са 55 бр., като 18 броя са защитени зони по Директива за местообитанията.

При актуализацията на ПУРБ (2016 -2021 г.) са определени 26 бр. зони за защита на птиците по НАТУРА 2000, съгласно Директива 92/43/ЕИО.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

При актуализацията на ПУРБ (2016-2021 г.), регистъра на защитените територии включва 216 защитени територии.

При актуализацията на ПУРБ (2016г. - 2021г.) са идентифицирани зависимите от подземните води водни и сухоземни екосистеми.

(Виж приложения 4.3.2.а до 4.3.2.е от ПУРБ на ЧРБУ)

Резултати от оценката на ЗЗВ

В ИБР за 46 ЗЗВ, определени за опазване на биологични видове и природни местообитания, за които поддържането и опазването на водите е важен фактор, не се извършва оценка на състоянието. За останалите 99 бр. има извършена оценка на 62 бр., като 8 от тях са в благоприятно състояние, 36 - в неблагоприятно-незадоволително състояние, 18 - в неблагоприятно-лошо състояние и за 37 няма данни.

В ЧБР за 34 бр. ЗЗВ, определени за опазване на биологични видове и природни местообитания, за които поддържането и опазването на водите е важен фактор, не се извършва оценка на състоянието. За останалите 122 бр., има извършена оценка на 82 бр., като 28 от тях са в благоприятно състояние, 14 бр. в неблагоприятно-незадоволително състояние, 40 бр. в неблагоприятно-лошо състояние, за останалите 20 бр. няма данни.

В съответствие със становището на БДИБР Изх № ПУ – 02-318 / 21.1.2022 г. в този раздел на ДЕО е конкретизирана информацията за Зоните за защита на водите по чл. 119а, ал 1 от ЗВ на територията на ИБР в области Бургас, Ямбол и Хасково. *Виж приложения към ДЕО 2.1.3.В.3 и 2.1.3.В.4.*

• Провинции Одрин и Къркларели (Република Турция)

Регистърът на защитените територии, съгласно ПУРБ за басейна Марица - Ергене включва следните категории:

Зони, определени за извличане на вода за консумация от човека съгласно член 7 от Рамковата директива за водите - 56 бр.

Планът за действие за защита на басейна предоставя информация за езера, язовири и езера за питейна вода, басейни с питейна вода и източници, използвани за питейна вода. Преобладават язовири и езера. Всички водни обекти, за които е налична информация за тези характеристики, временно се считат за защитени зони за повърхностна питейна вода. Тъй като няма информация за населението, обслужвано от всеки пункт за питейна вода, всички водовземания са взети предвид на този начален етап. Карта 26 от ПУРБ на басейн Марица – Ергене.

Зони, определени за опазване на икономически важни водни видове

Към датата на ПУРБ в речния басейн няма определена зона за опазване на водни видове с икономическа стойност.

Водни тела, определени за отдих и водни спортове, включително води за къпане, определени в рамките на Директива 76/160 / ЕИО. Басейнът Марица – Ергене има и малък бряг в района между точката, където река Ергене се влива в морето, и пристанището на

квартал Енез. На този малък бряг не са определени води за отдих и водни спортове и зони за плуване.

Зони, чувствителни към хранителни вещества, включително зони, определени като уязвими зони съгласно Директива 91/676 / ЕИО и зони, определени като **чувствителни зони** съгласно Директива 91/271 / ЕИО. (Виж Карти 29 и 30 от ПУРБ на басейн Марица – Ергене). В обхвата на басейна Марица – Ергене са включени значителни площи уязвими зони за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници в съответствие с Нитратната директива. Зоните са 54 бр.

Също така в басейна са включени значителни площи чувствителни зони по Директивата за пречистване на градските отпадъчни води. Зоните са 41 бр.

Зоните, предназначени за защита на местообитания или видове, където поддържането или подобряването на водното състояние е важно за тяхната защита, включително съответните обекти от Натура 2000, определени в Директиви 92/43 / ЕИО и 09/147 / ЕИО са 4 бр.

„Проектът за техническа помощ за укрепване на националната система за опазване на природата за изпълнение на изискванията на Натура 2000“ има за цел да укрепя институционалния и технически капацитет при избора и проектирането на мрежата Натура 2000 в Турция. Резултатите от този проект ще бъдат включени в Регистъра на защитените територии.

Таблицы 27 и 28 и фигура 31 в ПУРБ на басейна Марица-Ергене показват **влажните зони** и техните характеристики, определени в обхвата на турското законодателство. Това са:

- Делта на Марица - площ – ха - 11 274;
- Списък на зоните за опазване на околната среда, определени в съответствие с турското законодателство, с изключение на влажните зони;
- Национален парк - Езеро ГАЛА, площ – ха- 6.041;
- Природни паркове- Kavaklımeşe, площ – ха - 35.5;

Национални паркове - Определяне на района като „Национален парк,, İğneada Longaz Forest “ е въз основа на становището на съответните министерства и на писмото на преименуваното Министерство на околната среда и горите от 9/10/2007 г. Районът на националния парк е обединен под ръководството на националните паркове в по-широка зона от защитените зони, които преди това са имали различни статуси като природозащитна зона, природен обект, зона за защита на дивата природа и са били разположени в отделни части. Обявен е за 39-и национален парк на страната. Националният парк с площ 3155 хектара се намира в района на град Инеада. Инеада е крайбрежен град в района Черно море, провинция Къркларели, област Демиркьой, граничеща с България. В резултат на натрупването на наноси, носени от потоците, които текат от планината Странджа до Черноморското крайбрежие и сезонното им наводняване, се образуват дълготрайните гори в националния парк. Инеада Лонгузу е една от редките екосистеми, която съчетава сезонни наводнени гори,

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

блата, сладководни езера и крайбрежни дюни. На юг и на запад е планината Странджа в района има пет езера с богата водна растителност. Езерото Ерикли - 43 ха е лагуна, която през лятото е изключена от морето. Езерото Мерт - 266 ха е образувано там, където Чавушдере се влива в морето. Езерото Сака, разположено в най-южната част на района, е малко езеро от 5 ха, разположено между гората и дюните. Езерото Хамам от 19 ха и езерото Педина от 10 ха се намират във вътрешността на страната. По крайбрежните дюни, които образуват ивица между езерните и блатни зони и морето, има растения, които са защитени от международни конвенции. Благодарение на своята рядка и чувствителна екосистемна верига и богатото биологично разнообразие, зоната е една от важните природни зони не само на Турция, но и на Европа. Съдържа типове горска растителност, състоящи се от лонгозни гори и широколистни смесени широколистни дървесни видове. Крайбрежните дюни, заедно с лонгозните гори, образуват най-чувствителните екосистеми на Инеада. Доминиращите растения са елша, ясен, бук и клен. Сред животните са установени: риби - пъстърва, сребърна риба, кефал, птици - бял орел, зелен кълвач, бухал, сива чапла, кукувица, рибар, черен щъркел, бозайници - дива котка, дива свиня, сърна, заек и др., влечуги - тракийска костенурка, саламандър, гущер, змия, водна змия.

Природни паркове няма определени в провинция Къркларели.

Ливада и пасища- Подготвен и приложен на практика е проект за подобряване и управление на пасищата на обща площ от 43 779 декара в 19 села в провинцията. Освен завършените проекти, в момента проучванията на проекта Erikleryurdu продължават на обща площ от 12 975 дка.

Влажни зони - Пещерата Дупниса е една от важните пещерни екосистеми в провинцията. В допълнение, Igneada Floodplain се намира в границите на Националния парк на Igneada Floodplain Forests. Тук има пет езера с богата водна растителност. Сред тях езерата Хамам и Педина са езера в гората. Ерикли, Мерт и Сака са езера с лагуна и те се сливат с морето в определени периоди от годината. Въпреки че пещерата Дупниса и заливната равнина Igneada са влажни зони, в Къркларели няма регистрирана влажна зона или зона по Рамсар. Ерикли е лагунно езеро, образувано от потока Ефенди, което е разположено на брега на Черно море и в северната част на Инеада. Езерото е с площ от 43 хектара. Голяма част от тази площ е покрита от тръстика (*Phragmites australis* L.). Езерото Мерт е лагунно езеро, образувано от потока Deringeçit, вливащ се в морето. Езерото е отделено от Черно море на изток от пясъчен бряг. С издигането на водите обаче понякога се слива с морето. Гористият район в този регион е оводнен особено през пролетта и есента, когато валежите са големи. Поради тази причина този регион е известен още като Mert Longos - Koca Longos Площта на езерото, е 222 хектара. 178 хектара от тази площ е покрита с тръстика. Езеро Педина е разположено на 25 км южно от Игнеада и на 5 км западно от езерото Хамам, като и двете езера са в горски терени, а площта на езерото е 10 хектара. В допълнение към малките потоци, идващи от гората, езерото се охранява от поток Peda, и се оттича с поток Vulcanik. Бат езеро е на 20 км южно от Инеада, езерото е заобиколено от гори и е на 2 км от Черно

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

море. Намира се на около 20 м надморска височина, 19 хектара площ. Езерото се захранва от много малки поточета, идващи от гората, и се оттича в потока Буланак .

Влажни зони в наводнената равнина Igneada: Езерото в южната част на Инеада се образува от потока Буланик. Езерото е с площ около 55 хектара с тръстика и гори. Тази област е наводнена през пролетта и есента, създавайки редки наводнени гори в Европа и Турция и районът се нарича Сака Лонгосу. Гръбначните и безгръбначните съставляват фауната в сладководните екосистеми. Флора: Игнеада съдържа типове горска растителност, състоящи се от лонгозни гори и широколистни смесени дървесни видове. Крайбрежните дюни заедно с лонгозните гори образуват най-чувствителните екосистеми на Инеада.

Пещерата Дупниса, която е влажна зона е една от важните пещерни екосистеми в провинцията. Пещерната система Дупниса е разположена в югозападната част на село Сарпдере от област Демиркьой, където планините Странджа е разделена от дълбоки долини.

Природни резервати - В землището на село Kiyıkoу в област Vize на провинцията има природозащитна зона, която е създадена от 1987 г. - Природен резерват "Къркларели-Касатура Бей" на черноморското крайбрежие. Горската екосистема е уникална и в нея живеят различни животински и растителни видове.

Зони по RAMSAR. Такива влажни зони няма в провинция Къркларели.

Инвазивни видове

Такива видове са 69 в Мраморно море и 21 – в Черно море. Около 66% от инвазивните видове в Средиземноморието са дошли през Суецкия канал, а 80% от видовете в Черно море са дошли чрез баластните води от корабите.

Национални и природни паркове, природни защитени зони и влажни зони в провинции Едирне и Къркларели, площ и дата на обявяване:

Национални паркове

Gala Gölü Milli Parkı Edirne 6,086.84ха 05.03.2005г.

İgneada Longoz Ormanları Milli Parkı Kırklareli 3,155.00ха 13.11.2007 г

Природни паркове

Danişment Edirne 13.19ха 11.07.2011 г.

Kavaklımeşe Korusu Kırklareli 35.55ха 11.07.2011г.

Vakıf Edirne 26.70ха 21.05.2018г.

Природни защитени зони

Kasatura Körfezi Kırklareli 320.63ха 18.04.1987г.

Влажни зони

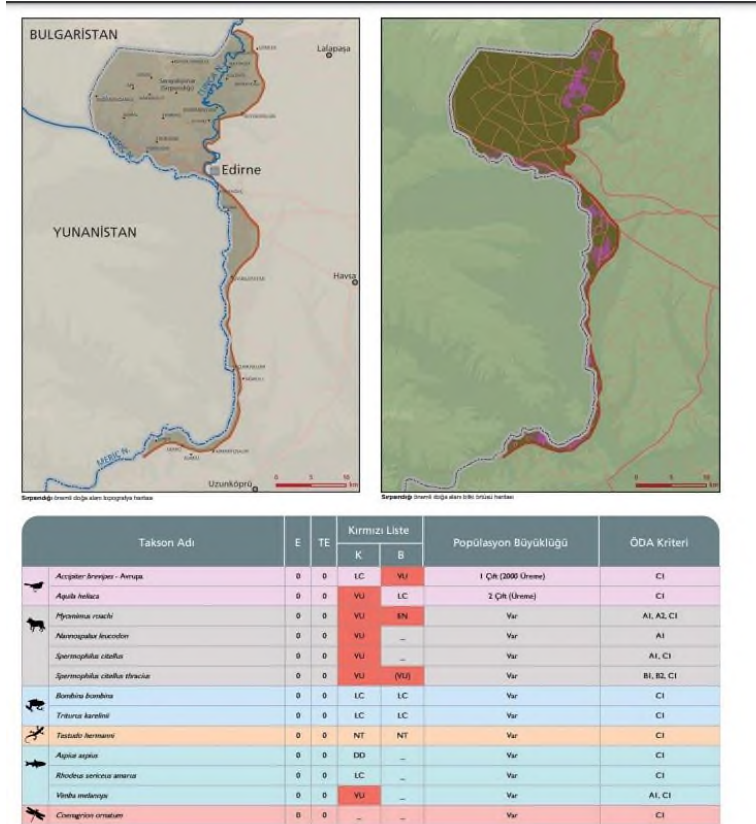
Meriç Deltası Edirne 29046ха 19.03.2020г.

Република Турция все още не е транспонира Директивата за хабитатите и Директивата за птиците. Има неофициално определени Natura 2000 зони. Проектът на Министерството на земеделието и горите подготвя понастоящем проект за определяне на Natura 2000 зони в Турция. В тази връзка е задължително този проект да няма обратно отрицателно въздействие върху определените зони.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

От друга страна, Nature Association предложи публикация за потенциални Natura 2000 зони в Турция, като документът е публикуван.

Фигура 2.1.3.В-1 Ключова зона на биоразнообразие в провинция Едирне, съгласно публикацията на Асоциацията по природа

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Фигура 2.1.3.В-2 Неофициално представяне на потенциални зони Natura 2000 в провинции Едирне и Къркларели

Г. Риск от наводнения

- **Области Бургас, Ямбол и Хасково (Република България)**

Източнобеломорски район включва следните водосборни басейни до държавната граница с Турция и Гърция: Басейн на р. Марица - трансграничен с Република Гърция и Република Турция; Басейн на р. Тунджа - трансграничен с Република Турция, от международния басейн на р. Марица; Басейн на р. Арда – трансграничен с Република Гърция, от международния басейн на р. Марица; Басейн на р. Бяла – трансграничен с Република Гърция, от международния басейн на р. Марица; Басейн на р. Луда – трансграничен с Република Гърция, от международния басейн на р. Марица; Басейн на р. Атеринска – трансграничен с Република Гърция, от международния басейн на р. Арда; Басейн на р. Фишера – трансграничен с Република Турция, от международния басейн на р.Тунджа (Виж Приложение 1.3 към ПУРН на ИБР).

В съответствие с приетата Методика за Източнобеломорски район за басейново управление първоначално са определени 31 района със значителен потенциален риск от наводнения (РЗПРН) с обща дължина 1078 км.

В резултат на преразглеждането и актуализацията на предварителната оценка на риска от наводнения (ПОРН) за ИБР са определени 41 РЗПРН, от които 6 нови. Те са разположени в трите основни поречия – на р. Марица 24 бр., на р. Тунджа 7 бр. и на р. Арда 10 бр. Карта на всички РЗПРН е налична в Приложение 10: Карта на районите със значителен риск от наводнения – ИБР на ПУРН.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

РЗПРН, които отпадат във втория цикъл на ДН. След прилагане на алгоритъма за съществуващи райони от предишен цикъл за РЗПРН в Източноевропейски РБУ, оценката за всички техни местоположения не показва липса на риск. Поради тази причина няма РЗПРН от първия цикъл на ДН, които да отпадат в настоящата ПОРН.

РЗПРН, в които са направени промени в териториалния обхват. В резултат от изпълнението на ПОРН в някои от съществуващите в предходния цикъл РЗПРН са направени промени свързани с увеличаване и/или намаляване на териториалния обхват на районите. В Таблица 12 -ПОРН на ИБР са представени РЗПРН, в които са направени такива промени: Таблица с РЗПРН от първият цикъл на ДН, в териториалния обхват на които е направена промяна при изготвяне на настоящата ПОРН.

РЗПРН в обхвата на Програмата и Стратегията:

- BG3_APSFR_AR_01 р. Крумовица - гр. Крумовград промяна - едновременно разширяване и съкращаване;
- BG3_APSFR_TU_01 р. Тунджа - гр. Елхово промяна – разширяване;
- BG3_APSFR_AR_05 р. Върбица - гр. Златоград промяна – разширяване;
- BG3_APSFR_MA_01 р. Марица - от гр. Симеоновград до с. Капитан Андреево; Бисерска р. - от с. Славяново до гр. Любимец промяна - едновременно разширяване и съкращаване.

Определени нови РЗПРН:

В резултат на изпълнение на дейностите по определяне на значими минали и потенциални бъдещи наводнения като основен критерий за обособяването на РЗПРН, за ИБР са определени 6 нови РЗПРН спрямо предходния период. Списък с новите РЗПРН, техните идентификатори, наименования и типове наводнения, за които са определени е показан в Таблица 13 – ПОРН : Таблица с определените нови РЗПРН за ИБР.

Код на РЗПРН , Наименование на РЗПРН, Тип на наводнение, според източника;

- BG3_APSFR_AR_100 ,р. Върбица - гр. Момчилград, речно, дъждовно-поройно;
- BG3_APSFR_AR_101, р. Перперек - от с. Перперек до с. Люляково, речно;
- BG3_APSFR_MA_107, р. Ерекдере - от с. Ловец до с. Бял извор, речно;
- BG3_APSFR_TU_100, р. Тунджа - от с. Устрем до с. Срем, речно;
- BG3_APSFR_TU_, Синаповска р. - с. Синапово, речно.
- BG3_APSFR_MA108 - гр. Стара Загора- дъждовно-градско (гр. Стара Загора)

В съответствие със становището на БДИБР Изх № ПУ – 02-318 / 21.1.2022 г. в този раздел на ДЕО са конкретизирани Районите със значителен потенциален риск от наводнения – РЗПРН, на територията на ИБР в области Бургас, Ямбол и Хасково, както и техните основни характеристики. *Виж приложение към ДЕО 2.1.3.Г.1.*

Трансгранична координация

Съгласно Директивата за оценка и управление на риска от наводнения 2007/60/ЕО, ефективното предотвратяване и ограничаване на последиците от наводненията изисква координиране и съгласуваност между държавите членки, когато речният басейн попада в границите на Общността и сътрудничество със съседни страни, когато речният басейн не е изцяло в границите на Общността. Осъзнавайки важността и ролята на подходящо международно сътрудничество, Р България, предприе действия за координация със съседните страни в съответствие с изискванията, заложи в Директивата за наводненията още по време на първия цикъл на нейното прилагане, като този механизъм ще бъде запазен и приложен и по време на актуализацията на ПУРН за периода 2022-2027 г. В ИБР основните реки Арда, Марица и Тунджа преминават държавната граница и тяхното течение продължава през територията на съседните държави – Република Гърция и Република Турция.

Координация с Република Турция. Основа за координация с Република Турция по въпросите на ДН е подписаната на 20 март 2012 г. - съвместна декларация на министъра на околната среда и водите на Р България и министъра на горите и водните въпроси на Република Турция за сътрудничество в областта на водните ресурси. В т. 3 и 4 на Декларацията са записани ангажиментите на двете страни за сътрудничество при прилагането на планове за управление на риска от наводнения за всеки от трансграничните речни басейни, с фокус върху защитата и готовността в съответствие с принципите и препоръките, установени от съответното национално законодателство на всяка страна и свързаните международни задължения. През 2019 г., в официална кореспонденция чрез МВнР, МОСВ неколккратно предлага провеждането на експертна среща по прилагане на Декларацията. Постигната е договореност за среща на 4 декември 2019 г. в София, която отново е отложена. Провеждането на петата българо-турска среща е отложено за неопределен период, поради влошената епидемиологична обстановка във връзка с COVID-19. До договарянето на срещи в присъствен или електронен формат – информация за публикуването на Актуализираната предварителната оценка в Източноевропейски РБУ се предвижда изпращане по дипломатически път. След запознаване с документите, при възможност ще бъде организирана и проведена експертна среща в рамките на Декларацията, на която да бъде обменена информация за използваните методи, подходи и данни при актуализацията на документа, независимо че прилагането на Директивата за наводненията няма задължителен характер за Република Турция.

На основание чл. 146г, ал. 1 от ЗВ Директорът на басейнова дирекция **Черноморски район за басейново управление** извършва предварителната оценка по чл. 146а, ал. 1 от ЗВ и определя райони, за които съществува:

1. значителен потенциален риск от наводнения;
2. вероятност за значителен потенциален риск от наводнения.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Определени критерии с прагови стойности за всяка защитена категория:

- “Човешко здраве” – пострадали жители – жертви; засегнати жители; засегнати жители по засегнати жилища; засегнати елементи на критичната инфраструктура; засегнати пречиствателни станции за обществено питейно – битово водоснабдяване;
- “Стопанска дейност” – засегнати стопански обекти; засегнатата собственост; пътища – магистрали I и II клас, ж. п. мостове, летища, преносна мрежа;
- “Околна среда” – канализации на населени места и ГПСОВ; защитени територии: питейни води, зони по Закона за защитените територии, натура 2000; IPPC и SEVESO индустрии; депа за отпадъци и други източници на замърсяване;
- “Културно наследство” – културно-исторически паметници под защитата на ЮНЕСКО и такива с национално значение.

Минали наводнения

Севернобургаски реки. За разглеждания период от 1999 г. – 2010 г. са известни общо 170 бр. наводнения, а типовете наводнения за реките и притоците им са както следва: 1. Речни наводнения – 45 бр. – 26,47% 2. Скатови наводнения – 73 бр. – 42,94% 3. Инфраструктурни наводнения – 33 бр. -19,41% 4. Морски наводнения – 14 бр. – 8,24% 5. Езерни наводнения – 5 бр. – 2,94%

Мандренски реки. За разглеждания период от 2002 г. – 2010 г. са известни общо 97 бр. наводнения, а типовете наводнения за реките и притоците им са както следва: 1. Речни наводнения – 57 бр. - 58,76% 2. Скатови наводнения – 39 бр. - 40,21% 3. Инфраструктурно наводнение - 1 бр. - 1,03%

Южнобургаски реки, река Велека и река Резовска 1. Речни наводнения – 72 бр. – 53,33% 2. Скатови наводнения – 59 бр. – 43,71% 3. Инфраструктурно наводнение 4 бр.

След прилагането на критериите за значимост по четирите категории, потенциални наводнения със значим потенциален риск, общо за Черноморския басейнов район са определени 241 броя единични зони със значителен потенциален риск от наводнения, в това число 211 броя речни, 20 броя морски и 10 езерни. От тях 76 бр. зони се намират в обхвата на ПТГС и ТСИМ: Севернобургаски реки, Мандренски реки, Южнобургаски реки, Велека и Резовска.

Оценката за степен на риск за 241 броя местоположения, приключва с приписването на степен „Висок” риск за 67 броя местоположения, 15 бр. „Среден” риск, 154 бр. „Нисък” риск и 5 бр. без риск.

Финализиране на РЗПРН е извършено въз основа на определената степен на риск за местоположенията от ПОРН. Изготвен е списък с определените райони със значителен потенциален риск от наводнения, в които попадат местоположения с „висок“ и „среден“ риск – „План за управление на риска от наводнения на Черноморски район за басейново управление 2016-2021 г.“ - стр. 27.

В резултат от проведените анализи и оценки за Черноморският район на басейново управление са определени общо 45 района със значителен потенциален риск от наводнения.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

В 34 от тях се съдържат местоположения с речни наводнения, а в 11 - с морски наводнения. Разпределението на определените РЗПРН по речни басейни в обхвата на ПТГС е както следва: Севернобургаски реки - 6 района с дължина 100 км. - Мандренски реки; 6 района с дължина 88 км. - Южнобургаски реки; 2 района с дължина 11 км. - Морски наводнения; 11 района с дължина общо 267 км.

Трансгранично сътрудничество с Република Турция:

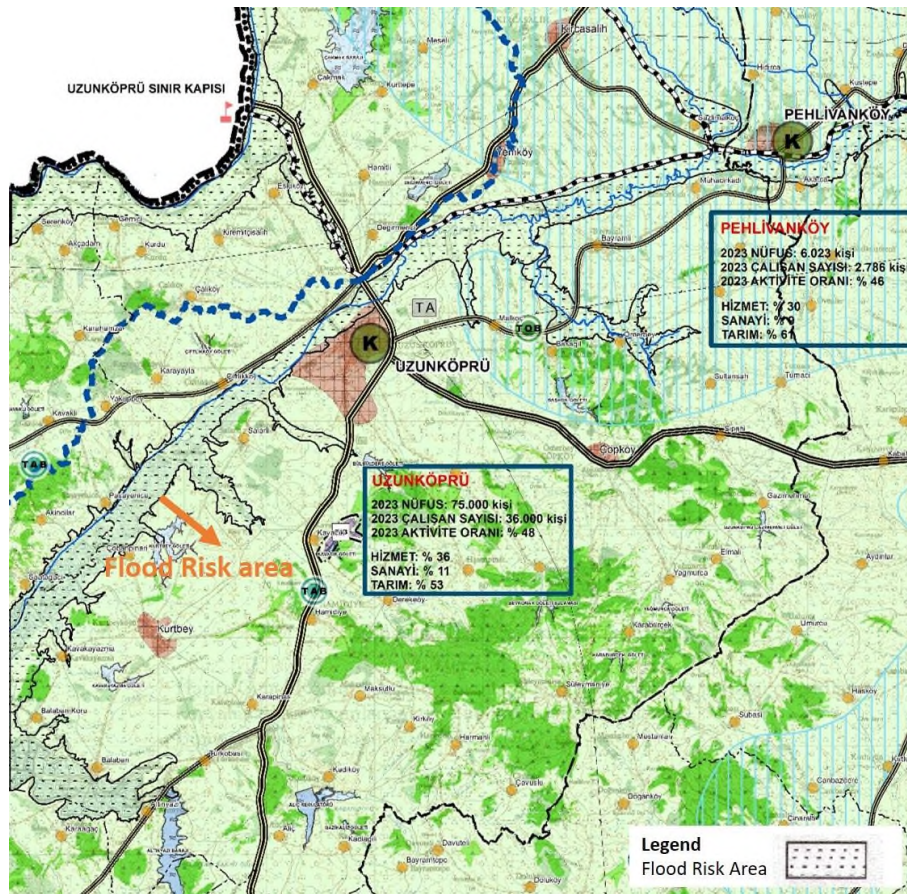
Директива 2007/60/ЕО изисква сътрудничество и обмен на информация между държавите-членки, които имат общ речен басейн или морски регион.

На 20 март 2012 г. в гр. Анкара, Република Турция е подписана Съвместна декларация на Министъра на околната среда и водите на Република България и Министъра на горите и водните въпроси на Република Турция, в която се изразява готовност за взаимно сътрудничество и съвместна дейност, с цел устойчиво управление и опазване на водните ресурси в трансграничните водни басейни, в т. ч. река Резовска.

На 09 май 2012г. в гр. Пловдив бе проведена среща на експертната работна група по въпросите от Съвместната декларация между Министъра на околната среда и водите на Р България и Министъра на горите и водите на Р Турция за сътрудничество в областта на водните ресурси. На срещата бе представена информация относно разработването на предварителната оценка на риска от наводнения за Южнобургаски реки - р. Велека и р. Резовска. Бе представен подходът за извършване на оценката, рамката на националното законодателство и конкретни резултати от извършената оценка на неблагоприятните последици от минали наводнения и потенциалните неблагоприятни последици от бъдещи наводнения в трансграничния район. Във водосборите на трансграничните речни басейни на р. Велека и р. Резовска не са констатирани наводнения със значителни неблагоприятни последици. От Р Турция не бе получена информация за регистрирани на тяхна територия наводнения със значителни неблагоприятни последици.

- **Провинции Одрин и Къркларели (Република Турция)**

Изготвянето на планове за управление на риска от наводнения информира създателите на политики, разработчиците и обществеността за естеството на риска и предложените мерки за управление на тези рискове. Директивата за наводненията изисква активното участие на всички заинтересовани страни в процеса. Плановете за управление се фокусират върху реакция, защита и готовност.

Фигура 2.3.1.Г-1 Пример за зони с наводнения в басейна Марица – Ергене

Изготвянето на ПУРН за Турция е започнало в 25 речни басейна. ПУРН за 16 басейна са вече подготвени. Сред тези басейни няма такива в обхвата на ПТГС и ТСИМ. Планира се плановите на всичките 25 басейна да се подготвят до края на 2021г.

“Upper Basin Flood Control Action Plan” покриващ 2013-2019 г. създаде практика за защита на почвите и другите природни ресурси и да намали щетите, причинени от наводнения. Планът за действие предвижда дейности в 25 основни речни басейна и 360 наводнени басейна с приоритетна важност. Генералната дирекция за борба с опустиняването и ерозията подпомага Плана като разработва 132 проекта за контрол на наводненията до края на 2019 г.

Броят на наводненията в провинция Къркларели са по-малко от 1, както и броят на жертвите. Броят на наводненията в провинция Мармара са от 1 до 10, а броят на жертвите – 1-100. Броят на наводненията в провинция Одрин са от 1 до 10, а броят на жертвите по-малко от 1.

Д. Цели на опазване и мерки

- Области Бургас, Ямбол и Хасково (Република България)

Източнобеломорски район

При подготовката на първия ПУРБ, 207 водни тела са определени в по-лошо от добро екологично състояние. Водеща роля при оценката имат физикохимичните и биологични елементи за качество, чийто дял е изравнен.

Изпълнение на целите за опазване на околната среда за повърхностни водни тела:

- В първия ПУРБ за 120 ВТ са приложени изключения по чл.4(4) от РДВ, като за 110 от тях целта е постигане на добро екологично състояние до 2021, а за 10 ВТ – 2027г. Останалите 188 ВТ е трябвало да запазят или постигнат добро екологично състояние до 2015 г.
- Поставената цел в първия ПУРБ не е изпълнена към 2015 г., което се дължи на малък процент на изпълнение на инвестиционните мерки заложи в Програмата към първия ПУРБ. През 2014 г. повърхностните водни тела в добро и отлично екологично състояние са 123. По отношение на целите за постигане на добро химично състояние, 12 повърхностни водни тела са подобрили състоянието си и на база мониторинга от 2013 г. са показали добро химично състояние, т.е. водните тела, които остават в лошо химично състояние са само 7 от общо 308 в първия ПУРБ. За 10 от тези 12 ВТ целта е била постигане на добро състояние до 2021 г., като за тях в първия ПУРБ са приложени изключения по чл.4(4) от РДВ. За 1 от водните тела целта „постигане на добро химично състояние” е била с отложен срок до 2027 г.. Въз основа на мониторинга от 2014 г. се наблюдава лошо химично състояние само в 7 повърхностни водни тела.

Разработената **Програма от мерки** за повърхностните води, подземните води и зоните за защита на водите са представени в Приложение № 1 към раздел 7 на ПУРБ на ИБР. Актуализираната Програма от мерки от ПУРБ на ИБР за периода 2016-2021 година включва основни мерки и където е необходимо допълващи мерки.

Мерките за защита качеството на питейната вода и намаляване на необходимото ниво на пречистване включват дейности по учредяване и изграждане на СОЗ, както и контрол на спазване изискванията, забраните и ограниченията в Заповедта за СОЗ.

Мерките за контрол на водовземането от повърхностни и подземни води включват регулиране на водовземането чрез разрешителен режим, водене на регистри, ограничителен режим за водовземане от водохващане на напоителни системи, извън поливния сезон, ефективен контрол на водоползването, контрол по прехвърлянето на води, контрол на изпусканите води след язовири.

Мерките за контрол върху точковите зауствания включват дейности по превенция и контрол на интегрираното замърсяване от не-ИРПС индустрия или битово-фекални води като се издаде разрешително за ползване на воден обект.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Мерките за предотвратяване или контрол внасянето на дифузни замърсители във водите включват спазване на условията за добро земеделско и екологично състояние, определени със Заповед на Министъра на земеделието и храните.

Мерките за справяне с други значими въздействия върху състоянието, по-специално на хидроморфологичните условия включват регулиране на хидроморфологичните изменения и регулирането на оттока чрез разрешителен режим по Закона за водите и задължение за изграждане на съоръжения за преминаване на рибите. За физични модификации на водните тела - изграждане на хидротехнически съоръжения се издава разрешително за ползване на воден обект.

Видове мерки в програмата от мерки (ПоМ) на ИБР според движещата сила, към която са насочени. В ПоМ на ИБР са включени общо 1819 мерки. В *Приложение 1, раздел 7 на ПУРНе* представена информация за планираните в ПоМ мерки и действия и тяхната връзка с движещите сили:

- Мерки, насочени към урбанизираните територии;
- Мерки, насочени към индустриални източници на замърсяване;
- Мерки, насочени към селското стопанство.

По отношение на водоземането с цел напояване също са предвидени мерки във връзка с редуциране на ефекта върху водните екосистеми – осигуряване на екологичен минимум, контрол върху водоземането, изграждане на рибни проходи.

- Мерки, насочени към енергетиката ;
- Мерки насочени към рибовъдството и отглеждането на аквакултури;
- Мерки, насочени към защита от наводнения;
- Мерки, насочени към изменението на климата ;
- Мерки, насочени към горското стопанство;
- Мерки, насочени към туризъм и рекреационни дейности; Опазване на водите за къпане;
- Мерки, насочени към транспорт;
- Мерки, касаещи зони за защита на водите от екологичната мрежа „Натура 2000”.

Съответни действия в ПУРБ на ИБР:

- Изграждане или модернизирание на пречиствателни станции за отпадъчни води. Изграждане и/или модернизирание на канализации и ПСОВ за населени места;
- Прилагане на добри земеделски и фермерски практики;
- Подходящ избор на места за рибовъдни стопанства;
- Рекултивация на терени от минни дейности;

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

- Зарибяване с растителноядни видове риби на язовири и други
- Изграждане и реконструкция на рибни проходи;
- Въвеждане на условия в разрешителните;
- Възстановяване на реки, подобряване на крайбрежни райони, премахване на твърди насипи, възстановяване на връзката между реки и заливни равнини, подобряване на хидроморфологичното състояние на преходни и крайбрежни води и т.н;
- Забрана за нови инвестиционни намерения, свързани с изграждането на ХТ-съоръжения и изземане на наносни отложения;
- Проучване на речното дъно и прилагане на мерки за възстановяване на естественото му състояние;
- Забрана за сечи на естествена крайбрежна растителност;
- Подобряване на режима на оттока и/или определяне на екологичен отток;
- Технически мерки за напояване, промишленост, енергетика и домакинства;
- Възстановяване на разходите за водни услуги;
- Забрани за сечи; Ограничаване на водоземанията; Определяне на СОЗ; Преустановяване на разрешителни;
- Извършване на собствен мониторинг; провеждане на мониторинг; проучвателни дейности; контролни дейности; определяне на минимално допустим отток;
- Модернизиране или подобрения на пречиствателни станции за промишлени отпадъчни води, включително от земеделски стопанства;
- Изпълнение на проекти за изграждане, реконструкция, модернизация на ПСОВ;
- Осъществяване на борба срещу инвазивни видове;
- Намаляване на дифузното замърсяване от отпадъци и промишлени дейности;
- Създаване и възстановяване на влажни зони и меандри;
- Забрана за сечи на естествена крайбрежна растителност във водосбора на притоци, вливащи се в райони със значителен потенциален риск от наводнение.

Мерки в ПУРБ, имащи отношение към изпълнение на мерките в ПУРН

Управление на наводненията по природосъобразен начин се основава на подобряване на земеползването в заливните тераси, предотвратяване на бързия отток в селскостопански и застроени територии и подобряване на международните усилия за възстановяване на естествените заливаеми зони на реките.

В Приложение № 5, раздел 7 са представени мерките от Програмата в ПУРБ от мерки на Плана за управление на риска от наводнения - ПУРН на ИБР - 2016-2021. Там са предвидени следните типове мерки:

- Въвеждане и изпълнение на изисквания за добро земеделско и екологично състояние на селскостопанските площи;
- Забрана за голи сечи във вододайните зони;
- Закриване и рекултивиране на неизползваеми промишлени зони;
- Залесяване на бреговете и заливаемите тераси с подходящи дървесни видове;
- Ограничаване и/или недопускане на нови негативни промени в хидрологичните особености на водните тела;
- Поддържане и рехабилитация на съществуващите канализационни мрежи в добро състояние;
- Почистване и рекултивация на замърсени терени от минна дейност.

Мерки, свързани с адаптация към климатичните промени

Мерките, свързани с адаптация към климатичните промени, включват дейности насочени към:

- Икономия на вода;
- Опазване на количественото състояние на повърхностните и подземните води;
- Намалване на ерозията на водосбора;
- Намалване на загубите на вода в общественото водоснабдяване;
- Запазване и подобряване на състоянието на зони за защита на водите;
- Осигуряване на отвеждането и пречистването на отпадъчни води на населените места;
- Въвеждане на политика за ефективно използване на водните ресурси ;
- Предотвратяване влошаването на екологичното състояние на повърхностните води;
- Повторно използване на водите;
- Осигуряване на минимално-допустимия и/или екологичен отток в реките;
- Изграждане/реконструкция на язовири, вкл. ретензионни;
- Осигуряване на периодични заливания в крайречните гори, с цел запазване на крайречните местообитания и видове.

Съгласно ПУРБ на ИБР раздел 2.1.5, стр. 11 и 12, климатичните промени имат конкретни регионални измерения, като тези, наблюдавани в Югоизточна Европа се отнасят и за територията на България. Констатира се нарастване на щетите от екстремни хидро-

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

климатични явления, като наводнения, екстремно високи температури, бури. В бъдеще се очаква те да се случват по-често и да са по интензивни. Климатичните промени са част от глобалните промени и това още повече усилва неблагоприятните последици от метеорологичните, климатичните и хидроложките бедствия поради факта, че те се реализират в райони, които са все по-гъсто населени, застроени, стопански усвоени и икономически обвързани. В анализа и оценка на риска и уязвимостта в сектор „Води“ се констатира: повишена е уязвимостта на нашия регион от засушаване и суши, екстремни температури, горещи вълни и наводнения; Виж също Карта № 1 Значим риск от засушаване в ИБР и Карта №2 Значим риск от недостиг на вода в ИБР към същия раздел.

Цели за зони за защита на водите

Цели на зоните за защита на водите по чл.119а, ал.1, т.1 – води предназначени за питейно-битово водоснабдяване.

Повърхностни води - Резултатите от мониторинга на питейните води показват, че те се отнасят в категория А1 или А2, което определя и доброто състояние на питейните водни тела. Във връзка с това целите за всички питейни водни тела са формулирани по следния начин: „Поддържане и предотвратяване влошаване състоянието на повърхностните води за пиене” със срок за постигане 2015г.

Цели на зоните с ***води за отдих, водни спортове и/или за къпане*** - Мониторингът, направен по микробиологични показатели показва добро състояние за яз. Кърджали и добро състояние за яз. Студен кладенец. Мониторингът на физикохимичните елементи през 2014 г. и оценката по Наредба Н-4 показва също добро състояние за яз.Кърджали/стена и яз. Студен кладенец /среда.

Цели на ***зоните, в които водите са чувствителни към биогенни елементи*** - Специфични екологични цели за тези зони не се определят.

Цели на ***зоните за опазване на стопански ценни видове риби и други водни организми*** Специфични екологични цели за тези зони не се определят.

Цели за ***защитени зони от екологичната мрежа Натура 2000 съгласно Директивата за хабитатите*** - При наличие на актуални планове за управление на защитената зона, са заложили целите, определени в ПУ за съответния воднозависим вид/природно местообитание, като същите имат отношение към състоянието на водите.

Цели за ***защитени зони от екологичната мрежа Натура 2000 съгласно Директивата за птиците*** - Определени са конкретните цели за зоните за защита на водите (ЗЗВ), като за зоните с изготвени планове за управление целите са тези, определени в съответния план. Същите са свързани със състоянието на водите. За останалите зони целта е обща - „Опазване на водите с оглед подобряване и опазване на благоприятното природозащитно състояние на предмета на опазване в защитената зона”.

Цели за ***зони за защита на водите, които са защитени територии съгласно Закона за защитени територии*** - Определени са конкретните цели за ЗЗВ, като за зоните с изготвени планове за управление целите са тези, определена в съответния план. Същите са

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

свързани със състоянието на водите. За останалите зони целта е обща – „Опазване на водите с оглед опазване на видове и местообитания, които са цел на обявяване на защитената територия”.

Във връзка със становище на ЕК, представено в писмо № 1748259/9.3.2022г представяме мерките от ПУРБ на ИБР за възстановяване/смекчаване на въздействията върху водните тела в резултат от туризма и съотносими към туризма: Изграждане или модернизиране на пречиствателни станции за отпадъчни води. Изграждане и/или модернизиране на канализации за ОВ; Забрана за сечи на естествена крайбрежна растителност; Забрани за сечи; Ограничаване на водоземанията; Определяне на СОЗ; Извършване на собствен мониторинг; Изпълнение на проекти за изграждане, реконструкция, модернизация на ПСОВ; Забрана за сечи на естествена крайбрежна растителност във водосбора на притоци, вливащи се в райони със значителен потенциален риск от наводнение.

Черноморски район

Съгласно ПУРБ на ЧРБУ целите, които са свързани с подобряване на екологичното и химично състояние на водните тела са заложили като „постигане на добро състояние по биологични и физикохимични елементи”, за които не е постигнато добро състояние. За всички 205 повърхностни водни тела в териториалният обхват на Черноморски район за басейново управление на водите са определени цели в зависимост от общото екологично и химично състояние на ВТ.

За повърхностните водни тела в добро екологично състояние/добър екологичен потенциал и добро химично състояние са планирани следните цели за опазване на околната среда: към 2015 г.: „Поддържане и запазване на добро екологично състояние/добър екологичен потенциал“ и „Поддържане и запазване на добро химично състояние“; към 2021 г. и 2027 г.: „Запазване на добро екологично състояние/добър екологичен потенциал“, „Запазване на добро химично състояние“.

За повърхностните водни тела в по-ниско от добро екологично състояние/по-нисък от добър екологичен потенциал са планирани следните цели за опазване на околната среда, в зависимост от обосноваване на изключение: към 2015 г.: „Предотвратяване влошаването на екологичното състояние/потенциал“, „Опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло“. към 2021 г. и към 2027 г. - „Предотвратяване влошаването на екологичното състояние/потенциал“, „Опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло за постигане на умерено/добро екологично състояние“, „Постигане на умерено/добро състояние по биологични елементи“, „Постигане на умерено/добро състояние по физикохимични елементи“, „Запазване на добро екологично състояние/потенциал“. За повърхностните водни тела в по-ниско от добро химично състояние са планирани следните цели, в зависимост от обосноваване на изключение: към 2015 г.: „Постигане на добро химично състояние“, „Предотвратяване, прогресивно намаляване и прекратяване наведнъж или на етапи на замърсяването от емисии, зауствания и изпускания на приоритетни и

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

приоритетно опасни вещества“. към 2021 г и към 2027 г. „Постигане на добро химично състояние“, „Запазване на добро химично състояние“; „Предотвратяване, прогресивно намаляване и прекратяване наведнъж или на етапи на замърсяването от емисии, зауствания и изпускания на приоритетни и приоритетно опасни вещества“.

В актуализирания ПУРБ са приложени следните изключения:

1. Водни тела, за които постигането на целите ще стане поетапно след 2015 г. по технически причини - 2 бр. ВТ;
2. Естествените условия не позволяват достигане на доброто състояние до 2015 г. 47 бр. ВТ;
3. По – малко строги цели.

Резултати/ ефект от мерките

Във връзка с подобряване екологичното състояние на водните тела по биологични и физикохимични елементи в периода на първия ПУРБ за вътрешни води реки и езера – 140 бр. водни тела са планирани мерки за 116 бр. водни тела, не са планирани мерки за 12 бр. ВТ. Ефективността от изпълнените мерки е следната: 1. Мерките имат положителен ефект за 11 бр. ВТ. 2. Липсва или е налице недостатъчен ефект за постигане на поставените цели за 84 бр. ВТ. 3. Не може да се даде категорична оценка за ефекта от мерките за 19 бр. ВТ.

За първия ПУРБ за крайбрежни морски води - общо 13 бр. водни тела за всички ВТ са планирани мерки. Ефективността от изпълнените мерки е следната: 1. Мерките имат положителен ефект за 4 бр. водни тела. 2. Липсва или е налице недостатъчен ефект за постигане на поставените цели за 7 бр. водни тела. 3. Не може да се даде категорична оценка за ефекта от мерките за 2 бр. водни тела.

В ПУРБ 2016 - 2021 на ЧРБУ са планирани следните ключови типове мерки (КТМ):

Мерки насочени към намаляване на замърсяването от населените места: Движещи сили: Урбанизирани територии

КТМ 1: Изграждане или модернизиране на пречиствателни станции за отпадъчни води;

КТМ 8: Ефективност на ползването на вода, технически мерки за напояване, промишленост, енергетика и домакинства;

КТМ 13: Мерки за опазване на питейната вода;

КТМ 14: Научноизследователска дейност, подобряване на базата от знания за намаляване на несигурността;

КТМ 21: Мерки за недопускане или контрол на замърсяването от урбанизирани зони, транспорт и изградена инфраструктура;

Мерки насочени към намаляване на замърсяването от индустриални източници: Индустрия

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

КТМ 15: Мерки за поетапно прекратяване на емисиите, заустванията и загубите от приоритетни опасни вещества или за намаляване на емисиите, заустванията и загубите от приоритетни вещества;

КТМ 16: Модернизирани или подобрения на пречиствателни станции за промишлени отпадъчни води;

КТМ 21: Мерки за недопускане или контрол на замърсяването от урбанизирани зони, транспорт и изградена инфраструктура.

Мерки, насочени към намаляване на замърсяването от селското стопанство. Селско стопанство

КТМ 2: Намаляване на замърсяването с хранителни елементи от земеделието;

КТМ 3: Намаляване на замърсяването с пестициди от земеделието;

КТМ 14: Научноизследователска дейност, подобряване на базата от знания за намаляване на несигурността

Рибовъдство и аквакултури

КТМ 14: Научноизследователска дейност, подобряване на базата от знания за намаляване на несигурността.

Мерки насочени към намаляване на хидроморфологичния натиск. Индустрия и селско стопанство

КТМ 7: Подобряване на режима на оттока и/или определяне на екологичен отток ;

Рибовъдство и аквакултури

КТМ 5: Подобряване на надлъжната непрекъснатост;

КТМ 7: Подобряване на режима на оттока и/или определяне на екологичен отток.

Други

КТМ 5: Подобряване на надлъжната непрекъснатост;

КТМ 6: Подобряване на хидроморфологичните условия на водните тела.

Мерки насочени към опазване на зоните за защита

КТМ 13: Мерки за опазване на питейната вода;

КТМ 19: Мерки за недопускане или контрол на неблагоприятните въздействия от почивни дейности, включително любителски риболов;

КТМ 20: Мерки за недопускане или контрол на неблагоприятните въздействия от риболова и други видове експлоатация/отстраняване на животни и растения;

КТМ 6: Подобряване на хидроморфологичните условия на водните тела;

КТМ 7: Подобряване на режима на оттока и/или определяне на екологичен отток;

КТМ 14: Научноизследователска дейност, подобряване на базата от знания за намаляване на несигурността;

КТМ 2: Намаляване на замърсяването с хранителни елементи от земеделието;

КТМ 3: Намаляване на замърсяването с пестициди от земеделието.

Мерки насочени към опазване на крайбрежни морски води .

Транспорт

КТМ 14: Научноизследователска дейност, подобряване на базата от знания за намаляване на несигурността;

КТМ 21: Мерки за недопускане или контрол на замърсяването от урбанизирани зони, транспорт и изградена инфраструктура.

Други

КТМ 14: Научноизследователска дейност, подобряване на базата от знания за намаляване на несигурността.

Систематизация на Програмата от мерки за ЧБРУ е представена в *Приложение 7.2.6 на ПУРБ*.

Цели и мерки от ПУРН на ЧР

Приоритет № 1 Опазване на човешкия живот и на общественото здраве.

Цел 1.1 Минимизиране броя на засегнатите и пострадали хора от наводнения;

Цел 1.2 Осигуряване бързо отвеждане на водите при интензивни валежи и наводнения от урбанизираните територии;

Цел 1.3 Възстановяване на нормалните условия за живот;

Цел 1.4 Минимизиране броя на засегнатите обекти от социалната инфраструктура;

Приоритет № 2 По-висока степен на защита на критичната инфраструктура и бизнеса.

Цел 2.1 Подобряване на защитата на обекти от техническата инфраструктура;

Цел 2.2 Подобряване на защитата на значими стопански и културно-исторически обекти;

Приоритет № 3 Повишаване на защитата на околната среда.

Цел 3.1 Подобряване на защитата на канализационните системи;

Цел 3.2 Подобряване на защитата на индустриалните обекти - основно IPPC и SEVESO обекти;

Цел 3.3 Минимизиране на засегнатите зони за защита на водите, защитените територии и защитените зони;

Цел 3.4 Подобряване на водозадържащата способност на земеделските, горски и крайречни територии;

Приоритет № 4 Подобряване подготвеността и реакциите на населението.

Цел 4.1 Повишаване на подготвеността на населението за наводнения;

Цел 4.2 Подобряване на реакциите на населението при наводнения;

Приоритет № 5 Подобряване на административния капацитет за .

Цел 5.1 Създаване на съвременна нормативна уредба за устройственото планиране на териториите и УРН;

Цел 5.2 Осигуряване на оперативна информация за управление на риска от наводнения;

Цел 5.3 Повишаване на квалификацията на персонала, ангажиран с управление на риска от наводнения;

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Цел 5.4 Минимизиране на риска от наводнения по водното течение за целия речен басейн ;

Цел 5.5 Осигуряване адекватно реагиране на публичните институции при наводнения.

Приоритетите и целите се определят на ниво РЗПРН и речни басейни в обхвата на ПТГС.

- Мандренски реки
- Севернобургаски реки
- Южнобургаски реки
- Черно море.

Мерки

За съставянето на проекта на ПоМ е използвана базата от данни на Националния каталог от мерки по кодове, както следва:

Предотвратяване (Пр) 1. Избягване 2. Отстраняване или преместване 3. Намаляване 4. Друго предотвратяване

Защита (Защ) 1. Управление на оттока и речните басейни 2. Регулиране на оттока 3. Канали, крайбрежни и заливаеми ивици 4. Управление на повърхностни води 5. Друга защита

Подготвеност (По) 1. Прогнози и предупреждения за наводнения 2. Планиране на реакция при извънредни ситуации 3. Обществена осведоменост и готовност 4. Друга готовност

Възстановяване и преглед/Придобит опит (В) 1. Индивидуално и социално възстановяване 2. Възстановяване на околната среда 3. Друго възстановяване и преглед.

Реакция при наводнение (Р) 1. Национално ниво 2. Басейново ниво 3. Областно или общинско ниво 4. Друго ниво.

Други (Др)

Програмата от мерки за РЗПРН на ЧРБУ е представена в табличен вид в Приложение №18 ПУРН на ЧРБУ 2016 - 2021. Съгласно становище на директора на БДЧР изх № 04.00.78/178 от 28.6.2021г в програмата от мерки на ПУРН 2021-2026 не са включени мерки, съотносими с ПТГС и ТСИМ Програмата и Стратегията са допустими спрямо изискванията на ПУРН при спазване на мерките и законовите изисквания.

Интензивността на очакваните климатични промени в периода 2071- 2100 г. за ЧРБУ в обхвата на ПТГС и ТСИМ се очаква да е висока. Виж ПУРБ на ЧРБУ - раздел 2.2.8 – фигури 28, 29 , 30 и табл. 2.15, 2.16 и 2.17.

Цели на Р България за Морската околна среда

България не е дефинирала определения за добро състояние на морската околна среда -ДСМОС за всички дескриптори, поради липса на данни. Разграничението между определенията за добро състояние и екологичните цели не винаги е ясно показано. Определенията за ДСМОС и целите, са определени или на по-високо общо ниво, или на

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

много подробно и конкретно ниво - ниво индикатор, в зависимост от разглеждания дескриптор.

Програмите от мерки се отнасят за цялостната морска акватория в юрисдикцията на Р България – крайбрежни, териториални морски води и изключителната икономическа зона. Периодът на изпълнение на програмите от мерки е от 2016 до 2021 г.

Програмата от мерки е изготвена въз основа на първоначалната оценка, определението за „добро състояние“ (ДСМОС) за България, и на екологичните цели, дефинирани през 2012 г. Според РДМС, ПоМ трябва да помогне за намаляване на натиска върху морската околна среда, от страна на човешката дейност и за подобряване на състоянието и като се постигне ДСМОС до 2020 г.

Съществуващите мерки в обхвата на първия план за управление на речните басейни на БДЧР, обхващащ периода 2010-2015 г., са адресирани основно към намаляване нивото на замърсяване - замърсители и биогенни елементи във вътрешни и крайбрежни води. С цел намаляване на антропогенния натиск върху крайбрежните и териториалните води и осигуряване на съгласуваност с РДМС, в обхвата на втория план за управление на речните басейни на БДЧР за периода 2016-2021 г. са планирани допълнителни мерки, насочени главно към намаляване въвеждането на отпадъци от наземни източници (ПУРБ на ЧРБУ 2021 - 2026, приложение 7.2.а.).

Мерки за изпълнение при прилагането на Морската стратегия:

1. Определянето на местоположението на пристанища, места за дълбоководно заустване на отпадъчни води и за отглеждане на аквакултури, да се извършва на базата на хидродинамични модели, доказващи че ситуирането им на определеното място няма да доведе до влошаване качеството на водите за къпане.

2. При прилагане на мярка „Преразглеждане на зоните за драгиране и депониране на драгажни маси: изследване на пригодността на съществуващите места за депониране на драгажни маси и предложения за нови“:

2.1. При определяне на площадки за депониране - да се избягват местата, в които се концентрират или през които мигрират дънни риби с високо консервационно и/или стопанско значение (калкан, есетрови риби).

2.2. Да не се допускат нови места за депониране на драгажни маси в границите на защитените зони на недвижими културни ценности и зони за археологическо наблюдение по чл.160 и 161 на Закона за културното наследство.

2.3. За съгласуване на дейностите по драгиранията на морското дъно, възложителят да представя на БДЧР становище от Регионален исторически музей (РИМ) Варна, РИМ Бургас или Центъра за подводна археология – Созопол, с цел да не се засягат защитените територии и зони с НКН.

3. При изпълнение на мярка „Провеждане на дългосрочни наблюдения на въздействията в зоните, разрешени за тралиране с бийм трал: При необходимост, промяна на границите на тези зони и на изискванията за експлоатация.“ и мярка „Преразглеждане на

зоните за драгиране и депониране на драгажни маси - изследване на пригодността на съществуващите места за депониране на драгажни маси и предложения за нови.

4. Мярка „Развитие на нетрадиционни за България и/или иновативни биотехники за морското аквакултурно производство или за добив на стопански ценни видове” да се прилага само в случаите на производство на морски аквакултури от местни видове, естествено обитаващи Черно море, както и за добив на морски местни ресурси или вече интродуцирани и разпространени в Черно море видове.

Във връзка със становище на ЕК, представено в писмо № 1748259/9.3.2022г представяме мерките от ПУРБ на ЧБР за възстановяване/смекчаване на въздействията върху водните тела в резултат от туризма и съотносими към туризма: Изграждане или модернизиране на пречиствателни станции за отпадъчни води; Ефективност на ползването на вода, технически мерки за напояване; Мерки за опазване на питейната вода; Научноизследователска дейност, подобряване на базата от знания за намаляване на несигурността; Мерки за недопускане или контрол на замърсяването от урбанизирани зони, транспорт и изградена инфраструктура;

Съгласуване на целите за повърхностните води с управлението на риска от наводнения

Координацията на дейностите по разработката на ПУРН и актуализацията на ПУРБ е много важна предвид определянето на граничната линия между ПУРБ и ПУРН. Затова се търсят мерки със синергичен ефект, които едновременно допринасят както за намаляването на риска от наводненията - цел на Директивата за наводненията, така и за постигането на добър статус на водите цел на Рамковата директива за водите. Примери за такива мерки са „мерките за естествено водозадържане, вкл. укрепване и опазване на капацитета за естествено задържане и съхранение, който имат подземните води, почвите и екосистемите; мерки за възстановяването на връзката между разливните зони и реките, на меандрите, както и на влажните зони.

• *Провинции Одрин и Къркларели (Република Турция)*

Басейн Марица/Ергене

Екологичните цели за повърхностни водни тела са представени в табл. 57 и приложение 5 -ПУРБ на Марица – Ергене. Обобщените цели за постигане на добро състояние / потенциал и срок за постигането им са следните:

- Тела в добро състояние -2018 г.;
- Тела в умерено състояние -2024 и 2030 г.;
- Тела в лошо състояние – 2030 г.;
- Тела в неизвестно състояние – 2024 г.;
- СМВТ – 2024 г.
- ИВТ – 2024 г.

Програма от мерки -Табл. 65. ПУРБ на Марица/Ергене

Код и Групи Мерки от ПУРБ:

- 01 Точково и дифузно замърсяване;
- 02 Замърсяване на източника;
- 03 Подобряване на ефективността на водоползването;
- 04 Морфологично подобрене;
- 05 Прилагане на екологични потоци;
- 07 Питейна вода с проблеми по отношение на:
- 09 количеството,
- 10 приоритетни елементи,
- 11 контрол и управление;
- 12 Повишаване на наличността на ресурса;
- 13 Предотвратяване на наводнения;
- 19. Общи мерки

Басейн Мармара – провинция Къркларели - цели за качество на повърхностните води и ЗЗВ.

Цел за качество на водата; Определя се като най-доброто водно състояние, до което водното тяло може да достигне по отношение на химични, физикохимични, екологични, хидроморфологични и количествени показатели за най-висока степен на защита на водните организми във водно тяло. Целите за качество на водата се изразяват, за да се гарантира защитата на човешкото здраве и околната среда. Предприети са следните стъпки:

- определянето на параметрите на целта;
- за всеки параметър се определят гранични стойности на класа;
- избира се целевият клас, предвиден да бъде достигнат във водните тела. Система от 5 класа, е създадена в този контекст, съответно за физикохимични и биологични параметри, за речни и езерни водни тела;
- определени са необходими мерки за постигане на целите за качество на водата, в чувствителни зони и зони, уязвими към нитрати, както за вътрешните, така и за крайбрежните водни тела.

Мерки за постигане на целите са представени в План за действие за басейна Мармара. Формулирани са 5 групи мерки и техните параметри за изпълнение:

- Чувствителни водни обекти – премахване на Азот и Фосфор;
- Отпадъчни води – намаление на общ Азот - 70 % и общ Фосфор – 80 %;
- Твърди отпадъци - управление на филтрат, изграждане на нови и рехабилитация на стари депа;

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

- Уязвими зони от замърсяване с нитрати от земеделски източници – изпълнение на Правила за добра земеделска практика;
- Ерозия – контрол, залесяване и рехабилитация.

Във връзка със становище на ЕК, представено в писмо № 1748259/9.3.2022г представяме мерките за действие в басейни Марица - Ергене и Мармара за възстановяване/смекчаване на въздействията върху водните тела в резултат от туризма и съотносими към туризма: Мерки по точково и дифузно замърсяване и замърсяване на източника; Подобряване на ефективността на водоползването; Мерки за питейната вода с проблеми по отношение на количеството и качеството, Мерки за чувствителни водни обекти – премахване на Азот и Фосфор; Отпадъчни води – намаление на общ Азот - 70 % и общ Фосфор – 80 %; Мерки за ерозия – залесяване и рехабилитация.

Обобщение за състоянието на водите:

За територията на **Република България** - по причина на географското положение, атмосферната циркулация и ландшафта водния баланс е незадоволителен в пространствен и времеви аспект, като се включат и административни области Бургас, Ямбол и Хасково. По водни ресурси на глава от населението страната заема задно място на Балканския полуостров. България среща също сериозни предизвикателства поради мястото в засушлива зона, неравномерно разпределение на водните ресурси, амортизация на водоснабдителните системи и слаба изграденост на канализационната система. Изграждането на пречиствателни станции за отпадъчни води се забавя в сравнение с водоснабдителните системи и много водни екосистеми са още в риск. Необходимо е настойчиво прилагане на добри земеделски и фермерски практики; рекултивация на терени от минни дейности; възстановяване на реки, подобряване на крайбрежни райони; забрана за сечи на естествена крайбрежна растителност; ефективно използване на водите в т.ч. технически мерки за напояване, промишленост, енергетика и домакинства; модернизиране или подобрения на пречиствателни станции за промишлени отпадъчни води, включително от земеделски стопанства; изпълнение на проекти за изграждане, реконструкция, модернизация на ПСОВ на населени места;

За територията на Република Турция

Провинция Одрин - Основополагащи фактори в провинциите са: точково и дифузно замърсяване. Необходимо е одобряване на ефективността на водоползването и морфологичното подобрение. По отношение на питейната вода проблемите са по отношение на качеството, съдържание на приоритетни елементи, както и в контрола и управлението на СОЗ. Повърхностните води се нуждаят от опазване на наличния ресурс, както и предотвратяване на наводнения.

За водите на Провинция Къркларели важно е постигането на:

Чувствителни водни обекти – премахване на Азот и Фосфор;

Отпадъчни води – намаление на общ Азот и общ Фосфор;

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Твърди отпадъци - управление на филтрат, изграждане на нови и рехабилитация на стари депа;

Уязвими зони от замърсяване с нитрати от земеделски източници – изпълнение на Правила за добра земеделска практика;

Ерозия – контрол, залесяване и рехабилитация.

За цялата територия в обхвата на ПТГС и ТСИМ следва да се съобразяват ограниченията, произтичащи от зоните за защита на водите и районите с риск от наводнения, при съобразяване на целите и спазване на приложимите мерки за опазване на водите.

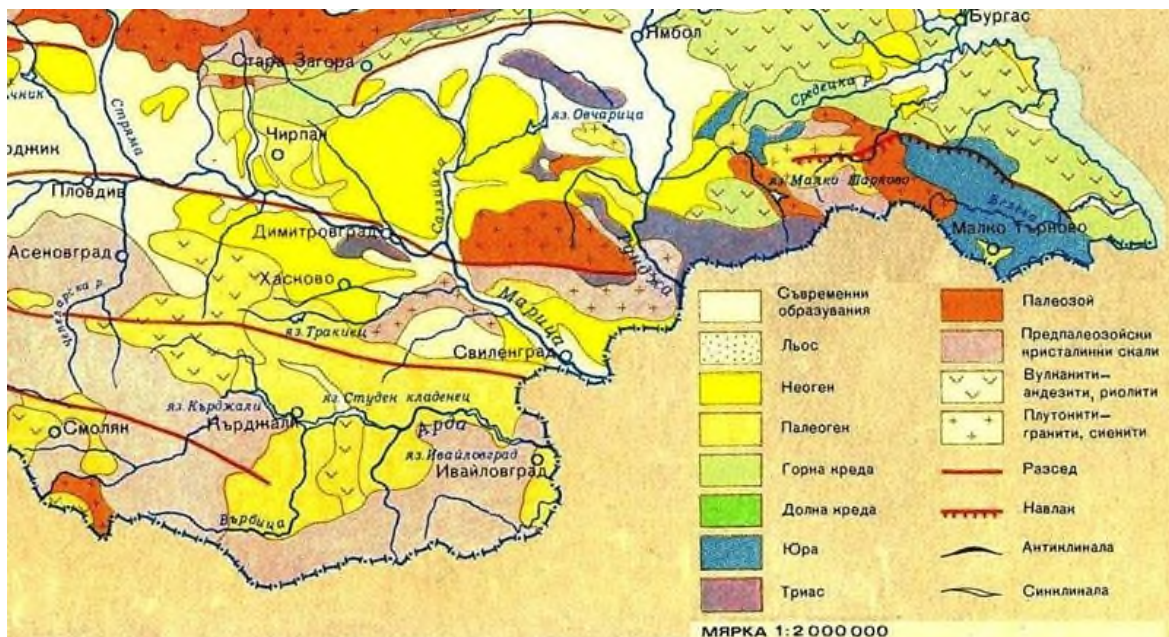
2.1.4. Състояние на земните недра

- **Области Бургас, Ямбол и Хасково (Република България)**

Геоложкият строеж на Източноромански район и Черноморски район е изключително разнообразен.

Литология и стратиграфия

На територията на Източноромански район и Черноморски район, в граничната зона с Р. Турция, са разпространени следните лито- и хроностратиграфски единици, описани отдолу нагоре (Фигура 2.1.4-1):

Фигура 2.1.4-1 Геоложка карта на Източноромански район и Черноморски район, в граничната зона с Р. Турция

Докамбрий - най-старите скали се разкриват в Сакар-Странджанската подобласт. Докамбрийските материали са представени от магматити и гнайси и заедно с палеозойските гранити, изграждат ядрата на Странджанската антиклинална структура. В архайските скали са установени прояви на базичен магматизъм и мигматизация.

Палеозой - С палеозойска възраст са широко разпространените в Южна България гранити и гранодиорити. В разглеждания район, от такива скали са изградени Сакар планина, Гранитовския плутон и в централните части на Странджа.

Мезозой

Триас - Триаските седименти се разкриват в Западното Средногорие, в Старозагорската ивица, при Димитровград и Тополовград. Те са представени от пясъчници в долната си част и карбонатни скали варовици и доломити в горната. При Тополовград и Димитровград варовиците са мраморизирани с по-чести теригенни прослойки.

Юра - В разглежданата територия, в източните части на Странджа, на сравнително малка площ се разкриват долноюрските седименти - кварцити, кварцитизувани пясъчници, алевролити, глинест шисти и др.

Креда - С най-широко разпространение тук са горнокредните материали. Развити са основно в Бургаския синклинорий и Източното Средногорие. Разкриват се флишки, въгленосни и вулканогенно-седиментогенни (предимно с андезитов, трахиандезитов и трахибазалтов състав) скали.

Неозой

Палеоген - Палеогенът е разпространен в Централната част на Горнотракийската низина (Чирпански праг). Изграден е от варовиците при гр. Чирпан, гр. Димитровград и разливи от среднокисели вулканити – латити, андезити, шошонити.

Неоген – Неогенските материали се срещат в грабеновидните понижения на басейна. В повечето от тях те са покрити от кватеренерни наслаги и не се разкриват на повърхността (с изключение на Горнотракийската низина и Свиленградското понижение). Те са представени от теригенни материали предимно на глини, алевролити, глинести пясъци и пясъчливи глини, с прослойки от пясъци, конгломерати, въглища. С най-широко разпространение са алувиално-пролувиалните седименти на Ахматовската свита.

Кватернер - Кватернерът е широко разпространен в района, във всички свои разновидности: алувий, пролувий, делувия, колувий и т.н. Според местоположението и произхода си се разкриват теригенни скали с различна зърнометрия – от валуни в пролувиално-алувиалните наслаги в Родопите и склоновете им, през чакъли и пясъци до глини в изветрителните кори на по-стари финотеригенните скали. Най-големи натрупвания на кватернерни наслаги – предимно на пролувий и алувий има в наложените грабеновидни депресии – Горнотракийската, Карловската и т.н. В терасите на повечето реки са се отложили алувиални материали – пясъци, чакъли и глини.

Тектоника

Съгласно тектонското райониране на страната (според Йовчев, 1971) Източнобалморският район попада в две от трите основни тектонски единици в България - Алпийската нагъната система и Родопския срединен масив. Като граница между тях се възприемат най-южните части на Маришкия дълбочинен разлом - най-импозантната разломна структура у нас. Тя представлява разломен сноп с приблизителна ориентация запад-изток, с променяща се ширина. Тектонските зони в района са:

1. Западнобалканска тектонска зона - От тази зона в разглежданата територия попадат само южните отдели на Централнобалканската антиклинала, със нейните усложнения от по-нисък порядък. Тази зона е отделена от Средногорската зона чрез Задбалканския дълбочинен разлом. От тази тектонска зона взимат началото си голям брой от левите притоци на р. Марица и р. Тунджа.
2. Източнобалканска тектонска зона - В по-голямата си част тази зона се разполага в Черноморския басейн. Често Западнобалканската и Източнобалканската тектонски зони се разглеждат и като една - Старопланинска.
3. Средногорска тектонска зона - Тази зона е широко застъпената в Източнобалморския район и частично в Черноморския район. В нея са разположени основните части на средните и долни течения на р. Марица, р. Тунджа и левите им притоци. Тя представлява сложна тектонска постройка, като по-важни структури от по-нисък ред. На фона им като структури са се образували поредица от наложени грабени, запълнени с неогенски и кватернерни материали и формирали се по големите тектонски нарушения. По Задбалканския разлом в границите на разглежданата територия по-важни от тях са: Пирдопски грабен, Карловски грабен, Шейновски грабен, Казанлъшки грабен, Гурково-Твърдишки грабен, Стралджански грабен.
4. По Маришкия разломен сноп са се образували: Ихимански грабен, Костенецки грабен, Горнотракийската депресия - най-голямата наложена депресия в страната. Тя е значително усложнена и в нея се отделят няколко структури от по-нисък ред.
5. Сакар-Странджанска тектонска зона - В тази зона се намира водосборът на средното и долното течение на р.Тунджа, както и на част от водосборите на десните притоци в долното течение на р. Марица. По-важни структури от по-нисък ред в обсега на басейна са западните части на Странджанския антиклинорий (Сакарска антиклинала; Тополовградска синклинала и др.) и наложените депресии на Източномаришкото и Елховското (Ямбол-Елховско) понижения.
6. Бургаски синклинорий - В най-западната част на тази зона попада водосборът на р. Марица., както и водосборите на реките от ЧР – Средецка, Факийска, Айтоска, Дяволска, Ропотамо, Велека, Резовска.

Металогенният облик на трансграничните райони се оформя през късноалпийската епсха, когато се образуват почти всички промишлени натрупвания на ендеогенни метални и

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

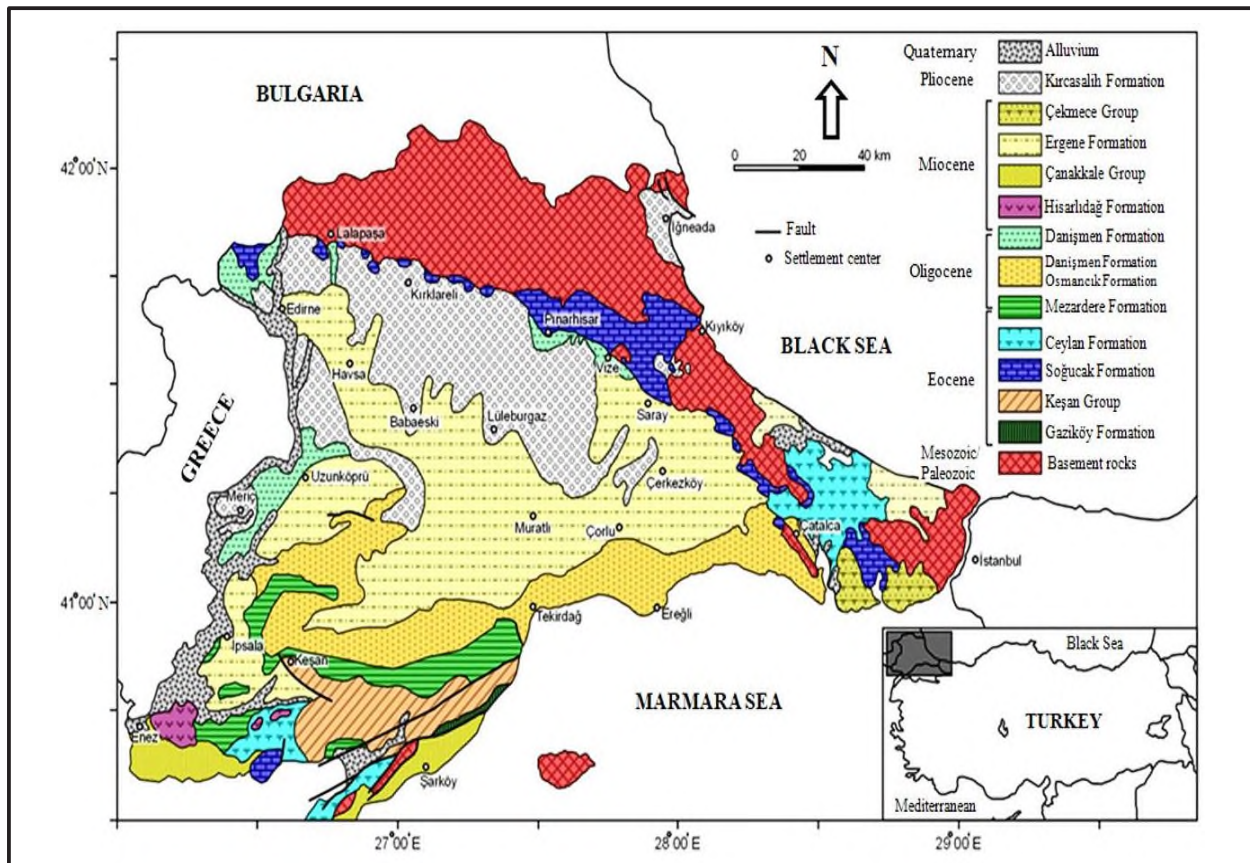
неметални полезни изкопаеми. Те са генетично и/или парагенетично свързани с късноалпийския екстензивен магматизъм. От металните находища по-широко разпространение имат оловно-цинковите, медните, в парагенеза на сребро и злато, магнетит, шеелит, молибден и др. По значителни са находищата на мед в Бургаски мини – „Бърли бряг“ и „Зидарово“. От неметалните находища са развити основно въглищните - лигнити, в райма на гр. Раднево, където експлоатацията се извърва по открит способ.

Двата района са богати на термоминерални изворни води. Основно те са привързани към зоните с активен тектонски режим.

Сеизмичната активност в разглежданите райони е доста висока. Известното като Чирпанското земетресение, е поредица от сеизмични трусове между 14 и 25 април 1928 г. край Чирпан, Поповица и Гълъбово в Маришкия сеизмичен район в Южна България. Най-силният от трусовете – на 18 април с магнитуд 7,0 по Рихтер.

• **Провинции Одрин и Къркларели (Република Турция)**

Геоложкият строеж на двете провинции е сравнително добре изучен, във връзка с проучването и експлоатацията на лигнитни въглища, нефт и газ в района.

Фигура 2.1.4-2 Геоложка карта на Тракийския басейн

Тракийският басейн е заобиколен от планина Истранка/Странджа на север, от Източни Родопи на запад и масива Мендерес на юг. Масивът Странджа е изграден от гнайсови скали в основата, които са покрити от палеозойски и мезозойски седиментни скали. Последните са метаморфозирани в зеленшистови фации. Седиментните скали са пресечени от къснокредни гранодиоритни скали и локално покрити от вулкано-седиментни отложения. Гранитните скали се разкриват в южната част на масива Странджа (**Фигура 2.1.4-2**).

В басейна на Тракия са извършени интензивни геоложки проучвания за оползотворяване на нефтения и газов потенциал на региона. Изследванията и проучванията са най-важните източници за стратиграфската номенклатура на Тракийския басейн.

В Централна и Северна Тракия миоценските и постмиоценските единици покриват еоцен-олигоценските отложения. Следователно литостратиграфската рамка на Тракийския басейн се установява въз основа на информация от скални единици, разкрити в Южна Тракия, полуостров Галиполи, *Bozcaada* и *Gökçeada*, както и сеизмични линии за проучване на нефтени кладенци. Еоцен-олигоценските седименти излизат от басейна на Тракия на юг от Мраморно море и полуостров Бига, в района между Муданя и Тириле и п-в Армутлу и следователно южната граница на басейнът не е дефинирана.

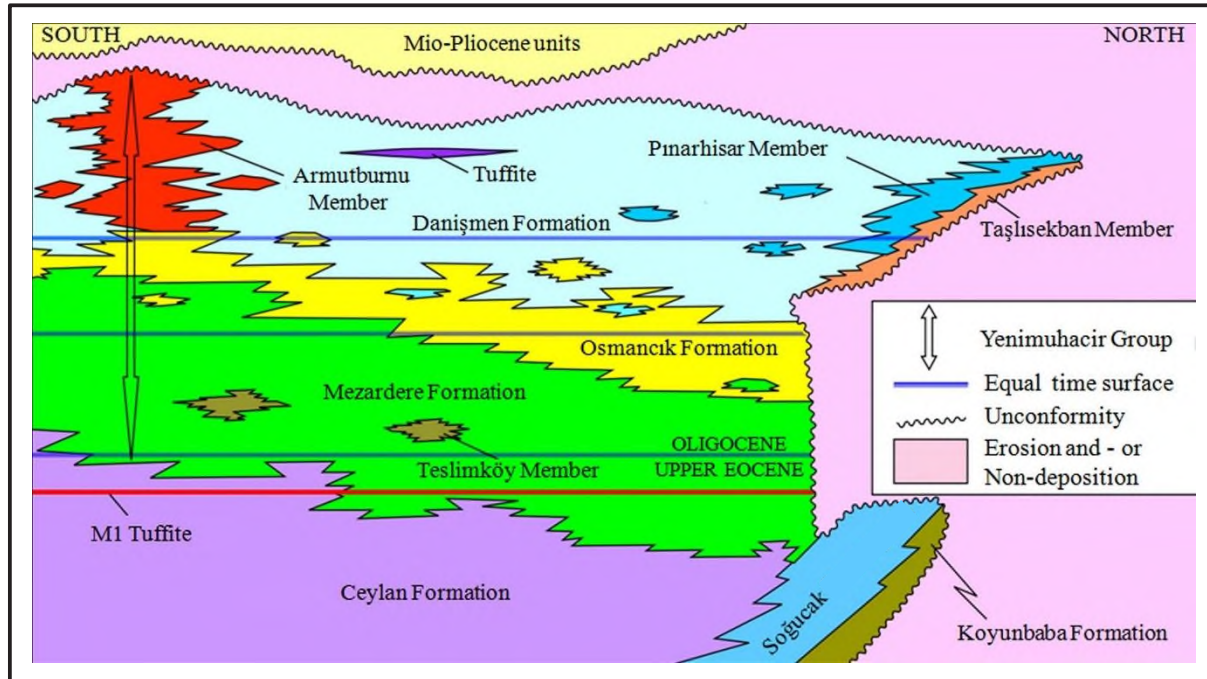
Тракийският басейн е междупланински терциерен басейн с триъгълна форма, в който са разкрити средноеоцен-плиоценски отложения. В басейна утаяването вероятно е започнало през ранния еоцен с трансгресивна последователност. Пренебрегвайки прекъсванията и ерозията, седиментацията продължаваше доскоро. Основата на басейна е изградена от метаморфен комплекс. Терциерната последователност, която обхваща почти целия регион на Тракия, разкриваща се от южната част на планината Странджа, е с дебелина над 9000 m. Терциерните отложения в Тракия са съставени предимно от класти, но съдържат карбонати в шелфовите зони и хребетите и хълмовете в централния басейн. Тези единици са отложени в седем различни интервала от време в басейни, характеризиращи се със значителни етапи на повдигане и ерозия (**Фигури 2.1.4-2 и 3**). В централните части на басейна седиментацията е отчасти непрекъсната, докато някои части преминават в етапи на прекъсване и ерозия.

Поради своя лигнитен потенциал, басейнът е обект на интензивни геоложки изследвания. Лигнитите в северната част на басейна на Тракия обикновено се срещат на юг от масива Странджа – Истанбул-Силиври- Синекли; Текирдаг-Сарай-Кючук Йонкаль. Въглищните прояви в южната част на Тракийския басейн включват Кешан, Малкара, Узункьопрю и Марицафи, Лигнитите на север и юг от басейна постепенно се задълбочават до центъра на басейна и достигат дълбочина от 600 m.

Стратиграфия

Опростената геоложка карта и обобщения стратиграфски колонен разрез на Тракийския басейн са дадени съответно с **Фигури 2.1.4-2 и 3**. В Тракийския басейн палеоцен-плейстоценските отлагания са отделени едно от друго с ъглово несъответствие.

Палеоцен-долноеоценски отлагания са открити в ограничена територия в Югозападна Тракия и п-в Галиполи и покрита със средноеоценски варовик .

Фигура 2.1.4-3 Стратиграфски профил на Тракийския басейн

Yenimuhacir Група

Групата Yenimuhacir, отдолу нагоре, е съставена от формации Mezardere, Osmancık и Danişmen. В типовия си разрез дебелината на Мезардерската свита е 1540 м, Според палинологични изследвания възрастта на формиране е късен еоцен до ранен олигоцен. Дебелината на групата Yenimuhacir е 3500 м. Въз основа на палиноморфната съвкупност е определена възраст късен еоцен-ранен миоцен.

Групата Yenimuhacir е съставена от кластични скали като шисти, алевролити, пясъчници и конгломератни. Тези кластики съдържат междинни слоеве от туф, варовик и лигнит. Прослойките от туфи могат да бъдат диференцирани като маркер и проследени на голямо разстояние. Нивата на пясъчника също се намират в рамките на единицата и те могат да бъдат картографирани отделно като член Teslimköy.

Формацията Osmancık обикновено е преходна към подлежащите формации Мезардере и горните формации Danişmen. В много части на региона образуванията на Османджик и над него Данишмен са припокрити от формации Ergene и Kırcaçalih. Формацията Osmancık е регресивна единица, която е формирана в трансгресивна седиментация с постепенно увеличение на размера на зърната в горните части на разреза. Състои се предимно от пясъчник, шисти и по-малко количество конгломерат, варовик и

туфи. В типовия участък свитата Османджик е с дебелина 810 m. Подобни дебелини се наблюдават и в сондажи, пробити в района на Тракия. При палинологични проучвания, проведени върху образуването на Osmancik, са получени сухоземни и морски палиноморфи от ранен-късен олигоцен.

Формация Данишмен

Формация Danişmen е описана за първи път в етап на формиране от Ünal (1967). Kasar et al. (1983) променя името на формация Danişmen, тъй като литологията не е хомогенна. Членовете на Taşlısekban и Pınarhisar са диференцирани в основата на единицата, докато членът Armutburnu се среща в страничен и вертикален преход. Формацията Danişmen постепенно се променя в основна формация Osmancik. В някои райони формацията Danişmen е значително ерозирана и несъгласно покрита от млади единици. Единицата несъгласно се намира над по-старите единици по фланговете на Странджа, където липсват формирования Османджик и Мезардере. Формацията Danişmen е най-високата единица на регресивната седиментация. Състои се от езерни, блатисти, заливни и речни отлагания. Вкаменелости на риби в Северна Тракия и силицилизирани гори в Южна Тракия са много разпространени. Рядко се наблюдават отложения на туф-туфит и варовик. Подземната дебелина на свитата Данишмен е близо 1000 m. Формацията има възраст от късен олигоцен до ранен олигоцен.

Основно лигнитните въглища се ракриват в долната част на свитата Данишмен. Това се установява от сондажните проучвания, които локализируют лигнитите на контакта между свитите Данишмен и Османджик.

Свитата Taşlısekban, и членовете на Pınarhisar и Armutburnu са обособени в рамките на формацията Danişmen. В райони, където формацията Danişmen се разкрива на повърхността, лигнитните пластове се експлоатират чрез открити и подземни рудници.

Ергене Формация

Миоценските отлагания на север от палеовисочината Ганосдаг-Корудаг-Хисарлидаг са включени в Ergene формацията. Членовете й Челеби и Синанли са диференцирани в рамките на единицата

Контактите на формацията са с ъглово несъгласие с по-старите единици и отгоре залягашата формация Kırçasalılı. Единицата е съставена от кръстосани конгломерати и пясъчници с езерен фасциес. В глинестите пясъчници и глини има изобилие от вкаменелости на растения и гръбначни животни. Дебелината на образуването е 0-60 m в граничните части на басейна и 800-1200 m - в центъра на басейна. Според Perinçek (1987) групата Ergene (заедно с Ergene и Kırçasalılı формации) е от късномиоцен-плиоценска възраст.

Каратепе базалт

Намира се в по-ниските нива на Ergene формацията и в кластите на Ergene формацията. Каратепският базалт е съставен от черни оливинитин базалти. Базалтите обикновено са като поток от лава и показват колонна структура. Според Siyako (2006b) те са

късномиоценовски по възраст. Предполага се, че вулканичната активност на базалта Каратепе е свързана с Тракийската разломна система.

Кърджасалих (Тракия) Формация

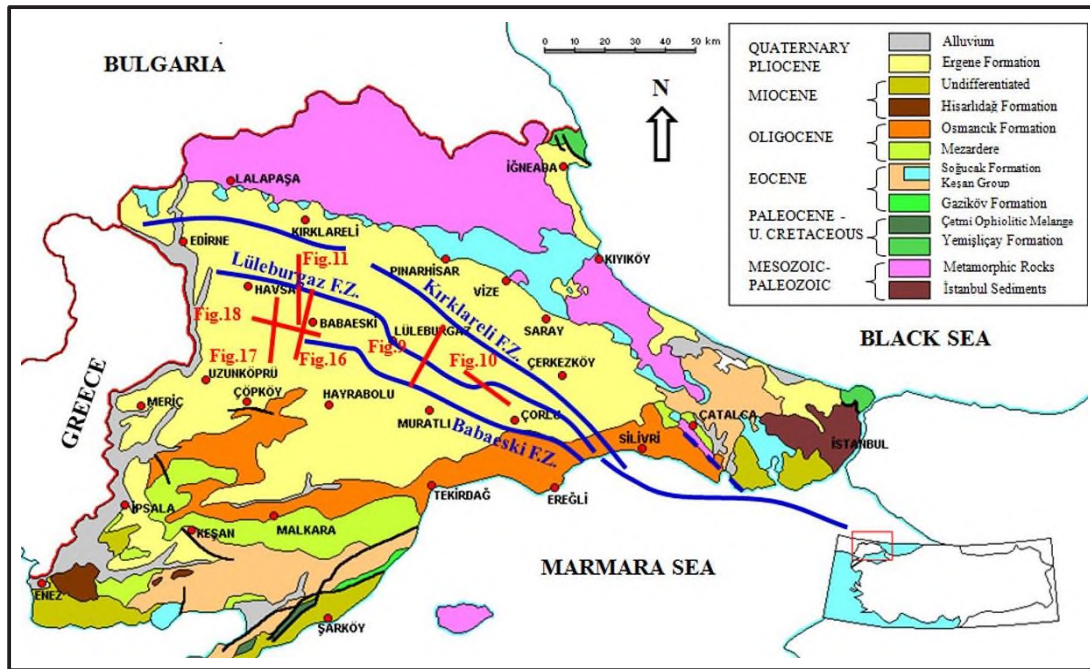
Къркасалихската свита с ъглово несъгласие се разполага над почти всички по-стари единици в Тракия. Покрита е от кватернерни отложения. Формацията е изградена от неуплътнен едрозърнест конгломерат, пясъчник и рядко глинести материали. Късовете обикновено се състоят от кварц, кварцит, рядко шисти, метагранит и вулканични скални фрагменти. Отложенията имат алувиален произход.

Структурна геология

Известно е, че структурните линии, които са описани като Тракийска разломна система, са латерален разлом, образуван преди отлагането на Ergene свита. Според оценката на сеизмичните данни от Перинчек (1991), Северноанадолският разлом в Тракийския басейн е бил активен преди късния миоцен. Отделните линии на този разлом са наречен от югоизток на северозапад като разломна зона Kirklareli, Babaeski и Lüleburgaz (Фигура 4). Тази разломна система е била активна в началото на късния миоцен след отлагането на свитата Данишмен, но преди отлагането на формацията Ergene. По осите на тези структури и особено в разломните зони е настъпила значителна ерозия. Поради тази ерозия, в някои части на басейна Данишменската свита е частично или напълно ерозирана. Формация Ergene, която се отлага по-късно, в резултат на тази ерозия заляга директно над отложенията на формацията Osmancik, в някои райони. В допълнение към ерозията на формацията Danişmen в палео-височини, които са се развили в резултат на разлома, Ergene формацията е отложена като по-тънка, тъй като тези области са запазили структурните си височини. Формацията Ergene е дебела в синклиналинални структури и в зоните на депресия. Дейността на такива разломи е продължена след отлагането на Ergene свита и в някои области в източната част на басейна, пластове в основата на Ergene формацията са били сгънати в резултат на компресия, причинена от разломната дейност.

В провинции Одрин и Къркларели се добиват широк диапазон полезни изкопаеми. От металните находища се експлоатират медни, оловно-цинкови и манганови руди. От неметалните руди се добиват флуор, перлит, бентонит, кварцови пясъци, глини, скално-облицовъчни материали, мергели и варовици за циментовата промишленост. Широко развит е добива на лигнитни въглища, чрез открити минни котловани и подземни рудници.

Сеизмичната активност в разглежданите райони е доста висока. Последното земетресени стана през 2017 г в района на Чанаккале /Дарданелите/, Западна Турция. Първият трус бе с магнитуд 5.3 по Рихтер, след няколко часа последва втори със същия интензитет. Според турската сеизмологична служба епицентърът е бил на дълбочина около 10 км в Егейско море.

Фигура 2.1.4-4 Структурна карта на Тракийския басейн

Обобщение на състоянието на земните недра

Геолого-тектонското развитие на територията в трансграничните райони на Р. Турция и Р. България имат сходен характер. Съвременният релеф е разнообразен, присъстват предимно ниски планини и добре оформени речни долини, котловини и низини. Големи геолого-тектонски структури са развити на територията на двете страни – Тракиската депресия, Странджанския антиклинорий и др. Ерозионните процеси са характерни за издигнатите части на релефа, а отлагането на наносния материал се извършва основно в котловините, низините и водните басейни.

Металогенният облик на трансграничните райони се оформя през късноалпийската епха, когато се образуват почти всички промишлени натрупвания на ендеогенни метални и неметални полезни изкопаеми. Те са генетично и/или парагенетично свързани с късноалпийския екстензивен магматизъм. От металните находища по-широко разпространение имат оловно-цинковите, манган, медните в парагенеза на сребро и злато и др. От неметалните находища са развити основно въглищните, флуорит, кварцови пясъци, бентонит, скало-облицовъчни, перлити мрамори и др.

Земните недра са един от компонентите на околната среда и са невъзобновими природни ресурси. Контрол по отношение опазването и екологосъобразното използване на земните недра и подземните богатства, както и опазването на околната среда при дейности по търсене, проучване и добив на подземни богатства в Република България е регламентиран със ЗООС и Закона за подземните богатства и подзаконовите нормативни актове към тях. Търсенето и проучването на подземни богатства започва след решение на Министерски съвет

за предоставяне на разрешение, разрешение и сключване на договор със съответното компетентно министерство. Така също се изготвят и съгласуват съответните проекти, съгласно разпоредбите на ЗПБ.

Добивът на подземни богатства се извършва след предоставяне на концесия съгласно разпоредбите на Закона за концесиите и ЗПБ, както и след изготвяне и съгласуване на Цялостни проекти за добив и рекултивация на нарушени терени за срока на предоставената концесия

Съгласно действащото законодателство – *Закон за опазване на земеделските земи и Наредба №26 За рекултивация на нарушени терени, подобряване на слабопродуктивни земи, отнемане и оползотворяване на хумустния слой*, на всички нарушени терени от минно-добивната дейност се провежда задължително техническа и биологична рекултивация.

Като част от Балканския полуостров, трансграничните територии на Турция и България са силно застрашени от сеизмичната активност на земните недра. Земетресенията са природни бедствия, предизвикани от въздействието на сеизмичните вълни върху земната повърхност. Сеизмичните вълни се генерират в процеса на разкъсване на земната среда, вследствие на натрупани напрежения - резултат от вътрешноземни причини. Земетресенията са най-ярката, силна и бърза проява на съвременните движения в земната кора и са резултат от движението на континенталните плочи. Те са концентрирани в сеизмични пояси, които съвпадат със зоните на контакт и на относителни движения между големите литосферни плочи. Балканският полуостров е най-активният за Европа възел от Алпо-Хималайския пояс. През последните години се наблюдава значителното повишаване на сеизмичната активност на Балканите.

2.1.5. Състояние на почвите и земята

- **Области Бургас, Ямбол и Хасково (Република България)**

Почви

Почвите на Република България попадат в две европейски почвено-географски области: Карпатско-Дунавска и Средиземноморска, които са основни части от Суббореалния и Субтропичния почвен сектор на Европа. На територията на България са отделени Долнодунавска почвена подобласт, която е част от Карпатско-Дунавската област и Балканско-Средиземноморска почвена подобласт – част от Средиземноморската област.

Почвите на територията на области **Бургас, Ямбол, Хасково** попадат в границите на:

- **Средиземноморска област, Балканско-Средиземноморската почвена подобласт** със следните провинции: Среднотракийско Тунджанска (14 – части от области Бургас и Ямбол, област Хасково); Странджанска – пояс Среднопланински (17 – част от област Бургас); Източнородопско - Сакарска (16 – част от област Ямбол).

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

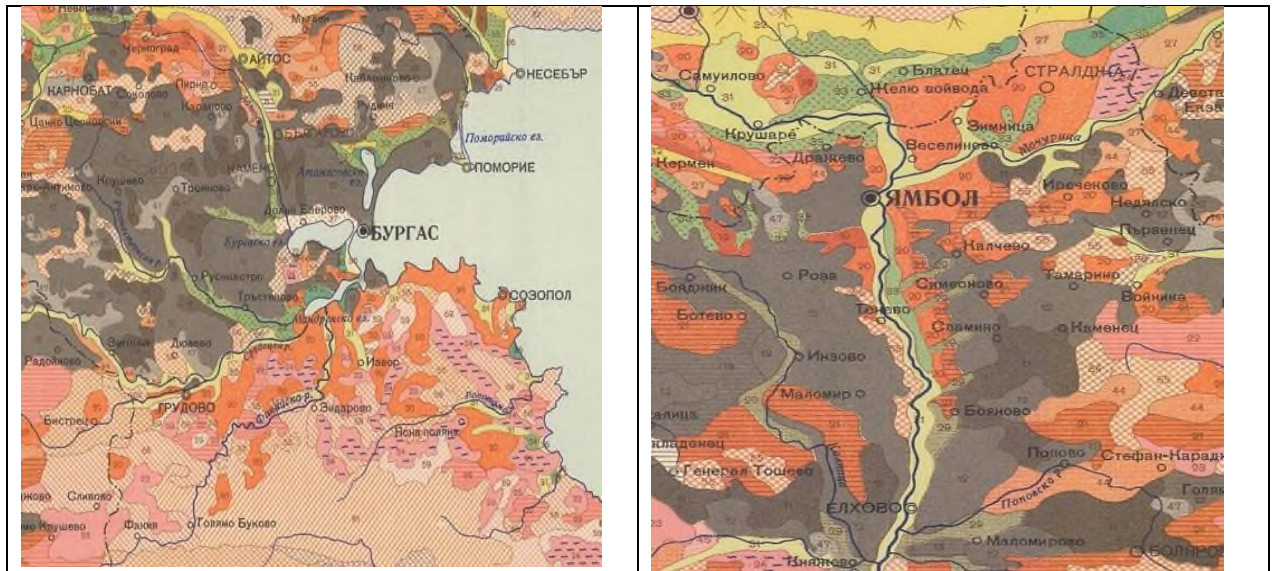

<p>I – ДОЛНОДУНАВСКА ПОЧВЕНА ПОДОБЛАСТ (попада в Карпатско-Дунавска почвена област) с провинции:</p> <p>1 – Западна Долнодунавска; 2 – Средна Долнодунавска; 3 – Дунавско-Добруджанска; 4 – Лудогорска; 5 – Провадийска; 6 – Западна Предбалканска; 7 – Средна Предбалканска; 8 – Източнобалканска; 9 – Старопланински средновисок; 10 – Старопланински висок;</p>	<p>II – БАЛКАНСКО-СРЕДИЗЕМНОМОРСКА ПОЧВЕНА ПОДОБЛАСТ (попада в Средиземноморска почвена област) с провинции:</p> <p>11 – Софийско-Криштинска; 12 – Забалканска; 13 – Средногорска; 14 – Среднопланинско-Турджанска; 15 – Струмско-Местенска; 16 – Илчинородско-Самарска; 17 – Странжанска; 18 – Среднопланинска; 18 – Витошко-Средногорска; 19 – Рило-Пиринска; 20 – Западнородопска; 21 – Осогово-Беласицка; Високопланинска – 22 (на Витоша, Рила, Пирин и Родопи).</p>
---	--

Източник: ИАОС

Фигура 2.1.5-1 Почвено-географски области в България

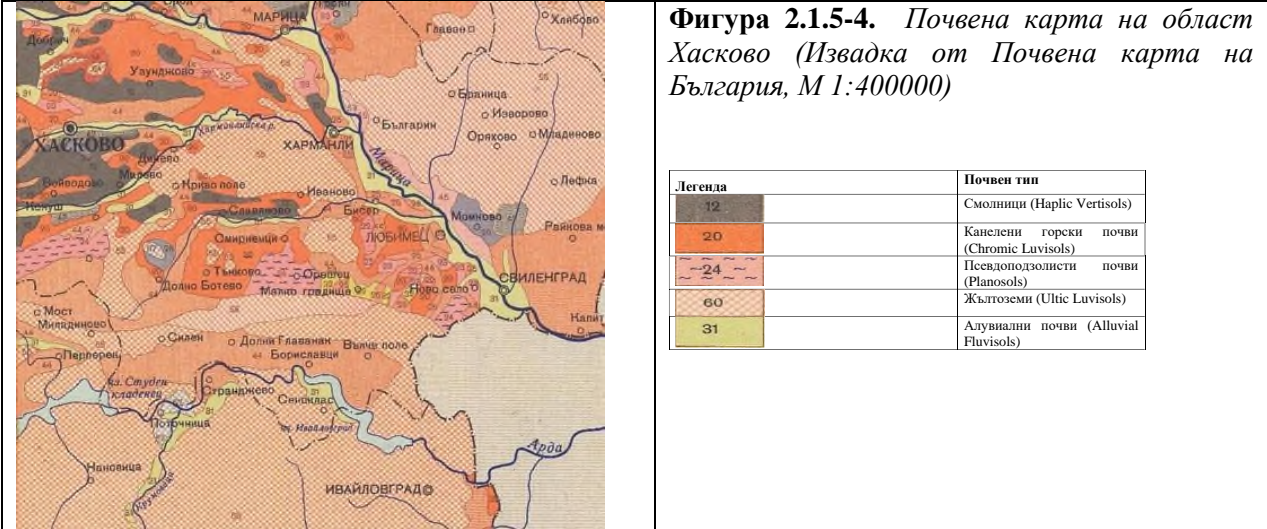
Представени са следните класове и типове почви: Наносни (Fluvisols) – Алувиално – Делувиални (Alluvial – Delluvial Fluvisols); Смолници (Vertisols); Лесивирани (Luvisols) – Канелени горски почви (Chromic Luvisols); Метаморфни (Cambisols) – Кафяви горски почви (Dystric – Eutric Cambisols); Примитивни (Leptosols) – Литосоли (Lithosols), Регосоли (Regosols), Ранкери (Rancers) и Рендзини (Rendzinas) – **Фигура 2.1.5-2, Фигура 2.1.5-3 и Фигура 2.1.5-4.**

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Фигура 2.1.5-2. Почвена карта на област Бургас (Извадка от Почвена карта на България, М 1:400000)	Фигура 2.1.5-3. Почвена карта на област Ямбол (Извадка от Почвена карта на България, М 1:400000)
--	---

Най-общо в равнинните части и по най-ниските хълмисти части на релефа са разпространени почви от клас **Смолници (Vertisols)**, които са подходящи за отглеждане на почти всички земеделски култури, характерни за нашите географски ширини, като пшеница, ечемик, овес, царевица, слънчоглед, памук, фасул, фий и др. Характерното за смолниците, е че по механичен състав те а глинести и изискват интензивна почвена обработка.

По-високите хълмисти части и по склоновете на оградните планини са разпространени почви от клас **Лесивирани (Luvisols) - Канелени горски почви**.

Алувиално ливадните почви (Fluvisols) са разположени в най-ниските, сравнително недобре дренирани, наносни терени по поречията на реките.

Почвената покривка в района на програмата е със слабо изразена височинна зоналност, а релефните форми нямат голямо разнообразие, което осигурява благоприятни условия за земеделие и отглеждането на различни култури: зърнено-житни и технически култури в равнинните части, трайни насаждения (лозя), тютюн в по-високите, южни части на ниските планини.

Провежданият ежегоден мониторинг показва, че почвите в области Бургас, Ямбол и Хасково са в добро екологично състояние по отношение на запасеност с биогенни елементи/органично вещество, оценена чрез измерени концентрации на общ азот, органичен въглерод и общ фосфор, а съотношението C/N показва благоприятни условия за разграждане/минерализиране на органичното вещество.

Земеползване

Съгласно „БАНСИК: Заетост и използване на територията през 2020 г. общо от цялата територия на области:

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

• **Бургас, Ямбол**, използваната земеделска площ* е 570325 ha (54.03 % от площта на „Югоизточен статистически район, използвана за земеделски нужди), от които общата обработваема земя** е 434937 ha (53,72% от площта на обработваемата земя в „Югоизточен статистически район) – **Таблица 2.1.5-1, Фигура 2.1.5-5 и Фигура 2.1.5-6.**

• **Хасково**, използваната площ за земеделски нужди е 420033 ha (70.33 % от площта на „Южен Централен статистически район, използвана за земеделски нужди), от които обработваемата земя е 146687 ha (73,44% от площта на обработваемата земя в „Южен Централен статистически район) - **Таблица 2.1.5-1, Фигура 2.1.5-5 и Фигура 2.1.5-6.**

Размерът на използваната земеделска площ* в области **Бургас, Ямбол и Хасково** е представен на **Фигура 2.1.5-5**. Цифрите в легендата и различното оцветяване показват относителния дял на използваната земеделска площ спрямо площта на съответната област, както следва: 31,3 – 44,6% за области Бургас и Хасково и 44,7 – 57,9% за област Ямбол.

* Използваната земеделска площ (ИЗП) е формирана от обработваемата земя, трайните насаждения, разсадници – код 40, постоянно затревените площи и семейните градини. През 2020 година се наблюдава увеличение с 0,19% спрямо предходната година.

Таблица 2.1.5-1. Основна заетост на територията в области Бургас, Ямбол и Хасково през 2020 г.

(МЗХГ отдел “Агростатистика”, Резултати и анализи, № 381 - октомври 2020)

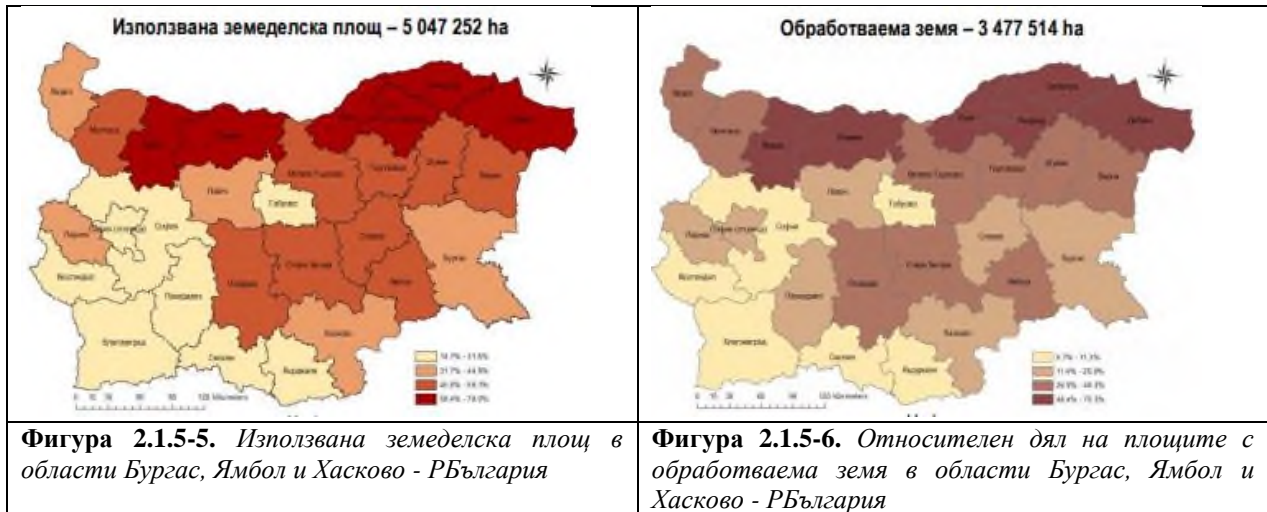
Основни категории/Райони и области	Зърнени (вкл. фураж)	Маслодайни	Технически	Зеленчуци и оранжерии	Ливади и едногодишни фуражни (без царевица)	Угари	Обработваема земя	Семейни градини	Постоянно затревени площи и ливадно-овощни градини	Трайни насаждения	Използвана земеделска площ	Площ със селскостопанско предназначение
България	2072678	947909	62727	90474	138191	149636	3461615	14636	1408481	152738	5037470	5222925
Югоизточен	328 121	213 877	23 033	18 347	16 691	32 549	632 618	2769	242519	39938	917844	936566
Бургас	102517	61179	9726	5058	4085	8559	191124	1556	76839	13520	283039	289459
Ямбол	85605	54193	5620	6724	3312	6925	162379	201	28702	3011	194292	196099
Южен централен	200157	106033	12763	25219	40106	31016	415298	3297	324311	41720	784625	815893
Хасково	60234	45659	4892	9071	9376	8357	137590	102	75929	12536	226157	234820

Размерът на обработваемите земи** в области **Бургас, Ямбол и Хасково** е представен на **Фигура 2.1.5-6**. Цифрите в легендата и различното оцветяване показват относителния дял на площите с обработваема земя спрямо площта на съответната област, както следва: 11,3 – 26,5% за области Бургас и Хасково, и 26,6 – 48,4% за област Ямбол.

** В обработваемата земя са включени площите, при които се прилага сеитбооборот, временните ливади с житни и бобови треви, угарите и оранжерии. През 2020 година се наблюдава увеличение с 0,46% спрямо предходната година.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

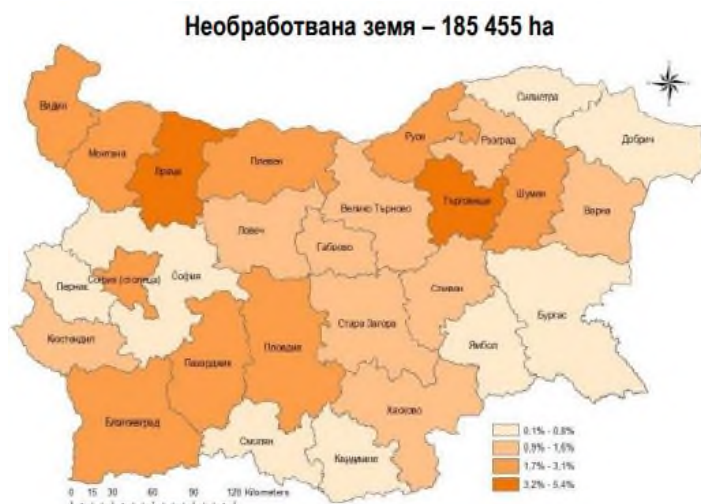

Необработваната земя включва както изоставени трайни насаждения, така и обработваема земя. Тези земи не са използвани за земеделско производство повече от пет години и експлоатационното им възстановяване е възможно с минимални средства. За територията на България през 2019 година се наблюдава намаляване с 5.3% спрямо предходната година (**Таблица 2.1.5-2**).

Таблица 2.1.5-2 Размер на необработваемата земя в РБългария

Категория	2019 година		2018 година		2017 година		2016 година	
	Площ, ha	% от площта на страната	Площ, ha	% от площта на страната	Площ, ha	% от площта на страната	Площ, ha	% от площта на страната
Необработваема земя	185455	1.70%	195918	1.80%	194783	1.80%	193228	1.70%

Размерът на необработваемите земи в **области Бургас, Ямбол и Хасково** е представен на **Фигура 2.1.5-7**. Цифрите в легендата и различното оцветяване показват относителния дял на площите с необработваема земя спрямо площта на съответната област, както следва: 0,1 – 0,8% за области Бургас и Ямбол и 0,9 – 1,6% за област Хасково.

Източник: БАНСИК, Резултати и анализи, № 367-2019, МЗХГ отдел „Агростатистика“

Фигура 2.1.5-7 Необработваема земя в България

На територията на **област Бургас** урбанизираните територии, включващи населени места, селищни образувания и територии с променено предназначение на земеделските земи за неземеделски нужди заемат площ от 44 999,03 ha. Площите заети от горските територии са 312 305,6 ha, от земеделските територии – 364 917,4 ha, от водни течения 18 840,7 ha, от транспортни връзки – 4 441,9 ha и територии заети от находища по подземни богатства – 20 594,1 ha. Нарушените терени на територията на РИОСВ – Бургас, предимно от добивната дейност на кариери и рудници, насипища и депа за отпадъци заемат площ от 472,14 ha, като тук е включена и площта на рекултивираните хвостохранилища, на които се извършва мониторинг (104,7 ha).

Област Ямбол - Площта на територията на областта е 3 355 кв. км, като 77% от нея са земеделски земи, а от тях 81% са обработваеми. Горските територии заемат 15,9% от територията на областта, като са най-много в общините Болярово - 27,6% и Елхово - 19,6%.

ЮИР разполага с 6340000 da обработваема земя, като през последните 10 години тя е увеличена, поради разширяването на частния сектор в земеделието. Средно на 1 жител в региона се падат 7,6 da обработваема земя, като по този показател регионът отстъпва единствено на регионите от Северна България. Това от своя страна е важен фактор за селскостопанската му специализация.

Характеристика на горските територии

Общата площ на горските територии в България 31.12.2019 г. възлиза на 4 149 351 ha. Инвентаризираните площи, придобили характеристиката на гора върху земеделски територии, са 114 979 ha. Държавните горски територии са на площ 3 096 056 ha (74,6% от общата площ), от които: 2 912 371 ha (70,2%) - управлявани от държавните предприятия по чл. 163 от Закона за горите, 172 417 ha (4,2%) – гори в националните паркове, резерватите и

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

поддържаните резервати, управлявани от МОСВ (в т.ч. Национален парк „Рила”, Национален парк „Пирин” и Национален парк „Централен Балкан”) и 11 268 ha (0,3%) - горски територии, предоставени за управление на Учебно-опитни горски стопанства. Недържавните горски територии са на площ от 1 053 295 ha, от които 561 595 ha - общински, 424 252 ha - собственост на физически лица, 67 448 ha - собственост на юридически лица, в т. ч. 19 195 ha - собственост на религиозни общности.

В сравнение с 2018 г., общата площ на горските територии се увеличава с 8 917 ha, основно вследствие на устройството на неустроени досега гори. В тази площ не влизат инвентаризираните площи, придобили характеристиката на гора върху земеделски територии. Горите в земеделски територии намаляват с 1 787 ha, до 114 979 ha. Динамиката на тези площи в посока увеличение е от новоустроени земеделски територии, придобили характеристиката на гора, и в посока намаление при причисляването им към горските територии с декларации и заповеди за промяна. Залесената площ нараства с 12 196 ha до 3 789 195 ha, което се дължи основно на инвентаризация на неинвентаризираните досега гори и на самозалесили се насаждения между последните две инвентаризации. Недървопроизводителната площ се увеличава с 4 352ha, достигайки 305 427 ha. Намаление има в площта на пожарища, голини, сечища, скали, реки, сипеи и други недървопроизводителни горски площи, а увеличение - при ливади, поляни, пътища и просеки, дължащо се на нова инвентаризация.

Съотношението между урбанизирани, земеделски и горски територии в Югоизточен район е 4,89 %: 41,87%: 52,07%. Средните стойности за България са съответно 5,02%, 42,31% и 51,68%. Природно защитените територии, вкл. тези по Натура 2000, обхващат общо 32,2% от територията на района (малко под средното за страната) и са разположени най-вече в горските, планински, крайморски и крайречни територии.

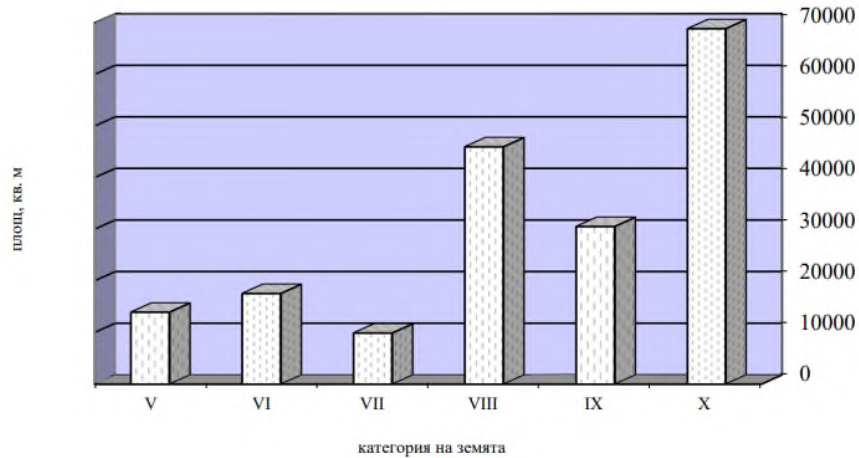
По данни от РИОСВ – Стара Загора през 2019 г. областите Стара Загора, Сливен и Ямбол е променено предназначението на общо 216 379 кв. м. земеделски земи за неземеделски нужди. Тяхното разпределение по категории е представено в **Таблица 2.1.5-3** и **Фигура 2.1.5-8**.

Таблица 2.1.5.1-3. Земеделски земи по категории и площ с променено предназначение на територията на РИОСВ – Стара Загора

Категория на земята	Площ, кв. м
V	15 410
VI	17 532
VII	9 880
VIII	45 971
IX	58 725
X	68 861
Обща площ	216 379

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Източник: РИОСВ – Стара Загора

Фигура 2.1.5-8. Промяна предназначението на земеделските земи през 2019 г. по категории, кв. м

Наред с благоприятните условия в селското стопанство има и редица проблеми, като разпокъсаността на имотите, напояването, изоставянето на обработваемите земи и др.

Проблемът с разпокъсаността на имотите, недоизградената и амортизирана инфраструктура в селските райони е базов за България.

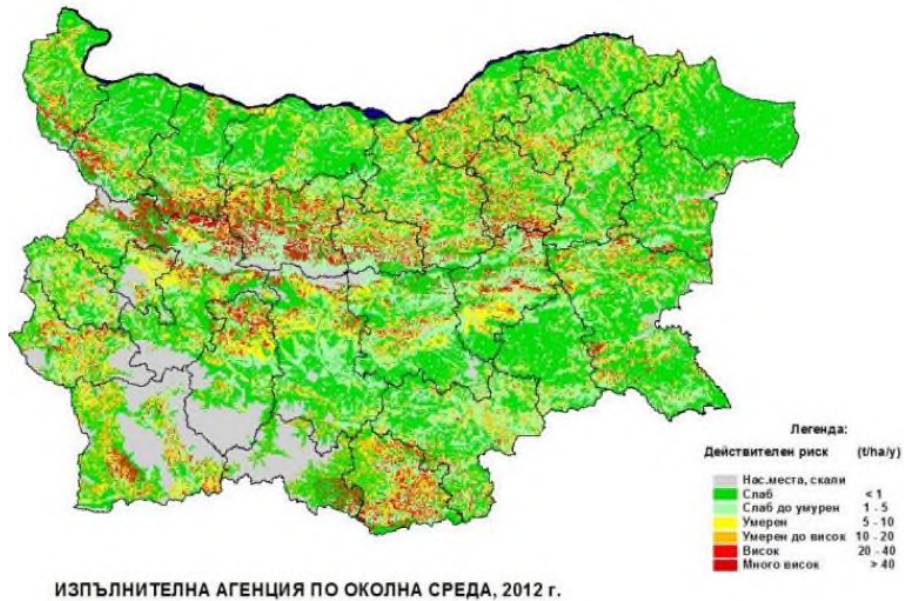
Деградация на земите

Деградацията на земите е сериозен глобален проблем, засягащ продоволствената сигурност, икономическото развитие, препитанието и благосъстоянието на 1,5 милиарда души. Деградираните земи губят способността си да предоставят основни екосистемни услуги, включително ресурси, местообитание, здрави почви, чиста вода и въздух.

Процесите, които увреждат почвите са: *ерозия; свлачища, уплътняване; запечатване; свлачища; вкисляване; засоляване; намаляване на почвеното органично вещество; замърсяване; добив на полезни изкопаеми.*

Ерозия

Водната ерозия засяга приблизително 40% от територията на страната, докато ветровата ерозия (в равнини и обезлесени райони) засяга приблизително 15% от територията на страната (Фигура 2.1.5.1-9).

Източник: ИАОС

Фигура 2.1.5-9. Действителен риск от плоскостна водна ерозия на почвата 2017 г.

В Бургаска област земите и почвите са подложени на деградация вследствие действието на природни (глобалната промяна на климата, повишаване на температурата и засушаване) и антропогенни фактори. Площите изложени на риск от водоплощна ерозия са малки петна предимно в северните и западни части на Странджа планина и по южните склонове на Стара планина.

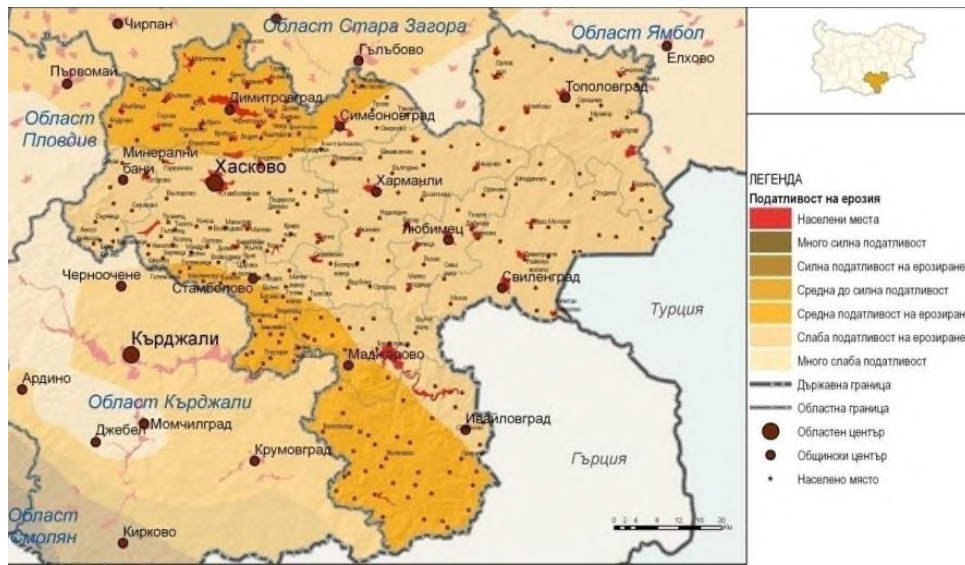
По статистически данни на водна ерозия са подложени 72% от всички обработваеми земи с наклон над 6⁰. Трайно засегнати от водна ерозия са 43% от общата площ на областта. На ветрова ерозия са подложени земите в равнинните и обезлесени райони. Те съставляват около 12% от обработваемите площи. Иригационна ерозия почти не се забелязва.

В Ямболска област подложените на риск от водоплощна ерозия територии са минимални и попадат предимно в западната част на Странджа планина.

В равнинната част на региона Горнотракийската равнина, в поречието на р. Марица и на слабо наклонени предпланински възвишения на Източните Родопи, водната ерозия е изразена в по-малка степен поради естественото затревяване и самозалесяване на земите, които не се обработват (Фигура 2.1.5-9). Общините, които в Хасковска област са застрашени от водна ерозия са Ивайловград, Маджарово, Свиленград, Симеоновград, Стамболово, Тополовград и Хасково (Фигура 2.1.5-10 Източник: Областна стратегия за развитие на Област Хасково 2014 – 2020 г. Национален център за териториално развитие, 2013 г.).

Доклад за екологична оценка

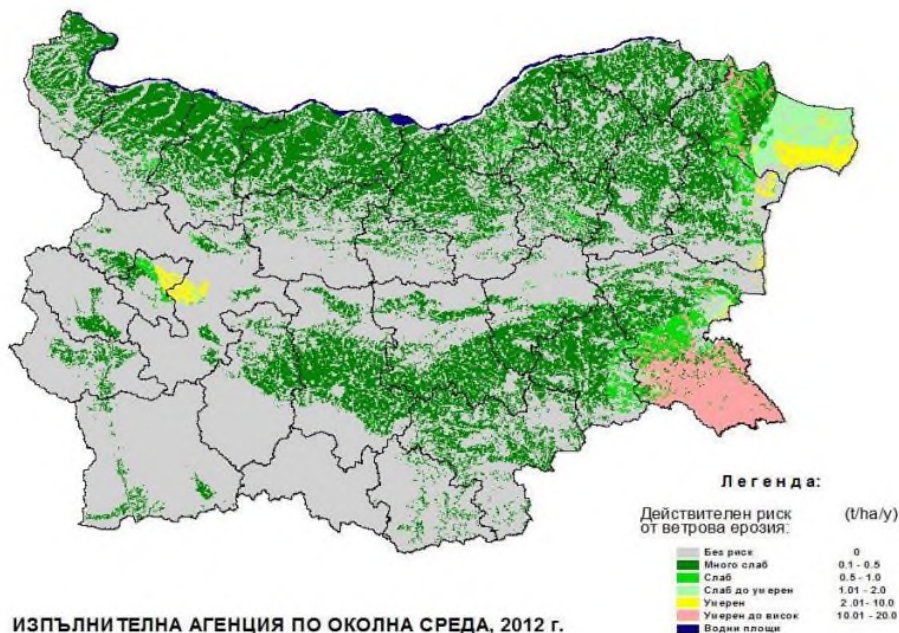
на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Фигура 2.1.5-10. Податливост на почвите от област Хасково на ерозиране

Най-засегнати от проявата на ветрова ерозия в района са земеделските територии (нивите) в областите Ямбол (57%) и Бургас (31%). През 2014 г. в област Бургас (6 728 ha) има много висок ерозионен риск (над 50 t/ha/y) – **Фигура 2.1.5-11.**

В област Хасково с много слаб риск до слаб риск от ветрова ерозия са застрашени общини Маджарово, Симеоновград и Харманли.

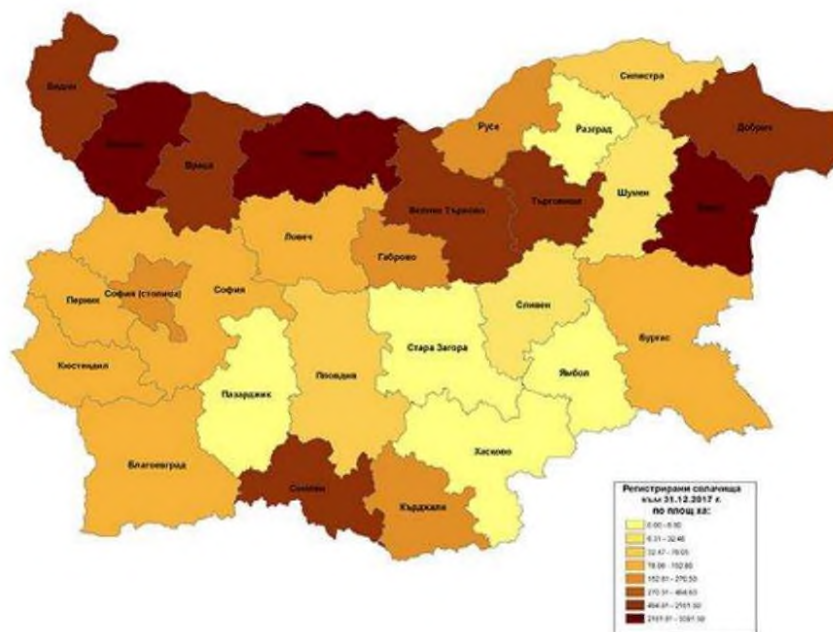
Фигура 2.1.5-11. Разпределение на действителен риск от ветрова ерозия на почвата на територията на България по области (НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ,

УСТОЙЧИВО ПОЛЗВАНЕ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ ФУНКЦИИТЕ НА ПОЧВИТЕ 2020 – 2030 г.)

Свлачища

Влияние върху активизирането и развитието на свлачищни процеси оказва речната ерозия. Дълбочинната ерозия е по-активна в стръмните дерета или в горните течения на реките. Страничната ерозия се наблюдава главно при реки с постоянен воден отток. Морската абразия е проявена в 70 % от дължината на бреговата зона на Черноморското ни крайбрежие. Максималните ѝ стойности се наблюдават при бреговете участващи при Кранево, Равда, Сарафово – *област Бургас*. Валежите са един от главните фактори за активизиране на плитките свлачища.

Югоизточен район, в който попадат *области Хасково и Ямбол* е сред районите с най-малко засегнати площи от свлачища в страната (**Фигура 2.1.5-12**).

Източник: ИАОС, по данни на МРРБ - „Геозащита” ЕООД – Варна, Плевен и Перник
Фигура 2.1.5.1-12 Площи засегнати от свлачищните процеси по области в ха към края на 2017 г.

Проявените свлачища на територията на *област Бургас* обхващат брега между Поморие и с. Сарафово. За възникването им е допринесла абразията и наличието на подходяща основа за свличанията, представена от сарматските глини. Ивицата, заемана от свлачищата, е дълга няколко километра и широка до 100 m.

→ Единични свлачища са проявени по брега и в плиоценските седименти, разкрити по брега в морската градина на Бургас и южно от него.

→ Район н. Емине – н. Созопол (Бургаски залив). Като цяло районът е с изток-югоизточна експозиция, дължина 106 km. В районът най-забележителни са почти непрекъснатото свлачище около н. Лахна, продължаващо в широкото до 150 m свлачище при кв. Сарафово. Плоскости на плъзгане и при двете свлачища са плиоценски глини, които при овлажняване стават силно пластични. При което абразията безпрепятствено унищожава неспоените дилувиално-пролувиални материали над тях и заплашва пътя Сарафово – Бургас, а и самото Сарафово. Тази заплаха засега е отстранена от Сарафово чрез осемте буни източно от него, но не и от свлачището на юг от него.

→ Район н. Созопол – устието на р. Резовска. Районът е със североизточна експозиция, дължина 96 km. Свлачищата в него са доста на брой, но общо взето малки по размери и сравнително плитки, тъй като се дължат на дилувиално-пролувиални покривки, плъзгащи се върху глини или основни скали – вукански скали и туфи. Това става при преовлажняване при продължителни зимни и пролетни валежи (500 - 1000 mm).

Ерозионните процеси в област Ямбол са слабо развити. Те засягат предимно по-дълбоко изветрелите плутонични скали и делувиалната покривка. На много места са се оформили широки долове и оврази с полегати склонове, обрасли с тревиста и дървесна растителност. Всичко това говори за отслабване на ерозионните процеси. Макар и с ограничено развитие и размери, по склоновете участъци са се оформили плитки свлачища, при които делувиалната и почвена покривка се свлича по основната скала. Неправилното подсичане на тези склонови участъци обикновено предизвиква активизирането на свлачищата.

В област Хасково най-голямо значение за свлачищата има ерозията. Тя е интензивно развита в местата, изградени от палеогенски туфи, пясъчници, алевролити, мергели и др. Гъстата речна и овражна мрежа се е всякла дълбоко в тези седименти, като в значителна степен е затруднила проходимостта. Активната дълбочинна ерозия допринася за намаляване на устойчивостта на скалните маси по склоновете и създава предпоставки за тяхното подмиване, срутване и свличане. В подножията на склоновете участъци са натрупани делувиални наноси с дебелина над 10 m. Редица свлачища са се активизирали или са възникнали във връзка с осъществяването на дълбоки изкопи и големи подсичания на склоновете при пътното, железопътното и хидротехническото строителство. На различни места при наличие на стръмни откоси, изградени предимно от ефузивни скали, са възникнали срутища и сипеи.

Наличните публикувани данни до момента за скоростите на абразията по Черноморското крайбрежие (Пейчев, 1998; Пейчев, Димитров, 2012) са показани в **Таблица 2.1.5-4.**

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Таблица 2.1.5-4. Абрадиран материал от Българското Черноморско крайбрежие – област Бургас (Национална програма за превенция и ограничаване на свлачищата на територията на република България, ерозията и абразията по Дунавското и Черноморското крайбрежие 2015 – 2020 г., МРРБ)

№	Абразионен участък	Дължина, km	Средна скорост на абразия, m/year	Абрадирана площ, m ² /year	Абрадиран обем, m ³ /year	Абрадирана маса, x 1000 t/year
1	н. Емине - гр. Несебър	12.8	0.07	896	15411	25
2	гр. Несебър - гр. Поморие	7.7	0.09	693	5772	12.1
3	гр. Поморие - н. Форос	4.5	0.22	990	7821	12.6
4	н. Форос - р. Резовска	99	0.01	990	10989	30.8
	Общо	124	0.08	3569	39993	80.5

Въздействие върху земите и почвите от наводнения

Ползвани са данни от изготвените Доклади на Басейнова дирекция „Източно беломорски район“ и Басейнова дирекция „Черноморски район“. Рискът от наводнения е заплаха не само за населението и елементите в урбанизираните територии (жилища, обществени и производствени сгради, селищна инфраструктура), но и за извънселищна инфраструктура и почвите от земите, разположени в близост до реките. Рискът от наводнения е в три териториални граници, определени от трите степени на риск – висок, среден и малък(нисък).

За области Бургас и Ямбол от разглеждания Югоизточен район площната характеристика на тези територии е посочена в **Таблица 2.1.5-5** и **Фигура 2.1.5-13**.

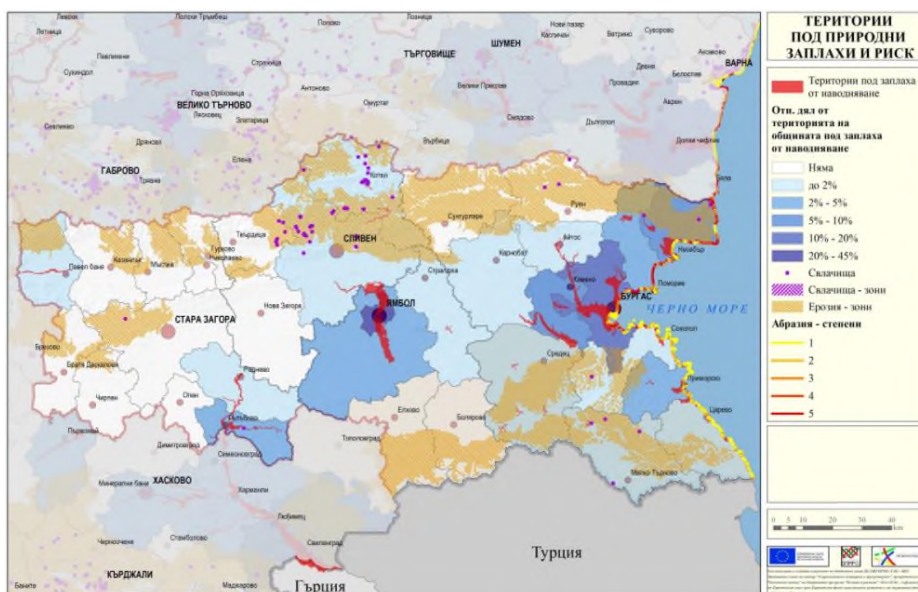
Таблица 2.1.5-5 Територии в риск от наводнение (1000 годишна вълна)

Район/област	Територии в заплаха от наводнение (1000 г. вълна), кв. km	% от територията
Югоизточен	262.0	1.3
Бургас	164.7	2.1
Сливен	14.6	0.4
Стара Загора	23.5	0.5
Ямбол	59.2	1.8

Източник: Интегрирана териториална стратегия за развитие на ЮИР (по БДЧР, БДИБР, ПУРН 2016-2021 г.)

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Източник: Интегрирана териториална стратегия за развитие на ЮИР (Приложения)

Фигура 2.1.5-13 Територии под природни заплахы и риск – област Бургас и област Ямбол

Рискът за земите и почвите от ерозия, свлачища и наводнения в област Хасково е онагледен на Таблица 2.1.5-6 и Фигура 2.1.5-14.

Таблица 2.1.5-6. Територии в риск от наводнение (1000 годишна вълна)

Район/област	Територии в заплахата от наводнение (1000 г. вълна), площ кв. km	% от територията
Южен Централен	184.2	0.8
Кърджали	3.2	0.1
Пазарджик	21.0	0.5
Пловдив	30.7	0.5
Смолян	2.3	0.1
Хасково	124.0	2.2

Източник: Интегрирана териториална стратегия за развитие на ЮЦР (по ПУРБ 2016-2021 г.)

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Източник: Интегрирана териториална стратегия за развитие на ЮЦР (Приложения)

Фигура 2.1.5-14. Територии под природни заплахи и риск – област Хасково

Приоритетните дейности и мерки за намаляване на свлачищната опасност в България включват проучване, проектиране, изграждане, експлоатация и контрол. Те предвиждат изпълнение на спасителни и неотложни аварийно-възстановителни работи при свлачищни бедствия и катастрофи; геозащитни дейности по Черноморското крайбрежие (свлачища и абразия), геозащита на населени места, курортни комплекси и вилни зони, на комуникационната инфраструктура - ж.п. линии, пътища, тръбопроводи, далекопроводи, на открити рудници, насипища, хвостохранилища и др. хидротехнически обекти, на исторически места и паметници на историята и културата.

Съществена част от противосвлачищните (респ. противоерозионни и противоабразионни) дейности е мониторингът на свлачищните райони. Тези изследвания се основават на надлежна информация, получена от инженерногеоложки, хидрогеоложки, хидроложки и други видове проучвания, резултати от предишни инструментални измервания.

Засоляване и вкисляване

Общата площ на засолените почви в страната се оценява на 33 310 ha. Голяма част от засолените почви в България са под формата на петна (които не се обработват) в асоциация на почви с високо естествено плодородие.

Процесите на засоляване и алкализирание засягат главно **областите Бургас, Варна, Велико Търново, Плевен, Пловдив, Сливен, Стара Загора и Ямбол.**

Делът на почвите в РБългария с кисела реакция заема около 1 500 000 ha от обработваемите земи или приблизително 11 % от обработваемата площ в равнинните и полупланински райони. От тях 500 000 ha земеделски земи са с киселинност, токсична за

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

повечето земеделски култури. 1 200 000 ha в планинските територии са генетично кисели. Естествено кисели са преовлажнените ливадни и ливадно-блатни почви, псевдоподзолистите и особено временно повърхностно преовлажняващите се. Последните заемат над 300 000 ha в цялата страна⁴. Около 9.8 % от почвите в страната имат $pH(H_2O) < 5,0$ (Atanassov, I. 2012). Земеделските земи, податливи към вкисляване, са 4 300 000 ha. Около 4,5% от земите, засегнати от вкисляване, са с токсична за посевите почвена киселинност. Небалансираното използване на азотни торове е основният фактор за антропогенното почвено вкисляване в България. Киселите почви (генетично кисели и вкислени) не представляват значим проблем за България, с изключение на районите с точкови източници на въздействие.

Област Бургас

По почвен мониторинг II-ро ниво – вкисляване през през 2019 г. е проведено почвено изпитване на четири пункта в землищата на: с. Вресово (община Руен), гр. Ахтопол (община Царево), с. Подвис (община Сунгурларе), и с. Ново Паничарево (община Приморско). Установено е:

- В пункт с. Вресово – реакцията на почвата във всички дълбочини е много кисела – pH 3,54 до 4,03

- В пункт гр. Ахтопол почвената реакция е от средно кисела до неутрална

- В пункт с. Подвис почвената реакция е слабо кисела

- В пункт Ново Паничарево почвената реакция е средно кисела.

През 2020г. са наблюдавани пунктовете в с. Вресово и гр. Ахтопол. От всички пунктове са взети почвени проби в две дълбочини 0-20 cm и 20-40 cm. Анализирани са киселинността на почвите (pH в KCL), съдържанието на обменни йони H^+ , Al_3^+ , Mn_2^+ , Ca_2^+ , Mg_2^+ и степен на наситеност на почвите бази (V3).

По почвен мониторинг II-ро ниво – засоляване през 2020г. са заложили за наблюдение 2 пункта: в кв. Рудник и с. Каменар. От представените анализи на почвите при изпълнение на заложените в комплексните разрешителни планове за мониторинг на почвите не са констатирани отклонения, които да показват замърсяване и увреждане на почвата.

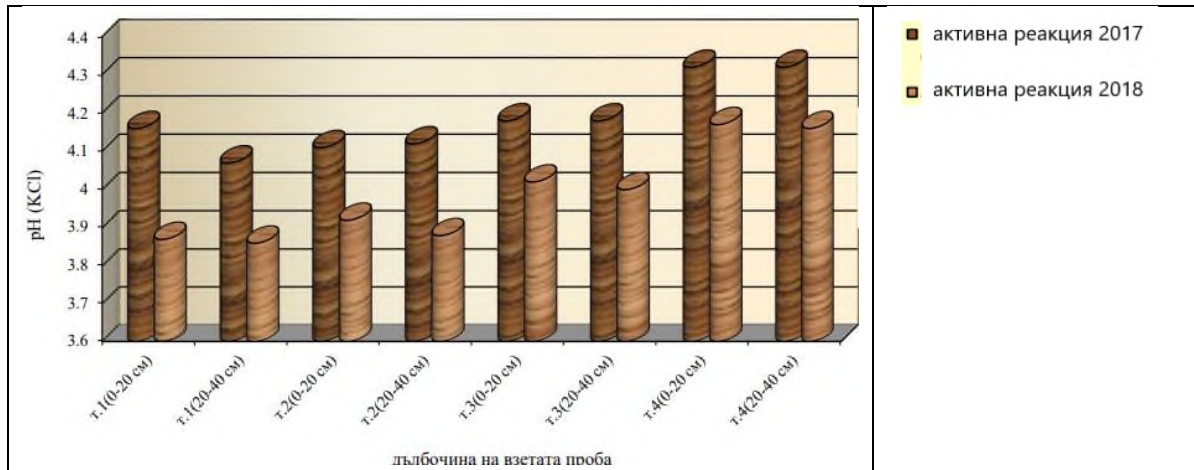
Област Ямбол

РИОСВ Стара Загора осъществява почвен мониторинг от Регионална лаборатория – Стара Загора за изпълнение на програмата за мониторинг на почвите от II ниво-функционални подсистеми „Контрол и опазване на почвите от засоляване” и „Контрол и опазване на почвите от вкисляване”. От всички пунктове са взети почвени проби от три дълбочини 0-20 cm, 20-40 cm и 40-60 cm.

Отчитайки резултатите от извършените наблюдения върху показателите, характеризиращи вредната киселинност се установява, че в пункт село Дражево, активната реакция pH е в границите от 4.11 до 4.26 и почвите се определят като силно кисели (**Фигура 2.1.5-15**).

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Източник: РИОСВ – Стара Загора

Фигура 2.1.5-15. Вкисляване на почвите - пункт с. Дражево, община Тунджа, област Ямбол

Пунктове от пълната мрежа за мониторинг има в: *област Ямбол* - община Тунджа (с. Меден кладенец, с. Маломир, с. Кукорево, с. Завой, с. Челник), община Стралджа (с. Палаузово), община Елхово (с. Пчела, с. Маломирово, с. Стройно), община Болярово (с. Малко Шарково, с. Ст. Караджово); *област Хасково* – община Тополовград (с. Сакарци, с. Каменна река, с. Мрамор).

На територията на община Стралджа пунктът се намира южно от селищните граници на гр. Стралджа. Анализните резултати показват, че почвите се определят като слабо солонцовати до солонци. В състава на солите преобладават хидрокарбонатите и сулфатите на натрия.

Област Хасково

Пробонабрани и анализирани са 32 броя почвени проби в опорни пунктове за мониторинг от НАСМОС - Любимец, общ. Любимец и с. Глухар, общ. Кърджали, с. Крепост, общ. Димитровград и с. Узунджово, общ. Хасково. Пробонабирането се извършва от 4 точки за всеки пункт в две дълбочини – 0 – 20 cm и 20 – 40 cm – веднъж годишно – есен. От извършените анализи за вкисляване на почвите не са установени стойности застрашаващи почвеното плодородие.

За територията на РИОСВ – Хасково няма изградени почвени пунктове за мониторинг на почвите от засоляване.

Предвид, че засоляването се наблюдава на ограничени територии с близки минерализирани подземни води или е вторично проявено при неправилно торене и напояване, то не представлява значим проблем за българските почви.

Уплътняване

Негативното въздействие на уплътняването се изразява в понижена аерация на почвата, свързана с нарушаване на водно-въздушния и топлинния ѝ баланс, намаляване на

водопропускливостта и понижаване на почвеното плодородие. Уплътняването на почвата води и до намаляване потенциала на повърхностния отток, с което се повишава интензивността на водно-ерозионните процеси и рискът от наводнения. В страната няма мониторингови данни по отношение уплътняването на почвите. Според експертни оценки се приема, че около 506 000 ha (4.5 %) от почвите в страната са засегнати от този деградационен процес.

Няма официални данни за площите, заети от уплътнени почви на територията на области Бургас, Ямбол и Хасково.

Почвено запечатване

По данни на Corinne Land Cover през 2012 год. запечатаните площи от индустриални и търговски обекти на територията на България са 76 540 ha, запечатаните от пътно-шосейни и ж.п. мрежи са 4 318 ha, а запечатаните площи от пристанища и летища – 7 662 ha.

В област Бургас натискът за отнемане на земя и запечатването на почвата е сведен до „горещи точки“ по Южното Черноморско крайбрежие и курортните селища, където строителството бележи най-висок ръст в страната.

В другите две области промишлените зони се характеризират с висок дял запечатани почви, необходими за придвижването на тежкотоварните автомобили и осъществяване логистичните дейности. В допълнение с площното застрояване се създават предпоставки за образуване на топлинни острови. За намаляването на този ефект е необходимо да има редуване на зелени площи и запечатани или застроени такива.

Намаляване на почвеното органично вещество (дехумификация)

Обобщената оценка за хумусното състояние на почвите в България показва, че климатичните, растителните и другите фактори на почвообразуване в голяма част от страната, особено в равнинната и леко хълмистата, където е съсредоточен обработваемият поземлен фонд, са благоприятни за образуване на качествен хумус (*Артинова, Н. 2014. Характеристика и групиране по съдържание и състав на хумуса в почвите на България чрез математико-статистически методи. В Почвеното органично вещество и плодородието на почвите в България*), но общото количество на хумус в българските почви не е високо.

На **Фигура 2.1.5-16** е представена карта на запасеността на почвите с органично вещество в kg/m² за слоя 0 – 100 cm. Най-висока е запасеността при тип Черноземи и тип Смолници, средна при тип Канелени и тип Кафяви горски почви и ниска запасеност при Псевдоподзолистите почви.

Причина за дехумификацията е и широко прилаганото в България изгаряне на стърнищата, което освен до загуба на почвено плодородие, води и до загуба на биологично разнообразие. Дехумификацията е свързана и с други деградационни процеси и се проявява в резултат на вторичното вкисляване и засоляването на почвата. Тя е свързана с изнасянето на повърхностния почвен слой вследствие проявлението на ерозионни процеси - водоплощна

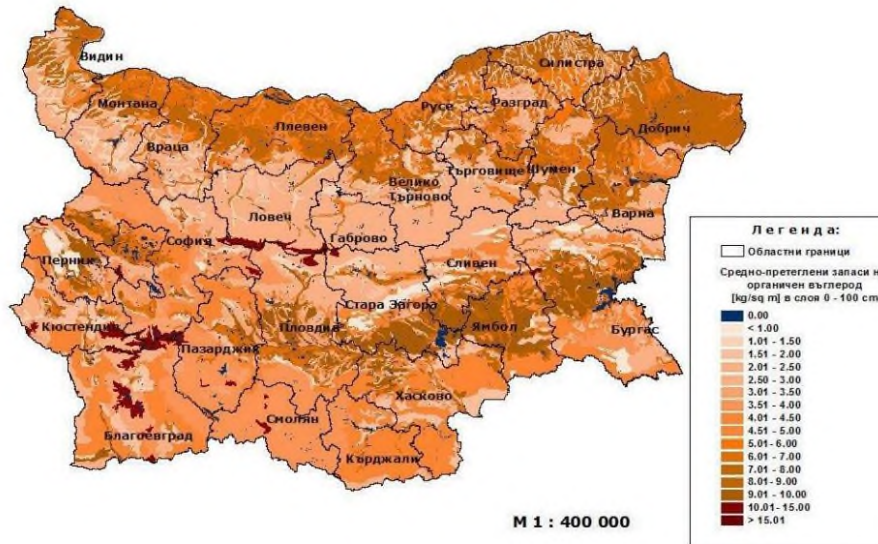
Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

и ветрова ерозия, окисление на органичния въглерод поради висока аерация при интензивни обработки и деградация на почвената структура при уплътняване на почвата (*Национална програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите 2020 – 2030 г.*).

Намаляването на съдържанието на ПОВ през последните 20-30 години се дължи на интензивното и монокултурно земеделие, неприлагане на научно обосновани сеитбообръщения, ограниченото прилагане или пълната липса на органично торене, небалансираното, едностранчиво торене, предимно с азотни торове, което влияе отрицателно и е сериозен фактор за протичане на дехумификация поради ускоряване на минерализацията на органичното вещество (*Национална програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите 2020 – 2030 г.*).

Причина за намаляване на ПОВ е и силно редуцираното животновъдство и недостатъчните количества на оборски тор за прилагане на органично торене. По данни от Национален доклад за състоянието и опазване на околната среда в РБългария (2019) „Почвите в страната са в добро екологично състояние по отношение на запасеност с биогенни елементи/органично вещество“.

Фигура 2.1.5-16. Карта на запасеността на почвите с органично вещество в слой 0-100 cm

Замърсяване

Замърсяването може сериозно да повлияе на способността на почвата да изпълнява някои от основните си функции на екосистемата. Праговете за повечето замърсители съществуват в повечето страни, но те могат да варират и често не отчитат многофункционалното използване на почвата (*Huber et al., 2008 Huber, S.; Prokop, G.; Arrouays, D.; Banko, G.; Bispo, A.; Jones, R.J.A.; Kibblewhite, M.G.; Lexer, W.; Möller, A.*;

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Rickson, R.J.; Shishkov, T.; Stephens, M.; Toth, G.; Van den Akker, J.J.H.; Varallyay, G.; Verheijen, F.G.A.; Jones, A.R. (eds.), 2008. *Environmental Assessment of Soil for Monitoring: Volume I Indicators and Criteria*. EUR 23490 EN/1. Office for the Official Publication of the European Communities, Luxembourg, 339 pp.). В екстремни ситуации, когато нивата на замърсителите надвишават критичния праг, почвата може да се счита за „функционално мъртва“.

Замърсяването от тежки метали и органични замърсители е може би най-сериозният проблем, тъй като замърсяването е практически необратимо. Замърсяването може да повлияе на човешкото здраве или чрез директен контакт, или чрез поглъщане през хранителната верига.

Детайлно проучване за съдържанието на тежки метали в обработваемите земи на България е извършено от институт „Н. Пушкиarov“. Локализацията на местата с установено замърсяване на почвите от земеделските земи е представена на **Фигура 2.1.5-17**.

Survey Heavy Metals of Pushkarov Institute
TBS (territory belonging to one settlement)

Фигура 2.1.5-17. Проучване върху съдържанието на тежки метали в почвите на България, Институт „Н. Пушкиarov“

Дифузното замърсяване с хранителни вещества, примеси на торове (например кадмий) и биоциди е по-концентрирано в райони с интензивно земеделско производство и може да има значително въздействие върху почвените биологични общности (и по този начин функциите на почвата), източниците на подземни води и усвояването на културите.

Индустриалните емисии на устойчиви органични съединения като ПХБ и диоксини в земеделската почва и последващото им въвеждане в хранителната верига могат да доведат до развитие на тумори при хората.

В България, нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите са определени въз основа на оценка на риска за околната среда и човешкото здраве в три нива (Наредба 3/2008):

1. Предохранителни концентрации;

2. Максимално допустими концентрации;

3. Интервенционни концентрации.

"Предохранителна концентрация" е съдържание на вредно вещество в почвата в mg/kg, превишаването на която не води до нарушаване на почвените функции и до опасност за околната среда и човешкото здраве.

"Максимално допустима концентрация" е съдържание на вредно вещество в почвата в mg/kg, превишаването на която при определени условия води до нарушаване на почвените функции и до опасност за околната среда и човешкото здраве.

"Интервенционна концентрация" е съдържание на вредно вещество в почвата в mg/kg, превишаването на която води до нарушаване на почвените функции и до опасност за околната среда и човешкото здраве.

Съдържанията на *тежки метали и металоиди* са определени като концентрации, като се отчитат типът земеползване, обектите на опазване, механичният състав и рН (H₂O) на почвите.

Съдържанията на *устойчиви органични замърсители и нефтопродукти* са определени като концентрации, без да се отчита типът земеползване, обектите на опазване, механичният състав и рН (H₂O) на почвите.

В съответствие с Национален доклад за състоянието и опазването на околната среда в Република България, 2019⁸⁹, през периода 2005 – 2016 г. почвите в страната са в добро екологично състояние по отношение на замърсяване с тежки метали, металоиди и устойчиви органични замърсители - Полиароматни въглеводороди, Полихлорирани бифенили и Хлорорганични пестициди.

Замърсяване с тежки метали

РИОСВ в области Бургас, Ямбол и Хасково провеждат мониторинг на почвите от мрежата на I ниво за съдържание на тежки метали и металоиди, при пълно обследване на включените пунктове, попадащи на територията в контролирания регион (**Фигура 2.1.5.1-18**). Пробонабирането се изпълнява в две дълбочини: 0 – 10/10 – 40 cm за необработваемите и 0 – 20/20 – 40 cm за обработваемите почви, в три повторения. Почвеното изпитване се извършва от Регионалните лаборатории в Бургас и Стара Загора. При провеждания мониторинг се наблюдават и контролират индикатори Cu (мед), Zn (цинк), Pb (олово), Cd (кадмий), Ni (никел), Cr (хром), Co (кобалт), As (арсен) и Hg (живак) относно максимално допустимите концентрации.

Пунктовете, в които има отчетени по-високи стойности на тежки метали и металоиди от максимално допустимите концентрации са 13 и представляват 11.3% от общият брой пробонабрани пунктовете за 2019 г. (115 пункта) от Националната мрежа за почвен

⁸⁹ <http://eea.government.bg/bg/soer/2017/soer-bg-2017.pdf>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

мониторинг. Те попадат в административните граници на областите София, **Бургас**, Кюстендил, Смолян, Враца, Пловдив, Кърджали и **Хасково**.

Установено е превишаване на МДК за Ni: в изследваните дълбочини (0-10 cm и 10-40 cm) при необработваемите земи - пункт № 419, с. Крушевец, област Бургас и дълбочина 10-40 cm при необработваемите земи – пункт №306, с. Бориславци, област Хасково.

Източник: ИАОС - по данни от Националната система за почвен мониторинг

Фигура 2.1.5-18 Пространствено разпределение на пунктове от Националната мрежа за почвен мониторинг с установени превишения на МДК на тежки метали

Таблица 2.1.5-7 Пунктове от Националната мрежа за почвен мониторинг с установени превишения на МДК на повече от един елемент за 2019 година

Пунктове с превишения на МДК на повече от един елемент										
Пункт №	Име на пункт	Област	As	Cd	Cu	Ni	Cr	Pb	Zn	Hg
			mg/kg	mg/kg	mg/kg	mg/kg	mg/kg	mg/kg	mg/kg	mg/kg
141	с. Антон	София			127.33				264.33	
60	с. Дружево	София	41.43	3.42				220.00		
88	с. Бели	София				116.00			247.33	
421	с. Медово	Бургас				117.33	224.33			
214	с. Кръстатца	Смолян						124.33	226.33	

Доклад за екологична оценка

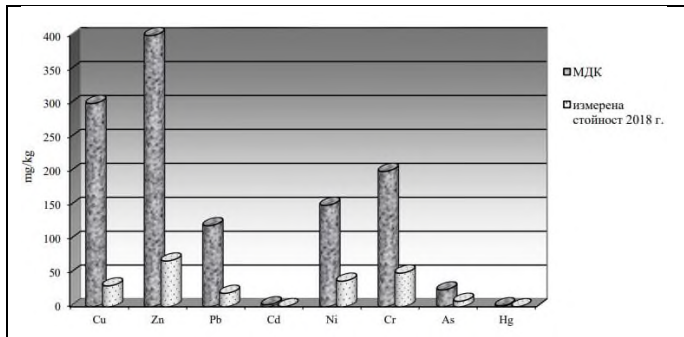
на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

На територията на област Бургас през 2020 г. мониторингът на почвите за съдържание на тежки метали и металоиди от мрежата на I ниво е проведен на десет пункта, попадащи на територията на седем общини. От всеки пункт е извършено пробонабиране за пълен набор от показатели. Разпределението по общини на пунктовете, в които е проведен мониторинга през 2020 г., е както следва: с. Кости, община Царево; с. Крушевец, община Созопол; с. Сливово, община Средец; с. Раклица, община Карнобат; с. Зорница, община Средец; с. Терзийско, община Сунгурларе; с. Топузово, община Котел; гр. Котел; с. Медово, община Поморие; с. Руен, община Руен.

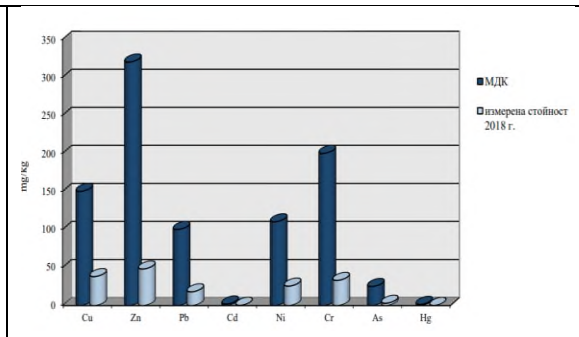
По показател тежки метали не са установени стойности, превишаващи МДК. При извършените планови проверки във връзка с Комплексни разрешителни на различни обекти, не е констатирано замърсяване вследствие течове от резервоари, варели, тръбопроводи и др.

Област Ямбол

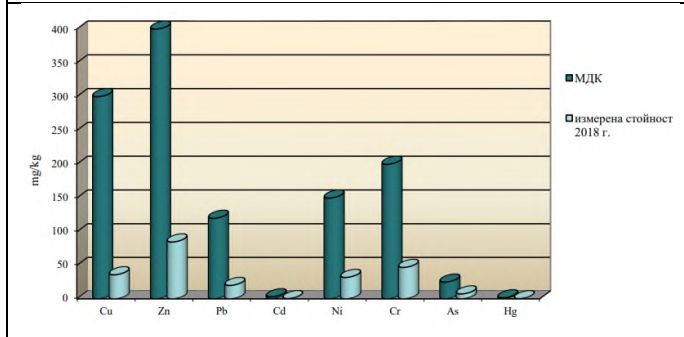
По данни на РИОСВ – Стара Загора почвите в контролираната територия не са замърсени с тежки метали и металоиди. Установява се тенденция на задържане нивата на наблюдаваните индикатори, които са много под границите на МДК (Фигури от 2.1.5-19 до 2.1.5-27).

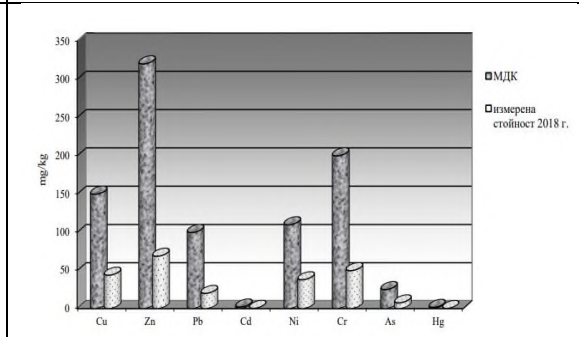
Фигура 2.1.5-19. Пункт с. Меден кладенец, община Тунджа, област Ямбол

Фигура 2.1.5-20. Пункт с. Маломир, община Тунджа, област Ямбол

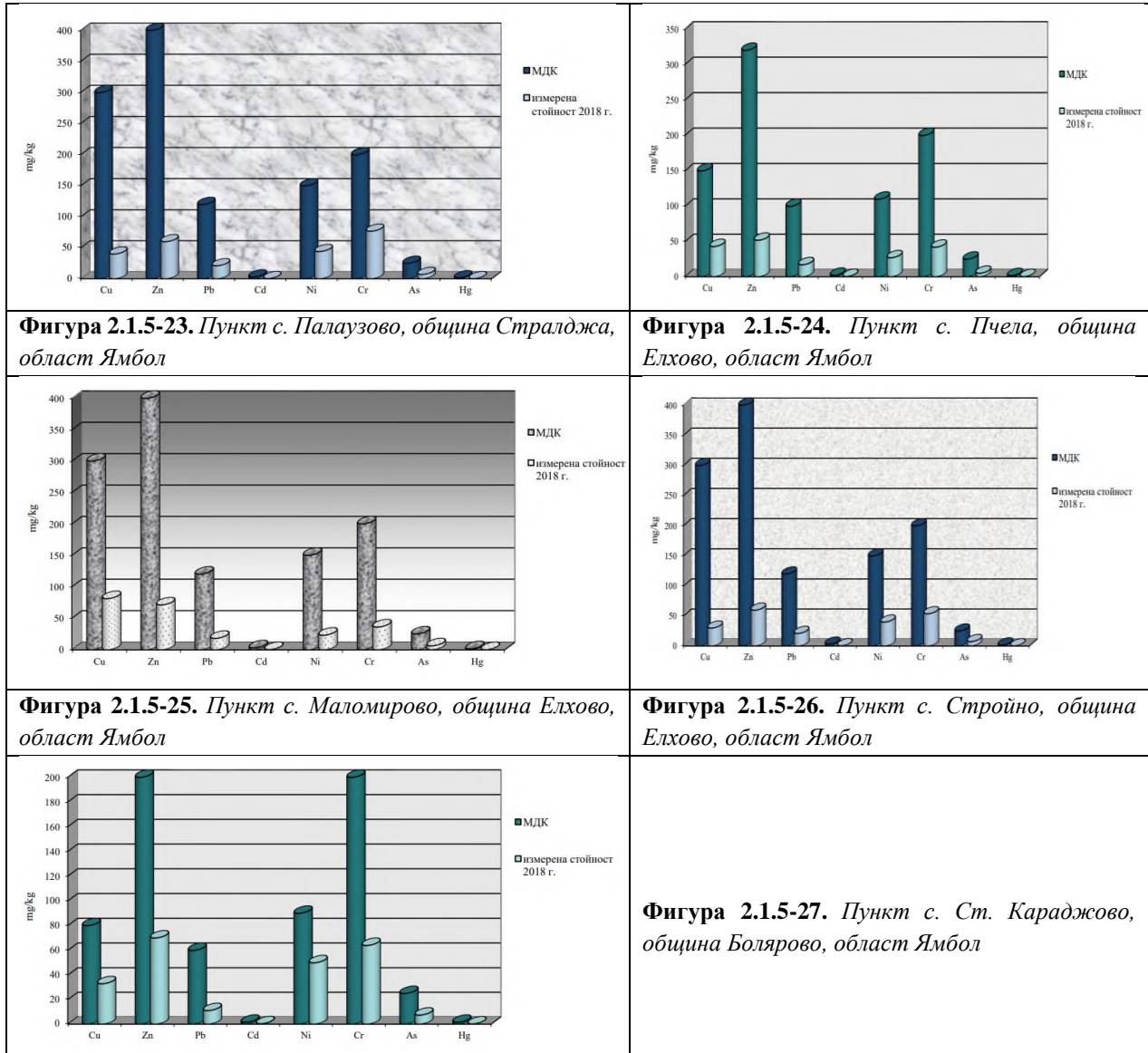
Фигура 2.1.5-21. Пункт с. Кукореве, община Тунджа, област Ямбол

Фигура 2.1.5-22. Пункт с. Завой, община Тунджа, област Ямбол

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Не са констатирани разливи и замърсяване на площи с нефтопродукти.

Област Хасково

През 2019 г. е извършено изпитване на почвени проби за анализ на почвите от замърсяване с тежки метали и металоиди I ниво. Взети са 90 проби от пунктовете - с. Петлино, общ. Момчилград, с. Татул, общ. Момчилград, с. Яковица, общ. Крумовград, с. Ралица, общ. Момчилград, с. Кокиче, общ. Кърджали и с. Стражец, общ. Кърджали. Резултатите от анализите показват наднормено съдържание на хром в пункт с. Петлино, общ. Момчилград - резултат 440 mg/kg и пункт с. Яковица, общ. Крумовград - резултат 325 mg/kg, при норма 250 mg/kg. Резултатите от извършените анализи не показват превишение на максимално допустимите концентрации на тежки метали и металоиди в почвите.

Замърсяване на почвите с устойчиви органични замърсители включително нефтопродукти

Област Бургас

Замърсяването на почвите с продукти за растителна защита (пестициди) може да се проследи от годишните доклади на регионалните инспекции по околна среда и води. **На територията на област Бургас е решен проблемът със залежалите пестициди в по-голямата си част, с което е ликвидирана потенциалната опасност от евентуално замърсяване и увреждане на околната среда и човешкото здраве.** Контейнерите тип „Б-Б кубове”, в които са съхраняват пестицидите са разположени на единадесет площадки. Те се намират в общините: Карнобат – до Претоварна станция гр. Карнобат, Айтос – с. Караново, Средец – с. Росеново, Созопол – с. Атия, Приморско – с. Ясна поляна, Руен – на депото за неопасни отпадъци с. Руен, Поморие – с. Бата, Бургас – Претоварна станция на депо за неопасни отпадъци, гр. Бургас, Несебър – с. Баня, Сунгурларе – с. Черница.

През 2019г. до края на месец ноември на територията на РИОСВ-Бургас по програма за Българо – Швейцарско сътрудничество стартира проект по „Екологосъобразно обезвреждане на излезли от употреба пестициди и други препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност“. На територията на общините Айтос, Средец, Камено и Царево, пестицидите са преупаковани, натоварени на камиони и експедирани за оползотворяване в заводи в Германия, Холандия и Швейцария.

Количествата излезли от употреба препарати за растителна защита, предадени за последващо третиране от складовете на съответните общини са както следва:

- Община Средец: 47999,80 kg.
- Община Айтос: 13374,20 kg.
- Община Камено: 74136,60 kg.
- Община Царево: 60376,10 kg.

Количествата преупаковани и предадени за оползотворяване препарати от складовете, надвишават многократно количествата водени по отчет на складовете във всички общини. На територията на РИОСВ-Бургас остава един склад за излезли от употреба пестициди, находящ се в с. Бата, община Поморие.

Ежегодно в резултат на криминални пробиви по трасетата на продуктопроводите, собственост на „Лукойл Нефтохим Бургас” се предизвикват локални почвени замърсявания с нефтопродукти. Замърсяванията най-често имат аварийен характер и са „временно замърсени почви” поради задължение на замърсителя своевременно да почисти и възстанови замърсените терени. През 2020 г. не са извършени криминални пробиви по продуктопровода на „Лукойл нефтохим Бургас” АД, в следствие на което не са допуснати замърсявания на почвата и земната повърхност.

Област Ямбол

На територията на РИОСВ – Стара Загора е реализиран по Българо – Швейцарската програма за сътрудничество проект: „Екологосъобразно обезвреждане на излезли от

употреба пестициди и други препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност”, във връзка с подписан договор за изпълнение на обществена поръчка с предмет „Преупаковане, транспорт, предаване за окончателно обезвреждане и почистване на складове, съдържащи УОЗ-пестициди, опасни отпадъци, неопасни отпадъци и други препарати за растителна защита”, съдържащи се в складовете в село Тенево, община Тунджа, гр. Елхово, община Елхово и град Болярово, община Болярово, област Ямбол.

За 2019 г. са извършени анализи на 690 броя проби от 115 пункта от базовата мрежа. Определени са концентрациите на полиароматни въглеводороди, полихлорирани бифенили и хлорорганични пестициди в почвените проби. Стойностите са оценени чрез максимално допустима концентрация (МДК) по *Наредба № 3 за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите*.

Няма отчетено замърсяване с *полихлорираните бифенили* в изследваните пунктове от Националната система за почвен мониторинг, пробонабрани през 2019 г.

Няма отчетено замърсяване с *Полициклични ароматни въглеводороди* в изследваните пунктове от Националната система за почвен мониторинг, пробонабрани през 2019 г.

За периода 2007 – 2019 г. са констатирани положителни тенденции по отношение на цялостния процес на управление на складовете за забранени и с изтекъл срок на годност продукти за растителна защита и площите около тях.

От локалните източници, представляващи заплаха за състоянието на почвите са извършени наблюдения по отношение на складовете, съхраняващи излезли от употреба продукти за растителна защита.

На територията на РИОСВ Стара Загора не са констатирани разливи и замърсяване на почвите с нефтопродукти.

Област Хасково

Замърсяванията с нефтопродукти се дължат предимно на аварии при катастрофи или на инцидентни разливи и течове в складовите стопанства за нефтопродукти. През 2019 г. на територията на РИОСВ - Хасково замърсяване с нефтопродукти не е констатирано.

Отчетени са незначителни превишения на нормите за *Органохлорни пестициди*. В изследваните пунктове от Националната система за почвен мониторинг е отчетено, че има превишаване на МДК при един пестицид – Гама-Хексахлорциклохексан (МДК = 0.01 mg/kg) в пунктове от *Област Хасково*: гр. Марицалери - 0.015 mg/kg, село Пашкул - 0,04 mg/kg, село Рогозиново - 0,018 mg/kg, село Свирачи - 0,022 mg/kg.

През последните години на територията, контролирана от РИОСВ-Хасково залежават около 662379 kg в твърдо състояние и 84000 l в течено състояние забранени за употреба пестициди. Съществуват 14 бр. складове за залежали негодни и забранени за употреба продукти за растителна защита, 7 централизирани склада за съхранение на препарати за растителна защита и 3 площадки за съхранение съответно на 88 бр. ББ - Кубове в Общините Ивайловград, Свиленград и Тополовград.

За окончателно решаване на проблемите със складовете и наличните в тях растително-защитни препарати, които създават потенциална опасност от инциденти и замърсяване на околната среда се изпълнява проект „Екологосъобразно обезвреждане на излезли от употреба пестициди и други препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност“ с финансиране по „Българо-Швейцарската програма за сътрудничество“. В него са включени 23 склада на територията на РИОСВ-Хасково. През 2019 г. съгласно този проект бяха ликвидирани складовете за съхранение на негодни за употреба пестициди в с. Горски извор, общ. Димитровград и с. Стойково, общ. Хасково. В изпълнение на Програма за почвен мониторинг I ниво за 2019 г. е извършено пробовземане и изпитване на почвени проби за анализ на замърсяване с пестициди, включващо 6 пункта - в с. Петлино, общ. Момчилград; с. Кокиче, общ. Кърджали; с. Татул, общ. Момчилград; с. Стражец, общ. Кърджали; с. Яковица, общ. Крумовград; с. Ралица, общ. Момчилград. Извършени са 54 анализа. **Резултатите от анализите показват, че не са регистрирани резултати с наднормено съдържание на пестициди в почвите.**

През 2019 г. са установени трайни положителни тенденции по отношение на цялостния процес на управление на складовете за забранени и с изтекъл срок на годност на продукти за растителна защита и площите около тях в резултат на:

- осъществяването на строг контрол за изпълнение на законодателството в страната за ограничаване на съществуващи и предотвратяване на бъдещи замърсявания;

- финансиране разработването и изпълнението на програми/проекти за решаване на въпросите, свързани със залежалите излезли от употреба продукти за растителна защита с цел намаляване на негативното въздействие на складовете и съдържащите се в тях препарати върху околната среда и човешкото здраве;

- преупаковане и преместване в централни складове и саниране на освободените помещения с цел ограничаване на отрицателното въздействие на складовете и съдържащите се в тях препарати върху качеството на околната среда и човешкото здраве.

Данните от наблюденията в рамките на НСМОС показват, че почвите в страната са в добро екологично състояние по отношение на замърсяването с устойчиви органични замърсители (полиароматни въглеводороди, полихлорирани бифенили и хлорорганични препарати за растителна защита). Стойностите за тях често са под границите на откриване или под МДК.

Замърсяване на почвите с битови и неопасни отпадъци

Област Бургас

С изграждането и въвеждането в експлоатация през 2015 г. на Регионалната система за управление на отпадъците и в частност на регионално депо Братово-Запад, регионално депо Малко Търново и регионално депо Созопол, заедно с изготвените проекти за

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

рекултивация на старите депа в областта е прекратено замърсяването на земите и почвите от нерегламентирано депониране на битови и неопасни отпадъци.

На територията на РИОСВ-Бургас не е имало замърсяване на почвите със строителни, битови отпадъци, нефтопродукти или други химични вещества. Проблеми със замърсяване на почвите се наблюдават главно в селскостопанските обекти и по-конкретно със съхраняването на торовия отпадък. За намаляване и предотвратяване на тези замърсявания, РИОСВ-Бургас осъществява необходимия контрол върху земеделските производители - животновъдите и земеделските кооперации.

Област Ямбол

Въпреки че почти всички населени места (99%) са обхванати в система за организирано сметосъбиране и сметоизвозване на битови отпадъци, продължава да се констатира изхвърлянето на битови и строителни отпадъци на неразрешени за това места, което води до замърсяване на почвите и водите. През 2017 г. в експлоатация са били 3 регионални депа за неопасни отпадъци:

- Регионално депо за неопасни отпадъци Ямбол, с. Хаджидимитрово, общ. „Тунджа“ – обслужва общини Ямбол, Сливен, Нова Загора, Стралджа, „Тунджа“;
- Регионално депо за твърди/ неопасни/ битови отпадъци на общините Елхово и Болярово, с. Добрич, общ. Елхово - обслужва общини Елхово и Болярово;
- Неопасните отпадъци, генерирани от Община Тополовград се депонират на Регионално депо Харманли.

Област Хасково

През 2016 г. в изпълнение на Проект „Интегрирано управление на отпадъците в регион Хасково” Процедура N BG161PO005/08/2.30/01/03 Техническа помощ за подготовка на инвестиционни проекти на приоритетна ос 2 на Оперативна програма „Околна среда 2007-2013“ са направени анализ и оценка на риска на депата за битови отпадъци в общините Хасково, Димитровград и Минерални бани. Установено е, че най-критично е състоянието на депото на община Димитровград, което попада в IV група с много висок риск за почвите и водите и неотложна необходимост от бързо изследване за саниране и обезопасяване; Със среден риск за почвите и водите е депото на община Минерални бани, което е категоризирано във втора рискова група. То също трябва да бъде подложено на системно наблюдение и мониторинг за допълнителни изследвания, от които ще стане ясно дали ще премине към по-ниска или по-висока рискова група; с минимален риск е депото на община Хасково. За него се предвиждат само мерки по регулацията на действащата клетка и въвеждане в експлоатация на новите съоръжения.

С изграждането на регионалното депо за трите общини: Хасково, Димитровград, Минерални бани е прекратено замърсяването на почвите от нерегламентирано депониране на битови и неопасни отпадъци. В резултат на извършени планови и извънредни проверки и дадени предписания през 2019 г. са закрити 74 бр. нерегламентирани сметища.

Ще продължи приоритетно рекултивацията на депата за битови отпадъци, които не отговарят на нормативните изисквания.

Следва да се предприемат действия насочени към изпълнение на пакета „Кръгова икономика“ с цел превръщане на отпадъците в ресурси.

Радиационна обстановка

Област Бургас

Съгласно Интегрирана териториална стратегия за развитие на Югоизточен район, радиологичният мониторинг на необработваеми почви не установява изменение на характерните за отделните пунктове стойности на естествените и техногенни радионуклиди в анализирания през 2018 г. проби.

Измерените стойности на специфичната активност в пробите от двата пункта: „Контролна точка на плажа“ и „Пункт прибой“ скален материал от залива „Вромос“ през 2018 г. не се различават от типичните за плажната ивица на залива, замърсен в периода 1954-1977 г. от изхвърлен флотационен отпадък с повишено съдържание на естествени радионуклиди от семейството на U-238 от флотационна фабрика „Росен“ към Бургаски медни мини. Стойностите превишават няколкократно фоновите стойности на чистите плажове в района, а гама-фонът – около 2 пъти.

Нарушени земи и почви

Данните, получени по проект Корине земно покритие показват, че площите, нарушени от кариери и открити рудници в страната за 2012 г. възлизат на 34 877 ha, нарушените от сметища – 3 287 ha, нарушените от строителни материали - 1 030 ha. Най-големи територии нарушени земи има в Югоизточен район – 16 712 ha, които са предимно от депонирането на отпадъци от миннодобивната дейност. Нарушените земи в Южен централен район са 5 106 ha (*Национална програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите 2020 – 2030 г.*).

Област Бургас

Нарушените терени на територията на област Бургас са предимно от добивната дейност на кариери и рудници, насипища и депа за отпадъци, които заемат площ от 472,14 ha, като тук е включена и площта на рекултивирания хвостохранилища, на които се извършва мониторинг (104,7 ha).

Новите нарушени терени са свързани предимно с разработването на находищата за добив на пясък „Новоселци-3“ в землище с. Константиново, община Камено, „Кючук гьол“ в землище с. Венец, община Карнобат, „Кариерата“, землище с. Полски извор, община Камено. Такива терени има и при находищата за добив на скална маса „Грудово“, в землището на гр. Средец и „Добромир“, землището на с. Добромир, община Руен.

С междуведомствени комисии през 2020 г. е приета техническата рекултивация на депата за неопасни отпадъци в Карнобат, Айтос, Сунгурларе, Руен, Средец, Несебър и Малко Търново.

Област Ямбол

Добивът на подземни богатства в област Ямбол се извършва предимно по открит начин, което води до нарушаване на земите и почвите.

Фирмите–концесионери имат изработени и съгласувани проекти за рекултивация на нарушени терени, съгласно които рекултивационните дейности се изпълняват съпътстващо с експлоатацията на находището или след приключване на добива.

На територията на община Стралджа са разположени следните кариери:

- Находище "Конак Тарла" в землището на гр. Стралджа, с площ 105 503 da - добив на подземни богатства - строителни материали /глини/, държавна концесия;
- Находище "Блатото" в землището на с. Лозенец, с площ 308 904 da - добив на подземни богатства – строителни материали /глини/, държавна концесия;
- Находище "Кояджика" в землището на с. Палаузово, с площ 203 694 m². - добив на подземни богатства - строителни материали /трахити/, държавна концесия;
- Находище "Каменец" в землището на с. Каменец, с площ 0,568 km². - добив на подземни богатства - строителни материали / мрамори и мраморизирани варовици /, държавна концесия;
- Находище "Иречеково" в землището на с. Иречеково, с площ 413 da - добив на подземни богатства - строителни материали /трахибазалти/, държавна концесия;
- Общинска концесия за добив за строителни материали /варовици за добив на негасена вар /, с площ 118 651 m², в землището на с. Каменец.

По данни на РИОСВ – Стара Загора при извършените през 2019г. проверки е установено, че дейностите в миннодобивните предприятия се извършват в съответствие с действащото екологично законодателство. Изпълняват се мерките по опазване на околната среда, предвидени в изготвените и утвърдени годишни работни проекти.

Област Хасково

Върху състоянието на почвите от областта оказва влияние добивът на полезни изкопаеми, представени основно от горивно-енергийни ресурси, руди на цветни метали и нерудни изкопаеми. В Хасковска област се намира част от Маришкия басейн, в който геоложките запаси от лигнитни въглища представляват 18,3 % от тези на страната. Към момента добивът на лигнитни въглища в Хасковска област е приключил – закрити са старите рудници и такъв добив се извършва само от мини извън областта. В последните години

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

добивът на оловно-цинкови руди е прекратен, но в същото време се разработи находище на златосъдържащи руди „Ада тепе“ - Крумовград.

С по-голямо значение в икономически аспект са източниците на нерудни изкопаеми. Районът разполага с доказани големи запаси на нерудни полезни изкопаеми: варовик, мраморизирани варовици, андезити, доломити, риолити и скалнооблицовъчни материали (гнайсошисти) и глини. Най-голямо значение и запаси имат варовиците, чийто добив в последните години се увеличи, както за нуждите на циментовата промишленост, така и като суровина за сярочистните съоръжения в Топлоелектрическа централа „Марица изток“. Разраства се и добивът на полезни изкопаеми за общо и пътно строителство (мраморизирани варовици, андезити, доломити, риолити) и най-вече на гнайсошисти в района на Ивайловград.

Нарушените терени в резултат на добива на нерудни полезни изкопаеми заемат незначителна площ. Нарушени терени са разположени около рудник Лесово (част от оловно-цинково находище Устрем), рудник „Лалково“ и рудник „Елхово“. В района на рудниците не са установени свлачищни и срутищни явления.

Изграждане на индустриални/производствени зони

В последните десетина години протичащите динамични процеси на структурни промени в икономиката все по-ясно открояват необходимостта от обособяването и развитието на нови индустриални терени, които да поемат новите производства.

Област Бургас

В разглеждания район има развитие единствено „Индустриален и логистичен парк Бургас“,

През периода 2021-2027 г. се предвижда въвеждането на нови производствени терени.

Област Хасково.

През периода 2021-2027 г. ще продължи доизграждането на съществуващите и създаването на нови индустриални зони и терени, в т.ч. доизграждане на новата производствена зона в Димитровград.

Създаването на нови индустриални зони и терени за удовлетворяване на локализационните изисквания на съвременните високотехнологични производствени зони, ядра и центрове означава, че трябва да се предложат достатъчно такива терени, за да могат инвеститорите да имат избор. Резервирането на места за нови индустриални зони не означава, че веднага трябва да се промени предназначението на земята. Това става само когато се появят инвестиционни инициативи от инвеститори с доказано ефективно използване на зоните в полза на местните общности.

Като важни мерки се очертават също така:

– Ограничаване на използването на висококатегорийни земеделски земи за нуждите на промишлеността и складовото стопанство, чрез насочване на инвеститорския интерес (посредством инфраструктурно обезпечаване на територии със слабопродуктивни земи);

– Прилагане на интегрирани (устройствени и агротехнически) решения за рекултивация и използване на замърсените територии (отглеждане на технически култури и др.).

Изграждане на пътища

Нарушаване на земите и почвите се очаква при изпълнение на планираните дейности по отношение на пътната инфраструктура в района на областите в обхвата на ПТГС и ТСИМ.

Увреждане на почвите от опожаряването на растителност

Във връзка с категоричната забрана за палене на стърнища, крайпътни ивици и слогове и други растителни отпадъци, с цел недопускане увреждане на околната среда и предотвратяване вредната практика от масово палене на стърнища, трябва да се отбележи, че сравнение с предишни години пожарите в земеделските земи са намалели. Не са констатирани големи пожари. Намаляването на броя на пожарите се дължи на популяризиране на забраната от медиите и общините и убеждаването, че полза от палене на стърнище няма, а само вреди на почвите, въздуха и биологичното разнообразие.

Обобщение за състоянието на земите и почвите в области Бургас, Ямбол и Хасково

Почвите в страната са в добро екологично състояние по отношение на запасеност с биогенни елементи/органично вещество.

Основните екологични проблеми и тенденции по отношение на земите и почвите се изразяват най-вече с развитие на проблемите, свързани с използването на земеделски почви с добро качество за неземеделски цели, почвеното запечатване, ерозията, свлачищните процеси, локалното замърсяване и киселяването.

Използването на земеделски почви с добро качество се променя с разширяването на урбанизацията и развитието на инфраструктурата – застрояване със жилищни и търговски обекти, изграждане на индустриални логистични зони, модернизация на съществуващи и строеж на нови пътища (автомагистрала). За предотвратяването на деградацията на почвите се прилагат специални мерки за защита на почвите и в политиката на управление, както и с включване на въпроси на опазването на почвите в другите секторни политики, напр. по земеделие, горско стопанство, управление на водите, транспорт и др.

Запечатването на почвата, характерно за изграждането на селищата, промишленото и инфраструктурното строителство, търговските и транспортните участъци, пътната и железопътната мрежа и др. се очаква през следващите години процесът да е още по-силно изразен поради запазващите се темпове на разрастване на някои селищни структури и развитието на съпътстваща инфраструктура.

Ерозията е естествен процес, който е силно зависим от антропогенните фактори. Обезлесяването и прочистването на естествената растителност при реализация на инфраструктурни, промишлени, туристически и др. проекти, интензивното земеделие и

липсата на адекватни противоерозионни мероприятия водят до задълбочаване на проблемите, свързани със загуба на ценни почви в следствие на развитието на ерозия. Свлачищата също са природни процеси и причините за възникването им са свързани със силно пресечения релеф и други специфични геоложки дадености в определени райони, но са и много зависими от дейността на човека в урбанизираните райони.

Почвите в страната са в добро екологично състояние по отношение на съдържание на *тежки метали и металоиди*, и *устойчиви органични замърсители* (полиароматни въглеводороди, полихлорирани бифенили и хлорорганични пестициди). Основният натиск по отношение на запасеността на почвите с биогенни елементи идва от селското стопанство и по-специално от небалансираната употреба на торове. През последните години са установени трайни положителни тенденции по отношение на цялостния процес на управление на складовете за излезли от употреба продукти за растителна защита /забранени, с изтекъл срок на годност и др./. От ежегодно провеждания мониторинг на почвите се установява тенденция на трайно задържане на нивата на наблюдаваните индикатори за тежки метали и органични замърсители, които са много под границите на пределно допустимите норми.

- ***Провинции Одрин и Къркларели (Република Турция)***

Турция се намира в алпийско-хималайския орогенен пояс с пресечен, сложен релеф. Разпределение на тази повърхност на височини 1000 m и над 1000 m надморска височина е съответно 44,1% и 55,9% (Atalay, 2016 г.). Освен това Турция е заобиколена от три страни с морета. Климатът, растителността и топографията са сред факторите, влияещи върху формирането и разнообразието на почвите в страната.

Общата площ на Турция е 77.899.700 ха, от които 36% са обработвани земеделски земи, 27,6% са пасища и пасища, 29,8% са гори и храсти, а 6,5% са заселени площи, непродуктивни площи и водни повърхности.

Класовете и подкласовете на земеползване са налични в подобрените турски карти на почвите.

Налична е и информация за земеделските земи, подходящи за обработка, земеделски земи с ограничения в ползването и неподходящите за обработка земи (Национална програма за действие на Турция за борба с опустиняването, 2006 г.).

Земеползване от клас I включва земи с възможност за земеделско ползване с плодородни почви, без ограничения в използването им и обхващат площ от 5 085 000 ха (6,5% от общата площ). Земеползване от клас II включва земи с възможност за земеделско ползване, включващи също и основните почви, обхващат площ от 6 773 000 ха (8,7% от общата площ). Земеползване от клас III включва земи с възможност за земеделско ползване нуждаещи се от умерени мерки за обработка, обхващат площ от 7 283 000 ха (9,3% от общата площ). Земеползване от клас IV включва земи с възможност за ограничено земеделско ползване, обхващат площ от 7.425.000 ха (9,5% от общата).

Почвите на I, II, и III класове земеползване трябва да бъдат определени за земеделие, освен някои изключителни случаи. Те обхващат площ от 19 141 000 ха, което е 24,5% от общата площ. Потенциалната обработваема земя, подходяща за земеделие, обхваща площ от 26 566 000 ха, което е 34% от общата. Въпреки че общата площ, която ще се използва за земеделие в Турция, е 28,1 милиона ха, обработваемите (орните) земи обхващат площ от 26,6 милиона ха. Горепосоченото обаче включва както абсолютните, така и потенциалните земеделски площи. Общият дял на земеделските почви не съставлява голяма част от общата площ, както се предполагаше. Сумата от абсолютните и потенциалните земеделски земи съставляват една трета от общата площ.

Тревните и пасищните, горските и храстовите площи принадлежат към класове на земеползване V, VI и VII и обхващат площ от 46,790,000 ха (което възлиза на 59,9% от общата площ). Земеползване от клас VII включва площи, които трябва да бъдат определени като дива природа и мочурища, покриващи 5,8% от общата площ.

Около 64% от площите в Турция са с наклон над 12%, а 67% от сушата е с дълбочина на почвата по-малка от 50 см. Смята се, че 37% от площите са по-плитки от 20 см (COB, 2004 г.). Класификацията на земеползването на селските земи идентифицира интензивността на земеползване, която една почва е в състояние да поддържа без да претърпи нарушаване. Смята се, че само 4,8 милиона хектара са от клас I, т.е. не изискват специални мерки за опазване на почвата. Около 6,0 милиона ха са от клас II, при които са необходими практики за опазване на почвата като отглеждане върху отделни участъци, консервационна обработка на почвата и подходящи сеитбообращения. Това предполага, че останалите 67 m хектара са от клас III или по-висок, изискващ или постоянно покритие с растителни култури, дървесно покритие или провеждане на структурни дейности по опазване на почвата, като например терасиране на склонове и водни пътища, за да се сведе до минимум нарушаването на почвата (Sonter и Lawrie 2007 г.; Naktanir et al. 2000; TCV, 1995 г.).

Според класификационната система за земеползване (Klingebiel & Mont-gomery, 1961 г.) класовете I-IV са подходящи за земеделие и обхващат 26,5 милиона хектара. Класове V, VI и VII обаче са подходящи за пасища и гори. Всички тези групи обхващат около 46,7 милиона хектара. В клас VIII попадат също и стръмни скалисти планински склонове (Аталай, 2016 г.).

В землището на провинция Одрин има шест големи групи почви (**Фигура 2.1.5-28**).

Наносни – Алувиални почви (1 А)

Алувиалните почви са много важни по отношение на провежданите селскостопански дейности в провинцията. Те са плодородни почви, богати на хранителни вещества. Тъй като обикновено са формирани от пясък, прах и глина, лесно обработваемите алувиални почви се простират най-вече по протежение на река Марица в провинция Одрин и покриват 87 863 ha.

Хидроморфни алувиални почви (12 А; 12 С)

Хидроморфните почви формират земи, разположени в лошо отцедени участъци, заети с алувиални почви, в които подземните води са на или близо до повърхността през по-

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

голямата част от годината. Те не са подходящи за земеделие. Често част от тях е подложена на наводнения. Топографията е плоска или вдлъбната. Хидроморфните алувиални почви с обща площ 18 828 ha се срещат най-вече в лошо отцедените части на земи, заети с алувиалните почви в провинция Одрин.

Кафяви горски почви (Dystric Eutric Cambisols)

Кафявите горски почви, формирани върху карбонатни почвообразуващи скали. Тази група почви е разпространена обикновено под широколистни гори. Тези почви, които имат добро отводняване, се използват предимно като гори или пасища. Добивите от обработваните площи са добри. Кафявите горски земи са разположени в провинция Одрин на средни и стръмни склонове, а общата им площ е 12 552 ha. 38,3% от тях са оформени на II, III и IV класове земи, подходящи за земеделие.

Легенда

9 C	GRUMUSOL TOPRAKLAR, ORTA MEYİLLİ (% 3 - 8) Grumusols, moderately sloping (% 3 - 8)	1 A	ALÜVIYUMDAN MÜTESEKKİL ALÜVIYAL VE GENÇ TO Alluvial and youthful soils from Alluvium, level (% 0 - 1)
10 C	RENDZİNA TOPRAKLAR, ORTA MEYİLLİ (% 3 - 8) Rendzina soils, moderately sloping (% 3 - 8)	1 B	ALÜVIYUMDAN MÜTESEKKİL ALÜVIYAL VE GENÇ TO Alluvial and youthful soils from Alluvium, Gently sloping
10 D	İŞKELET RENDZİNA TOPRAKLAR, ÇOK MEYİLLİ (% 8 - 15) Lithosolic Rendzina soils, strongly sloping (% 8 - 15)	21 E	ARIZALI ARAZİ (RENDZİNA TOPRAK MADDESİ) Rough broken land (Rendzina soil material)
11 A	TUZLU (SOLANÇAK) TOPRAKLAR, DÜZ (% 0 - 1) Solanchak soils, nearly level (% 0 - 1)	22 E	ARIZALI ARAZİ (KİREÇSİZ KAHVERENGİ TOPRAK MAD Rough broken land (Nonecalcic Brown soil material)
12 B	KİREÇSİZ (NONCALCİC) KAHVERENGİ TOPRAKLA Nonecalcic Brown soils, gently sloping (% 1 - 3)	22 EF	ARIZALI ARAZİ (KİREÇSİZ KAHVERENGİ VE RENDZİNA Rough broken land (Nonecalcic Brown and Rendzina soil mat
12 C	KİREÇSİZ (NONCALCİC) KAHVERENGİ TOPRAKLA Nonecalcic Brown soils, moderately sloping (% 3 - 8)	26 F	ARIZALI DAĞLIK ARAZİ (KAHVERENGİ ORMAN VE KIRI Rough mountainous land (Brown Forest and Podsolle soil m
12 D	KİREÇSİZ (NONCALCİC) KAHVERENGİ TOPRAKLA Nonecalcic Brown soils, strongly sloping (% 8 - 15)	2 A	HİDROMORFİK ALÜVIYAL TOPRAKLAR, DÜZ, (% 0 - 1) Hydomorphic soils, level (% 0 - 1)
13 B	KIRMIZI ÇAYIR (PRAİRİC) TOPRAKLAR, HAFİF M Reddish Prairie soils, gently sloping (% 1 - 3)	2 As	HİDROMORFİK TUZLU ALÜVIYAL TOPRAKLAR, DÜZ (% Hydomorphic saline soils, level (% 0 - 1) (or Halomorphic

Фигура 2.1.5-28. Почвена карта на провинции Одрин и Къркларели

Кафяви горски земи върху кисели силикатни скали (12 C)

Тази група почви е разпространена в провинция Одрин на стръмни и много стръмни склонове. Почвите са плитки и много плитки по дълбочина. Общата им площ е 200,830 ha. 41,8% от тези земи са оформени на земи от клас I, II, III и IV, подходящи за земеделие.

Кафяви горски почви без варовик (12С)

Кафявите горски почви, несъдържащи варовик, обикновено се срещат под широколистна горска покривка. Тази група почви е разположена върху стръмни и много стръмни склонове в Одрин, а тяхната дълбочина е плитка или много плитка. Общата им площ е 200 830 хектара. 41,8% от тези земи са подходящи за култивирано земеделие I, II, III, и IV. Включва класифицирани земи.

В профилите, разработени на базата на киселинния остатък под естествената растителност, може да се наблюдава отчетлива диференциация в хоризонт А1 и А2. А1 има сивокафяв цвят, докато А2 е кафяв до жълтеникавокафяв. Структурата е предимно пясъчно-глинеста почва. В култивираните почви хоризонтът А1 се смесва с хоризонта А2, което води до сивокафяв цвят, който приема по-светъл и сивкав цвят, след изсъхване на повърхността. Този „излужен“ характер на хоризонт А ясно отличава тези почви от червеникавокафявите земи, които могат да се проявят в една и съща област.

Хоризонтът на Вt е жълтеникавокафяв до кафяв, или много рядко жълтеникавочервен, и има значително по-високо съдържание на глина от хоризонт А. Структурата е под-ъгловата блокови и глинени покрития или глинени мостове между по-грубите зърна. Консистенцията е твърда и леко твърда до твърда, когато изсъхне. Базовото насищане в този хоризонт е над 40%. Хоризонтът С се състои от разложени кисели гнайсове с ниско съдържание на феромагнезиеви минерали.

Изглежда, че тези почви се развиват главно върху киселинни основни материали, като гнайсовете, които имат ниско съдържание на феромагнезиеви минерали, а също и върху транспортирани от кварцити материали, получени от кисели скални породи.

Релефът не е важен фактор, но дренажът определено е; некалциеви кафяви почви не се срещат в слабо дренирани ниски места.

Кафяви горски почви, образувани върху варовити и кисели силикатни скали

Тези почви могат да се образуват както на варовити, така и на кисели силикатни скали. Естествената растителност е представена от широколистни гори, храсти и треви. Естественият дренаж е добър. Разпространени са на стръмни и много стръмни склонове в провинция Одрин, а по дълбочината са плитки и много плитки. Общата им сума е 201 100 хектара. 82,6% от тези земи се състоят от земи от степен I, II, III и IV клас земи.

Смолници (Vertisols)

Смолниците са често срещани в Одрин, област Меркез, Хавса, Узункьопрю и Ипсала. Общата им площ е 100 415 хектара. 93,8% са подходящи за култивирано земеделие-земеползване от клас I, II и III. Състоят се от класифицирани земи.

TOPRAKSU (1974 г.) характеризира почвите от вида смолници като фини, силно текстурирани почви, съдържащи в тяхната текстура повече от 30% свиващо-набъбващи глини. Приблизително 400 000 хектара фино текстурирани почви от вида смолници са разположени в провинциите Киркларели, Одрин и Текирдаг и областите Силиври и Гелиболу в региона на Тракия в Турция. Като цяло химичните и водоустойчивите свойства на смолниците са благоприятни, а процентът на насищане на основата е почти 100%; капацитетът на обмен на катиони достига много високи стойности от 25–66 meq/100 g (Smedema 1984 г., Çakir 1993, Çakir 1997 г.). Съществуват обаче и значителни проблеми, произтичащи от физическите свойства на тези почви. Като цяло смолниците се характеризират като глинести почви, изразено с напукване през сухите периоди през годината, управлението на земеделието върху тези почви е изключително трудно. От друга страна, образуването на твърд слой поради уплътняване в резултат на обработка на почвата, ограничава инфилтрирането на водата, прилагана чрез напояване. Освен това, през сухите периоди от годината, в тези почви се образуват дълбоки и широки пукнатини, които водят до загуба на влага от долните хоризонти на почвения профил. В резултат на дълбоките и широки пукнатини, по време на напояване възникват загуби на големи количества вода, а развитието на кореновата система на растенията в тези почви е ограничено поради механичното пречупване на корените.

В няколко проучвания, проведени в Турция и в чужбина, свойствата на смолниците са оценени от гледна точка на напояване, торене, обработка на почвата и инженерни практики. Ozkan и Akalan (1976 г.) изследват някои физични свойства на горните хоризонти на почвен тип смолници в Тракийския регион на страната и установяват, че съдържанието на глина в оценяваните почви достига до 45%, което води до висок капацитет на полето, коефициент на увяхване и лесно постигане на процентно съдние на вода, вариращо съответно в границите от 29,13–39,08%; 23,19–31,47% и 4,74–13,86%. Smedema (1984 г.) установява, че скоростта на инфилтрация на почвите тип смолници е много висока в началото на напояването, последвано от внезапно намаляване поради високата степен на набъбване и свиване, вследствие на свойствата на доминиращия минерал смектитна глина в почвата. Някои автори (Cangir 1985 г., Cangir 1987 г.) съобщават, че големи количества вода за напояване се губят вследствие на дълбоките и широки пукнатини, възникващи в резултат на високото съдържание на глини и тяхната склонност към набъбване и свиване. В по-ранни проучвания, проведени в региона на Тракия в Турция, смолниците се сравняват с Entisols (ентисоли-наносни) и Alfisols (алфисоли-лесивирани) почви, като е установено, че съдържанието на глина в изследваните почви достига до 40–75%, осигурявайки високи стойности на капацитет за съхранение на съдържанието на вода на полето.

Областите, покрити с почви Vertisol, проявяващи особености като широки пукнатини и самомулчиране (**Фигура 2.1.5-29**) и структура на буца (**Фигура 2.1.5-30**), са разположени в границите на Одрин, Текирдаг и провинции Киркларели в област Тракия в Турция.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	
Фигура 2.1.5-29. Пукнатини със самомулчиране, типично за Vertisols	Фигура 2.1.5-30 Структури на буци, характерни за Vertisols

Поради неблагоприятния размер и разпределение на порите, при висок процент глина в структурата на изследваната почва, по-голямата част (до 18–20%) от съдържащата се почвена вода не е достъпна за растенията.

Отглежданите продукти са предимно пшеница и слънчоглед. Има малко количество лозя на тази земя и в градината. Вертисолите са разпространени в провинция Одрин в централните райони, Navsa, Uzunköprü и Ipsala. Общата им площ е 100,415 ha. 93,8% се състои от земя от II, II и III степен, подходяща за земеделие.

Grumosols - Грумосоли (9 C)

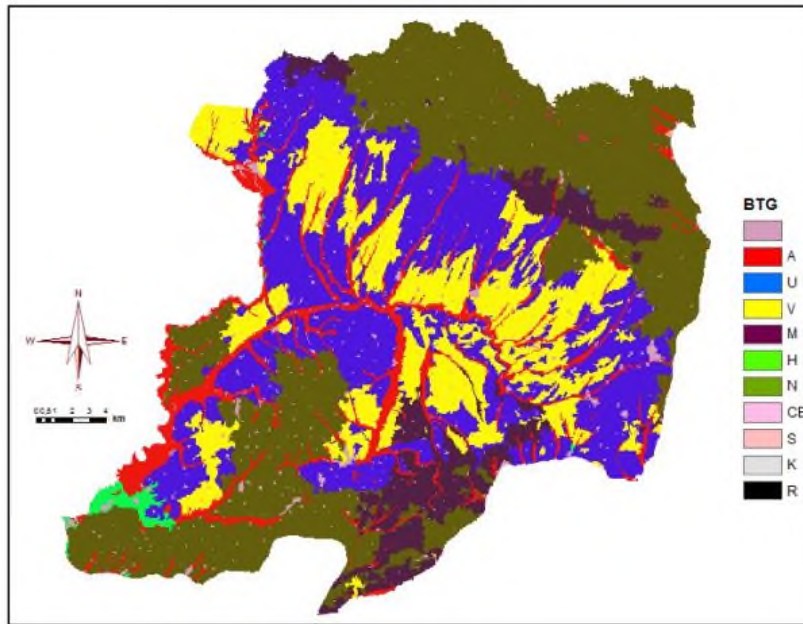
Грумусоолите са формирани от изветряне на варовици и вулканични туфи. Цветът е черен. Органичното съдържание в тях е ниско поради високото съдържание на карбонати, така че може да се заключи, че тези почви са нископлодородни и не са подходящи за засаждане на култури. Структурата на почвата е суха и лесно се начупва особено през сухия сезон. Реакцията на разтвора (pH) е неутрална до алкална. Тези почви обикновено са разпространени до 300 метра н.в. върху терени със слаб наклон на релефа (3 – 8%).

Съгласно Turkey's National Action Program on Combating Desertification (2006) Регион TR21, в който попадат провинции Одрин и Къркларели има подходяща структура на почвата по отношение на селскостопанското производство и механизацията.

Съгласно мащабната почвена карта 1/25000, изготвена от Главна дирекция „Селски услуги“; регионът има 10 различни основни почвени групи: неваровити кафяви почви (U), неваровити кафяви горски почви (N), кафяви горски почви (M), канелени почви (CE), вертисоли (V), алувиални почви (A), алувиални крайбрежни почви (S), рендзини (R), хидроморфни почви (H) и колувиални почви (K).

Докато неваровити кафяви горски почви имат дял от 35%, тази почвена група е последвана от неваровити кафяви почви със съотношение 28%. Вертисолите, които са богати на глина и са концентрирани предимно в басейна на Ергене на региона, не са варовити и обхващат 17% от региона. Съотношението на алувиални почви, концентрирани около реките

Марица-Ергене и техните притоци, е около 9%. Картата на основните групи почви в региона TR21 е представена на фигура 2.1.5.2-4.

Източник: TR21 Trakya Bölgesi Arazi Kullanım/Arazi Örtüsünün ve Tarım Arazilerinin Mevcut Yapısı (Anonim, 2009)

Фигура 2.1.5-31 Карта на основните групи почви на региона TR21

Земи и начин на ползването им – провинции Одрин и Къркларели

Законът за защита на почвите и земеползване (SPLU), номериран като 5403, приет през 2005 г. Целите на закона могат да бъдат обобщени както следва:

- Защита на почвите, планиране на земеползването,
- Предотвратяване на неземеделската употреба на земеделски почви,
- Определяне на големи равнини и тяхната защита,
- Карти за оценка на риска от ерозия и защита,
- Мерки за смекчаване ерозията,
- Мониторинг на замърсяването и опазването на почвата,
- Комасация и разпределение на земи и др.

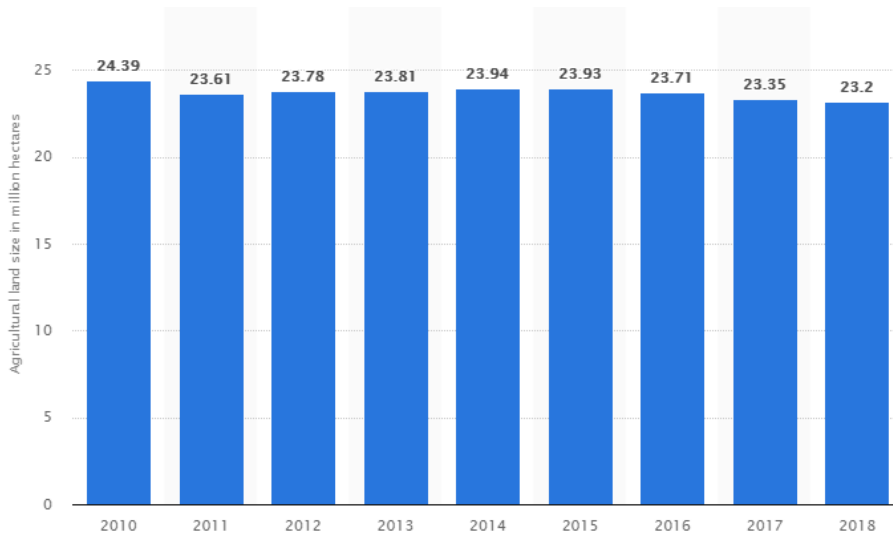
Общата площ на Турция е около 77 945 хиляди хектара. Характерното разпределение на земите от тази обща площ е както следва: 36% за земеделие, 29,8% гори, 27,6% пасища и тревни площи и 6,6% други площи (DSI, 2015 г.). В резултат на това разпределението на земята в Турция е тясно свързано с топографията, а отглеждането на земеделски продукти зависи от климата и характеристиките на почвата за тези продукти (Özçağlar, 1988). Разпределението на земеползването между 1945 г. и 2017 г. показва значително изменение на дяловете на земеделските, пасищните, горските и други земи (Таблица 2.1.5.2-8).

Таблица 2.1.5-8 Селско население и предназначение на земите в Турция за периода 1945 - 2017 (%).

Години	Селско население	Горски територии	Пасища	Земеделски земи	Земи с друго предназначение
1945	75.00	13.55	50.19	18.85	17.41
1950	75.02	13.37	49.54	20.54	16.56
1960	68.02	13.58	36.77	32.49	17.16
1970	61.54	23.44	27.58	35.07	13.90
1980	56.09	25.91	27.16	36.15	10.78
1990	40.98	25.91	18.19	35.74	20.16
2000	30.00	26.56	18.47	33.84	21.13
2010	23.73	27.63	18.75	31.30	22.32
2017	7.48	27.81	18.75	29.99	23.45

Под земеделската земя се разбира делът от обработваемата земя, под трайни насаждения и постоянни пасища. Обработваемата земя включва земи, определени от ФАО като земи под временни култури (площи от които се добиват две реколти годишно се отчитат само веднъж), временни ливади за косене или за пасища, земя под градини с търговско или битово ползване и земя, която временно се държи като угар. Изключва се земята, изоставена в резултат на провеждано променливо култивиране (редуване на къси с дълги периоди на отглеждане на култури). Земята под трайни насаждения е земя, обработвана с култури, които заемат земята за дълги периоди, при които не се налага да се засаждат отново след всяка реколта, като какао, кафе и каучук. Тази категория включва земя под цъфтящи храсти, овощни дървета, дървета за ядки и лози, но изключва земя под дървета, отглеждани за дърво или добив на дървен материал. Постоянното пасище е земя, използвана за пет или повече години за добив на фураж, в т.ч. естествени и култивирани култури.

През 2018 г. площта на земеделските земи за Турция е 378 020 кв. км. Въпреки че през последните години площта на земеделските земи в Турция значително се колебае, през периода 1969-2018 г. тя демонстрира тенденция за увеличение, завършвайки на 378 020 кв. км през 2018 г.

Фигура 2.1.5-32 Размер на общата земеделска земя в Турция за периода 2010-2018 (в млн. хектари)

Въпреки че бе наложен правен режим, институционалната уредба не бе изпълнена правилно. Официалните данни показват, че законодателството на SPLU не успя да предотврати загубата на земеделски земи.

Горски площи са земите под естествени или засадени насаждения от дървета на най-малко 5 метра в естествени условия, независимо дали са продуктивни или не. Тук не се включват насажденията на дървета в системите за селскостопанско производство (например в овощни насаждения и агролесовъдни системи) както и дърветата в градски паркове и градини.

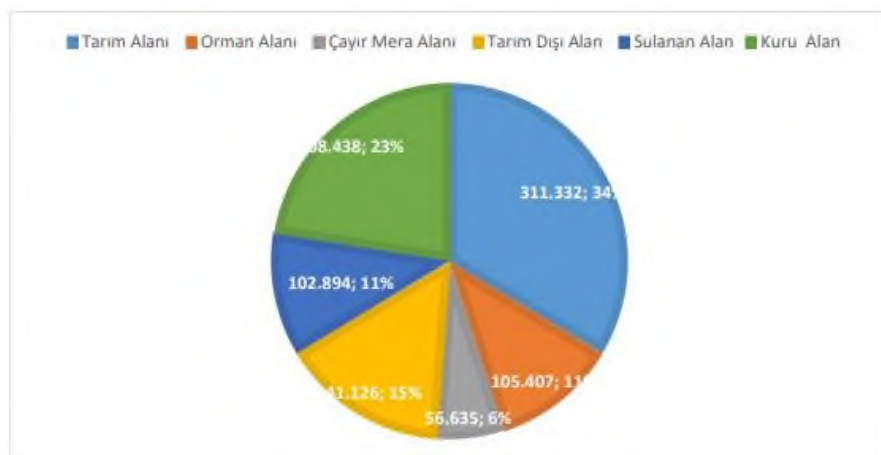
През 2018 г. дялът на горските земи от общата земна площ за Турция е 28,5 %. Площта на горите като дял от територията на Турция се е увеличила от 26,1 % през 1999 г. на 28,5 % през 2018 г., със средногодишен темп на растеж от 0,45 %.

За случая с Турция, Глобалната база данни за устойчиво управление на земите (Световен преглед на подходите и технологиите за опазване (WOCAT), 2021 г.) изброява няколко подхода за устойчиво управление на земята, в т.ч. поясно земеделие за намаляване на ерозията от въздействието на вятъра и нарушаването на земята в производството на култури, поливани с дъждуване, плетени дървени огради за защита на почвите от водна ерозия или ротационна паша за подпомагане регенерацията на тревистата растителна покривка в пасищата.

Ползване на земята

Провинция Одрин

Данни за ползването на земята в провинция Одрин са представени на **Фигура 2.1.5-33** и **Таблица 2.1.5-9**. Обработваемата земя в провинцията е 268 054 ha, а поливната площ е 102 894 ha.

Източник: Дирекция „Земеделие и гори“ в Одрин, 2019 г.

Фигура 2.1.5-33 Състояние на земеползването в провинция Одрин през 2019 г.

Таблица 2.1.5-9. Класификация на земята според състоянието на земеползване за 2019 г. в провинция Одрин (Дирекция „Земеделие и гори“ в Одрин, 2019 г.)

ЗЕМЕПОЛЗВАНЕ	AREA (ha)	RATE (%)
Земеделски ниви	311.332	51
Горска тетиротия	105.407	17
Пасища и ливади	56.635	9
Неземеделска земя	141.126	23
Площ	614.500	100
Поливни площи	102.894	33
Неполивни площи	208.438	67

Площта на провинция Одрин е 614 500 хектара. От тази площ 311,332 хектара са обработваеми земеделски земи, 105 407 хектара са горски земи, 56 635 хектара са ливадни пасища, а 141,126 хектара са неземеделски земи. Поливното земеделие се извършва на 102 894 хектара от общата земеделска площ, а сухото земеделие на 208 438 хектара. 97% от нашата земеделска земя са ниви, 2% са зеленчуци и 1% са плодове и лозя (Дирекция на земеделието и горите на провинция Одрин, 2019 г.).

Обработваемата земя в провинция Одрин е с площ 446.115 ха. 14% от обработваемата земя е от I категория, 41%-II категория, 32%-III категория, 6%-IV категория и 7%-VI и VII категория земи.

От 76 181 ха напоявана земя в провинцията, 38 844 ха са напоявани от напоителните съоръжения. Има 25 езера за напояване. Ако бъдат завършени проекти за напояване в процес на строителство (49,522 ха) и в фазата на проучване на проекта (67,513 ха.), напояваната земеделска земя ще се увеличи от 76 181 ха на 178 308 ха. По този начин цялата икономически жизнеспособна площ за напояване ще бъде отворена за водено земеделие.

Доклад за екологична оценка

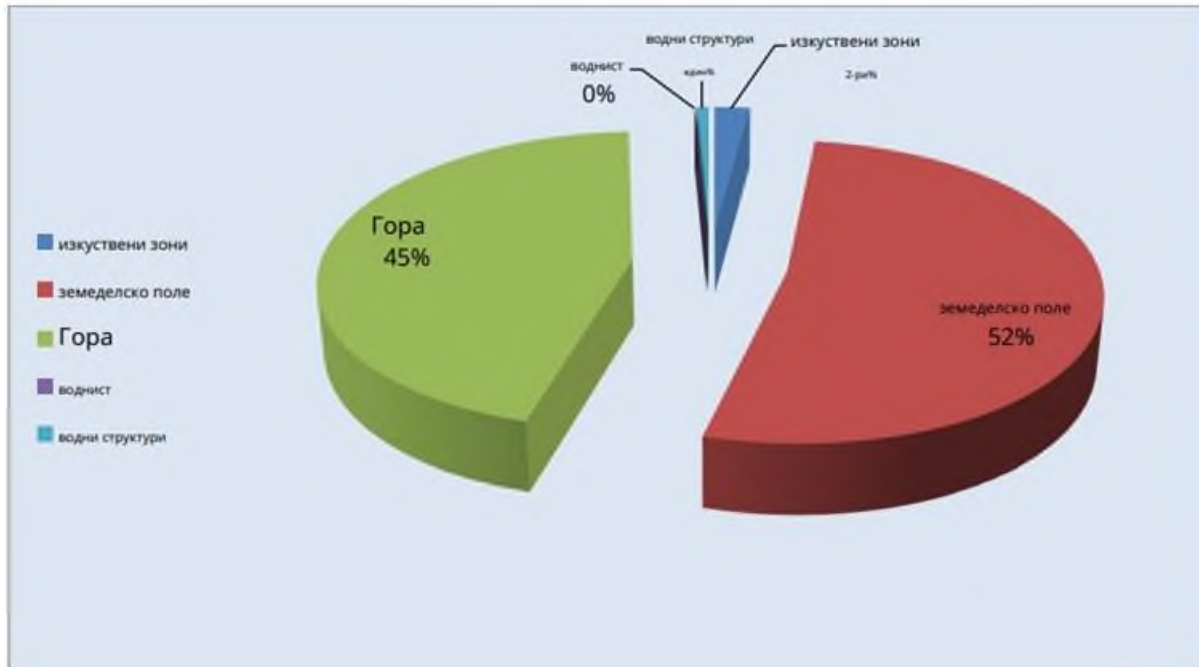
на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Провинция Къркларели

Ползването на земята в провинцията е представено в **Таблица 2.1.5-10** и **Фигура 2.1.5-34**.

Таблица 2.1.5-10. Ползване на земите в провинция Къркларели

Начин на ползване	Площ (ha)	Дял (%)
Урбанизирана територия	13.714,6	2.13
Земеделска територия	336.333,12	52.16
Горски и полуестествени територии	289.920,51	44.96
Влажни зони	458.26	0.07
Водни структури	4.430,67	0.69

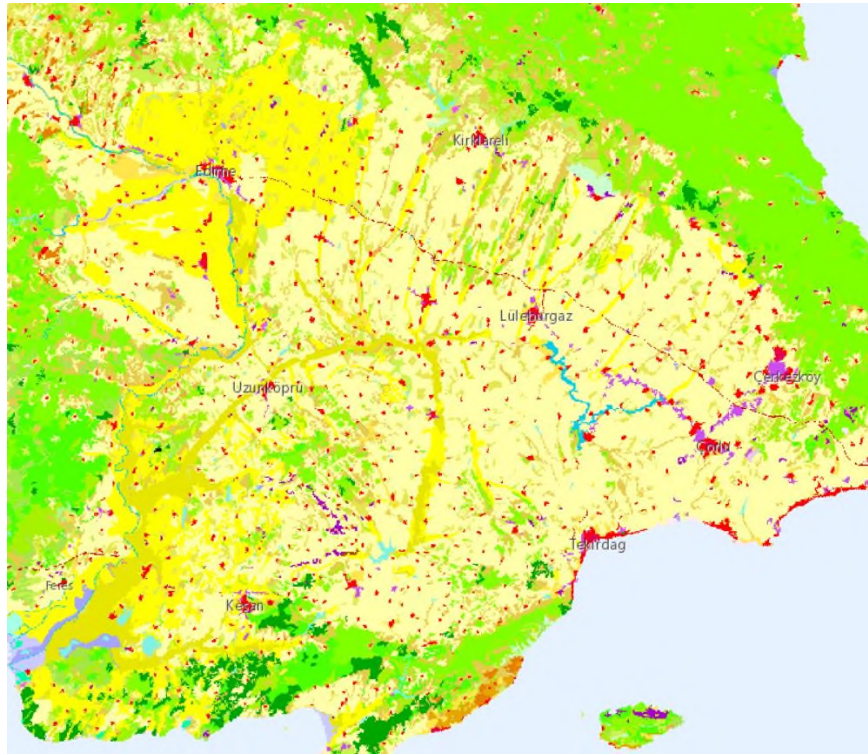

Фигура 2.1.5-34. Земи в Къркларели според класификацията на земеползването за 2018 г.
(<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr, yil>)

Картата за използване на земята на територията на провинции Одрин и Къркларели за 2018 г., получена съгласно класификационната система Corine Land Cover е представена на **Фигура 2.1.5-35**.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

<p>Corine Land Cover 2018 raster</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Continuous urban fabric ■ Discontinuous urban fabric ■ Industrial or commercial units ■ Road and rail networks and associated land ■ Port areas ■ Airports ■ Mineral extraction sites ■ Dump sites ■ Construction sites ■ Green urban areas ■ Sport and leisure facilities ■ Non-irrigated arable land ■ Permanently irrigated land ■ Rice fields ■ Vineyards ■ Fruit trees and berry plantations 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Olive groves ■ Pastures ■ Annual crops associated with permanent crops ■ Complex cultivation patterns ■ Land principally occupied by agriculture, with significant areas of natural vegetation ■ Agro-forestry areas ■ Broad-leaved forest ■ Coniferous forest ■ Mixed forest ■ Natural grasslands ■ Moors and heathland ■ Sclerophyllous vegetation ■ Transitional woodland-shrub 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Beaches, dunes, sands ■ Bare rocks ■ Sparsely vegetated areas ■ Burnt areas ■ Glaciers and perpetual snow ■ Inland marshes ■ Peat bogs ■ Salt marshes ■ Salines ■ Intertidal flats ■ Water courses ■ Water bodies ■ Coastal lagoons ■ Estuaries ■ Sea and ocean ■ NODATA
--	---	---

Фигура 2.1.5-35. Използване на земята на територията на провинции Одрин и Къркларели за 2018 г. - Corine Land Cover

Съгласно Закона за опазване на почвите и земеползване № 5403 29% от земите в региона са сухи абсолютни земеделски земи, 9% напоявани абсолютно земеделски земи, 17% специални земеделски земи и 7% пределни земеделски земи (Анонимен, 2009).

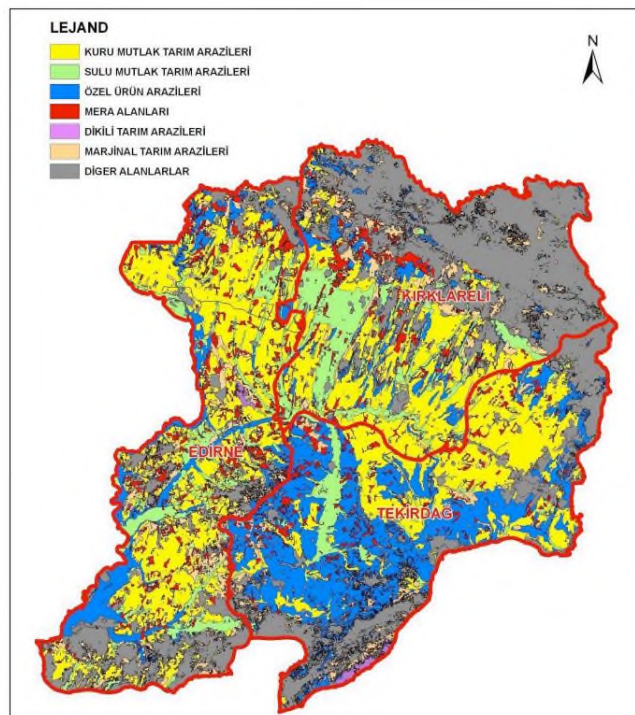
Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Регион TR21 е един от най-важните селскостопански центрове в страната. Към 2012 г. в региона има общо 1 286 339,8 хектара земеделска земя, в т.ч. пасища.

Тази площ съответства на 68,5% от региона. Съгласно второто ниво на класификационната система CORINE, обработваемата земя съставлява най-голямата част от земеделска земя със 107 684,4 ха. Тези земи са разпространени в целия регион. Обработваема земя 63 022,4 ха. Следват пасищни площи с 144 961,9 хектара и смесени земеделски площи с 144 961,9 хектара. Постоянните култури се състоят предимно от засадени земеделски земи. Тези земи, обхващащи 7671,0 ха от региона, се намират предимно в квартал Саркьой в Текирдаг. Между 1990 и 2012 г., обработваемата земя се увеличи с 34 776,8 ха, а постоянните култури с 2202,7 ха. Намалението на пасищата и смесените земеделски площи е съответно 28 771,9 ха и 43 728,6 ха. Можем също така да кажем, че през този период общо 5521,1 ха земеделска земя е трансформирана в други класове земя.

На **Фигура 2.1.5-36** е представена картата за класификация на земеделските земи в региона TR21, включващ провинции Одрин, Къркларели и Текирдак.

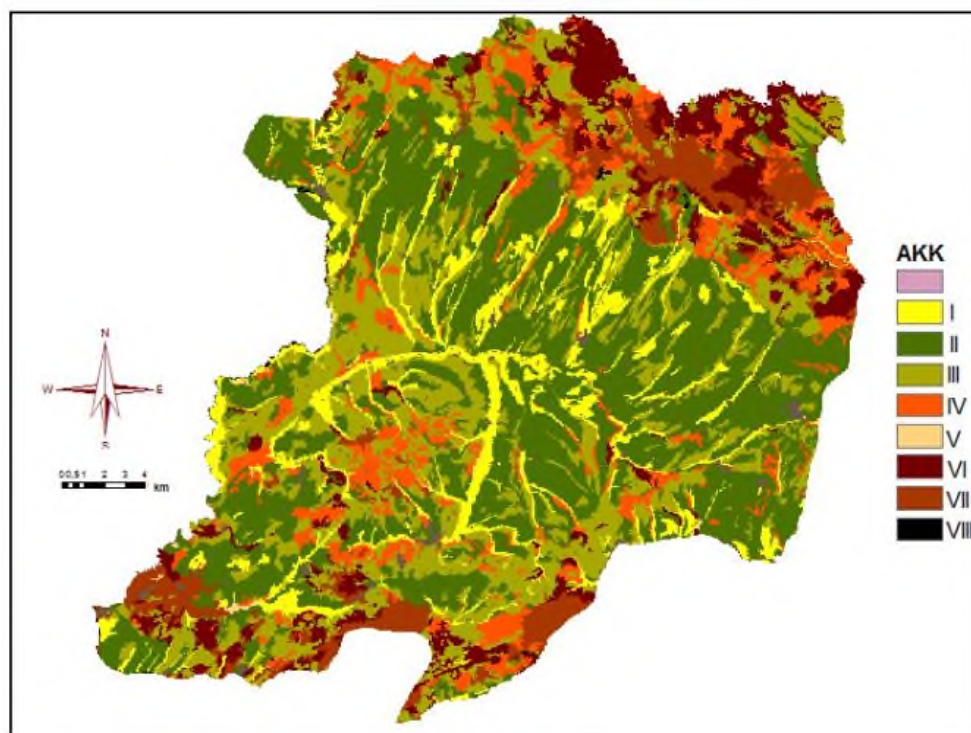

Източник: TR21 Trakya Bölgesi Arazi Kullanım/Arazi Örtüsünün ve Tarım Arazilerinin Mevcut Yapısı (Anonim, 2009)

Фигура 2.1.5-36 Карта за класификация на земеделските земи в региона (Anonim, 2009)

Според възможностите за използване на земята по отношение на устойчивостта на земеделието I, II и III клас земи са от абсолютно значение. Тези земи обхващат общо приблизително 70% от земеделските земи в регион TR21, съответно с 9%, 37% и 26%.

Земите от IV, V, VI и VII клас, които са на силно наклонени терени и имат проблеми с дренажа и засолеността, съставляват районите на региона с ниска използваемост в селското стопанство. Въпреки че съотношението на тези площи е около 25%, то има важно място в регионите Истранджалар, Ганос и Кору, където има предимно планински и залесени райони с висок наклон. Картата на възможностите за използване на земята в региона TR21 е показана на **Фигура 2.1.5-37**.

Източник: TR21 Trakya Bölgesi Arazi Kullanım/Arazi Örtüsünün ve Tarım Arazilerinin Mevcut Yapısı (Anonim, 2009)

Фигура 2.1.5-37 Карта на възможностите за използване на земята на регион TR21

В регион TR21 има земи, които са с ограничени възможности за селскостопанско ползване поради наличие на ерозия, силна или слаба дренираност. При 26% от земите, заети със земеделско производство се наблюдава ерозия от II степен (умерена), а при около 4% - III степен (силна ерозия) (Anonim, 2009). **Таблица 2.1.5.2-11** показва степента на ерозия в земеделските земи.

Таблица 2.1.5-11 Степен на на ерозия на земеделските земи в региона TR21 (Anonim, 2009)

Степен на ерозия	Площ, ha	Състояние
I	824154	слаба
II	314313	умерена
III	50336	силна
IV	5467	много силна

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

В провинция Одрин, 19645 ha са под влияние на недостатъчен или лош дренаж, в провинция Къркларели - 5747 ha (Anonim, 2009). При земите с недобър дренаж се създават условия за засоляване или алкализирание на почвите. Земите в региона от I и II клас, които имат проблеми с дренажа се използват най-вече в пасищното земеделие.

Разпределението на горските площи, язовирите и езерата в региона TR21 е показано на **Фигура 2.1.5-38**.

Фигура 2.1.5-38 Карта на горските територии и водните обекти на региона TR21 (Anonim, 2009).

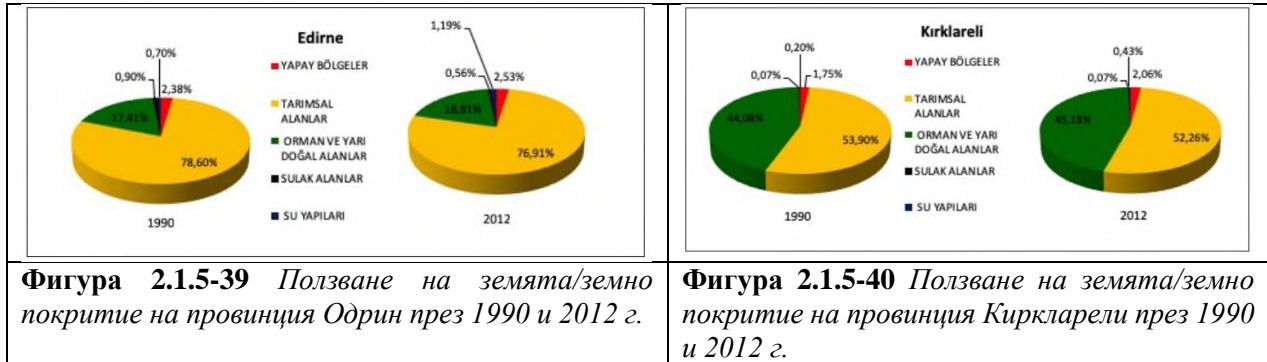
Анализ на земеползването/земното покритие на провинциите, обхващащи региона TR21

Провинциите Текирдаг, Одрин и Къркларели, които съставляват регион TR21, са области с различни характеристики по отношение на ползването на земята. Докато Одрин и Текирдаг имат повече земеделска земя от Къркларели, то Къркларели се откроява в региона с богатите си горски площи.

Ползването на земята на провинции Одрин и Къркларели през 1990 и 2012 г. е показано съответно на **Фигура 2.1.5-39** и **Фигура 2.1.5-40**.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Фигура 2.1.5-39 Ползване на земята/земно покритие на провинция Одрин през 1990 и 2012 г.

Фигура 2.1.5-40 Ползване на земята/земно покритие на провинция Къркларели през 1990 и 2012 г.

Промените в земеползването на провинции Одрин и Къркларели от 1990 г до 2018 г. са представени в Таблицы 2.1.5-12 и 2.1.5-13.

Таблица 2.1.5-12 Промени в земеползването в Одрин от 1990 г.

Земна категория	ОДРИН ЛИН				Тенденция меж ду 1990-2012 г.
	1990		2018		
	Нали	%	Нали	%	
Изкуствени зони	14.698,81	2,38	16.788,32	2,74	15,1% ←
Земеделски площи	484.490,11	78,58	472.175,01	76,99	2,1%
Горски и полуестествени природни зони	107.289,69	17,40	113.693,52	18,54	6,5% ←
Влажни зони	5.561,49	0,90	3.209,70	0,52	42,2% ↓ ¹²
Водни конструкции	4.516,93	0,73	7.394,96	1,21	65,7% ←
Сума	616.557,03	100,00	613.261,51	100,00	

Най-голямото препятствие по отношение на производителността на земеделските земи в Тракийския регион е, че почвите непрекъснато се подлагат на слънчогледово-пшеничен ротация и растителните остатъци в края на прибирането на реколтата се изгарят поради трудностите при смесването им с почвата. В резултат на това, нивата на органичните вещества намаляват.

Таблица 2.1.5-13 Промени в земеползването в провинция Къркларели

	1990		2000		2006		2012		2018	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
Изкуствени полета	11.032,17	1.71	13.824,66	2.14	12.973,26	2.01	13.415,42	2.08	13.714.6	2.13
Земеделски земи	345.332.43	53.54	340.336.61	52.76	336.367.17	52.16	336.509.6	52.18	336.333.12	52.16
Горски и полуестествени площи	286.838.62	44.77	287.874.39	44.62	292.230.75	45.32	290.043.22	44.98	289.920.51	44.96
Влажни зони	435.43	0.07	505.55	0.08	464.26	0.07	458.26	0.07	458.26	0.07
Водни структури	1.414.65	0.22	2.579.22	0.4	2.822.02	0.44	4.430.67	0.69	4.430.67	0.69
ОБЩО	645.053.3	100	645.120.43	100	644.857.46	100	644.857.17	100	644.857.17	100

Горско стопанство

Според получените данни за 2004 г., общата горска площ в Турция е 21,2 милиона ха или 27,2% от общата площ на страната. Независимо от това, 49% са деградирани гори, които не осигуряват приходи от дървен материал. Нарушаването на растителността по естествени причини, както и вследствие на въздействие от човека са основните фактори, ускоряващи опустиняването.

Напоследък, поради миграцията от селските към градските райони, наред с непланирания туризъм, съществува голям натиск върху зелените площи около градовете. За съжаление, поради някои законови изменения, които доведоха до обезлесяване, площ от 473 000 ха се превърнаха в негорски застроени земи, последвано от опустиняване. Залесяването и предотвратяването на ерозията са основна задача на горския сектор, заделящ за тези усилия огромни ресурси още от 50-те години на миналия век. В 20 293 горски селища в страната живеят около 7,5 милиона жители, чиито доходи са свързани със земеделие, животновъдство и горско стопанство, които са ориентирани към отношения от типа “управление-ползване-изгоди” с Министерството на околната среда и горите за създаване на инструменти за повишаване на доходите.

Данните за управление на горите в Турция се събират и редовно се актуализират чрез въздушни снимки и наземни проучвания. Тези данни показват, че между 2000-2015 г. минните дейности, горските пожари и незаконните разчиствания са довели до намаляване на горските земи с 2824 км². Все пак съхранението и възстановяването на горите, както и усилията за увеличаване на съществуващите горски земи непрекъснато продължават със залесяване, контрол на ерозията и рехабилитация. Между 2000-2015 г. Турция е извършила залесителни дейности върху общо 15 345 км² земи, възстановила е 27 818 км² деградирани горски земи и е увеличила горските си активи с 11 571 км². Въпреки че няма отчетлив спад в горските райони, Турция поддържа коригиращи мерки и в работните си програми е поставила значително по-високи цели от целите на LDN, включващи до 2030 г. залесяване на 15 000 км² земи, рехабилитационни работи на 15 000 км² и възстановителни работи на пасища върху 7 500 км² (Национален доклад на Република Турция за неутрализиране на нарушаването на земята 2016-2023 г.).

Нарушаване на земята

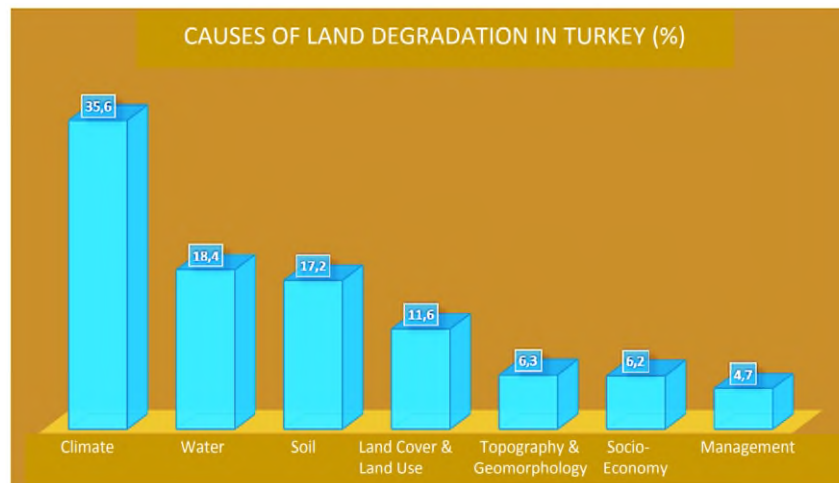
В Турция има множество типове почви, включващи почти всички различни почвени видове в света. Следователно селскостопанските продукти са с различни качества и нива на производителност. Причините за ограниченията на нивата на производителност за различните почви и съвременните земеделски практики са следните: Деградирани и стръмни земи, недостиг на органични вещества и азот, недостиг на полезен фосфор и микроелементи, почви чувствителни към ерозия, засушаване, соленост, влажност и оттичане (дренаж), ниско ниво на водопропускливост, високо съдържание глина, уплътнени и масивни слоеве,

предотвратяващи вкореняване и развитие на кореновата система, високо съдържание на карбонати и ниска биологична активност.

В рамките на мониторинга на нарушаването на земята, създаване на карта и моделиране на риска от нарушаване на земята, Турция определи 7 критерия (Фигура 2.1.5.2-14-климат, вода, почва, земно покритие и земеползване, топография и геоморфология, социално-икономическа среда, управление) с 48 показателя и повече от 100 подиндикатора, съобразени с условията на страната (Национален доклад на Турция за нарушаване на неутралността на земята 2016-2023). От тях:

- Критерият за почва включва анализ на фактори като риск от ерозия на почвата, дълбочина на почвения слой, структура на почвата, съдържание на органични вещества в почвата, реакция на почвата (pH), основен материал на почвата, оттичане (дренаж), засоляване и алкализирание, съдържание на варовик и замърсяване на почвата; **почвата бе определена като основна движеща сила в нарушаването на земите в Турция със 17,2%.**

- Земно покритие и земеползване; съществува пряка положителна връзка между коефициента на растително покритие в басейна/зоната и продуктивността на земята. Капацитетът на запасите, производството на биомаса (ниво на продуктивност) и биоразнообразието в регионите с по-висока гъстота на растителното покритие, обикновено също са по-високи. Високият коефициент на растително покритие играе важна роля за регулиране на водния режим в басейна; за подобряване на физическите, химичните и биологичните характеристики на почвата; за намаляване, смекчаване и/или предотвратяване на ерозията на почвата и нарушаване на земята. Критерият за земното покритие включва анализ на подкритерии, като коефициент на растително покритие, гъвкавост, устойчивост на суша и характеристики за смекчаване на ерозията на почвата, докато критерият на земеползване включва анализ на земеделски земи, пасища, земи с покритие от храсти, горски земи (състояние на земеползване и състояние на пожар за горските земи) и други видове земи; и **критерият за земно покритие и земеползване е определена като движеща сила в нарушаването на земите с 11,6%.**

Фигура 2.1.5-41. Движещи сили за нарушаване на земите в Турция (Проект за система за мониторинг и оценка на басейна)

Процесите и причините за нарушаването на земята и процентът на засегнатата земя са представени в **Таблица 2.1.5-14**.

Таблица 2.1.5-14 Процеси и причини за нарушаване на земята

Процеси	Процент на засегнатата земя	Процеси	Процент на засегнатата земя
Водна ерозия	55,7	Обезлесяване	29,5
Вятърна ерозия	28	Селскостопански дейности	28,1
Химично нарушаване	12,1	Прекомерна експлоатация	7
Физическо нарушаване	4,2	Био-индустриално въздействие	1,2
Прекомерна паша	34,5		

Източник: Национална програма на Турция за борба с опустиняването, 2006 г.

Ерозия

Поради географското си положение, климата, релефа и почвените условия Турция е особено уязвима от ерозия. Докато намесата на човека е водещият фактор за ерозията в Турция; географското положение, топографията и климатът задълбочават ерозията и възпрепятстват контролните дейности. Различни минерали и органични вещества, пренасяни вследствие на ерозията, понижават продуктивността на почвата. Преносът на седименти предизвиква запълване на язовирите много преди техния икономически обусловен експлоатационен живот, което води до наводнения и преливания, причиняващи човешки и материални загуби. Предизвиканото от интензивна ерозия нарушаване на земята, също може да доведе до значително свиване на селскостопанското стопанство, изострайки емиграцията от селските райони. За да се гарантира опазването на почвата, управлението на природните ресурси и продоволствената сигурност е задължително да се води борба с ерозията.

От 1946 г. насам мерките за залесяване, борба с ерозията, рехабилитация на деградирани горски земи и възстановяване на пасища непрекъснато се засилват. До края на 2016 г. върху 9 040 460 хектара земя в Турция; бяха проведени дейности за залесяване, контрол на ерозията, рехабилитация на деградирани горски земи, рехабилитация на пасища, енергийно горско стопанство, изкуствено възстановяване и специализирано залесяване. От общите площи върху 1358 579 хектара са извършени предимно дейности за борба с ерозията, като останалите мерки косвено допринасят за борбата с ерозията.

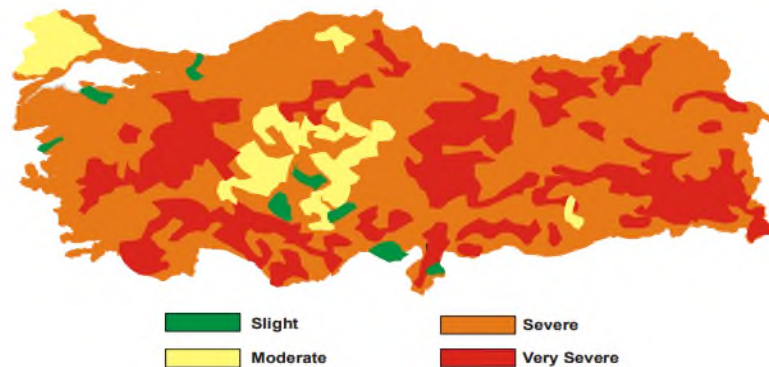
Основният фактор, въздействащ върху продуктивността на почвата, е ерозията. В Турция общата площ, която не е засегната от ерозия, е само 5,1 милиона ха или 6,5% от общата площ. 73% от обработваните земеделски земи, обхващащи площ от 20.486.000 ха, са предразположени към проблеми, свързани с ерозия. 68,1% от потенциалните земеделски

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

земи, с площ от 18,097 000 ха площ, имат проблеми с ерозията. Ерозията засяга 86,5% от земите в цялата страна. Проблемните земеделски земи, изпитващи проблеми с ерозия и недостатъчна продуктивност на почвата, обхващат 23 228 000 ха или 82,8% от общата площ. Ерозията е проблем в обработваеми земеделски земи, възлизащи на 73% от общата площ. Ерозията обаче е проблем и на потенциалните земеделски земи като делът на такива земи е 68,1%. В резултат на злоупотребата със земи, ерозията върху обработваните площи обхваща 6 176 000 ха или 22% от цялата земеделска площ в страната.

Ерозията е един от най-тежките екологични проблеми в селските райони, засягащ 81% от общата земна повърхност при различни нива на тежест (**Фигура 2.1.5-42**). Около 73% от обработваната земя и 68% от първичната земеделска земя (Класификация на земеползването на Klingebiel и Montgomery (1961)-клас CLC от I до IV) са склонни към ерозия. Ерозията на речни брегове засяга 57,1 милиона ха, докато вятърната ерозия деградира още 466 000 ха. В резултат на това всяка година до морето се пренасят около един милиард тона почва. В районите, където се практикува земеделие без мерки за опазване на почвата, делът на тежката ерозия е относително по-голям. И обратното, действителният процент на ерозия в източната част на страната е по-нисък поради доминиращите там пасища. Ерозията има също и отрицателно въздействие върху съкращаването на експлоатационния живот на язовирите чрез постепенното им запълване, независимо от програмите за намаляване на емисиите, започнати преди 25 години от Министерството на горите, SHW1 и GDRS2, приложени върху площ от само 2,2 милиона ха (CCD-ТУРЦИЯ, 2003 г.).

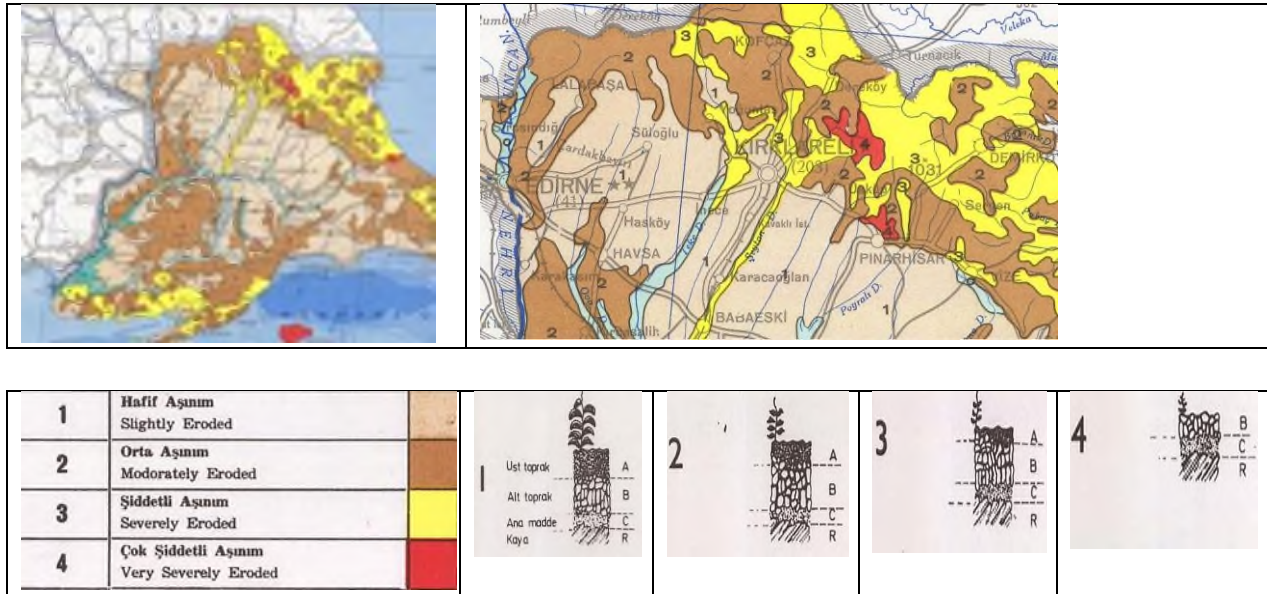

Източник: НАЦИОНАЛНАТА ПРОГРАМА ЗА ДЕЙСТВИЕ НА ТУРЦИЯ ЗА БОРБА С ОПУСТИНЯВАНЕТО, 2006 г.

Фигура 2.1.5-42. Опростената карта на действителната/потенциална ерозия в Турция (променена от GDRS, 1981)

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Фигура 2.1.5-43. Карта на ерозията в Турция-извадка за провинциите Одрин и Къркларели (TR_12001_01.jpg (6264×9738) (europa.eu))

Провинция Къркларели

В Таблица 2.1.5-15 са представени пространствените и пропорционални класове на риска от разпространение на загубите на земя в провинция Киркларели. В провинция Киркларели се наблюдават ниски загуби на почви в размер на 92,31 % с 1-5 стойности на разпределение на ерозията в район от 5969,23 км². Леки загуби на почва са 3,68 % на второ ниво.

Таблица 2.1.5-15 Потенциален дял на ерозията в провинция Къркларели (Айхан КАМУРОГЛУ, Селчук АЛБУТ, 2020 г.)

Клас на ерозия	Стойност на ерозионната дисперсия	Клас уязвими на ерозия	Площ (км ²)	Дял, който те покриват (%)
1	0-1	Много ниска	59,79	0,92
2	1-5	Ниска	5969,23	92,31
3	5-10	Лека	238,18	3,68
4	10-20	Средна	102,05	1,58
5	20-50	Силна	62,87	0,97
6	50-100	Много силна	27,69	0,43
7	100>	Изключително силна	7,03	0,11
	ОБЩО		6 466,85	100,00

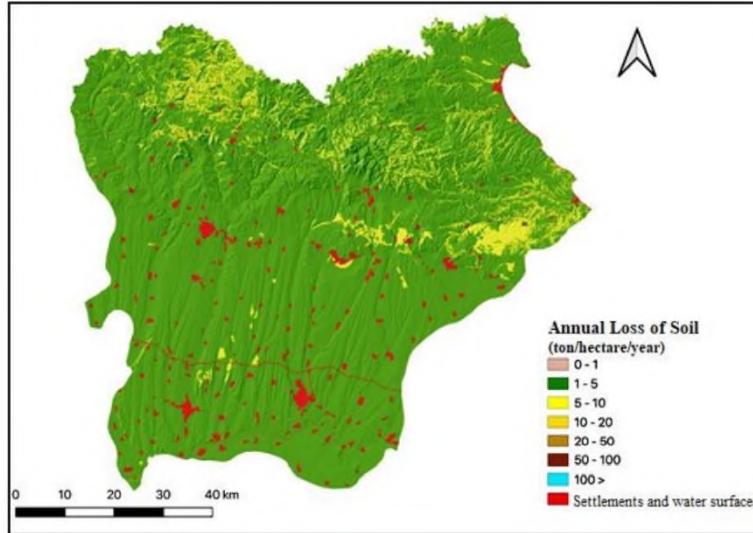
Карта за загубите на почва в провинция Къркларели, получена чрез умножаване на променливите Rusle-R-K-LS и C, е представена на **Фигура 2.1.5-44**. Установено е, че загубата на почва в провинция Киркларели е 10,0 тона/ха/годишно.

При анализ на схемата за разпределение на потенциалните групи за риск от ерозия се оказва, че възможният риск от ерозия е минимален. В обобщение, възможният риск от ерозия в равнинните, почти равнинните части и зоните около тях се счита за минимален. От друга

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

страна, във високите части на планината Йълдъз на север, където стойностите на котата и наклона са високи, потенциалният риск от ерозия се счита за висок.

Източник: (Ayhan CAMUROGLU, Selcuk ALBUT, 2020)

Фигура 2.1.5-44. Карта на потенциалната ерозия в провинция Киркларели

Свлачища

Видно от приложената извадка от картата на свлачищата на Република Турция на територията на провинции Одрин и Къркларели няма активни свлачища (**Фигура 2.1.5-45**).

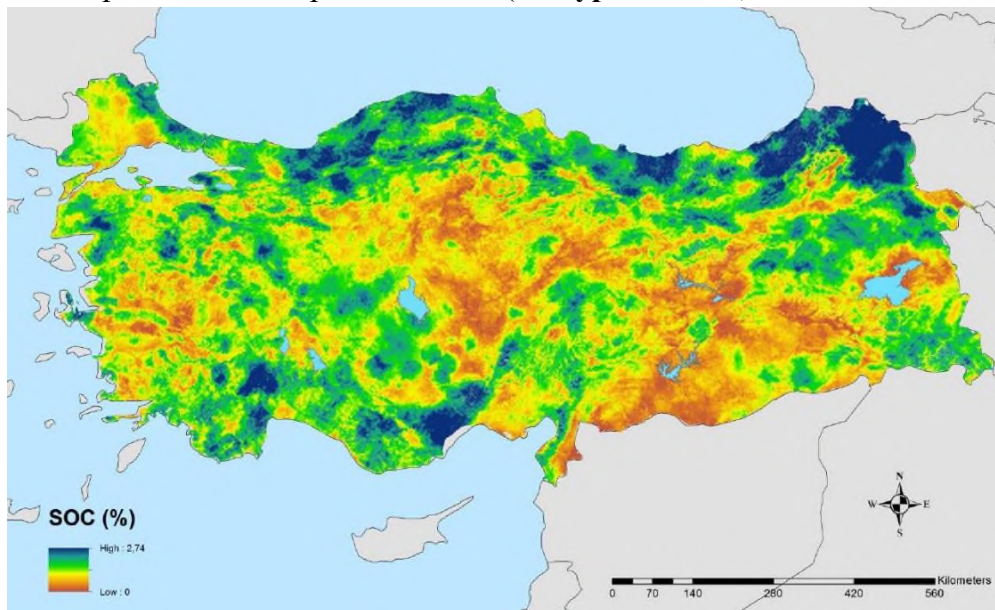
Източник: [1500000-scale-landslide.jpg \(6821×3689\) \(mta.gov.tr\)](#)

Фигура 2.1.5-45 Инвентарна карта на свлачищата в Турция (извадка) М 1:1,500,000

Съдържание на органичен въглерод

Информационната система за пространственото разпространение на органичен въглерод в почвата бе голяма необходимост за изучаването на почвите в Турция. Проучването бе насочено към разработка на териториална национална географска база данни за съдържанието на почвен органичен въглерод в горните почвени слоеве (0-30 см) в Турция. За да се определи съдържанието на въглерод в почвите, на първия етап на проекта бяха анализирани 7742 повърхностни почвени проби, предоставени от различни изследователски проекти за периода 2008-2009 г., представителни за националната територия и различното земеползване. Във втория етап, за създаване на карти на съдържанието на органичен въглерод в почвата, е използвана цифрова методология за картографиране на почвеното покритие, прилагаща геостатистични процеси върху геореферентни данни за почвата. Информационната система за геопропространствена информация за съдържанието на органичен въглерод в почвата може да служи като важна пространствена база и насока за стратегиите за адаптиране към измененията в климата, неутрализиране на нарушаването на земите, въглеродния отпечатък в селското стопанство, развитие на селските райони и опазване на биологичното разнообразие.

Централният Анадол, югоизточната част на Турция и централната част на Егейско море са с най-ниско съдържание на органичен въглерод в почвата. Като се има предвид, че тези региони са основните земеделски земи в Турция, можем да заключим, че земеделските практики трябва да се управляват така, че да се избегнат емисиите на въглерод от тези райони. Районите разположени в Черноморския регион и други горски зони, имат по-високо съдържание на органичен въглерод в почвата (Фигура 2.1.5-46).

Фигура 2.1.5-46. Карта на съдържанието на органичен въглерод в почвата в Турция (Aksoy, 2014 г.).

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивост и помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Констатациите от анализа на почви, извършени върху 11 800 почвени проби между 2007-2012 г., показват средно 34,54 тона/ха органичен въглерод, съхраняван в 0-30 см дълбочина на почвения слой в земеделски земи, пасища и гори. Въз основа на тези данни бе създадена „Карта на разпределение на въглеродните запаси на почвите в Турция“ (Фигура 2.1.5-46) (Таблица 2.1.5-16). Видовете почви съхраняват различни количества въглерод в зависимост от техните характеристики. Изследванията показват, че стойностите на съдържанието на органичен въглерод в почвените видове варират между 20,53 т/ха и 45,86 т/ха.

Таблица 2.1.5-16. Стойности на съдържанието на органичен въглерод в почвата в земеделски земи, гори и пасища (ТУРЦИЯ Национален доклад за неутрализиране на нарушаването на земята 2016-2023 г.)

	Земеделски земи	Гори	Пасища
SOC (т/км ²)	2979	4512	3708
Площ (км ²)	239 430	216 780	146 170
Почвен органичен въглерод (тона)	713 261 970	978 111 360	541 998 360

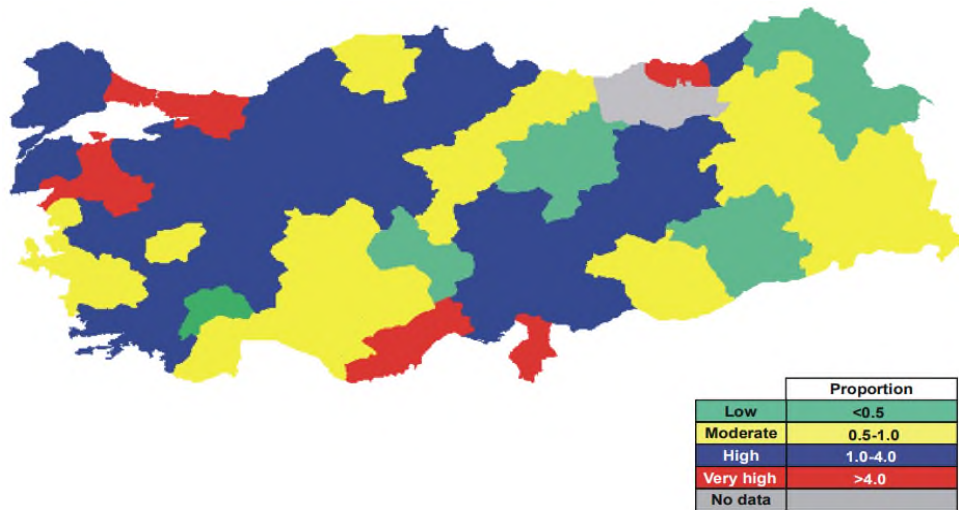
$Запас\ от\ въглерод\ (т/ха) = SOC\ (\%)*HA\ (г/см^3)*Дълбочина\ (30см)$

$Среднопретеглена\ стойност\ за\ страната = 34,54\ т/ха.\ (SOC).$

Запечатване на почвата

Запечатването на почвите в Турция започна през 50-те години и се ускори до 60-те години на миналия век поради непланираното промишлено разрастване/натиск върху земеделието. Данните на Държавния статистически институт (2001 г.) показват 30% увеличение на градското население от 33 656 275 през 1990 г. на 44 006 274 през 2000 г., докато селското население нараства с много по-ниски темпове (4,3%).

Вторият прилив на миграция през 80-те години, бе последван от този през 90-те години, към относително развитите, а именно градските райони и предградията в южните, западните и централните части. Това развитие на ситуацията има по-драстично въздействие върху околната среда и основните земеделски почви около градовете, с устойчиво неблагоприятно въздействие върху изоставените земи и естествената растителност. Ярък пример за неподходящо земеползване породено от миграцията е трайната загуба на високопродуктивни почви около градовете. Запечатване на почвата е следствие от неправилния растеж на градовете и индустриалните зони по продуктивните равнини. Бурса, Адана, Мерсин, Измир, Измит, Истанбул, Газиантеп и някои други градове могат да бъдат добри модели за тази неподходяща урбанизация на плодородна почва. Нещо повече, запечатването на почвата може да бъде регионален проблем, произтичащ от неправилното използване на почвата, както се вижда в Тракия. Фигура 2.1.5-47 показва състоянието на запечатване на почвата в Турция.

Фигура 2.1.5-47. Пропорция на земеделски земи, запечатани за целите на урбанизацията (Cangir et al. 2000 г.)

Нарушаването на земите, ускорено чрез обезлесяване през последните десетилетия, причинява загуба на традиционно и редовно използвани земи, както и локални климатични промени, което в крайна сметка увеличава епизодите с наводнения и свлачища с човешки жертви. Това бързо нарушаване, в съчетание с неправилното развитие на туризма, причинява култивиране, урбанизация и заемане с парникови конструкции на пясъчните дюни и земи с вечнозелена растителност в крайбрежните зони, което от своя страна увеличава податливостта към ерозия.

Обезлесяване

Исторически горите по целия свят са и винаги са били засегнати от интензивността на човешката злоупотреба и неправилно използване. Нарушаването на гори за създаване на нови заселени райони, промяната в традиционните методи на земеползване, незаконната сеч, прекомерната паша и пожарите са някои от основните фактори. Загубата на растителна покривка върху повърхността на почвата след горски пожар, съчетана с въздействието на черна пепел, повишава температурата на почвената повърхност и следователно засилва въздействието на очакваното засушаване. Обезлесяването води до глобални и местни климатични промени, което води до нарушаване на кръговрата на водата в природата. Всички те са причините за наводнения, свлачища и ерозия на почвата. Независимо от това по-важна от всички тези фактори е дългосрочната ерозия, отговорна за унищожаване на екосистемите в обезлесените планини и равнини.

Всичко това причинява наводнения, свлачища и ерозия на почвата.

Нарушаване на естествени природни пасища

Тревата и пасищата са един от основните ни природни ресурси заедно с животновъдството и играят активна роля за опазване на природата.

В Турция производството на добитък зависи главно от пасищата, които от своя страна са застрашени от прекомерна паша. Например, докато през 1935 г. пасищата са били 44 милиона хектара, днес те обхващат само площ от 21,5 милиона хектара земи от I, II, III и IV клас, като първоначалните земеделски земи в последните години са намалели с 15%. Нарастването на населението и практиките на механизация са основните причини за превръщането на пасищата в обработваеми земи, разположени в Източен (41%) и Централен Анадол (28%).

Земите не се използват според техния капацитет. Земите от клас VI и VII се използват като земеделски площи вместо пасища, с изключение на площите, използвани като гори. И обратното, земите от клас I, II, III и IV се използват като пасища, въпреки че са идеални за земеделие.

Нередовната паша (прекомерна, ранна, неконтролирана и т.н.), особено по склоновете, заедно с култивирането са основните причини за нарушаване на пасищата. Прекомерната паша причинява разрушаване на ботаническия състав на естествената растителност и в същото време намалява ефективността на пасищата, което води до ерозия. В сухите и полусухи райони, където валежите са недостатъчни, а разпределението им е неравномерно, са необходими мерки.

Загуба на органични материали в почвите

Загубата на органични вещества в почвата се ускорява от изгарянето на стърнищата, прекомерната обработка на почвата и лошото управление на земите в страната, особено на места с доминиращ полусух климат. Съдържанието на органични вещества в почвата трябва да се увеличи чрез използването на животински тор, заедно с използването в програмите за управление на методи за обработка на стърнища и зелени торове. Увеличеното развитие на агрегираните материали чрез увеличаване на органичната материя и използване на няколко актуализирани и традиционни методи за опазване на почвата, от своя страна повишава химическата ефективност и качеството на почвата, и същевременно подобрява нейните физически и биологични условия.

Соленост и алкалност

Солеността и алкалността (повишаване на съдържанието на натрий-15%-и рН-8,5 в почвата) е друг проблем, причинен от неправилната урбанизация, ръста на населението и имиграцията от селските райони в градовете. Неправилното напояване, прекомерното напояване, липсата на поддръжка на дренажните съоръжения и прекаленото използване на подземни води, заедно с извличането на солена морска вода в крайбрежните зони са причините за увеличаване на солеността на почвата.

Нарушаването на смолниците, податливи на напояване и отглеждането на култури като слънчоглед, би влошило естествения баланс и би довело до опустиняване.

Предотвратяване на солеността: Естествената соленост до известна степен не е проблематична. За да се осигури оптимален баланс на соленост в почвата, е необходимо прилагането на техники на излужване (извличане) на разтворимите соли.

Извличане на суровини/почва

Това е неправилното използване на почвата, заедно с подлежащите и надлежащи скали като суровини в строителната индустрия и други индустриални отрасли като производството на тухли и керамика.

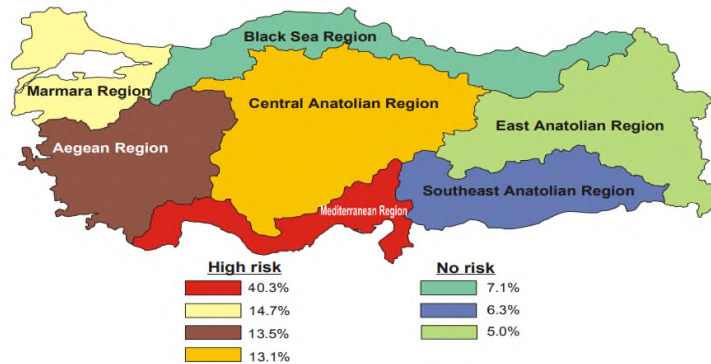
Използването на продуктивните почви, особено в плодородните алувиални равнини, като източници на суровини за изграждането на ултра и инфраструктури е заплаха след демографските промени през 1950-те и 1960-те години. Основното потребление на почвени ресурси е за тухлената и керамичната промишленост с приблизително 440 фабрики, които консумират 2 000 000 тона почва за година от общо 60 000 000 тона от националния резерв. Тези фабрики са разположени главно върху обработваема земя и плодородните умерено дълбоки до дълбоки средиземноморски червени почви (Luvisol-Cambisol), т.е. плодородните почви на агро-екосистемите от средиземноморска дървесна и храстова растителност от маслини, рожкови, лозя, смокини, цитрусови плодове, бадеми и кайсии. Освен това огромно количество почвени материали (над 450 милиона тона), са използвани за строеж на язовирни стени на големи и малки водни резервоари (около 504), еквивалентни на 213138 ха повърхностен почвен слой на деградирани гори и маловажни агро-екосистеми, което, заедно с запечатването, също съставлява едно от основните, необратими потребления на ресурси в страната.

Използване на пестициди и минерални торове

Вследствие на настоящото прекомерно използване на пестициди в паралел с интензивното земеделие, в близко бъдеще съществува потенциален риск, особено в средиземноморския, беломорския и мармарския регион на страната (**Фигура 2.1.5-48**). Поради консумацията на 40% от общото количество селскостопански химикали, най-застрашени от замърсяване са регионите на юг. Трябва да се отчете, че рискът за източната част на страната е относително нисък поради характерът на земеползване, т.е. за естествени пасища.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Фигура 2.1.5-48. Използването на пестициди в Турция (Министерство на земеделието-MARA, 2001 г.)

Поради злоупотребата със селскостопански химикали балансът на естествените местообитания в страната непрекъснато се влошава. За да се избегнат щетите върху екосистемите, причинени от химикалите, използвани за борба с болестите по растенията, вредителите и плевелите, практиките за „интегрирана борба с вредителите“, включително биологична война, трябва да бъдат разпространени в цялата страна.

В Таблицы 2.1.5-17 и 2.1.5-18 са представени използваните количества препарати (пестициди, хербициди, инсектициди и др.) за защита на земеделските земи в провинция Одрин и провинция Къркарели.

Таблица 2.1.5-17 Други химикали (селскостопански пестициди и др.), с изключение на изкуствени торове, използвани в селското стопанство в провинция Одрин през 2019 г. (Одринска провинциална дирекция „Земеделие и гори“, 2019 г.)

Химично вещество Наименование	Предназначение	Количество (тон)	Земеделска медицина в провинцията, използваща земеделие Обща застроена площ (ха)
Инсектициди	Насекоми	10,740 кг-66,908 л	311 332
Хербициди	Плевели	82 965 кг – 587 365 л	
Фунгициди	Гъбички	110 230 кг – 215 610 л	
Родентициди	Мишки	100 кг – 0,0 л	
Акарициди	Червен паяк	14 кг – 3,326 л	
Други	Други	311 кг – 130 л	
Нематоцити	-	-	
ОБЩО		204 360 кг – 873 339 л	

Няма анализи през 2019 г. в Дирекция „Пестициди в почвата“ за откриване натрупването на пестициди в почвите от провинция Одрин.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Таблица 2.1.5.2-18. Други химикали (селскостопански пестициди и др.), различни от торове, използвани в селското стопанство в провинция Къркларели през 2019 г., (Провинциална дирекция „Земеделие и гори“, 2020 г.)

Химично вещество Наименование	Предназначение	Количество (тон)	Земеделска медицина в провинцията, използваща земеделие Обща земеделска площ (ха)
Инсектициди	Насекоми	10,41	168 867,05
Хербициди	Плевели	166,21	
Фунгициди	Гъбички	101,81	
Родентициди	Мишки	0,00570	
Акарициди	Червен паяк		
Други	Други		
Нематоцити	-	-	
ОБЩО		278,440 кг	168 867,05

Няма данни за натрупването на пестициди и др. в почвата в провинция Къркларели през 2019 г.

Годишното потребление на минерални торове в провинции Одрин и Къркларели е представено в таблици 2.1.5-19 и 2.1.5-20.

Таблица 2.1.5-19. Годишно количество потребление на торове, използвани в провинция Одрин въз основа на хранителни вещества за растенията през 2019 г. (Дирекция „Земеделие и горско стопанство“ в Одрин, 2019 г.)

Растително хранително вещество	Количество хранителни вещества в растенията, използвани на база (тон)	Земеделие с търговски изкуствени торове в провинцията Обща обработена площ (ха)
Азот	121 500 000 кг	311 332
Фосфор	62 000 000 кг	
Калий	6 500 000 кг	
ОБЩО	190 000 000	

Таблица 2.1.5-20. Годишно потребление на торове, използвани в провинция Къркларели през 2019 г. на базата на хранителни вещества за растенията (Дирекция „Земеделие и гори“, 2020)

Хранителни вещества за растения	Количество хранителни вещества в растенията, използвани на база (тон)	Земеделие с търговски изкуствени торове в провинцията Обща обработена площ (ха)
Азот	32 262,9	168 867,05
Фосфор	82 380,3 кг	
Калий	1 823,4 кг	
ОБЩО	42 466,6	

Въздействие на горски пожари

60% от общата горска площ, тоест 125 000 км² горска земя, се намира в силно чувствителни към огън райони, предимно в Средиземноморския регион. От тези 60%, 78 000 км² и 46 000 км², са класифицирани съответно като чувствителни зони от първа и втора степен. Ето защо борбата с пожарите е основна задача в усилията за опазване на горите в Турция. Между 2000-2015 г. горските пожари отнеха 1456 км² горски земи. Член 169 от Конституцията на Република Турция и „Кодексът за дейностите за предотвратяване и потушаване на горски пожари“ изискват в рамките на една година след потушаване на пожара естествено и изкуствено възстановяване, рехабилитация и залесяване на изгорелите горски земи, поради което тези опожарени зони са обект на непрекъснато наблюдение и дейности за възстановяване. Всъщност Турция е водещата страна в гасенето на пожари в средиземноморския регион.

От горските пожари в Турция 12% от общия брой са по природни причини, а 88% са предизвикани от човека. Що се отнася до 2021 г., засегнатата площ при пожари е намалена от 2,7 хектара на 2,2 хектара, като същевременно предизвиканите от човека пожари са намалели от 88% на 85% (Стратегически план на ФГОС 2013-2017 г.).

Замърсяване и контрол на почвата

В близко бъдеще въздействието на потенциалното замърсяване на въздуха може да доведе до силна нарушаване на околната среда. Освен това нарастването на населението и имиграцията предизвикват интензивни селскостопански дейности върху продуктивните почви. Прилагането на химически торове води до потенциално замърсяване на почвата.

Замърсени места с точкови източници

В обхвата на „Регламент за контрол на замърсяването на почвите и замърсени обекти с източници на източници“ и „Регламент за контрол на замърсяването на почвите и комюнике за сертификат за адекватност на замърсените полета от източници“, за 275 съоръжения от Информационната система на замърсените обекти на министерството има предварителна информация. Изследванията продължават и в резултат на проверките, които ще бъдат направени на съответните компании, ще бъдат открити замърсените зони.

Данните за замърсяване на почвите от точкови източници са представени в **Таблицы 2.1.5-21 и 2.1.5-22.**

Таблица 2.1.5-21. Данни за замърсяване на почвата с точков източник, определени за 2019 г. в провинция Одрин

Брой на места с вероятно замърсяване на почвата	Брой на места, изискващи проследяване на замърсяването на почвата	Брой замърсени обекти
---	---	-----------------------

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

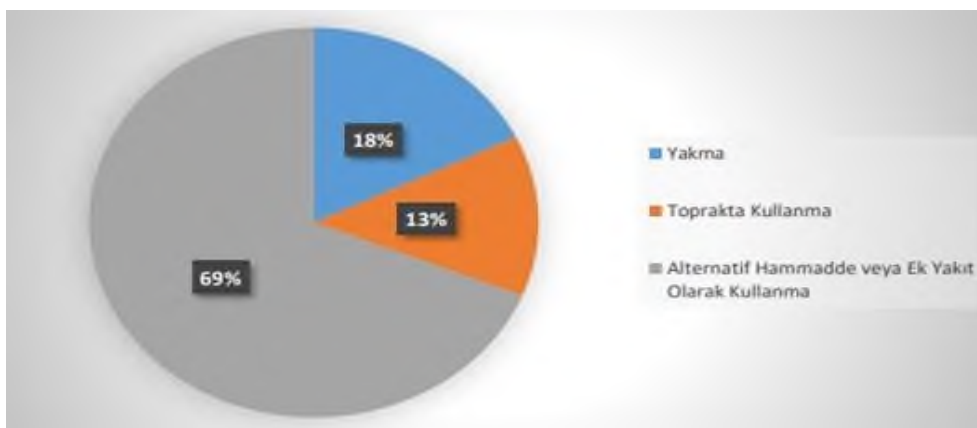
203	203	-
-----	-----	---

Таблица 2.1.5-22. Точкови почвени източници, определени за 2019 г. в провинция Къркларели с данни за замърсяването (К.Ç.Ş.İ.М., 2020)

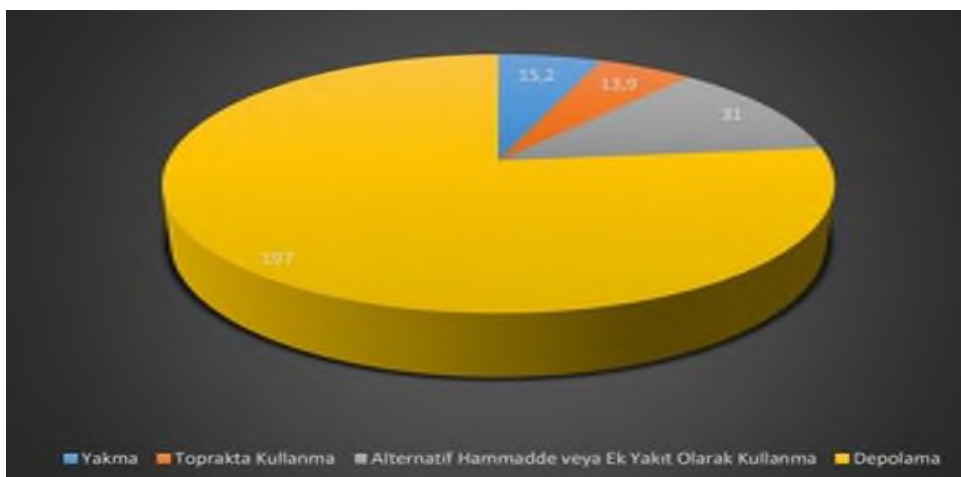
Брой на места с вероятно замърсяване на почвата	Брой на места, изискващи проследяване на замърсяването на почвата	Брой замърсени обекти
1	0	0

Количеството и управлението на утайки, формирани от промишлени води в провинции Одрин и Къркларели за 2019 г. е представено на **Фигури 2.1.5-49 - 2.1.5-51.**

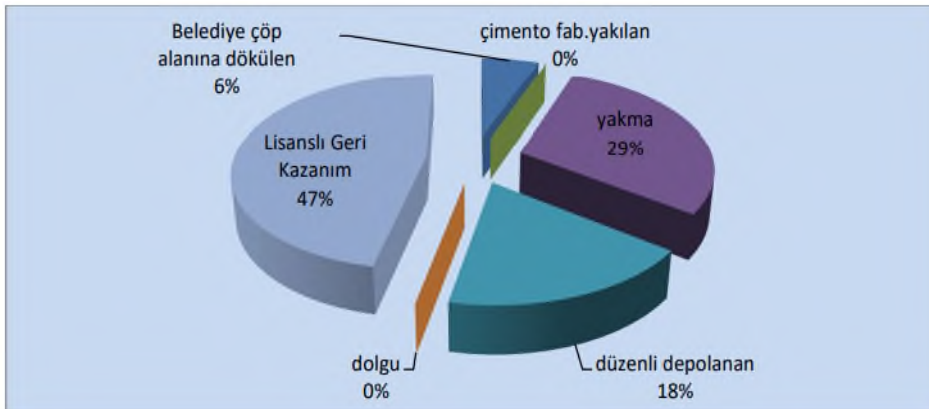
Няма данни за проведено проучване в обхвата на „Регламента за използването на утайки от битови и градски отпадни води в почвата“ (ЕКАЖТКDY).

Фигура 2.1.5-49 . Количество на утайки от пречистване на битови води в провинция Одрин за 2019 г. (EŞÇİM-2019)

Фигура 2.1.5-50 Управление на утайки от пречистване на индустриални отпадъчни води в провинция Одрин през 2019 г. (EŞÇİM 2019)

Фигура 2.1.5-51 Управление на утайки от индустриални отпадъчни води в провинция Къркларели през 2019 г.(К.Ç.Ş.İ.M; 2020)

Замърсяване с тежки метали и металоиди

Използвани са данни от изследването на MAHMUT COS,KUN, EILIV STEINNES, MARINA VILADIMIROVNA FRONTASYEVA, TORILL EIDHAMMER SJOBACK и SVETLANA DEMKINA. ЗАМЪРСЯВАНЕ С ТЕЖКИ МЕТАЛИ НА ПОВЪРХНОСТНА ПОЧВА В ТРАКИЙСКИЯ РЕГИОН НА ТУРЦИЯ, Мониторинг и оценка на околната среда (2006 г.) 119: 545–556 DOI: 10.1007/s10661-005-9042-3.

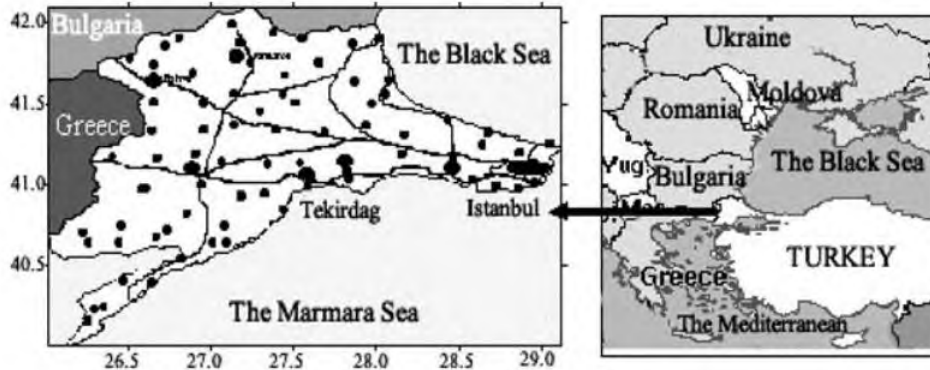
За района на Тракия, разположен в северозападната част на Турция, липсват данни за геохимичните изходни концентрации в почвата не само за повечето от често обсъжданите тежки метали, но и за повечето други микроелементи. Този регион е един от най-важните земеделски райони в Турция и включва много плодородни почви. Съдържанието на органични вещества в горния почвен слой обикновено е ниско. Интензивната експлоатация на региона за земеделие, рязкото увеличение на населението, свързано с индустриализацията и отварянето на земеделските земи за урбанизация, означава висок риск от замърсяване на почвата с тежки метали и други вредни вещества. В този регион са разположени магистрала с интензивен автомобилен трафик и множество индустриални предприятия. Недостатъчно стриктното прилагане на законодателството за опазване на околната среда, необходимостта от по-добър контрол на ситуацията със замърсяването и липсата на основни данни за замърсяването с тежки метали в региона е залегнало в основата на настоящата работа. Работата е предназначена да служи като основа за бъдещи изследвания на дейности, водещи до временни промени в концентрациите на елементи в почвата в региона на Тракия. Изготвените карти на разпространението ще помогнат за изясняване на ситуацията в региона по отношение на нивото на замърсяване с тежки метали.

Регионът с площ от 24000 км², бе разделен на мрежа с размери на квадрата 20 × 20 км, а на 73 места във всеки квадрат, бяха взети проби от горния слой на почвата (най-горните 10

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

см) (Фигура 2.1.5-52). Всички проби бяха събрани на поне 300 метра отстояние от магистрали и на 50 метра от други пътища. Избрани са открити, некултивирани и равни площи. Регионът има три основни типа почва (данни от GDRS): това са eutric vertisol (обхваща по-голямата част от региона), mollic fluvisol и rendzic leptosol (Фигура 2.1.5-53) (GDRS, 2003).

Източник: MAHMUT COSKUN, EILIV STEINNES, MARINA VLADIMIROVNA FRONTASYEVA, TORILL EIDHAMMER SJOBAKK and SVETLANA DEMKINA, 2006

Фигура 2.1.5-51 Точки на пробовземане в регион Тракия

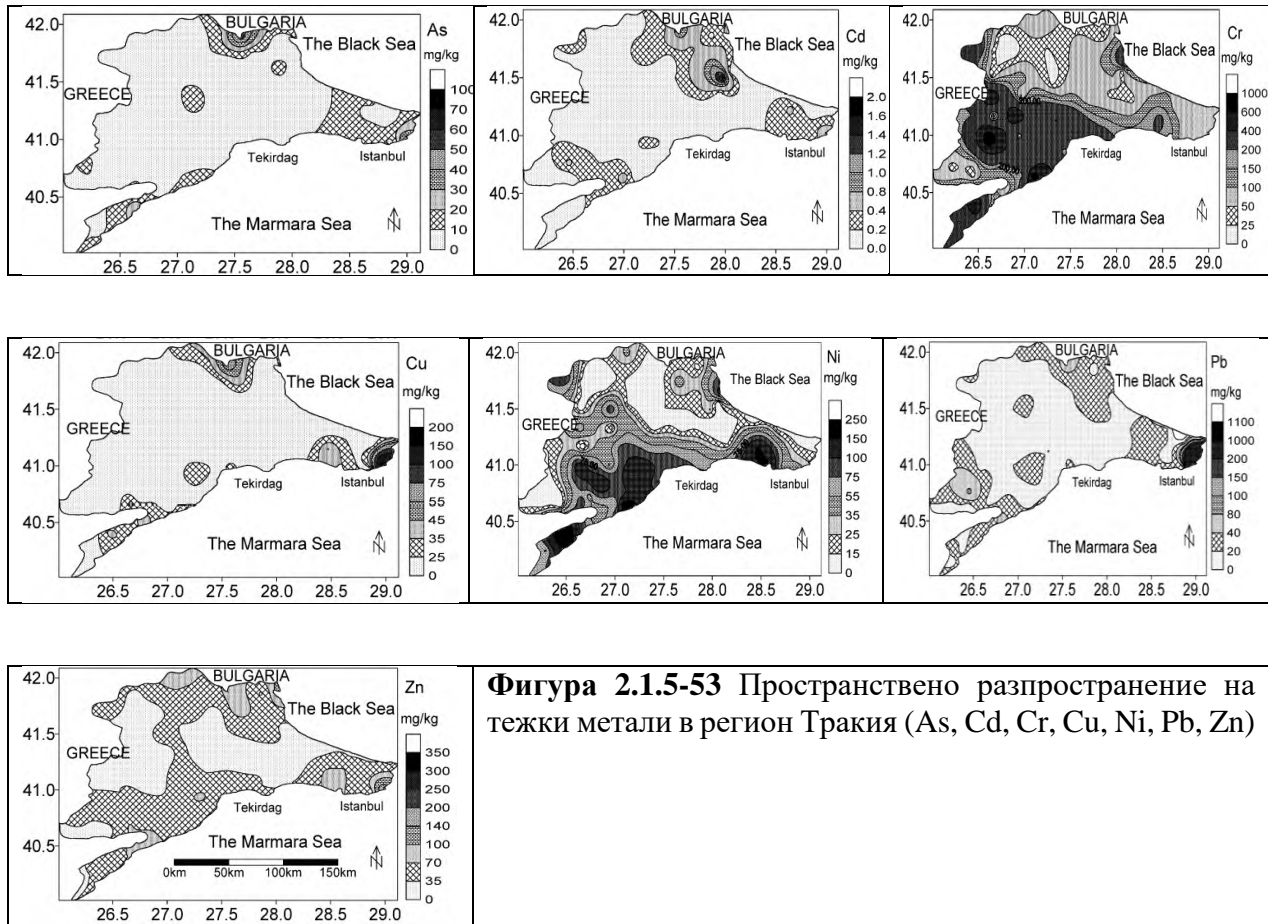
Източник: MAHMUT COSKUN, EILIV STEINNES, MARINA VLADIMIROVNA FRONTASYEVA, TORILL EIDHAMMER SJOBAKK and SVETLANA DEMKINA, 2006

Фигура 2.1.5-52 Почвени композиции в регион Тракия (GDRS)

Резултатите показват, че в Тракийска област има някои участъци, които са замърсени с тежки метали до нежелани нива. По-долу са обсъдени наблюдаваните резултати за горните седем елемента във връзка с картите на разпределение на **Фигура 2.1.5-53**.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

• **As** - Най-високите стойности за арсен (As) се наблюдават в проби от област Истанбул и от райони в близост до границата с България. Най-ниските и най-високите концентрации на As са съответно 1,9 и 51 мг/кг. Все пак получените концентрации на As са в диапазона между граничните стойности на ЕИП за естественото присъствие на елемента в почвата.

• **Cd** - По-голямата част от област Тракия не е замърсена с кадмий (Cd), освен в околностите на Истанбул и в близост до границата с България, където концентрациите на Cd са най-високи. Концентрацията му варира между 0,03–1,7 мг/кг.

• **Cr** - Концентрациите на хром (Cr) са по-ниски в северната част, отколкото в южната част на региона и всички получени стойности не се отличават значително от посочените средни стойности за света. Най-ниските и най-високите концентрации на Cr са съответно 20 и 830 мг/кг. Тази разлика може да бъде обяснена с факта, че двата региона имат различни типове почви. Южната част е покрита главно с eutric vertisol (Фигура 2.1.5-52), а разпространението на Cr и този почвен тип взаимно съвпадат.

• **Cu** - По-голямата част от региона има ниски нива на мед (Cu), с изключение на района на Истанбул и района в близост до границата с България. Стойността на

концентрацията на мед в региона варира между 1,8-167 мг/кг. Най-висока единична стойност се наблюдава в района на Истанбул, което вероятно се дължи на замърсяващи дейности в градския район. Друга висока стойност в близост до българската граница е трудно да се обясни с някаква дейност от турска страна и може да произхожда от трансгранично замърсяване.

• **Pb** - Силно замърсяване се наблюдава в близост до Истанбул и на две локални точки близо до границата с България и Гърция. Все пак по-голямата част от региона не е значително замърсена. Най-високата стойност на концентрация на олово (Pb) е установена в проби от Истанбул, почти пет пъти по-висока от приетата максимална стойност за естествена почва. Най-ниските и най-високите концентрации на Pb са съответно 4,8 и 968 мг/кг.

• **Ni** - Югозападната показва по-високи нива от северната част на региона. Схемата на разпределение на никела (Ni) е подобна на тази на Cr и еутричните вертизолони (eutric vertisol) почви и изглежда, че е преимуществено с естествен произход. Най-ниските и най-високите концентрации на никел варират между 2,6 и 249 мг/кг.

• **Zn** - Най-ниската и най-високата концентрация на цинк (Zn) са съответно 6 и 165 мг/кг. Слабо замърсяване с Zn е установено в околностите на Истанбул и в близост до българската граница. По-голямата част от региона не е замърсена.

Радиоактивност, причинена от химически торове върху почви от субрегион Тракия

Използвани са данни от Гьокчен Байрак, Емине Келеш, Дамла Атик (Оценка на радиоактивността, причинена от химически торове върху почви от субрегиона Тракия и нейния потенциален риск за екосистемата. European Journal of Sustainable Development (2018 г.), 7, 3, 413-424 ISSN: 2239-5938).

Подрегионът Тракия, разположен в северозападна Турция, е един от значимите селскостопански центрове, 65% от тази площ се използва за селскостопански цели. Това е регионът, в който се използват най-много торове на единица площ, средно 145 кг на хектар, а приблизително 20% от цялото количество торове, консумирани в Турция, се използват в региона.

Тежки метали като Co, Cu, Fe, Mn, Mo, Ni, Zn, As, Al, Cd, Pb и Hg, които могат да бъдат внесени в почвата с фосфорни и калиеви торове, използвани в подрегиона, могат да причинят замърсяване на почвените и водни ресурси и натрупване в хранителната верига. Използването в подрегион с висока селскостопанска стойност на торове, произведени у нас или от внос, може да причини радиоактивно замърсяване както на почвените и водните ресурси, така и на произведените зеленчуци.

Когато разглеждаме **Таблица 2.1.5-23**, в проучвания, проведени от Одрин (Gönen, 2012 г.) (Zaim& Atlas, 2016г.), се вижда, че средните концентрации на активност за ²²⁶Ra, ²³²Th и 40K обикновено са над граничните стойности на UNSCEAR. Според Zaim и Atlas (2016), докато средните концентрации на активност за ²²⁶Ra в почвените проби от района на

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

изследване, с изключение на Хавза и Ипсала, са между 1,04 и 1,47 пъти по-високи от световните данни, средната стойност за провинция Одрин е 1,14 пъти по-висока от същите стойности. Всички концентрации на активност за ^{232}Th в изследваните региони са по-високи от средните за света и средната стойност за провинция Одрин е 1,86 пъти от средната за света. Най-голямо количество ^{232}Th е открито в Лалапаша, възлизащо на около два пъти от средната стойност за света. Възможно е резултатът да се дължи на геоложката структура. Концентрациите на активност на ^{232}Th в почвените проби в Одрин бяха по-високи от концентрациите на активност на ^{226}Ra . Сред концентрациите ^{40}K , стойностите са по-ниски от средните за света, с изключение на Лалапаша, Сююлогу, Одрин (в центъра) и Енез, средната стойност на Одрин е подобна на средната за света. ^{137}Cs е открит в почвените проби в шест области на Одрин (Лалапаша, Одрин-център, Мерич, Ипсала, Енез и Кешан). ^{137}Cs не съществува естествено в почвата, този резултат може да се дължи на аварията в Чернобилската ядрена електроцентрала през 1986 г. или изпитанията на ядрени оръжия. Концентрациите на ^{137}Cs са в съответствие със средния за света (Заим и Атлас, 2016 г.). Подобно изследване не е завършено за Киркларели и Текирдаг.

Таблица 2.1.5-23. Някои типични стойности на концентрации на активност (Bq/kg) в почвите в света

Местоположение	Справка	Почва			
		^{226}Ra	^{238}U	^{232}Th	^{40}K
В световен мащаб	(UNSCEAR, 2000)	35	35	30	400
Едирне, Турция	(Gdnen, 2012)	11-38		18-56	294-822
Едирне, Турция	(Zaim. & Atlas, 2016)	40		56	407
Иstanbul, Турция		28		33	388
Зонгулдак, Турция		23		20	245
Кайзери, Турция		36		37	430
Ризе, Турция		50		42	643
Ризе, Турция		(Durusoy & Yildirim, 2017)		7-80	10-171

От съществено значение за защитата на почвата и водните източници в подрегиона е дългосрочният мониторинг, който трябва да включва базови, екстремни и представителни сайтове. Добре разпределената мрежа от станции за наблюдение във всички видове земеползване, топографски условия и подводосбори на по-големи водосбори, ще спомогне за анализа и проверката на модела при изготвяне на предварителни оценки в по-малък мащаб. За всички провинции в подрегиона са необходими законодателство, гарантиращо непрекъснатостта на дългосрочния мониторинг, кръстосано наблюдение на различните среди (вода, почва, въздух) в различни мащаби като поле, водосбор, под-басейн и басейн, както и подробна информация за управлението на почвата и стопанството. Необходимо е също и да се извършат проучвания за определяне на радиоактивността, причинена от прилагането на торове в почвите на провинция Къркларели и Одрин.

Нарушаване на земи от минна дейност. Рекултивация

Провинция Одрин

Минните отпадъци, генерирани в резултат на минни дейности в провинция Одрин се използват като пълнеж материал. Няма информация за тяхното количество.

Добитите при изкопните работи земни и почвени маси се съхраняват на определено място, определено от местната администрация в обхвата на „Регламента за контрол на отпадъците“ или се използват за обратно запълване.

Провинция Къркларели

След като резерватът бъде завършен в района на изследването, ще бъдат направени стъпаловидни аранжировки, засоляване, площадката ще бъде покрита с почва за отглеждане на растителност и едновременно ще бъде отново въведена в природата, за да стане подходяща за използване след дейността. Съгласно регламента, публикуван в Официален вестник от 23.01.2010 г. с номер 27471, съществуват общо 18 плана за възстановяване, предоставени на нашата дирекция от компании, работещи към тази дата в Къркларели. (През 2019 г. нашата дирекция не е получавала план за възстановяване).

- Traçim Cement Industry and Trade Inc. (2013 г.)-7 бр.
- Nakplas Ambalaj ve San.Tic.A.Ş. (година 2012) – 6 бр.
- Gökşutaş Marble Industry and Trade Inc. (2011 г.)-1 бр.
- Varol Concrete and Construction End.San.Tic.A.Ş. (2011 г.) – 2 бр.
- Çalışkan Madencilik Nak.Yapı San.ve Tic.ltd.Şti. (2012 г.)-2 бр.

Замърсяване на почвата, причинено от селскостопански дейности

Потреблението на азотни, фосфорни и калиеви торове в провинция Одрин обхваща 311332 ha земи, а това в провинция Къркларели 168.867,05 ha земи (**Таблицы 2.1.5-19 и 2.1.5-20**). Няма информация за замърсяване на почвите с минерални торове в двете провинции.

Прилаганите методи за отстраняване замърсяването на почвата са: биоремедиация, фиторемедиация, обработка на парцели, изпарителна био вентилация, електрокинетично третиране, окисляване на място, екстракция с разтворител, барботаж с въздух, термична обработка при изпаряване, технология “реактивна бариера”, промиване на място.

В светлината на дадените по -горе стойности, рехабилитационните работи в цялата провинция Одрин се проверяват от съответните институции в зависимост от качеството на земята. От друга страна, в райони, засегнати от минните дейности, в които земите не могат да се ползват за земеделие, пасища или като горски територии, работата по възстановяване на околната среда се изпълнява от Дирекция „Околна среда и урбанизация“ на провинция Одрин.

Текущо състояние на почвените ресурси в Турция.

Обработваемите почви заемат площ от около 11 милиона ха от общо 73 милиона. Тези почви са по-дълбоки от 90 см и нямат ограничения за корените и възлизат на 15,2% от общите площи. С други думи, при условие, че тези почви са в условия на оптимална влажност, те

могат да бъдат обработвани с подходяща селскостопанска техника, без да предизвикват проблеми, свързани с ефективната дълбочина на профила.

Предотвратяване на замърсяването на почвата: Трябва да се създадат програми за управление на употребата на изкуствени /оборски торове, които биха били подходящи за планирането и потребностите на регионалното селскостопанско производство от изкуствени, оборски и зелени торове, и компост. За замърсяването на почвите са отговорни химикалите, използвани за борба с плевелите.

Това води до необходимостта от разработване и прилагане на интегрирани програми за борба с вредителите, които да включват биологична война. Нарушаването на земята, и по-специално замърсяването на почвата в Турция, не е много сериозна и е непосредствена заплаха в сравнение с други западно и централноевропейски страни. Все пак, за високата степен на ерозия, основен фактор на естествената деградация, предизвикана от човешката дейност в страната, е отговорен разнообразният релеф в съчетание с валежите. Ерозията на продуктивния почвен слой намалява нетния доход на хората, свързани със земеделието и е основната причина за миграция към индустриализираните градски райони, водеща до запечатване на почвите от първостепенно значение. Като необратима последица от запечатването на почвата, което се ускорява също и от големия прираст на населението, е предизвиканото преминаване на горските площи, влажните зони, първичните солени зони и други уязвими среди към селското стопанство.

Прекомерното използване на вода за напояване е отговорно за развитието на вторична *соленост* в първичните (геоложки) солени зони, както и в плодородните алувиални равнини на Турция, които всъщност са зоните за отглеждане на множество култури и най-вече зърнени, бобови и халофити. Ето защо плановете за управление на напояването не трябва да се основават само на концепцията за конвенционално производство на култури за търговска реализация, но също така и за култури, присъстващи върху екологично чисти и устойчиви местни, естествено напоявани агро-екосистеми, което налага включване на производството на халофити в Централен Анадол (степ), производството на маслини-рождкови-грозде в полусухото Средиземноморие (карстов регион) и зърнени култури в югоизточните анадолски райони (калцикрит). В устойчивото управление на земеползването тази парадигма има за цел да увеличи благосъстоянието на хората в градовете и намали заплахата от прекомерното използване на вода в крехките степни, карстови и калцикритни топологии, които са и въглеродосъдържащите съвкупности в света. Следователно концепцията за оценка на земеползването, основаваща се на агро-екосистеми, трябва да бъде отчетена най-вече при разработката на стратегии за устойчиво управление на земите, особено с включване на традиционни технически мерки, щадящи околната среда.

Съществуващо законодателство относно нарушаването на земята:

- **Закон за защита на почвите и земеползване № 5403:** Целта на закона е да осигури опазване и подобряване на почвата, както и устойчиво земеползване в съответствие с принципите за устойчиво развитие с приоритет върху околната среда. Допълнително е

направено изменение на този закон, за предотвратяване на фрагментацията на земята, като минималният размер на земеделската земя, за абсолютни земеделски земи за незначителни земеделски земи и земи със специални култури, не може да бъде по-малък от 0,02 км², за обработваеми земи - 0,005 км², и за земи под покрив, върху които се извършват земеделски дейности - 0,003 км². Земеделските земи не се подразделят или разделят на дялове, по-малки от ограниченията за размер, определени от министерството. Въпреки това, в райони, където е издадено разрешение за ползване на неземеделска земя или където се отглеждат култури, изискващи специални климатични или почвени условия, като чай, лешникови и маслинови насаждения, могат да се създават и по-малки по размер парцели, след одобрение от министерството, ако поради характеристиките на земята трябва да бъдат създадени по-малки парцели.

- **Закон за земеделството № 5488:** Определяне на необходимите политики за подкрепа и развитие на селскостопанския сектор и селските райони в съответствие с плановете и стратегиите за развитие.

- **Национален закон за мобилизация за залесяване и контрол на ерозията № 4122:** Целта на този закон е да установи принципите и процедурите, приложими за дейностите по залесяване и контрол на ерозията, извършвани както от обществени агенции и организации, така и от реални физически и юридически лица, с цел увеличаване на горските площи и запасите, установяване и подобряване на влошения баланс между почва, вода и растения, защита на екологичните активи в държавните гори, земите под контрола и разпореждането на държавата, езерата и речните брегове, както и земите собственост и под разпореждане на юридически лица.

- **Закон за горите № 6831:** Опазване, устойчиво управление и експлоатация на горите.

- **Закон за пасищата № 4342:** Определяне, ограничаване и разпределяне на пасища, летни пасища, места за зимуване, обществено притежавани пасища и пасища за селски или общински юридически единици, подпомагане, поддръжка, рекултивация и управление на такива площи.

- **Закон за околната среда № 2872:** Опазване на околната среда, общ актив за всички живи същества, при устойчиви условия на околната среда и развитието.

- **Закон за биологичното земеделие № 5262:** Предприемане на необходимите предпазни мерки за разработка на биологични продукти и суровини, за предоставяне на потребителите на надеждни и качествени продукти.

- **Реформа на земеделството по отношение на земеустройството в зоните за напояване Закон № 3083:** Предоставяне на земя за земеделски стопани без земя, услуги за развитие на стопанства, организиране на работи по комасация.

- **Регламент за залесяване:** Залесяване, рехабилитация, контрол на ерозията и наводненията, предотвратяване на лавини и свлачища, рекултивация на пасища, рекултивация на дървета, семена и отглеждане на фиданки за горски дървета, храсти и флора, управление на разсадници и мелиоративни дейности.

- **Регламент за добри земеделски практики:** Осигуряване на селскостопанско производство без вреди за околната среда, здравето на хората или животните, опазване на

природните ресурси, осигуряване на проследимост и устойчивост, доставка на надеждни продукти в земеделието.

- **Контрол на замърсяването на почвата и Регламент за местата на замърсяване от единични източници:** Превантивни мерки за почвата като приемаща околна среда, определяне на обекти и сектори, където съществува или има опасност от замърсяване, определяне на принципи за наблюдение и почистване на замърсени почви или обекти в съответствие с устойчивото развитие.

- **Регламент за употреба на битови и градски утайки в почвата:** Дефиниране на принципите за предприемане на предпазни мерки при използване на утайки от отпадъчни води в почвата, в съответствие с устойчивото развитие.

- **Регламент за биологично земеделие:** Опазване на екологичния баланс, прилагане на практики за биологично земеделие, администриране на биологичния селскостопански продукт, маркетинг и интензификация.

Разработени са редица **планове, програми и пилотни проекти**, свързани с борбата срещу промените в климата, опустиняването, възстановяване на нарушените терени:

- Национална програма за действие за борба с опустиняването. НЕУТРАЛИЗИРАНЕ НА НАРУШАВАНЕТО НА ЗЕМИТЕ (ННЗ) - Цел 15.3 от целите за устойчиво развитие (ЦУР), приети през септември 2015 г., призовава към: „До 2030 г. борба с опустиняването, възстановяване на нарушени земи и почва, включително земи, засегнати от опустиняване, суша и наводнения, стремеж за постигане на свят, неутрален спрямо нарушаването на земята (ННЗ).“

- **ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА РЕХАБИЛИТАЦИЯ НА МИНИ (2014-2018 г.).** Важно е да се намалят неблагоприятното въздействие на добива на полезни изкопаеми върху горските земи, както и да се намали и предотврати влошаването на екологичния баланс. Основната цел на рехабилитацията на влошените райони е възстановяване на екологичната и икономическа стойност на увредените и засегнати райони. В рехабилитираните зони, целите са възстановяване на районите и красивия изглед на земите, както и извличане на икономическа изгода от тези зони. Въз основа на това, за рехабилитация на предишни минни обекти, бе изготвен „План за действие за рехабилитация на мини (2014-2018 г.)“. В рамките на Плана за действие за рехабилитация на мини са възстановени 5 805 хектара площи, на 1628 минни площадки.

- Мобилизационен план за залесяване и контрол на ерозията (2008-2012 г.). Тъй като по-голямата част от земите в Турция са застрашени от опустиняване и ерозия, за ускоряване на дейностите по залесяване и контрол на ерозията и по време на петгодишния проект бе изготвен „Мобилизационен план за залесяване и контрол на ерозията“, обхващащ периода 2008-2012 г., като в съответствие с него са извършени залесяване, контрол на ерозията и рехабилитационни дейности върху 2 429 604 хектара, както и засаждане на 2 милиарда фиданки.

Мерки за опазване на почвените ресурси, които ще бъдат разгледани в националните държавни политики, обобщени както следва (Националната програма за действие на Турция за борба с опустиняването, 2006 г.):

- Във всяка провинция трябва незабавно да бъдат създадени комисии за земеползване и планиране в рамките на териториален координационен комитет, които да формулират решения на свързаните с това проблеми. Този координационен комитет трябва да одитира и ръководи градоустройствените планове; градската среда и сателитни градове; плановите за разполагане на туристически обекти; магистрала; регионалните планове за малки, средни и голямо мащабни промишлени обекти; планове за открит минен добив; промишлеността за почвени ресурси и планове за суровини. В тази комисия трябва да участват министерствата на земеделието и селските въпроси, промишлеността и търговията, благоустройството и селищните системи, околната среда и горите, главната дирекция на държавните хидротехнически съоръжения, местните администрации, свързаните с тях университети, промишлено-търговските камари, представители от свързани търговски асоциации. Чрез координиране на различни дисциплини и научни инструменти комисията ще е в състояние да сведе до минимум грешките на етапа на планиране на заселването на зоните.

- класове на земеползване VI - VIII следва да имат приоритет и да бъдат разпределени за индустриата, промишлеността за почвени ресурси, открития добив на полезни изкопаеми, урбанизацията и туристическите райони на населените места, като посредством законодателството следва да им бъдат предоставени съответните пълномощия. В докладите за оценка на въздействието върху околната среда само земеделските земи от клас на земеползване IV могат да получат разрешение за някои много специални случаи.

- Класове на земеползване I, II и III в сухите райони и класове I, II, III и IV напоявани земеделски земи няма да могат да получават разрешения, освен за военни цели и държавни летища.

Опустиняване

Опустиняването се описва като нарушаване на земята, възникнало в резултат на изменението на климата и човешката дейност в сухи, полусухи и полувлажни райони.

Турция е една от най-силно засегнатите страни от глобалното затопляне и промените в климата, които ескалират, особено през миналия век. Поради това бяха предприети редица интензивни усилия за смекчаване на рисковете и облекчаване на щетите от опустиняването, нарушаването на земята и сушата.

След като официално бяха една от страните по Конвенцията за борба с опустиняването през 1998 г., проучванията бяха ускорени с подготовката на „Националната програма за действие за борба с опустиняването“ (UEP), като основен инструмент за прилагане на конвенцията, който има характеристики на референтен документ за отчитане на постигнатото развитие.

Обобщение за състоянието на почвите от провинции Одрин и Къркларели (Република Турция)

Увеличаването на неселскостопанското използване на земеделските почви е най-важната заплаха за почвата през последните две десетилетия. За да се създадат новите индустриални, жилищни и търговски зони в градовете поради бързо нарастващото население, много от земеделските площи са превърнати необратимо в неземеделски.

Щети, причинени от разпределение и използване на гори за урбанизация, туризъм, добив, енергийни разрешителни и други подобни разрешителни:

Необходимостта от сгради и съоръжения, както и натискът от урбанизацията и туристическия сектор нарастват бързо, което прави разпределението на горите за други цели най-важната заплаха за преодоляване.

Поради използването на химически торове и пестициди в напояваните земеделски площи, замърсяването на почвата и подпочвените води е друг проблем. Освен това неселскостопанските промишлени отпадъци създават сериозно замърсяване. Използването на дренажни води за напоителни цели причинява проблеми със солеността и замърсяването в районите, където водата за напояване е недостатъчна. Засоляването също е проблем в напояваните значителни земеделски площи.

Ерозия на обработваеми и необработвани земи.

Замърсяване на почвите с тежки метали предимно в близост до магистрали и големи населени места (Cu, Pb, Cd, Zn).

Няма информация за замърсяване на почвата с минерални торове и в двете провинции.

Използването на торове, произведени в подрегион с висока селскостопанска стойност, може да причини радиоактивно замърсяване в почвените и водните ресурси и в произведените зеленчуци. Средните концентрации на активност на ^{226}Ra , ^{232}Th и ^{40}K обикновено са над граничните стойности на UNSCEAR.

2.1.6. Състояние на биологичното разнообразие

- ***Области Бургас, Ямбол и Хасково (Република България)***

Общи данни за биоразнообразието на Република България

Характерното географско положение на страната, в комбинация със сложното палеогеографско и палеоклиматично минало, разнообразния релеф и климат, наличието на сладководни басейни и излазът на Черно море, както и формираните разнообразни ландшафти и геосистеми са основните фактори с определящо значение за богатото разнообразие на видове, съобщества и природни местообитания в България. Съгласно приетото във връзка с изискванията на Директива 92/43/ЕИО (Директива за местообитанята) и мрежата Емералд създадена по линия на Бернската конвенция биогеографско райониране на Европа, територията на България попада в обхвата на Алпийския, Континенталния и Черноморския биогеографски райони.

Голямото разнообразие на климатични, геоложки, топографски и хидроложки условия в България предопределя едно от първите ѝ места в Европа по богатство на биологичното разнообразие, което е представено от:

- *Нисши растения.* Анализът на научните трудове и публикуваните сведения за алгофлората на България за периода 2014-2018 г. показва, че са натрупани нови данни за състава и разпространението на водораслите в страната, които водят до увеличаване на броя на установените таксони; установени са общо 5 493 вида водорасли, разновидности и форми от 777 рода и 9 отдела. Броят на таксоните водорасли, включени в Червения списък на микроводораслите представлява 14% от общото им биоразнообразие на България, а заедно с таксоните от Червения списък на макроводораслите, всички консервационно значими видове водорасли в страната съставляват 15% от общото биоразнообразие;

- *Мъхова флора.* Българската мъхова флора наброява 705 вида, което е над 40 % от мъховата флора на Европа, от които 83% са намерени в Рила и Пирин. От тях 251 вида са включени в Червения списък на мъховете в България;

- *Висша флора.* Съгласно актуалните данни в България са установени общо 4064 вида висши растения, принадлежащи към 921 рода и 159 семейства. В резултат на проведените през последните години флористични проучвания в страната са регистрирани 127 вида (от тях 51 чужди) и са описани 11 вида, които са нови за науката. Седемнадесет подвида също са докладвани за първи път за страната, като два от тях са нови за науката. Най-големи по брой на видовете са сем. Asteraceae (Сложноцветни) с около 480 вида, Poaceae (Житни) с около 330 вида, Fabaceae (Бобови) - около 290, Caryophyllaceae (Карамфилови) - 260, Rosaceae (Розоцветни) - около 210, Brassicaceae (Кръстоцветни) - 183, Scrophulariaceae (Живеничеви) - 156. От растителните родове у нас с особено видово богатство се отличават род *Hieracium* s.l. (Рунянка) с около 80 вида, *Carex* (Острица) с около 66 вида, *Centaurea* (Метличина) - около 65, *Trifolium* (Детелина) - 60, *Silene* (Плюскавиче) - 50, *Verbascum* (Лопен) - 45, и др. (Петрова и др., 2005). По-големият брой от видовете в нашата флора, около 3330, са спонтанно разпространени в равнините и планините на страната в повече или по-малко естествени или променени от човешката дейност местообитания. Те образуват групата на автохтонните растения. Повече от 500 вида представители на 93 семейства, главно многогодишни тревисти растения, храсти и дървета от тази група, са доминанти и субдоминанти в растителните съобщества. Това са предимно представители на семействата на житните растения, киселите треви, бобовите, сложноцветните, розоцветните и др. (Апостолова, Славова, 1997). С малък брой видове, но с определящо участие като доминанти и едификатори в планинските екосистеми, са дървесни представители на семействата Aceraceae (Кленови), Fagaceae (Букови), Pinaceae (Борови), Tiliaceae (Липови) с участието на съдоминанти и асектатори от Betulaceae (Брезови), Cornaceae (Дряннови), Oleaceae (Маслинови), Rosaceae (Розоцветни), Salicaceae (Върбови), Ulmaceae (Брястови) и др. В биологичния спектър на българската флора доминират тревистите многогодишни и едногодишни растения, общо около 3540 вида. Дърветата (88 вида), храстите (236 вида) и полухрастите (35 вида) образуват групата на фанерофитите. Най-богата фанерофитна флора имат Стара планина и Родопите с по 210 вида, или 58% от разнообразието на дървета и храсти в страната е представено в тези планини. Фанерофитите в Рила са 164 вида, във

Витоша - 148 вида. В планините най-голямо е видовото богатство на дървета и храсти в пояса на ксеротермните, мезофилните и ксеромезофилни дъбови и габъррови гори, чиято горна граница достига до около 900 (1000) m н. в. (В т.ч. Странджа, Сакар и Източни Родопи, които са в обхвата на разглежданата програма).

По-големият брой от видовете в нашата флора, около 3330, са спонтанно разпространени в равнините и планините на страната в повече или по-малко естествени или променени от човешката дейност местообитания. Те образуват групата на автохтонните растения. Повече от 500 вида представители на 93 семейства, главно многогодишни тревисти растения, храсти и дървета от тази група, са доминанти и субдоминанти в растителните съобщества. Това са предимно представители на семействата на житните растения, киселите треви, бобовите, сложноцветните, розоцветните и др.

Малко повече от 500 вида дървета, храсти и тревисти растения са ограничено разпространени в българската флора. Част от тях са български или балкански ендемити, други са редки растения, остатък от древни флори или видове, чиито основни ареали са извън България. У нас те имат малко на брой популации, понякога в единични находища, често в граничните флористични райони на страната или във високите планини. Много от тези видове, включени в настоящето издание, са защитени от Закона за биологичното разнообразие в България. Спецификата на българската флора до голяма степен се определя от българските и балканските ендемични растения. Това са 498 вида или 12,8% от видовото богатство на страната. Българските ендемити са 186 вида, балканските - 312. Особено богати на ендемични видове са по-голямите семейства, като: Asteraceae, Scrophulariaceae, Caryophyllaceae, Poaceae, Boraginaceae, Liliaceae, Ranunculaceae и др. (Петрова и др., 2005). Със сравнително по голям брой ендемити се отличават родове като *Anthemis* (Подрумиче), *Arenaria* (Песъчарка), *Centaurea*, *Chamaecytisus* (Зановец), *Colchicum* (Мразовец), *Erysimum* (Боянка), *Festuca* (Власатка), *Poa* (Ливадина), *Tulipa* (Лале), *Verbascum* (Лопен), както и родове характерни с широка вътрешновидова и междувидова изменчивост с локални процеси на интрогресивна хибридизация в полиплоидни и агамни комплекси, като: *Achille*, *Alchemilla*, *Hieracium*, *Viola*, *Taraxacum* и др. Повечето ендемити имат малки ареали, някои видове са с много ограничено разпространение, с малочислени популации и висока степен на застрашеност. Най-много български и балкански ендемити се срещат в Родопите, Пирин, Рила, Стара планина. Ендемичните растения са емблематичен символ на българската флора и едно от най-чувствителните и уязвими звена в природните екосистеми на страната.

В Червената книга на висшите растения в България са включени 801 вида (почти 20% от висшата флора), от които в Приложение 3 на ЗБР са включени 557 вида.

Друга група растения, около 560 вида, са плевели и рудерали, повечето широко разпространени в места, променени под влияние на човешката дейност. Част от тях са в днешните си местообитания от хилядолетия, свързани с развитието на човешката култура още от ранното заселване на българските земи. Други, като *Datura stramonium* (татул), *Galinsoga parviflora* (перуанска лайка), *Impatiens glandulifera* (жлезиста слабонога),

Malcolmia africana (африканска малколмия), *Oxalis dillenii* (дилениево киселиче), *Xanthium spinosum* (казашки бодил), навлизат по-късно, в резултат от преселването и миграциите на хора и животни, развитето на търговията и туризма, на процеси, които продължават и сега. Към последната категория се отнасят и т. нар. инвазивни видове, които се разселват бързо и заемат свободни местообитания или изместват автохтонни видове.

- *Гъбоподобни организми*. Гъбоподобните организми (оомицети, хифохитриди и др.) са обособени в царство *Straminipila* на основата на строежа на клетъчната стена, флагелатния апарат, митохондриите, биохимичните белези и молекулобиологичните данни. Същинските гъби (хитриди, зигомицети, гломеруломицети, нелихенизирани и лихенизирани торбести гъби и базидиомицети) са включени в царство *Fungi*. Гъбите могат да бъдат охарактеризирани като еукариотни, хетеротрофни организми, които всмукват хранителни вещества от околната среда в разтворен вид. Поради спецификата в храненето си, те стоят по-близо до животинското царство, отколкото до растителното царство (Денчев и др., 2005). В долната таблица е представена оценката на микотата в България по таксономични групи.

Таблица 2.1.6-1 Микота в България по таксономични групи

Таксономични групи	Видове, брой
Оомицети, хифохитриди, хитриди, зигомицети	> 180
Ascomycetes (нелихенизирани и лихенизирани)	> 1 600
Basidiomycetes	около 1 600
Urediniomycetes	374
Ustilaginomycetes	118
Анаморфни гъби	> 1 000
Общо установени видове	> 4 870

Като консервационно значими видове във второто издание на Червения списък на гъбите в България са включени общо 215 вида (37 вида критично застрашени, 105 вида застрашени, 40 вида уязвими, 14 вида почти застрашени и 19 вида с недостатъчно данни). Броят на консервационно значимите видове гъби, които са включени в Червената книга (ЧК) на Република България е 149 вида, като от тях критично застрашени са 37, застрашени – 104, и уязвими – 8.

- *Безгръбначни животни*. Понастоящем у нас са установени над 30 360 вида, принадлежащи към 251 разреда и над 1740 семейства. Предполага се, че това са около 50% от безгръбначните животни в страната. В ЧК са включени с отделни статии и 51 вида безгръбначни животни, от които 39 вида са „Критично застрашени“, а в Приложение 3 на ЗБР са включени около 40 вида. Като цяло българската безгръбначна фауна е недостатъчно добре проучена. Сравнително добре са проучени само някои едноклетъчни (черупчести ризоподи), някои паразитни червеи (трематоди, цестоци, нематоди, акантоцефали), прешленестите червеи, ракообразните, паякообразните, многоножките, мекотелите и отделни разреци насекоми (еднодневки, водни кончета, правокрили, полутвърдокрили, мрежокрили,

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

твърдокрили, ручейници, пеперуди и др.). Броят на видовете, разредите и класовете от отделните типове безгръбначни животни, установени досега в България, е представен в долната таблица.

Таблица 2.1.6-2 Фаунистично разнообразие на безгръбначните животни в България

Типове*	Класове (бр.)	Разреди (бр.)	Видове (бр.)
Sarcomastigophora	8	28	~ 580
Labyrinthomorpha	1	1	3
Sporozoa	1	5	~ 270
Microspora	2	4	27
Ascetospora	1	1	2
Мухозоа	1	1	47
Ciliophora (Infusoria)	3	19	~ 680
Spongia (Porifera)	1	3	29
Cnidaria	3	5	32
Ctenophora	2	3	3
Platyhelminthes	4	21	~ 830
Gastrotricha	1	2	40
Nematoda	2	14	~ 970
Rotifera (Rotatoria)	3	4	~ 290
Nematomorpha	1	1	8
Acanthocephala	3	6	52
Kinorhyncha	1	2	4
Entoprocta (Kamptozoa)	1	1	2
Annelida	5	15	~ 240
Ectoprocta (Bryozoa)	2	3	25
Phoronida	1	1	1
Nemertea	1	2	26
Tardigrada	2	4	34
Arthropoda	9	62	~ 24 720
Mollusca	3	18	445
Echinodermata	1	2	4
Chaetognatha	1	1	3
Hemichordata	1	1	1
Общо	65	230	~ 30 000

- *Гръбначни животни.* У нас са познати около 800 гръбначни вида: 2 вида кръглоусти, 4 вида хрущялни риби, 213 костни риби, 19 вида земноводни, 37 влечуги, 430-435 вида птици и 97 вида бозайници. През последните години – 2014- 2018 г. видовият състав е допълнен и актуализиран - описан е нов вид костна риба -*Serranus hepatus* в Черно море. В резултат на доказването на два нови вида жаби за страната (*Pelophylax lessonae* и *Pelophylax bedriagae*), както и поради настъпилите таксономични промени, може да се счита, че съвременният видов състав на клас Земноводни включва поне 24 вида от два разряда - опашатите земноводни са представени с 8 или 9 вида (единствената известна популация на *Triturus*

macedonicus у нас е с неясна видова принадлежност), а жабите – с 16 вида. Клас Влечуги включва общо 37 вида – костенурките са 5 вида (един от тях – червеноухата костенурка не е автохтонен вид, гущерите са 16, вида от 4 семейства, змиите са също 16 вида от 5 семейства.

В Червената книга на Република България са категоризирани общо 442 вида животни. Със статут на „Изчезнали“ (EX) са включени 30 вида, 87 вида са категоризирани като „Критично застрашени“ (CR), 107 вида като „Застрашени“ (EN), 137 вида като „Уязвими“ (VU), 14 вида са категоризирани като „Почти застрашени“ (NT), 42 вида като „Слабо засегнати“ (LC) и 25 вида „С недостатъчно данни“ (DD). В приложение 3 на ЗБР са включени 444 вида (в т.ч. птици).

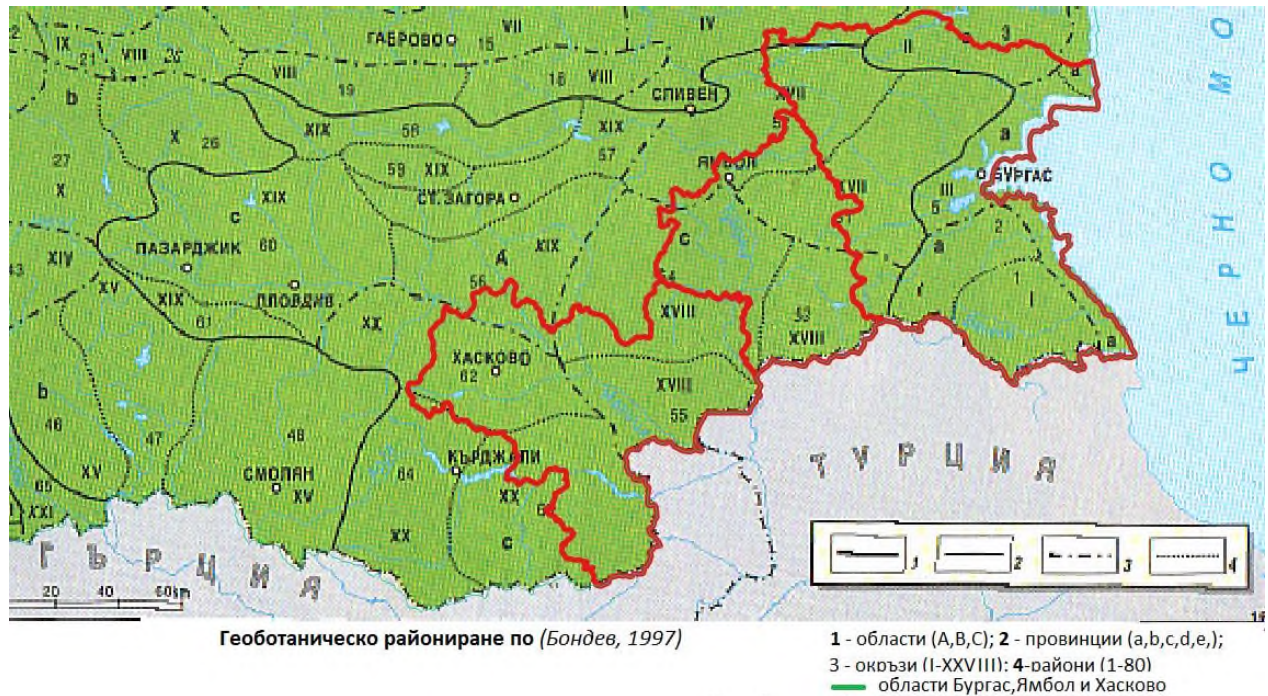
- *Растителни съобщества*. От растително-географска гледна точка растителната покривка на България представлява комплекс от съобщества с бореален, средноевропейски (най-широко разпространени), степен (на второ място по разпространение), арктичен, алпийски, балкански (включително средиземноморски) и местен характер. Растителността изграждат представители от всички екологични групи по отношение на водния фактор. В широки граници варират видовете по отношение на топлинния фактор и едафичните условия. Киселинността на основната скала и почвите в някои случаи е сред първостепенните условия за развитието на едни или други растителни видове и определя структурата на фитоценозите. В планините на България са развити всички пояси, обособени в Средна Европа, без нивалния. Съгласно наличните източници на информация и съществуващите фитосоциологически данни по отношение на синтаксономичното разнообразие на растителността по школата на Браун-Бланке (Braun-Blanquet 1964) в България могат да се идентифицират 39 класа, 67 разреда, 94 съюза, 218 асоциации, 48 субасоциации и 36 общности.

Особено място в растителната покривка на България имат фитоценозите на южноексинските видове, локализиращи в Източна Стара планина в Странджа, която попада в обхвата на разглежданата програма. Горите от *Fagus orientalis* и *Quercus polycarpa* представляват сложен комплекс от южноексински и средноевропейски видове: *Rhododendron ponticum*, *Laurocerasus officinalis*, *Daphne pontica*, *Vaccinium arctostaphylos*, *Trachystemon orientalis*, *Calluna vulgaris*, *Festuca drymeja*, *Acer platanoides*, *A. campestre*, *Carpinus betulus*, *Tilia tomentosa*, *Quercus cerris*, *Crataegus monogyna*, *Poa nemoralis* и др. 90 природни местообитания съгласно ЗБР и 92 съгласно последното докладване по чл. 17 от Директива 92/43/ЕИО.

Данни за флората

Територията на България принадлежи към Холарктическото флористично царство, като въз основа на спектъра от флорни елементи, се отнася към три растителногеографски области: Европейска широколистна горска област, Евроазиатска степна и лесостепна област и Средиземноморска склерофилна горска област с 5 провинции, 28 окръга и 80 района.

Съгласно геоботаническото райониране на страната (Бондев, 1997) в българската част на териториялния обхват на програмата за трансгранично сътрудничество 2021-2027 между Република България и Република Турция са застъпени географските флористични единици представени на долната карта и описани в текста след нея.

Фигура 2.1.6-1 Географски флористични единици в обхвата на ПТГС и ТСИМ съгласно Геоботаническото райониране на страната (Бондев, 1997)

1. Евксинска провинция

- Странджански окръг

Този окръг заема територията на Странджа (без крайбрежната ивица), която се отнася към Западнокрайбрежния Черноморски окръг. Тук силно е изразено присъствието на южноевксински флорни елементи и растителна покривка. Най-характерни горски ценози в този окръг са тези на източния бук (*Fagus orientalis*) и на източния горун (*Quercus polycarpa*), които са с изобилие на техните ценози. Като храстов подлес в горските екосистеми на източния бук участва странджанската зеленика (*Rhododendron ponticum*) – терциерен реликт. В по-влажните местообитания расте лавровишната (*Laurocerasus officinalis*), както и обикновеният джел (*Ilex aquifolium*) и колхидският джел (*I.colchica*). Срещат се и вечнозеленият храст – черноморска вълча ягода (*Daphne pontica*), полухрастовите звъници – чашковидната (*Hypericum calycinum*) и багренката (*H.androsemum*), тревните растения – златисто секирче (*Lathyrus aureus*), кримското зарасличе (*Symphytum tauricum*) и др. Източният горун формира и смесени полидоминантни гори с благуна (*Quercusfrainetto*) и цера (*Q.cerris*). В тези гори се срещат и редица други флорни елементи като българските ендемити – българска паламида (*Cirsium bulgaricum*), странджанският

лопен (*Verbascum lagurus spp.ponticum*) и кавказката боровинка (*Vaccinium arctostaphylos*). В горуните и по-рядко в благуновите гори са разпространени флорни елементи, които се срещат само в Странджа – пираканта (*Pyracantha coccinea*), мушмула (*Mespilus germanica*), странджанско подъбиче (*Teucrium lamifolium*), бялата гъжва (*Sesleria alba*), калуна (*Calluna vulgaris*), жълтуга балканска (*Genista carinalis*) и др.

В Странджански окръг са разпространени още кавказката червена липа (*Tilia rubra*), кукуча (*Pistacia terebinthus*), памуклийката (*Cistus incanus*), тамянката (*C.salvifolius*), зелениката (*Phyllirea latifolia*) и др.

Край реките и влажните места са разпространени лонгозни гори с полски ясен (*Fraxinus oxycarpa*), полски бряст (*Ulmus minor*), черна елша (*Alnus glutinosa*), дръжкоцветен дъб (*Quercus pedunculiflora*), странджански дъб (*Q.hartwissiana*), обикновен габър (*Carpinus betulus*) и др. Важни диагностични видове са лианите – скрипка (*Smilax excelsa*), гърбач (*Periploca graece*), повет (*Clematis vitalba*), дива лоза (*Vitis vinifera*) и др.

➤ **Район Велека**

Обхваща югоизточната част на окръга без крайбрежната ивица и в него са концентрирани най-голям брой реликтни южноевксински флорни елементи – с едификатори източният бук (*Fagus orientalis*) и източният горун (*Quercus polycarpa*), както и странджанският дъб (*Quercus hartwissiana*), странджанската зеленика (*Rhododendron ponticum*), странджанската боровинка (*Vaccinium arctostaphylos*), лавровишния (*Prunus laurocerasus*), мушмула (*Mespilus germanica*), багрилна звъника (*Hypericum androsaemum*), бяла гъжва (*Sesleria alba*), пълзяща телчарка (*Polygala supina*) и др.

➤ **Район Факия**

Обхваща северозападната част на окръга, където преобладават ксеротермните смесени гори от благун и цер, както и смесени гори на източен горун, благун и цер. Тук отсъстват повечето южноевксински реликтни флорни елементи. Малка част участват в изграждането на фитоценозите в района – източен лопух (*Trachystemon orientale*), мушмулата (*Mespilus germanica*), черноморската вълча ягода (*Daphne pontica*) и др.

- **Западнокрайбрежен Черноморски окръг**

Този окръг обхваща крайбрежната ивица на Черно море. Територията на крайбрежието се отнася към Евксинската провинция. Растителността и флорните елементи са изключително разнообразни – освен характерните за окръга евксински видове тук се срещат и множество степни, а на юг – средиземноморски флорни елементи. От евксинските видове се срещат източен бук, източен горун, полски ясен, битински синчец (*Scilla bithynica*), кримско зарасличе (*Symphytum tauricum*), форскалева какула, златисто секирче и др. В този окръг от североизток проникват степни флорни елементи. Важни диагностични видове са несебърска пача трева (*Polygonum mesembrium*), евксинско плюскавиче (*Silene euxina*), калиакренско плюскавиче (*Silene caliacrae*), черноморска аурия (*Aurinia uechtritziana*). Растителната покривка също е разнообразна. В нея

преобладават ксеротермни дъбови гори от благун, цер, космат и виргилиев дъб, келяв габър, мъждрян, сребролистна липа и др.

➤ **Район Южно крайбрежие**

Районът обхваща тясна ивица от р. Резовска до билото на Еминска планина при нос Емине. Характеризира се с ксеротермни дъбови гори от космат дъб, виргилиев дъб, цер, благун, бодлив залист (*Ruscus aculeatus*). В южните части се срещат грипа, драка, бодлива зайча сянка, дамаска, тракийско лале (*Tulipa thracica*) и др. В този район някои от видовете се натурализират, напр. витекс (*Vitex agnus-castus*), хинап (*Zizyphus vulgaris*), някои кактуси. По пясъчните ивици се среща псамофитна растителност като пясъчен класник (*Leymeta racemosi*), пясъчна метличина (*Centaurea arenariae*), пясъчна власатка (*Festuca arenicola*), самодивска пясъчна трева (*Peucedanum arenarium*) и др. Тук се срещат и евксинското плюскавиче (*Silene euxina*), пясъчната лилия (*Pancreatium maritimum*), клинавиче (*Astragalus glycyphyllos*) и др. На по-засолените места се срещат житната трева (*Triticum aestivum*), камилската трева (*Coryspermum nitidum*) и др. Типични тук са и лонгозните гори с участието на полския ясен, лианите и катерливите растения.

2. Македоно-Тракийска провинция

- **Стралджанско-Айтоски окръг.**

Този окръг заема сравнително голямо пространство на запад от Бургаската низина – до Ямбол, Сливен и Нова Загора. Част от него в миналото е бил покрит с гори от благун, цер, космат и вергилиев дъб. Сега са запазили сравнително малки, разредени участъци, заменени със съобщества от драка или пасища с доминиране на белизма, луковична ливадина и садина. В териториите с по-ниска надморска височина в окръга в миналото са съществували гори от дръжкоцветен дъб, а сега са почти унищожени, като само около река Тунджа на места са запазени. Освен широко разпространените видове са налице и македоно-тракийски флорни елементи, вкл. български и балкански ендемити. От българските тук са разпространени нежна метличина (*Centaurea gracilentia*), манагетова метличина (*Centaurea mannagetta*), грудеста метличина (*Centaurea napulifera ssp. thirkei*), късна самодивска трева (*Peucedanum vitijugum*), тракийско омразниче (*Onosma thracica*), хилядолистен воден морач (*Oenanthe millefilia*), а от балканските – алпийски ранилист (*Stachys alpina ssp. bulgaricum*), плътен равнец (*Achillea depressa*), нисък лопен (*Verbascum humile*), едрочветно червоглавче (*Knautia ambigua*), критски ветрогон (*Eryngium creticum*), теснолистно подрумиче (*Anthemis tenuiloba*), тракийско подрумиче (*Anthemis thracica*). Освен от тези групи в изграждането на растителната покривка участват и степни флорни елементи, като монпелийска камфорка (*Camphorosma mamonspeliaca*), нисък бадем (*Amygdalus nana*), драка (*Pailurus spina christi*), източна превара (*Scutellaria orientalis*), висока превара (*Scutellaria altissima*), бодлива руница (*Phomis herba-ventis ssp. pungens*), теснолистен ранилист (*Stachys angustifolia*) и лъжливо великденче (*Veronica spuria*). От евксинските флорни елементи са само три вида – коленчесто диво жито (*Aegilops geniculata*), низинен дъб (*Quercus longipes*), еруколистен дъб (*Quercus erucifolia*), два вида

са средиземноморски – черноморско коило (*Stipa pontica*), медовична оризовка (*Piptatherum holciforme*) и само един вид е от илирийските флорни елементи – късозъбо пропадниче (*Pedicularis brachyodonta*).

➤ **Айтоски район**

В по-голямата си част районът е зает от обработваеми земи, а останалите площи са остатъчни гори и флорни елементи, характерни за самия окръг. За районът са типични два вида български ендемити - коленчато диво жито (*Aegilops markgrafii*) и родопска люцерна (*Medicago rhodopea*), балканските ендемити – български клеистогенес (*Cleistogenes bulgarica*), тракийски клин (*Astracantha thracica*), бледа калугерка (*Nonea palens*), тъполистна калугерка (*Nonea obtusifolia*), триръба хептаптера (*Heptaptera triquetra*).

➤ **Стралджанско-Сливенски район**

Заема западната част на окръга, предимно понижената, с подпочвени води близо до повърхността и значителни площи със засолени почви и формирани на тях фитоценози от халофитна растителност. По-голяма част от територията са селскостопански земи. Освен диагностични видове за Стралджанско-Айтоски окръг за района са характерни и българските ендемити давидов мразовец (*Colchicum davidovii*), урумово лале (*Tulipa uromoffii*), златисто лале (*T. aureolina*), блестящо лале (*T. splendens*), родопска люцерна (*Medicago rhodopea*), одрински лопен (*Verbascum adrianopolitanum*), както и два вида балкански ендемити от македоно-тракийската флорна група – тракийски клин (*Astracantha thracica*) и ароматна перуника (*Iris suaveolens*).

- **Сакаро-Дервентски окръг**

Обхваща Сакар с прилежащата част от Маричината низина и Дервентските възвишения с най-южната част на Среднотунджанската низина. В миналото растителната покривка е била от ксеротермни горски фитоценози от формациите на космат дъб (*Quercus pubescens*) и виргилиев дъб (*Quercus virgiliana*), а в източната част горите са били от благун (*Quercus frainetto*) и смесени от благун и цер (*Quercus cerris*). Понастоящем все още има остатъци от тези гори, но на места е формирана и вторична растителност от келяв габър (*Carpinus orientalis*) и особено храсталаци от драка (*Paliurus spina-christi*) и ксеротермна тревна растителност с доминиране на садината (*Chrysopogon grullus*), белизмата (*Dichanthium ischaemum*) и луковичната ливадина (*Poa bulbosa*), както и ефемерни съобщества (*Ephemereta*), изградени от едногодишни терофити, главно медитерански житни и бобови треви. От диагностичните видове (български и балкански ендемити) преобладават македоно-тракийските флорни елементи, от които балканските ендемити са повече от 20 вида – гръцка поревка (*Moenchia graeca*), гигантско плюскавиче (*Silene gigantea*), фривалдскиеве плюскавиче (*S. frivaldskyana*), шкорпилово плюскавиче (*S. skorpilii*), тасоска звъника (*Hypericum thasium*), диекланов лопен (*Verbascum dieckianum*), критски ветрогон (*Eryngium creticum*), тристенна хептатера (*Heptaptera triquetra*), стрибърнова айважива (*Alkanna stribrnyi*), ранилист (*Stachys bysantinum*), стрибърнова ведрица (*Fritillaria stribrnyi*), оливеров минзухар (*Crocus olivieri*), ароматна перуника (*Iris*

suaveolens). По-голямо значение имат българските ендемити, които също са от групата на македоно-тракийските флорни елементи – фривалдскиев зановец (*Chamaecytisus frivaldszkyanus*), родопска люцерна (*Medicago rhodopaea*), хилядолистен воден морач (*Oenanthe millefolia*), късна самодивска трева (*Peucedanum vitijugum*), тракийско омразниче (*Onosma thracica*), ямболски мразовец (*Colchicum diampolis*), златисто лале (*Tulipa aureolina*), блестящо лале (*T. splendens*), пирамидално кукувиче грозде (*Muscari armeniacum*). В този окръг проникват и степни, евксински и средиземноморски флорни елементи. Сравнително голяма е групата на степните елементи: монпелийска камфорка (*Camphorosma monspeliaca*), нисък бадем (*Amygdalus nana*), драка (*Paliurus spinachristi*), източна превара (*Scutellaria orientalis*), висока превара (*S. altissima*), бодлива руница (*Phlomis herba-ventis ssp. pungens*), теснолистен ранилист (*Stachys angustifolia*), фривалдскиев пчелинок (*Marrubium frivaldskyanum*). От евксинските елементи типични са: полски ясен (*Fraxinus oxycarpa*), низинен дъб (*Quercus longipes*), еруколистен дъб (*Q. erucifolia*), коленчесто диво жито (*Aegilops geniculata*) и битински синчец (*Scilla bithynica*), всички свързани с лонгозни гори. Средиземноморски флорни елементи са: черноморско коило (*Stipa pontica*), медовична оризовка (*Piptatherum holciforme*), лечебна пресечка (*Cnicus benedictus*), а илирийски (балкански ендемити) – сенниковидна звъника (*Hypericum umbelatum*), румелийска звъника (*H. rumelianum*) и късозъбо пропадниче (*Pedicularis brachyodonta*).

➤ **Дервентски район**

Преобладават селскостопански земи, в които са разпространени остатъци на церово-благунови и смесени гори от цер с космат дъб, на места примесени с келяв габър. При деградирането на горите са възникнали вторични гори от келяв габър, а на много места - храсталаци от драка и тревни ксеротермни екосистеми с доминиране на белизма и др. В граничната зона на места се срещат по северни склонове и участъци с източен горун. В този район са разпространени и македоно-тракийски флорни елементи, така и български ендемити – одрински лопен (*Verbascum adrianopolitanum*), грудеста метличина (*Centaurea napulifera ssp. thirkei*) и манагетова метличина (*C. mannagettae*), както и балкански ендемити – тристенна хептатера (*Heptaptera triquetra*), странджански воден морач (*Oenanthe tenuifolia*), нисък лопен (*Verbascum humile*), теснолистно подрумиче (*Anthemis tenuiloba*), тракийско подрумиче (*A. thracica*), македонски спореж (*Senecio macedonica*). В района са застъпени и евксинските видове: златисто секирче (*Lathyrus aureus*), битински синчец (*Scilla bithynica*), форскалеев конски босилек (*Salvia forskahlei*). Установен е и степният елемент лежащо енъовче (*Galium humifusum*).

➤ **Сакарски район**

Характеризира се с разнообразна остатъчна горска растителност от благуни, смесени гори на благуни с цер, с келяв габър, смесени гори на космат дъб с виргилиев дъб и с келяв габър. На много места дъбовите гори постепенно са подменени от вторични келяво-габърви гори и храсталаци от драка и ксеротермни тревни екосистеми с доминиране на

садина, белизма, луковична ливадина, с участието и на редица терофити. В Сакар (856 м) са налице и ксеромезофитни гори от горун с участието на обикновен габър, липа и други елементи. В района са налице и македоно-тракийски флорни елементи, от които три са български ендемити – одрински лопен (*Verbascum adrianopolitanum*), ямболски мразовец (*Colchicum diampolis*) и родопско еньовче (*Galium rhodopaeum*), пет са балкански – гризелбахова кутявка (*Moehringia grisebachii*), тракийски клин (*Astracantha thracica*), бледо шекерче (*Nonea palens*), македонски спореж (*Senecio macedonicus*) и тристенна хептаптера (*Heptaptera triquetra*). От евксинските видове са разпространени форскаолеев конски босилек (*Salviaforskaohlei*) и лагуров лопен (*Verbascum lagurus ssp. ponticum*), един степен вид – лежащо еньовче (*Galium humifusum*) и три илирийски вида, единият от които е български ендемит - българска мишовка (*Minuartia bulgarica*), както и два вида балкански ендемити - белоцветен дебелец (*Sempervivum leucanthum*) и късозъбо пропаднице (*Pedicularis brachyodonta*).

➤ **Свиленградски район**

Освен селскостопанските територии в този топъл участък в страната са разпространени и остатъчни гори, съставени почти само от най-ксеротермни дъбове у нас - космат и виргилиев, както и храсталаци от драка, ксеротермни тревни екосистеми от белизма, садина, луковична ливадина и много терофити. За този район са характерни балканските елементи от македоно-тракийската флорна група – кинжаловидно сграбиче (*Astragalus gladius*) и благороден лопен (*Verbascum nobile*), от илирийската флорна група – пеucedанолистен воден морач (*Oenanthe stenoloba*) и късозъбо пропаднице (*Pedicularis brachyodonta*), евксинският вид – златисто секирче (*Lathyrus aureus*) и средиземноморският ендемичен вид бондева люцерна (*Medicago bondevii*).

- **Източнородопски окръг**

Заема Източните Родопи и част от Тракийската низина - пространството между Асеновград, Първомай, Хасково и Димитровград. Характеризира се предимно с ксеротермна растителност, изградена от формациите на благуна, косматия и виргилиевия дъб. В най-южната и югозападната част на окръга са разпространени и формациите на мизийския бук, обикновения и източния горун, по-рядко на габъра. В западната част на Жълти дял има и брезови горички. Много от горите са изтощени и постепенно в тях проникват по-устойчиви видове и се формират вторични гори от келяв габър и храстови формации от драка, червена хвойна или тревни формации с доминиране на садина, белизма и терофити. Окръгът е богат на флорни елементи, като най-голям е броят на македоно-тракийските (37 вида), от които 27 вида са балкански и

10 - български ендемити. Сравнително многобройни са средиземноморските видове (11 броя), а по-слабо са застъпени илирийските (3 вида), степните (3 вида) и евксинските (2 вида) флорни елементи. Македоно-тракийските български ендемити са: тракийски дъб (*Quercus thracica*), strandжанско сапунче (*Saponaria stranjensis*), родопска люцерна (*Medicago rhodopaea*), понтийска метличина (*Valerianella pontica*), одрински лопен

(*Verbascum adrianopolitanum*), нисък лопен - подвид родопски (*V. humile ssp. rhodopaeum*), тракийско омразниче (*Onosma thracica*), родопско лале (*Tulipa rhodopaea*), вандазово кукувиче грозде (*Muscari vandasii*). Балкански: ендемити от македоно-тракийските флорни елементи са гракиева мишовка (*Minuartia garckeana*), гръцка поревка (*Moenchia graeca*), фривалдскиева ведрица (*Silene frivaldskyana*), шкорпилово плюскавиче (*S. scorpilli*), тасоска звъника (*Hypeicum thasium*), румелийска жълтуга (*Genista rumelica*), тракийски лен (*Linum thracicum*), малинов ранилист (*Stachys milanii*), румелийска жълтуга (*Campanula scutellata*), черно шекерче (*Nonea atra*), яйцеволистен лопен (*Verbascum ovalifolium*), декоративен лопен (*Celsia roripifolia*), планински лопен (*C. rupestris*), златиста шалабайла (*Malabaila aurea*), балкански ранилист (*Stachys batcanica*), алпийски ранилист - подвид български (*S. alpina ssp. bulgarica*), атикска мащерка (*Thymus atticus*), перелюлистен конски босилек (*Salvia ringens*), нисък лопен (*Verbascum humile*), едрочветно червено фглавче (*Knautia ambigua*), теснолистно подрумиче (*Anthemis tenuiloba*), силивряк (*Haberlearhodopaensis*), македонски спореж (*Senecio macedonicus*), черноморска ведрица (*Fritillaria pontica*), стрибърнова ведрица (*F. stribrnyi*) и оливеров минзухар (*Crocus olivieri*). От степните видове се срещат драка (*Paliurus spina-christi*), бодлива руница (*Phlomis herba-ventis ssp. pungens*), петтичинкова раkitовица (*Tamarix ramasissima*), от евксинските елементи – златисто секирче (*Lathyrus aureus*) и еруколистен дъб (*Quercus erucifolia*), а от средиземноморските – черноморско коило (*Stipa pontica*), бодливолистна зайча сянка (*Asparagus acutifolia*), пърнар (*Quercus coccitera*), критско плюскавиче (*Silene cretica*), източен чинар (*Platanus orientalis*), ериолобус (*Eriolobustrilobata*), тънколистна детелина (*Trifolium tenuifolium*), лечебна пресечка (*Cnicus benedictus*), късоосилест ахнаторум (*Achnatherum bromoides*), жлезиста кумарка (*Arbutus unedo*), гола кумарка (*A. andrachne*), бондева люцерна (*Medicago bondevii*).

➤ **Хасковски район**

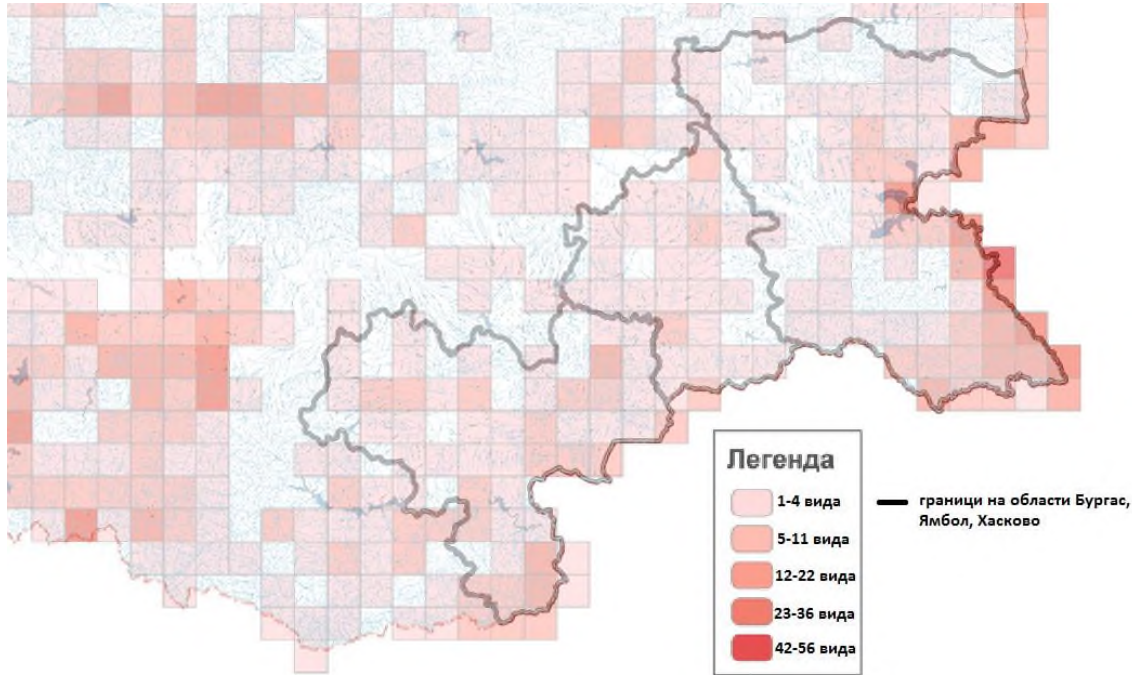
В района преобладават обработваеми земи и само малка част е заета от ксеротермни гори с доминиране на благун, космат и виргилиев дъб, смесени гори от благун и цер, като на много места в тези гори се среща и келяв габър. При деградация на горите са формирани ксеротермни тревни екосистеми от садина, белизма, луковична ливадина и ефемерни растения. В този район, освен другите елементи, се срещат: дългостъбчеста злина (*Barbarea longirostris*) от групата на илирийските балкански ендемити, от македоно-тракийските балкански ендемити – гризелбахова кутявка (*Moehringia grisebachii*), дигенова еспарзета (*Onobrychis degenii*), родопска люцерна (*Medicago rhodopaea*), черно шекерче (*Nonea pallens*), сръбски ранилист (*Stachys serbica*), а от средиземноморските елементи – бондева люцерна (*Medicago bondevii*), атикска мерендера (*Merendera attica*).

На долната фигура е представено разпределението на консервационно значимите растения и гъби в българската част на териториялния обхват на програмата – области Бургас, Ямбол и Хасково. Както е видно от нея, най-голям брой видове с консервационна стойност

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

са съсредоточени по Южното Черноморско крайбрежие, езерата в района на гр. Бургас („Бургаски влажни зони”), Странджа планина, по-голямата част от която попада в Европейска Турция, Сакар планина и Източни Родопи (в частта им попадаща в Хасковския флористичен район).

Фигура 2.1.6-2 Карта на разпространението по 10 km grid на видовете растения и гъби от Червената книга на Република България.

Данни за конзервационно значимите видове растения от Прил.3 на ЗБР. Като по-значими в конзервационно отношение следва да бъдат посочени видовете от Приложение 3 на ЗБР, които са разпространени най-вече в трансграничните планини Странджа, Сакар и Източни Родопи, също Айтоска планина и Черноморското крайбрежие, като сред тях се открояват: *Acer heldreichii*, *Adiantum capillus-veneris*, *Alkanna stribrnyi*, *Alkanna tinctoria*, *Anacamptis pyramidalis*, *Anemone pavonina*, *Anthemis rumelica*, *Anthemis stribrnyi*, *Anthemis virescens*, *Arbutus andrachne*, *Arbutus unedo*, *Aristolochia rotunda*, *Astracantha thracica*, *Astrodaucus littoralis*, *Bunium ferulaceum*, *Calystegia soldanella*, *Capsella thracica*, *Cardamine penzesii*, *Carduus thracicus*, *Centaurea gracilentata Velen.*, *Centaurea pichleri*, *Cephalanthera epipactoides*, *Cheilanthes persica*, *Cicer montbretii*, *Cistus salvifolius*, *Convolvulus boissieri*, *Crepis stojanovii*, *Crocus olivieri*, *Cyclamen coum*, *Daphne pontica*, *Epimedium pubigerum*, *Epipactis helleborine*, *Eriolobus trilobata*, *Fritillaria pontica*, *Gagea chrysantha*, *Galanthus elwesii*, *Geranium macrostylum*, *Goniolimon collinum*, *Groenlandia densa*, *Haberlea rhodopensis*, *Hesperis theophrasti*, *Hypericum androsaemum*, *Hypericum calycinum*, *Hypericum thasium*, *Ilex aquifolium*, *Ilex colchica*, *Jovibarba heuffelii*, *Lathraea rhodopaea*, *Lilium rhodopeum*, *Limodorum abortivum*, *Lotononis genistoides*, *Micromeria juliana*, *Nigella orientalis*, *Nuphar luteum*, *Ophrys apifera*,

Ophrys cornuta, Ophrys mammosa, Opopanax bulgaricum, Orchis laxiflora, Orchis papilionacea, Orchis provincialis, Otanthus maritimus, Paeonia tenuifolia, Pallenis spinosa, Pancratium maritimum, Quercus coccifera, Quercus thracica, Rhododendron ponticum, Romulea linaresii ssp. graeca, Ruta graveolens, Salix xanticola, Salvia forskahlei, Saponaria stranjensis, Saxifraga mollis, Scilla bythinica, Sedum kostovii, Sempervivum ciliosum, Serapias vomeraceae, Sideritis syriaca, Silene cretica, Silene lydia, Spiranthes spiralis, Stefanoffia daucoides, Taxus baccata, Teucrium lamifolium, Thymus bracteosus, Trachelium rumelianum, Trapa natans, Tulipa australis, Tulipa thracica, Vaccinium arctostaphylos, Verbascum adrianopolitanum, Verbascum bugulifolium, Verbascum juruk, Verbascum purpureum, Verbascum rupestre, Verbascum spathulisepalum, Veronica turrilliana, Pancratium maritimum, Eryngium maritimum, Centaurium maritimum, Triglochin maritima, Stachys maritima, Otanthus maritimus

Данни за фауната

Територията на България е разположена в две зоогеографски подобласти – Евросибирска и Средиземноморска. Разнообразния релеф и климат са причина за формиране на богата и многообразна фауна, която има характерни особености. Според Георгиев (1982) в България се разграничават седем зоогеографски района, четири от които се отнасят към Средиземноморската подобласт и три към Евросибирската подобласт. Фауната в териториялния обхват на разглежданата програма в България попада в Тракийския, Черноморския и Странджанския район.

- Тракийски район

Този район заема Горнотракийската низина (на запад до гара Септември), Среднотунджанската низина, Източните Родопи, Сакар, Манастирските възвишения и Бакаджиците. Долините на реките Марица и Тунджа са естествени коридори за навлизане от юг на средиземноморска фауна. Това е и една от причините около 50% от ципокрилите насекоми и 54% от полутвърдокрилите, да са средиземноморски видове. При правокрилите насекоми те достигат 64%. Подобно е състоянието и при твърдокрилите насекоми. При гнездящите птици средиземноморският комплекс обхваща 24% и поставя този район на второ място след Струмско-Местенския район.

Ендемитите тук са малко и са концентрирани предимно в Източните Родопи. Евросибирските и европейски видове тук са навлезли предимно от запад – през планините на Югозападна България.

Като консервационно значими в различна степен видове характерни за района в териториялния обхват на разглежданата програма, които са включени в различни национални и международни документи или списъци могат да бъдат посочени (**с изключение на включените в приложение II на ЗБР, респективно Приложение I на Директива 79/409/ЕИО и Приложение II на Директива 92/43/ЕИО, които са разгледани в раздела за защитени зони - 33 и защитени територии - 3Т**):

Безгръбначни:

- включени в ЧК на България или други национални червени списъци: *Aedia leucomelas, Brenthis hecate, Callimenes macrogaster, Colias erate, Dryobotodes monochroma,*

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Duroniella laticornis, Gegenes nostrodamus, Hydraecia petasitis vindelicia, Lampides boeticus, Paranocarodes chopardi, Protorhoe corollaria, Pyrrhia purpurina, Rhyzedra lutosa;

- ендемични видове: *Balcanodiscus frivaldskyanus, Balkanopetalum petrovi, Bureschiana drenskii, Cryphia seladona burgeffi, Duvalius petrovi, Euxoa balcanica, Hipparchia senthes, Lithobius tiasnatensis, Lycaena ottomanus, Monocyphoniscus bulgaricus, Ocnogyna parasita lianea, Ottiorhynchus beroni, Trichoniscus rhodopiense, Xanthia cypreago christiani, Zerynthia cerisyi ferdinandi;*

- международни конвенции: *Acherontia atropos, Acontia titania, Aegle semicana, Agrochola deleta, Agrotis syricola, Amephana dalmatica, Amphipyra stix, Amphipyra tetra, Apatura metis, Asteroscopus syriaca decipulae, Calophasia barthae, Carcharodus orientalis, Catocala disjuncta, Cosmia confinis, Cryphia ochsi, Divaena haywardi, Empusa fasciata, Eupithecia quercetica buxata, Euxoa cos cos, Gortyna moesiaca, Hadenia laudeti, Hadenia syriaca podolica, Haemerosia vassilini, Hecatera cappa, Hipparchia aristaeus, Hipparchia syriaca, Hyponephele lupina, Iris oratoria, Lasiocampa grandis, Lemonia balcanica, Leptidea duponcheli, Maculinea arion, Meganola kolbi, Melanargia larissa, Melitaea trivialis, Neognopharmia stevenaria, Neohipparchia fatua, Noctua tirrenica, Nychiodes amygdalaria, Nychiodes waltheri, Nyssia graecarius, Odice arcuinna, Orthosia schmidtii pinkeri, Parnassius mnemosyne, Parocneria terebinthi, Phyllophila obliterated, Pieris krueperi, Pieris manni, Polymixis trisignata, Praestilbia armeniaca, Pyrgus armoricanus, Pyrgus cinarae, Scolitantides orion, Spudaea pontica, Tarucus balcanicus, Xestia cohaesa, Xylena lunifera, Zerynthia polyxena; От посочените видове в Прил.3 на ЗБР са *Maculinea arion, Parnassius mnemosyne, Zerynthia polyxena.**

- други: *Apatura ilia, Brenthis hecate, Glaucopsyche alexis, Hipparchia senthes, Melitaea trivialis, Nymphalis xanthomelas, Perisomena caecigena, Pieris ergane, Pontia chloridice, Proserpinus proserpina, Pseudophilotes vicrama, Pyrgus cinarae, Thymelicus acteon, Zerynthia polyxena;*

Рибни:

- включени в ЧК на България или други национални червени списъци: *Anguilla anguilla, Clupeonella cultriventris, Knipowitschia caucasica, Neogobius gymnotrachelus, Pungitius platygaster;*

- ендемични видове: *Chondrostoma vardarense, Knipowitschia longicaudata, Vimba melanops;*

- международни конвенции: *Cyprinus carpio* – дива форма, *Silurus glanis,*

- други: *Alburnus alburnus, Esox lucius, Gambusia affinis, Gobio gobio, Leuciscus cephalus, Leuciscus cephalus, Perca fluviatilis, Perca fluviatilis, Phoxinus phoxinus, Rutilus rutilus, Sander lucioperca;*

От посочените по-горе видове риби няма такива включени в Приложение 3 на ЗБР.

Земноводни:

- международни конвенции или Приложение 3 на ЗБР: *Bufo viridis*, *Hyla arborea*, *Pelobates syriacus*, *Rana dalmatina*, като от посочените земноводни първите три са включени в Прил. 3 на ЗБР.

Влечуги:

- международни конвенции или Приложение 3 на ЗБР: *Ablepharus kitaibelii*, *Coluber caspius*, *Coluber najadum*, *Coronella austriaca*, *Elaphe longissima*, *Lacerta trilineata*, *Lacerta viridis*, *Natrix tessellata*, *Podarcis erhardii*, *Podarcis taurica*, *Vipera ammodytes*, *Typhlops vermicularis*;

Бозайници:

- включени в ЧК на България или други национални червени списъци: *Felis silvestris*;

- международни конвенции или Приложение № 3 на Закона за биологичното разнообразие (ЗБР): *Muscardinus avellanarius*, *Erinaceus concolor*, *Mustela nivalis*, *Crocidura leucodon*, *Crocidura suaveolens*, *Dryomys nitedula*, *Eptesicus serotinus*, *Felis silvestris*, *Muscardinus avellanarius*, *Nannospalax leucodon*, *Pipistrellus nathusii*, *Pipistrellus pipistrellus*, *Suncus etruscus*, *Cricetulus migratorius*. От посочените видове, *Erinaceus concolor*, *Eptesicus serotinus*, *Felis silvestris*, *Pipistrellus nathusii*, *Pipistrellus pipistrellus* и *Suncus etruscus* са включени в Прил.3 на ЗБР.

- други: *Glis glis*, *Meles meles*, *Micromys minutus*, *Sorex minutus*, *Neomys anomalus*, *Martes foina*, *Mustela putorius*;

Птици:

- включени в Червената книга (ЧК) на България или други национални червени списъци: *Sitta neumayer*, *Sylvia hortensis*. От посочените видове единствено *Coturnix coturnix* не фигурира в Прил.3 на ЗБР.

- международни конвенции или Приложение 3 на ЗБР: *Alauda arvensis*, *Apus pallidus*, *Athene noctua*, *Carduelis cannabina*, *Carduelis chloris*, *Coturnix coturnix*, *Emberiza cia*, *Emberiza cirulus*, *Emberiza melanocephala*, *Erithacus rubecula*, *Fringilla coelebs*, *Galerida cristata*, *Hirundo rustica*, *Jynx torquilla*, *Lanius senator*, *Luscinia megarhynchos*, *Miliaria calandra*, *Monticola saxatilis*, *Monticola solitarius*, *Motacilla cinerea*, *Oenanthe hispanica*, *Otus scops*, *Parus caeruleus*, *Parus lugubris*, *Parus palustris*, *Phoenicurus ochruros*, *Picus viridis*, *Remiz pendulinus*, *Saxicola torquata*, *Sylvia atricapilla*, *Sylvia cantillans*, *Sylvia melanocephala*, *Turdus merula*, *Turdus philomelos*, *Turdus pilaris*;

- други: *Streptopelia turtur*, *Corvus monedula*;

- Черноморски район.

Районът обхваща ивица покрай Черноморското крайбрежие с ширина от 5 км (при Балчик и Царево) до 60 км (при долината на р. Камчия). Доста силно е тук средиземноморското влияние. При редица групи насекоми средиземноморските видове преобладават над евросибирските и европейските.

Една от най-важните особености на района е наличието в него на много, и то изключително редки видове, познати за нашата страна само тук. Това са около 500 вида

безгръбначни, намерени в по едно находище. По този си показател районът е на първо място сред останалите зоогеографски райони. Други видове са установени единствено покрай Южното крайбрежие – различни охлюви, стоножки, паякообразни, насекоми и птици. Повечето от тях са проникнали тук от Мала Азия.

Характерна черта на този район са и многото ендемити, изключително сред надземната фауна. По Южното Черноморско крайбрежие са установени около 120 вида, а по северното – 85, почти изключително от безгръбначните видове. От друга страна тук са установени изключително малко реликтни видове.

Като консервационно значими в различна степен видове характерни за района в териториалния обхват на разглежданата програма, които са включени в различни национални и международни документи или списъци могат да бъдат посочени (**с изключение на включените в приложение II на ЗБР, респективно Приложение I на Директива 79/409/ЕИО и Приложение II на Директива 92/43/ЕИО, които са разгледани в раздела за 33 и 3Т**):

Безгръбначни:

- включени в ЧК на България или други национални червени списъци: *Callimeneus macrogaster*, *Cleorodes lichenaria*, *Cyclophora annularia*, *Eilema griseola*, *Nola confusalis*, *Paranocarodes straubei*, *Schrankia taenialis*, *Eriphia verrucosa*, *Upogebia pusilla*;

- ендемични видове: *Hipparchia senthes*, *Lycaena ottomanus*, *Valerietta hreblayi*;

- международни конвенции: *Eriphia verrucosa*, *Upogebia pusilla*, *Amphipyra micans*, *Brenthis hecate*, *Gryposia wegneri*, *Kentochrysalis elegans*, *Liocarcinus vernalis*, *Melitaea trivialis*, *Muschampia tessellum*, *Nola ronkayorum*, *Pachygrapsus marmoratus*, *Parnassius mnemosyne*, *Pilumnus hirtellus*, *Scolitantides orion*, *Xantho poessa*, *Zerynthia polyxena*, *Callianassa truncata*, *Donacilla cornea*, *Ostrea edulis*, *Upogebia pusilla*. От посочените видове в Прил.3 на ЗБР са включени *Melitaea trivialis*, *Parnassius mnemosyne*, *Zerynthia polyxena*.

- други: *Arenicola marina*, *Artemia salina*, *Brenthis hecate*, *Cerastoderma glaucum*, *Chamelea gallina*, *Diogenes pugilator*, *Donax trunculus*, *Glaucopsyche alexis*, *Heteropterus morpheus*, *Lentidium mediterraneum*, *Lycaena ottomanus*, *Melitaea aurelia*, *Melitaea britomartis*, *Melitaea trivialis*, *Muschampia tessellum*, *Mytilaster lineatus*, *Mytilus galloprovincialis*, *Nymphalis xanthomelas*, *Phyllodesma ilicifolia*, *Pseudophilotes vicrama*, *Thymelicus acteon*;

Риби:

- включени в ЧК на България или други национални червени списъци: *Anguilla anguilla*, *Atherina boyeri*, *Gasterosteus aculeatus*, *Knipowitschia caucasica*, *Pungitius platygaster*;

- ендемични видове: *Neogobius syrman*, *Vimba vimba tenella*;

- международни конвенции: *Aidablennius sphynx*, *Belone belone*, *Coryphoblennius galerita*, *Dasyatis pastinaca*, *Hippocampus guttulatus*, *Hippocampus guttulatus*, *Liza ramada*, *Liza ramado*, *Mesogobius batrachocephalus*, *Neogobius fluviatilis*, *Neogobius melanostomus*, *Neogobius ratan*, *Pegusa lascaris*, *Petroleuciscus borysthenticus*, *Raja clavata*,

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Sarda sarda, Symphodus ocellatus, Syngnathus abaster, Syngnathus typhle, Uranoscopus scaber, Acipenser gueldenstaedtii, Acipenser stellatus, Huso huso;

- други: *Alburnus alburnus, Carassius gibelio, Cyprinus carpio, Gambusia holbrooki, Gambusia holbrooki, Leuciscus cephalus, Liza aurata, Liza saliens, Neogobius melanostomus, Platicthys flesus, Pungitius platygaster, Rutilus rutilus, Sander lucioperca, Vimba vimba, Zosterisessor ophiocephalus;*

От посочените видове риби няма такива включени в Прил. 3 на ЗБР.

Земноводни:

- международни конвенции, Приложение 3 на ЗБР: *Bufo viridis, Hyla arborea, Pelobates syriacus, Rana dalmatina*, като от посочените земноводни първите три са включени в Прил. 3 на ЗБР.

Влечуги:

- международни конвенции или Приложение 3 на ЗБР: *Ablepharus kitaibelii, Coluber caspius, Coronella austriaca, Elaphe longissima, Lacerta trilineata, Lacerta viridis, Natrix tessellata, Podarcis muralis, Podarcis taurica, Pseudopus apodus, Vipera ammodytes*. От посочените видове всички са вкл. в Прил. 3 на ЗБР

Бозайници:

- включени в ЧК на България или други национални червени списъци: *Felis silvestris, Delphinus delphis*. И двата вида са включени в Прил.3 на ЗБР.

- международни конвенции или Приложение 3 на ЗБР: *Delphinus delphis, Felis silvestris, Eptesicus serotinus, Eptesicus serotinus, Erinaceus concolor, Hupsugo savii, Myotis daubentonii, Nyctalus leisleri, Nyctalus noctula, Pipistrellus nathusii, Pipistrellus pipistrellus, Pipistrellus pipistrellus, Pipistrellus pygmaeus, Suncus etruscus*. От посочените видове всички са включени в Прил.3 на ЗБР.

- други: *Glis glis;*

Птици:

- международни конвенции или Прил.3 на ЗБР: *Alauda arvensis, Athene noctua, Carduelis cannabina, Carduelis chloris, Emberiza cirlus, Emberiza melanocephala, Emberiza schoeniclus, Erithacus rubecula, Fringilla coelebs, Galerida cristata, Hirundo rustica, Jynx torquilla, Luscinia megarhynchos, Miliaria calandra, Oenanthe isabellina, Oriolus oriolus, Otus scops, Panurus biarmicus, Panurus biarmicus, Parus caeruleus, Parus lugubris, Picus viridis, Picus viridis, Regulus regulus, Remiz pendulinus, Saxicola rubetra, Saxicola torquata, Sylvia atricapilla, Turdus merula, Turdus philomelos, Turdus pilaris;*

- други: *Streptopelia turtur, Coturnix coturnix, Corvus monedula, Psittacula kramera*. От посочените видове птици с изключение на последния (*Psittacula krameri*) всички останали са включени в Прил. 3 на ЗБР.

- **Странджански район**

Този район заема североизточните склонове на Странджа (без крайбрежната ивица) и Дервентските възвишения. Средиземноморското влияние тук е по-слабо изразено,

отколкото в съседните му райони. Прави впечатление незначителният процент на средиземноморски гнездящи птици – 21%. При дендробионтните насекоми има явно преобладаване на евросибирските над средиземноморските видове. По отношение на гнездящите птици този район е единственият, който показва разлика над 80%, спрямо видовия състав на орнитофауната в другите райони.

Редките видове тук са около 180 безгръбначни, а ендемитите – около 100 вида също безгръбначни. Отличителна черта на този район е по-голямото сходство на неговата сухоземна фауна с малоазиатската, отколкото с фауната на съседните райони – Тракийски и Черноморски.

Като консервационно значими в различна степен видове характерни за района в териториалния обхват на разглежданата програма, които са включени в различни национални и международни документи или списъци могат да бъдат посочени (*с изключение на включените в приложение II на ЗБР, респективно Приложение I на Директива 79/409/ЕИО и Приложение II на Директива 92/43/ЕИО, които са разгледани в раздела за ЗЗ и ЗТ*):

Безгръбначни:

- включени в ЧК на България или други национални червени списъци: *Brenthis hecate*, *Carabus scabrosus*, *Cyclophora annularia*, *Eilema griseola*, *Eriphia verrucosa*, *Heteropterus morpheus*, *Melitaea britomartis*, *Moma alpium*, *Nedroledon anatolicus*, *Shrankia taenialis*, *Sisyra terminalis*;

- ендемични видове: *Lithobius bifidus*, *Lycaena ottomanus*, *Trichoniscus beroni*, *Trichoniscus valkanovi*;

- международни конвенции или Приложение 3 на ЗБР: *Apamea syriaca*, *Aricia anteros*, *Donacilla cornea*, *Eriphia verrucosa*, *Lycaena ottomana*, *Maculinea orion*, *Melitaea trivialis*, *Ostrea edulis*, *Pachygrapsus marmoratus*, *Xantho poressa*, *Zerynthia polixena*, *Parnassius Mnemosyne*. От посочените видове *Zerynthia polixena*, *Parnassius mnemosyne* *Maculinea arion* са включени в Прил.3 на ЗБР, като към тях (въпреки че вече са разгледани в раздела ЗЗ и ЗТ) следва да бъдат добавени и *Cerambyx cerdo* и *Lucanus cervus* характерни за горските райони и широко застъпени в Странджа .

- други: *Brenthis hecate*, *Chamelea gallina*, *Donax trunculus*, *Glaucopsyche alexis*, *Heteropterus morpheus*, *Lentidium mediterraneum*, *Melitaea trivialis*, *Mytilus galloprovincialis*, *Nymphalis xanthomelas*, *Ostrea edulis*, *Thymelicus acteon*;

Риби:

- включени в ЧК на България или други национални червени списъци: *Anguilla anguilla* *Atherina boyeri*, *Cyprinus carpio*;

- международни конвенции: *Acipenser gueldenstaedtii*, *Acipenser stellatus*, *Aidablennius sphyinx*, *Coryphoblennius galerita*, *Dasyatis pastinaca*, *Hippocampus guttulatus*, *Huso huso*, *Liza ramada*, *Mesogobius batrachocephalus*, *Neogobius melanostomus*, *Pegusa lascaris*, *Petroleuciscus borysthenticus*, *Petroleuciscus borysthenticus*, *Pomatoschistus microps*, *Raja clavata*, *Rutilus frisii*,

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Salaria pavo, Sarda sarda, Silurus glanis, Silurus glanis, Squalus acanthias, Symphodus ocellatus, Syngnathus typhle, Trachinus draco, Uranoscopus scaber, Vimba vimba;

- други: *Leuciscus cephalus, Phoxinus phoxinus, Sander lucioperca, Vimba vimba;*

От посочените видове риби нито един не е включен в Прил.3 на ЗБР.

Земноводни:

- международни конвенции или Приложение 3 на ЗБР: : *Bufo viridis, Hyla arborea, Pelobates syriacus, Rana dalmatina*, като от посочените земноводни първите три са включени в Прил. 3 на ЗБР.

Влечуги:

- международни конвенции или Приложение 3 на ЗБР: *Ablepharus kitaibelii, Coluber caspius, Coronella austriaca, Elaphe longissima, Lacerta agilis, Lacerta trilineata, Lacerta viridis, Natrix tessellata, Podarcis muralis, Podarcis taurica, Vipera ammodytes*. От посочените видове всички са вкл. в Прил. 3 на ЗБР

Бозайници:

- включени в ЧК на България или други национални червени списъци: *Delphinus delphis, Felis silvestris, Martes martes, Talpa levantis*, като първите три вида (без къртицата) са включени в Прил.3 на ЗБР.

- международни конвенции, Приложение 3 на ЗБР: *Delphinus delphis, Felis silvestris, Eptesicus serotinus, Myotis daubentonii, Nyctalus lasiopterus, Nyctalus leisleri, Nyctalus noctula, Pipistrellus kuhlii, Pipistrellus nathusii, Pipistrellus pipistrellus, Pipistrellus pygmaeus*. Всички посочени видове са включени в Прил.3 на ЗБР.

- други: *Glis glis, Meles meles;*

Птици:

- международни конвенции или Приложение 3 на ЗБР: *Alauda arvensis, Athene noctua, Carduelis cannabina, Carduelis chloris, Dendrocopos minor, Emberiza cirrus, Emberiza melanocephala, Erithacus rubecula, Fringilla coelebs, Galerida cristata, Hirundo rustica, Jynx torquilla, Luscinia megarhynchos, Miliaria calandra, Monticola saxatilis, Otus scops, Parus caeruleus, Parus lugubris, Picus viridis, Saxicola torquata, Scolopax rusticola, Streptopelia turtur, Sylvia atricapilla, Sylvia cantillans, Turdus merula, Turdus philomelos*. От посочените видове всички са включени в Прил. 3 на ЗБР.

- други: *Coturnix coturnix, Corvus monedula;*

Данни за значимите видове от фауната съгласно Прил. 3 на ЗБР.

Като цяло конзервационните значими животински видове, в т.ч. от Приложение 3 на ЗБР, в териториалния обхват на програмата са съсредоточени в обхвата на защитените зони изброени по-долу в таблици 2.1.7-1 и 2.1.7-2. Тези зони се припокриват или в **обхвата им влизат** разгледаните след тях защитени територии. **Като се изключи групата на рибите, от които в Прил. 3 на ЗБР са включени само 3 по течението на р. Дунав, всички останали видове (безгръбначни, земноводни, влечуги, бозайници и птици) предмет на**

опазване на изброените защитени зони са включени и в Приложение 3 на ЗБР. Те са представени в Natura 2000 Стандартните Формуляри на зоните, които са общодостъпни в Информационната система за защитени зони от екологичната мрежа Natura 2000 на уеб адрес <http://natura2000.moew.government.bg/>. Останалите по-значими видове, които не са включени в предмета на опазване на зоните, тъй като не фигурират в Прил.2 на ЗБР са разгледани по-горе, непосредствено преди настоящата точка, като за целта на анализа отделно са посочени само видовете от Приложение 3 на ЗБР.

- ***Провинции Одрин и Къркларели (Република Турция)***

Общи данни за биологичното разнообразие в Република Турция

Турция е държава, разположена на континентите в Азия и Европа, ограничена на север от Черно море, на запад от Егейско море и на юг от Средиземно море. Турция има три основни биогеографски региона, а именно Евро-Сибирски, Средиземноморски и Ирано-Турански, с обща площ от 780 576 km² (Фигура 1). В тях съществуват множество различни видове екосистеми като крайбрежни и морски, селскостопански, планински, гори, степи и влажни зони. Флората и фауната са изключително богати с висока ендемичност и широко генетично разнообразие. Съществуват над 90000 вида, включващи флората и фауната. Те обхващат 11707 васкуларни растения (като се има предвид таксономичния брой на родовете в класификацията на видовете) и подровете, 4000 низши растения, 60 до 80000 безгръбначни и над 1400 гръбначни. От 11707 васкуларни растителни видове приблизително една трета са ендемични, а в Турция растат три четвърти от всички растителни видове, съществуващи в Европа. Страната се приема като най-богатата, в своята климатична зона, особено на васкуларни растителни видове. Сред фитогеографските райони Ирано-Туранският регион има най-голям брой ендемични видове, следван от Средиземноморския и Евро-Сибирския региони.

Като се има предвид зоната, в която се намира, Турция притежава богата и интересна фауна. Анадолът образува мост между континентите Европа и Азия и поради това е разположен на пътищата за миграция. Като следствие от това тук могат да бъдат открити множество животински видове, тъй като в страната съществуват техните най-подходящи местообитания. В разнообразието на фауната са отразени всички разнообразни екологични фактори. Много проучвания показват, че в Турция могат да бъдат намерени 460 вида птици, 161 вида бозайници, 141 вида влечуги, 480 вида морски и 236 вида сладководни риби.

Растителни видове

Като се има предвид климатичната зона, в която се намира Турция може да се счита за доста богата на растителни видове, особено на семенни растения. Независимо от факта за нарастващия брой проучвания върху водораслите, проведени от университетски учени и преподаватели, инвентаризацията на флората на водораслите в Турция все още не е

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

завършена. Броят на известните видове лишей в Турция е около 1000 и постоянно се увеличава. Установено е, че в Турция се срещат 3 роговидни чернодробни мъхове, около 165 чернодробни мъхове и около 740 мъхообразни. Те се срещат във всички райони на Турция, с изключение на много сухите райони, но Черноморският регион е районът, където тази растителна група се среща най-често. Сред папратите в Турция присъстват 8 вида хвощоцветни (*Filicinae*), 6 вида плауноцветни (*Lycopodiales*) и около 80 вида същински папрати (*Filicineae*). Броят на васкуларните растителни видове, идентифицирани в Турция, в момента е 11707 (включително видове и подвидове таксони). С идентифицирането на нови видове този брой ежедневно нараства. По отношение на разнообразието на семенните растения Турция има континентален характер. Броят на видовете в цяла Европа е около 12 500. В същото време 34 % от видовете в Турция (около 4000) са ендемични. Този висок процент на ендемичност прави Турция интересна по отношение на семенните растения и запазва нейния притегателен характер в това отношение.

Лишеите са група организми, базирани на симбиоза, образувана от гъбички с водорасли. Те се разпространяват почти по целия свят. Броят на известните видове в света е около 20 000. През последните години изследванията върху лишейте в Турция бързо се увеличават. Броят на известните видове лишей в Турция днес е близо 1000 и този брой нараства с всеки изминал ден. Мъховете са най-примитивната група растения с недоразвити съдови снопове. Установено е, че в Турция се срещат 3 вида роговидни чернодробни мъхове, около 165 чернодробни мъхове и около 740 мъхообразни. Заедно със семенните растения папратите са най-известната растителна група. Папратите са често срещани във всяка част на Турция, с изключение на много сухите райони, но тази растителна група е най-разпространена в Черноморския регион. В Турция има 8 вида хвощ (*Equisetales*), 6 вида еднаквоспорови (*Lycopodiales*) и около 80 вида обикновени папратови мъхове.

Таблица 2.1.6-3 Броят таксони на видове и подвидове, състояние на ендемичност, редки и застрашени видове, изчезнали видове от различни растителни групи

Растителни групи	Определени видове/подвидове	Ендемични видове	Редки и застрашени видове	Изчезнали видове
Водорасли	2 150		неизвестен	неизвестен
Лишеи	1 000		неизвестен	неизвестен
Мъхообразни	910	2	2	неизвестен
Спорови растения	101	3	1	неизвестен
Голосеменни	35	5	1	неизвестен
Едноседелни	1 765	420	150	-
Двуседелни	9 100	3 500	1 100	11

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

--	--	--	--	--

Поради своето географско разположение Турция е една от най-богатите страни в света по отношение на ендемични растения. Тъй като, както и в целия свят, видовете, принадлежащи към криптогамни растения, са широко разпространени, процентът на ендемичност е нисък. Освен това проучванията върху криптогамни растителни групи в Турция са незадоволителни. Най-известната растителна група сред криптогамните растения са папратите - спорови растения (*Pteridophytes*). Броят на видовете и подвидовете папрати, посочени в Турция, е 101 и само 3 от тях са ендемични. Степента на ендемичност е ниска при голосеменните, най-примитивната група от семенните растения. В тази група има само 5 ендемични таксони на ниво сорт и подвид. Степента на ендемичност на групата покритосеменните (цъфтящи) растения (*Angiospermae*) сред семенните растения е много висока и общият брой, когато се добавят подродови таксони е 11707, а 3649 от тях са ендемични. Процентът на ендемичност е около 31,82%. Установено е, че в Гърция, страната с най-висок процент ендемични видове сред европейските страни, съществуват около 1000 ендемични растения. Това показва колко богата е Турция по отношение на ендемични растения. Докато някои от ендемичните растителни видове, разпространени в Турция, имат тесен ареал, някои от тях са с широк ареал. Ендемичност с тесен обхват се среща най-вече в определени планини и планински вериги, и в определени местообитания. Основните планини с висока степен на ендемичност са планински вериги като Аманос, Сандрас, Бей, Болкар и Аладаглар, Улудаг, Каздагъ и Мунзур. Освен планинските вериги за региони с високи нива на ендемичност могат да се считат, централно Тороските планини (Ерменек, Гюлнар, Мут, Анамур), Антиторос (Маращ, Адана, Нигде), гипсоносните райони около Сивас и Канкири, езерото Туз и околностите му, високите планини около Ризе и Артвин, районът, обхващащ Ван, провинциите Битлис-Хакари.

Най-богатото семейство по отношение на ендемичните семенни растителни видове е семейство сложноцветни (*Compositae*) с близо 435 ендемични вида. Това семейство е и един от най-масовите видове в Турция. Второто най-многолюдно е семейство бобови (*Leguminosae*) с близо 400 ендемични вида. Това е второто семейство в Турция по отношение на броя видове, съдържащи се в това семейство. Третото най-богато е семейството двуседелни растения от разред устноцветни *Lamiales - Lamiaceae (Labiatae)* с приблизително 310 ендемични вида. Най-богатият род по отношение на броя на ендемичните видове е сграбиче (*Astragalus*) с приблизително 250 вида. Този род е последван от лопена (*Verbascum*) със 175 вида, метличина (*Centaurea*) със 115 ендемични вида и миши уши (*Hieracium*) с 66 вида. От друга страна, *Ebenus* (14 вида) и *Bolanthus* (6 вида) имат малък брой видове в Турция, но всичките им видове са ендемични и по този начин процентът на ендемичност на тези растения е 100%. Турция също може да се счита за богата на ендемични родове, както и на ендемични видове. Родове, които са представени само от един вид, са (*Kalidiopsis*) и *Cyathobasis* (*Chenopodiaceae*), *Phryna* и *Thurya*

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

(Caryophyllaceae), *Physocardamum* и *Tchihatchewia* (Cruciferae), *Nephelochloa* и *Pseudophleum* (Gramineae), *Sorytoeaeae*, *Sorytoeaeae*, *Sorytoeaeae*, *Linostoechasea*, *Sorytoeaeae*, *Sinostoeaeae*, *Larastoechaeae*, *Sinoestoechaeae*, *Linostoechaeae*, *Linostoeaeae*, *Ekimia*, *Postiella* и *Aegokeras* (Umbelliferae). Сред фитогеографските райони Ирано-Туранският район е местообитание на най-ендемичните видове. Следват го Средиземноморският и Евро-Сибирският фитогеографски региони. Най-ендемичните видове се срещат в Средиземноморския регион, сред географските региони, с около 800 вида, следвани от Източен Анадол с 380 вида и Централен Анадол с 280 вида.

Въпреки че Турция е много богата на ендемични растителни видове, някои от тези богати видове са изправени пред сериозни заплахи. Според критериите на Международния съюз за опазване на природата (IUCN 2001), около 600 от нашите ендемични видове са в категорията „Критично застрашени CR“ и около 700 в категория „Застрашени“ 208 (6-то издание на СЪСТОЯНИЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА В ТУРЦИЯ EN). В резултат на „Проекта турски ендемични растения“, осъществен между 1992-1997 г. с подкрепата на бившата организация за държавно планиране, в генната банка „Менемен“ в Егейския институт за селскостопански изследвания бяха събрани и взети и съхранявани семена от множество ендемични растения. Турската флора, с висок процент ендемичност, е богата също и на лечебни и ароматни растения.

Животински видове

Освен че е богата и интересна по отношение на флората, поради своята географска зона, Турция е богата и интересна и по отношение на животински видове (фауната). Основните причини за това са, че Анадолът, действащ като мост между европейския и азиатския континент, се намира на миграционния път, в него се наблюдават различни климат и екосистеми, притежава богата флора и следователно много животински видове, които се нуждаят от храна, могат да намерят подходящо за тях местообитание.

Таблица 2.1.6-4 Брой таксони на видове и подвидове, състояние на ендемичност, редки и застрашени видове, изчезнали видове от различни групи

Животински групи	Определени видове	Ендемични видове/подвидове и разновидности	Редки и застрашени видове	Изчезнали видове
Гръбначни животни				
Влечуги и земноводни		141	16	-
Птици		460	-	-
Бозайници		162	37	-
Сладководни риби		236	70	-
Морски риби		450		-

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Безгръбначни				
Мекотели	322	203	неизвестен	неизвестен
Пеперуди	6500	59	59	неизвестен
Скакалци	600	270	-	-
Водно конче	114		-	-
Бръмбари (твърдокрили)	10000	3000	-	-
Полутвърдокрили	1400	200		-
Равнокрили хоботни насекоми	1300	200	-	-

Турция е много богата и интересна както по отношение на фауната, така и на цветята. В Турция са провеждани и продължават да се извършват множество видове изследвания върху гръбначни животни. По този начин е възможно да бъдат представени по-точни данни за видовете състоянието на ендемичност, техните рискови категории и защитените видове. Според тези данни 16 от 141 вида влечуги и земноводни, разпространени в Турция, са ендемични, 10 от които са застрашени. Няма видове птици, ендемични за Турция. Независимо от това, ендемични са 5 вида, 32 подвида бозайници, 16 вида и/или подвида влечуги и 70 вида/подвида сладководни риби.

Някои от ендемичните и застрашени видове влечуги и земноводни са следните:

- саламандър на Луцан (*Mertensiella luschani*);
- петнист саламандър (*Neurergus crocatus crocatus* и *N. Strauchii barani*);
- обикновен тритон (*Triturus vulgaris kosswigi*);
- малоазиатски тритон (*Triturus vittatus cilicensis*);
- бумки (*Bombina bombina ariftyensis*);
- жаба телец (*Rana holtzi*);
- арменски гушер (*Lacerta saxicola*);
- анадолски гушер (*Lacerta cappadocica*);
- гушер телец (*Lacerta danfordi anatolica*);
- балкански зелен гушер (*Lacerta trilineata*);
- кавказка плъхова змия (*Elaphe hohenerkeri*);
- ливадна усойница (*Vipera ursinii*);
- усойница (*Vipera pontica*).

От 481 идентифицирани вида птици, са застрашени 23 вида, макар и не само ендемични. Някои от застрашените видове птици включват:

- далматински пеликан (*Pelecanus crispus*);
- голяма белочела гъска (*Anser albifrons*). Този вид също не е застрашен. Вместо това, за по-малка белочела гъска (*Anser erythropus*) може да бъде определена VU (категория за уязвим вид),
- червеногуша гъска (*Branta ruficollis*);

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивост и помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

- голяма белочела гъска (*Anser albifrons*). Този вид също не е застрашен. Вместо това за кафявоглавата гъска (*Aythya ferina*) може да се определи категория VU;
- белоглава патица (*Oxyura leucocephala*);
- голям креслив орел (*Aquila clanga*), латинското име на този вид бе променено на *Clanga clanga*. Статутът му е VU;
- източен царски орел (*Aquila heliaca*);
- белошипа ветрушка (*Falco naumanni*), ливаден дърдавец (*Crex crex*),
- голяма дропла (*Otis tarda*). Играчка (не голяма играчка, просто играчка);
- Тъноклюн свирец (*Numenius tenuirostris*);

Плешивият ибис (*Geronticus eremita*), чиято естествена популация е изчезнала, е под ефективна защита. По -голямата част от другите видове птици също са сред застрашените видове, които се нуждаят от защита.

От идентифицирани в Турция 161 вида бозайници, 37 подвида и/или разновидности са ендемични. 23 от тези видове са застрашени и са взети под закрила. Някои важни видове, разпространени в Турция, са джейран (*Gazella subgutturosa*), планинска газела (*Gazella gazella*), елен лопатар (*Cervus dama*) и муфлон (*Ovis orientalis*). Нещо повече, ивичестата хиена (*Hyena hyena*) е рядък вид. Известно е, че анадолският леопард (*Panthera pardus tulliana*), каспийският тигър (*Panthera tigris virgata*) и азиатският лъв (*Panthera leo persica*) са изчезнали в Анадола.

Няма ендемични и застрашени видове морски риби. Въпреки това 70 от 236 сладководни вида са ендемични и 4 вида са изчезнали. Някои от застрашените и ендемични видове сладководни води са следните:

- лъчеперка (*Aphanius asquamatus*);
- бейшехирски уклей (*Alburnus akili*);
- карасу ша кули (*Alburnus timarensis*);
- италианска мряна (*Barbus plebejus kosswigi*);
- шаран (*Sarothera antalyensis*);
- Джиханбейли кротушка (*Gobio gobio insuayanus*);
- тигров кефал (*Leuciscus kuru*);
- кафява пъстърва (*Salmo trutta abanticus*);

Въпреки че фауната на безгръбначни в Турция не е толкова изследвана като тази на гръбначните животни, е известно, че включва 30 000 идентифицирани и приблизително 60 000-80 000 предполагаеми вида. Процентът на ендемичност при групите безгръбначни животни също е много висок.

Данни за флората на провинция Одрин

Флората и растителността на Одрин се променят в зависимост от следната географска структура: На север има сухи гори, в средата - антропогенна степ (степ, създадена от човека) и на юг - сухи гори, гъсти храсти и крайбрежни растителни зони

(Dönmez, 1968 г.).

Районът на север от Одрин, който не е много висок, е с изявена тенденция да се спуска от север на юг. С придвижване на север в региона, където по-голямата част от него е с антропогенна степ, се увеличава и частта на дъбовите гори (*Quercus sp.*). Докато в средата има полета и характерни степни зони, в разрушените райони на север се увеличават площите с трънка (*P. spina-christii*). Те се състоят от смес от сухи пасища *Bromus* и *Festuca* и разпръснати площи с трънка в тези области. В някои райони се срещат и площи, останали от дъбови гори (*Quercus sp.*). Тези горски площи, които обхванати между земеделски площи или разположени в райони, които не са подходящи за земеделие, предоставят информация за предишната растителност на региона. Има много прилики с пасища *Festuca - Brometea* в низините в Централна Европа.

Това е регионът с най-добрите дъбови гори в региона. Дъбовите гори, започват в околностите на Хамзабейли, следвайки граничния регион, и продължават на север от линиите Демиркьой-Доганкьой-Шалъдерере-Кючюнлю-Хачиданишмент и Сюлейманданишмент, въпреки че са частично унищожени. Регионът се спуска към Буюнюлю в околностите на Кючюнлю и в околностите на Сюлейманданишмент продължава към Кераметин на провинциалната граница на Къркларели. Районът, в който на някои места се засаждат черни борове, е с най-добрите дъбови гори в региона. При придвижване на юг от региона, горските райони преминават в шубраци или силно повредени храсти, захванати между земеделски земи и по-ясно може да се забележи техният антропогенен степен характер. Обикновено тези видове площи са склонове и каменисти участъци, и не са подходящи за земеделие. От този регион са взети 5 трансекти.

Съответно горската структура е в обхвата на сухи дъбови гори (*Quercus spp.*). Въпреки че дъбовите видове *Quercus frainetto* (унгарски дъб) и *Q. cerris* (турски дъб, космат дъб) са доминиращи в горите, могат да се видят някои различни видове дъб, например *Q. robur* (английски дъб) във влажни и високи подземни води, и *Q. petraea* (зимен дъб), *Q. infectoria* (кипърски дъб) и *Q. pubescens* (космат дъб) в относително сухи райони. Характеристиките на дъбовите гори варират в зависимост от надморската височина и експозицията на склона. Дъбовете са по-високи в райони с влажна и дълбока основна почва и по-храстоподобни по склоновете на юг. По-специално, триъгълният регион на север от Кючюнлю - Хачиданишмент и Сюлейманданишмент и до границата с България и Къркларели е регионът, където дъбовите гори показват приемственост и са най-добри. Дъбовите гори са били унищожени до голяма степен и почвеният слой е станал по-тънък вследствие на премахването на храсти, особено в района на населените места и в резултат на това трънката е единствената растителна група, която може да расте в тази област. В повечето райони тънката почвена покривка върху варовити или гнайсови хълмове е отмита от дъжд (Dönmez, 1968 г.). Този проблем се наблюдава особено при пасищата, където се наблюдава нашествие на трънка. Това е възможно да се забележи в почти всички северни райони, където има нанесени щети. Трансектът в близост до язовир Кераметтин, който е

приет като преходна зона, доказва това. Освен това трансектът Будакоганча под формата на нискостеблена гора е един от най-красивите примери за дъбови островчета, останали между земеделските площи. Подобна структура започва от Хамзабейли и продължава по граничната линия до Б. Исмаилче. В този регион освен дъбове в образуваните гори участват *Carpinus orientalis* (източен габър), *Ulmus minor* (полски бряст), *Prunus mahleb* (махалеб), *Pyrus eleagnifolia* (маслинолистна (дива) круша), *Sorbus torminalis* (офика) и *Fraxinus ornus* (мъждрян). Освен това, дървета и храсти като *Crataegus monogyna* (глог), *P. spina-christii* (трънка), *Acer tataricum* (татарски клен), *Jasminum fruticans* (храстовиден жасмин), *Rosa gallica* (стамболска роза), *Rosa canina* (дива роза), *Prunus spinosa* (трънка), *Cotinus coggygria* (обикновена смрадлика), *Thesium divaricatum*, *Rubus* spp. (вид къпина), *Clematis* spp. (видове клематиси) и др., са други растителни елементи, срещани в района. В посока на север, към горите се присъединява *Cornus mas* (обикновен дрян).

Тревистият слой, наблюдаван в региона, се състои от много тревисти таксони, главно грамини (житни) (*Bromus hordeaceus*, *B. sterilis*, *B. japonica*, *B. tectorum*, *Festuca callieri*, *F. heterophylla*, *F. valesiaca*, *Aira caryophyllacea*, *Crysopogon gryllus*, *Dactylis glomerata*, *Lolium perenne*, *Polypogon monspeliensis*, вид *Poa*), както и *Caraex distans*, *Paeonia peregrina*, *P. tenuifolia*, *Anchusa azurea*, *Teucrium chamaedrys*, *Silene italica*, *Prunella laciniata*, *P. vulgaris*, *Lamium purpureum*, *Oena cantabrica*, *Cichorium inthybus*, *Plantago lanceolata*, *Centurium erythrea*, *Mercurialis perrennis*, *Lapsana comminus*, *Potentilla* spp., *Salvia* spp., *Stachys* spp., *Thymus* spp., *Vicia* spp., *Trifolium* spp., *Veronica* spp., *Viola* spp. Освен че има най-добрите дъбови гори, районът е друга област, където в това проучване е идентифициран *P. Tenuifolia* (теснолистен божур), един от видовете BERN, известен от пасището Ortakçi. В допълнение, в този регион се среща също и *Verbascum purpureum* (жлезист лопен), вид BERN. *Tulipa sylvestris* (горско лале) и *Mercurialis perrennis* (многогодишен пролез) са регистрирани единствено в този регион в Одрин. Жълтото лале *T. sylvestris* се наблюдава на площ от 15-20 m² около скала около Доганкьой и е под силен пасищен натиск. Тези горски земи и по-специално храстите са дом на геофити, принадлежащи към много родове *Gagea*, *Crocus*, *Iris*, *Arum*, *Orchis* и *Ophrys*, главно към *Fritillaria pontica*, *Limodorum abortivum*. Увреждането вследствие на храстите сериозно заплашва тези растения. В този регион е открит *Clematis integrifolia*, който бе идентифициран като нов запис за Турция в това проучване.

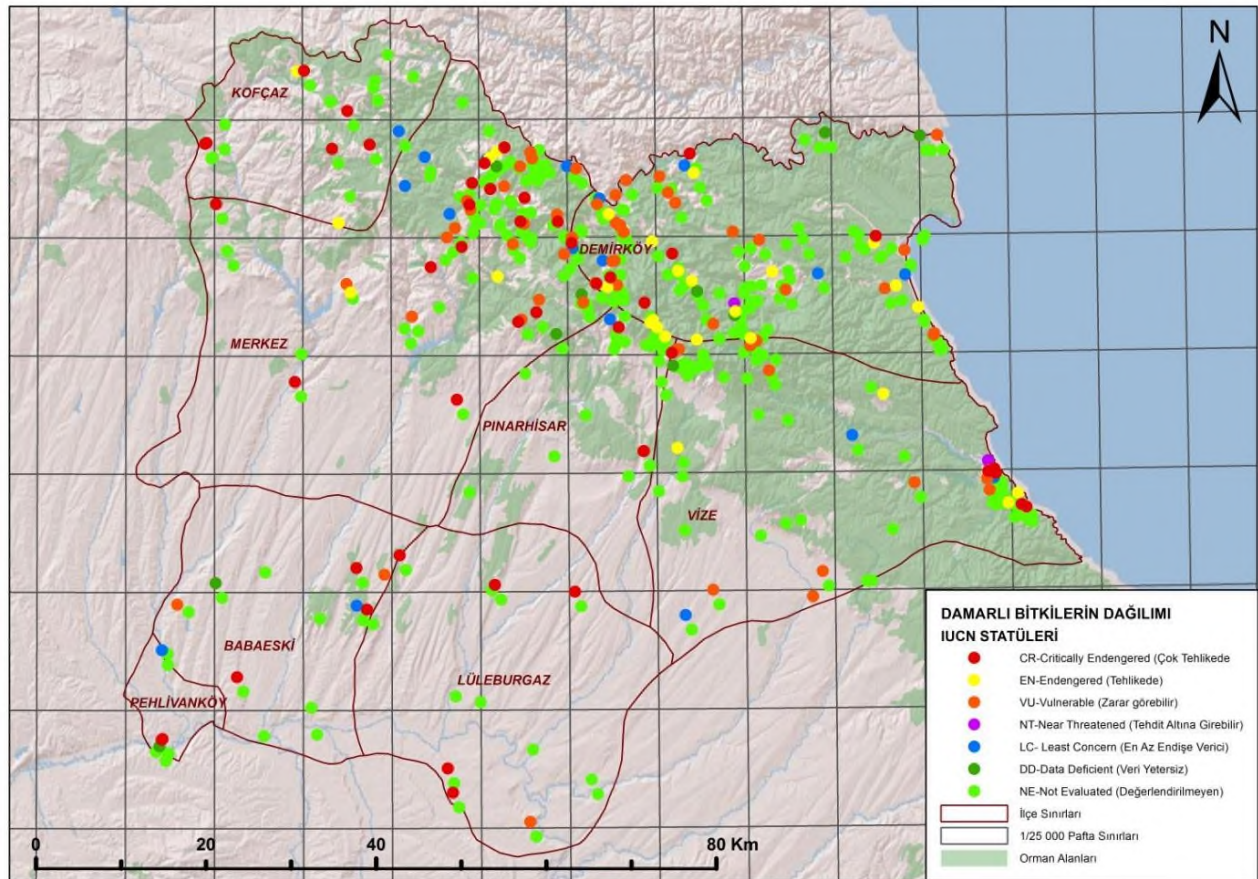
Сред идентифицираните 1481 таксони на васкуларни растителни видове в провинция Одрин 23 вида са ендемични. Едно от тези ендемични растения е *Bellevalia edirnensis*, кръстено на Одрин. Одрин е богат и на растителни видове, които с търговско и икономическо значение. В Одрин 39 вида растения с икономическа стойност са включени в приложенията към CITES и тяхната търговия е под контрол.

Сред растителните видове, идентифицирани в Одрин, според категориите на защита на IUCN, осем вида са в категорията (CR), което означава, че те са изключително застрашени от изчезване, 17 са застрашени (EN), 47 са уязвими (VU), а 3 са тези които в

близко бъдеще ще бъдат застрашени в категория (NT).

Данни за флората на провинция Къркларели

Като цяло, съгласно доклада за състоянието на околната среда в провинция Къркларели за 2019 г. в границите на провинцията има данни за наличието на 1669 естествени или натурализирани растителни таксона, които включват 113 семейства, 581 рода, 1581 вида, 363 подвида и 124 сорта. Ако се включат и използваните в района култивирани и декоративни растителни видове общият брой на таксоните става 1772. От тях 30 вида са ендемични за провинцията, 35 са включени в конвенцията CITES за международна търговия със застрашени видове от дивата флора фауна, а 200 вида са редки и застрашени като са включени в червения списък на застрашените видове на IUCN, в т.ч. 19 в категория критично застрашени (CR), 25 застрашени (EN), 80 уязвими (VU), 8 почти застрашени (NT), 18 слабо засегнати (LC), 20 за които липсват данни (DD) и 30 неоценени (NE). На долната фигура е представена карта с концентрация на растителните видове по съответните категории съгласно червения списък на IUCN. Както е видно основната част от находищата попадат в турската част на Странжда планина.

Фигура 2.1.6-3 Карта на местата в провинция Къркларели с концентрация на растителни видове включени в червения списък на застрашените видове на IUCN

Най-богатите семейства в провинция Къркларели по отношение на обхващания брой родове са съответно сем. Asteraceae (57 рода), сем. Poaceae (46 рода), and Ariaceae (32 рода). Най-богатите семейства от гледна точка на брой видове, подвидове и вариации са съответно сем. Asteraceae (153 таксона), сем. Fabaceae (119 таксона), сем. Poaceae (102 таксона). Най-богатите родове от гледна точка на брой видове, подвидове и вариации са съответно *Trifolium* (62 таксона), *Vicia* (35 таксона), *Allium* (24 таксона), *Euphorbia* и *Carex* (22 таксона). В разглежданата провинция могат да бъдат споменати следните ендемени за Турция видове: *Allium rumelicum*, *Anchusa leptophylla subsp. incana*, *Asperula littoralis*, *Ballota nigra subsp. anatolica*, *Centaurea hermannii*, *Centaurea kileae*, *Cirsium baytopae*, *Erysimum sorgerae*, *Euphorbia amygdaloides var. robbiae*, *Isatis arenaria*, *Jurinea turcica*, *Linum tauricum subsp. bosphori*, *Silene sangaria*, *Symphytum pseudobulbosum* и *Trifolium pannonicum subsp. elongatum*. От балканските ендемични видове, които се срещат в тази провинция, но повсеместно или почти изцяло от отстаналата част на Турция (Анатолия) е необходимо да бъдат споменати (Anatolia): *Achillea clypeolata* (Balkan), *Achillea crithmifolia* (Panonnian-Balkan), *Allium guttatum subsp. dalmaticum* (Balkan), *Armeria rumelica* (Balkan), *Campanula sparsa* (Balkan), *Cirsium candelabrum* (Balkan), *Dianthus campestris subsp. pallidiflorus*, *Dianthus pinifolius* (Balkan), *Digitalis grandiflora*, *Digitalis viridiflora* (Balkan), *Ferulago confusa* (Balkan), *Hesperis macedonica* (Balkan), *Hesperis pycnotricha*, *Hesperis tristis* (Pontic species), *Jurinea kilaea* (Balkan), *Knautia macedonica* (Balkan), *Lychnis viscaria* (Pontic species), *Peucedanum obtusifolium* (Balkan), *Pyrus bulgarica* (Balkan), *Rorippa thracica* (Balkan), *Salvia nutans*, *Satureja coerulea* (Balkan), *Senecio papposus subsp. papposus* (Balkan), *Sideritis scardica subsp. scardica* (Balkan), *Taraxacum gracilens* (Balkan), *Verbascum banaticum*, *Verbascum haussknechtii* (= *V. degenii*) (Balkan), *Veronica crinita* [= *V. austriaca subsp. teucrium* (L.) D.A. Webb] и *Veronica turrilliana* (Balkan).

Почти пълен списък на висшите растения, които са разпространени в провинция Къркларели е представен в Приложение 2 на научната публикация от 2013 в Турския вестник по ботаника „Флората на проектния биосферен регион на планините Йълдъз (Къркларели)” (The flora of Yildiz Mountains (Kırklareli) Biosphere Project area), която е достъпна на <https://www.researchgate.net/publication/259692548> The flora of Yildiz Mountains Kırklareli Biosphere Project Area.

Данни за фауната

Към момента за територията на Турция няма данни за извършвано фаунстично райониране подобно на това за България по Георгиев (1982). Предвид че около 65% от територията на Странджа планина е разположена в Турция, като обхваща около 1/3 от провинция Къркларели, може да се приеме, че основната част от видовете характерни за фауната на Странджанския район в България се срещат и в турската част на планината като това важи и за фауната по отношение на южната част на Черноморския район, който

хипотетично може да се продължи по цялото крайбрежие на провинцията успоредно на Странджа. Същото може да се приеме за голяма част от флорните елементи характерни за Сакар планина (част от Тракийския фаунистичен район в България), предвид че на югоизток крайните ниски ридове на планината достигат почти до град Одрин разположен в едноименната провинция в най-северозападната част на Европейска Турция.

- Данни за фауната на провинция Одрин.

В резултат на литературни данни и проучвания на терен в Одрин са идентифицирани общо 342 вида гръбначни животни. Броят на видовете птици е 232, на видовете бозайници е 51, на видовете костенурки е 5, на видовете гущери е 10, на видовете змии е 9, на видове риби във вътрешни водоеми е 26, на жаби/безопасати земноводни е 7, а броят на видовете саламандър е 2. Сред видовете птици 1 вид е в (EN), 3 вида са в (VU), а 6 вида са в категория (NT).

Сред бозайниците, влечугите и земноводните 1 вид е в категория EN, 4 вида са във VU, а 8 вида са в категория NT според червения списък на IUCN. Докато сред видовете риби един вид, *Anguilla anguilla* (Змиорка), е в категорията на застрашеното изчезване (CR), а 2 вида са в категорията VU.

Безгръбначни.

В резултат на литературни изследвания в Одрин са идентифицирани общо 1820 вида безгръбначни животни. В Одрин живеят 1614 различни вида насекоми, броят на водните безгръбначни е 206. В провинцията живеят 460 различни вида пеперуди, което е чудесно богатство.

Сред тези пеперуди, *Zerynthia cerisyi ferdinandi* е ендемичен и е в категория NT. В групата на водни кончета (*Odonata*) 1 вид е в категория EN, 3 вида са VU и 2 вида са NT. В рамките на провинция Одрин са разположени 7 гнезда на европейски червени горски мравки (*Formica pratensis*), които са уникални за региона на Тракия и не се срещат в Анадола. В континентална Европа в продължение на много години тази група мравки се използва като агенти биологичен контрол. За региона на Тракия този вид е в категория EN, но като цяло в категория CR за Турция.

Безгръбначните видове с известна природозащитна стойност, които могат да бъдат намерени както в българските, така и в ниските турски части на планината Сакар, както и в северната част, най-вече неурбанизираната част на провинция Одрин област, са *Austropotamobius torrentium*, *Unio crassus*, *Cerambyx cerdo*, *Lucanus cervus*, *Lycaena otomanus*, *Melitaea trivialis*, *Zerynthia polyxena*, *Tarucus balcanicus* и др

Риби

Змиорката (*Anguilla anguilla*) може да се счита за приоритетен таксон за провинция Одрин. Причината е, че *Anguilla anguilla*, вид риба срещана във вътрешните водоеми, идентифицирана в провинция Одрин, според Червения списък на IUCN е изправена пред изключително висок риск от изчезване и е класифицирана като критично застрашена (CR)

и според CITES (Конвенцията за международна търговия със Застрашени видове от дивата фауна и флора) в Приложение 2 на Конвенцията, е включена в списъка на видовете, които не са задължително застрашени от изчезване, но могат да станат. Ето защо за да се избегне експлоатация, несъвместима с оцеляването на вида в дивата природа, търговията с екземпляри от такива видове трябва да бъде подложена на строго регулиране. Това изисква *Anguilla anguilla* да бъде определена като приоритетен вид.

Безгръбначните видове с известна природозащитна стойност, които могат да бъдат открити както в българските, така и в ниските турски части на планината Сакар, както и в северната част, предимно неурбанизирана част на провинция Одрин област, са: *Rhodeus amarus*, *Barbus cyclolepis*, *Aspius aspius*, *Vimba melanops*, *Sander lucioperca*.

Земноводни

Някои от най-разпространените видове земноводни в провинцията са голямата водна жаба (*Pelophylax ridibundus*) - изчерпвана прекомерно от природата, местообитанията ѝ са засегнати от замърсяване на околната среда от селското стопанство и огненокоремната жаба (*Bombina bombina*) чиито местообитания са засегнати от пестициди и замърсяването на селскостопанската околна среда.

Друг вид с известна природозащитна стойност, който може да бъде открит както в българските, така и в ниските турски части на планината Сакар, а също и в северната, предимно неурбанизирана част на провинция Одрин, са: *Triturus karelinii*, *Bufo viridis*, *Hyla arborea*, *Pelobates syriacus*, *Rana dalmatina*.

Влечуги

Някои ценни, от гледна точка на опазването на животинските видове влечуги, които могат да бъдат открити в провинцията са:

- Средиземноморска шипобедрена костенурка (*Testudo graeca*) - значително намаляване на популацията във всички сухоземни местообитания;
- шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni*) - значително намаляване на популацията във всички сухоземни местообитания;
- змиегушер (*Pseudopus apodus*) - погрешно се приема за змия и ненужно се изтрива; друга заплаха е нарушаването на местообитанията му;
- пъстър смок (*Elaphe sauromates*) - значително намаляване на популацията във всички сухоземни местообитания;

Бозайници

Бозайниците с известна природозащитна стойност, които могат да бъдат срещнати както в българските, така и в ниските турски части на планината Сакар, а също и в северната, предимно неурбанизирана част на провинция Одрин, са: *Lutra lutra*, *Spermophilus citellus*, *Felis silvestris*, *Martes foina*, *Mustela nivalis*, *Myotis bechsteinii*, *Myotis blythii*, *Myotis myotis*, *Rhinolophus mehelyi*, *Rhinolophus ferrumequinum*, *Meles meles*. *Lutra lutra*, *Spermophilus citellus*, *Felis silvestris*, *Martes foina*, *Mustela nivalis*, *Myotis bechsteinii*, *Myotis blythii*, *Myotis myotis*, *Rhinolophus mehelyi*, *Rhinolophus ferrumequinum*, *Meles meles*.

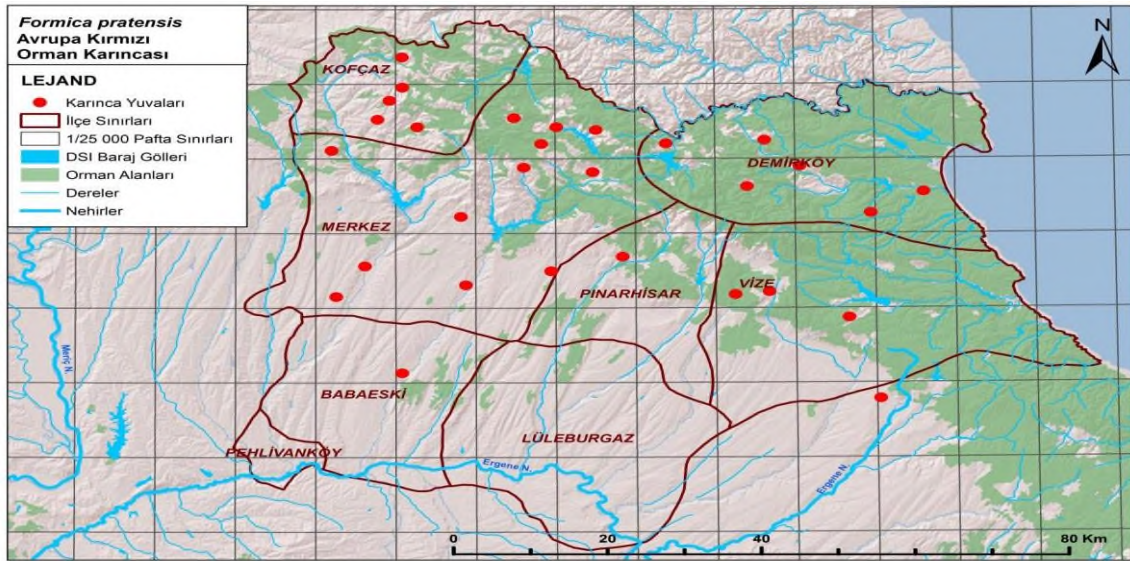
Мишевидния сънливец (*Myomimus roachi*) е много рядко срещан, неговата жизнена среда включва специални местообитания. Нутрият (*Myocastor coypus*) е навлязла в Турция чрез реките и потоците от Европа. Тя е ново попълнение в описа на фауната в Одрин. Разпространена е в речните системи Мерич и Тунджа в Тракия, адаптирала се е към тези райони, и е в състояние да се възпроизвежда и поддържа своето съществуване.

Птици

Като приоритетни таксони в провинцията са определени кървоглавия пеликан (*Pelecanus crispus*), сивата чапла (*Ardea cinerea*), малката бяла чапла (*Egretta garzetta*), нощната чапла (*Nycticorax nycticorax*), пойният лебед (*Cygnus cygnus*) и, кафявокрилият огърличник (*Vanellus vanellus*). Други таксони с конзервационна стойност, които могат да бъдат открити както в българската, така и в турската част, в близост до границата са *Accipiter brevipes*, *Accipiter nisus*, *Aegyptius monachus*, *Alcedo atthis*, *Anas acuta*, *Anas clypeata*, *Anas crecca*, *Anas penelope*, *Anas platyrhynchos*, *Anas querquedula*, *Anas strepera*, *Anser albifrons*, *Anser anser*, *Anthus campestris*, *Aquila chrysaetos*, *Aquila clanga*, *Aquila heliaca*, *Ardea cinerea*, *Ardea purpurea*, *Ardeola ralloides*, *Aythya ferina*, *Aythya fuligula*, *Aythya nyroca*, *Aythya nyroca*, *Botaurus stellaris*, *Burhinus oedicephalus*, *Buteo buteo*, *Buteo rufinus*, *Caprimulgus europaeus*, *Charadrius dubius*, *Ciconia ciconia*, *Ciconia ciconia*, *Ciconia nigra*, *Circaetus gallicus*, *Cygnus cygnus*, *Dendrocopos leucotos*, *Dendrocopos medius*, *Dendrocopos syriacus*, *Dryocopus martius*, *Egretta alba*, *Egretta garzetta*, *Emberiza hortulana*, *Falco cherrug*, *Falco naumanni*, *Falco subbuteo*, *Gallinago gallinago*, *Gyps fulvus*, *Lanius collurio*, *Lanius minor*, *Merops apiaster*, *Milvus migrans*, *Nycticorax nycticorax*, *Pernis apivorus*, *Phalacrocorax carbo*, *Phalacrocorax pygmeus*, *Picus canus*, *Tachybaptus ruficollis*, *Tadorna tadorna*, *Tringa ochropus*, *Athene noctua*, *Carduelis cannabina*, *Carduelis chloris*, *Fringilla coelebs*, *Fringilla coelebs*, *Galerida cristata*, *Hirundo rustica*, *Jynx torquilla*, *Lanius senator*, *Monticola saxatilis*, *Monticola solitarius*, *Motacilla cinerea*, *Oenanthe hispanica*, *Otus scops*, *Parus caeruleus*, *Parus lugubris*, *Parus palustris*, e.t.c.

- Данни за фауната на провинция Къркларели Безгръбначни

Подобно и на провинция Одрин в тази провинция е разпространена червената горска мравка (*Formica pratensis*) като в нея се намират най-много гнезда на този вид характерен само са Тракийския регион на Турция – в нея са регистриран 46 гнезда, като на долната карта са представени основните находища на вида.

Фигура 2.1.6-4 Разпространение на червената горска мравка (*Formica pratensis*)

Някои по-важни от конзервационна гледна точка безгръбначни, разпространени както в българската част, така и в турската част на Странджа, която както беше споменато заема около 1/3 от терията на провинцията са: *Bolbelasmus unicornis*, *Cerambyx cerdo*, *Coenagrion ornatum*, *Dioszeghyana schmidtii*, *Euphydrias aurinia*, *Euplagia quadripunctaria*, *Lucanus cervus*, *Lycaena dispar*, *Morimus funereus*, *Ophiogomphus cecilia*, *Osmoderma eremita*, *Unio crassus*, *Vertigo angustior*, *Vertigo moulinsiana*, *Acherontia atropos*, *Acontia titania*, *Aegle semicana*, *Agrochola deleta*, *Agrotis syricola*, *Amephana dalmatica*, *Amphipyra stix*, *Amphipyra tetra*, *Apatura metis*, *Asteroscopus syriaca decipulae*, *Balcanodiscus frivaldskyanus*, *Balkanopetalum petrovi*, *Bureschiana drenskii*, *Calophasia barthae*, *Carcharodus orientalis*, *Catocala disjuncta*, *Cosmia confinis*, *Cryphia ochsi*, *Cryphia seladona burgeffi*, *Divaena haywardi*, *Duvalius petrovi*, *Empusa fasciata*, *Eupithecia quercetica buxata*, *Euxoa balcanica*, *Euxoa cos cos*, *Gortyna moesiaca*, *Hadena laudeti*, *Hadena syriaca podolica*, *Haemerosia vassilininei*, *Hecatera cappa*, *Hipparchia aristaeus*, *Hipparchia senthes*, *Hipparchia syriaca*, *Hyponephele lupina*, *Iris oratoria*, *Lasiocampa grandis*, *Lemonia balcanica*, *Leptidea duponcheli*, *Lithobius tiasnatensis*, *Lycaena ottomanus*, *Maculinea arion*, *Meganola kolbi*, *Melanargia larissa*, *Melitaea trivialis*, *Neognopharmia stevenaria*, *Neohipparchia fatua*, *Noctua tirrenica*, *Nychiodes amygdalaria*, *Nychiodes waltheri*, *Nyssia graecarius*, *Ocnogyna parasita lianea*, *Odice arcuinna*, *Orthosia schmidtii pinkeri*, *Ottiorhynchus beroni*, *Parnassius mnemosyne*, *Parocneria terebinthi*, *Phyllophila obliterated*, *Pieris krueperi*, *Pieris mannii*, *Polymixis trisignata*, *Praestilbia armeniaca*, *Pyrgus armoricanus*, *Pyrgus cinarae*, *Scolitantides orion*, *Spudaea pontica*, *Tarucus balcanicus*, *Trichoniscus rhodopiense*, *Xanthia cypreago christiani*, *Xestia cohaesa*, *Xylena lunifera*, *Zerynthia cerisyi ferdinandi*.

Рибни (сладководни)

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

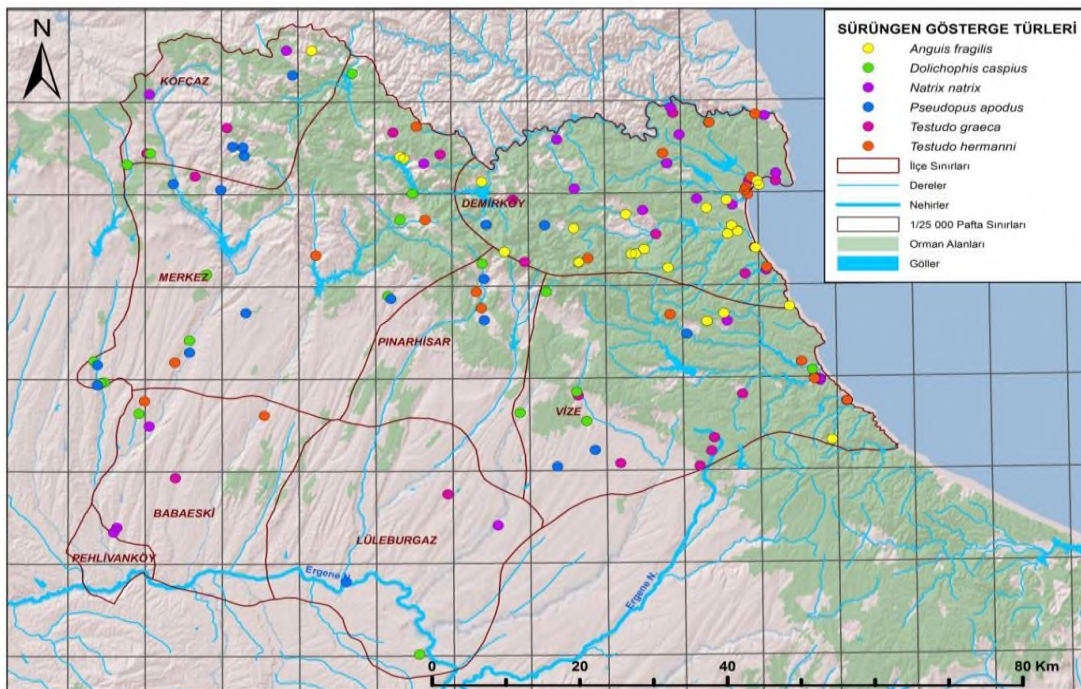
Някои от основните индикаторни сладководни видове риби характерни за провинцията са *Barbus plebejus escherichi* (ендемичен), *Barbus tauricus*, *Cyprinus carpio*, *Cobitis taenia*, *Alburnus chalcoides*, *Silurus glanis*, *Alburnoides bipunctatus*, *Leuciscus aspinus*, *Vimba vimba*, *Neogobius fluviatilis*, *Proterorhinus mormoratus*, *Syngnathus abaster*. Повечето фигурират в червения списък на IUCN с различен статут, а видовете *Cobitis taenia*, *Alburnus chalcoides*, *Silurus glanis*, *Alburnoides bipunctatus*, *Leuciscus aspius*, *Vimba vimba*, *Neogobius fluvia*, *Proterorhinus marmoratus* и *Syngnathus abaster* също така са включени в приложение 3 на Бернската конвенция.

Земноводни.

Някои по-важни от консервационна гледна точка земноводни, разпространени най-вече в турската част на Странджа и на места в останалата част на провинцията са: *Bombina bombina*, *Triturus karelinii*, *Bufo viridis*, *Hyla arborea*, *Pelobates syriacus*, *Rana dalmatina*.

Влечуги.

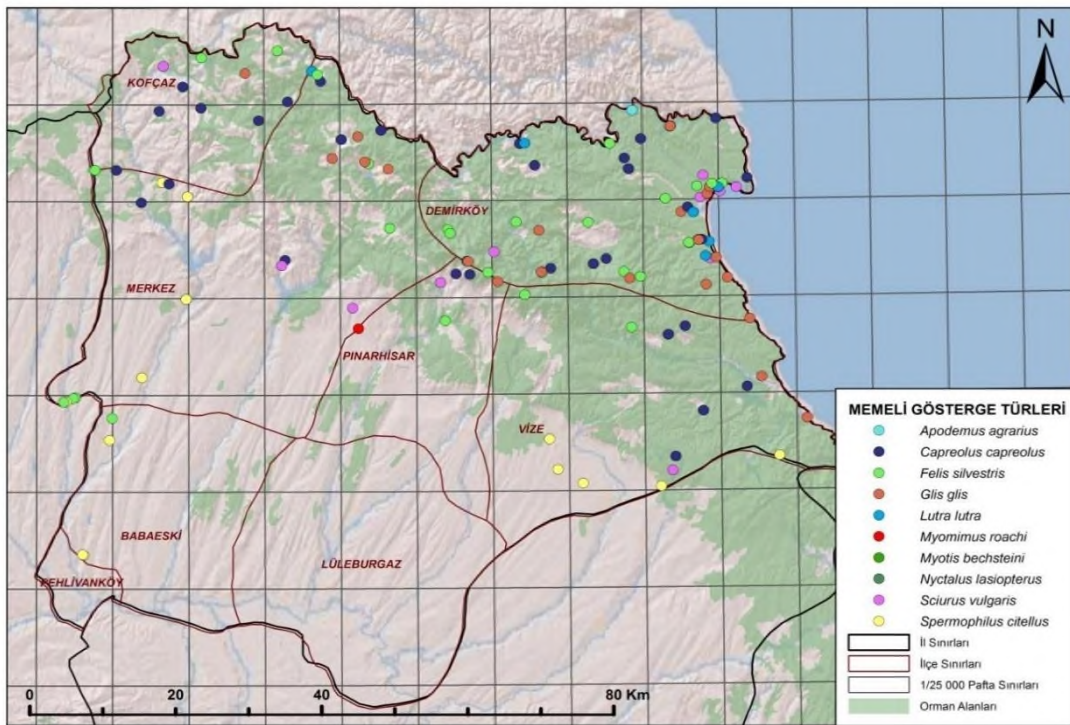
Някои по-важни от консервационна гледна точка влечуги, разпространени както в българската част, така и в турската част на Странджа са: *Elaphe sauromates*, *Emys orbicularis*, *Mauremys caspica*, *Testudo graeca*, *Testudo hermanni*, *Ablepharus kitaibelii*, *Coluber (Dolichophis) caspius*, *Coluber najadum*, *Coronella austriaca*, *Elaphe longissima*, *Lacerta trilineata*, *Natrix tessellata*, *Podarcis erhardii*, *Podarcis muralis*, *Podarcis taurica*, *Anguis fragilis*, *Pseudopus apodus*. На долната фигура са представени и известните находища в провинция Къркларели на някои от изброените видове, наличието на които принципно предопределя и присъствие в съответния район или в близост до него на някои от останалите изброени.

Фигура 2.1.6-5 Разпространение на видове влечуги

Бозайници.

По-важни от консервационна гледна точка бозайници, разпространени най-вече в турската част на Странджа и на места в останалта част на провинцията са: *Canis lupus*, *Lutra lutra*, *Spermophilus citellus*, *Vormela peregusna*, *Barbastella barbastellus*, *Miniopterus schreibersii*, *Myomimus roachi*, *Myotis bechsteinii*, *Myotis blythii*, *Myotis capaccinii*, *Myotis emarginatus*, *Myotis myotis*, *Rhinolophus blasii*, *Rhinolophus euryale*, *Rhinolophus ferrumequinum*, *Rhinolophus hipposideros*, *Rhinolophus mehelyi*. В по-голяма или по-малка степен значими видове са също *Felis silvestris*, *Mustela nivalis*, *Crocidura suaveolens*, *Nyctalus lasiopterus*, *Meles meles*, *Martes foina*, *Suncus etruscus*, *Crocidura leucodon*, *Erinaceus concolor*, *Nannospalax leucodon*, *Martes martes*, *Apodemus apodemus*, *Capreolus capreolus*, *Glis glis*, *Scirus vulgaris*. На долната фигура са представени и известните находища в провинция Къркларели на някои от изброените видове, които изпълняват индикаторни функции.

Фигура 2.1.6-6 Разпространение на видове бозейници

Птици.

По литературни данни и информация от теренни проучвания, проведени в периода 2013-2014 г., в провинция Къркларели са идентифицирани 267 вида птици, които представляват около 44% от общия брой на видовете птици разпространени на територията на Турция, което показва, че провинцията е богата на птици. Ако бъдат проведени допълнителни теренни проучвания е много вероятно общия брой на

установените видове птици да се увеличи още. В самата провинция най-голям брой видове са съсредоточени в обхвата на Странджа планина. Като по-важни от консервационна гледна точка могат да бъдат посочени: *Accipiter brevipes*, *Accipiter nisus*, *Actitis hypoleucos*, *Aegyptius monachus*, *Alcedo atthis*, *Anas clypeata*, *Anas crecca*, *Anas penelope*, *Anas platyrhynchos*, *Anas querquedula*, *Anas strepera*, *Anser albifrons*, *Anser anser*, *Anthus campestris*, *Aquila chrysaetos*, *Aquila chrysaetos*, *Aquila heliaca*, *Aquila pomarina*, *Aquila pomarina*, *Ardea cinerea*, *Ardea purpurea*, *Ardeola ralloides*, *Arenaria interpres*, *Asio flammeus*, *Aythya ferina*, *Aythya fuligula*, *Aythya nyroca*, *Botaurus stellaris*, *Bubo bubo*, *Bucephala clangula*, *Burhinus oedicnemus*, *Buteo buteo*, *Buteo lagopus*, *Buteo rufinus*, *Calidris alba*, *Calidris alpina*, *Calidris ferruginea*, *Calidris minuta*, *Calidris temminckii*, *Caprimulgus europaeus*, *Caprimulgus europaeus*, *Charadrius alexandrinus*, *Charadrius dubius*, *Charadrius hiaticula*, *Chlidonias hybridus*, *Chlidonias leucopterus*, *Chlidonias niger*, *Ciconia ciconia*, *Ciconia nigra*, *Circus gallicus*, *Circus aeruginosus*, *Circus cyaneus*, *Circus macrourus*, *Circus pygargus*, *Coracias garrulus*, *Cygnus cygnus*, *Cygnus olor*, *Dendrocopos leucotos*, *Dendrocopos medius*, *Dendrocopos syriacus*, *Dryocopus martius*, *Egretta alba*, *Egretta garzetta*, *Emberiza hortulana*, *Falco cherrug*, *Falco columbarius*, *Falco eleonora*, *Falco peregrinus*, *Falco subbuteo*, *Falco tinnunculus*, *Falco vespertinus*, *Ficedula parva*, *Ficedula semitorquata*, *Fulica atra*, *Gallinago gallinago*, *Gallinago media*, *Gallinula chloropus*, *Gavia arctica*, *Gavia arctica*, *Gelochelidon nilotica*, *Glareola pratincta*, *Grus grus*, *Gyps fulvus*, *Haematopus ostralegus*, *Haliaeetus albicilla*, *Hieraaetus pennatus*, *Himantopus himantopus*, *Hippoboscus olivetorum*, *Ixobrychus minutus*, *Ixobrychus minutus*, *Ixobrychus minutus*, *Lanius collurio*, *Lanius minor*, *Larus argentatus*, *Larus cachinnans*, *Larus canus*, *Larus fuscus*, *Larus genei*, *Larus melanocephalus*, *Larus minutus*, *Larus ridibundus*, *Larus ridibundus*, *Limicola falcinellus*, *Limosa lapponica*, *Lullula arborea*, *Melanitta nigra*, *Mergus serrator*, *Merops apiaster*, *Milvus migrans*, *Milvus milvus*, *Neophron percnopterus*, *Netta rufina*, *Numenius arquata*, *Nycticorax nycticorax*, *Oenanthe pleschanka*, *Pandion haliaetus*, *Pelecanus crispus*, *Pelecanus onocrotalus*, *Pernis apivorus*, *Phalacrocorax aristotelis desmarestii*, *Phalacrocorax aristotelis desmarestii*, *Phalacrocorax carbo*, *Phalacrocorax pygmeus*, *Philomachus pugnax*, *Picus canus*, *Platalea leucorodia*, *Plegadis falcinellus*, *Pluvialis apricaria*, *Pluvialis squatarola*, *Podiceps auritus*, *Podiceps cristatus*, *Podiceps grisegena*, *Podiceps nigricollis*, *Porzana parva*, *Porzana pusilla*, *Puffinus yelkouan*, *Rallus aquaticus*, *Recurvirostra avosetta*, *Riparia riparia*, *Somateria mollissima*, *Sterna albifrons*, *Sterna caspia*, *Sterna hirundo*, *Sterna sandvicensis*, *Sterna sandvicensis*, *Sylvia nisoria*, *Tachybaptus ruficollis*, *Tadorna tadorna*, *Tringa erythropus*, *Tringa glareola*, *Tringa nebularia*, *Tringa ochropus*, *Tringa totanus*, *Tringa totanus*, *Vanellus vanellus*, *Xenus cinereus*. В по-голяма или по-малка степен значими видове са също *Alauda arvensis*, *Athene noctua*, *Carduelis cannabina*, *Carduelis chloris*, *Dendrocopos minor*, *Emberiza cirrus*, *Emberiza melanocephala*, *Erithacus rubecula*, *Fringilla coelebs*, *Galerida cristata*, *Hirundo rustica*, *Jynx torquilla*, *Luscinia megarhynchos*, *Miliaria calandra*, *Monticola saxatilis*, *Otus scops*, *Parus caeruleus*, *Parus lugubris*, *Picus viridis*.

Обобщение за състоянието на биологичното разнообразие:

Както е видно от горната характеристика териториалния обхват на програмата е изключително богат на биологично разнообразие, изразяващо се с богат ендемизъм и наличие на много видове с консервационна значимост предмет на опазване, както от националните законодателства на България и Турция, така и от редица международни конвенции и споразумения.

Неизползваният потенциал оставя поле за бъдещо сътрудничество между заинтересованите страни и за интегрирано развитие на териториите. Като предимство в положителен аспект следва да се отбележи, че планираните действия в рамките на програмния район България-Турция, който включва крайбрежните райони на Черно море (Бургас и Къркларели), си взаимодействат с Общата морска програма за Черно море и стратегическата програма за научни изследвания и иновации за Черно море и се очаква да допринесат за нея (и двете са компоненти на стратегията на ЕС за син растеж), по-специално от гледна точка на повишаване на новите знания, подобряване на достъпа до информация и осигуряване на ефикасно и устойчиво управление на свързаните с морето дейности, включително аквакултурите и туризма, с цел поддържане на здрави морски и крайбрежни екосистеми. В този аспект следва да се посочи, че основните мерки за опазване на биологичното разнообразие при реализация на ПТГС следва да са насочени основно към превенция от негативни въздействия в резултат на увеличаване на туристическия поток и подобряването на достъпа и качеството на туристическата инфраструктура до природни и културни обекти, които включват най-вече спазване на изискванията на основните нормативни актове в страната в това отношение – ЗУЧК, ЗУТ, ЗВ, ЗБР, ЗТТ, също на някои от дейностите предвидени в други програмни документи обхващащи района, най-вече ПУРБ в Черноморски район за периода 2016-2021 и 2022-2027, Морска стратегия на Р.България и други за периода 2016-2021 и 2022-2027.

2.1.7. Защитени зони и защитени територии

- **Области Бургас, Ямбол и Хасково (Република България)**

Защитени зони от европейската екологична мрежа Натура 2000

Натура 2000 е общеевропейска мрежа, съставена от защитени зони, целяща да осигури дългосрочното оцеляване на най-ценните и застрашени видове и местообитания за Европа в съответствие с основните международни договорености в областта на опазването на околната среда и биологичното разнообразие.

Тя трябва да бъде изградена във всички страни членки на Европейския съюз и се поставя като изискване при присъединяването на страни кандидат-членки на съюза.

Местата, попадащи в екологичната мрежа се определят в съответствие с две основни за опазването на околната среда Директиви на Европейския съюз – [Директива 92/43/ЕИО](#) за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (наричана накратко Директива за местообитанията) и [Директива 2009/147/ЕО](#) относно опазването на дивите птици (наричана накратко Директива за птиците).

Процесът по създаване на екологичната мрежа Натура 2000 в България започва през 2002 г. с приемането на ЗБР, който въвежда нормите на двете европейски директиви. Към момента мрежата от защитени зони в България включва:

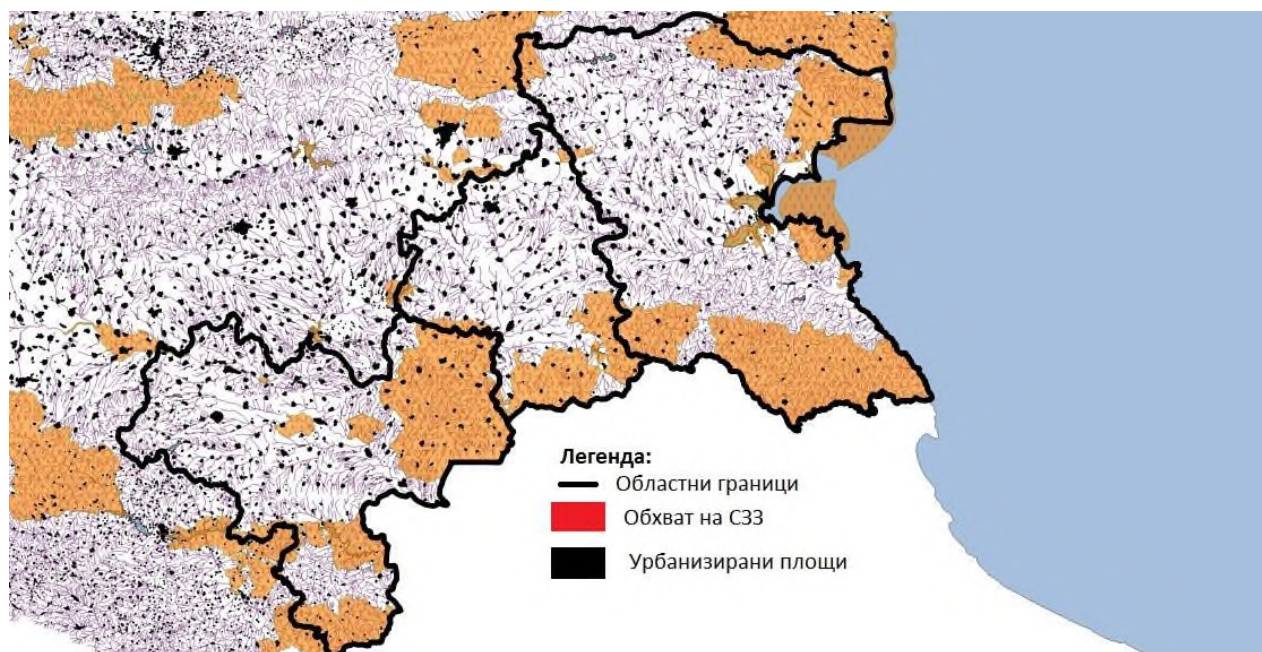
- 120 защитени зони за опазване на дивите птици, покриващи 23.1 % от територията на България;
- 233 защитени зони за опазване на природни местообитания, покриващи 30,3 % от територията на България

Като цяло Българската част от Европейската екологична мрежа Натура 2000 възлиза на 34.4%, което нарежда страната на едно от първите места в Европа в това отношение.

Процесът на издаване на заповеди по реда на ЗБР за обявяване на защитените зони за опазване на дивите птици е приключил („**Специални защитени зони**” – СЗЗ), като България е в процес на приключване по издаването на заповеди за обявяване на защитените зони за местообитанията – зоните без издадени заповеди се обозначават като „**Зони от значение за Общността**” (ЗЗО), а зоните с приключил процес по издаване на заповед се обозначават като „**Специални консервационни зони**” (СКЗ).

Специални защитени зони (СЗЗ) по [Директива 2009/147/ЕО](#).

На долната фигура е представено местоположението на всички СЗЗ в териториалния обхвата на трите области.

Фигура 2.1.7-1 Карта на С33 в области Бургас, Ямбол и Хасково.

Списък на С33, които попадат в територияния обхват на трите области е представен в долната таблица, като зоните, които попадат в близост до границата на България с Турция са представени с удебелен текст.

Таблица 2.1.7-1 С33 в обхвата на Обл. Бургас, Ямбол и Хасково

№	Код на зоната	Българско име	Английско име	Заповед за обявяване №
•	BG0000152	Поморийско езеро	Pomoriysko ezero	РД-78/03.02.2009
•	BG0000242	Залив Ченге скеле	Zaliv Chengene skele	РД -513/22.08.2008
•	BG0000270	Атанасовско езеро	Atanasovsko ezero	РД-839/17.11.2008
•	BG0000273	Бургаско езеро	Burgasko ezero	РД-769/28.10.2008
•	BG0002013	Студен кладенец	Studen kladenets	РД-766/28.10.2008
•	BG0002014	Маджарово	Madzharovo	РД-787/29.10.2008
•	BG0002019	Бяла река	Byala reka	РД-575/08.09.2008
•	BG0002020	Радинчево	Radinchevo	РД-783/29.10.2008
•	BG0002023	Язовир Овчарица	Yazovir Ovcharitsa	РД-549/05.09.2008
•	BG0002027	Язовир Малко шарокво	Yazovir Malko Sharkovo	РД-840/17.11.2008
•	BG0002028	Комплекс Стралджа	Kompleks Straldzha	РД -550/0 5.09.2008
•	BG0002040	Странджа	Strandzha	РД-802/04.11.2008
•	BG0002041	Комплекс Ропотамо	Kompleks Ropotamo	РД-82/03.02.2009
•	BG0002043	Емине	Emine	РД-560/21.08.2009
•	BG0002071	Мост Арда	Most Arda	РД-784/29.10.2008
•	BG0002092	Харманлийска река	Harmanliyska reka	РД-843/17.11.2008
•	BG0002094	Адата - Тунджа	Adata -Tundzha	РД-556/05.09.2008
•	BG0002103	Злато поле	Zlato pole	РД-771/28.10.2008

•	BG0002106	Язовир Ивайловград	Yazovir Ivaylovgrad	РД-845/17.11.2008
•	BG0002026	Дервентски възвишения	Derventski vazvisheniia	РД-284/16.03.20
•	BG0002066	Западна Странджа	Zapadna Strandzha	РД-533/26.05.2010
•	BG0002021	Сакар	Sakar	РД-758/19.08.2010
•	BG0002071	Мандра-Пода	Mandra-Poda	РД-131/10.02.2012
•	BG0002044	Камчийска планина	Kamchiyska planina	РД-132/10.02.2012
•	BG0002077	Бакърлъка	Bakarlaka	РД-530/26.05.2010
•	BG0002012	Крумовица	Krumowitsa	РД-765/28.10.2008
•	BG0002029	Котленска планина	Kotlenska planina	№ РД - 910 от 11.12.2008г., изменена със Зап. № РД - 72 от 28.01.2013г.
•	BG0002081	Марица-Първомай	Maritsa-Parvomay	РД - 909 от 11.12.2008г.

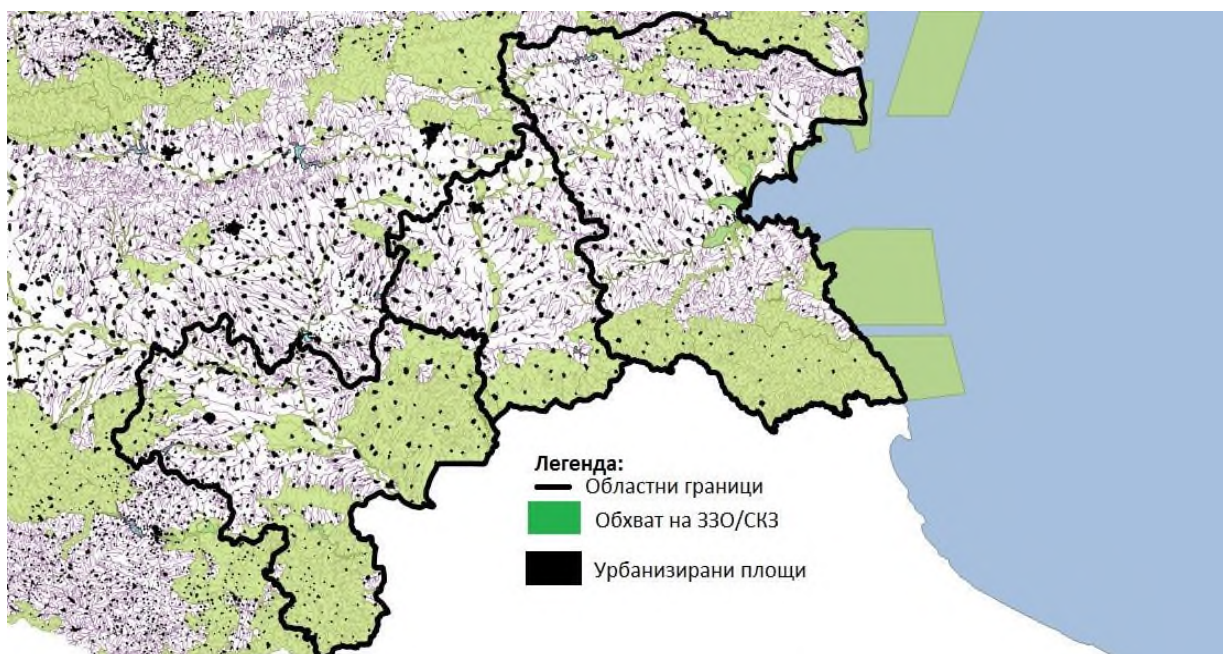
Като цяло основните цели на обявяване на защитените зони за птиците са в следните насоки:

- Опазване на местообитанията на видовете птици предмет на опазване в защитените зони, техните популации и разпространение в границите на зоните за постигане и поддържане на благоприятното им състояние;
- Подобряване на местообитанията на видовете птици предмет на опазване в зоните, за които е необходимо постигане на благоприятно състояние;
- Поддържане на местообитанията на останалите видове птици предмет на опазване в зоните;

Видовете птици, които са предмет на опазване в горепосочените зони и респективно са включени в Приложение I на Директива 2009/147/ЕО и Приложение 2 на ЗБР са представени в Натура 2000 Стандартните Формуляри на зоните, които са общодостъпни в Информационната система за защитени зони от екологичната мрежа Натура 2000 на уеб адрес <http://natura2000.moew.government.bg/>. Освен формулярите в системата са публикувани и заповедите за обявяване на зоните, цифровите граници и друга важна информация.

Зони от значение за общността (ЗЗО) и специални конзервационни зони (СКЗ) по Директива 92/43/ЕО.

На долната фигура е представено местоположението на всички ЗЗО и СКЗ в териториалния обхват на трите области.

Фигура 2.1.7-2 Карта на ЗЗО и СКЗ в Обл.Бургас, Обл.Ямбол и Обл. Хасково

Списък на ЗЗО и СКЗ към м. август 2021 г. (по отношение на актуалността на типа на зоните), които попадат в териториялния обхват на трите области е представен в долната таблица, като зоните, които попадат в близост до границата на България с Турция са представени с удебелен текст.

Таблица 2.1.7-2 ЗЗО и СКЗ в обхвата на Обл. Бургас, Ямбол и Шумен

№	Код на зоната	Тип	Българско име	Английско име	Заповед за обявяване №
1.	BG0000242	СКЗ	Залив Ченгене скеле	Zaliv Chengene skele	РД-513/22.08.2008, изм. РД-282/31.03.2021
2.	BG0000270	СКЗ	Атанасовско езеро	Atanasovsko ezero	РД-839/17.11.2008, изм. РД-309/31.03.2021
3.	BG0000273	СКЗ	Бургаско езеро	Burgasko ezero	РД-769/28.10.2008, изм. РД-307/31.03.2021
4.	BG0000271	СКЗ	Мандра-Пода	Mandra-Poda	РД-131/10.02.2012, изм. РД-308/31.03.2021
5.	BG0000195	СКЗ	Река Тунджа 2	Reka Tundzha 2	РД-360/31.03.2021
6.	BG0000198	СКЗ	Средецка река	Sredetska reka	РД-346/31.03.2021
7.	BG0000420	СКЗ	Гребенец	Grebenets	РД-1017/17.12.2020
8.	BG0000401	СКЗ	Свети Илийски възвишения	Sveti Iliyski vazvishenia	РД-290/31.03.2021
9.	BG0000402	СКЗ	Бакаджиците	Bakadzhitsite	РД-291/31.03.2021
10.	BG0000513	СКЗ	Войнишки Бакаджик	Voynishki Bakadzhik	РД-294/31.03.2021
11.	BG0000219	СКЗ	Дервентски възвишения 2	Derventski vazvishenia 2	РД-344/31.03.2021

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

12.	BG000149	СКЗ	Ришки проход	Rishki prohod	РД-991/10.12.2020
13.	BG0000230	СКЗ	Факийска река	Fakiyska reka	РД-343/31.03.2021Г.
14.	BG0000620	СКЗ	Поморие	Pomorie	РД-1030/17.12.2020г.
15.	BG0000196	СКЗ	Река Мочурица	Reka Mochuritsa	РД-316/31.03.2021Г.
16.	BG0000151	СКЗ	Айтоска планина	Aytoska planina	РД-1018/17.12.2020г.
17.	BG000136	СКЗ	Река Горна Луда Камчия	Reka Gorna Luda Kamc...	РД-985/10.12.2020г.
18.	BG0001032	СКЗ	Родопи - Източни	Rodopi - Iztochni	РД-267/31.03.2021Г.
19.	BG0001034	СКЗ	Остър камък	Ostar kamak	РД-305/31.03.2021Г.
20.	BG000139	СКЗ	Луда Камчия	Luda Kamchia	РД-1023/17.12.2020г.
21.	BG0000117	СКЗ	Котленска планина	Kotienska planina	РД-986/10.12.2020г.
22.	BG0000393	СКЗ	Екокоридор Камчия - Емине	Ekokoridor Kamchia -Emine	РД-335/31.03.2021Г.
23.	BG0000133	СКЗ	Камчийска и Еменска планина	Kamchiyska i Emenska planina	РД-992/10.12.2020г.
24.	BG0000208	СКЗ	Босна	Bosna	РД-1013/17.12.2020г.
25.	BG0000218	СКЗ	Дервентски възвишения 1	Derventski vazvishenia 1	РД-345/31.03.2021Г.
26.	BG0000137	СКЗ	Река Долна Луда Камчия	Reka Dolna Luda Kamchia	РД-1015/17.12.2020г.
27.	BG0000146	СКЗ	Плаж Градина - Златна рибка	Plazh Gradina - Zlatna ribka	РД-285/31.03.2021Г.
28.	BG00001004	СКЗ	Емине - Иракли	Emine - Irakli	РД-1038/17.12.2020г.
29.	BG0001502	ЗЗО	Отманли	Otmanli	-
30.	BG0000574	СКЗ	Ахелой - Равда - Несебър	Aheloy - Ravda - Nesebur	РД-400/12.07.2016Г.
31.	BG0000119	СКЗ	Трите братя	Trite bratya	РД-375/15.05.2020Г.
32.	BG0000205	СКЗ	Стралджа	Straldzha	РД-380/15.05.2020Г.
33.	BG0000192	СКЗ	Река Тунджа 1	RekaTundzha 1	РД-317/31.03.2021Г.
34.	BG0000217	СКЗ	Ждрелото на река Тунджа	Zhdreloto na reka Tundzha	РД-311/31.03.2021Г.
35.	BG0000212	ЗЗО	Сакар	Sakar	РД-313/31.03.2021Г.
36.	BG0000143	ЗЗО	Карагач	Karaagach	-
37.	BG0000425	ЗЗО	Река Съзлийка	Reka Saziiyka	-
38.	BG0000434	ЗЗО	Банска река	Banska reka	-
39.	BG0000435	ЗЗО	Река Каялийка	Reka Kayaliyka	-
40.	BG000 1007	ЗЗО	Странджа	Strandzha	-
41.	BG0000442	СКЗ	Река Мартинка	Reka Martinka	-
42.	BG0000287	СКЗ	Меричлерска река	Merichlerska reka	-
43.	BG0000578	СКЗ	Река Марица	Reka Maritsa	-
44.	BG0001001	ЗЗО	Ропотамо	Ropotamo	РД-1042/17.12.2020г.
45.	BG0000427	ЗЗО	Река Овчарица	Reka Ovcharitsa	-
46.	BG0000440	ЗЗО	Река Соколица	Reka Sokolitsa	-
47.	BG00001031	ЗЗО	Родопи Средни	Rodopi - Sredni	РД - 357 от 31.03.2021 г.

Като цяло основните цели на обявяване на защитените зони по Директивата за местообитанията са в следните насоки:

- Опазване и поддържане на типовете природни местообитания и видове предмет на опазване на зоните, в т.ч. техните популации и разпространение в границите на зоните, за постигане и поддържане на благоприятното им природозащитно състояние;
- Запазване на площта на природните местообитания и местообитанията на видове и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитените зони;
- Запазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитените зони, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата;
- Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитените зони;
- Подобряване при необходимост структурата и функциите на природни местообитания и подобряване на местообитанията на видове, за които това е необходимо;
- При необходимост подобряване на състоянието или възстановяване на типове природни местообитания и местообитания на видове и техни популации, за които това е необходимо;

Типовете природни местообитания, които са предмет на опазване в горепосочените зони и респективно са включени в Приложение I на Директива 92/43/ЕИО и Приложение I на ЗБР, както и видовете предмет на опазване включени в Приложение II на същата Директива и Приложение 2 на ЗБР са представени в Натура 2000 Стандартните Формуляри на зоните, които са общодостъпни в Информационната система за защитени зони от екологичната мрежа Натура 2000 на уеб адрес <http://natura2000.moew.government.bg/>. Освен формулярите в системата са публикувани и решенията на МС за приемане на зоните, техните заповеди за обявяване, цифровите граници и друга важна информация.

Защитени територии по Закона за защитените територии (ЗЗТ)

От 1933 г., когато се обявява първата защитена територия в България – резервата „Силкосия“ в Странджа, а през 1934 г. първия народен парк на Балканския полуостров – „Витоша“, се провежда последователна политика за разширяване и укрепване на мрежата от защитени територии.

Към настоящия момент в България са обявени 1023 защитени територии, които обхващат приблизително 5.27% от територията на страната. Според ЗЗТ, защитените

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

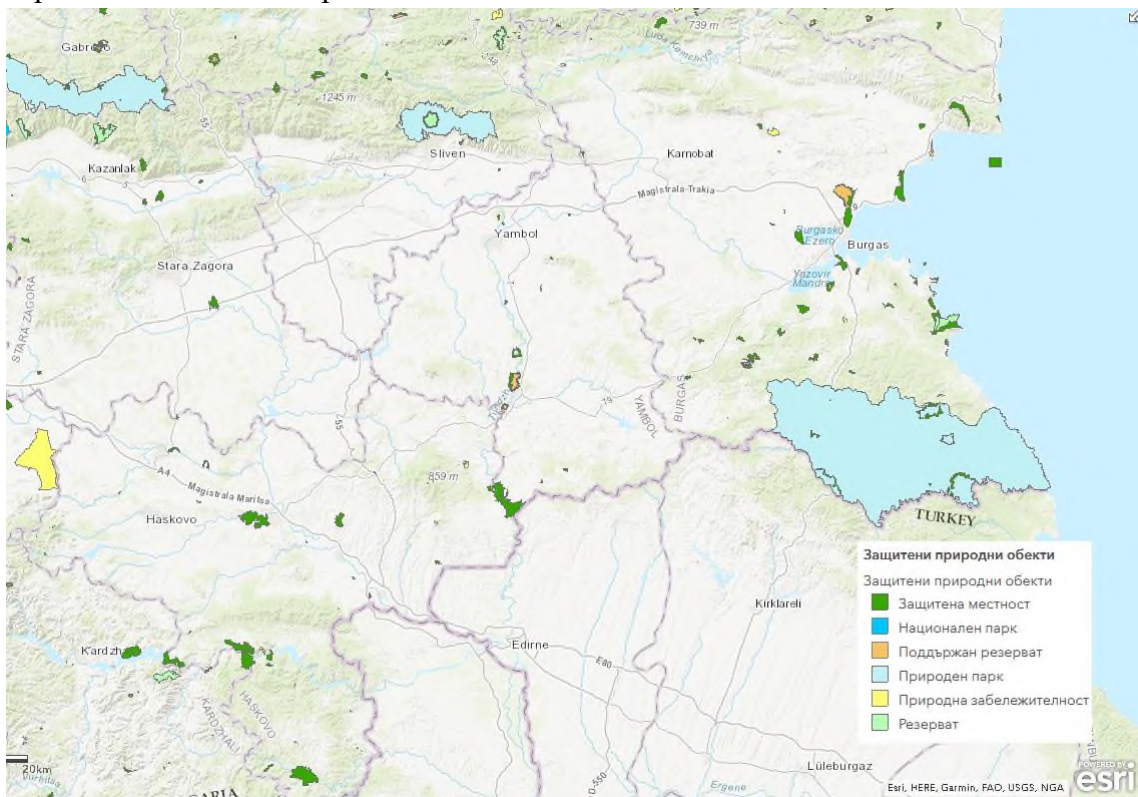
територии попадат в 6 категории: резервати (55), национални паркове (3), природни забележителности (346), поддържани резервати (35), природни паркове (11) и защитени местности (573).

Защитените територии и ефективното им опазване допринасят за изпълнението на изискванията на редица международни конвенции и споразумения, по които България е страна:

България е сред първите страни, присъединили се към Рамсарската конвенция за влажните зони, подписана без задължение за ратификация в изпълнение на Решение на Министерски съвет № 389 от 18 ноември 1974 г., в сила за страната от 24 януари 1976 г., изменена с Протокол, подписан в Париж на 3 декември 1982 г. и влязъл в сила за България на 27 февруари 1986 г.

В списъка на Конвенцията за влажните зони с международно значение (Рамсарските места), България е представена с 11 влажни зони, представляващи приблизително 0.45% от територията на страната като Атанасовско езеро, Местността пода, Поморийско езеро, Комплекс Ропотамо и Езеро Вая се намират на територията на Община Бургас.

На долната фигура е представено местоположението на всички категории ЗТ в териториалния обхвата на трите области.

Фигура 2.1.7-3 Карта на категориите ЗТ в области Бургас, Ямбол и Хасково

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Списък на природните паркове, резерватите, поддържаните резервати и защитените местности, които попадат в териториалния обхват на трите области е представен в долната таблица.

Таблица 2.1.7-3 Списък на основните категории ЗТ в Обл.Бургас, Обл.Ямбол и Обл.Хасково

Име	Цел на обявяване	Заповед №РД	Дата на обявяване	ДВ	Площ (ха)	Област
Природни паркове						
Сранджа	Дългосрочното опазване на уникалната природа във водосборите на реките Велека и Резовска и осигуряване на устойчиво социално-икономическо развитие в района.	350	14.07.2000 г.	66/2000	116054,21	Бургас
Резервати						
Силкосия	Широколистна смесена гора от дъб и източен бук и характерни само за планина Странджа растения, странджанска зеленика, странджанска боровинка.	1046	23.7.1931 г.	103/1931	389,6	Бургас
Ропотамо	Уникална флора и фауна по крайбрежието.	318	7.5.1992 г.	41/1992	1000,7	Бургас
Витаново	Характерна за Странджа първична горска екосистема от южноевксински тип, с преобладаващо участие на източен бук и горун, с характерен подлес, вековна гора.	1113	3.12.1981 г.	101/1981	1106,0742	Бургас
Средока	Характерни за Странджа горски екосистеми, реликтна терциерна растителност, съобщества от южноевксински видове, с преобладание на източен бук и горун.	75	18.1.1989 г.	9/1989	598,6675	Бургас
Тисовица	Единствено естествено находище на тис в Странджа, характерни горски екосистеми и местообитания на редки и защитени растителни видове.	169	16.2.1990 г.	18/1990	757,7022	Бургас
Узунбоджак	Вековни широколистни смесени гори от дъб и източен бук, характерна Странджанска храстова и тревна растителност и разнообразен животински свят.	2245	13.12.1956 г.		2661,3047	Бургас

*Доклад за екологична оценка
на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента
за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия
за интегрирани мерки*

Горна Топчия	Лонгозна гора.	ПМС 1171	24.9.1951 г.		164,3777	Ямбол
Поддържани резервати						
Балбана	Местообитания на различни видове чапли. Равнинни лонгозни гори.	2678	21.12.1960	20/1961	76,9837	Ямбол
Долна Топчия	Находище на колхидски фазан. Лонгозна гора.	225	29.2.1960 г.		467,473	Ямбол
Пясъчната лилия	Едно от най-големите находище на пясъчна лилия върху пясъчни дюни.	1754	29.6.1962 г.	70/1962	0,5184	Бургас
Вельов вир	Голямо находище на бяла водна лилия, жълта водна лилия (бърдуче), блатно кокиче, лонгозна гора с преобладание на ясена.	2080	24.7.1962 г.	71/1962	13,6	Бургас
Борака	Естествени черноборови гори.	163	22.4.1966 г.	32/1966	14,7758	Хасково
Калфата	Типични за района вековна смесена широколистна гора, с участие на зимен дъб, благун, цер, бук, габър.	508	28.3.1968 г.	76/1968	47,0037	Варна Бургас
Атанасовско езеро	Редки и изчезващи в странта и в Европа, гнезещи прелетни и зимуващи птици.	601	12.08.1980	70/1980	1031,94	Бургас
Защитени местности						
Колокита (Коренята)	Опазване на фиорди и скални образувания.	1754	16.06.1970 г.	53/1970	65	Бургас
Находище на блатно кокиче в местността Блатото	Опазване на естествено находище на блатно кокиче.	1938	03.07.1970 г.	65/1970	48,5512	Бургас
Иван гьол	Опазване на естествено находище на блатно кокиче.	1938	03.07.1970 г.	65/1970	31,2564	Ямбол
Блатото	Опазване на естествено находище на блатно кокиче.	1938	03.07.1970 г.	65/1970	15,446	Ямбол
Находище на блатно кокиче - Долната ова	Опазване на естествено находище на блатно кокиче.	1938	03.07.1970 г.	65/1970	20	Хасково
Находище на блатно кокиче - Калината	Опазване на естествено находище на блатно кокиче. Опазване на уникално растително съобщество в лонгозна гора "Калината".	1938	03.07.1970 г.	65/1970	109,2	Бургас
Находище на блатно кокиче - Чаирите	Опазване на естествено находище на блатно кокиче.	1938	03.07.1970 г.	65/1970	2	Бургас

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Дефилето Олу-дере	Опазване на: термофилни и субсредиземноморски дъбови гори, крайречни формации от върби (<i>Salix spp.</i>), смесени ясеново-елшови групировки край реките (<i>Fraxinus excelsior</i> - <i>Alnus glutinosa</i>), и защитени животински видове.	3751	30.11.1973 г.	101/1973	1273,2204	Хасково
Находище на блатно кокиче - Лозенски път	Опазване на находище на блатно кокиче	294	28.04.1980 г.	51/1980	31,99	Хасково
Дебелата кория - с. Тенево	Опазване на естествена ясенова и брястова гора и характерен пейзаж	503	08.07.1980 г.	65/1980	30,323	Ямбол
Кълката	Опазване на гнездово находище на двойка бухали.	25	09.01.1989 г.	7/1989	18,9	Бургас
Велека	Запазване на първичните горски екосистеми и живописния каньон на р.Велека	76	18.01.1989 г.	9/1989	1546,3	Бургас
Пода	Опазване на естествените местообитания на защитени и редки видове водолубиви птици и колонии на 5 застрашени от изчезване вида вкл. в ЧК на Б-я	443	20.04.1989 г.	37/1989	100,7	Бургас
Устие на река Изворска	Опазване естествените местообитания на защитени и редки видове птици	170	16.02.1990 г.	18/1990	151	Бургас
Пладнището	Опазване естествените местообитания на защитени и редки видове птици	170	16.02.1990 г.	18/1990	68,3	Бургас
Босна	Опазване естествените местообитания на защитени и редки видове птици	170	16.02.1990 г.	18/1990	51,7	Бургас
Невестин град	Опазване естествените местообитания на защитени и редки видове птици	170	16.02.1990 г.	18/1990	59,7	Бургас
Марина река	Опазване на естествени горски съобщества от благун, горун, източен бук с подлес от странджанска зеленика и странджанска баравинка, както и местообитания на редки и застрашени от изчезване растителни и животински видове.	332	16.05.1991 г.	43/1991	47,3	Бургас
Кривинизово	Опазване на естествени горски съобщества от благун, горун, източен бук с подлес от странджанска зеленика и странджанска баравинка, както и местообитания на редки и	332	16.05.1991 г.	43/1991	109,1	Бургас

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	застрашени от изчезване растителни и животински видове.					
Руденово	Опазване на естествени горски съобщества от благун, горун, източен бук с подлес от странджанска зеленика и странджанска баравинка, както и местообитания на редки и застрашени от изчезване растителни и животински видове.	332	16.05.1991 г.	43/1991	15,3	Бургас
Стамополу	Опазване на естествени горски съобщества от благун, горун, източен бук с подлес от странджанска зеленика и странджанска баравинка, както и местообитания на редки и застрашени от изчезване растителни и животински видове.	332	16.05.1991 г.	43/1991	40	Бургас
Парория	Запазване територия заета с девствена дървесна растителност /горски насаждения/ съчетана с културни ценности.	845	31.10.1991 г.	93/1991	988,6	Бургас
Докузак	Запазване естествено находище на кримски чай	845	31.10.1991 г.	93/1991	5	Бургас
Дупката	Опазване находище на редки и защитени диворастващи орхидеи и пещерата "Дупката"	328	08.05.1992 г.	43/1992	6,5	Хасково
Ликана	Опазване находище на орхидеята дремников главопрашник (<i>Cephalanthera epipactoides</i>)	328	08.05.1992 г.	43/1992	3	Хасково
Устието на река Велека	Запазване на характерен ландшафт на крайбрежната зона, скални образувания, фиорди. Специфична ксеротермна растителност и богат животински свят	608	01.09.1992 г.	75/1992	1511,2	Бургас
Силистар	Запазване на характерен ландшафт на крайбр. зона, скални образувания, фиорди. Специфична ксеротермна растителност и богат животински свят.	608	01.09.1992 г.	75/1992	773,3	Бургас
Островите "Св. Иван и Петър"	Запазване естествените местообитания на защитени и редки видове птици	1065	24.11.1993 г.	102/1993	30,044	Бургас
Иракли	Опазване на типични крайбрежни хабитати на редки и застрашени растителни видове (пясъчна лилия и млечка, морски ранилист, пясъчна млечка, татарски млечник, морски ветрогон) и птици.	110	06.05.1994 г.	42/1994	42,3	Бургас

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Моряне	Запазване естествените местообитания на защитени и редки видове птици, включени в Червена книга на РБ и в списъка на застрашените видове в Европа.	180	08.07.1994 г.	58/1994	102,7	Бургас
Тясна река	Запазване естествените местообитания на защитени и редки видове птици, включени в Червена книга на РБ и в списъка на застрашените видове в Европа.	180	08.07.1994 г.	58/1994	120,8	Бургас
Старият Соват	Запазване естествените местообитания на защитени и редки видове птици, включени в Червена книга на РБ и в списъка на застрашените видове в Европа.	180	08.07.1994 г.	58/1994	309,6	Бургас
Белият камък	Запазване естествените местообитания на защитени и редки видове птици, включени в Червена книга на РБ и в списъка на застрашените видове в Европа.	180	08.07.1994 г.	58/1994	450,8	Бургас
Раков дол	Запазване естествените местообитания на защитени и редки видове птици, включени в Червена книга на РБ и в списъка на застрашените видове в Европа.	259	17.07.1995 г.	69/1995	128	Бургас
Ченгене скеле	Запазване естествените местообитания на защитени и редки видове птици, включени в Червена книга на РБ и в списъка на застрашените видове в Европа.	419	14.11.1995 г.	105/1995	160	Бургас
Патронка	Запазване естествените местообитания на защитени и редки видове птици и растения, включени в Червена книга на РБ и в списъка на застрашените видове в Европа.	419	14.11.1995 г.	105/1995	180	Хасково
Момина скала	Опазване на защитени и застрашени растения и животни като: южно подрумиче, жерардова урока, сарделовидно клеоме, черноморска ведрица, нежен микропилум, пеперудовиден салеп източен чинар и др., стотици видове пеперуди, сухоземни костенурки, жълтокоремник, скален орел, сокол скитник. Опазване на популациите и местообитанията на защитени и застрашени от	475	14.11.1995 г.	105/1995	782,0314	Хасково, Кърджали

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	изчезване видове растения и животни, в т. ч. пеперудовиден салеп, източен чинар, южно чапличе, морковидна стефанофия, нежен лопен; Опазване на уникални скални ландшафти					
Корията - гора от полски бряст	Опазване на гора от полски бряст.	420	14.11.1995 г.	105/1995	24,2	Бургас
Корията - естествена гора от летен дъб	Опазване естествена гора от летен дъб.	420	14.11.1995 г.	105/1995	11,6	Бургас
Трите цера	Опазване естествено находище на обикновен божур.	420	14.11.1995 г.	105/1995	1,5	Бургас
Смриците - естествено находище на червена пираканта	Опазване естествено находище на червена пираканта и включващото го растително съобщество.	420	14.11.1995 г.	105/1995	58,9	Бургас
Вая	Запазване местообитания на защитени и редки видове птици вкл. в ЧК на Б-я и в списъка на застр. видове в Европа	405	04.12.1997 г.	122/1997	379,4365	Бургас
Хамбар дере	Опазване на комплекс от естествени крайречни горски формации и ксерофитни дъбови гори. Опазване местообитанията и популациите на защитени и редки видове риби, земноводни, влечуги, птици и бозайници.	427	29.10.1999 г.	99/1999	101,1	Хасково
Гюргена	Опазване на местообитанията и популациите на редки и застрашени видове растения, защитени видове земноводни, влечуги, птици и бозайници. Опазване на включения в Червената книга на България - трицветен ношник. Съхраняване на забележителен ландшафт.	649	23.11.2000 г.	100/2000	72,4	Хасково
Поморийско езеро	Опазване на Поморийското езеро, солниците и прилежащите крайбрежни терени като влажна зона с международно значение и като местообитание на 63 вида застрашени от изчезване птици.	31	23.01.2001 г.	16/2001	760,83	Бургас
Кокетрайс	Опазване на пясъчна банка и на бентосна фауна в Черно море.	54	01.02.2001 г.	16/2001	760	Бургас
Оргото	Опазване на характерния ландшафт, естествените вековни смесени широколистни гори с богат видов състав и	470	11.07.2001 г.	73/2001	587,6	Бургас

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	местообитания на редки растителни видове и съобщества.					
Големият сипей	Опазване на редки и защитени видове растения и животни , в т.ч. белоглав и египетски лешояди, черенщъркел, колония сива чапла, белоопашат мишелов, син скален дрозд, скална зидарка, шипобедра и шилоопашата костенурки и забележителен природен ландшафт по долината на р. Арда.	471	11.07.2001 г.	73/2001	653,9	Хасково
Бакърлия	Дългосрочно опазване популациите на световно и европейско застрашени видове земноводни, влечуги, птици, бозайници и растения както и типични за Сакар местообитания и ландшафти както и част от орнитологично важно място южен Сакар. Опазване на типични за Сакар местообитания, скални пейзажи и насаждения.	472	11.07.2001 г.	73/2001	387,1473	Хасково
Черната скала	Запазване на местооб.и попул. на защитени и редки видове раст. и животни в т.ч.южно подрумиче, черноморска ведрица, тракийски магарешки бодил, жълтокоремник , шипобедра и шилоопашати костенурки и др.	473	11.07.2001 г.	73/2001	893,7	Хасково
Меандри на Бяла река	Опазване местообитанията и популациите на защитени и застрашени от изчезване видове животни и растения, в т.ч. източен чинар, сераделовидно клеоме, петогъгълна орница, родопски щипок, каспийска блатна костенурка, жълтокоремник, шилоопашата и шипобедрена костенурка, змия червейница, змиеок гущер, черен щъркел, египетски лешояд, скален орел, видра, няколко вида прилепи и др. Опазване на забележителни източнородопски крайречни местообитания.	474	11.07.2001 г.	73/2001	1531,9789	Хасково
Злато поле	Опазване на влажна зона край р. Марица, местообитание на множество застрашени от	476	11.07.2001 г.	73/2001	84,7959	Хасково

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	изчезване и защитени видове растения и животни като бяла водна лилия, ношувка на малък корморан, голям воден бик, ням и поен лебеди и др. водоплаващи птици, блатна костенурка и др.					
Находище на див божур	Опазване на естествените местообитания на защитени и редки растения и техните съобщества.	102	28.12.2001 г.	16/2002	84	Бургас
Веселиновска гора	Опазване на широколистна лонгозна гора.	854	18.09.2002 г.	108/2002	15	Ямбол
Орлиците	Опазване на естествените местообитания на защитени и редки растителни и животински видове и техните съобщества. Опазване на характерен ландшафт и скални образувания.	1214	10.12.2002 г.	7/2003	311,5293	Бургас
Петрова нива	Опазване на характерен ландшафт, местообитания на редки птици и застрашени растителни видове.	309	31.03.2003 г.	42/2003	250	Бургас
Айда	Опазване на забележителен ландшафт, местообитания на редки и уязвими растителни и животински видове.	549	07.05.2003 г.	54/2003	3,5	Хасково
Бакърлъка	Опазване на естествено местообитание на хагерова лале и съобщества на други защитени и редки растителни видове, забележителен ландшафт и скали.	1096	15.10.2004 г.	103/2004	7,2083	Бургас
Пропадналото блато	Опазване на влажна зона, равнинни крайречни гори и защитени видове животни и растения.	566	02.06.2005 г.	62/2005	27,2939	Стара Загора Хасково
Узунгерен	Опазване на естествена влажна зона, остатък от езерото Мандра, местообитание на повече от 200 вида водолубиви птици, от които 5 вида световно застрашени - малък корморан, кървоглав пеликан, червоногуша гъска, малка белочела гъска и ливаден дърдавец, както и на други защитени, редки и уязвими растителни и животински видове.	1152	23.11.2005 г.	102/2005	211,0564	Бургас
Естествено находище на пирен (Erica arborea)	Опазване на естествено находище на пирен (Erica arborea).	147	20.03.2006 г.	33/2006	22,386	Бургас

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Батака - естествено находище на странджански дъб	Опазване на естествени смесени дъбово-габърви гори с участие на странджански дъб - лъжник (<i>Quercus hartwissiana</i> Stev)	854	07.11.2006 г.	6/2007	40,239	Бургас
Ждрелото на река Тунджа	Опазване на консервационно значими местообитания на 149 вида птици, 8 вида земноводни, 21 вида влечуги, на други защитени, редки и уязвими растителни и животински видове, техните съобщества, както и характерен ландшафт	385	13.06.2007 г.	61/2007	1891,214	Ямбол Хасково
Ношувка на малък корморан - Димитровград	Опазване на част от поречието на река Марица, остатъци от заливни крайречни гори, представляващи местообитание, място за почивка и струпване по време на миграция на малък корморан (<i>Phalacrocorax rugtaeus</i>) и други защитени животински видове.	539	12.07.2007 г.	68/2007	128,2387	Хасково
Дъбовете	Прекатегоризирана от буферната зона на поддържан резерват Калфата	513	12.07.2007 г.	72/2007	59,5	Варна
Топчия	Прекатегоризирана от буферната зона на поддържан резерват Долна Топчия	159	20.03.2006 г.	61/2007	271	Стара Загора
Птиците	Прекатегоризирана от буферната зона на поддържан резерват Балабана	518	12.07.2007 г.	72/2007	65	Ямбол
Лонгозите	Прекатегоризирана от буферната зона на резерват Горна Топчия	619	27.07.2007 г.	72/2007	176,9091	Ямбол
Бургаски солници	Прекатегоризирана от буферната зона на поддържан резерват Атанасовско езеро	418	18.06.2007 г.	61/2007	956,2	Бургас
Градев средок	Прекатегоризирана от буферната зона на резерват Средока	409	18.06.2007 г.	61/2007	160,2	Бургас
Странджанска зеленика	Прекатегоризирана от буферната зона на резерват Узунбоджак	413	18.06.2007 г.	61/2007	488,1	Бургас
Странджански дъбрави	Прекатегоризирана от буферната зона на резерват Тисовица	414	18.06.2007 г.	61/2007	501,3	Бургас
Горна Еленица	Прекатегоризирана от буферната зона на резерват Силкосия	419	18.06.2007 г.	61/2007	91,1	Бургас
Мечите долове	Прекатегоризирана от буферната зона на резерват Витаново	424	18.06.2007 г.	61/2007	184,7	Бургас
Мурватска река	Опазване на находище на хагерово лале (<i>Tulipa hagerii</i> L), както и други защитени растителни и животински видове.	927	28.12.2007 г.	8/2008	72,8708	Бургас

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Беглик таш - Ропотамо	Прекатерогиризирана от буферната зона на резерват Ропотамо.	664	22.08.2012 г.	70/2012	707,7	Бургас
Находище на Вагеницова метличина	Опазване на растителен вид – Вагеницова метличина (<i>Centaurea wagenitziana</i> Bancheva & Kit Tan), и неговото местообитание.	685	29.08.2012 г.	75/2012	29,9746	Ямбол
Находище на Наделенолистно великденче - Лесово	Опазване на растителен вид – Наделенолистно великденче (<i>Veronica multifida</i> L.), и неговото местообитание.	814	29.10.2012 г.	95/2012	18,5758	Ямбол
Находище на Триразделнолистен ериолобус – Даневата чешма	Опазване на растителен вид – Триразделнолистен ериолобус (<i>Eriolobus trilobata</i> M.J.Roem.) и неговото местообитание.	20	11.01.2013 г.	9/2013	0,2	Хасково
Находище на Жлезист лопен	Опазване на растителен вид – Жлезист лопен (<i>Verbascum purpureum</i>) и неговото местообитание.	21	11.01.2013 г.	9/2013	0,5	Хасково
Находище на Триразделнолистен ериолобус – Ливадите	Опазване на растителен вид – Триразделнолистен ериолобус (<i>Eriolobus trilobata</i>), и неговото местообитание.	30	16.01.2013 г.	14/2013	2,2203	Хасково
Търнавски Бакаджик	Опазване на растителен вид – Тракийски клин (<i>Astracantha thracica</i>), и неговото местообитание.	31	16.01.2013 г.	14/2013	14,8828	Ямбол
Находище на Жлезист лопен	Опазване на растителен вид – Жлезист лопен (<i>Verbascum purpureum</i>), и неговото местообитание.	35	16.01.2013 г.	14/2013	11,7282	Хасково
Наделенолистно великденче	Опазване на растителен вид - Наделенолистно великденче (<i>Veronica multifida</i> L.) и неговото местообитание.	569	17.07.2013 г.	69/2013	2,2505	Варна
Блатото Алепу	Запазване естествените местообитания на защитени и редки водоплаващи птици, както и единственото находище на дяволски орех по Черноморското крайбрежие	474	30.07.2018 г.	76/2018	176,6318	Бургас
Находище на урумово лале в м. Лаликото	Запазване и опазване на находищата на Урумово лале	885	15.11.2019 г.	99/2019	37,9	Бургас
Казаков вир	1. Опазване на характерен ландшафт, скални образувания, карстов извор, 2. Опазване на естествени местообитания на редки растителни и животински видове.	1008	04.08.2003 г.	81/2003	35,3	Бургас

Хисаря	Опазване на естествени местообитания на айтоски клин (<i>Astragalus aitosensis</i>).	1007	04.08.2003 г.	81/2003	82,5	Бургас
---------------	--	------	---------------	---------	------	--------

В обхвата на трите области са регистрирани и 70 природни забележителности.

- **Провинции Одрин и Къркларели (Република Турция)**

Република Турция е постигнала напредък в опазването на природата и районите, с богато биологично разнообразие. От 1990 г. обхватът на защитените територии се е удвоил, достигайки 7,2% от територията. Около 1,2% от тези зони са защитени с категории I-II, съгласно IUCN. Защитените територии се управляват съгласно различни закони и разпоредби от различни държавни институции, както следва:

Таблица 2.1.7-4 Управление на защитените територии

Защитени територии	Номер	Закон	Институция
Национален парк	44	Закон за националните паркове	Министерство на горите и водите
Природозащитна зона	30	Закон за националните паркове	Министерство на горите и водите
Природен паметник	116	Закон за националните паркове	Министерство на горите и водите
Природен парк	247	Закон за националните паркове	Министерство на горите и водите
Райони за опазване и увеличаване на дивата природа	84	Закон за сухоземния лов	Министерство на горите и водите
Защитени гори	55	Закон за горите	Министерство на горите и водите
Природозащитни зони	321	Закон за горите	Министерство на горите и водите
Горски разсадници	373	Закон за горите	Министерство на горите и водите
Специални защитени зони	16	Закон за околната среда	Министерство на околната среда и водите
Природни зони	1273	Закон за опазването на културното и природно наследство	Министерство на околната среда и урбанизацията

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Зони по конвенцията от Рамсар	14	Конвенция от Рамсар - нормативно правен акт	Министерство на горите и водите
Мочурища от национално значение	59		

Общата площ на защитените територии в Турция е 7 916 937 хектара.

Съгласно наличните данни **провинция Одрин** включва един национален парк и три природни парка.

- Националният парк „Езеро Гала“, разположен в провинция Одрин, кварталите Енез и Ипсала и с решение на Министерския съвет № 2005/8547, публикувано в Официален вестник от 05.03.2005 г., е обявен за 36-ия национален парк в Турция. Обхваща площ от 5 923,49 ха. Националният парк “Езеро Гала” е местообитание на общо 1043 биологически вида, включително 511 растителни и 532 животински. В националния парк броят на видовете птици е 232, на видовете бозайници е 44, на видовете риби във вътрешни водоеми е 27, на влечугите е 25, а броят на земноводните е 9. В групата на безгръбначните са идентифицирани 167 вида насекоми. Освен това, в Националния парк “Езеро Гала” живеят 36 различни вида пеперуди. 3 вида растения и 1 насекоми в Националния парк са ендемични. Броят на растителните видове с медицинско и стопанско приложение/значимост е 73.

- Природният парк Гьокчетепе е разположен на 28 км южно от областния център Кешан на провинция Одрин, в границите на село Гьокчетепе, на брега на залива Сароз. Включва плаж с дължина 3,5 км и 6 уникални залива. Статутът на обекта, използван като обект за отдих в горски райони от тип А, с характерна растителност и дива природа, е променен на Природен парк на 11.07.2011 г., като отговарящ на условията за пригодност за отдих и развлечение, част от цялостния пейзаж. Природният парк Гьокчетепе обхваща площ от 61,84 ха.

- Природният парк Данишмент се намира на 34 км южно от областния център Кешан на провинция Одрин, в границите на село Данишмент, на брега на залива Сароз. Статутът на обекта, използван като обект за отдих в горски райони от тип А, с характерна растителност и дива природа, е променен на Природен парк на 11.07.2011 г., като отговарящ на условията за пригодност за отдих и развлечение, част от цялостния пейзаж. Природният парк Данишмент обхваща площ от 34 ха.

- Природният парк Вакъф се намира на 18 км югоизточно от областния център Енез на провинция Одрин, в границите на село Вакъф, на брега на залива Сароз. Районът обхваща площ от 26,78 ха и се намира на брега на село Вакъф и на 2,5 км от лагуната Тузла Вакъф. Разполага с широка плажна зона, граничеща със залива Сароз. С одобрение № 1025 и от 21.05.2018 г. на закритото Министерство на горите и водните въпроси, районът е обявен за природен парк Вакъф.

Съгласно наличните данни **провинция Къркларели** включва един национален парк, един природен парк и един природен резерват:

- Национален парк „İğneada Longaz Forest“ е обявен като тридесет и деветия парк на страната с решение номер 2007/12759 на МС, което е влязло в сила чрез публикуване в Официалния вестник от 13.11.2007 г. (№ 26699). Районът на националния парк включва голяма площ от други защитени територии, които преди това са били с различен статут - природозащитна местност, природен обект, зона за защита на дивата природа като са били разположени в различни части на парка. Националният парк е с площ 3155 хектара и се намира в района на град Инеада. Инеада е крайбрежен град в района на Мармара, провинция Къркларели, област Демиркьой, граничеща с България. От Демиркьой е на 25 км. В резултат на натрупването на наноси носени от потоците, които текат от планините Йълдъз (Истранца) до Черноморското крайбрежие и сезонното им наводняване са се образували лонгозните гори в националния парк.

Разположена на турско-българската граница по Черноморието, „Инеада Лонгузу“ е една от редките екосистеми, която съчетава сезонни наводнени гори, блата, сладководни езера и крайбрежни дюни.

В района има пет езера с богата водна растителност. Езерото Ерикли (43 ха) е лагуна, която през лятото е откъсната от морето. Езерото Мерт (266 ха) е образувано там, където Чавушдере се влива в морето. Езерото Сака, разположено в най-южната част на района, е малко езеро от 5 ха, разположено между гората и дюните. Езерото Хамам от 19 ха и езерото Педина от 10 ха се намират във вътрешността. Езерата физически разделят крайбрежните дюни в района на Инеада на две. Крайбрежните дюни на север започват от източната част на езерото Ерикли и се простират до Инеада. Крайбрежните дюни на юг, от друга страна, започват от района на канала, свързващ езерото Мерт с морето и се простират на юг от езерото Сака и достигат 50-60 метра ширина на места.

По крайбрежните дюни, които образуват ивица между езерните и блатни зони и морето се срещат редица конзервационно значими растителни видове. Благодарение на своята рядка и чувствителна екосистема и богатото биологично разнообразие, националният парк е една от важните природни зони не само в Турция, но и на Европа, като крайбрежните дюни, заедно с лонгозните гори, образуват най-чувствителните биотопи в района.

- Природен парк „Kavaklımese Korusu Tabiat Park“ е обявен на 11.07.2011 г. като обхваща 35,55 ха. Обектът е в централния район Каваклъ. Това е зона за ежедневно ползване, която се разполага на 12 км от центъра на населеното място. Намира се на пътя Къркларели-Бабаески.

- Природен резерват „Касатура Бей“ („Kasatura Korfezi Tabiat Koruma Alanı“) обявен през 1987 г. на площ от 329 ха. Разположен е по Черноморското крайбрежие в район Визе с характер на горска система богата на различни растителни и животински видове.

В провинцията са установени и много вековни дървета, пещери, както и влажни зони, повечето от които са на територията на национален парк „İğneada Longaz Forest“.

Обобщение за състоянието на защитените зони и територии:

Както е видно от горната характеристика в териториалния обхват на програмата има наличие на значителен брой защитени територии и зони, като съгласно националните законодателства на двете държави, така и в съответствие с европейското и международно законодателство. Голям брой от тях се намират в пограничния район, тъй като флората и фауната там са с голяма степен на запазеност, което до голяма степен се дължи на факта, че в недалечното минало една доста голяма площ от страната на България е била гранична зона с ограничен достъп.

2.1.8. Състояние на ландшафта

За опазването на ландшафта освен националното законодателство съществена роля играе *Европейска конвенция за ландшафта*. Главната цел на Конвенцията е да съхрани европейското културно и природно наследство, които определят облика на общоевропейския ландшафт. Друга цел на конвенцията е да демонстрира, че природните и културните компоненти на ландшафта могат да бъдат опазвани и укрепвани и без обявяването им за паметници. Двата основни аспекта на конвенцията са:

- 1) признаването на ценността на всички компоненти на ландшафта и значението им за осигуряване на качеството на живот на хората и тяхната самобитност;
- 2) активната роля на обществото при възприемането и оценката на ландшафта.

При съвременните ландшафти е важно да се вземе предвид степен на изменение на ландшафта от намесата на антропогенния фактор, предизвикващ понякога нарушаване на естественото равновесие и необходимост от опазване и възобновяване на природните дадености в съответния ландшафт. На тази база ландшафтите могат да се поделат най-общо на:

- **природни** ландшафти – те са формирани под влияние на природните фактори и не попадат под въздействие на човешката дейност. Както се вижда от анализа на биологичното разнообразие, защитените зони и територии в обхвата на трансграничния район, в него са разпространени изключително разнообразни естествени природни местообитания, със специфичен, ценен естествен ландшафт – в повечето случаи – със специфичен законов статут на опазване.

- **антропогенни** ландшафти – те са резултат от човешката дейност, която променя в различна степен някои от природните компоненти, формирайки техния специфичен характер и структура. Към антропогенните ландшафти се отнасят по-голяма част от съвременните ландшафти на земята, в т.ч. в разглежданата трансгранична територия.

Характеристиката на ландшафта в трансграничния район е както следва:

- **Области Бургас, Ямбол и Хасково (Република България)**

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

По отношение на ландшафта в Република България има два утвърдени Български Държавни Стандарта (БДС), зададени като част от българската национална процедура.

- **БДС 17.8.1.01-88 Защита на природата:** Определения и дефиниции на ландшафта – „природни ландшафти“, „ландшафтна структура“, „вертикални и хоризонтални връзки в ландшафтите“, „устойчивост на ландшафта“, „антропогенни ландшафти“, „антропогенно въздействие върху ландшафта“, „режим на използване на ландшафта“, „замърсяване на ландшафта“, „управление на ландшафта“, „защита на ландшафта“, „възстановяване на ландшафта“ и „опазване на ландшафта“;
- **БДС 17.8.1.02-89 Защита на природата:** Класификация на Ландшафта - класифицира типовете ландшафт, съгласно тяхното опазване и рационално използване.

Съгласно Ландшафтното райониране по Г. Петров, 1997 г., районът на трите области попада в Междупланинската зонална област на южнобългарските низини и ниски планини, като заема части от всички подобласти в областта. Като класове ландшафти за района са характерни междупланински равнинно-низинни ландшафти, котловинни ландшафти и планински ландшафти.

Фигура 2.1.8-1 Карта на ландшафтното райониране (по Петров 1997 г.)

В района на Горнотракийската низина преобладават групите ландшафти на среднопланинските широколистни гори върху масивни и метаморфни скали, ландшафти на високопланинските иглолистни гори върху кристалинни шисти и гнайси, ландшафти на открития карст по склоновете на каньоновидните долини, пресичащи равнини от седиментни карбонатни скали, ландшафти на ливадно-степните междупланински низини с плиоценски

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

песъчливо-глинести наслаги и с висока степен на земеделско усвояване, ландшафти на ливадно-степните междупланински низини върху неспоени кватернерни наслаги с висока степен на земеделско усвояване, ландшафти на нископланинските субколхидски гори върху мезозойски седиментни скали, ландшафти на нископланинските ксерофитнохрастови гори върху андезити и риолити със сравнително малка степен на земеделско усвояване, ландшафти на гористите междупланински низини върху неспоени кватернерни наслаги сравнително с малка степен на земеделско усвояване, ландшафти на нископланинските ксерофитнохрастови гори върху мезозойски и палеогенни глинесто-песъчливи наслаги със сравнително малка степен на земеделско усвояване, ландшафти на нископланинските ксерофитнохрастови гори върху метаморфни скали със сравнително малка степен на земеделско усвояване. Срещат се групите ландшафти на гористите междупланински низини с плиоценски песъчливо-глинести наслаги и със средна степен на земеделско усвояване, ландшафти на гористите междупланински низини върху масивни и метаморфни скали със сравнително малка степен на земеделско усвояване, ландшафти на лесо-ливадно-степните междупланински низини върху вулкански скали със средна степен на земеделско усвояване, ландшафти на нископланинските ксерофитнохрастови гори. върху мрамори и варовици.

В района на Странджа и Сакар преобладават групите ландшафти на нископланинските ксерофитнохрастови гори върху метаморфни скали със сравнително малка степен на земеделско усвояване, ландшафти на нископланинските субколхидски гори върху мезозойски седиментни скали, ландшафти на лесо-ливадно-степните междупланински низини върху вулкански скали със средна степен на земеделско усвояване, ландшафти на нископланинските ксерофитнохрастови гори върху мезозойски и палеогенни глинесто-песъчливи наслаги със сравнително малка степен на земеделско усвояване, ландшафти на ливадно-степните междупланински низини с плиоценски песъчливо-глинести наслаги и с висока степен на земеделско усвояване, ландшафти на нископланинските субколхидски гори върху андезити. Срещат се групи ландшафти на гористите междупланински низини с плиоценски песъчливо-глинести наслаги и със средна степен на земеделско усвояване, ландшафти на гористите междупланински низини върху неспоени кватернерни наслаги сравнително с малка степен на земеделско усвояване, ландшафти на нископланинските субколхидски гори върху неспоени кватернерни наслаги, ландшафти на нископланинските ксерофитнохрастови гори върху андезити и риолити със сравнително малка степен на земеделско усвояване.

По източното Черноморско крайбрежие и в пограничните райони, в посока север-юг преобладаващо се повтарят групите ландшафти на плажовите ивици, ландшафти на нископланинските лонгозни гори върху алувиални наслаги, ландшафти на скалните клифове, ландшафти на ливадно-степните междупланински низини върху неспоени кватернерни наслаги с висока степен на земеделско усвояване, ландшафти на нископланинските лонгозни гори върху алувиални наслаги, ландшафти на лагунните езера (блата), ландшафти на лиманните езера, ландшафти на нископланинските ксерофитнохрастови гори върху андезити

и риолити със сравнително малка степен на земеделско усвояване, ландшафти на нископланинските ксерофитнохрастови гори върху мезозойски и палеогенни глинесто-песъчливи наслаги със сравнително малка степен на земеделско усвояване.

В пограничните части на Югоизточния район, които съвпадат с част от южната граница на България преобладаващо се повтарят групите ландшафти на нископланинските ксерофитнохрастови гори върху мезозойски и палеогенни глинесто-песъчливи наслаги със сравнително малка степен на земеделско усвояване, ландшафти на нископланинските ксерофитнохрастови гори върху мрамори и варовици, ландшафти на нископланинските ксерофитнохрастови гори върху метаморфни скали със сравнително малка степен на земеделско усвояване, ландшафти на нископланинските субколхидски гори върху мезозойски седиментни скали, ландшафти на нископланинските лонгозни гори върху алувиални наслаги, ландшафти на нископланинските ксерофитнохрастови гори върху андезити и риолити със сравнително малка степен на земеделско усвояване.

В района преобладават (като осреднени стойности) горските територии – 52%, следвани от земеделските – 42% и урбанизираните – 4,89%. С най-неблагоприятни показатели са техногенните ландшафти, като вид антропогенни ландшафти – свързани с пряко унищожаване на естествени ландшафти с неблагоприятни последици за околната среда като цяло – почвено запечатване свързано основно с транспортна инфраструктура и други обекти. За Черноморието проблем е нерационалното и прекомерно застрояване, което нарушава качествата на ландшафта, в т.ч. понижава рекреационния потенциал на територията. В района съществуват и няколко действащи находища за добив на полезни изкопаеми, които също като въздействие върху ландшафта са със значителен негативен ефект.

Районът е богат на **чувствителни естествени ландшафти** - защитени зони и защитени територии (разгледани са подробно в *т. 2.1.7 на ДЕО*). Значителен е броят и на **културните ландшафти** (разгледани в *т. 2.1.10 на ДЕО*).

- **Провинции Одрин и Къркларели (Република Турция)**

Провинции Одрин и Къркларели (*Landscapes and landforms of Turkey, Catherine Kuzucioğlu Attila Çiner Nizamettin Kazancı, 2019*) попадат в два геоморфоложки региона, определящи ландшафтното разнообразие на територията – Западен/Егейски регион (в него попада провинция Одрин и част от провинция Къркларели) и Черноморски регион (в него попада по-голямата част от провинция Къркларели)

Фигура 2.1.8-2 Геоморфоложки райони на Република Турция

За западната част на **Черноморския регион** в обхвата на който попада част от провинция Къркларели са характерни крайбрежни зони, хълмове и планини - гъстозалесените склонове на планина Истранка, с височина около 400 м над морското равнище, и вътрешни ландшафти. Планинският масив Истранка формира гръбнака на североизточна Тракия. Продължавайки на север към Одрин той разделя басейна на река Ергене от Босфора. Горната граница на гориге съвпада с вододела между Черно и Мраморно море. Характерни са гъстите широколистни и борови гори, покриващи склоновете към Черно море. По-голямата част от таксоните са към евросибирските групи – лешник, бук, дъб, габър, предпочитащи влажен и учерен, често топъл климат.

За **Западния/Егейски регион** са характерни ниските масиви, разчленени от преминаващи през тях речни течения, редуване на стръмни области, пясъчни плажове, лагуни и блата.

Около 40% от сухоземната територия на Република Турция се състои от разтворими скали, които са много подходящи за развитие на карст. Териториите в обхвата на ПТГС и ТСИМ попадат в Тракийска карстова зона (ВМКt), образуваща европейската част на Република Турция, ограничена от Република България и Република Гърция на северозапад, Черно море на североизток и Мраморно и Егейско море на юг. Най-характерни са флувио-карстовите мултициклични останки от плиоценска релефна система – много пещери на различна възраст, формиращи характерни **карстови ландшафти**.

Характерни са и **крайбрежните земни форми и ландшафти** – формират се от едновременното действие на множество фактори – вълни, крайбрежни течения, приливи и отливи, климат, както и действието на гравитационните сили. В зависимост от конкретното местоположение комбинацията от тези фактори може да разруши скалната основа, главно чрез абразия, което води до образуване на разнообразие от форми на релефа или до натрупване на утайки в крайбрежната зона. Основно се наблюдават два типа такива

ландшафтни структури – получени в резултат на ерозионни процеси и получени в резултат на отлагания. Обикновено ерозираните са склоновете на бреговете, докато в равните части се натрупват отлаганията от наноси. Наносните отложения по крайбрежието на Черно море формират днешните земеделски земи там, в резултат на пресушаване на влажните зони от човешката дейност. Заплаха за тези земи са засушаванията, които водят до загуба на естествени местообитания. Типични ландшафтни форми за тези райони са влажните пейзажи с лагуни, пясъчни хребети, крайбрежни дюни и палеодюни, за които са характерни не малък брой застрашени растителни видове (напр. *Silene sangaria* и *Verbascum degenil*), както и екосистеми, важни за рибните популации. Крайбрежните скали

В района преобладават (като осреднени стойности):

- за провинция Одрин – земеделските земи са 51% от общата площ, горските – 17%, пасища и ниви – 9% и 23% неземеделски земи;
- за провинция Къркларели – 52% са земеделските земи, 44% горските, урбанизираните са 2%.

Основните проблеми за ландшафтите в района са свързани със загубата на почви, почвената ерозия, рискът от опустиняване, бързи преобразувания на ландшафта в резултат на водочерпене и водоползване – развитие на поливно земеделие, изграждане на язовири, значително разрастване на туризма, добивни дейности, строителство на инфраструктура, урбанизация.

Районът е богат на чувствителни естествени ландшафти - защитени територии (разгледани са подробно в *т. 2.1.7 на ДЕО*). Значителен е броят и на **културните ландшафти** (разгледани в *т. 2.1.10 на ДЕО*).

Обобщение за състоянието на ландшафта:

Местоположението, релефът и климатичните особености на трансграничния район способстват за наличието на голямото му ландшафтно разнообразие. Преобладават нископланинските и низинни ландшафти, както и антропогенните – основно земеделски спрямо естествените природни ландшафти. Богатството на района на естествени, в т.ч. специфични и чувствителни ландшафти, поставя високи изисквания и не малко ограничения към дейностите, които могат да бъдат осъществявани на тази територия.

2.1.9. Състояние на материалните активи

Материалните активи са компонент на антропогенната среда, който ще бъде засегнат от предвижданията на Програмата за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки. Реализирането на специфичните им цели и мерки се очаква да доведе до въздействие и директно или косвено да повлияе следните видове инфраструктура:

- *Културна инфраструктура;*

- *Транспортна инфраструктура, в т.ч ТЕН-Т мрежа, пътна, железопътна мрежа, Eurovelo 13, ГКПП*
- *Телекомуникации*
- *Водоснабдяване и канализация*
- *Отпадъци*
- *Възобновяеми енергийни източници.*
- *Туризм*
- *Сграден фонд (обществен, в т.ч образователна, здравна, социална и др. инфраструктура);*
- *Градска инфраструктура, в т.ч пешеходна и велосипедна инфраструктура; паркове и детски площадки; спортна инфраструктура.*

1. Културна инфраструктура

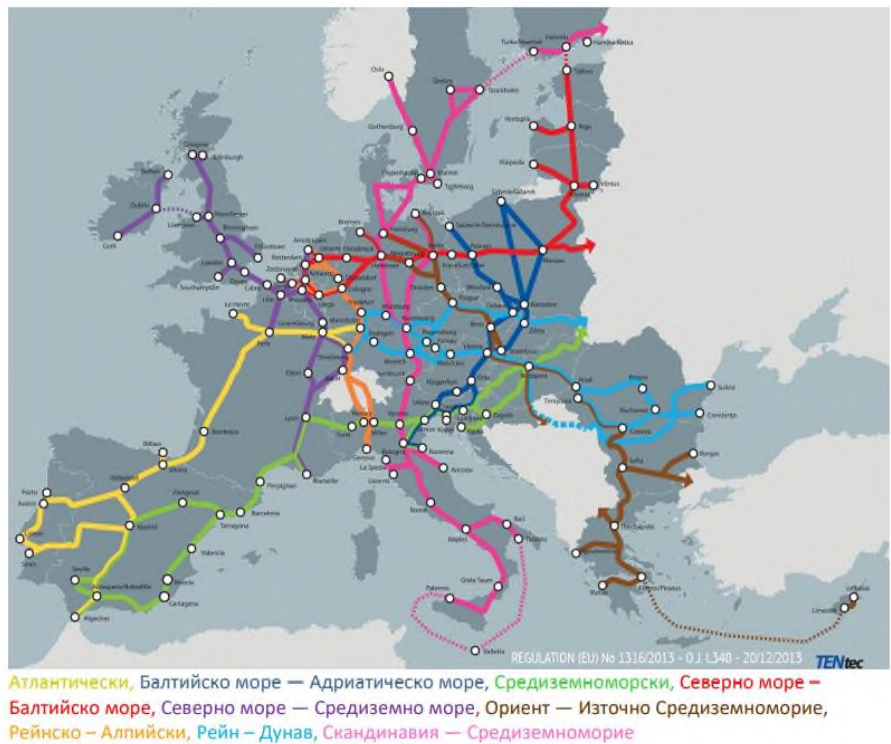
Културното наследство е важно средство за съвместното развитие на района и илюстрира основен актив на зоната за сътрудничество. Културата в района е богата, уникална, както и разнообразна и лесно може да се използва като двигател за регионално развитие, регенерация и просперитет. Културата е сред най-важните фактори в рамките на трансграничното сътрудничество, тъй като предоставя ясен поглед върху общите черти и осигурява обща идентичност за региона. Това е предпоставка за атрактивен туристически продукт и освен това може лесно да се използва като двигател за регионално развитие и просперитет.

Културната инфраструктура е разгледана към **т. 2.1.10. на ДЕО.**

2. Транспортна инфраструктура

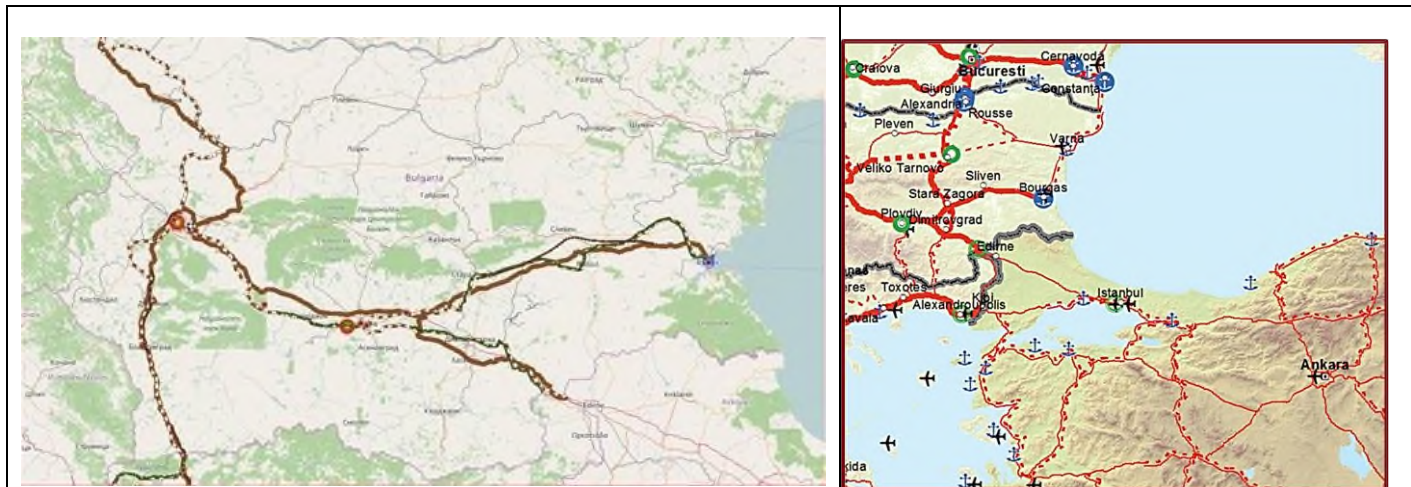
а. ТЕН-Т мрежа

През територията на българо-турския регион за трансгранично сътрудничество преминава един от основните коридори на мрежата ТЕН-Т с разширения към трети страни коридор Изток/Източно-Средиземноморие, който свързва Северна Германия (Хамбург-Берлин) с Източна Европа (Прага-Братислава, Будапеща-Тимишоара-Крайова-София) и Югоизточна Европа (София-Пловдив-Свиленград-Турска граница).

Source: https://ec.europa.eu/transport/infrastructure/tentec/tentec-portal/site/maps_upload/corridors_png/C4_orient_estmed.pdf

Фигура 2.1.9-1 TEN-T мрежа в Европа

Source: https://ec.europa.eu/transport/infrastructure/tentec/tentec-portal/site/maps_upload/annexes/annex3/Annex%20III%20-%20VOL%2033.pdf

Фигура 2.1.9-2 TEN-T мрежа в Република България и Република Турция

в. Пътна мрежа

- **Области Бургас, Ямбол, Хасково (Република България)**

Изградени са и функционират автомагистралите, формиращи двата клона на коридора „Ориент/Източно–Средиземноморски“:

- А1 – автомагистрала „Тракия“ – София–Пловдив–Бургас с обща дължина 360 km. Магистралата е напълно изградена и е част от коридора на основната TEN-T мрежа – „Ориент/Източно–Средиземноморски“ Това е главната пътна артерия в страната като основна връзка на Столицата, с Черно море.
- А4-автоматистрала „Марица“ – пътен възел „Оризovo“ (АМ Тракия)–Хасково–Капитан Андреево с дължина 117 km. Магистралата е напълно изградена и е част от коридора на основната TEN-T мрежа– „Ориент/Източно–Средиземноморски“. Това е другата важна пътна артерия в страната, провеждаща транзитните транспортни потоци от Европа към Р. Турция. От пътен възел Оризovo (АМ Тракия) до Капитан Андреево. АМ „Марица“ свързва районите на Хасково и Одрин.
- А5 – автомагистрала „Черно море“ – Варна–Слънчев бряг–Бургас, с планирана дължина 108 km, от която са изградени само 10 km. Автомагистралата е част от широкообхватната TEN-T мрежа на територията на страната, **но все още не е изградена на територията на област Бургас.**

И трите области имат относително висок дял изградени на тяхна територия магистрали и първокласни пътища - над средното за страната (18,4) , а именно 25,8 - за Бургас, 21,6 - за Хасково и 20,6 - за Ямбол. Първокласната пътна мрежа допълва магистралите, осъществяващи предимно транзитни транспортни потоци, интегриращи пътните мрежи на двете съседни държави.

Първокласни пътища:

- I-5: Русе-Бяла-Велико Търново-Стара Загора-Димитровград-Хасково-Кърджали-Гръцка граница (Е-85);
- I-6: границата с Република Северна Македония-Гюешево-Кюстендил-Радомир-София-Карлово- Казанлък- Карнобат- Айтос- Бургас обслужва предимно така наречената „подбалканска линия“ (Е773);
- I-7: Румънска граница/ГКПП Силистра-Шумен-Ямбол-Елхово-ГКПП Лесово Хамзабейли/Турска граница;
- I-8: Сръбска граница-Драгоман-София-Пловдив-Димитровград-Харманли-Свиленград-Турска граница (Е-80);
- I-9: Румънска граница-Дуранкулак-Варна-Бургас-Малко Търново-Турска граница (Е-87).

Второкласни пътища:

- II-53: (Полски Тръмбеш-В. Търново) Поликрайще-Горна Оряховица-Лясковец-Елена-Стара река-Бяла-Сливен-Ямбол-Калчево-Средец;
- II-55: Дебелец-Килифарево-Гурково-Долно Паничерово-Нова Загора-Млекарево - Радецки - ТЕЦ II - Полски Градец - Мъдрец - Младиново - Свиленград;

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

- П -79: Елхово - Болярово - Средец - Меден рудник - (Бургас –Маринка);
- П-99: (Бургас-Маринка)-Созопол-Приморско-Царево-Малко Търново-Турска граница.

Предвид ролята на магистралите и първокласните пътища за провеждане на транзитни потоци и осигуряване интеграцията на пътната мрежа на страната с тази на съседните страни, относително високият дял на магистрала и първокласни пътища, изградени на територията на трите области, дават на трансграничната зона по-благоприятна позиция за интегриране както на национално, така и на европейско ниво.

Действителните транспортни услуги на общините се осъществяват от общинската пътна мрежа, която осигурява връзките на населените места в общината с общинския център, връзки със селища в съседни общини или достъп до съоръжения на местната транспортна инфраструктура, а категоризацията на общините се определя от степента на завършеност на мрежата.

За разлика от областите Бургас и Хасково, общините в област Ямбол са сред трите области в България с най -слабо развита пътна мрежа. Повечето общини в областите Ямбол имат ниска плътност на общинската пътна мрежа.

- **Провинции Одрин и Къркларели (Република Турция)**

Магистрала О-3 в Турция свързва провинциите Одрин и Къркларели с Истанбул. За турската част в трансграничния регион, държавните пътища D100, D110, D550, D555 свързват двете провинции помежду си и с магистралата. Общата дължина на провинциалните и държавните пътища в провинция Одрин е 676 км, а в провинция Къркларели 537 км от общо 65 174 км пътна мрежа на територията на Република Турция.

Таблица 2.1.9-1 Дължина и структура на пътната мрежа в Турция към 31.12.2018 г.

Административна единица	Провинциални и държавни пътища (км)	Магистрала (км)	Градски пътища (км)
Провинция Одрин	676	51	1 872
Провинция Къркларели	537	70	2 573
Република Турция	65 174	2 842	179 537

Източник: ТҮІК

с. Железопътна мрежа

- **Области Бургас, Ямбол, Хасково (Република България)**

На територията на България функционират 4 030 км железопътни линии (2017 г.), от които 436 км са в трансграничния район. Мрежата TEN-T включва следните основни линии от националната железопътна инфраструктура, преминаваща през трансграничния регион:

- жп линия Калотина Запад (сръбска граница) - София - Пловдив - Димитровград - Свиленград (турска граница). Тази линия е част от коридора Ориент/Източно-Средиземноморие на основната ТЕН-Т мрежа.
- жп линия София - Пловдив - Филипово – Скуtare - Стара Загора - Ямбол – Зимница - Карнобат-Айтос-Бургас също е част от коридора Ориент/Изток-Средиземноморие на основната ТЕН-Т мрежа с участъка Пловдив-Бургас.

Таблица 2.1.9-2 Дължина на железопътната мрежа

Административна единица	Железопътна мрежа (км)
Област Бургас	178
Област Ямбол	52
Област Хасково	206
Република България	4 030

Източник: НСИ (2017)

- **Провинции Одрин и Къркларели (Република Турция)**

Планираните мащабни публични инвестиции в транспортната инфраструктура на Турция са насочени към високоскоростни влакове и магистрала. Големи транспортни инвестиции се планират по линията от Истанбул до граничните пунктове. Провинция Къркларели е извън железопътните и магистралните маршрути.

През 2019 г. е подписан договор за изграждане на жп линия Черкезкьой-Капъкуле (границата между Турция и България) за секция Халкаль- Капъкуле, със средства на ЕС.

Връзката Халкаль- Капъкуле е четвъртият голям железопътен проект, финансиран от Европейския съюз в Турция. Железопътната линия Халкаль - Капъкуле ще свързва Европа с Азия, преминавайки през Истанбул, Текирдаг, Къркларели и Одрин.

Таблица 2.1.9-3 Дължина на железопътната мрежа

Административна единица	Железопътна мрежа (км)
Провинция Одрин	96
Провинция Къркларели	110
Р. Турция	10 315

Източник: TÜİK (2018)

d. Eurovelo 13– Европейска мрежа за велосипедни маршрути

В допълнение към мрежата ТЕН-Т през трансграничния регион преминава един от европейските веломаршрути, а именно EuroVelo 13 - Пътека на желязната завеса. Той дава възможност за посещение на 20 държави, започващи в Северна Финландия, преминаващи близо до Балтийско море, Германия, Чехия, Словакия-Братислава, Румъния и завършващи в България в малкия черноморски град Резово. Следването на този маршрут в продължение на

повече от 9 950 км е жив урок по история, но също така дава добре дошъл напомняне за мира и помирението, последвали падането на „завесата“.

Маршрутите Eurovelo имат туристическа цел, поради което не свързват големи градове, а се стремят към места с важно природно или културно наследство. За съжаление нито един от сегментите на коридора Eurovelo, преминаващ през Турция и България, не е развит или поне сигнализиран.

Фигура 2.1.9-3 EuroVelo 13

Source: <https://en.eurovelo.com/ev13>

Независимо от това, по проект, реализирани в предходните периоди на Програмата за трансгранично сътрудничество между Р.България и Р.Турция, са създадени нови велосипедни маршрути в трансграничния регион, свързани с маршрути на Eurovelo.

Проектът „Активен туризъм в Странджа и Сакар“ с реализирана цел да обхване мрежа от велосипедни маршрути в Странджа и Сакар планина. Мрежата включва десетдневен маршрут, започващ от най-западната точка на българската граница в град Свиленград през българската част на Странджа и Сакар, преминавайки границата при град Малко Търново и навлиза в турската част на Странджа. Маршрутът достига до Черно море при село Къйкъкой и оттам се придвижват на запад през градовете Къркларели, Одрин и Свиленград.

е. Гранични контролно-пропускателни пунктове.

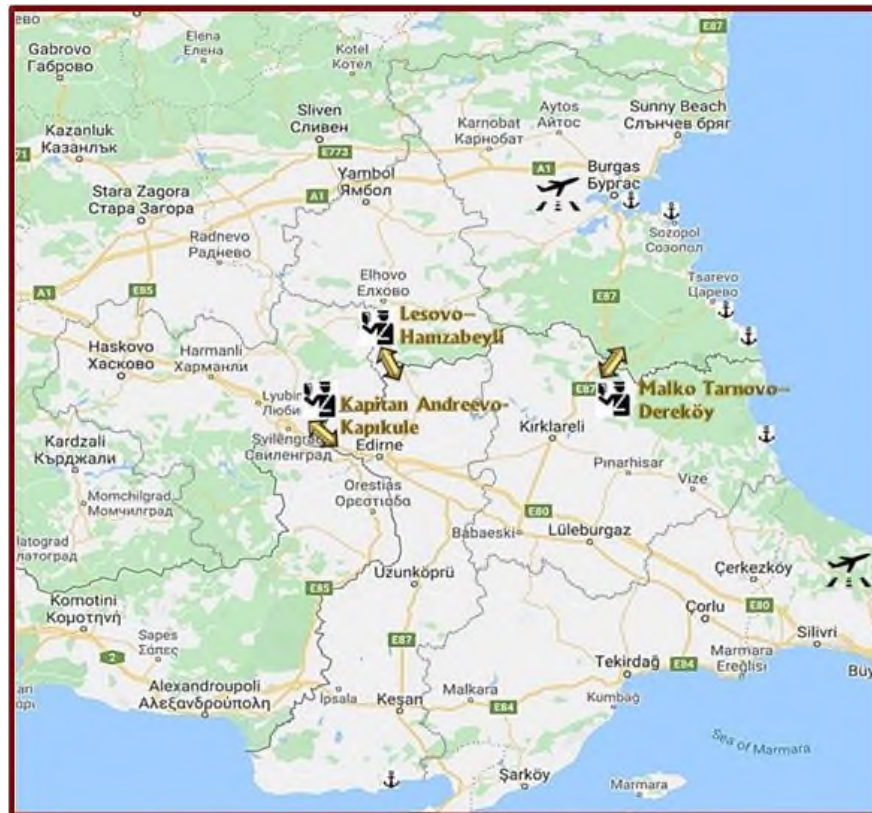
Три са граничните контролно-пропускателни пунктове, които свързват Р.България с Р.Турция:

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

- Капитан Андреево-Капъкуле;
- Лесово-Хамзабейли;
- Малко Търново-Дерекьой.

ГКПП Капитан Андреево-Капъкуле е сред най-големите и натоварени в света по отношение на броя на пътниците и количеството товари, преминаващи през него. По -голямата част от търговията между Турция, Иран и Сирия, от една страна, и страните от Европейския съюз, от друга, преминава през този граничен пункт. Граничният пункт Лесово - Хамзабейли работи от 2005 г. ГКПП поема част от трафика от главната сухопътна връзка между двете държави ГКПП Капитан Андреево - Капъкуле и създава по -благоприятни условия за обслужване на пътници и камиони. Граничният пункт Малко Търново - Дерекьой служи главно за туристически трафик.

Фигура 2.1.9-4 ГКПП в трансграничния регион Р.България - Р.Турция

f. Воден транспорт

- **Области Бургас, Ямбол, Хасково (Република България)**

В рамките на трансграничния регион от са разположени няколко пристанища с различно предназначение:

- Пристанище Бургас - пристанище за обществен транспорт с национално значение. Пристанището е единственото морско пристанище в България, включено в основната

TEN-T мрежа, което има връзка с Автомагистрала Тракия и железопътната линия 8, образувайки една от дестинациите на основната TEN-T мрежа. Пристанищните терминали Бургас-Изток и Бургас-Изток 2 са за общи и насипни товари, докато пристанищният терминал Бургас-Запад обслужва и контейнери. Терминалът Росенец е терминал за петрол и нефтопродукти, а терминалът Несебър за обслужване на пътници. Пристанищният терминал Бургас-Изток обслужва и пътници.

В област Бургас има и няколко пристанища за обществен транспорт с регионално значение:

1. Пристанище Несебър е част от пристанищния комплекс Бургас - целогодишно пътническо пристанище, което обслужва международни и крайбрежни пътнически превози.
2. Пристанище Царево - само за пътнически услуги; настаняване и акостиране на яхти; подходящ за водни спортове и развлекателни дейности;
3. Пристанище Ахтопол - за пътнически услуги; настаняване и акостиране на риболовни кораби;
4. Пристанище Поморие - за пътнически услуги, настаняване и акостиране на риболовни кораби и яхти; приемане и третиране на отпадъци в резултат на транспортни дейности.

Интермодален терминал (ИМТ) „Бургас–Долно Езерово“ – част от жп линия 8 Пловдив–Филипово–Бургас, включена в основната TEN-T мрежа на територията на страната. Терминалът е в експлоатация, собственост на „Деспред“ АД.

- ***Провинции Одрин и Къркларели (Република Турция)***

В провинциите Одрин и Къркларели няма пристанища с национално и международно значение, а само много малки такива с местно значение, използвани предимно за риболов - например пристанище Къйкъбой в Черно море и пристанище Кешан Сазлъдере в Егейско море.

3. Телекомуникации

Напредъкът в развитието на информационното общество се счита за решаващ за задоволяване нуждите на обществото и икономиката. Постепенно ИКТ стават широко достъпни за обществеността, както по отношение на достъпа, така и по отношение на разходите, като процентът на достъп нараства между 2007 и 2018 г. В продължение на десет години делът на домакинствата с достъп до Интернет в ЕС- 28 достигна 85%, което е с 30 процентни пункта по -високо от 2007 г.

- ***Области Бургас, Ямбол, Хасково (Република България)***

През 2017 г. около 67% от домакинствата в България имат достъп до интернет, а 63% имат настолен компютър, лаптоп или таблет. Почти 67% от домакинствата имат бърза и надеждна широколентова връзка, която освен фиксирана кабелна връзка включва и интернет

връзка през мрежата на мобилните оператори. През периода 2013-2017 г. относителният дял на домакинствата с достъп до Интернет се е увеличил с 13,6 процентни пункта, а използването на ширококолов достъп се е увеличило с 13,3 пункта.

Въпреки положителната тенденция през последните години, ширококоловото покритие в България все още е под средното за ЕС 28 и има дисбаланс между гъсто населените райони и слабо населените. Според данните на НСИ⁹⁰, 71,5% от домакинствата в България имат ширококолов достъп до интернет през 2018 г., съответно 75,7% за градовете и 58% за селата.

- **Провинции Одрин и Къркларели (Република Турция)**

Турските статистически данни⁹¹ показват, че през периода 2013-2018 г. относителният дял на домакинствата с достъп до интернет в Турция се е увеличил с 34,7 процентни пункта, а процентът на домакинствата с ширококолов достъп се е увеличил с 36% (от 46,5% на 82,5%). Ширококоловото покритие в Турция е под средното за ЕС 28, но е малко по-високо от това в България. Според TÜİK броят на абонатите на ширококолов интернет през 2018 г. в провинция Одрин е 358 345 (87,1%), в провинция Къркларели е 295 762 (82%) и общо за Турция е 74 500 089 (90,9%).

За периода 2013-2018 г. относителният дял на домакинствата с достъп до интернет непрекъснато се увеличава за всички допустими зони. Въпреки това нивото на домакинствата с достъп до Интернет в трансграничната зона все още е по-ниско от средното за страната

4. Водоснабдяване и канализация

България и Турция имат добре развита водоснабдителна система. В края на 2017 г. водоснабдителните системи осигуряват вода на 99,4% от населението на България и 99% от населението на Турция (2018 г.).

- **Области Бургас, Ямбол, Хасково (Република България)**

За областите Бургас и Ямбол водоснабдителната система обхваща 100% от населението, докато за Хасково - 99,5% от населението. Съществува сериозен проблем със загубата на вода по тръбопроводната мрежа към крайните потребители - 57% средно за България през 2017 г.

В сравнение с водоснабдителната инфраструктура, изграждането на канализационната мрежа в населените места и на битовите пречиствателни станции за отпадъчни води (ПСОВ) в България изостава.

На територията на област Бургас доста населени места все още нямат ПСОВ и отпадъчните води се изхвърлят във водни обекти, сред които са черноморските селища

⁹⁰ <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tin00073/default/table?lang=en>

⁹¹ http://www.turkstat.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1028

Ахелой, Синеморец, Варвара и Ахтопол, както и от вътрешността - Карнобат, Камено, Малко Търново и др.

- **Провинции Одрин и Къркларели (Република Турция)**

За турската част на територията на трансграничния регион процентът на населението, обслужвано от водоснабдителната мрежа в провинции Одрин и Къркларели е 98%. Процентът на населението, обслужвано от пречиствателната станция за питейна вода, през 2018 г. възлиза на 68% за Одрин и 27% за Къркларели.

Таблица 2.1.9-4 Население с осигурена канализационна мрежа и ПСОВ

(2017 за България , 2018 за Турция) Източник НСИ и TÜİK

Административна единица	Население с осигурено с канализационна мрежа в %	Население с осигурено с ПСОВ в %
Област Бургас	79,6	65,7
Област Ямбол	71,6	4,7
Област Хасково	72,6	54,2
България	76,0	63,4
Провинция Одрин	98,0	28,6
Провинция Къркларели	98,0	87,6
Турция	91,0	79,0

5. Отпадъци

Състоянието на инфраструктурата и управлението на отпадъците е разгледано в т. 2.1.12 на ДЕО.

6. Възобновяеми източници на енергия

- **Области Бургас, Ямбол, Хасково (Република България)**

В съответствие с ангажиментите, поети за прилагане на Европейската стратегия „Енергия 2020“, България вече е надхвърлила националните цели, поставени за повишаване на използваемостта на ВЕИ. Изграждането на различни видове електроцентрали от възобновяеми източници преминава през своя „връх“ в средата на периода 2007-2013 г., когато изграденият капацитет е почти 50 %, а в периода 2013-2018 г. - малко над 2 %, което се дължи на променената държавна политика в това отношение.

Област Хасково се нарежда на пето място в страната по мощности, произвеждани от възобновяема енергия, поради големите водноелектрически централи и наличието на много нови соларни паркове. За област Ямбол също е характерно наличието на голям процент фотоволтаични централи.

**Таблица 2.1.9-5 Изграден капацитет (в MW) по типове и по области в България
30.06.2018**

Административна единица	ВЕЦ	Фотоволтаични и централи	Вятърни централи	Електроцентрали ползващи Биомаса	Общо брой	Общо мощности в MW
Област Бургас	1,9	85,6	16,2	-	180	103,8
Област Ямбол	-	109,0	10,6	2,2	149	121,9
Област Хасково	121,0	99,6	-	-	147	220,6
България	2 362,4	1 052,8	700,2	64,2	2 337	4 179,7

Източник: АУЕР

• Провинции Одрин и Къркларели (Република Турция)

Инсталираната мощност на Одринската електроцентрала е 167,69 MW. Одрин, който има общо 6 електроцентрали, произвежда приблизително 411 GW електроенергия годишно.

Цялото производство на електроенергия в провинция Одрин се извършва на база възобновяеми източници на енергия. С инсталирана мощност от 167,20 MW вятърна енергия и 0,49 MW слънчева електроцентрала в цялата провинция, средно годишно се генерира 393 GWh електроенергия. 29% от нуждите от електроенергия на провинция Одрин, с годишно потребление на енергия от 1.350 GWh, се покриват от вятърни и фотоволтаични централи, изградени в рамките за провинциалните граници.

В Одрин има 4 строящи се електроцентрали, 3 вятърни и 1 слънчева. Общата инсталирана мощност на четирите строящи се електроцентрали е 16,41 MW, както следва - 14,41 MW за вятърните електроцентрали и 2,00 MW за фотоволтаичната.

Инсталираната мощност на електроцентралата в Къркларели е 1,765 MW. В провинция Къркларели има общо 17 електроцентрали, генериращи приблизително 1,478 GW електроенергия годишно. Къркларели произвежда 8% от енергията си от възобновяеми енергийни източници и 92% от изкопаеми горива.

Разнообразните източници за получаване на водна, топлинна и алтернативна енергия подпомагат възможността за развитие на нови енергийни мощности в трансграничния регион. Развитието на електроцентрали, използващи възобновяеми източници, може да допринесе за постигане на целта за увеличаване на теглото на енергия от възобновяеми източници.

7. Туризм

Привлекателността на туризма в трансграничния регион се базира на богатото културно и природно наследство, разнообразните пейзажи и относително добрата свързаност и достъпност.

• Области Бургас, Ямбол, Хасково (Република България)

Туризмът играе важна роля в икономическата структура на българския трансграничен регион. Основните фактори за неговото развитие са привлекателността на природните обекти / плажове, морска вода и др. /, Антропогенни ресурси / църкви и манастири, исторически обекти и др. /, Наличието на различни хранително - вкусови индустрии и др. Развит е както международен, така и вътрешен възстановителен туризъм.

Въз основа на териториалната концентрация и туристическите ресурси Р. България е концептуално разделена на девет туристически района, като трите области, част от българската трансгранична зона, попадат в следните два туристически региона:

- а. области Ямбол и Хасково – Район Тракия – с развитие на културен туризъм (всички видове), здравен туризъм (всички видове), винен, приключенски и еко туризъм;

Туристически регион „Тракия” е специализиран предимно в развитието на културен и винен туризъм. Разширената му специализация е културен туризъм (всички видове), винен туризъм, бизнес туризъм, здравен туризъм (всички видове), приключенски и екотуризъм.

- област Бургас – район Бургаско Черноморие – с развитие на морски, културен (всички видове), здравен (всички видове) туризъм, религиозен, приключенски и еко туризъм.

Тук е разположен най -големият туристически комплекс в България - "Слънчев бряг", както и някои от предпочитаните туристически комплекси - "Дюни", "Елените", "Перлата". Богатата история на Несебър и Созопол и традиционните малки градове и села по крайбрежието са предпочитаната дестинация за много туристи, развивайки както морски, така и културен туризъм.

Над 25% от местата за настаняване в България са съсредоточени в трансграничния регион. Почти 40% от леглата и повече от 35% от приходите в туристическия сектор също идват от региона на ТГС с основния дял на област Бургас (от почти 90%), докато другите две области нямат съществен принос.

Въпреки интензивното туристическо развитие на крайбрежието, все още съществува неизползван потенциал. Комбинацията от климатични условия и наличните минерални водни ресурси позволяват развитието на балнеолечение (Поморие, Бургас и др). Районът на Потенциалът на Странджанския регион със своите природни забележителности, мегалитни комплекси и уникално културно наследство все още е крайно неоценен.

Таблица 2.1.9-6 Туристически индикатори за България (2018)

Административна единица	Места за настаняване ⁹²	Легла	Нощувки		Пристигащи		Приходи от нощувки (BGN)	
			Общо	От чужденци	Общо	Чужденци	Общо	Чужденци
България	3 458	335 597	26 845 013	17 748 925	7 799 680	3 910 159	1455702154	1085224585
Бургас	848	129 865	9 717 859	7 797 343	1 703 496	1 220 998	511 441 164	441 153 710
	24,52%	38,70%	36,20%	43,93%	21,84%	31,23%	35,13%	40,65%
Ямбол	24	757	39 718	10 240	18 008	3 233	1 535 735	513 520
	0,69%	0,23%	0,15%	0,06%	0,23%	0,08%	0,11%	0,05%
Хасково	34	1 519	150 249	55 628	70 308	23 374	5 888 038	2 592 578
	0,98%	0,45%	0,56%	0,31%	0,90%	0,60%	0,40%	0,24%

Източник: НСИ

• Провинции Одрин и Къркларели (Република Турция)

Въпреки своя културен, исторически и природен потенциал, провинции Одрин и Къркларели не са най-популярните райони за туристическа атракция в Турция и като такива, те са засенчени от други региони на страната. По отношение на летния туризъм, средиземноморското и егейско крайбрежие, които осигуряват по-благоприятен климат и утвърдена туристическа инфраструктура, са по-предпочитани от туристите, отколкото Черноморието. На турската територия в трансграничния регион, към 2018 г.,

- За провинция Одрин – са налични общо 129 места за настаняване, от които 32 локации с туристически сертификат, а 97 с общински сертификат .
- За провинция Къркларели – са налични общо 14 места за настаняване, от които 14 локации с туристически сертификат, а 23 с общински сертификат.

През 2018 г. броят на нощувките в локации с туристически сертификат за територията на Турция е 144 415 267 общо, от които 0,2% за провинция Одрин и 0,05% за провинция а Къркларели, *Източник: TurkStat.*

⁹² https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Tourist_accommodation_establishment

8. Обществен сграден фонд

Към тази категория инфраструктура отнасяме различни категория обществени сгради като:

1. сгради на образователната инфраструктура (за предучилищно образование, общообразователни и специални училища, професионално образование и обучение, висше образование.

В българската част на трансграничния регион има два университета, и двата се намират в Бургас: Бургаски свободен университет и университет „Проф. Асен Златаров”.

В Ямбол има филиал на Тракийския университет (Стара Загора).

В турската част на региона във всяка една от провинциите има по един университет, както следва за провинция Одрин се- университет Тракия, за провинция Къркларели – Университет Къркларели.

2. сгради на здравната инфраструктура – заведения за болнична помощ, доболнична помощ и други лечебни и здравни заведения
3. сгради на социална инфраструктура – домове за възрастни хора, дневни центрове, центрове за настаняване от семеен тип и редица други

Населените места в разглежданите областни на трансграничен регион както на територията на Република България, така и на територията на Република Турция са обезпечени със съответната.

9. Градска инфраструктура

Към градската инфраструктура спадат местата за обществено ползване, местата от зелената система на общините, изградената спортна инфраструктура, в т.ч пешеходна и велосипедна инфраструктура; паркове и детски площадки; игрища, спортни зали и др.

Населените места в разглежданите областни на трансграничен регион както на територията на Република България, така и на територията на Република Турция са обезпечени със съответната.

Обобщение за състоянието на материалните активи:

Разгледаното състояние на материални активи дава ясна представа за необходимостта от целенасочени мерки за подобряване в следните основни направления:

2. Инвестиране за развитие и поддръжка на съществуващите транспортни комуникации и културно -историческа инфраструктура и природни забележителности, с оглед осигуряване на възможност за промотиране на региона, разработване и предлагане на конкурентен туристически продукт;
3. Инвестиране за развитие на съвместни действия в областта на обмена на културно наследство;
4. Инвестиране за развитие и поддръжка на инфраструктура, позоваваща се на екологосъобразно, алтернативни и зелени решения и покриване нуждите на региона за висок стандарт на живот и насърчаване и въвеждане на кръговия модел на икономика.

5. Инвестиране за развитие и подобряване на информационна и комуникационна свързаност и дигитализация и създаване на предпоставки за постигане на висока конкурентоспособност в трансграничния регион.

Направеният анализ показва наличието на изключителен потенциал за развитие на трансграничната инфраструктура и обособяването на зони с различни функции, в т.ч. наличие на потенциал за преход към кръгова икономика и управление на ресурсите, чрез инвестиции за повишаване нивото на дигитализация, транспортни комуникации, енергийна ефективност, културен обмен, околна среда, туризъм и отдых, спорт, труд и заетост и др., т.е. потенциал за развитие на трансгранични многофункционални зони в подкрепа на един по-свързан, щадящ околната среда и конкурентен регион.

2.1.10. Културно-историческо наследство, включително архитектурно и археологическо наследство

Културно-историческото наследство обхваща нематериалното и материалното недвижимо и движимо наследство като съвкупност от културни ценности, които са носители на историческа памет, национална идентичност и имат научна или културна стойност. То притежава дълбока културна стратификация и е единство на култура и природа, материално и нематериално наследство.

Културно наследство са: наземни, подземни и подводни археологически обекти и резервати; исторически, архитектурни, етнографски обекти и комплекси; индустриално наследство; паркове и ландшафт; природни ценности на антропология, палеозоология, култивирани растения; изящни и приложни изкуства; документално, аудио-визуално наследство; устна традиция, език, книжовни и литературни ценности; обичаи, обреди, празненства, ритуали, вярвания; музика, песни, танци; народна медицина и занаяти; кулинарни и енологички традиции; народни игри и спортове.

Съхраняването и развитието на потенциала на културното наследство обхващат целия комплекс от дейности по опазване, реставриране, експониране и социализиране с цел превръщането му в стимулатор на пространственото развитие.

Интегрирането на културното наследство като катализатор на икономически растеж и качествена жизнена среда и приобщаването на националната културна идентичност в Европейското социокултурно пространство са фактори за устойчиво пространствено развитие и социално равновесие. В този смисъл културното наследство в неговото териториално развитие следва да се разглежда като елемент на интегрираното пространствено планиране.

- ***Области Бургас, Ямбол, Хасково (Република България)***

- Недвижими културни ценности**

На територията на трансграничния регион са регистрирани 2782 недвижими културни ценности (НКЦ) на материалното недвижимо културно наследство, както следва:

- област Бургас с 1649 НКЦ;

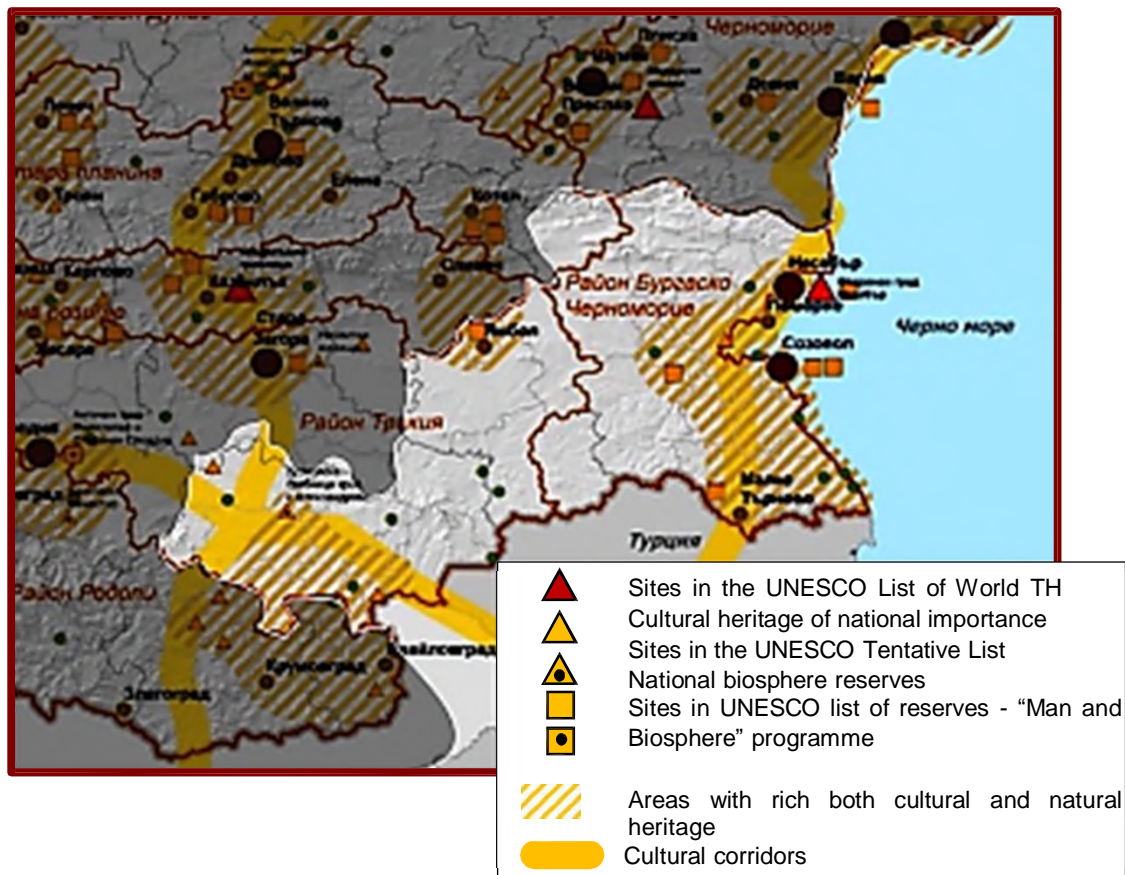
Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

- област Ямбол с 536 НКЦ;
- област Хасково с 597 НКЦ

с тяхната принадлежност към определен исторически период като праисторически, антични, средновековни, възрожденски, от ново и най-ново време, както и с научна и културна стойност като археологически, исторически, архитектурно-строителни, художествени, урбанистични, културни ландшафти с културни напластявания от взаимодействието на човека и природната среда, парково и градинско изкуство, етнографски, културни маршрути.

В списъка на световното културно наследство на ЮНЕСКО попада **Старинен град Несебър** (1983 г.) Разположен на скалист полуостров в Черно море, над 3000-годишното място на Несебър първоначално е било тракийско селище. В началото на VI в. Пр. Н. Е. Градът се превръща в гръцка колония, включваща акропол, храм на Аполон, агора и стена от тракийските укрепления. Сред другите паметници, базиликата Стара Митрополия и крепостта датират от Средновековието, когато това е един от най-важните византийски градове на западното крайбрежие на Черно море. Дървените къщи, построени през 19 век, са типични за черноморската архитектура от този период.

Фигура 2.1.10-1 Карта на културните коридори и наследство на Р. България

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивост и икономическа помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Недвижимото културно наследство с национално значение на територията на трансграничния регион включва:

Резервати:

- Град Несебър – гр. Несебър област Бургас, Постановление на МС № 243 от 18.07.1956 г. за обявяване на гр. Несебър за музеен, туристически и курортен комплекс от национално и международно значение.
- Старата част на град Созопол – гр. Созопол, област Бургас, Решение на Бюрото на МС № 320/07.09.1974 г. за обявяване на старата част на град Созопол за архитектурно исторически резерват и туристически обект;
- Село Бръшлян – с. Бръшлян, област Бургас, община Малко Търново; Разпореждане на Бюрото на МС № 3/04.02.1982 г. за обявяване на с. Бръшлян, Бургаски окръг, за архитектурен и исторически резерват (ДВ бр. 13 от 1982 г.);
- Територията на античния и средновековния град „Деултум-Дебелт“ – с. Дебелт, област Бургас, Разпореждане на МС № 9/28.07.1988 г. за обявяване на територията.

НКЦ с категория национално значение:

- Съгласно регистъра на Националния институт за недвижимо културно наследство (НИНКН) на територията на трансграничния регион са регистрирани 173 НКЦ: област Бургас - 94 НКЦ, област Ямбол - 8 НКЦ, област Хасково – 71 НКЦ

Таблица 2.1.10-1 *Обекти на националното културно наследство с особено туристическо значение*

Име	тип	град/село	Община	област
Древен град Несебър	археологическа и културна	Несебър	Несебър	Бургас
Кабиле, древен тракийски град	археологическа	с. Кабиле	Ямбол	Ямбол
Римски град Деултум	археологическа	с. Дебелт	Средец	Бургас
Острови Св.Иван и Св. Петър	археологическа	Созопол	Созопол	Бургас
Древен град Аполония	археологическа и културна	Созопол	Созопол	Бургас
с. Бръшлян	архитектурно-строителна	с. Бръшлян	Малко Търново	Бургас

Данни: <http://ninkn.bg/Documents/categoryPreview/13>

Древен град Несебър - Преди 3200 години там възниква тракийско селище. През VI в. пр.Хр. на полуострова е основана елинската колония Месамбрия. Разположението и

удобните му пристанища са предпоставки за развитието на града. Той е защитен с масивни стени, в рамките му се оформят жилищни квартали, строят се храмове и работилници, театър, гимназион. В търговски връзки с градове от крайбрежията на три морета, Месамбрия достига най-голям разцвет през III–II в. пр.Хр. В 72 г. пр.Хр. римляните завладяват града. Назован Месемврия, той е важен търговски и културен център по черноморското крайбрежие. Преместването на имперската столица в Константинопол и приемането на християнството дават нов тласък на развитието му. В Месемврия се издигат красиви базилики, подновяват се крепостните стени и градската канализация, построяват се терми. Градът е завоюван за българската държава от Крум Страшни през 812 г. Със славянското име Несебър той фигурира в царството на Симеон Велики. Макар периодично падащ във византийски ръце, градът има важна роля и във Второто българско царство, достигайки разцвет при Иван Александър. Несебър попада под османска власт през 1453 г., но стопанският и духовният живот в него не замира. Възраждането оставя красиви спомени в облика на града. Днес той привлича многобройни гости с неповторимата си атмосфера.

Несебърският полуостров е дълъг само 850 м и широк едва 350 м. Старият град, разположен на полуострова, е обявен за архитектурно-исторически резерват с национално значение с постановление на Министерския съвет от 18 юли 1956 г. Старият град на Несебър е включен в Списъка на паметниците на Световното културно наследство на Юнеско.

За вековната история на Несебър свидетелстват множеството археологически находки. Голяма част от тях могат да бъдат разгледани в Археологическия музей в началото на полуострова. В залите му е проследено съществуването на града в тракийската и елинската епоха, във времената на Рим и Византия, както и на българската държава.

Според легендите през вековете в Несебър имало 40 църкви. Понастоящем има данни за 23 от тях на територията на полуострова. Заради многобройните, добре запазени и впечатляващи християнски храмове, особено от периода XIII–XIV в., градът е наричан от наши и чужди изследователи „българската Равена“.

Кабиле е древен тракийски град, основан около IV в. пр. Хр. върху основите на по-древно селище в подножието на днешния Зайчи връх, близо до завоя на река Тонзос (Тунджа) в древността. В наши дни територията, на която е бил разположен древния град и по-късните селища край него са превърнати в археологически резерват, разположен на 10 километра от град Ямбол. Местоположението на Кабиле е възлов пункт при пресичане на важни пътища през древността и античността. Оттук е минавал пътят от Аинос (днешен Енез при устието на Марица (античния Хеброс) към Хемус (Стара планина) и долното течение на река Дунав, както и диагоналният път (Via Diagonalis) от Бизантион през Сердика (София) – Найсос (Ниш) към средното течение на река Дунав. С това си стратегическо местоположение древното селище Кабиле постепенно прераства в град, който се обособява във важен политически, икономически и религиозен център на Одриското царство и Римската империя. Днешният Национален археологически резерват Кабиле обхваща площ от близо 650 декара и е част е от Стоте национални туристически обекта.

През втората половина на I хил. пр. Хр. Кабиле е един от главните градски центрове на Одриското царство, което за кратко време, успява да обедини по-голямата част от тракийските племена на Балканския полуостров и води успешно войни с македони, пеони и илири. През 3 век пр.н.е. вече е част от територията, управлявана от траките одриси и част от контролираната от тях територия. Градът е построен по всички правила на елинските градове. Имал е агора, площад, около който е бил съсредоточен живота в града. На площада се е намирал храм на Аполон и по-голям храм на богинята Артемида – Хеката, в който са се съхранявали и много от надписите издълбани върху каменни стели касаещи града.

През 71 г. пр.н.е. градът влиза в състава на Римската империя, след като е завладян от войската на Марк Лукул и след 45 г. е част от римската провинция Тракия. Градът е основен военен и търговски център през 2 и 3 век пр.н.е. Градът е най-важният военен римски лагер в провинция Тракия през II – III век сл. Хр., където е настанена кохортата на луцензите. В него се изграждат терми, обществени сгради, казармени помещения, светилища, крепостни стени. Кабиле е един от основните градове в своята провинция след реформите на император Диоклециан през 4 век. Намира се на кръстопът между пътищата Августа Траяна – Адрианопол и Августа Траяна – Анхиало. Запазени са строителни надписи от римските императори Хадриан, Антоний Пий, Каракала, Александър Север, Аврелиан, Галерий.

През IV век градът изглежда е епископски център, тъй като местният епископ Север е споменат като участник в Сердикийския събор, а някои автори отъждествяват епархията с известния от други източници Диосполис. От този период е датирана монументалната трикорабна базилика с мозаичните подове, част от които са изложени в музея към НАР Кабиле.

Средновековен манастир „Св. Йоан Предтеча“ в Природен и археологически резерват Острови „Св. Иван и Св. Петър“ край Созопол. Остров Свети Иван е най-големият остров в акваторията на България. Природен и археологически резерват от 1965 г. На Св. Иван и на близкия остров Св. Петър са регистрирани над 70 вида птици. Тук се намира и най-голямата колония в България на сребриста чайка (*Larus argentatus*).

Археологическите разкопки разкриват тракийско светилище от VII в. пр.Хр., преградна стена и сгради от IV – III век пр. Хр. ,останки вероятно от античен храм. През римската епоха островът е основен елемент от пристанищната система на Аполония, с изграден морски фар ,важен за навигацията и корабоплаването по Западния бряг на Понта.

В края на IV – V век е построен първият християнски храм – трикорабна, едноапсидна базилика, свързан със забележителния ранносредновековен голям манастир и книжовен център, получил през 1308 г. статут на царски. В средата на XV век е разрушен, възстановен и окончателно разрушен през 1629 година от османците .

Проучванията имат огромно световно значение и с факта, че тук са открити мощи на св. Йоан Кръстител, които днес са изложени за поклонение в храма „Св. св. Кирил и Методий“ в гр. Созопол.

Потенциалът на острова да се превърна в обект на поклоннически туризъм е повече от значителен.

Националният Археологически резерват “Античен и средновековен град Деултум-Дебелт”, Град Средец.

Античният и средновековен град Деултум – Дебелт е обявен за национален археологически резерват през 1988 г. Тук се извършват археологически проучвания от 32 години. Разкрита е част от античния град, създаден през 69 г. от римския император Веспасиан като Колония на римски войници от Осми Августов легион. През средните векове Дебелт е на границата между България и Византия и играе важна роля в граничните отношения между двете държави. В нач. на IX в. на север от него е изграден старобългарският граничен окоп Еркесия. Археологическите проучвания продължават, реализира се проект за аварийна консервация и реставрация. Съществува музейна база с експозиция и малък посетителски комплекс, който е в процес на обновяване.

Основни обекти:

- римска войнишка баня,
- крепост и обществени сгради от III – VI в.,
- средновековна малка крепост от V-XIV в. от южната страна на реката,
- църква, построена по времето княз Борис I в IX в.

Може да се проследи най-добре запазения участък на старобългарския пограничен окоп Еркесията.

В Археологическата база край пътя може да се наблюдават архитектурни декоративни елементи от антични и християнски храмове, надписи и др. находки.

В посетителския център може да се получи информация и водачи, беседи на различни езици и др.

Созопол. Аполония Понтика

През 610 година преди новата ера милетски гърци се преселват на мястото на старото тракийско селище. Те основават елинска колония (полис) наречена Аполония Понтика (гръцки: Απολλωνία η Ποντική). Тъй като в древността са съществували много градове с това име, те са имали и пояснителен епитет. Градът се превръща във важен пристанищен и търговски център, който поддържа връзка с големите центрове на Елада: Коринт, Атина, островите Лесбос, Родос и други. Самата Аполония Понтика е богата на солни залежи, които успешно продава.

Градът отново е в подем от IV век. Оттогава носи името Созополис, което значи „град на спасението“. Влиза в териториите на българската държава чак през 812 година, по време на управлението на хан Крум.

От периода XVIII – XIX век се запазват много къщи и църкви, направени от камък и дърво. Те създават емблематичния архитектурен облик на града. Старите икони и изящните дърворезби по иконостасите са сред забележителните творения от това време.

Старата част на града е запазена и до днес. Има останки от крепостната стена на античния полис Аполония. Крепостта е строена в средата на V век по време на управлението на император Анастасий. Може да се види и древната арка на града.

Ежегодните Празници на изкуствата, провеждани в гр.Созопол, също носят името „Аполония“.

с. Бръшлян

От 1982 г. цялото село Бръшлян е архитектурен и исторически резерват, като в него са запазени автентични къщи, характерни за странджанската архитектура от 18-19 век. 76 къщи са архитектурни паметници на културата, 9 от тях – с национално значение. Смята се, че най-старата къща в селото е строена през 17 век.

С усилията на местното Дружество за защита на природното и историческо наследство „Бръшлян“ и кметството са реставрирани килийното училище (функционирало през 1871 – 1877 г.), параклисите „Св. Пантелеймон“, „Св. Петка“ и „Св. Лефтера“, камбанарията на църквата „Св. Димитър“ (края на 17 век) и е организирана етнографска сбирка и музей на открито на традиционното земеделие. На няколко километра от селото има следи от долмени и тракийски светилища.

Село Бръшлян се намира в границите на Природен парк „Странджа“, а землището на селото граничи с резервата Витаново, долината на река Велека и пьстървовия рибарник на река Катун.

Културни пътища

През територията на трансграниния регион преминават Културният коридор „Виа Понтика“ (Via Pontica), Източният трансбалкански културен маршрут, Виа Диагоналис (Via Diagonalis/Via Militaris), свързващ Одрин (Hadrianopolis) през Пловдив (Philippopolis) със София (Ulpia Serdica) и Видин (Bononia) и Европейските пътища на еврейското наследство.

Нематериално културно наследство

Република България редовно регистрира различни елементи в представителния списък на ЮНЕСКО за нематериалното културно наследство на човечеството и 5 от тях са одобрени до 2019 г. Сред тях е **Нестинарството, послания от миналото: Панагирът на светиите Константин и Елена в село Българи (област Бургас)**. Нестинарството е традиционен ритуал и представлява танц с боси крака върху жарава от въглини. През 20 век ритуалът се комерсиализира и се извършва за туристи в морските курорти на българското Черноморие. Ритуалите оцеляват в по-автентична форма в шест български села в Странджа планина: Българи, Граматиково, Сливарово, Кондолово, Кости и Бродилово.

Друго нематериално културно наследство в представителния списък на ЮНЕСКО са Културните практики, свързани с 1 март. Името на празника, празнуван в цялата страна, се казва „Баба Марта“ на български език и е свързан с носенето на мартеници като българска традиция, свързана с посрещане на пролетта, която според българския фолклор започва през месец март.

Културни дейности и институции

Представени са в следващата таблица:

Таблица 2.1.10-2 Брой културни институции в България (година 2017)

Административни единици	Кина		Музеи		Театри		Библиотеки*	
	Брой	Посетители (хиляди)	Брой	Посетители (хиляди)	Брой	Посетители (хиляди)	Брой	Читатели (хиляди)
Област Бургас	5	352,2	12	230	3	140,3	2	6
Област Ямбол	1	16,8	5	34	2	53,0	1	3
Област Хасково	2	24,0	7	48	4	60,0	2	5
Р.България	68	5 506,1	191	5 109	74	2 221,7	47	248

Източник: НСИ

*С набор от над 200 хиляди издания.

Читалищата са традиционна публична институция в България със 150-годишна традиция, която изпълнява образователни и просветни функции, осигурява място за местни групи таланти и се радва на репутацията на здрава културна институция със специфична мисия да съхранява и развива традиционните национални стойности. Според последното проучване, проведено през 2017 г., в България има 3 321 читалища (663 в градове и 2 658 в села). В съвременната епоха, запазили своята социална легитимност и гъвкавост и благодарение на географското си покритие, обхващащо цялата територия на България, общинските къщи продължават да задоволяват съвременните нужди на българското общество като центрове за културни, информационни и социални дейности.

Най-много читалища има в област Бургас - 168, в област Хасково тези центрове са 133, а в област Ямбол - 85.

• **Провинции Одрин и Къркларели (Република Турция)**

В Р.Турция зоните, които трябва да бъдат защитени, са идентифицирани, за да могат да запазят недвижимото културно наследство с околностите му. Съответните зони са

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

разделени на подкатегории като градски обект, археологически обект и исторически обект според характеристиките на ценностите, които носят. Археологическият обект е разделен на подкатегории като археологически обекти от 1-ва, 2-ра и 3-та степен, за да се класифицират според важността и да определят мерките, които трябва да се вземат отделно. В районите, определени като археологически обекти от първа степен, се допускат само археологически проучвания и разкопки или научни интервенции с цел опазване; не се допускат нови строежи.

Таблица 2.1.10-3 *Защитени културни зони в турската част на трансграничния регион*

Защитени зони		Одрин			Къркларели		
		Брой	Име	Локация	Брой	Име	Локация
Градски защитени зони		2	Област Калейчи и околностите му, включително джамията Селимие, район Караагач	Одрин, Кийкьой	2	Кийкьой древен град, област Яйлата	Къркларели градски център и Кийкьой
Археологически защитени зони	1-ва степен	247	Долмени, Изкуствени скални паметници, крепости, пещера, некрополи, праисторическо	Одрин и неговите области	448	Изкуствени скали, замъци, пещери, некропол, железоливници, праисторическо	Къркларели и неговите области
	2-ра степен		Некрополи, зона за молитви			руини от крепост и параклис	
	3-та степен		Древен град Айнос, некрополи, саркофаг от римския период			Кийкьой древен град	
Исторически защитени зони		1	Област Сарайчи, район Киркпинар и гора Тавук	Одрин	2	Захарна фабрика Алпулу и нейната инфраструктура; Институт с. Кепиртепе	Алпулу, Люлебургас

Турските обекти, включени в списъка на **ЮНЕСКО** за световно културно наследство, са общо 19 (17 културни и 2 природни и културни обекта).

В провинция Одрин се намира един от културните обекти в списъка на ЮНЕСКО, а именно джамията Селимие и нейният социален комплекс (Одрин). Квадратната джамия с нейния голям купол и четири тънки минарета доминира над хоризонта на бившата османска столица Одрин. Синан, най-известният от османските архитекти през 16 век, счита

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

комплекса за най-доброто си произведение, което включва медресета (ислямски училища), покрит пазар, часовникова къща, външен двор и библиотека. Интериорната декорация, използваща плочки İznik от пиковия период на тяхното производство, свидетелства за форма на изкуство, която остава ненадмината.

В провинция Одрин също така се намират и 2 обекта от списъка с предложения за ЮНЕСКО за световно културно наследство в Турция, които са: Комплекс Султан Баязид II: Център за медицинско лечение и мост „Узункьопрю“.

Фигура 2.1.10-1 Културно и историческо наследство в трансграничния регион на Република Турция

Конкретни обекти – Провинция Одрин извън списъка на Юнеско

Одрин - център

- Музей на фондация Селимие (**Selimiye Vakfı Müzesi**) - сграда към комплекса на Джамя Селимие, която е реставрирана и превърната в музей.
- Старата Джамя (**Eski Camii**) – построена 15 години преди Джамя Селимие, с молитвен олтар пред камъка Кааба, в която са се провеждали церемонии по умения с мечове.

- Джамия – Üç Şerefeli (Üç Şerefeli Camii) – има специфична архитектура, един от първите опити за преход от многокуполния период към еднокуполния период в архитектурата на Селджук.
- Дворцова баня (Saray Hamamı)
- Сокулу баня (Sokulu Hamamı) – историческа баня
- Квартал Калейчи (Kaleiçi Mahallesi)– кварталът е известен с постройки принадлежащи към различни исторически епохи и култури – Синагога, имението Хафизлар (Hafızlar Konağı), имението Илхан Коман (İlhan Koman Konağı), къщата Къркпинар (Kırkpınar Evi)
- Бастион Сюкрю Паша (Şükrü Paşa Tabyası) – обект с историческо значение в отбраната на Одрин.
- Музей на Одрин (Edirne Müzesi)
- Паметник и Музей Лозан, Караагач (Lozan Anıtı, Lozan Müzesi ve Karaağaç)
- Водните пътища на Мимар Синан и руините Синанкьой (Лалапаша) (Mimar Sinan Su Yolları ve Sinanköy Kalıntıları (Lalapaşa) – акведукти построени от Мимар Синан по време на управлението на Сюлейман Великолепни през 16 век ползвани за водоснабдяване на гр. Одрин; руините на Синакьой (Лалапаша) – руините за замъка и издълбаният манастир в Синакьой са важни структури на ранния християнски и римски период.
- Селимие Араста и други покрити чаршии (Selimiye Arastası ve Diğer Kapalı Çarşılar)

Одрин – Заливът на Сарос- Енез- Шекан

1. Древен град (Antik Kent) – основан 7000 г. пр.н.е – останалите руини не са разкопани напълно и представляват изключителен потенциал за развитие на алтернативен туризъм.
2. Древен Замък (Antik Kale) – седем етажно селище с винарски изби.

Одрин – Узункопру

1. Каменен мост (Taş Köprü) построен през 1444 г. – най-дългият каменен мост в света – 1400 м.
2. Статуя на свободата (Özgürlük Anıtı) – 1908 г.
3. Църква Св. Лонис (Aziz Lonnis Kilisesi) – посещавана от гръцки туристи с цел културен и религиозен туризъм.
4. Гръцки, български и еврейски квартал (Rum, Bulgar ve Yahudi Mahalleleri)
5. Историческа баня (Tarihi Hamam)
6. Джамия Мурадие (Muradiye Camisinin) построена 1483 г., с уникална архитектура.
7. Светилища (Türbeler) – гробници на османски нападатели.
8. Квартал Йеникьой (Yeniköy Mahallesi).

Конкретни обекти – Провинция Къркларели извън списъка на Юнеско

Къркларели център

1. Квартал Яйлата (**Yayla Mahallesi**) - мултикултурен народ (гръцки, български, еврейски) е живял на това място – сега квартал в центъра на Къркларели.
2. Комплекс Хъзърбей (Hızır Bey Hamamı) – включващ Hamam, Arasta, Kulliyе
3. Музей Къркларели (Kırklareli Müzesi) – 1894 г.
4. ЖП гара Къркларели (Kırklareli Tren Garı) – сградата е построена през османския период и е била използвана за влаковете Одрин -Истанбул и Къркларели – Алпулу.
5. Могилата Ашагъ Пънар (Aşağı Pınar Kazı Alanı (Aşağıpınar Höyüğü) – първите селища датират от неолита и бронзовата епоха.
6. Кървавата могила (Kanlıgeçit Höyüğü)
7. Бастион Сейфиоглу (Sevfioglu Tabyası) – военна зона използвана през Балканските войни.
8. Замък Йогунташ, Стария Полос(Kale (Yoğuntaş, Eski Polos)) – тракийски замък от времето на елинистичния период – 330 г. пр. Н.Е
9. Село Капакль (Karaklı Köyü) – в селото има тракийска гробница и долмен.
10. Скален манастир Кайнарка (Пинархисар) (Kaınarca Kaуа Manastırı (Pınarhisar)– скален манастир от византийския период, стените му са украсени с хоросан.
11. Стените Пинархисар и селският замък Чайърдере (Pınarhisar Surları ve Çayırdere Köyü Kalesi) – византийски замък.
12. Люлебургас Сокулу, комплекс Мехмед Паша (Lüleburgaz Sokullu Mehmet Paşa Külliyesi) - построен от Мимар Синан (преди комплекса на Джамята Селимие), в комплекса има джамия, училище, баня, араста и фонтан.

Къркларели – пристанище Игнеада

1. Морски Фар Игнеада (İğneada Deniz Feneri)– фар построен в Лиманкьой, известен като Френския фар.
2. Гробница Лиман Баба (Liman Baba Türbesi)
3. Леярна – Демиркьой Фатих (Demirköy Fatih Demir Dökümhanesi) – известно е, че оръдията изпилвани от Султан Мехмед Фатих по време на завладяването на Истанбул са били отливани в тази леярна за желязо.
4. Село Хамдибей (Hamdibey Köyü) – гръцко село.
5. Крепости и наблюдателни кули, села в близост до Демиркьой.

Къркларели – Визе Кийкьой (Vize – Kiyüköy)

1. Крепост Визе (Vize-Kalesi)- разположена в квартал Мимар Синан- счита се, че крепостта датира от римския период
2. Църква малката Света София (Джамия Гази Сюлейман Паша) (Vize- Küçük Ayasofya Kilisesi (Gazi Süleyman Paşa Camii) - разположена в квартал Мимар Синан църквата е построена по базиличен план през бти век, по време на османския период църквата се ползва като джамия, както и текущо.

3. Визе - Голямата джамийна улица и нейното околно обновяване (Пътят към Малката Света София) (Vize- Büyük Camii Sokak ve Çevresi Yenilenmesi (Küçük Ayasofya'ya giden yol)– археологически обект от 2-ра степен
4. Крепост и крепостни стени Кийкьой (Kıyıköy Kalesi ve Surları) – построени през 60ти век и по-късно възстановени от византийците, за строителство са ползвани изсечени камъни, което е позволило обектът да се запази до наши дни.
5. Визе-Амфитеатър (разкопки в Çömlektepe) (Vize-Anfî Tiyatro (Çömlektepe Kazı Alanı)– единствения амфитеатър в регион Тракия, в могилата са разкрити римска, византийска и османска керамика, стъклени и метални находки, скулптури сценични релефи.
6. Кийкьой (Салмидесос) Манастир Св. Никола (Kıyıköy (Salmidesos)-Aya Nikola Manastırı) – пример за манастир изсечен в скала през 6 век преди Н.Е.
7. Старинни гръцки къщи в центъра на Кийкьой. (Kıyıköy Eski Evleri)

Културни пътища

Виа Диагоналис (Via Diagonalis/Via Militaris) - диагоналният път на културния коридор (свързващ Югоизточна Европа с Азия) минава през територията на трансграничния регион. Този културен коридор е една от най-древните артерии, с континентално, дори от световно значение. Започвайки от Централна Европа към Словения, преминавайки последователно през Хърватия, Босна и Херцеговина, Сърбия, Черна гора, България и Турция, продължавайки към Далечния изток. Многобройните му клонове са от една страна географски обусловени (преминаващи през долините на големи реки, низините между планинските вериги, удобните проходи), стремящи се към протока Босфор.

Via Pontica, е основен културен път, който се простира по западното и южното крайбрежие на Черно море. Той се вие по крайбрежието от живописната делта на Дунав, достигаща до подножието на Кавказ, пресичайки Румъния, България и Турция. По оста на Виа Понтика има следи от праисторически селища - скала Яйлата, светилища и долмени на Странджа, Асаги Пирнар Къркларели, древни градове - Хистрия; Средновековни крепости - Калиакра, Плиска, Преслав. Срещата на различни цивилизации определя и основата на отличителните исторически градове, разпръснат по протежението на културния коридор - Одесос (Варна), Месембрия (Несебър), Аполония Понтика (Созопол), Византия (Иstanbul), Сафранболу, Трапезунт (Трабзон).

Нематериално културно наследство

За Република Турция регистрираните елементи в представителния списък на ЮНЕСКО за нематериалното културно наследство на човечеството са 18. Сред тях са:

- **Фестивалът „Kırkrınar“** в провинция Одрин. „Kırkrınar“ е турски турнир по борба с масло (турски: yağlı güreş). Той се провежда ежегодно, обикновено в края на юни, близо до Одрин от 1360 г. и е един от най-старите фестивали по борба в света.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

- **Прочутото турско кафе** - метод за приготвяне на много фино смляно кафе. Зърната се смилат на много фин прах, който се оставя в кафето при сервиране. Турското кафе се вари в специален съд наречен „cezve“ (джезве) и традиционно се сервира в специален вид малка порцеланова чаша, наречена „kahve fincanı“.
- **Пролетният празник „Hidrellez“**, който се празнува в Одрин и Къркларели. „Hidrellez“ се провежда ежегодно на 6 май, който е признат за пролетен ден или пробуждането на природата. За отбелязване на този повод, се провеждат различни церемонии и ритуали, свързани с природата, гарантиращи благосъстоянието, плодородието и просперитетата на семейството и общността и защитаващи добитъка и културите за предстоящата година.
- **Хартиеният мрамор** също е включен в списъка на ЮНЕСКО за нематериалното културно наследство. Това е метод за дизайн на водна повърхност, който може да произвежда модели, подобни на гладък мрамор или други видове камък. Моделите са резултат от цвят, плаващ върху чиста вода и след това внимателно прехвърлен върху абсорбираща повърхност, като хартия или плат.

Културни дейности и институции

Таблица 2.1.10-4 Брой Културни институции в Р.Турция (година 2018)

Административни единици	Кина		Музеи		Театри		Библиотеки*	
	Брой	Посетители (хиляди)	Брой	Посетители (хиляди)	Брой	Посетители (хиляди)	Брой	Читатели (хиляди)
Провинция Одрин	24	302 171	9	-	9	27 594	11	229 002
Провинция Къркларели	18	237 489	3	-	3	39 750	12	198 603
Р. Турция	2 858	64 772 380	200	-	736	7 841 353	1162	28 242 986

Източник: TÜİK

Обобщение за състоянието на културното наследство:

По отношение на културното наследство териториите в трансграничния регион както в рамките на Р.България, така и в рамките на Р. Турция са изключително богати на разнообразни по рода си културно-исторически ценности обхващащи нематериалното и материалното недвижимо и движимо наследство, които са носители на историческа памет, национална идентичност и имат научна или културна стойност. Особеността на географското положение на този регион, а именно кръстопът между два континента определя

богата културна история и наличието на културно-исторически обекти запазени от най-различни исторически епохи – тракийски, римски, византийски, османски. Това невероятна богатство предопределя изключителния потенциал на трансграничния регион за развитие на алтернативни форми на туризъм.

2.1.11. Състояние по отношение на вредните физични фактори

А. Шум

По отношение на вредните физични фактори, от най-голямо значение за трансграничния регион в обхвата на ПТГС и ТСИМ, е фактора шум.

Автомобилният трафик е основният източник на шумово замърсяване в Европа, като през следващото десетилетие се очаква нивата на шума да се увеличат, както в градските, така и в селските райони, поради развитието на урбанизацията и повишената нужда от мобилност.

За ограничаване на вредното въздействие на шума в околната среда е приета Директива 2002/49/ЕО от 25.06.2002 г. за оценка и управление на шума в околната среда.

И в Република България и в Република Турция е прието законодателство за ограничаване на шума в околната среда.

По-долу е представена информация за състоянието на фактора и основните източници на шум в трансграничния регион в обхвата на ПТГС и ТСИМ.

- **Области Бургас, Ямбол и Хасково (Република България)**

Основните източници на шум на територията на трите области са типичните източници, характерни за съвременните населени места – транспортните потоци на автомобилния и железопътния транспорт, както и локалните източници на шум (промишлени, комунално-битови - работилници, търговски обекти, заведения и др.).

Транспортна инфраструктура

Системата за мобилност, която свързва България с Р Турция, се обслужва най-вече от шосеен транспорт. От значение за постигането на целите и приоритетите на ПТС и ТСИМ са транспортните връзки и свързаност между Република България: 3 NUTS III области: Бургас, Хасково и Ямбол и Република Турция: 2 NUTS III райони (провинции): Одрин и Къркларели.

Състоянието на **транспортната инфраструктура** е описано в **т. 2.1.9 на ДЕО**.

Локални източници на шум

Области Бургас и Ямбол (NUTS III), са разположени в Югоизточния район (NUTS II), статистическа зона Северна и Югоизточна България (NUTS I), а област Хасково (NUTS III) – в Южен централен район район (NUTS II), статистическа зона Югозападна и Южна Централна България (NUTS I).

Икономическото развитие на трите области следва общата динамика на икономическото развитие на Република България. Както и останалите райони от ниво 2, промишлеността заема второ място в секторната икономика.

В сравнителен план от брутна добавена стойност на Югоизточен район, област Бургас е с дял от 41,3%, а област Ямбол с 9%. В Южен централен район област Хасково е с дял 12%.

За трите области е налице трайна тенденция на доминация на сектора „услуги“, като за 2020 година неговия дял в област Бургас е 71 % срещу 25% за сектор „индустрия“ и 4% за аграрния сектор, в област Ямбол - 71 % срещу 25% за сектор „индустрия“ и 4% за аграрния сектор и в област Хасково - 58 % срещу 30% за сектор „индустрия“ и 12% за аграрния сектор. За области Бургас и Ямбол основните производства са от областите – въгледобив и производство на ел.енергия; производство на въоръжение и боеприпаси; на рафинирани нефтопродукти; на електрически съоръжения за двигатели и за превозни средства; производства в областта на хранително-вкусова промишленост; корабостроенето, пътното и гражданското строителство; машиностроенето и металообработката, шивашката промишленост и др. За област Хасково основните производства от сектора са машиностроене, хранително-вкусова промишленост, конфекция и текстил, добив, обогатяване и производство на цветни метали и др.

За област Бургас има издадени 14 комплексни разрешителни: „Лукойл Нефтохим Бургас“ АД; „Бългериън Шугър Къмпани“ ЕООД - гр. Камено; „Регионално депо за неопасни и инертни отпадъци за община Малко Търново“; РДНО за общините Камено, Бургас, Айтос, Карнобат, Несебър, Поморие, Руен, Средец и Сунгурларе; ТЕЦ „Лукойл Енергия и Газ България“ ЕООД; „Керамика Бургас“ АД; „Промет Стиил“ АД; „Кроношпан България“ ЕООД - площадка Бургас; РДНО за общините Созопол, Приморско и Царево в землището на с. Равадиново; „СМА Минерал Бургас Вар“ ЕООД - площадка с. Добромир; „Свинокомплекс Крумово Градище“ АД; „Свинокомплекс Зимен“ АД; „ВИН. С. Индустрийс“ ООД и „Топлофикация – Бургас“ ЕАД.

За област Ямбол има издадени 11 комплексни разрешителни: КС „Странджа“ - с. Горска поляна; КС „Лозенец“ - с. Лозенец; ТЕЦ на „Ямболен“ АД - гр. Ямбол; „Палфингер Продукционстехник България“ ЕООД - с. Тенево, общ. Тунджа; „Керамична къща Стралджа“ ЕООД - гр. Стралджа; РДНО на общините Елхово и Болярово; РДНО от населените места в общини Ямбол, Нова Загора, Тунджа, Сливен и Стралджа; „Е. Миролио“ ЕАД - пл. Ямбол; Градус-1“ ЕООД, с. Зимница; „Градус-1“ ЕООД, птицекомбинат Ямбол - с. Безмер и с. Болярско; „Репродуктор по свиневъдство“ АД, с. Калчево, общ. Тунджа.

За област Хасково има издадени 13 комплексни разрешителни: „Неохим“ АД, гр. Димитровград - площадка "А"; „Неохим“ АД, гр. Димитровград - площадка "В"; ТЕЦ „Марица 3“ АД – гр. Димитровград; Депо за неопасни отпадъци - Сгуроотвал „Горен бюк“ и Сгуроотвал „Галдушки ливади“ на ТЕЦ „МАРИЦА 3“ АД, гр. Димитровград; „ЖЮЛИВ“ ООД, Птицеферма в с. Войводово; ЕТ "Митко Жеков-Д" - Тухлена фабрика, с. Нова Надежда; „ХИДРОЛИА“ АД, гр. София, площадка „ПСОВ – Каменица“ гр. Хасково; РДНО за общините Харманли, Маджарово, Любимец, Тополовград, Симеоновград и Свиленград; РДНО за общините Хасково, Димитровград и Минерални бани; "Ултрамекс" ЕООД – гр.

Хасково; „ГАЛУС” АД – гр.София – площадка с. Войводово; „Каменица” АД, гр.Пловдив – пивоварна гр. Хасково; „Харманлийска Керамика” АД – гр. Харманли.

Промишлеността се развива предимно в индустриалните зони, в непосредствена близост на вход-изходите на населените места, около основните пътни трасета.

Освен промишлените обекти, на територията на населените места има различни локални източници на шум (работилници, търговски обекти, заведения и др.) с ограничен обхват на шумово въздействие.

Обобщени данни за шумовото натоварване в области Бургас, Ямбол и Хасково

Законът за защита от шума в околната среда (ЗЗШОС) и съпътстващата го подзаконова нормативна уредба осигуряват пълно съответствие на българското законодателство с изискванията на Директива 2002/49/ЕО за оценка и управление на шума в околната среда.

Прилагането на Директива 2002/49/ЕО от страна на Република България, е свързано с изработване на Стратегическите шумови карти и планове за действие към тях за:

1. агломерациите с над 250 000 жители;
2. основните пътищата - с трафик над 6 000 000 преминавания годишно;
3. основните железопътни линии - с над 60 000 преминавания годишно;
4. основните летища с над 50 000 самолетодвижения годишно.

В изпълнение изискванията на ЗЗШОС Община Бургас има разработени и одобрени Стратегическа карта за шум в околната среда на агломерация Бургас (актуализация) от 26.09.2017 г. и актуализиран План за действие към Стратегическата карта за шум (СКШ) от 25.09.2018 г. Планът за действие е разработен с цел ограничаване на шума на територията на агломерация Бургас, за районите, където е установено превишение на граничните стойности на нивата на шума, както и запазване стойностите на показателите за шума в околната среда в районите, в които стойностите не са надвишени.

Община Бургас е изградила и експлоатира три общински станции за непрекъснат мониторинг на шума, а Летище Бургас поддържа четири станции за регистриране на шумовите нива.

Агломерации Ямбол и Хасково не попадат като такава в обхвата ЗЗШОС, за които задължително следва да се изготвят СКШ, както и план за действие към тях.

На територията на трите области, в обхвата на ПТГС и ТСИМ, преминават основни пътища (по смисъла на §1, т.10 на ДР на ЗЗШОС "Основен път" е републикански път, през който преминават над 3 милиона моторни превозни средства годишно."), които са включени в Актуализираната стратегическа карта за шум на 1 122,606 км пътни участъци в Р България, през които преминават над 3 милиона моторни превозни средства годишно и Плана за действие към нея, одобрен със Заповед № РД-01-240/27.04.2020 г. на Министъра на здравеопазването.

В изпълнение на изискванията на ЗЗШОС, както и на мерките одобрени в План за действие към СКШ от 2016 г. е изградена и въведена в експлоатация Система за непрекъснат и системен мониторинг на шума – касаещ жилищните зони и/или територии с детски, лечебни, учебни и обществени сгради в близост до основни пътни участъци от Републиканската пътна мрежа. Към системата е осигурен публичен достъп и визуализация на измервателните данни за шум в околната среда за пет броя терминали (<http://api.webnoise.eu/>), от които един е ситуиран на територията на област Бургас - автоматизиран преброителен пункт № 3089 Път II-99, Бургас-Царево, км 15+810 (гр. Черноморец). На територията на области Ямбол и Хасково няма ситуирани терминали от системата за непрекъснат мониторинг.

ЕАОС поддържа база данни NOISE (Noise Observation and Information service for Europe), в която са включени данните от шумовите карти, разработени от страните членки на ЕС. Анализът на данните показва, че за агломерациите в Европа (вкл. България) основен източник на наднормен шум е автомобилният транспорт. В сравнение с автомобилния транспорт, по отношение на шумово въздействие, по-щадящ е железопътният транспорт, тъй като то се появява само при преминаване на отделни влакови композиции. Остарелите ж.п. състави и трасета не позволяват придвижване с висока скорост, което ограничава ефективното масово използване на ж.п. транспорт.

По отношение на шума в околната среда от промишлени източници, съгласно ЗООС РИОСВ извършват превантивен, текущ и последващ контрол върху промишлени инсталации и съоръжения, включително за категориите промишлени дейности по Приложение № 4 към чл.117, ал.1 от ЗООС. Контролните и собствени измервания се извършват от акредитирани лаборатории, като се спазват изискванията на *Методика за определяне на обща звукова мощност, излъчвана в околната среда от промишлено предприятие и определяне нивото на шум в мястото на въздействие*, утвърдена със Заповед № РД-613/08.08.2012 год. на Министъра на околната среда и водите.

По данни от Регионалните доклади за състоянието на околната среда през последната отчетна 2020г. не се наблюдава промяна в акустичната среда на трите области в сравнение с преходните години. Съществуващите промишлени обекти в разглеждания район се намират предимно в обособени промишлени зони и не са източници на наднормен шум за населените места.

Основни източници на шум в урбанизираните територии са средствата за транспорт - леки и товарни автомобили и железопътен транспорт. В България, за мониторинг на шума в населените места функционира *Национална система за мониторинг на шума в урбанизираните територии* към Министерството на здравеопазването. В Наредба №6 от 26.06.2006 г. за *показателите за шум в околната среда, отчитащи степента на дискомфорт през различните части на денонощието, граничните стойности на показателите за шум в околната среда, методите за оценка на стойностите на показателите за шум и вредните ефекти от шума върху здравето на населението*, е

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

определен основния показател за оценка на шумовото въздействие – еквивалентно ниво на шум L_{eq} , dBA за трите периода от денонощието дневен (07,00-19,00 ч.), вечерен (19.00 – 23,00 ч.) , нощен (23.00 – 07.00 ч.).

Граничните стойности на нивото на шум за различните територии и устройствени зони са регламентирани в горесцитираната Наредба № 6 – представени са в следващата таблица:

Таблица 2.1.11.А-1 Гранични стойности за еквивалентни нива на шума в dB(A).

Устройствена зона	Еквивалентно ниво на шум dBA			
	ден	вечер	нощ	24 часа
Жилищни зони и територии	55	50	45	50
Територии подложени на въздействие на интензивен автомобилен трафик	60	55	50	60
Производствено-складови територии и зони	70	70	70	70

Програмата за мониторинг на шум в гр. Бургас включва 37 пункта за наблюдение, като през 2020 г. за всеки от тях е извършено измерване на нивата на шум по график в периода м. септември – м. октомври.

По данни от Доклада с оценка и анализ на шумовото натоварване в наблюдаваните населени места на Регионална здравна инспекция (РЗИ)-Бургас за 2020г., резултатите от проведен мониторинг на пунктовете за контрол на шума за агломерация Бургас, са:

→ Пунктове върху територии, прилежащи към пътни, железопътни и въздушни трасета:

- 14 пункта в територии, подложени на въздействието на интензивен автомобилен трафик - измерените средни нива на звукова мощност през 2020 г. са от 69 до 75 dB/A/, докато през 2019 г. са от 70 до 76 dB/A/;
- 2 пункта, разположени на територии, подложени на въздействието на железопътен транспорт - наблюдава леко завишаване на шума в пункт „Жилищни общестия“ /пост 2/ за 2020г. - 66 dB/A/, в сравнение с 2019г. - 65 dB/A/. Няма промяна в средните нива на шум през настоящата година и предходната в Квартал „ЖП - фондови жилища“ 36 - 66 dB/A/.
- 2 пункта, разположени на територии, подложени на въздействието на авиационен шум - на тези контролни пунктове за 2020г.са измерени еквивалентни нива на шум съответно 64 dB/A/ и 53 dB/A/, докато за 2019г. са съответно 64 dB/A/ и 54 dB/A/. Граничната

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

стойност за тази територия е 65 dB/A, като тенденцията през последните години е занижаване на шумовите нива.

- Пунктове върху територии с промишлени източници на шум – производствено-складови територии и зони - 9 пункта. Измерените средни звукови нива в периода септември - октомври 2020 г. са от 61 dB/A/ до 74 dB/A/, а през 2019 г. от 60 dB/A/ до 74 dB/A/, при норма 70 dB/A/;
- Пунктове върху територии, подлежащи на усилен шумозащита:
- 5 пункта разположени в жилищни зони и територии с неутежнен акустичен режим. В пунктовете от тази група са измерени средни еквивалентни шумови нива от 50 до 64 dB/A/, при от 50 до 64 dB/A/ за 2019 г., при гранична стойност от 55 dB/A/;
- 3 пункта в зони за обществен и индивидуален отдих. Те се намират в парк „Изгрев” до паметника, Морска градина „Казино” и Морска градина „Флора”. Няма промяна в средните еквивалентни шумови нива за 2020 г. - 43 dB/A/, при гранична стойност 45 dB/A/;
- 1 пункт в зона за лечебни заведения. На пункт МБАЛ бул. „Ст. Стамболов” е измерена средна стойност на ниво шум 61 dB/A/, като за 2019 г. е 54 dB/A. Шумовото натоварване в тази зона е завишено в сравнение с миналата година;
- 1 пункт в зона за научно - изследователска дейност. В контролният пункт е установено, леко занижаване в средните стойности на шумовото натоварване за 2020 г. - 43 dB/A/, за 2019 г. - 44 dB/A/. Граничната стойност на нивата на шум в тези зони е 45 dB/A/.

Обобщено от данните от измерванията през 2020г. за гр. Бургас, в съответствие с Наредба №6/26.06.2006г. са констатирани нива на шум в границите на здравните норми в 30% от пунктовете, а в 70% от общия брой контролирани пунктове допустимите шумови нива са превишени, което води до извода, че шумовия фон на гр. Бургас е променлив, без съществени промени в общата тенденция.

Шумовите нива, измерени в пунктовете върху територии, подложени на въздействието на интензивен автомобилен трафик запазват тенденцията да са 9-15 пункта над нормата, с тенденция към занижаване през 2020г., в сравнение с 2019г.

Сравнително благоприятна е акустичната обстановка в пунктове върху територии, подлежащи на усилен шумова защита, със сравнително непроменлива тенденция.

В пунктовете върху територии с промишлени източници на шум – производствено-складови територии и зони, измерените нива на шума са без промяна в тенденцията с 2019г.

Шумовите нива, измерени в пунктовете върху територии, подложени на въздействието на железопътен транспорт и авиационен шум запазват тенденцията да са в нормата, без съществени промени от 2019 година.

По данни от Доклада с анализ и оценка на шумовото натоварване в гр. Ямбол за 2020 г., е извършвано измерване на нивата на шума в общо 15 мониторингови пункта, от които: 3 пункта, разположени в жилищни зони; 3 пункта в централни градски части; 4 пункта в зони с интензивен автомобилен трафик; 2 пункта в промишлено-складови територии и зони; 1

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

пункт в зони за обществен и индивидуален отдих; 1 пункт в зони за лечебни заведения и санаториуми и 1 пункт в тихи зони извън агломерациите.

От анализа на измерените/изчислените шумови нива за 2020г., може да се обобщат следното:

- Най-високи шумовите нива, както и превишение на нормите във всеки един от 4-те контролни пункта, са установени в зоните на интензивен трафик. Превишението на нормите е с около 5 до 11 dB(A).
- В жилищните зони най-високи стойности са отчетени в централната градска част, където са разположени повечето административни институции.
- Високи са нивата на шум в производствено-складовите територии и зони, но не е установено надвишаване на граничните стойности от 70 dB(A). Основния източник на шум в тези зони отново е автомобилния трафик. Влиянието на шумовите емисии е само върху работещите там.
- С по-ниски нива на шум се характеризират зоните за отдих (градските паркове) и пункта, намиращ се до болница «Св. Йоан Рилски». Надвишаването на граничните стойности се дължи отново на натовареността и състоянието на пътните артерии, намиращи се в близост.

Средно измерените и изчислени стойности на еквивалентен шум в 11 пункта не съответстват на граничните стойности на шум, определени в Наредба № 6/ 2006 г., като за сравнение през 2019 г. несъответствия са установени в 10 пункта, а през 2018 г. несъответствия са установени в 9 пункта. Това показва тенденция нарастване на относителният дял на контролните пунктове с превишение на нормите макар и незначително (с 1 пункт на година).

В гр. Хасково се запазва постоянен броя на пунктовете с наднормен шум – 13 бр. и през трите анализирани години. Негативно е обстоятелството, че в 2 от пунктовете шумовото ниво се увеличава и те попадат в най-високият шумов диапазон за страната – 78-82 dB(A).

По данни на НСИ шумовото натоварване в области Бургас, Ямбол и Хасково, отчетено във всички пунктове за регистриране на шума в трите области за периода 2010-2019г., е дадено съответно в Таблицы 2.1.11.А-2, 2.1.11.А-3 и 2.1.11.А-4:

Таблица 2.1.11.А-2 Разпределение на наблюдаваните пунктове според регистрираните шумови нива в Област Бургас 2010 – 2019г.

Година	Наблюдавани пунктове (брой)	Разпределение на наблюдаваните пунктове според регистрираните шумови нива в Област Бургас dB(A)				
		под 58	58-62	63-67	68-72	73-77
2010	37	9	2	1	14	11
2011	37	13	1	-	11	12
2012	37	12	2	-	6	17
2013	37	11	4	-	10	12

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

2014	37	10	5	1	12	9
2015	37	10	2	3	12	10
2016	37	8	3	7	10	9
2017	37	9	3	4	13	8
2018	37	9	4	5	11	8
2019	37	8	3	6	11	9

Таблица 2.1.11.А-3 *Разпределение на наблюдаваните пунктове според регистрираните шумови нива в Област Ямбол 2010 – 2019г.*

Година	Наблюдавани пунктове (брой)	Разпределение на наблюдаваните пунктове според регистрираните шумови нива в Област Ямбол dB(A)				
		под 58	58-62	63-67	68-72	73-77
2010	15	6	2	7	-	-
2011	15	4	3	6	2	-
2012	15	4	2	7	2	-
2013	15	5	4	6	-	-
2014	15	5	6	4	-	-
2015	15	6	4	5	-	-
2016	15	5	5	5	-	-
2017	15	4	2	8	1	-
2018	15	7	3	4	1	-
2019	15	4	5	5	1	-

Таблица 2.1.11.А-4 *Разпределение на наблюдаваните пунктове според регистрираните шумови нива в Област Хасково 2010 – 2019г.*

Година	Наблюдавани пунктове (брой)	Разпределение на наблюдаваните пунктове според регистрираните шумови нива в Област Ямбол dB(A)				
		под 58	58-62	63-67	68-72	73-77
2010	19	4	2	6	5	2
2011	19	4	2	7	5	1
2012	19	4	2	6	6	1
2013	19	4	2	8	4	1
2014	19	3	3	6	7	-

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

2015	19	4	3	9	2	1
2016*	19	5	1	4	2	5
2017	19	4	2	5	6	2
2018	19	4	3	8	4	-
2019	19	5	1	9	4	-

*През 2016г. в два пункта са измерени нива на шума между 78-82 dB(A)

• **Провинции Одрин и Къркларели (Република Турция)**

Основните източници на шум на територията на двете провинции са пътните превозни средства, железопътния трафик и промишлени инсталации, както и локалните източници на шум (промишлени, комунално-битови - работилници, търговски обекти, заведения и др.).

Транспортна инфраструктура

Провинции Лозенград (Къркларели) и Одрин (Едирне), които са в обхвата на ПТГС и ТСИМ, попадат в регион Тракия, който има развита пътна мрежа, свързваща Азия с Европа.

Транспортната инфраструктура е разгледана в **т.2.1.9 на ДЕО**.

В провинциите Одрин и Къркларели няма пристанища с национално и международно значение. По отношение на други транспортни средства зоната за сътрудничество се обслужва от действащото международно гражданско летище и морско пристанище, които са на територията на Р България (град Бургас). Международно летище Истанбул е най-близкото до турската страна на зоната за сътрудничество.

Локални източници на шум

През 2017 г. за **провинция Одрин** дяловете на брутния вътрешен продукт (БВП) на селското стопанство, промишлеността и услугите са съответно 16,60%, 20,70% и 52,30%. Приходите на Одрин са насочени към сектора на услугите, което е с нарастваща тенденция. От друга страна, докато дялът на промишлеността в провинцията има възходяща тенденция, дялът на селското стопанство в БВП показва тенденция към намаляване.

В провинция Одрин няма големи населени места и значителна промишленост, като антропогенният натиск в местната среда се дължи на разширяването на малките населени места, летен туризъм (къмпинг, екстремни спортове) и др. дейности. Поради високото селскостопанско производство в провинцията, там промишлеността се основава на производството и преработката на селскостопански продукти – ориз, брашно, олио, мляко и млечни продукти. В Одрин има две промишлени предприятия в сектора за производство на метали и химически продукти.

През 2017 г. за **провинция Къркларели** дялът на БВП на селското стопанство, промишлеността и услугите е съответно 18,20%, 36,60% и 32,60%. Приходите на Къркларели са насочени към промишлеността и сектора на услугите, които са нарастващи тенденции. От

друга страна, има тенденция към намаляване на дела на селското стопанство в БВП в провинцията.

В провинция Къркларели няма големи населени места и значителна промишленост, като антропогенният натиск в местната среда обикновено се дължи на туризма, къмпинг дейности, летен и морски туризъм и натиск от развитието на водната инфраструктура (язовири).

Промислените съоръжения в **провинция Къркларели** се намират в област Люлебургас (Lüleburgaz) и тези съоръжения работят в сектора на хранително-вкусовата и дървопреработвателната промишленост и производство на мебели.

В трансграничния регион в обхвата на ПТГС и ТСИМ, повечето от МСП работят в сектора на услугите, чийто дял от брутна добавена стойност оформя регионалната специализация, следван от промишлеността и селското стопанство, които само в Одрин и Ямбол имат пропорции над средните за ТГС. По отношение на брутна добавена стойност промишлеността се представя по-активно в провинция Къркларели, докато услугите доминират значително в Бургас и Хасково.

Обобщени данни за шумовото натоварване в провинции Одрин и Къркларели (Република Турция)

Съгласно изискванията на Директива 2002/49/ЕО за оценка и управление на шума в околната среда и Орхуската конвенция, Р Турция предвижда разработването на стратегически карти за шум, показващи нивата на шум за населени места, магистрали, железопътни линии и летища, училищата, болниците и засегнатите хора, изложени на тези нива. Въз основа на резултатите от тези карти се предвижда изготвянето и прилагането на практика на планове за действие за контрол на шума, особено на места, където нивата на излагане на шум в околната среда причиняват вредни ефекти върху човешкото здраве и където е необходимо да не се надвишава нивото на шума в околната среда. Министерството на околната среда и урбанизацията на Република Турция е реализирало проект за изготвяне на инвентаризация на шума, базирана на източници, в 41 провинции. Провинциите Одрин и Къркларели са включени в този проект, но картите на шума не са публично достъпни.

По отношение на шумовото замърсяване, основната цел поставена за провинция Одрин, е *„Да се предотврати шумът и да се предприемат необходимите мерки за защита на тихите райони, за да се защитят спокойствието и спокойствието на хората, физическото и психическото здраве. До 2023 г. е предвидено:*

1. *Цел: Ще се изготвят карти на шума и ще се определи излагането на шум от околната среда.*

2. *Цел: Ще бъдат изготвени планове за действие за борба с шумовото замърсяване.“*

С Наредбата за оценка и управление на шума в околната среда (публикувана в Официален вестник от 04.06.2010 г., номер 27601) на Р Турция, се предвижда предприемането на превантивни мерки за негативните ефекти на шумовото замърсяване

върху спокойствието и комфорта, физическото и психическото здраве на обществото. Наредбата определя и действия за информиране на обществеността за негативните ефекти на шума в околната среда, изграждане на план за действие за предотвратяване и намаляване на високото ниво на шум и за определяне на степента на експозиция съгласно докладите и картите на шума. Съгласно изискванията на законодателството се изготвят планове за действие и одити на осведомеността на населението относно шума. Събитията и оплакванията от шум често се наблюдават през летния туристически сезон. Освен това евентуалното осъществяване на нови дейности (напр. строителство) може да доведе до допълнително шумово замърсяване. В случай, че не се полагат системни усилия ограничаване на рисковете от емисиите на шум от ново планирани дейности и инвестиции, съществуващата негативна тенденция за шумово натоварване на средата е възможно да продължи.

Съгласно Доклада за състоянието на околната среда, за 2019г. в провинция Одрин са получени шест жалби относно емисиите на шум в околната среда. Пет от тези оплаквания са резултат от развлекателни съоръжения, а едно е от промишлен източник. За същият период в провинция Къркларели са получени 19 жалби, като осем от тях се дължат на развлекателни съоръжения, две от промишлени източници, осем от работното място и едно от тези оплаквания се регистрира като други източници.

Жалбите за шум се оценяват от персонала на Екипа за одит на околната среда. При оценката на жалбата се проверява спазването на *Наредбата за оценка и управление на шума в околната среда* (публикувана в Официален вестник от 04.06.2010 г., номер 27601). При контрола на местата за забавление, които излъчват музика, се проверява дали има сертификат за разрешително за музика на живо. Заведенията с разрешителни за музика на живо трябва да отговарят на изискванията на съответното разрешително. При оплаквания от шум на работното място се уведомяват органите на работното място за вземане на съответните мерки в срок според естеството на мярката.

Планираните или непланираните одити се оценяват в рамките на законодателството. Ако се установи превишение на гранични стойности, посочени в наредбата, се прилагат административни санкции.

Б. Вибрации

Вибрациите се делят на вибрации върху цялото тяло (обща вибрация) и вибрации, предавани по системата ръка-рамо (локални вибрации). Граничните стойности за вибрации върху цялото тяло все още не са добре обосновани от гледна точка на вредните им ефекти върху организма.

Вибрациите предавани върху цяло тяло или общите вибрации се дефинират, когато работещият стои, седи или се опира с голяма повърхност от тялото си върху вибриращата основа, седалка или повърхност. Вибрациите върху цяло тяло са механични вибрации, които при предаване на тялото водят до рискове за здравето на работещите - водачите на екскаватори, булдозери, скрепери, самосвали; шофьорите на тирове, автобуси,

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

бетонобъркачки, ватмани; машинисти на локомотиви; трактористи; водачи на самоходни селскостопански машини, на електрокари и др.

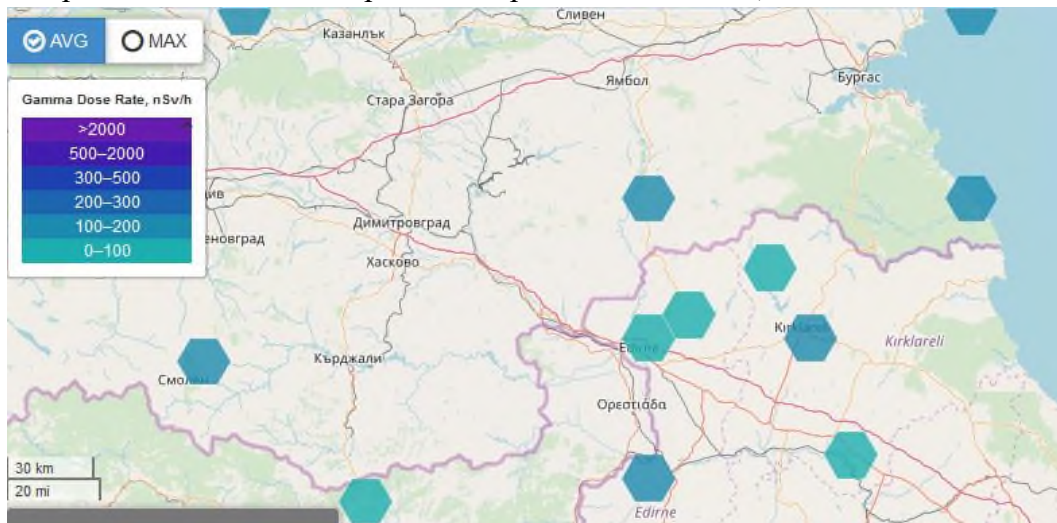
Вибрациите, предавани по системата ръка-рамо или локалните вибрации се дефинират, когато работникът държи вибриращ инструмент и възприемащата повърхност е неговата длан/ръка. Вибрациите ръка-рамо са механични вибрации, които при предаване на системата ръка-рамо, водят до рискове за здравето на работещите с вибриращи ръчните инструменти, с някои видове немеханизирано оборудване, с елементите за управление на машините и оборудване и др. Ръчните ударни, пробивни и режещи инструменти се използват широко в ремонт и строителството (жилищно, пътно) и дърводобива.

Няма данни за идентифицирани проблеми на околната среда от общи вибрации, излъчвани от големи техногенни източници на въздействие в трансграничния район в обхвата на ПТГС и ТСИМ.

В. Йонизиращи лъчения

Не са наблюдавани радиационни параметри, различни от естествените, характерни за разглеждания район. На разглежданата територия няма изградени обекти и други антропогенни източници, явяващи се доказани замърсители, които допринасят за промяна в радиационната обстановка.

Радиационният гама-фон е в границите на характерния естествен-гама фон за региона (съгласно наличните данни в Регионалните доклади за състоянието на околната среда и данните от радиационния мониторинг на Европейска комисия).

Фигура 2.1.11.В-1 Извадка от интерактивната карта за радиационен мониторинг, Европейска комисия⁹³

⁹³ <https://remap.jrc.ec.europa.eu/Simple.aspx>

Г. Нейонизиращи лъчения

Нейонизиращите лъчения са едни от малкото изследвани фактори на средата с неблагоприятно въздействие върху човека и недостатъчно изяснени механизми на биологичните им ефекти. Нейонизиращите лъчения включват голям брой фактори: електростатично поле, постоянно магнитно поле, радиочестотни електромагнитни вълни, лазерни лъчения и др.

През последните години все по-бързо навлизат нови технологии, свързани с излъчване на електромагнитно поле (ЕМП) от различни честотни диапазони, както в работна среда, така и в населените територии. Почти всяка дейност на съвременния човек е свързана с използването на източници на нейонизиращи лъчения: електрически ток, уреди за бита, транспорт, медицина, козметика, комуникационни технологии.

Електромагнитните полета са комбинация от невидими електрически и магнитни полета с различна сила. Те се генерират както от природни явления, така и от човешки дейности главно при употребата на електричество.

По-голямата част от електромагнитните полета, създадени от човека са със специфична честота, която варира от високи радиочестоти (мобилните телефони), през средни честоти (компютърни екрани) до изключително слаби честоти (всички електрическите проводници за високо или ниско напрежение).

За Р Турция няма определени пределно допустими нива на ЕМП. За територията на Р България излъчвателите на енергия на ЕМП (радио- и телевизионни предаватели и ретранслатори, радиолокаторни и навигационни станции и др.) се разполагат така, че напрегнатостта и плътността на мощност на ЕМП в района на населените територии да не превишават пределно допустимите нива, съгласно изискванията на Наредба № 9/1991г. пределно допустими нива на електромагнитни полета в населени територии и определяне на хигиенно-защитни зони около излъчващи обекти, посочени в Таблица 2.1.11.4-1:

Таблица 2.1.11.Г-1 *Пределно допустими нива на напрегнатостта и на плътността на енергийния поток на ЕМП в населена територия*

№	Честотния обхват на излъчвателя	Пределно допустимо ниво
1.	от 30 до 300 kHz	25 V/m
2.	от 0.3 до 3 MHz	15 V/m
3.	от 3 до 30 MHz	10 V/m
4.	от 30 до 300 MHz	3 V/m
5.	от 0.3 до 30 GHz	10 μ W/cm ²

За територията на двете държави няма систематични данни от извършени измервания за стойностите на електромагнитните полета от тези източници и въздействието им върху околната среда. Поради това не може да се даде и съответна оценка за състоянието на ЕМП в околната среда.

Източниците на електромагнитни лъчения, могат да се класифицират, както следва:

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

- радиопредаватели на къси, средни и дълги вълни;
- частни радиостанции на ултракъси вълни (УКВ);
- телевизионни предаватели и ретранслатори;
- подстанции за високо напрежение – открити и закрити;
- електропроводи;
- трафопостове;
- базови централи за мобилни;
- късовълнови и УКВ системи за мобилни комуникации на транспорта, полицията, бърза помощ и др.;
- радарни системи на полицията, авиотранспорта, за телевизионни и други сателитни връзки;
- лични системи за комуникации (радиолюбителски предаватели).

Националният център по общественото здраве и анализи (НЦОЗА) извършва насочени измервания на стойностите на ЕМП в „чувствителни“ райони с наличие на детски градини, училища, болници, места за отдих и почивка, както и в гъсто населени райони с голяма гъстота на излъчващи съоръжения, за целите на попълване на информационната система. НЦОЗА извършва и измервания с мониторингови станции за 24-часов мониторинг, както и със спектрални анализатори за разграничаване на приноса на различните излъчватели в пунктове около „чувствителни“ сгради и райони.

Резултатите от измерванията, извършени от НЦОЗА в почти цялата страна показват, че стойностите на ЕМП не надвишават пределно допустимите нива съгласно изискванията на **Наредба № 9 от 14.05.1991 г. за пределно допустими нива на електромагнитни полета в населени територии и определяне на хигиенно защитни зони около излъчващи обекти**, а именно $10 \mu\text{W}/\text{cm}^2$. Надвишаване на тази стойност се открива при не повече от 3% от измерените стойности.

Информационната система на НЦОЗА е уеб-базирана и дава възможност за пряко наблюдение в Google map на местоположението на източниците по адрес и географски координати, на наличието на измерване, както и на данните от измерванията, сравнени с пределно допустимото ниво. Специализираната част от информационната система е за специалистите и дава информация за техническите характеристики на антените, мястото и начина на монтаж, наличието на измерване, както и протоколи и данни от извършени измервания на обекта. Данните в електронната база данни се попълват от РЗИ след проверка от страна на специалистите от НЦОЗА, както и от измервания и предварителни експертизи по **Наредба № 9 от 14.05.1991 г.**, извършвани от НЦОЗА.

РЗИ, съгласно *Указание за планиране, организиране и отчитане на дейността на РЗИ по опазване на общественото здраве* на Министерство на здравеопазването от 2016 г., извършва мониторинг на излъчващите обекти, вкл. систематичен и насочен контрол на стойностите на ЕМП, като задължението за измерване се отнася до 10% от въведените в експлоатация обекти с обществено предназначение – базови станции за мобилна комуникация на случаен избор, както и в райони на детски градини, училища, болници.

В Република България и Република Турция няма нормативен акт, регламентиращ защитата на населението от нискочестотните електрически и магнитни полета, както и за тези с честота 50 Hz, излъчвани от енергийните системи. Измерените стойности при тези честоти следва да се сравняват с европейската Препоръка 1999/419/ЕК за защита на населението от електромагнитни полета.

По отношение на **магнитните полета в жилищните сгради с вградени трафопостове**, резултатите от измерванията в Република България, са следните:

- Най-неблагоприятни по отношение на въздействието на магнитното поле се оказват трафопостовите, изградени в първи надземни етажи (партерен тип), в някои случаи и тези от пристроен тип. Несъответствията се отнасят главно до шума и вибрациите в помещенията, разположени непосредствено до трафопоста, но се откриват и по-високи стойности на магнитното поле при този тип съоръжения.
- Въпреки, че стойностите на магнитното поле са в границите на хигиенните нормативи за лица с наличие на активни или масивни метални имплантанти (**Препоръка 1999/519/ЕО**), те са сравнително високи по отношение на праговете за канцерогенен ефект, описвани в литературата ($3 \text{ mG} = 0,3 \text{ } \mu\text{T}$).

За състоянието на облъчването на населението от **останалите източници на ЕМЛ**, описани по-горе, няма достатъчно данни от измервания и оценки в двете държави. Може да се обобщи, че:

- Облъчванията с медицински източници на ЕМП могат да бъдат много сериозни и силно превишаващи пределно допустимите нива;
- Облъчванията от клетъчните телефони са с много високи стойности, но са за кратко време. Въпреки това, в много страни се правят изследвания за поглъщането на електромагнитната енергия от мозъчната тъкан и все още не е ясно дали тези телефони нямат вреден ефект поради хроничното, подпрагово въздействие директно върху мозъка;
- Битовите електрически уреди и електрическите инсталации също са голям проблем за населението, особено при неправилно монтиране.
- Може да се прибави тук и риска от останалите излъчватели – радиостанциите на полицията, спешната помощ, транспорта, както и тези за сигурност и за борба против кражби, за които много се говори понастоящем в света и които създават сериозни нива на електромагнитна експозиция върху лицата в близост до излъчвателите.

Обобщение за състоянието по отношение на вредни физични фактори

От вредните физични фактори, най-голямо значение за региона има шумът – повишени стойности се установяват основно в градове, на територията и на двете държави. За българската територия повишените нива на шум се дължат предимно на транспорта. За Република Турция (не са публично достъпни шумовите карти) повишени нива на шум са докладвани за терени в близост до развлекателни съоръжения и производства, съгласно наличните данни.

За останалите вредни физични фактори не са докладвани превишения и проблеми.

2.1.12. Състояние и управление на отпадъците

- **Области Бургас, Ямбол и Хасково (Република България)**

Управлението на отпадъците в Република България, и в частност на територията на Области Бургас, Ямбол и Хасково се осъществява въз основа на специфична нормативна уредба (основни са Закон за управление на отпадъците и подзаконова нормативна база към него, наредби за управление на отпадъците на общинско ниво), Национален план за управление на отпадъците 2021-2028 г. и Общински или регионални (за общините, попадащи в Регионално сдружение за управление на отпадъците) програми за управление на отпадъците.

Състоянието по отношение на управлението на отпадъците в трите области е както следва (изт. *Регионални доклади за състоянието на околната среда на РИОСВ-Бургас, РИОСВ-Стара загора и РИОСВ-Хасково за 2020 г.*; *Национален план за управление на отпадъците*):

Всички общини в обхвата на двете области имат разработени **общински наредби** за управление на отпадъците, и изпълняват **общински или регионални програми за управление на отпадъците**, като в процес на разработване и приемане са програмите за управление на отпадъците за периода след 2020 г.

Общинските програми за управление на отпадъците (ПУО) са един от най-важните инструменти за прилагане законодателството за отпадъците на местно ниво. Те се разработват и изпълняват в съответствие с чл. 52 от ЗУО. Те се разработват и приемат за период, който следва да съвпада с периода на действие на Националния план за управление на отпадъците (НПУО) и в съответствие със структурата, целите и предвижданията на НПУО. Тези програми са неразделна част от общинските програми за околна среда по чл. 79 от ЗООС.

Съвременната концепция за управление на отпадъците е насочена към ресурсна ефективност, насочена към предотвратяване на образуването на отпадъци, насърчаване на повторната употреба и оползотворяването чрез рециклиране, регенериране или друг процес на извличане на вторични суровини, обезвреждане и безопасно съхраняване на отпадъците, увеличаване на отговорността на производителите.

По данни от *НПВО 2021-2028г.* В състава на образуваните битови отпадъци биоразградимите представляват 36%, биологичните са 25%, а рециклируемите фракции от хартия и картон, пластмаса, стъкло и метали – 27,5%.

На територията на всяка една от трите области действа съответно Регионално сдружение за управление на отпадъците.

Битови отпадъци

В състава на образуваните битови отпадъци в страната биоразградимите представляват 36%, биологичните са 25%, а рециклируемите фракции от хартия и картон, пластмаса, стъкло и метали – 27,5%.

Политиката за управление на битовите отпадъци в разглежданите области е изцяло съобразена с държавната такава по управление на отпадъците е насочена към устойчиви от екологична и икономическа гледна точка технологии, при които от битовите отпадъци да се отделя всичко, което може да се оползотвори и рециклира, за да се превърне в енергия, в суровина за индустрията, в тор за растенията, а в новоизградените регионални депа да се депонират минимални количества отпадък.

През последните години се отчита тенденция на постоянен ръст на дела на рециклираните битови отпадъци от 19,4% през 2008 г. до 31,5% през 2018 г.

Обезвреждането на битовите отпадъци се извършва в съответствие с изискванията на европейското и националното законодателство.

→ За **област Бургас** през 2020г. в експлоатация са налични и функциониращи 3 регионални депа за неопасни отпадъци и 4 претоварни станции в редовна експлоатация, като са въведени системи за събиране и транспортиране на битовите отпадъци на 100% обхванато население. На всяко от тях функционират сепариращи инсталации и битовите отпадъци се депонират на тях след предварително сепариране. На територията на регионално депо за неопасни отпадъци Братово в област Бургас е налице компостираща инсталация, която е в експлоатация. На нея постъпват „зелените“ отпадъци от обществените паркове, гробища, крайпътни насаждения и се произвежда чист компост.

За обезвреждане на битовите отпадъци, депонирани на регионално депо Созопол е изграден и функционира общински център за разделно събиране и съхраняване на опасни битови отпадъци в община Созопол (през 2020 г. сепариращата инсталация на депото не е работила).

Като надграждане на системите за управление на отпадъците в област Бургас е започнало изграждането на подземни контейнери за разделно събиране на отпадъци и битови отпадъци с инсталирани системи за видеонаблюдение.

→ В **област Ямбол** функционира регионално депо за неопасни отпадъци и в експлоатация е и претоварна станция. И тук 100% % от населението е обхванато в организирана система за събиране и транспортиране на битовите отпадъци. Липсват

площадки за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата, в т.ч. едрогабаритни отпадъци, опасни отпадъци.

→ На територията на **област Хасково** има действащи две съоръжения за обезвреждане на твърди битови отпадъци. На депото до с.Гарваново, общ. Хасково функционират съоръжения за компостиране на „зелени“ отпадъци и инсталация за сепариране на битовите отпадъци с производство на RDF - гориво от отпадъци. На територията на депото за твърди битови отпадъци гр. Харманли също има сепарираща инсталация за битови отпадъци.

През 2020 г. общините Харманли и Свиленград завършиха строително ремонтните дейности по проект “Изграждане на общинско съоръжение за компостиране на зелени и биоразградими отпадъци“ по Процедура № BG16M10P002-2.005 “Проектиране и изграждане на компостиращи инсталации за разделно събрани зелени и/или биоразградими отпадъци“ по приоритетна ос „Отпадъци“ на оперативна програма „Околна среда 2014-2020“. Предвидено е, инсталацията за компостиране на зелени и биоразградими отпадъци да работи през 2021 год.

С функционирането на посочените по-горе обекти се осигурява обезвреждане на битовите отпадъци в съответствие с изискванията на Директива 1999/31/ЕС и националното законодателство.

В резултат на предприетите мерки се наблюдава и се очаква в по-голяма степен намаляване на депонираните количества битови отпадъци.

За общинските депа за неопасни отпадъци, за които има издадени през 2015г. заповеди за преустановяване на експлоатацията, и на които не е извършена рекултивация, е извършен контрол по спазване на забраната за депониране на отпадъци.

С цел постигане на по-високи екологосъобразни резултати от компетентните органи се извършва контрол по задълженията на общините в областта на разделното събиране на отпадъци и поетапно постигане на целите за рециклиране и оползотворяване на битовите отпадъци.

Общото количество на образуваните битови отпадъци следва тенденция към трайно намаление, като за периода 2008-2018 г. намалението е с около 36%. Съществено намаляват и количествата на депонираните битови отпадъци и на директно депонираните битови отпадъци.

По отношение на рециклираните битови отпадъци се отчита тенденция на постоянен ръст - от 19,4% през 2008 г. до 31,5% през 2018 г.

Работещите съоръжения за оползотворяване на отпадъци на територията на областите са -Бургас - 72, Хасково - 20, Ямбол – под 10.

Масово разпространени отпадъци

Съгласно ЗУО лицата, пускащи на пазара продукти, след употребата на които се образуват масово разпространени отпадъци отговарят за разделното им събиране и третиране, както и за постигане на съответните цели за разделно събиране, повторна

употреба, рециклиране и/или оползотворяване. Тези лица изпълняват горесцитираните задължения индивидуално или чрез колективни системи, представлявани от организация по оползотворяване.

Във връзка с масовото разпространяване на отпадъци се осъществява контрол над всички заложен в плана за контролната дейност обекти, явяващи се лица пукащи на вътрешен пазар продукти след употребата, на които се образуват масово разпространени отпадъци.

В някои общини при възможност някои от отпадъците се събират по предварителна заявка на гражданите или кампанийно. Налични са съдове за разделно събиране на негодни за употреба батерии и акумулатори - разположени са на определените от кмета на общината места. Събирането и извозването на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване се извършва от мобилни екипи целогодишно.

В общинските наредби по управление на отпадъците е конкретизиран начина за предаването на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти от граждани и фирми на територията на общините. Някои от Общините са сключили договори с организации по оползотворяване на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти за създаване на система за разделно събиране и оползотворяване на отработени масла или с лица притежаващи документ по чл. 35 от Закона за управление на отпадъците.

Въведени системи за разделно събиране на отпадъци от опаковки по общини.

Състоянието за **разделно събиране на отпадъци** е, както следва:

Въпреки изискването населени места **над 5000** жители да организират разделно събиране на **отпадъците от опаковки**. Община Малко Търново включват населени места с население по-малко от 5000 жители, но въпреки това е изградила 9 броя площадки с по 3 контейнера за разделно събиране на отпадъци от опаковки и от бита. Сепарирането на отпадъците се извършва на претоварни станции. Община Малко Търново сама обслужва въведената си система, а сепарирането на отпадъците се извършва на Регионалното депо за неопасни отпадъци.

На територията на област Бургас се реализира се и проект „Доставка на Мобилни центрове за разделно събиране на отпадъци от домакинствата с електронно отчитане на предадените количества“. Извършва се разделно събиране на отпадъци от метал, стъкло, хартия, пластмаса, опасни отпадъци от бита, акумулатори и батерии, луминисцентни лампи, излязло от употреба електрическо и електронно оборудване, лекарства с изтекъл срок, текстилни отпадъци, пържилна мазнина, флакони със сгъстени газове, тонер касети.

На територията на област Бургас се изпълнява проект „Изграждане на анаеробна инсталация и разделно събиране на биоразградими отпадъци на територията на регион Бургас“ по Оперативна програма „Околна среда 2014-2020“.

Общини и в областите Бургас имат сключени договори с Организации по оползотворяване на негодни за употреба батерии и акумулатори, Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване, Излезли от употреба моторни превозни средства,

излезли от употреба гуми или с лица притежаващи документ по чл. 35 от Закона за управление на отпадъците.

В общини Хасково, Димитровград, Свиленград, Любимец, Момчилград и Кърджали са изградени и функционират системи за разделно събиране на отпадъци от опаковки на база сключени договори с организации по оползотворяване. Община Харманли е въвела самостоятелна система за разделно събиране на битови отпадъци и отпадъци от опаковки от населението. Все още две по - малки общини с населени места над 5000 жители не са въвели системи за разделно събиране на отпадъците. Системи за разделно събиране на другите групи масово разпространени отпадъци (излезли от употреба моторни превозни средства, излязло от употреба електрическо и електронно оборудване, негодни за употреба батерии и акумулатори) не са изградени от общините, като функциите им сега се изпълняват от бизнеса. Всяко дружество, изградило съответната площадка за третиране на тези отпадъчни потоци само решава, дали да сключи договор с някоя от организациите по оползотворяване или директно с лица, извършващи крайното оползотворяване /обезвреждане на отпадъците.

Нерегламентирани замърсявания с отпадъци

Проблем с нерегламентирани сметища съществува в някои от населените места и землищата им, като от съответните компетентни органи са съставени необходимите актове и са взети законови мерки от страна на местните власти.

Липсата на депа за строителни отпадъци води до неконтролирано изхвърляне на строителни отпадъци от граждани и фирми, формиране на нерегламентирани сметища главно на входовете и изходите на населените места, както и замърсяване на зелените площи в самите населени места.

Строителни отпадъци

Строителните отпадъци са със сравнително малък относителен дял от образуваните производствени отпадъци – около 6,6%.

В последните години се наблюдават положителни тенденции за нарастване на относителния дял на оползотворените спрямо обезвредените строителни отпадъци.

Налично е общо и специфично законодателство, а също така и стратегически план за управление на строителните отпадъци, като са поставени конкретни количествени цели за поэтапно достигане до 2020 г. на подготовка за повторна употреба, рециклиране и оползотворяване.

Генерираните строителни отпадъци в Бургаска област се обезвреждат на територията депа за инертни отпадъци, като за целта се ползват мобилни роторни трошачки находящи се на територията на претоварни станции.

На територията на области Ямбол и Хасково няма изградени съоръжения за третиране на строителни отпадъци. Генерираните такива се депонират на места, определени от кметовете на общините.

Производствени и опасни отпадъци

През 2020 г. продължи работата по привеждане в съответствие с нормативните изисквания третирането на опасни отпадъци. Екологосъобразното управление на опасните, в т.ч. и болнични отпадъците е постигнато чрез прекратяване на незаконното им приемане, доставка и обработка.

За обектите при чиято дейност се образуват производствени отпадъци, приоритет е предотвратяването или намаляването на количеството им, оползотворяването на отпадъците чрез рециклиране, повторното използване и/или извличане на вторични суровини и енергия. В случай на невъзможност за тяхното предотвратяване, намаляване и/или оползотворяване като краен вариант се прилага екологосъобразно обезвреждане (чрез предаването им за изгаряне или депониране).

На територията на област Хасково от производства се генерират предимно следните отпадъци - стружки и изрезки от черни и цветни метали, каучукови и пластмасови отпадъци, отпадъчни бои и лакове, смазвачи и охлаждащи течности, отработени масла, утайки, опаковки и др. осигурени с подходящи съдове/контейнери за съхранението им. Всички генериращи ги дружества имат сключени договори за предаване на образуваните отпадъци за транспортиране и/или третиране на лица, притежаващи необходимите документи по Закона за управление на отпадъците.

В периода 2008-2018 г. се наблюдава тенденция на увеличаване на количеството на образуваните производствени отпадъци въпреки колебанията в някои от годините, като нарастването през 2018 г. спрямо 2008 г. е с 35%, а количествата на образуваните опасни отпадъци бележат значителен спад.

На първо място за производствените отпадъци е „Производство и разпределение на енергия и горива“, чийто дял съставлява 56,7% от общо образуваните производствени отпадъци за периода 2013-2018 г.

За същия период предадените за оползотворяване производствени отпадъци представляват 23,2% от общо образуваните производствени отпадъци за периода, а отпадъците, предадени за обезвреждане – 49,1% от образуваните производствени отпадъци. За разлика от предадените за оползотворяване производствени отпадъци, чиито количества намаляват в разглеждания период, количествата на предадените за обезвреждане производствени отпадъци се увеличават с близо 50% от 2013 г. до 2018 г.

От образуваните опасни отпадъци за 2018 г., с най-голям дял (75.9%) са образуваните опасни отпадъци от преработващата промишленост.

За периода 2013-2018 г. са предадени за оползотворяване над 11% от образуваните опасни отпадъци, като над 50% от предадените за оползотворяване опасни отпадъци са с източник преработващата промишленост.

Опасните отпадъци се предават за последващо третиране съгласно Закона за управление на отпадъците. На територията на разглежданите области няма съоръжения за обезвреждане на опасни отпадъци.

Като сериозен напредък при управление на отпадъците за разглежданите области се отчитат:

- разширена система за разделно събиране на масово разпространени отпадъци в общините;
- увеличен е броят на отпадъците, които се предават за рециклиране и оползотворяване - метални отпадъци, отработени масла, хартиени, пластмасови и стъклени опаковки;
- подобрена е отчетността за дейностите с отпадъци.

Констатираните проблеми, за които все още няма резултатни решения:

- Третирането на утайките от ПСОВ (които се увеличават ежегодно) - недостатъчен е интересът по отношение тяхното използване в земеделието и за рекултивация на нарушени терени. Регионалните депа за неопасни отпадъци ограничават тяхното обезвреждане чрез депониране и на практика тези отпадъци трябва да се съхраняват на местата на тяхното образуване, което пък се ограничава от липсата на подходящи съоръжения и площадки (най-вече за новоизградените). Необходимо е в общинските програми за управление на отпадъците да се заложат мерки относно управлението на този поток отпадъци, съобръзани с националната стратегия за управление на утайки от ПСОВ.
- Като основен проблем с отпадъци все още стои невъведена система за разделно събиране на биоразградимите отпадъци, както и липса на съоръжения за третиране на биоразградимите отпадъци, третирането на излезли от употреба гуми.
- Няма съоръжения за обезвреждане на някои видове опасни отпадъци или крайното им депониране на територията, на която се генерират и най-често те се изнасят за третиране извън страната;
- Все още има наличие на нерегламентирани сметища;
- Създават се проблеми в докладването, обработката и анализа на информацията за управлението на отпадъците. Твърде усложнена е системата от годишни отчети, която създава условия за грешки от различно естество, която е основа за анализ на състоянието по управлението на отпадъците;
- Не всички общини са въвели системи за управление на специфични потоци отпадъци в съответствие в изискванията на националното законодателство – негодни за употреба батерии и акумулатори, излезли от употреба моторни превозни средства, отработени масла, биоотпадъци от поддържане на обществени площи, паркове и градини, както и отпадъците от зелените площи към търговски обекти, производствени, стопански и административни сгради.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

• **Провинции Одрин и Къркларели (Република Турция)**

Турското законодателство и политика в областта на управлението на отпадъците са изготвени в съответствие с процеса на хармонизация с правото на Европейския съюз. В този контекст, въз основа на Закона за околната среда, бр. 2872 са адаптирани няколко наредби, регулиращи различни категории отпадъци като битови отпадъци, изкопана почва, строителни отпадъци и отпадъци от разрушаване, медицински отпадъци, опасни отпадъци, отпадъци от опаковки, негодни за употреба батерии и акумулатори, отработени растителни масла, излязло от употреба електрическо и електронни оборудване, отработени масла и излезли от употреба моторни превозни средства и др. Законодателството е съобразено с Рамковата директива за отпадъците.

Съгласно чл.11 от Закона за околната среда No2872 отговорността за управлението на битовите отпадъци е на общините.

Към настоящия момент действащ е *Националния план за управление на отпадъците за периода 2016-2023 г.*, като за провинции Одрин и Къркларели са разработени и *Планове за нулеви отпадъци за периода 2020-2024 г.* За провинция Одрин се прилага и *План за управление на медицински отпадъци.*

Битови отпадъци

Съгласно 6th *State of Environment Report of Turkey, 2020* съставът на битовите отпадъци на страната е следният:

Фигура 2.1.12-1 Състав на битовите отпадъци в Република Турция

Средното количество битови отпадъци на глава от населението генерирано в провинции Одрин и Къркларели е по-високо от средното за страната.

Към 2020 г. вече 82,5% от населението на страната е обхванато от системите за депониране и рециклиране на битови отпадъци. Всички събрани отпадъци се транспортират

до съоръженията за обезвреждане, като преди това се отделя рециклируемата фракция, отделно се третира биоразградимата фракция, отделят се отпадъците, негодни за депониране – предават се за подходящо третиране. По този начин се намалява количеството отпадък за депониране.

В **провинция Одрин** средното количество отпадъци на глава от населението постепенно намалява през периода 2012-2018 г. Процентът на населението, ползващо се от услуги свързани с управление на отпадъците за 2018 г. е 93% в Турция, 77% за провинция Одрин и 81% за провинция Къркларели. В **провинция Одрин** има три общински съюза/асоциации – EDİKAB (депо за отпадъци от три зони – Меркез, Сююлоглу и Лалапаша), GÜNEKAB (депо за отпадъци и съоръжение за обезвреждане на медицински отпадъци за зони Кешан, Ипсала и Енез) и OREKAB (ще предоставя услуги за зони Узункопру и Мерич, но все още не е започнала работа).

Съгласно *EDİRNE İLİ 2019 YILI ÇEVRE DURUM RAPORU/Доклада за състояние на околната среда в провинция Одрин за 2019 г.* към края на 2019 г. в провинцията все още не е изграден център за събиране на отпадъци, не е въведена система за управление „нулеви отпадъци“, но в информационната система за „нулеви отпадъци“ са се регистрирали 161 институции. Все още няма изградена компостиращи инсталации.

В **провинция Къркларели** е изградено модерно депо за битови отпадъци, което се оперира от асоциация на местните власти в Къркларели KIRK-KAB. Проектът е разделен на няколко лота, като е изпълнен първи от тях. Предвидено е и съоръжение за предварителна обработка за намаляване на биоразградимите отпадъци, както и проект за утилизация на биогаза.

Другата асоциация в провинцията KIRK-KAP е създадена през 2018 г. Към момента общините от нея продължават да депонират отпадъци на общински депа, изградени преди години и непокриващи настоящите нормативни изисквания.

Към момента провинцията не разполага с център за събиране на отпадъци.

Въведена е в действие системата за нулево управление на отпадъците. На територията на провинцията няма изградена инсталация за компостиране,

Според проучването за степента на рециклиране на битови отпадъци, проведено от Регионалния екологичен център през 2016 г., едва 3% от битовите отпадъци в провинции Одрин и Киркларели се рециклират, Анкара е с най-висок процент за Р. Турция - 53%.

В провинция Одрин има изградени 11 съоръжения за третиране за отпадъци, докато за провинция Къркларели този брой е 25, едно от които е Инсталация за рециклиране на неопасни отпадъци. И за двете провинции най-широко застъпени са лицензираните инсталации за събиране и рециклиране на отпадъци от опаковки.

И за двете провинции има разработени и се прилагат Планове за нулеви отпадъци. В провинция Одрин има разработен и план за управление на медицински отпадъци.

По отношение на отпадъците от опаковки целите са за постигане на степен на рециклиране 60% за стъклените, пластмасовите, металните и хартиени/картонени опаковки и 15% за опаковките от дърво.

Специфични отпадъци

Под тази група отпадъци в Националния план за управление на отпадъците се разглеждат отпадъците от растителни масла, отпадъчни масла, индустриални масла, батерии, акумулатори, излезли от употреба гуми, отпадъци от електронно оборудване/скрап, изкопани почви и строителни отпадъци, биомаса от горското стопанство, биомаса от земеделието, излезли от употреба МПС.

По отношение на излезлите от употреба гуми като методи за третиране се прилагат рециклирането и изгарянето в циментови заводи, с висок превес на дяла на рециклиране.

Създадена е организация на места за разделно събиране на негодните за употреба батерии. Налични са съоръжения за третирането им чрез обезвреждане и оползотворяване - извличане на оловото.

Производителите са отговорни за събирането, транспортирането, оползотворяване и обезвреждане на индустриалните отпадъчни и моторни масла. Налична е частна компания за изпълнение на тези дейности, която разполага със съоръжения за третиране.

Частично разделно се събират и отпадъчните растителни масла.

Излезлите от употреба моторни превозни средства се рециклират до степен от около 90% в седем предприятия за третиране и над 117 площадки за временно съхранение.

Налични за голям брой съоръжения в страната за приемане и рециклиране на отпадъци от електрическо и електронно оборудване.

Състоянието за разделно събиране на отпадъци е, както следва:

Съгласно *Планове-нулеви отпадъци на провинция Одрин и на провинция Къркларели* все още не е уредено разделното събиране на отпадъци при източника на образуване. В различните административни деления на провинцията е достигнат различен етап на разделното събиране на отпадъци от опаковки, негодни за употреба батерии и акумулатори, отпадъчни растителни масла, излязло от употреба електрическо и електронно оборудване, излезли от употреба гуми.

Нерегламентирани замърсявания с отпадъци

Към момента са изградени и са в процес на изграждане и експлоатация нови депа като интегрирани съоръжения за управление на битови отпадъци, отговарящи на нормативните изисквания, с което се разрешава проблема за нерегламентирано изхвърляне на отпадъците на неорганизирани сметища през предходните години. Продължават дейностите по рехабилитация на стари сметища.

Строителни отпадъци, в т.ч. изкопани почви

Управлението на тези отпадъци е регламентирано с разпоредбите на Закон № 5216 за метрополисните общини и подзаконов нормативен акт за контрол отпадъците от изкопана почва и строителните отпадъци при изкопни работи, строителство и събаряне. Кметовете на общините са оправомощени за извършване на контрола и налагането на наказания за събиране, временно съхранение, транспортиране и третиране на такива отпадъци.

Производствени и опасни отпадъци

За последните години се наблюдава тенденция за увеличаване и на опасните отпадъци. Съгласно статистическите данни 73% от генерираните опасни отпадъци се оползотворяват и 22% се депонират или изгарят (действащи са 4 инсинератора за индустриални отпадъци – един от тях е разположен в Текирдаг). Почти половината циментови заводи в страната са с налични лицензи за приемане на различни видове опасни отпадъци. Налични са и 8 контролирани депа за индустриални отпадъци в страната. Съгласно Националния план за управление на отпадъците е необходимо изграждане на три нови инсинератора за опасни отпадъци в близост до индустриалните центрове на региони Мармара, Егейски и Медитерански. Налични са 3 специализирани инсинератора за медицински отпадъци на територията на страната.

Констатирани проблеми, за които все още няма резултатни решения:

- ограничени финансови ресурси, които не позволяват осигуряването на нужния бюджет и липса на финансови стимули за технологични инвестиции;
- липса на достатъчна обществена ангажираност и разбиране на необходимостта от адекватно управление на отпадъците от страна на обществото;
- липса на специализирани съдове за разделно събиране на конкретни видове отпадъци и неправилно използване на наличните съдове за разделно събиране на рециклируеми отпадъци;
- необходимост от спешно повишаване на ефективността на събиране и подходящо третиране на опасни отпадъци;

Обобщение за състоянието по отношение на отпадъците:

За територията в обхвата на Република България: основен начин на третиране на смесените битови отпадъци е депонирането, като се отбелязват положителни тенденции за намаляване на количествата депонирани отпадъци с въвеждането на инсталации за предварително третиране. Основни проблеми са липсата на инсталации и съоръжения за оползотворяване на строителни отпадъци и нерегламентираното изхвърляне на битови и строителни отпадъци.

За територията в обхвата на Република Турция: основен проблем са ограничени финансови ресурси, които не позволяват осигуряването на нужния бюджет и липса на финансови стимули за технологични инвестиции. Продължава използването на стари

общински сметища, които не отговарят на нормативните изисквания. Предприети са действия за доразвиване на системата за управление на отпадъци в съответствие с йерархията за управлението им, и за повишаване на информираността и ангажираността на обществото по проблемите с управление на отпадъците.

2.1.13. Опасни химични вещества и риск от големи аварии

• Области Бургас, Ямбол и Хасково (Република България)

На територията на трите области в обхвата на ПТГС и ТСИМ се намират 19 съществуващи предприятия, попадащи в обхвата на глава седма, раздел първи от ЗООС (съгласно Публичния регистър по чл.111, ал.1, т.6 от ЗООС⁹⁴), от които 9 с висок и 10 с нисък рисков потенциал от възникване на голяма авария:

- *Пристанищен терминал Бургас Изток - 2, площадка Буферен склад за течни горива - Висок рисков потенциал*
- *ДЕСПРЕД Складова база - Нисък рисков потенциал*
- *Площадка - модулна инсталация за рециклиране на отработени катализатори чрез пиролиза - Висок рисков потенциал (не е изградено)*
- *ЛУКОЙЛ Нефтохим Бургас АД - Основна площадка - Висок рисков потенциал*
- *Пласментно-снабдителна база Карнобат /ПСБ Карнобат/ - Висок рисков потенциал*

- *Пристанищен терминал Росенец - Висок рисков потенциал*
- *ПСПВ Камчия - Нисък рисков потенциал*
- *Пълначен завод за пропан-бутан, гр.Камено - Нисък рисков потенциал*
- *Склад за съхранение на взривни вещества, оръжии, боеприпаси и пиротехнически изделия, гр.Бургас - Висок рисков потенциал*
- *Складова база за съхранение на пропан-бутан и дизелово гориво, гр.Бургас - Висок рисков потенциал*
- *Топлофикация – Бургас - Нисък рисков потенциал*
- *Фабрика ТЕКОМ, гр.Бургас - Нисък рисков потенциал*
- *Летище Бургас - Нисък рисков потенциал*
- *Инсталация за екстрахиране на маслодайни култури, клон Калчево - с.Калчево - Нисък рисков потенциал*
- *Склад за съхранение на взривни вещества, с.Каменец, общ. Стралджа - Нисък рисков потенциал*
- *Палфингер Продукционстехник България ЕООД, с.Тенево - Висок рисков потенциал*

- *Производствена и складова база Стралджа Мараш, гр.Стралджа - Нисък рисков потенциал*
- *ХЕС АД - гр.Ямбол - Нисък рисков потенциал*
- *Неохим АД - Висок рисков потенциал.*

⁹⁴ <https://public-seveso.moew.government.bg/enterprises>

- **Провинции Одрин и Къркларели (Република Турция)**

В рамките на информационната система за околна среда към Министерство на околната среда и урбанизацията на Република Турция е внедрена системата за уведомяване ВЕКРА, в която организациите, притежаващи опасни вещества, изброени в приложението на *Наредбата за предотвратяване на големи производствени аварии и намаляване на последиците от тях*, декларират веществата, с които разполагат и техните количества.

За 2019 г. в провинция Одрин няма такива предприятия, докато в провинция Къркларели са 6 – 3 с нисък и 3 с висок рисков потенциал.

Информацията за местоположението и параметрите на съоръжения с нисък и висок рисков потенциал от възникване на голяма авария не е публична.

През 2012 г. между правителствата на Република България и Република Турция е подписано споразумение за сътрудничество в областта на готовността и реагирането при извънредни ситуации.

Обобщение за състоянието по отношение на опасните химични вещества и риска от големи аварии:

В трансграничния район, предмет на ПТГС и ТСИМ са налични съществуващи предприятия с нисък и висок рисков потенциал от възникване на голяма авария.

При реализиране на дейности и мерки по ПТГС и ТСИМ, свързани със строителство на обекти и инфраструктура е необходимо да се съобразят съществуващите в района предприятия, извършващи дейности по съхранение/производство/употреба на опасни химични вещества и смеси в количества, които създават риск от големи аварии.

2.1.14. Здравно състояние на населението

А. Здравно-демографска характеристика на населението

Целта на специализираното изследване, представено в настоящата подточка, е проучване на здравното състояние на населението от трансграничния регион с оглед на оценка на наличие или отсъствие на детерминиращи рискови фактори на околната среда.

Обект на проучването са населението на съответните области и провинции и цялата страна посредством сравнителен анализ.

Единици за наблюдение:

- логическа единица за наблюдение – жителите на области Бургас, Ямбол и Хасково на територията на Република България и жителите на провинции Одрин и Къркларели на територията на Република Турция;
 - техническа единица за наблюдение – околната среда, включително факторите и параметрите на съответните области и провинции
- **Области Бургас, Ямбол и Хасково (Република България)**

Демографски показатели

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Населението в трите български области представлява 10,82% от цялото българско население и 49,51% от населението в обхвата на ПТГС и ТСИМ. Плътноста на населението в Република България е 44 души/км².

Област Бургас е най-голямата по площ българска област, разположена на площ от 7748,1 км². Включва 13 общини (като са предприети действия за отделяне на самостоятелна 14-та община Обзор от обхвата на община Несебър). Средната гъстота на населението е 53,7 души/км².

Област Ямбол заема площ от 3335,5 км² и включва 5 общини. Средната гъстота на населението е 37,1 души/км².

Област Хасково заема площ от 5543 км² и се състои от 11 общини, при средна гъстота на населението 44,4 души/км².

Численост на населението

Населението в трите български области представлява 10,82% от цялото българско население и 49,51% от населението в обхвата на ПТГС и ТСИМ.

И за трите области се наблюдава характерната и за страната тенденция за намаляване на населението, като единствено за област Бургас през 2020 г. населението нараства.

Относителният дял на мъжете спрямо жените се запазва постоянен, с лек превес на жените, като за областите е почти идентичен със средния за страната.

По отношение на разпределението между градско и селско население и в трите области преобладава градското население, като най-голям е процентът на селско население в област Ямбол. Селското население е най-малко в област Бургас.

Таблица 2.1.14-1 Данни за населението, НСИ

Статистически район	Година	Общо, бр.	Отн. дял мъже, %	Отн. дял жени, %	Отн. дял в градове, %	Отн. дял в села, %
България	2018	7 000 039	48,5	51,5	73,7	26,3
	2019	6 951 482	48,5	51,5	73,7	26,3
	2020	6 916 548	48,4	51,6	72,9	27,1
Област Бургас	2018	410 331	48,4	51,6	76,4	23,6
	2019	409 265	48,3	51,7	76,5	23,5
	2020	409 750	48,2	51,8	76,0	24,0
Област Ямбол	2018	118 897	48,9	51,1	70,7	29,3
	2019	117 335	48,9	51,1	70,8	29,2
	2020	116 486	48,7	51,3	68,8	31,2
Област Хасково	2018	228 141	48,8	51,2	72,5	27,5
	2019	225 317	48,8	51,2	72,2	27,8
	2020	223 625	48,8	51,2	71,9	28,1

Възрастовата структура на населението на трите области е представено в следващата таблица:

Таблица 2.1.14-2 Възрастова структура на населението, НСИ

Статистически район	Година	Общ брой	% от общото население		
			0-17	18-59	60+
България	2018	7 000 039	15,2	60	24,8
	2019	6 951 482	15,3	59,8	24,9
	2020	6 916 548	15,4	59,8	24,8
Област Бургас	2018	410 331	16,6	60,5	22,9
	2019	409 265	16,6	60,2	23,2
	2020	409 750	16,5	60,1	23,4
Област Ямбол	2018	118 897	16	56,2	27,8
	2019	117 335	16,1	56	27,9
	2020	116 486	16,2	56,1	27,7
Област Хасково	2018	228 141	15,5	58,3	26,2
	2019	225 317	15,5	57,9	26,6
	2020	223 625	15,5	57,9	26,6

Населението в трудоспособна възраст е макар и незначително по-високо от средното за страната единствено за област Бургас, а в останалите две области е по-ниско като стойности. И в трети области, както и в страната трудоспособното население като цяло намалява. Възрастовата структура се задържа сравнително стабилна за областите и за страната през разглеждания период, но като цяло е неблагоприятна поради високия процент на населението в над трудоспособна възраст и малкия процент население под трудоспособна възраст, което обуславя процесите на демографско застаряване на населението.

Раждаемост

Раждаемостта варира слабо през годините, но като цяло за периода намалява. За области Бургас и Ямбол е над средната за страната, като единствено за област Бургас е по-висока в селата отколкото в градовете.

Таблица 2.1.14-3 Коефициент на раждаемост, ‰, НСИ

Статистически район	Година	общо	град	село
България	2018	8,9	9,1	8,3
	2019	8,8	8,9	8,5
	2020	8,5	8,6	8,2
Област Бургас	2018	9,1	8,8	9,8
	2019	9,2	9,0	9,7
	2020	8,5	8,2	9,4
Област Ямбол	2018	9,8	10,4	8,5
	2019	9,3	9,4	9,1
	2020	9,4	9,6	8,9
	2018	7,9	8,0	7,8

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Област Хасково	2019	8,0	8,2	7,7
	2020	7,4	7,3	7,7

Живородените деца в област Бургас за 2020 г. са 3 492 (5,91% от общо живородените деца в страната – 59 086), в област Ямбол – 1 098 (1,86% от общо живородените деца в страната) и в област Хасково – 1 670 (2,83% от общо живородените деца в страната).

Смъртност

Най-нисък е коефициентът на смъртност за област Бургас, където е по-нисък и от средния за страната, в т.ч. по отношение на обща и детска смъртност. И за страната и за трите области общата смъртност се увеличава, като най-неблагоприятна е тенденцията в област Ямбол. Данните за общата смъртност и за страната и за областите показват, че тя е значително – на места почти два пъти по-висока в селата отколкото в градовете.

И детската смъртност като цяло бележи тенденция за увеличаване за периода, с изключение на област Ямбол, където се задържа сравнително постоянна. Детската смъртност също е по-висока в селата, но не с такава голяма разлика като при общата смъртност.

Таблица 2.1.14-4 Коефициент на смъртност, ‰, НСИ

Статистически район	Година	Смъртност	В градовете	В селата	Детска смъртност
България	2018	15,4	13,2	21,8	5,8
	2019	15,5	13,3	21,6	5,6
	2020	18,0	16,5	24,2	5,1
Област Бургас	2018	13,4	12,0	17,8	6,2
	2019	13,9	12,7	17,7	6,1
	2020	15,1	13,7	19,8	7,2
Област Ямбол	2018	18,7	14,4	29,0	8,5
	2019	18,0	13,7	28,3	8,2
	2020	20,9	17,4	29,2	8,2
Област Хасково	2018	16,4	13,7	23,7	6,6
	2019	16,7	14,1	23,6	8,2
	2020	19,7	16,7	27,4	8,4

По причини за смъртност на първо място, както за страната, така и за трите области, са болестите от клас **IX - Болести на кръвообращението**, следвани от клас **II - Новообразувания** и клас **X - Болести на дихателната система**, като тенденцията се запазва от години (за 2020 г. на трето място по смъртност е COVID-19).

В следващата таблица са представени данните за смъртност по причини за 2020 г., за трите области и за страната.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Таблица 2.1.14-5 Смъртност по причини, на 100 000 души от населението, за 2020 г., НСИ

Причини за смъртта, МКБ - X ревизия, "Европейски съкратен списък" ¹	България			Област Бургас			Област Ямбол			Област Хасково		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Общо	1798,9	1963,0	1644,6	1514,0	1683,5	1355,7	2094,8	2245,4	1950,6	1969,1	2136,0	1809,9
<i>Клас I Някои инфекциозни и паразитни болести (A00-B99)</i>	6,1	7,1	5,2	7,8	8,1	7,6	3,4	7,0	-	3,1	2,7	3,5
Туберкулоза (A15-A19, B90)	1,1	1,8	0,4	1,0	1,5	0,5	2,6	5,2	-	0,4	0,9	-
Болест, предизвикана от вируса на човешкия имунодефицит (HIV) (B20-B24)	0,3	0,4	0,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Вирусен хепатит (B15-B19), B94.2	0,5	0,7	0,3	-	-	-	-	-	-	0,4	-	0,9
Други инфекциозни и паразитни болести (A00-A09, A20-B09, B25-B89, B91-B94.1, B94.8-B99)	4,3	4,2	4,3	6,8	6,6	7,1	0,9	1,7	-	2,2	1,8	2,6
<u>Клас II Новообразувания (C00-D48)</u>	<u>267,2</u>	<u>316,6</u>	<u>220,7</u>	<u>246,1</u>	<u>292,3</u>	<u>203,1</u>	<u>307,1</u>	<u>363,7</u>	<u>252,8</u>	<u>279,8</u>	<u>360,6</u>	<u>202,7</u>
Злокачествени новообразувания (C00-C97)	265,7	315,1	219,3	245,7	292,3	202,1	307,1	363,7	252,8	276,7	356,9	200,1
Злокачествени новообразувания на устните, устната кухина и фаринкса (C00-C14)	5,8	9,1	2,7	4,6	7,6	1,9	5,1	8,7	1,7	7,1	11,9	2,6
Злокачествено новообразувание на хранопровода (C15)	3,2	5,5	1,0	3,2	5,6	0,9	1,7	1,7	1,7	4,9	6,4	3,5
Злокачествено новообразувание на стомаха (C16)	15,6	19,5	11,9	12,9	18,2	8,0	25,7	35,0	16,7	11,1	12,8	9,6
Злокачествено новообразувание на дебелото черво (колон), ректума и ануса (C18-C21)	38,7	46,7	31,1	33,5	41,5	26,0	50,5	56,0	45,2	33,4	49,3	18,3
Злокачествено новообразувание на черния дроб и интрахепаталните жлъчни пътища (C22)	10,0	12,6	7,5	10,3	15,7	5,2	12,8	22,7	3,3	11,1	12,8	9,6
Злокачествено новообразувание на панкреаса (C25)	18,0	20,5	15,6	18,6	19,2	17,9	13,7	19,2	8,4	44,5	44,7	44,4
Злокачествено новообразувание на ларинкса (C32)	5,4	10,4	0,6	5,6	11,6	-	6,8	14,0	-	4,5	7,3	1,7
Злокачествено новообразувание на трахеята, бронхите и белия дроб (C33-C34)	50,0	76,7	24,8	49,6	73,8	26,9	53,9	90,9	18,4	61,9	102,2	23,5

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Злокачествен меланом на кожата (C43)	2,5	2,9	2,0	2,2	2,5	1,9	0,9	-	1,7	1,8	0,9	2,6
Злокачествено новообразувание на млечната жлеза (C50)	20,6	0,7	39,4	18,6	2,0	34,0	25,7	-	50,2	15,1	2,7	27,0
Злокачествено новообразувание на шийката на матката (цервикс) (C53)	5,2	-	10,2	3,9	-	7,6	6,0	-	11,7	4,9	-	9,6
Злокачествено новообразувание на тялото на матката (C54-C55)	5,6	-	10,9	4,4	-	8,5	1,7	-	3,3	1,8	-	3,5
Злокачествено новообразувание на яйчника (C56)	6,6	-	12,8	7,3	-	14,2	11,1	-	21,8	5,3	-	10,4
Злокачествено новообразувание на простатата (C61)	17,2	35,5	-	13,4	27,8	-	15,4	31,5	-	21,8	44,7	-
Злокачествено новообразувание на бъбрека, с изключение на бъбречното легенче (C64)	5,6	8,3	3,1	6,3	8,6	4,2	9,4	14,0	5,0	5,8	10,0	1,7
Злокачествено новообразувание на пикочния мехур (C67)	9,0	14,5	3,9	6,6	9,1	4,2	9,4	15,7	3,3	7,1	9,1	5,2
Злокачествено новообразувание на главния мозък и други части на централната нервна система (C70-C72)	9,7	10,5	9,0	9,5	10,1	9,0	10,3	7,0	13,4	7,1	9,1	5,2
Злокачествено новообразувание на главния мозък и други части на щитовидната жлеза (C73)	0,9	0,9	0,9	1,5	1,5	1,4	3,4	5,2	1,7	1,3	1,8	0,9
Болест на 'Hodgkin и лимфоми (C81-C86)	4,5	4,7	4,4	3,7	2,5	4,7	4,3	5,2	3,3	2,7	4,6	0,9
Левкемия (C91-C95)	6,2	7,5	5,0	3,7	4,0	3,3	12,0	14,0	10,0	4,5	7,3	1,7
Други злокачествени новообразувания на лимфната, кръвотворната и средните им тъкани (C88, C90, C96)	2,4	2,5	2,4	1,0	0,5	1,4	4,3	5,2	3,3	2,7	1,8	3,5
Други злокачествени новообразувания (C17, C23-C24, C26-C31, C37-C41, C44-C49, C51-C52, C57-C60, C62-C63, C65-C66, C68-C69, C74-C80, C97)	22,9	26,0	20,1	25,4	30,3	20,8	23,1	17,5	28,5	16,0	17,3	14,8
Новообразования in situ, доброкачествени новообразования и новообразувания с неопределен или неизвестен характер (D00-D48)	1,5	1,5	1,4	0,5	-	0,9	-	-	-	3,1	3,7	2,6
<i>Клас III Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни</i>	2,1	2,2	2,0	1,0	1,5	0,5	1,7	1,7	1,7	0,9	0,9	0,9

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

нарушения, включващи имунния механизъм (D50-D89)													
<i>Клас IV Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата (E00-E89)</i>	26,1	25,9	26,3	2,2	2,0	2,4	43,6	36,7	50,2	5,8	6,4	5,2	
Захарен диабет (E10-E14)	25,5	25,4	25,6	2,2	2,0	2,4	42,8	35,0	50,2	5,8	6,4	5,2	
Други ендокринни, хранителни и метаболитни разстройства (E00-E07, E15-E89)	0,6	0,4	0,7	-	-	-	0,9	1,7	-	-	-	-	
<i>Клас V Психични и поведенчески разстройства (F01-F99)</i>	2,0	2,4	1,6	0,5	0,5	0,5	-	-	-	0,4	0,9	-	
Деменция (F01, F03)	0,9	0,7	1,1	0,2	-	0,5	-	-	-	0,4	0,9	-	
Злоупотребата с алкохол (включително алкохолна психоза) (F10)	0,7	1,3	0,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Наркотична зависимост, токсикомания (F11-F16, F18-F19)	0,0	0,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Други психични и поведенчески разстройства (F04-F09, F17, F20-F99)	0,4	0,4	0,4	0,2	0,5	-	-	-	-	-	-	-	
<i>Клас VI, VII, VIII Болести на нервната система и сетивните органи (G00-H95)</i>	13,7	14,3	13,0	3,7	5,6	1,9	9,4	12,2	6,7	26,7	20,1	33,1	
Болест на Parkinson (G20)	3,5	3,8	3,3	1,0	1,5	0,5	3,4	3,5	3,3	5,3	2,7	7,8	
Болест на Алцхаймер (G30)	1,2	1,0	1,5	-	-	-	0,9	1,7	-	-	-	-	
Други заболявания на нервната система и сетивните органи (G00-G12, G14, G21-G25, G31-H95)	8,9	9,6	8,3	2,7	4,0	1,4	5,1	7,0	3,3	21,4	17,3	25,2	
<u>Клас IX Болести на органите на кръвообращението (I00-I99)</u>	<u>1090,1</u>	<u>1101,8</u>	<u>1079,1</u>	<u>932,1</u>	<u>958,8</u>	<u>907,1</u>	<u>1395,9</u>	<u>1390,2</u>	<u>1401,4</u>	<u>1308,9</u>	<u>1318,1</u>	<u>1300,0</u>	
Исхемична болест на сърцето (I20-I25)	219,8	245,3	195,9	138,2	176,5	102,5	513,2	529,9	497,3	103,4	118,7	88,8	
Остър инфаркт на миокарда (I21-I22)	80,5	103,9	58,6	69,4	96,6	43,9	114,6	131,2	98,8	49,9	61,2	39,2	
Други форми на исхемична болест на сърцето (I20, I23-I25)	139,3	141,4	137,3	68,9	79,9	58,6	398,6	398,7	398,5	53,5	57,5	49,6	
Други болести на сърцето (I30-I51)	372,9	377,2	368,9	407,8	408,1	407,5	169,4	162,6	175,8	723,0	768,6	679,6	
Мозъчносъдови болести (I60-I69)	317,4	302,5	331,4	317,5	308,5	325,8	517,5	484,4	549,2	366,6	335,0	396,8	
Други болести на органите на кръвообращението (I00-I15, I26-I28, I70-I99)	179,9	176,8	182,8	68,6	65,7	71,3	195,9	213,3	179,2	115,8	95,8	134,9	

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

<u>Клас X Болести на дихателната система (J00-J99)</u>	<u>86,6</u>	<u>107,5</u>	<u>67,0</u>	<u>68,9</u>	<u>87,0</u>	<u>51,9</u>	<u>66,7</u>	<u>94,4</u>	<u>40,2</u>	<u>68,6</u>	<u>85,8</u>	<u>52,2</u>
Грип (J09-J11)	0,7	1,0	0,5	0,2	-	0,5	2,6	1,7	3,3	0,9	0,9	0,9
Пневмония (J12-J18)	42,9	52,2	34,1	21,5	29,3	14,2	28,2	43,7	13,4	32,5	36,5	28,7
Хронични болести на долните дихателни пътища (J40-J47)	21,6	28,5	15,1	6,8	9,6	4,2	21,4	28,0	15,1	12,9	15,5	10,4
Астма (J45-J46)	0,4	0,4	0,4	0,2	0,5	-	0,9	-	1,7	0,4	-	0,9
Други хронични болести на долните дихателни пътища (J40-J44, J47)	21,2	28,1	14,7	6,6	9,1	4,2	20,5	28,0	13,4	12,5	15,5	9,6
Други болести на дихателната система (J00-J06, J20-J39, J60-J99)	21,4	25,7	17,2	40,3	48,0	33,1	14,5	21,0	8,4	22,3	32,9	12,2
<u>Клас XI Болести на храносмилателната система (K00-K92)</u>	59,9	82,1	39,0	48,1	66,8	30,7	59,9	82,2	38,5	52,6	69,4	36,5
Язва на стомаха, на дванадесетопръстника, гастроеюнална язва (K25-K28)	3,5	4,5	2,6	1,0	1,5	0,5	2,6	3,5	1,7	4,0	5,5	2,6
Цироза, фиброза и хроничен хепатит на черния дроб (K70, K73-K74)	26,4	43,3	10,6	14,9	25,8	4,7	28,2	43,7	13,4	17,8	28,3	7,8
Други болести на храносмилателната система (K00-K22, K29-K66, K71-K72, K75-K92)	30,0	34,4	25,8	32,2	39,4	25,5	29,1	35,0	23,4	30,7	35,6	26,1
<u>Клас XII Болести на кожата и подкожната тъкан (L00-L99)</u>	0,8	1,0	0,6	0,2	0,5	-	-	-	-	0,9	1,8	-
<u>Клас XIII Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан (M00-M99)</u>	0,5	0,7	0,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ревматоиден артрит и артрози (M05-M06, M15-M19)	0,1	0,1	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Други увреждания на костно-мускулната система и на съединителната тъкан (M00-M02, M08-M13, M20-M99)	0,4	0,6	0,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<u>Клас XIV Болести на пикочо-половата система (N00-N99)</u>	25,9	29,2	22,8	21,0	25,3	17,0	12,8	10,5	15,1	12,5	14,6	10,4
Болести на бъбреците и уретера (N00-N29)	25,6	28,6	22,7	21,0	25,3	17,0	12,8	10,5	15,1	12,5	14,6	10,4
Други болести на пикочо-половата система (N30-N99)	0,4	0,6	0,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<u>Клас XV Бременност, раждане и послеродов период (O00-O99)</u>	0,1	-	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

<i>Клас XVI Някои състояния, възникващи през перинаталния период (P00-P96)</i>	2,0	2,3	1,7	2,2	2,0	2,4	2,6	5,2	-	3,1	5,5	0,9
<i>Клас XVII Вродени аномалии (пороци на развитието), деформации и хромозомни аберации (Q00-Q99)</i>	1,3	1,4	1,3	1,2	1,5	0,9	4,3	7,0	1,7	1,8	1,8	1,7
<i>Клас XVIII Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, неклассифицирани другаде (R00-R99)</i>	55,0	57,1	53,1	48,1	56,1	40,6	53,9	54,2	53,6	69,1	70,3	67,9
Внезапна смърт на кърмаче (R95)	0,0	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Недобре определени и неуточнени причини за смърт (R96-R99)	33,7	39,7	28,0	31,5	37,9	25,5	19,7	26,2	13,4	32,5	39,3	26,1
Други симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, неклассифицирани другаде (R00-R94)	21,3	17,3	25,1	16,6	18,2	15,1	34,2	28,0	40,2	36,5	31,0	41,8
<i>Клас XX Външни причини за заболяемост и смъртност (V01-Y98)</i>	36,2	54,2	19,2	28,8	46,0	12,7	30,8	54,2	8,4	31,2	45,6	17,4
Злополуки (V01-X59, Y85-Y86)	21,1	30,6	12,3	13,4	23,3	4,2	17,1	33,2	1,7	16,0	22,8	9,6
Транспортни злополуки (V01-V99, Y85)	6,3	10,2	2,7	3,7	7,1	0,5	6,0	10,5	1,7	2,7	2,7	2,6
Падания (W00-W19)	6,5	7,6	5,4	1,2	1,5	0,9	3,4	7,0	-	7,6	11,0	4,4
Случайно удавяне и потъване във вода (W65-W74)	1,2	2,0	0,4	2,4	4,0	0,9	2,6	5,2	-	1,3	2,7	-
Случайно отравяне и въздействие на отровни вещества (X40-X49)	1,4	2,3	0,6	0,2	0,5	-	0,9	1,7	-	-	-	-
Други злополуки (W20-W64, W75- X39, X50-59, Y86)	5,8	8,5	3,2	5,9	10,1	1,9	4,3	8,7	-	4,5	6,4	2,6
Умишлено самонараняване (X60-X84, Y87.0)	8,5	13,8	3,4	9,8	14,7	5,2	12,0	17,5	6,7	8,9	13,7	4,4
Нападение (X85-Y09, Y87.1)	0,7	1,0	0,5	-	-	-	0,9	1,7	-	1,3	0,9	1,7
Нараняване с неопределени намерения (Y10-Y34, Y87.2)	5,3	8,0	2,7	3,2	4,6	1,9	0,9	1,7	-	4,9	8,2	1,7
Други външни причини за травми и отравяния (Y35-Y84, Y88-Y89)	0,5	0,7	0,3	2,4	3,5	1,4	-	-	-	-	-	-
<i>Клас XXII Кодове за специални цели (U00-U85)</i>	123,4	157,3	91,5	102,1	129,5	76,5	102,6	125,9	80,4	103,8	131,4	77,4
в т.ч. COVID-19 (U07.1-U07.2)	123,4	157,3	91,5	102,1	129,5	76,5	102,6	125,9	80,4	103,8	131,4	77,4

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

- От представените в горната таблица стойности могат да се направят следните изводи:
- По отношение на общата смъртност най-неблагоприятни са стойностите за област Ямбол, докато за област Бургас са по-благоприятни от средните за страната – същото е положението по отношение на водещите причини за смъртност – болести на кръвообращението и новообразувания;
 - По отношение на болести на дихателната система и трите области са със стойности по-ниски от средните за страната, като най-ниски са стойностите за област Ямбол.

Преобладаващи причини за детската смъртност са болести от:

- Клас XVI – Някои състояния, възникващи през перинаталния период – на тях се държат 45,5% от случаите на детска смъртност за 2020 г.;
- Клас XVII Вродени аномалии (пороци на развитието), деформации и хромозомни аберации – 18,9% от случаите;
- Клас X- Болести на дихателната система – 13,6% от случаите, като над 72% от тях се дължат на пневмония;
- Клас IX Болести на органите на кръвообращението – 6% от случаите.

Естествен прираст

Ниските стойности на раждаемост, засилените миграционни процеси и плавно повишаващите се показатели за обща смъртност обуславят отрицателния естествен прираст на населението

Таблица 2.1.14-6 Естествен прираст, (%), НСИ

Статистически райони	2018			2019			2020		
	общо	град	село	общо	град	село	общо	град	село
Общо за страната	-6,5	-4,1	-13,5	-6,7	-4,4	-13,1	-9,5	-7,1	-16,0
Област Бургас	-4,3	-3,2	-8,0	-4,7	-3,7	-8,0	-6,6	-5,5	-10,4
Област Ямбол	-8,9	-4,0	-20,5	-8,7	-4,3	-19,2	-11,5	-7,8	-20,3
Област Хасково	-8,5	-5,7	-15,9	-8,7	-5,9	-15,9	-12,3	-9,4	-19,7

Подобно на предходните показатели, най-благоприятни са стойностите за област Бургас, в т.ч. по-благоприятни от средните за страната. За селата показателите са значително по-неблагоприятни - на места е над 3 пъти в сравнение с градовете.

Болестност и заболяемост

Класовете болести, съгласно Международната класификация на болестите, които в най-голяма степен са свързани и с факторите на околната среда са:

II клас: Новообразувания;

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

IV клас: Болести на ендокринните жлези, на храненето, обмяната и разстройства на имунитета;

IX клас: Болести на органите на кръвообращението;

X клас: Болести на дихателната система;

XI клас: Болести на храносмилателната система;

XII клас: Болести на кожата и подкожната тъкан;

XIV клас: Болести на пикочо-половата система;

XVII клас: Вродени аномалии.

Представените данни отразяват първичната обръщаемост на населението за медицинска помощ към доболничните (поликлиничните) заведения в града. Наблюдавани са общата заболяемост (първично регистрирани случаи) и някои класове болести по МКБ, които по литературни данни е възможно да са повлияни от **рискните фактори на околната среда**.

Болезнотност и заболяемост за област Бургас:

През 2019 г. в област Бургас общо за населението са регистрирани 1526147 заболявания или 83,1%. Най-често регистрирани заболявания през периода 2017-2019 г. са:

- Болести на органите на кръвообращението, които показват слабо понижаване на стойностите за 2019 г. – 22,2%;
- Болести на дихателната система, леко повишени през 2019 г. – 17%;
- Болести на пикочо-половата система с понижаване стойностите през 2019 г. – 6,2%.

През 2019 г. новооткритите заболявания общо за населението в област Бургас са 629668 случая /на хиляда души 1530 болни/ или 88,2%. Наблюдава се повишаване ръста с 0,1% на отчитане на новозаболените лица. Най-често срещаните новооткрити заболявания сред населението в област Бургас през 2019 г. се дължат на:

- Болести на дихателната система, които са с повишаване на стойности – 21,8%;
- Болести на пикочо-половата система – без промяна: 6,8%;
- Травми и отравяния – с повишени стойности: 8,0%;
- Болести на окото и придатъците му – с понижени стойности през последните години: 8,0%;
- Болести на храносмилателната система – с тенденция за повишаване: 7,1%.

В структурата на общата заболяемост на населението през 2018-2019 г. тези класове болести заемат 66,0% от всички регистрирани заболявания.

Хоспитализираната заболяемост

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Структурата на заболяемостта по причини през 2018-2019 за област Бургас се запазва без съществени промени в сравнение с изминал период, като най-голям относителен дял на преминалите болни по класове болести, отнесен към общия брой преминали болни, заема класът „Болести на дихателната система“ – 18%.

Хоспитализираната заболяемост за област Бургас за периода 2018-2019 г. следва като причинност общите данни за областта, без съществени различия. Най-чести заболявания, които нарушават здравето на населението в около 80% от регистрираните случаи са пет групи – болести на дихателната система, болести на нервната система и сетивните органи, болести на органите на кръвообращението, болести на пикочно-полова система, болести на кожа и подкожие.

Онкологични заболявания

Злокачествените новообразувания са друг тежък проблем в анализа на заболяемостта. В областта, както и в страната през последните години заболяемостта от злокачествени заболявания е възходяща. Заболяемостта и болестността от злокачествени новообразувания в област Бургас очертават слаба тенденция към повишаване. В нозологичната структура на тези заболявания няма съществени изменения. Висока е заболяемостта от злокачествени новообразувания на: млечната жлеза при жените, бронхите и белия дроб, простатата, дебелото черво, шийка и тяло на матката и др. Същите класове болести са характерни и за цялото население на страната.

Болестност и заболяемост за област Ямбол:

Структурата на общата заболяемост и болестността по класове болести за последните години (2018-2019 г.) показва:

Най-висока болестност:

- Болести на органите на кръвообращението /кл. IX/ – 28,65%
- Болести на дихателната система /кл. X/ - 14,19%
- Болести на пикочно-половата система /кл. XIV/ – 8,45%

Най-висока заболяемост:

- Болести на дихателната система /кл. X/ - 21,07%
- Болести на органите на кръвообращението /кл. IX/ – 10,60%
- Болести на пикочно-половата система /кл. XIV/ – 9,95%

Хоспитализирана заболяемост

От анализ на структурата на заболяемостта най-чести причини за хоспитализация са:

- Болести на органите на кръвообращението /кл. IX/ - 26.86%;

- Болести на храносмилателната система /кл. XI/ - 13.18%;
- Болести на дихателната система /кл. X/ - 11.96%.

Онкологични заболявания

Нараства делът на регистрираните онкологични заболявания, докато броят на новооткритите се запазва на същото ниво. Най-често регистрираните онкологични заболявания са на храносмилателна система - дебело черво, пикочо-половите органи, кости, съединителна тъкан, кожа и млечни жлези.

Регистрирани заболявания от злокачествени новообразувания за Област Ямбол за 2019 г. с общ брой са 4896, новооткрити – 647, а при 100 000 от населението са – 4117,8 и в това число новооткрити случаи – 544,2.

Болестност и заболяемост за област Хасково:

Общата заболяемост на населението в областта е намаляла от 172,9 промили през 2016 г. на 96,9 промили през 2017 г., а през 2018 г. се регистрира известно увеличение на коефициент на заболяемост – 158,7 промили.

Значително са намалели заболяванията на дихателната система през 2018 г., болести на храносмилателната система са - 9,35 промили. Увеличение се наблюдава при някои новообразувания в периода 2018 - 2019 г.

Регистрирано е, че основната триада причини за *заболеваемостта* през последните години са болести на кръвообращението, на дихателната система и на пикочо-половата система.

Хоспитализирана заболяемост

Информацията за хоспитализираните случаи в лечебните заведения на областта за последните години показва, че на първо място като брой са случаите на болести на дихателната система, следвани от тези на органите на кръвообращението.

Онкологични заболявания

Запазва се неблагоприятната тенденция за увеличаване на регистрираните заболявания от злокачествени новообразувания, като за област Хасково най-голям е броят на злокачествени заболявания на пикочо-половите органи и кожата, следвани от тези на храносмилателните органи. Същата тенденция се наблюдава и по отношение на новорегистрираните случаи, като отново най-много са случаите на злокачествени заболявания на пикочо-половите органи, следвани от храносмилателните органи и кожата.

- **Провинции Одрин и Къркларели (Република Турция)**

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Демографски показатели

Населението в двете провинции е 0,94% от цялото турско население и 50,49% от населението и обхвата на ПТГС и ТСИМ. Плътноста на населението в Република Турция е 61 души/км².

Провинция Одрин съставлява 0,78% от площта на Република Турция, с площ 6119 км².

Провинция Къркларели съставлява 0,83% от площта на Република Турция, с площ 6550 км².

Численост на населението

За Република Турция се наблюдава тенденция за увеличаване на населението, като единствено в последната 2020 г. се наблюдава леко намаление за двете провинции.

Възрастовата структура на населението за страната благоприятства икономическия растеж, като за двете провинции в обхвата на ПТГС и ТСИМ стойностите са по-неблагоприятни от средното за страната, поради макар и незначително по-високия дял на населението над 60 г. възраст спрямо населението от 0 до 17 г.

Таблица 2.1.14-6 Брой на населението и възрастова структура, TURKSTAT

Статистически район	Година	Общ брой	Отн. дял мъже, %	Отн. дял жени, %	Възрастови групи, % от общото население		
					0-17	18-59	60+
Република Турция	2018	82 003 882	50,2	49,8	30	60	10
	2019	83 154 997	50,2	49,8	27,5	60,1	12,4
	2020	83 614 362	50,1	49,9	27,2	60	12,8
Провинция Одрин	2018	411 528	50,8	49,2	18,1	63	18,9
	2019	413 903	50,8	49,2	17,9	62,3	19,8
	2020	407 763	50,5	49,5	18,1	61,1	20,8
Провинция Къркларели	2018	360 860	51,3	48,7	18,7	63	18,3
	2019	361 836	51,1	48,9	18,5	62,4	19,1
	2020	361 737	50,9	49,1	18,7	61,6	19,7

Раждаемост

Наблюдава се тенденция за намаляване на раждаемостта през последните години, като стойностите на коефициента на раждаемост показват, че провинции Одрин и Къркларели са със стойности съществено по-ниски и неблагоприятни от средните за страната. Стъпката на намаляване на раждаемостта е по-ниска за провинциите отколкото за страната през годините.

Таблица 2.1.14-7 Коефициент на раждаемост, ‰, TURKSTAT

Статистически район	Година	Коефициент на раждаемост, ‰
	2018	15,4
	2019	14,4

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Република Турция	2020	13,3
Провинция Одрин	2018	9,5
	2019	8,8
	2020	8,8
Провинция Къркларели	2018	10,0
	2019	9,5
	2020	9,2

Двете провинции попадат в зона с най-ниска фертилност, към която се отнасят почти половината провинции в страната. Въпреки това коефициентът на фертилност е по-висок от средния за Европейския съюз.

Смъртност

Коефициентът на обща смъртност и за двете провинции е по-висок от средния за страната, но като цяло се задържа относително стабилен през годините. Най-неблагоприятен е за провинция Одрин.

По отношение на детската смъртност, най-висок е коефициентът за страната, т.е. и двете провинции са в по-благоприятно положение от средното за страната. Докато за страната през годините стойностите намаляват, за двете провинции има увеличение.

Таблица 2.1.14-4 Коефициент на смъртност, %, TURKSTAT

Статистически район	Година	Обща смъртност	Детска смъртност
Република Турция	2017	5,3	9,3
	2018	5,2	9,3
	2019	5,3	9,1
Провинция Одрин	2017	8,8	5,8
	2018	8,6	6,4
	2019	8,6	7,2
Провинция Къркларели	2017	8,3	8,6
	2018	8,3	5,0
	2019	8,1	6,1

В следващата таблица са представени данните за смъртност по причини за 2017 г., за двете провинции и за страната.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Таблица 2.1.14-5 Смъртност по причини за страната и провинции Одрин и Къркларели за 2017 г.⁹⁵

Причини за смъртта	Република Турция	Провинция Одрин	Провинция Къркларели
Общо	423 878	3 527	2 811
Болести на органите на кръвообращението	167 265	1 569	1 190
Новообразувания	81 886	763	646
Болести на дихателната система	50 224	401	346
Болести на нервната система и сетивните органи	20 623	137	102
Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата	20 219	119	115
Външни причини за заболяемост и смъртност	21 533	131	85
Други	62 128	407	327

По причини за смъртност на първо място, както за страната, така и за двете провинции, са **болестите на кръвообращението**, следвани от **новообразувания** и **болести на дихателната система**, като тенденцията се запазва от предходните години. На тези три класа болести се дължат 77% от умиранията.

39,7% от смъртните случаи поради заболявания на кръвоносната система са причинени от исхемична болест на сърцето. След исхемичната болест на сърцето през 2018 г. се наблюдават смъртни случаи, причинени от мозъчно-съдова болест с 22,4% и хипертонична болест с 8,3%.

Естествен прираст

Съгласно статистическите данни (TURKSTAT) осреднените стойности (при години за анализ 2017 и 2023 г. по прогнози за населението) на естествения прираст за страната и за двете провинции са:

- За Република Турция – 12,1‰;
- За провинция Одрин – 1,8‰;
- За провинция Къркларели – 8,5‰.

От данните се вижда, че стойностите са положителни и за страната и за двете провинции, като и двете провинции са в по-неблагоприятно положение, със стойности под средните за страната, като най-ниски са стойностите за провинция Одрин.

⁹⁵ <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Causes-of-Death-Statistics-2018-30626>

По отношение на **болестност и заболяемост** следвайки данните за смъртност по причини, може да се допусне, че преобладават заболяванията на кръвоносната система, новообразуванията и болестите на дихателната система. За последната година, за която има данни за територията на цялата страна в TURKSTAT – 2018 г., се наблюдава леко понижение на умиранията по причина на болести на кръвоносната система, нарастват смъртните случаи по причина на новообразувания и болести на дихателната система. С еднакви стойности за 2017 и 2018 г. са стойностите по отношение на болести на нервната система и на ендокринната система.

Б. Анализ на рисковите фактори на околната среда, влияещи върху здравето на населението в трансграничния регион

Рисковите фактори на околната среда за здравето на хората се идентифицират и проследяват на национално ниво в следните документи за двете държави:

- *Годишните доклади на министъра за здравеопазването за състоянието на здравето на гражданите и изпълнение на Националната здравна стратегия на Република България*– последният такъв доклад е одобрен м. април, 2020 г.⁹⁶и се отнася за 2019 г.) и
- *Статистически данни от TURKSTAT и Доклади за състоянието на околната среда за Република Турция, провинции Одрин и Къркларели.*

Съгласно посочените документи, част от рисковите за здравето фактори, освен социално-икономическите и свързаните с начина на живот, е групата на факторите, свързани с околната и трудова среда. От факторите на околната среда, рискови за здравето са **качество на атмосферния въздух, качество и количество на питейните води, води за къпане, почви, отпадъци, шум, генетично модифицирани организми в храни, нейонизиращи лъчения и йонизиращи лъчения.**

Влошеното качество на атмосферния въздух (замърсяване на атмосферния въздух) е сериозна заплаха за човешкото здраве и качеството на живот на населението. Съгласно анализа на текущото състояние основен замърсител в разглежданата територия на ПТГС и ТСИМ са **праховите частици.**

Системната експозиция на повишени нива на атмосферни замърсители директно или индиректно провокира диапазон от нежелани ефекти – от незначителни функционални смущения до появата на сериозни заболявания на отделни органи и системи (най-вече дихателната). На потенциално вредно действие на атмосферните замърсители са изложени и най-чувствителните групи от населението – децата, възрастните хора и лицата с хронични заболявания. Здравният риск от замърсяването на въздуха с прах зависи както от размера на частиците, така и от химичния състав на суспендираните прахови частици, от

⁹⁶ https://ncpha.government.bg/uploads/reports-analyzes/HealthOfTheNation_AnnualReport_2020.pdf

адсорбираните на повърхността им други химични съединения, както и от участъка на респираторната система, в която те се отлагат, особено в случаите при възможни отрицателни кумулативни ефекти в резултат на различни промишлени и строителни дейности. Отчита се възрастов фактор в степента на респираторната заболяемост – тя е значимо по-честа при децата от 0-18 г. и намалява при възрастните от групата над 18 г.

По отношение на **питейните води** за територията в обхвата трите области на Република България проблем е недостигът на вода, забавянето на изграждането на пречиствателни станции за отпадъчни води, а за Република Турция проблемите са по отношение на качеството, съдържание на приоритетни елементи, както и в контрола и управлението на СОЗ.

Част от **зоните за къпане** по Българското Черноморие са с лошо качество.

Състоянието на **почвите** в трансграничния район показва локален (точков) характер на замърсяването. Не са докладвани случаи на неблагоприятно въздействие, произтичащо от значими замърсявания на почвите.

По отношение на **отпадъците** не са установени замърсявания, които да имат потенциал за въздействие върху човешкото здраве, но като цяло на територията и на двете държави основен метод за обезвреждане на битовите отпадъци е депонирането, като проблем са и все още наличните несъответстващи на нормативните изисквания сметища, в т.ч. нерегламентирани такива. И двете държави предприемат дейности и прилагат политики, насочени към ограничаване генерирането на отпадъци, намаляване количествата на отпадъци за депониране и спазване йерархията за управление на отпадъците.

Повишени нива на **шум** се наблюдават в градовете на територията на Република България – представляват рисков фактор, водещ до неблагоприятни ефекти върху населението и човешкото здраве – засягане на слуховия апарат, дискомфорт.

Не са установени проблеми и нарушения на норми по отношение на **йонизиращи и нейонизиращи лъчения**, както и **генетично модифицирани организми в храни**.

В последните години нараства значението и на рисковете, свързани с **изменението на климата** – изменението на климата е свързано с първични и вторични ефекти. Първичните ефекти засягат пряко човешкото здраве, например чрез топлинни и студени вълни и наводнения. Вторичните ефекти влияят косвено върху човешкото здраве чрез други фактори, повлияни от климата, като например полени, заболявания от преносители, пожари, замърсени храни, вода и въздух и увредени култури. Първичните и вторичните ефекти на изменението на климата върху здравето могат да бъдат диференцирани в следните групи: заболяемост и смъртност, свързани с топлината; заболяемост и смъртност, свързани с екстремни метеорологични условия; сърдечносъдови заболявания, включително инсулти, астма, респираторни алергии и заболявания на дихателните пътища; болести, причинени от храна и хранителни фактори; заболявания, свързани с водата; психично

здраве и свързани със стреса разстройства, неврологични заболявания и нарушения. Ключовите бъдещи уязвимости са както следва:

о Влияние на температурата и влажността върху здравето - те включват очакваното увеличение на: броя на смъртните случаи от сърдечно-съдови заболявания и инсулти в големите градове през лятото, дължащи се на горещи вълни и на ефекта на градския топлинен остров; заболявания от преносители; кампилобактериозни инфекции; респираторни заболявания, дължащи се на влиянието на прах и ФПЧ в по-топлия въздух; и алергични заболявания, дължащи се на по-ранно цъфтене и повишена концентрация на Polen, спори и други Спешни последици за здравето, свързани с метеорологичните условия. Те включват очакваното увеличение на: смъртността вследствие на екстремни метеорологични явления и пожари, като това нарастване е по-голямо при уязвимите групи; заболяемост от водата и храните, дължаща се на увредената инфраструктура; и посттравматично разстройство.

о Промяна в ефектите върху здравето, свързани с валежите - тя включва очакваното увеличение на: поява на криптоспоридиоза и кампилобактериоза поради комбинация от по-чести валежи и по-високи средногодишни температури; и инфекции, причинени от не-холера вибрио (ентерити, при които не се изолира вибрио-холера) поради по-обилни валежи и по-високи нива на влажност.

Обобщение за състоянието на населението и човешкото здраве:

Населението в трите български области представлява 10,82% от цялото българско население и 49,51% от населението в обхвата на ПТГС и ТСИМ, докато населението в двата турски района е 0,94% от цялото турско население и 50,49% от населението в обхвата на ПТГС и ТСИМ. Плътноста на населението в Република Турция е 61 души/км² и е значително по-висока от тази в Република България, където е 44 души/км². Значителни са демографските различия за двете държави по показател **естествен прираст**. Стойностите за Република България са отрицателни – като тенденцията продължава от години, докато за Турция и двата показателя са с положителни стойности.

Делът на населението на възраст 65 г. и повече в българската част на граничния район не благоприятства икономически растеж – то е 21,2%, докато в турската част на района е 13,6%, което е значително по-благоприятно. Възрастовата група между 15 и 65 г. също е много по-добре представена в турската територия, докато възрастовата група до 15 г. е почти с еднакви стойности за двете територии.

И в двете държави смъртността по причини показва водещо място за болестите на кръвообращението, следвани от новообразуванията и болестите на дихателната система.

От анализа на рисковите фактори за човешкото здраве за трансграничния регион на първо място са замърсяването на въздуха и проблемите по отношение на питейните води –

като качество и количество. За целия трансграничен регион все по-голяма значимост за населението придобиват рисковете, свързани с климатичните изменения.

2.2. Евентуално развитие на околната среда без прилагането на ПТГС и ТСИМ

Въз основа на анализа на данните от характеристиката на околната среда в предходната т.2.1 на ДЕО, в следващата таблица е оценено развитието на аспектите на околната среда без прилагането на ПТГС и ТСИМ по компоненти и фактори на околната среда, вкл. човешкото здраве. По този начин е оценено въздействието и на „нулевата алтернатива“, т.е. отказ от реализиране на ПТГС и ТСИМ.

Таблица 2.2-1 *Евентуално развитие на околната среда без прилагането на ПТГС и ТСИМ*

Компоненти и фактори на околната среда	Развитие без прилагане на ПТГС и ТСИМ
Климат и климатични изменения	Съществуващите и новите източници на парникови газове ще доведат до увеличаване на емисиите им, но нивата им ще бъдат пренебрежителни, както за двете страни, така и на глобално ниво. През последните три десетилетия емисиите на основните парникови газове имат тенденция към намаляване. Очаква се тази тенденция да продължи и без осъществяването на ПТГС и ТСИМ.
Адаптация	Отказът от реализиране на ПТГС е свързан с пропуснати ползи по отношение на адаптацията – няма да бъде реализиран стратегическия проект за подготовка на населението за действия в случай на бедствия
Атмосферен въздух	Без прилагане на ПТГС и ТСИМ ще се забави модернизирването на съществуващи и изграждане на нови сградни съоръжения, енергийни инсталации, рехабилитация на съществуващи и изграждане на нови пътища в двете страни, изграждането на зелени площи с цел намаляване на газо-праховите замърсители. Забавя се икономическото развитие на трансграничния регион, ще се пропуснат ползи за финансиране и допълнителни инвестиции както и усвояване на средства от Европейския съюз, респективно – подобряване условия на труд, повишаване качеството на живот, здравословният начин на живот, респективно осигуряване на приятна околна среда, запазване на богатата природа на основата на устойчиво развитие на околната среда.
Повърхностни води	По голямата част от целите, визиите, приоритетите, специфичните и стратегическите цели имат положително въздействие върху

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компоненти и фактори на околната среда	Развитие без прилагане на ПТГС и ТСИМ
	повърхностните води. В случай на неприлагане на ПТГС и ТСИМ, развитието на повърхностните води ще бъде неблагоприятно тъй като: -няма да има положително въздействие от териториално сближаване, зелени решения и интегриран граничен регион; -няма да е налице взаимно сътрудничество, което може да доведе до неблагоприятно въздействие върху повърхностните води. -контролът върху предвидените туристически инициативи ще бъде занижен.
Подземни води	Не се очаква промяна в тенденциите
Земни недра	Не се очаква промяна в тенденциите
Почви и земеползване	По голямата част от целите, визиите, приоритетите, специфичните и стратегическите цели имат положително въздействие върху земите и почвите в трансграничните райони. В случай на неприлагане на ПТГС и ТСИМ ще се запази съществуващото състояние на земите и почвите – занижен контрол върху предвидените туристически инициативи; без положително въздействие от териториално сближаване, зелени решения и интегриран граничен регион; без положително въздействие от реализирането на съвместни действия: за намаляване на замърсяването от сектор „Преработваща промишленост”, регламентирано ползване на нискокачествени земи за създаване на нови индустриални зони.
Растителност и животински свят	Не се очаква развитие
Защитени зони и територии	Не се очаква развитие
Ландшафт	Тенденциите ще се запазят същите като в момента.
Материални активи	Дефинираните приоритети, специфичните и стратегическите цели на ПТГС и ТСИМ ще окажат както пряко, така и косвено положително въздействие върху състоянието и развитието на материалните активи в трансграничния регион, тъй като именно към тях са насочени основни линии на интервенции и индикативни дейности. В случай на неприлагане на ПТГС и ТСИМ, развитието на материалните активи ще бъде неблагоприятно тъй като, чрез предвидените инвестиции се цели

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компоненти и фактори на околната среда	Развитие без прилагане на ПТГС и ТСИМ
	<ul style="list-style-type: none">• постигане на енергийната ефективност на съществуващия индустриален сграден фонд, преход към кръгова и ресурсно-ефективна икономика; внедряване на енергийни информационни и управляващи системи; подобряване на технологичната инфраструктура на избрани сектори• постигане на дигитализация и зелена трансформация на местния бизнес• подобряване на техническата и туристическа инфраструктура и комуникации в подкрепа за създаване на регионален туристически продукт <p>В случай на неприлагане на ПТГС и ТСИМ, не се предполага положително развитие на материалните активи, а по-скоро може да се наблюдава тенденция към влошаване на състоянието им поради неполагане на грижи по поддръжането им и липса на целенасочени инвестиции за обновяване и развитие.</p>
Културно-историческо наследство	<p>Дефинираните приоритети, специфичните и стратегическите цели на ПТГС и ТСИМ ще окажат както пряко, така и косвено, дългосрочно положително въздействие върху състоянието и развитието на културно-историческото наследство в трансграничния регион, имайки предвид планираните инвестиции за насърчаване и развитие на туризма и конкурентоспособността, свързани със създаване на регионален туристически продукт, базиран на културното наследство, използване на неоползотворения потенциал за развитие на МСП от региона в сектора на туризма; стимулиране на местното занаятчийство.</p> <p>В случай на неприлагане на ПТГС и ТСИМ, не се предполага положително развитие на културно-историческото наследство, а по-скоро може да се наблюдава тенденция към влошаване на състоянието му поради неполагане на грижи по поддръжане и липса на целенасочени инвестиции за обновяване и развитие.</p>
Вредни физични фактори	<p>Неприлагането на ПТГС и ТСИМ ще доведе до продължаване на тенденциите за по-високи шумови емисии, излъчвани от автомобилния транспорт и локални източници на шум. Няма да бъде използвана</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компоненти и фактори на околната среда	Развитие без прилагане на ПТГС и ТСИМ
	възможността за финансиране и изпълнение на дейности, свързани с постигането на приоритетите и целите, поставени с двата документа.
Отпадъци	Неприлагането на ПТГС и ТСИМ е с по-неблагоприятно въздействие в сравнение с прилагането им, тъй като ще бъдат пропуснати възможностите за финансиране на дейности и мерки, свързани с рециклиране на отпадъците, кръгово потребление,
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква промяна в състоянието на управлението на опасните химични вещества и риска от големи аварии.
Здравно състояние на населението и здравен риск	Без прилагане на ПТГС и ТСИМ ще се пропуснат ползите, свързани с финансиране на дейности за кръгово потребление, управление на миграцията, подобряване благосъстоянието и качеството на живот в трансграничния регион.

3. Характеристика на околната среда за територии, които вероятно ще бъдат значително засегнати с реализацията на ПТГС и ТСИМ

ПТГС и ТСИМ ще се реализират в зададения географски обхват:

- Република България: 3 NUTS III области: Бургас, Хасково и Ямбол;
- Република Турция: 2 NUTS III райони: Одрин и Къркларели

Съответно и в този териториален обхват ще се реализират въздействията върху околната среда, населението и човешкото здраве. Част от дейностите и мерките, които са без инвестиционен характер – меки мерки (доставки, обучения, консултантски услуги, разработване на бизнес модели, споделяне на знания, практики за сертифициране) нямат потенциал за засягане на околната среда, в т.ч. към тях се отнася стратегическия проект по Приоритет 3 на ПТГС.

Дейностите и мерките с инвестиционен характер - твърди мерки - са с ниска подробност – без определено конкретно местоположение, параметри, обхват и съпътстващи дейности, поради което, при съобразяване на принципа на превантивността, като засегнатата се разглежда цялата територия в обхвата на ПТГС и ТСИМ.

Анализът на възможното значително засягане на територии от реализирането на ПТГС и ТСИМ е направен по компоненти и фактори на средата, като са съобразени актуалните насоки на Европейската комисия, *Техническите насоки на Европейска комисия за интегриране на принципа за „ненанасяне на значителни вреди“* съгласно Регламента за

Механизма за възстановяване и устойчивост, като въздействията са анализирани и спрямо шестте екологични цели, обхванати от Регламента на таксономията, и

Климат и климатични изменения, Атмосферен въздух

Не се очакват ЗНАЧИТЕЛНИ последици от въздействие както върху атмосферния въздух, така и върху климата вследствие на дейностите по реализация на ПТГС и ТСИМ, нито се очаква генериране на значителни нови емисии на вредни вещества при изпълнение на допустимите дейности и мерки. Напротив предвидените като допустими дейности/мерки свързани както с подобряване КАВ на трансграничния регион, така и с устойчива адаптация към климатичните изменения.

Води

Няма територии, които вероятно да бъдат значително засегнати с реализацията на ПТГС и ТСИМ в двете държави. По-долу са посочени територии, които е възможно да бъдат слабо засегнати:

Най-голям дял за влошаване на състоянието на повърхностните водни тела в обхвата на българската територия при реализацията на ПТГС и ТСИМ могат да имат следните значими проблеми:

- Замърсяване на водите от заустване на непречистени битови отпадъчни води от обекти, предмет на ПТГС и ТСИМ - от канализационни мрежи и неотговарящи на изискванията на Директива 91/271/ЕЕС пречиствателни станции за отпадъчни води на населените места;
- Заустване на индустриални отпадъчни води от обекти в обхвата на ПТГС и ТСИМ. Химичното замърсяване на повърхностните водни тела оказва пряко въздействие върху тяхното екологично състояние/потенциал по съдържанието на специфични замърсители и тяхното химично състояние - наличие на приоритетни вещества;
- Водовземане и изменение на оттока на повърхностните води при предвидените в ПТГС туристически дейности. Прекомерното използване на вода от реки и язовири може да окаже влияние върху оттока на повърхностните води при кумулиране с ефекта от съществуващите водовземания;
- Неблагоприятно въздействие на дейностите при не спазване на изискванията в ЗЗВ, най – вече когато не са определени СОЗ за питейни води;
- Неблагоприятно въздействие върху изградените обект по ПТГС и ТСИМ, при не спазване на изискванията в обхвата на определените РЗПРН;
- Замърсяване на трансграничните повърхностни водни тела – р. Марица, р. Тунджа, р. Арда.

Селското стопанство (земеделие и животновъдство) не е предмет на ПТГС и ТСИМ, но при предвидените зелени инициативи, придружено с торене и използване на пестициди може да се достигне кумулативен ефект с наличното замърсяване на повърхностните водни тела в териториалния обхват на ИБР и ЧБР.

За водите в Република Турция проблем и риск от значително неблагоприятно въздействие би възникнал при:

- Изграждане на индустриални обекти по ПТГС и ТСИМ, при наличие на уязвимост за повърхностните води;
- Наличие на относително високо ниво на замърсени реки при недостатъчно пречистване и отсъствие на пречистване в селските райони;
- Изграждане на обекти на ПТГС и ТСИМ в райони с недостатъчно питейни води и остарели водоснабдителни системи;
- Райони с риск от свръх използване на туристически ресурси, вкл. ерозия;
- Неблагоприятно въздействие върху СОЗ за ПБВ, включително, когато не са определени такива;
- Въздействие на мерки и дейности по ПТГС и ТСИМ върху ЗЗВ в Защитени територии.

В тази връзка, през етапа на строителство, релевантни смекчаващи мерки следва да бъдат предприети, така че строителите да изпълняват екологичен и социален План за управление, когато такъв е необходим.

По отношение на *земните недра*, дейностите и мерките не са свързани с рискове за земните недра, в т.ч. нямат потенциал за създаване на условия за възникване на ерозионни процеси и други негативни геоложки явления.

Почви и земеползване

Няма територии, които вероятно да бъдат значително засегнати с реализацията на ПТГС и ТСИМ в двете държави.

С предвиденото в ПТГС развитие на туристически дейности е възможно въздействие върху горските почви, изразено в преуплътняване, увеличение на повърхностния отток и поява на ерозия.

Очаква се неблагоприятно въздействие върху земите и почвите с изграждането на обекти по ПТГС и ТСИМ, при неспазване на изискванията на законодателството, свързано с опазване на почвите и околната среда.

Биологично разнообразие

Повечето мерки и дейности по ПТГС и ТСИМ са свързани с положително въздействие върху биологичното разнообразие. С потенциал за негативно въздействие е единствено специфична цел 1.4 на ТСИМ за развитие на туризма – като в рамките на мерките не се предвижда мащабно строителство на нова туристическа инфраструктура. Предвижда се само подобряване и разширяване на наличната мрежа от велоалеи, които принципно са съсредоточени най-вече в обхвата на урбанизираните територии. При това положение някои отрицателни въздействия върху биологичното разнообразие в териториалния обхват на програмата би могло да се очакват най-вече в резултат на допълнителен антропогенен натиск в резултат на дейностите свързани с увеличаване на туристическите потоци по отношение

на развитието и създаването на регионални туристически продукти в зоната на ТСИМ (на базата на природни дадености, културно наследство, минерални извори). При положение, че това се осъществи по устойчив начин, както се предвижда, като се включат и информационни кампании за популяризиране на биологичното разнообразие в района и повишаване на информираността за неговата стойност и ползи за екосистемите и живота на местното население, потенциалните отрицателни въздействия ще са минимални и незначителни.

Аналогично, не се очаква значително засягане на **защитени зони и защитени територии**.

Ландшафт

От предвидените мерки и дейности по ПТГС и ТСИМ не се очаква значително засягане на територии с ценен/естествен/природен ландшафт. Въздействието върху ландшафта като цяло е комплексно косвено положително от дейностите по Приоритет 1 за щадящ околната среда трансграничен регион. Специфичните цели и мерки по ПТГС също не са свързани със значително въздействие върху ландшафта – съображенията са аналогично на описаните по-горе за биоразнообразието.

Разработването на туристически продукти и интелигентните решения за туризъм с използване на обектите на културно-историческото наследство имат потенциал за засягане на естествени ландшафти, поради което следва всеки такъв проект да се подлага на оценка за въздействие върху ландшафта – като част от изискващите се процедури по оценка на въздействие върху околната среда. По този начин следва да се гарантира опазването на природните дадености и ценността на територията и съобразяване на туристическото натоварване с капацитета на средата.

Материални активи

По отношение на материалните активи се очаква изцяло положително пряко дългосрочно въздействие с насока подобряване на състоянието им.

Проектът на ПТГС и ТСИМ предвиждат реализирането на целеви мерки за постигане на енергийната ефективност на съществуващия индустриален сграден фонд, преход към кръгова и ресурсно-ефективна икономика; внедряване на енергийни информационни и управляващи системи; подобряване на технологичната инфраструктура на избрани сектори; постигане на дигитализация и зелена трансформация на местния бизнес; подобряване на техническата и туристическа инфраструктура и комуникации в подкрепа за създаване на регионален туристически продукт; осъвременяване на автомобилния транспорт и подобряване състоянието на прилежаща инфраструктура с цел намаляване сезонното замърсяване на въздуха и постигане на климатична устойчивост.

Културно-историческо наследство

По отношение на културно-историческо наследство се очаква изцяло положително пряко дългосрочно въздействие с насока подобряване на състоянието му .

Дефинираните приоритети, специфичните и стратегическите цели на ПТГС и ТСИМ ще окажат както пряко, така и косвено, дългосрочно положително въздействие върху състоянието и развитието на културно- историческото наследство в трансграничния регион, имайки предвид планираните инвестиции за насърчаване и развитие на туризма и конкурентоспособността, свързани със създаване на регионален туристически продукт, базиран на културното наследство, използване на неоползотворения потенциал за развитие на МСП от региона в сектора на туризма; стимулиране на местното занаятчийство.

Потенциални рискове по отношение на културно-историческо наследство биха могли да възникнат при налична строителна дейност има потенциала да застраши нерегистрирани до момента археологически културни ценности, и да доведе до нарушаване или разрушаване на археологически обекти. За тази цел в настоящия доклад са предвидени мерки касаещи всички инвестиционни предложения, планове и програми, а именно, съответните да се осъществяват след решения на компетентните органи за допустимост и в съответствие с режимите за опазване на културно-историческото наследство при спазване на нормативната уредба и след издаване на необходимите разрешителни документи, съгласно приложимото българско и/или турско законодателство. При наличие на строителни дейности в райони с регистрирани културни ценности, съответните да се провеждат по контрола на компетентните органи.

Вредни физични фактори

По отношение на вредните физични фактори, от значение за трансграничния регион в обхвата на ПТГС и ТСИМ, е фактора **шум** от транспортните потоци на автомобилния и железопътния транспорт, както и от локалните източници (промишлени, комунално-битови - работилници, търговски обекти, заведения и др.). Информация за източниците на шум е представена в т.2.1.11 на ДЕО.

От значение за идентифициране на засегнатите от фактора шум територии, е разглеждането на нуждите и потенциала за развитие в резултат от постигането на целите и приоритетите на ПТГС и ТСИМ, като по отношение на потенциалните възможни въздействия на фактора шум, могат да бъдат идентифицирани: Стратегическа цел 1: Постигане на устойчив икономически растеж, базиран на повишаване конкурентоспособността на местната икономика, дигитална и зелена трансформация, Специфична цел 1.1: Повишаване на конкурентоспособността на местната икономика и подобряване на бизнес средата, Мярка 1.1. Насърчаване на предприемачеството, съвместните действия (инициативи, програми и проекти), развитието на индустриални зони, технологичното обновяване; Специфична цел 1.4: Развитие на туризма, Мярка 1.4. Преодоляване на сезонността и повишаване използваемостта на туристическата инфраструктура, чрез интегрирани регионални туристически продукти, комбиниращи различни активности и локации и базирани на устойчиво развитие; Специфична цел 2.2: Намаляване на замърсяването и негативните ефекти от изменението на климата и предвидимите природни бедствия с трансграничен

характер; Мярка 2.2. Реализиране на съвместни действия за намаляване на замърсяването, вкл. такива, отразяващи негативните последици от изменението на климата.

От друга страна, предвидените като допустими дейности за усъвършенстването (вкл. разширяването) на велоалеи и развитието на велосипедните маршрути в региона (към Специфична цел 1.4 на ТСИМ), ще имат положителен ефект за ограничаване на шумовото натоварване и въздействие върху околната среда и населението на региона, включен в обхвата на ПТГС и ТСИМ.

Предвидените с ПТГС и ТСИМ приоритети и мерки не са свързани с дейности, предполагащи допълнителни въздействия от **вибрации, йонизиращи и нейонизиращи лъчения**.

Отпадъци

Не се очаква значително засягане на територии от дейности с отпадъци, нито се очаква генериране на значими количества отпадъци при изпълнение на допустимите дейности и мерки, напротив – прехода към кръгова и ресурсна икономика са с пряко положително въздействие за екологосъобразното управление на отпадъците.

Опасни химични вещества и риска от големи аварии

Предвижданията на ПТГС и ТСИМ не са свързани със значително въздействие в резултат на съхранение и употреба на опасни химични вещества, като допустимите дейности и мерки нямат потенциал за увеличаване на риска от възникване на голяма авария в съществуващи предприятия с нисък и висок рисков потенциал в обхвата на трансграничния район.

Население и човешко здраве

По отношение на **човешкото здраве** реализиране на предвижданията на ПТГС и ТСИМ не е свързано с нови, значими източници на емисии и вредности в околната среда, които биха довели до нови или увеличаване на неблагоприятното действие на установените съществуващи рискови фактори в трансграничния район. Напротив, реализирането на дейностите и мерките се очаква да е с положително въздействие, свързано с повишаване качеството на живот, развитието на нерискови за здравето дейности – обект на доходи за населението (туризъм), ограничаване на вредното въздействие на местните производства (чрез дейностите за енергийна и ресурсна ефективност, преход към кръгова икономика и технологично обновяване). От изключителна важност е местоположението на нови обекти - в случай на финансиране на такива по ПТГС и ТСИМ, да се съобрази с най-близко разположените **зони и обекти, подрежащи на здравна защита**, както и да се гарантира спазване на нормативните изискванията по отношение опазване на водите и по-специално забраните и ограниченията в **санитарно-охранителните зони** на водоизточниците за питейно-битово водоснабдяване и на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди. Подробна оценка на очакваните въздействия е представена в **т.6 на ДЕО**, като мерки за ограничаване на потенциалните неблагоприятни въздействия са препоръчани в **т.7 на ДЕО**.

Взимайки предвид изложеното, **оценката спрямо шестте екологични цели към принципа за ненанасяне на значителни вреди** за дейностите и мерките по ПТГС и ТСИМ позволява да се направят следните изводи:

- **Смекчаване на изменението на климата:** По-голямата част от мерките са с пряко положително или без отражение за намаляването на емисиите на парникови газове, като нито една от мерките и дейностите не води до значителни емисии на парникови газове – не се очаква нанасянето на значителни вреди на смекчаването на последиците от изменението на климата;
- **Адаптация към изменението на климата:** Нито една от мерките или дейностите по ПТГС и ТСИМ не води до вредно въздействие на настоящия и прогнозирания бъдещ климат, върху населението, природата или активите - не се очаква нанасянето на значителни вреди на смекчаването на последиците от изменението на климата. Част от мерките и дейностите са с принос към адаптацията и гарантирането на устойчивост на климатичните изменения – мярка 2.2 по ТСИМ;
- **Устойчиво използване и опазване на водните и морските ресурси:** Мерките и дейностите ще имат косвен положителен ефект по отношение на водите, като не са предвидени мерки и дейности, които да водят до влошаване качеството или количеството на водите, при спазване на нормативната уредба за опазване на водите.
- **Преход към кръгова икономика, предотвратяване на образуването на отпадъци и тяхното рециклиране:** Част от дейностите и мерките са с пряка насоченост и принос към прехода към кръгова икономика. Останолите мерки и дейности по ПТГС и ТСИМ:
 - не са свързани със значително увеличение на образуването, изгарянето или обезвеждането на отпадъци;
 - не водят до значителна неефективност при прякото или непрякото използване на природни ресурси;
 - нямат потенциал за причиняване на дългосрочни вреди на околната среда по отношение на кръговата икономика.
- **Предотвратяване и контрол на замърсяването:** По-голямата част от мерките и дейностите са с ясна екологична насоченост, като същите ще имат принос към ограничаване на съществуващи екологични проблеми, без да са свързани с възникването на нови такива. Включена е и изрична специфична цел 2.2 към ТСИМ за намаляване на замърсяването, в т.ч. като нужда и потенциал за развитие са идентифицирани съвместните действия за намаляване на трансграничните замърсители.

Неблагоприятни въздействия се очакват единствено при несъобразяване на местоположението и параметрите на нови индустриални предприятия и зони по мярка 1.1 на ТСИМ, с наличието на зони и обекти, подлежащи на здравна защита и други чувствителни територии – санитарно-охранителни зони около водоизточници, защитени зони и територии, обекти на културното наследство, евентуално кумулативно въздействие със съществуващи съоръжения и инфраструктура в съответния район. Тези въздействия и тяхното предотвратяване или ограничаване до минимум ще бъдат предмет на нормативно изискващите се процедури по оценка на въздействие върху околната среда, екологична оценка, комплексно разрешително, разрешителни по реда на Закона за водите и др., чрез които ще се гарантира изпълнението единствено на проекти, които не водят до значително увеличение на емисиите на замърсители във въздуха, водите или земята. Извън описаните потенциални негативни въздействия, мерките за управление на отпадъците са свързани с цялостно, комплексно положително въздействие, тъй като прилагането им ще има съществен принос за разрешаване на проблемите и недостатъците по отношение на управлението на отпадъците в трансграничния регион. Не се очаква нанасянето на значителни вреди.

- **Защита и възстановяване на биоразнообразието и екосистемите:** Различни по начин и степен положителни въздействия и ползи по отношение на биологичното разнообразие в резултат на реализацията на ПТГС и ТСИМ би могло да се очакват в резултат на изпълнението на дейностите по специфични цели 1.1 и 1.2 на Приоритет 1, специфична цел 2.1 на Приоритет 2, специфични цели 1.2 и 1.5 на стратегическа цел 1 и специфична цел 2.2 на стратегическа цел 2, а от отрицателно естество само от изпълнение на дейностите по специфични цели 1.1 и 1.4 на стратегическа цел 1. При това положителния ефект от дейностите по специфична цел 1.5 на стратегическа цел 1 се очаква да имат компенсиращ и неутрализиращ ефект по отношение на потенциалните негативни въздействия от дейностите по специфична цел 1.4 на стратегическа цел 1. От тук може да се направи и заключението, че потенциалните ползи и положителни аспекти от реализацията на дейностите по ПТГС и ТСИМ ще са повече от негативните. При спазване на националните законодателства и административни актове на двете държави, които са насочени към опазване на биологичното разнообразие в тях, потенциалните отрицателни въздействия ще се сведат в допустими граници. Не се очаква мерки и дейности по ПТГС и ТСИМ да доведат до влошаване на състоянието и устойчивостта на екосистемите, или природозащитния статус на местообитанията и видовете, съответно не се очаква нанасянето на значителни вреди.

4. Съществуващи екологични проблеми, установени на различно ниво, имащи отношение към ПТГС и ТСИМ включително отнасящите се до райони с особено екологично значение, като защитените зони по Закона за биологичното разнообразие

Анализ на съществуващите екологични проблеми в страната, установени на различно ниво, имащи отношение към ПТГС и ТСИМ, в т.ч. на връзката между екологичните проблеми и предвижданията на плана, съответно – изводи дали ПТГС и ТСИМ ще доведат до подобряване на екологичната обстановка, или до влошаване и задълбочаване на съществуващи екологични проблеми и/или възникване на нови такива, е направен в следващата таблица:

Таблица 4-1 Съществуващи екологични проблеми и отношението им към проектите на ПТГС и ТСИМ.

Компонент/Фактор на околната среда	Съществуващи екологични проблеми с отношение към ПТГС и ТСИМ	Развитие на проблема без прилагане на ПТГС и ТСИМ	Развитие на проблема/Възникване на нови екологични проблеми с прилагане на ПТГС и ТСИМ
Климат. Изменение на климата	Емисии на парникови газове (CO ₂ , CH ₄ , N ₂ O, O ₃ и халогенни въглеводороди) се отделят при всички процеси на превръщане на изкопаемите горива в енергия – твърдите горива, използвани в битово отопление или течните горива, използвани в двигателите с вътрешно горене на автомобилния транспорт.	Не се очаква промяна в тенденциите по отношение изменението на климата без прилагане на ПТГС и ТСИМ.	Увеличение на емисии на парникови газове се очаква единствено при увеличение на сезонния туристически транспортния трафик при реализацията на нови обекти на рекреация, но тези емисии са в незначително количество и пренебрежими.
Адаптация към изменяещия се климат	И двете държави попадат в зона с висок риск от климатични изменения. Проблем за трансграничния регион е ниската енергийна ефективност на сгради и производства, висока енергийна интензивност. Съществуващите проблеми се състоят в последиците от изменяещия се климат: - засушаване; - наводнения; - екстремни метеорологични явления – силни бури; - свлачища и срутища; - по-чести горски пожари и др. По отношение на адаптацията към изменяещия се климат, проблем е неустойчивостта на по-голямата част от съществуващата инфраструктура, изградена преди години.	Ще се забави преходът към кръгова икономика и постигането на устойчив икономически растеж.	Мерките и дейностите по ПТГС и ТСИМ, съгласно нивото на подробност, в което са описани, нямат потенциал за емисии на значими количества парникови газове. Положителен принос за ограничаване емисиите на парникови газове ще имат дейностите по Приоритет 1 на ПТГС, пряко свързани с увеличаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове. В тази връзка реализирането на ПТГС и ТСИМ се очаква да доведе до намаляване на атмосферната концентрация на парникови газове
Атмосферен въздух	Съществуват райони, които са критични по отношение на замърсяването на въздуха поради, битовото отоплението в населените места (серни и азотни оксиди, прах). През 2019 г. замърсяването на атмосферния въздух с ФПЧ10 продължава да бъде основен проблем за	Без прилагане на ПТГС и ТСИМ забави модернизирането на съществуващи и изграждане на нови сградни съоръжения, енергийни инсталации, рехабилитация на съществуващи и изграждане на нови пътища в	Не се очакват ЗНАЧИТЕЛНИ последици от въздействие както върху атмосферния въздух, така и върху климата вследствие на дейностите по реализация на ПТГС и ТСИМ, и свързаните с тях приоритети, специфични цели, дейности /

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/Фактор на околната среда	Съществуващи екологични проблеми с отношение към ПТГС и ТСИМ	Развитие на проблема без прилагане на ПТГС и ТСИМ	Развитие на проблема/Възникване на нови екологични проблеми с прилагане на ПТГС и ТСИМ
	<p>качеството на атмосферния въздух на национално ниво и за двете страни.</p> <p>Допълнителен принос към замърсяването на атмосферния въздух с прахови частици оказва и влиянието на неблагоприятните метеорологични условия като продължителното време с ниска скорост на вятъра и продължителни засушавания.</p>	<p>двете страни, изграждането на зелени площи с цел намаляване на газо-праховите замърсители. Забавя се икономическото развитие на трансграничния регион, ще се пропуснат ползи за финансиране и допълнителни инвестиции както и усвояване на средства от Европейския съюз, респективно – подобряване условия на труд, повишаване качеството на живот, здравословният начин на живот, респективно осигуряване на приятна околна среда, запазване на богатата природа на основата на устойчиво развитие на околната среда</p>	<p>Инвестиции, обекти на подкрепа, нито се очаква генериране на значителни нови емисии на вредни вещества при изпълнение на допустимите дейности и мерки. Напротив предвидените като допустими дейности/мерки в трите специфични цели – 1.1 и 2.1 са свързани с подобряване КАВ на трансграничния регион.</p>
<p>Повърхностни води, Подземни води, Зони за защита на водите, Риск от наводнения</p>	<p>Няма значими екологични проблеми в ИБР и ЧР, имащи отношение към ПТГС и ТСИМ</p> <p>Основните идентифицирани проблеми, които въздействат върху състоянието на водните тела за ИБР и ЧР са:</p> <p>-Замърсяване на повърхностни води с биогени азот и фосфор и еутрофикация на стоящи води; Това обуславя определянето на мерките в ПУРБ, свързани с ограничаване на замърсяването с биогени – изграждане и пускане в действие на ПСОВ.</p> <p>-Химично замърсяване на повърхностни води; Това изисква предприемане на мерки за модернизиране на индустриални ПСОВ,</p>	<p>Не се очаква развитие. Възможно е задълбочаване на проблемите с повърхностните води, ЗЗВ и риска от наводнения.</p>	<p>Реализирането на ПТГС и ТСИМ не се очаква да доведе до задълбочаване на съществуващите проблеми или възникване на нови такива. Чрез предвидените в програмата и стратегията допустими дейности и мерки се очаква положително въздействие по отношение на повърхностните води, ЗЗВ и риска от наводнения .</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/Фактор на околната среда	Съществуващи екологични проблеми с отношение към ПТГС и ТСИМ	Развитие на проблема без прилагане на ПТГС и ТСИМ	Развитие на проблема/Възникване на нови екологични проблеми с прилагане на ПТГС и ТСИМ
	<p>ефективен контрол на изпусканите води от индустриалните емитери.</p> <p>-Физични модификации; Предвидени са мерки за биологично укрепване на речните брегове, възстановяване на естественото състояние на речното корито, мероприятия за възстановяване и защита на речните брегове от ерозия, създаване на влажна зона, изграждане на рибни проходи и др.</p> <p>-Водовземане и изменение на воден отток; Връзката между количеството вода в реката и околната среда е сложна, но по-малък отток в реката може да повлияе на ЗЗВ и на жизнения цикъл на някои видове риби, растения и макробезгръбначни. Отнетите водни количества, довеждат до това, че и замърсители зауствани от отпадъчни води са по-малко разредени, което може да доведе и до други проблеми, свързани с качеството на водата. Хидроложкият режим е важен и определящ фактор за местообитанията, които на свой ред определят биологичния състав на реките.</p> <p>-Инвазивни неместни видове; Налице са редица въздействия, които трябва да бъдат преодолені – повредена инфраструктура, съоръжения, вреди върху местната флора и фауна. Когато веднъж неместните видове се установят, след това е много трудно да се премахнат или да се извършва адекватен контрол.</p> <p>-Наводнения; Основен източник на наводненията в ИБР и ЧРБУ са разливанията на реки, повърхностен отток пряко от дъждовни води и</p>		

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/Фактор на околната среда	Съществуващи екологични проблеми с отношение към ПТГС и ТСИМ	Развитие на проблема без прилагане на ПТГС и ТСИМ	Развитие на проблема/Възникване на нови екологични проблеми с прилагане на ПТГС и ТСИМ
	<p>снеготопене. В пряка връзка с този източник е и невъзможността на канализацията да поеме дъждовните води.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Натиск върху крайбрежни морски води. -Зони за драгиране и депониране на драгажни маси; -Въвеждане на отпадъци от наземни източници; <p>Република Турция – басейни Марица – Ергене и Мармара</p> <p>Няма значими проблеми, имащи отношение към ПТГС и ТСИМ в Република Турция.</p> <p>Някои от проблемите във връзка с качеството на водите, които са общи за двете страни , и имат отношение към ПТГС и ТСИМ, включително отнасящите се до райони с особено екологично значение, са както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> Точково и дифузно замърсяване, вкл. в ЗЗВ; Отпадъчни води; Уязвими зони от замърсяване с нитрати от земеделски източници; Ерозия; Твърди отпадъци; Ефективност на водоползването; Морфологично подобрене; Питейна вода – количество, качество , контрол посредством СОЗ; Грижи за водния ресурс; Предотвратяване на наводнения; 		
Земни недра	Не са установени проблеми по отношение на земните недра.	Не се очаква развитие или промяна	Не се очаква ПТГС и ТСИМ да доведат до възникване на проблеми.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/Фактор на околната среда	Съществуващи екологични проблеми с отношение към ПТГС и ТСИМ	Развитие на проблема без прилагане на ПТГС и ТСИМ	Развитие на проблема/Възникване на нови екологични проблеми с прилагане на ПТГС и ТСИМ
	Рисков фактор е сравнително високата сеизмичност на района и уязвимостта на свлачища и срутвания на земни маси.		
Почви и земеползване	Ползването на земеделски земи за неземеделски цели; Замърсяване с торове и пестициди; Погребване на почвите при наводнения; Загуби на плодородна почва от ерозия.	Не се очаква развитие. Възможно е задълбочаване на проблемите с: ползването на земеделски земи за неземеделски цели, замърсяване с торове и пестициди, ерозия и загуби на почвени ресурси.	Реализирането на ПТГС и ТСИМ не се очаква да доведе до задълбочаване на съществуващите проблеми или възникване на нови такива. Чрез предвидените в програмата и стратегията допустими дейности и мерки се очаква положително въздействие по отношение на земите и почвите. Задължително е при проектиране на новите обекти и алтернативите за тях да се прави проучване за: категоризацията на земите с оглед ползване на нископродуктивни такива; качествените показатели на почвите с оглед опазване на почвените ресурси.
Растителност	Едни от най-значимите фактори, оказващи въздействие върху горските местообитания, са сечите (регламентирани и нерегламентирани включително); Други са хидрологичните мероприятия и съоръжения (вкл. такива в морски води, напр. драгиране, както и водоползването), строителството на сгради, съоръжения и линейна инфраструктура, туристическия поток, замърсяване (вкл. на вода, въздух и почви, както и с ТБО). Засушаването е най-значителния фактор за растителността, последица от климатичните промени.	Не се очаква развитие	Риск от задълбочаване на екологичните проблеми има при несъобразено с биоразнообразието в района развитие на туризма. В тази връзка разработването на туристически продукти, развитието на туристическата инфраструктура следва да се предшества от анализи и оценки на въздействието върху биоразнообразието за конкретното избрано местоположение. Не следва да се допуска нерегулиран и/или интензивен туристически трафик.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/Фактор на околната среда	Съществуващи екологични проблеми с отношение към ПТГС и ТСИМ	Развитие на проблема без прилагане на ПТГС и ТСИМ	Развитие на проблема/Възникване на нови екологични проблеми с прилагане на ПТГС и ТСИМ
Животински свят	По отношение на фауната, екологичните проблеми са свързани с преки и косвени въздействия върху популациите. Косвените въздействия възникват предимно при промяна на характеристиките на местообитанията на животинските видове, промяна на основни параметри на околната среда, като шум, замърсяване на водите, урбанизация, интензификация на земеделските практики, изграждане на транспортна и енергийна инфраструктура и др. – най-често наблюдавани са безпокойството и фрагментацията. Преките въздействия са насочени към отделни индивиди и като следствие най-често се наблюдава тяхната пряка смъртност или прогонване от естественото местообитание.	Не се очаква развитие	Аналогично на описаното за Растителност.
Защитени зони и защитени територии	Основен компонент на ЗЗ и ЗТ, предмет на опазване в тях, са растителните местообитания и растителните и животински видове. В този смисъл, екологичните проблеми са същите, както тези, описани по-горе. Процедурите по ОВОС и, особено ОС за ЗЗ, са инструмента, чрез който тези проблеми се оценяват, и съответните въздействия намаляват или елиминират.	Не се очаква развитие	Аналогично на описаното за Растителност
Ландшафт	Проблемите по отношение на ландшафта са резултат от наблюдаваните проблеми при останалите компоненти на околната среда – най-значимите за региона са свързани с: - наличие на нерегламентирани сметища; - замърсяване на въздуха, шумово натоварване, проблеми с опазването на водите, които намаляват качеството на градския ландшафт като среда на живот; - висока енергийна интензивност и ресурсоемкост на производствата и предприятията, което е	Очаква се задълбочаване на проблемите, в т.ч. на тези, свързани с ПТГС и ТСИМ – нерегламентираните сметища, замърсяването в населените места.	Реализирането на ПТГС и ТСИМ има принос към ограничаване на проблемите. Не се очаква задълбочаване на съществуващите, нито развитие на нови проблеми с реализацията на предвижданията на двата документа. Риск от екологични проблеми има единствено за дейностите/мерките, свързани с развитие на туризма, при несъобразяване на туристическите

Компонент/Фактор на околната среда	Съществуващи екологични проблеми с отношение към ПТГС и ТСИМ	Развитие на проблема без прилагане на ПТГС и ТСИМ	Развитие на проблема/Възникване на нови екологични проблеми с прилагане на ПТГС и ТСИМ
	свързано с непряко отрицателно въздействие върху околния ландшафт; - последици от изменението на климата, които водят до рискове за естествените, природни ландшафти.		продукти и дейности с капацитета на средата на съответния район.
Материални активи	Наличие на недостатъчна инфраструктура и активи за обслужване и покриване нуждите за конкурентоспособно, енергийно, ресурсно-ефективно, екологосъобразно икономическо и социално развитие на региона. Необходимост от финансиране за развитие и реализиране на идентифицирания потенциал на трансграничния регион.	Не се очаква развитие/Възможно е задълбочаване на проблемите от гледна точка неподдржане на съществуващите материални активи.	Реализирането на ПТГС и ТСИМ не се очаква да доведе до задълбочаване на съществуващите проблеми или възникване на нови такива, а точно обратното. Чрез предвидените в програмата и стратегията допустими дейности и мерки се очаква положително въздействие по отношение развитието на ДМА – за постигане на енергийната ефективност на съществуващия индустриален сграден фонд, преход към кръгова и ресурсно-ефективна икономика; внедряване на енергийни информационни и управляващи системи; подобряване на технологичната инфраструктура на избрани сектори; постигане на дигитализация и зелена трансформация на местния бизнес; подобряване на техническата и туристическа инфраструктура и комуникации в подкрепа за създаване на регионален туристически продукт.
Културно-историческо наследство	Териториите в трансграничния регион както в рамките на Р.България, така и в рамките на Р. Турция са изключително богати на разнообразни по рода си културно-исторически ценности обхващащи нематериалното и материалното	Не се очаква развитие/Възможно е задълбочаване на проблемите от гледна точка неподдржане на съществуващите материални активи.	Реализирането на ПТГС и ТСИМ не се очаква да доведе до задълбочаване на съществуващите проблеми или възникване на нови такива, а точно обратното. Чрез предвидените в

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/Фактор на околната среда	Съществуващи екологични проблеми с отношение към ПТГС и ТСИМ	Развитие на проблема без прилагане на ПТГС и ТСИМ	Развитие на проблема/Възникване на нови екологични проблеми с прилагане на ПТГС и ТСИМ
	недвижимо и движимо наследство, които са носители на историческа памет, национална идентичност и имат научна или културна стойност. Това невероятно богатство предопределя изключителния потенциал на трансграничния регион за развитие на алтернативни форми на туризъм, който към момента остава неоползотворен и недостатъчно развит, от гледна точка на възможностите за предоставяне на услуги и продукти, които може да предложи региона за постигане на едно високо ниво на конкурентоспособност и териториално сближаване.		програмата и стратегията допустими дейности и мерки се очаква положително въздействие по отношение развитието на културно-историческото наследство – предвид планираните инвестиции за насърчаване и развитие на туризма и конкурентоспособността, свързани със създаване на регионален туристически продукт, базиран на културното наследство, използване на неоползотворения потенциал за развитие на МСП от региона в сектора на туризма; стимулиране на местното занаятчийство.
Шум	Регистрирани шумови нива със стойности над граничните в жилищни зони и територии, подложени на въздействието на автомобилен трафик.	Неприлагането на ПТГС и ТСИМ ще доведе до продължаване на тенденциите за по-високи шумови емисии, излъчвани от автомобилния транспорт и локални източници на шум. Няма да бъде използвана възможността за финансиране и изпълнение на дейности, свързани с постигането на приоритетите и целите, поставени с двата документа.	Реализирането на ПТГС и ТСИМ не се очаква да доведе до задълбочаване на съществуващите проблеми или възникване на нови такива. Предвидените като допустими дейности за усъвършенстването (вкл. разширяването) на велоалеи и развитието на велосипедните маршрути в региона (към Специфична цел 1.4 на ТСИМ), ще имат положителен ефект за ограничаване на шумовото натоварване и въздействие върху околната среда и населението на региона, включен в обхвата на ПТГС и ТСИМ.
Други вредни физични фактори	Не са регистрирани отклонения от обичайно измерените стойности за радиационното състояние.	Не се очаква развитие	Предвидените с ПТГС и ТСИМ приоритети и мерки не са свързани с дейности, предполагащи допълнителни въздействия от

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/Фактор на околната среда	Съществуващи екологични проблеми с отношение към ПТГС и ТСИМ	Развитие на проблема без прилагане на ПТГС и ТСИМ	Развитие на проблема/Възникване на нови екологични проблеми с прилагане на ПТГС и ТСИМ
	Няма установени въздействия върху хората от нейонизиращите лъчения.		вибрации, йонизиращи и нейонизиращи лъчения
Отпадъци	Преобладаващата част от битовите отпадъци се третира чрез депониране (най-ниското ниво в йерархията за управление на отпадъците); Нерегламентирано изхвърляне на отпадъци. Нерегламентирано изгаряне на битови отпадъци Коефициентът на рециклиране на битовите отпадъци на Република Турция е най-ниският в Европа – 0,3% през 2018 г.	Не се очаква развитие/Възможно е задълбочаване на проблемите	Реализирането на ПТГС и ТСИМ не се очаква да доведе до задълбочаване на съществуващите проблеми или възникване на нови такива. Чрез предвидените в програмата и стратегията допустими дейности и мерки се очаква положително въздействие по отношение на управлението на отпадъците – въвеждане на модели за кръгова икономика, разработването на подълготрайни, рециклируеми, подходящи за повторна употреба и поправка продукти, мерките за намаляване на замърсяването.
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Потенциал за екологичен проблем по отношение на рисак от големи аварии е несъобразяването на аварийните/безопасни разстояния около предприятия с рисков потенциал и допускане на разполагане на недопустими по нормативни изисквания обекти и съоръжения в тях. Проблемът се преодолява с изпълнението на разписаните процедури в нормативната уредба.	Не се очаква развитие.	С прилагането на ПТГС и ТСИМ не се предвижда съхранение, употреба и дейности с опасни химични вещества и смеси. Задължително е при проектиране на новите обекти и алтернативите за тях да се прави проучване за наличието в близост на предприятия с рисков потенциал, съответно да се съобразят безопасните разстояние до такива предприятие, с оглед предотвратяване на риска от възникване на нови екологични проблеми в този смисъл.
Население и човешко здраве	Въз основа на анализа на рисковите фактори, направен в т. 2.1.14.Б. проблемите, свързани с рисковите за човешкото здраве фактори на средата са свързани основно с:	Не се очаква промяна в развитието.	Не се очаква възникване на нови екологични проблеми, значими за здравето на населението, като в резултат на предвидените дейности се

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/Фактор на околната среда	Съществуващи екологични проблеми с отношение към ПТГС и ТСИМ	Развитие на проблема без прилагане на ПТГС и ТСИМ	Развитие на проблема/Възникване на нови екологични проблеми с прилагане на ПТГС и ТСИМ
	<ul style="list-style-type: none">- влошено качество на атмосферния въздух в някои населени места на трансграничния район;- проблеми с качеството и количеството на питейните води;- лошо качество на водите в някои зони за къпане;- нерегламентирани сметища, нерегламентирано изгаряне на битови отпадъци;- превишения на нормите за шум в някои населени места.		<p>очаква ограничаване на установените съществуващи проблеми, в т.ч.:</p> <ul style="list-style-type: none">- намаляването на емисиите на парникови газове от дейностите по Приоритет 1;- технологичното обновяване като част от мярка 1.1. е свързано с ограничаване на замърсяването като цяло;- намаляване на замърсяването в резултат на мярка 2.2 – за осигуряване на чист въздух, вода и храна.

5. Цели на опазване на околната среда на национално и международно равнище, имащи отношение към ПТГС и ТСИМ и начин, по който тези цели и всички екологични съображения са взети под внимание при изготвянето на програмата и стратегията

5.1. Интегриране на цели по опазване на околната среда в проектите на ПТГС и ТСИМ

Интегрирането на цели по опазване на околната среда в ПТГС и ТСИМ е заложено в самите регламенти за финансова подкрепа за периода 2021-2027 г., в т.ч. в специфичните цели и тематичната концентрация на Interreg, идентифицирани съответно в чл.14 и чл.15 на Интеррег Регламента. Съгласно посочените разпоредби:

2. Поне 60% от средствата от приноса по ЕФРР и, където е приложимо, от разпределената сума по инструментите на Съюза за външно финансиране за всяка програма по направления А, Б и Г на Interreg, се разпределят за **цел на политиката 2** („По-зелена, нисковъглеродна и устойчива Европа с икономика в преход към нулеви нетни въглеродни емисии чрез насърчаване на чист и справедлив енергиен преход, зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, смекчаване на последиците от изменението на климата и приспособяване към него, превенция и управление на риска и устойчива градска мобилност“) и на най-много две други цели на политиката, определени в член 5, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2021/1060;

В тази връзка **ПТГС и ТСИМ интегрират цели по опазване на околната среда на европейско и национално ниво.**

5.2. Цели по опазване на околната среда на международно и национално ниво, относими към ПТГС и ТСИМ и начин, по който са съобразени

В следващите таблици е направен анализ на относимостта на целите на опазване на околната среда на международно и национално ниво, включени в част от стратегиите, плановете и програмите от описаните в т.1.4 на ДЕО:

Таблица 5.2-1 Относимост и степен на съобразяване на целите по опазване на околната среда на международно ниво

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда на международно (в т.ч. европейско) ниво	Анализ на степента на съобразяване в проекта на ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.
<p>Програма за устойчиво развитие за периода до 2030 на ООН „Да преобразим света“ Целите с отношение към опазването на околната среда са: Цел 3: Добро здраве и благоденствие Цел 6: Чиста вода и канализация Цел 7: Икономически достъпна и чиста енергия Цел 11: Устойчиви градове и общности Цел 12: Отговорно потребление и производство Цел 13: Дейности във връзка с климата Цел 14: Живот под водата Цел 15: Живот на земята</p>	<p>ПТГС и ТСИМ имат отношение и принос към всички посочени цели, в т.ч.:</p> <p>По Цели 3 и 11 комплексен принос имат всички предвиждания на ПТГС и ТСИМ, преход към кръгова и ресурсно ефективна икономика, разработване на продукти на биологична основа, по-добро управление на миграцията – гарантиращо подобряване сигурността на населението в трансграничния регион; мерките за икономически растеж и подобряване на бизнес средата, действията за намаляване на замърсяването – свързани с подобряване състоянието на околната среда, благосъстоянието на населението и качеството на живот.</p> <p>По цел 6 пряк принос има мярка 2.2 на ТСИМ за реализиране на съвместни действия за намаляване на замърсяването и осигуряване на чист, въздух, вода и храна.</p> <p>По цел 7 пряк принос имат дейности по Приоритет 1 на ПТГС, свързани с въвеждането на интелигентни енергийни системи с използване на ВЕИ, мярка 1.2 на ТСИМ, свързана с енергиен преход.</p> <p>По цел 12 принос имат допустимите дейности по Приоритет 1 на ПТГС за енергийна ефективност и насърчаване на прехода към кръгова икономика, както и мерките по ТСИМ за технологично обновяване, иновативни идеи с висока добавена стойност, трансформация на местната икономика чрез дигитален и енергиен преход.</p> <p>По цел 13 пряк принос има Приоритет 1 на ПТГС, по който са предвидени дейности конкретно за намаляване емисиите на парникови газове, както и мярка 1.2 по ТСИМ за дигитален и енергиен преход и кръгова икономика и мярка 2.2 на ТСИМ в частта ѝ за смекчаване и адаптиране към изменението на климата.</p> <p>По цели 14 и 15 от изпълнение на приоритетите и мерките по ПТГС и ТСИМ ще има като цяло положителен принос, предвид подобряване на състоянието на околната среда като цяло в резултат на прилагане на предвижданията им.</p>
<p>Предложение за Решение на Европейския парламент и на Съвета относно Обща програма на Европейския съюз за действие за околна среда до 2030 г. (Осма програма за действие на ЕС за околната среда до 2030 г.) (COM(2020)652)</p>	<p>Пряко отношение и принос към приоритетна цел а) има Приоритет 1 на ПТГС, чрез дейностите по специфична цел 1.1 на ПТГС за намаляване емисиите на парникови газове и специфична цел 1.2 на ТСИМ за климатична неутралност на местната икономика.</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда на международно (в т.ч. европейско) ниво	Анализ на степента на съобразяване в проекта на ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.
<p><u>Тематични приоритетни цели:</u></p> <p>а) необратимо и постепенно намаляване на емисиите на парникови газове и увеличаване на поглъщанията от естествени или други поглъщатели в Съюза, за да се постигне целта за намаляване на емисиите на парникови газове до 2030 г. и неутралност по отношение на климата до 2050 г., определени в Регламент (ЕС) .../...97;</p> <p>б) постоянен напредък в повишаването на капацитета за адаптиране, укрепването на устойчивостта и намаляването на уязвимостта към изменението на климата;</p> <p>в) напредък към модел на растеж с възстановяване, чрез който на планетата се връща обратно повече, отколкото се взема, отделяне на икономическия растеж от използването на ресурси и влошаването на околната среда и ускоряване на прехода към кръгова икономика;</p> <p>г) амбиция за нулево замърсяване за нетоксична околна среда, включително въздуха, водата и почвите, както и защита на здравето и благодействието на гражданите от свързани с околната среда рискове и въздействия;</p> <p>д) защита, опазване и възстановяване на биологичното разнообразие и увеличаване на природния капитал, по-специално по отношение на въздуха, водата, почвите и горите, прясната вода, влажните зони и морските екосистеми;</p> <p>е) насърчаване на екологичната устойчивост и намаляване на основните видове натиск върху околната среда и климата, свързани с производството и потреблението, по-специално в областта на енергетиката, промишленото развитие, сградите и инфраструктурата, мобилността и продоволствената система.</p>	<p>По цел б) косвен принос имат мерките по ТСИМ, свързани с постигане на устойчив икономически растеж, в т.ч. чрез технологично обновяване, което ще подобри устойчивостта на съществуващите предприятия на климатичните промени.</p> <p>По цел в) пряк принос имат дейностите към специфична цел 1.2 към Приоритет 1 на ПТГС – за насърчаване на прехода към кръгова и ресурсно-ефективна икономика и мярка 1.2 на ТСИМ в частта ѝ за внедряване на модела на кръгова икономика.</p> <p>По цел г) принос имат дейностите по Приоритет 1 на ПТГС за насърчаване енергийната ефективност, намаляване емисиите на парникови газове, за преход към кръгова икономика (също и мярка 1.2 по ТСИМ), в т.ч. кръгови бизнес модели, кръгово потребление, продукти на биологична основа, както и мярка 2.2 на ТСИМ за намаляване на замърсяването – свързани с намаляване на отпадъците и замърсяването.</p> <p>Отношение към цел д) има мярка 2.2 на ТСИМ за намаляване на замърсяването, както и мярка 1.5 за развитие на екосистемни практики и услуги.</p> <p>Пряк принос за постигане на цел е) имат дейностите по Приоритет 1 – за намаляване емисиите на парникови газове, енергийна ефективност, преход към кръгова икономика, както и мерки 1.1 и 1.2 от ТСИМ – за технологично обновяване и трансформация на местната икономика.</p> <p>Дейностите и мерките по ПТГС и ТСИМ следва да съобразяват необходимостта от адаптация и гарантиране на устойчивост на инфраструктурата и дейностите на неблагоприятните ефекти от климатичните изменения.</p>
<p>Съобщение на Европейската комисия „Чиста планета за всички. Европейска стратегическа дългосрочна визия за просперираща, модерна, конкурентоспособна и неутрална по отношение на климата икономика“ (COM (2018)773)</p> <p>Стратегически градивни елементи:</p> <p>1. Максимално увеличаване на ползите от енергийна ефективност, включително от сградите с нулеви емисии</p>	<p>По т.1: Предвидено е финансиране на дейности за енергийна ефективност, в т.ч. мерки за енергийна ефективност на сграден фонд на предприятия по Приоритет 1 на ПТГС.</p> <p>По т.2: Установена е необходимост и са предвидени дейности за възобновяеми енергийни източници по Приоритет 1 на ПТГС.</p> <p>По т.3: ПТГС и ТСИМ не предвиждат мерки и дейности за мобилност – единствено във връзка с мярка 1.4 за развитие на туризма е установено като необходимост развитието на велосипедни маршрути – които са по-щадящи за околната среда.</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда на международно (в т.ч. европейско) ниво	Анализ на степента на съобразяване в проекта на ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.
<p>2. Въвеждане в максимална степен на възобновяемите енергийни източници и максимално увеличаване на използването на електроенергия за пълно декарбонизиране на енергийните доставки за Европа</p> <p>3. Постигане на чиста, безопасна и свързана мобилност</p> <p>4. Наличието на конкурентоспособна промишленост на ЕС и кръгова икономика като ключов фактор за намаляване на емисиите на парникови газове</p> <p>5. Развиване на адекватна интелигентна мрежова инфраструктура и междусистемни връзки</p> <p>6. Пълноценно реализиране на предимствата на биоикономиката и създаване на въглеродни погълтители от основно значение</p> <p>7. Премахване на оставащите емисии чрез улавяне и съхранение на CO₂</p>	<p>По т.4: Пряк принос имат повечето от дейностите и мерките по ПТГС и ТСИМ, насочени към енергийна ефективност, кръгова икономика, технологично обновяване и устойчив икономически растеж.</p> <p>По т.5: Пряк принос имат специфичните цели по ТСИМ – 1.2 и 2.1, свързани с дигитален преход и дигитални решения.</p> <p>По т.6: ПТГС и ТСИМ нямат конкретна насоченост към биоикономиката, но в рамките на приложимите мерки за МСП биха могли да се реализират и такива дейности.</p> <p>По т.7: Няма отношение.</p>
<p>Съобщение на Европейската комисия: „Изграждане на устойчива към климатичните изменения Европа – новата стратегия на ЕС за адаптиране към изменението на климата“ (COM(2021)82)</p> <p><i>Насоки:</i></p> <p>1. Изграждане на устойчив на климатичните изменения Съюз:</p> <p>1.1. По-интелигентно адаптиране: подобряване на знанията и управление на несигурността – разширяване на границите на знанието относно адаптирането; повече и по-добри данни за риска и загубите, свързани с климата; превръщане на Climate-ADAPT в авторитетна европейска платформа по въпросите на адаптирането.</p> <p>1.2. По-систематично адаптиране: подкрепа за разработване на политика на всички равнища и във всички сектори – подобряване на стратегиите и плановете за адаптиране; насърчаване на местната, индивидуална и справедлива устойчивост; интегриране на устойчивостта спрямо изменението на климата в националните фискални рамки; насърчаване на природосъобразни решения за адаптиране;</p> <p>1.3. По-бързо адаптиране: повсеместно ускоряване на адаптирането – ускоряване на внедряването на решения за адаптиране; намаляване на риска, свързан с климата; отстраняване на пропуските в опазването на климата; осигуряване на наличност и устойчивост на прясната вода.</p> <p>2. Засилване на международните действия за устойчивост спрямо изменението на климата:</p> <p>2.1. Увеличаване на подкрепата за международната устойчивост и готовност по отношение на климата</p>	<p>ПТГС интегрира целта на политиката за по-зелена, нисковъглеродна Европа, като са предвидени конкретни дейности и мерки, с принос към адаптация към изменението на климата – за кръгова икономика, ресурсна и енергийна ефективност, технологично обновяване на МСП.</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда на международно (в т.ч. европейско) ниво	Анализ на степента на съобразяване в проекта на ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.
<p>2.2. Увеличаване на международното финансиране за изграждане на устойчивост спрямо изменението на климата</p> <p>2.3. Укрепване на глобалния ангажимент и обмяна по отношение на адаптирането</p>	
<p>Съобщение на Европейската комисия „Път към здравословна планета за всички. План за действие на ЕС: Към нулево замърсяване на въздуха, водата и почвата“ (COM(2021)400)</p> <p>Водещи инициативи:</p> <p>Водеща инициатива 1: Намалване на неравнопоставеността в здравеопазването посредством нулево замърсяване</p> <p>Водеща инициатива 2: Подкрепа на действия за нулево замърсяване в градските райони</p> <p>Водеща инициатива 3: Насърчаване на нулево замърсяване в различните региони</p> <p>Водеща инициатива 4: Улесняване на избора за нулево замърсяване</p> <p>Водеща инициатива 5: Съвместно прилагане на нулево замърсяване</p> <p>Водеща инициатива 6: Представяне на решения за нулево замърсяване за сгради</p> <p>Водеща инициатива 7: Живи лаборатории за екологични цифрови решения и интелигентно нулево замърсяване</p> <p>Водеща инициатива 8: Свеждане до минимум на европейския отпечатък при замърсяването в други региони на света</p> <p>Водеща инициатива 9: Консолидиране на центровете за знания на ЕС в областта на нулевото замърсяване</p>	<p>ПТГС и ТСИМ съобразяват Съобщението на ЕК, като основна цел на документите е намаляване на неравенствата, съответно – неравнопоставеността, в т.ч. по отношение на здравето състояние на населението в трансграничния регион, което ще се постигне чрез реализиране на дейностите и мерките, т.к. те ще доведат до подобряване качеството на средата на населените места, подобряване на характеристиките и параметрите на МСП, ограничаване на замърсяването и подобряване на качеството на живот като цяло.</p>
<p>Съобщение на Европейската комисия за Европейски зелен пакт (COM(2019)640)</p> <p>Документът поставя 10 основни точки в плана на Европейската комисия:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Климатично неутрална“ Европа – цел за постигане на нулеви нетни емисии на парниковите газове до 2050 г., която ще бъде подпомогната от нов „Закон за климата“ - Кръгова икономика – предвиден е нов план за действие, свързан с кръговата икономика, като част от по-широката индустриална стратегия на ЕС – насочен към устойчива продуктова политика с „предписания как да се произвеждат стоки“, използвайки по-малко материали и гарантирайки, че те ще могат да бъдат използвани повторно и да бъдат рециклирани; - Реновиране на сградите; - Нулево замърсяване - независимо дали във въздуха, почвата или водата, целта е да се постигне „околна среда без замърсители“ до 2050 г.; - Екосистеми и биоразнообразие – нова стратегия за биологичното разнообразие до 2030 г. с нови мерки, адресиращи основните причинители за 	<p>ПТГС и ТСИМ ще имат пряк принос към точки 1 (чрез дейностите по Приоритет 1 на ПТГС и мерки 1.2 на ТСИМ), 2 (чрез дейностите по Приоритет 1 на ПТГС и мерките за подкрепа на прехода към кръгова икономика от ТСИМ), 3 (чрез дейностите по Приоритет 1 и специфична цел 1.1. на ПТГС за енергийна ефективност на сградния фонд на предприятията) 4 (комплексно, чрез дейностите по специфична цел 1.2 на Приоритет 1 на ПТГС, мерките за намаляване на замърсяването, технологично обновяване на МСП) и косвен към т. 5 – чрез мерките за намаляване на замърсяването – 2.2 по ТСИМ и т.9 – чрез дейностите по Приоритет 1 на ПТГС за разработване на нови технологични решения, решения за продукти на биологична основа, мярка 1.1 на ТСИМ за иновативни идеи за продукти.</p> <p><i>При планиране/избор на конкретни инвестиционни дейности за финансиране следва да се гарантира устойчивост (да не се допуска</i></p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда на международно (в т.ч. европейско) ниво	Анализ на степента на съобразяване в проекта на ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.
<p>загубата на биологично разнообразие, мерки за справяне със замърсяването на почвата и водите, както и нова стратегия за горите – има косвено отношение;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Стратегия „От фермата до трапезата“ – цели „зелено и по-здравословно земеделие“ и включва планове за „значително намаляване на използването на химически пестициди, торове и антибиотици; - Транспорт – цели по отношение на въглеродните емисии на автомобилите; насърчаване на електрическите превозни средства и на устойчивите алтернативни горива. - Финанси – механизъм за справедлив преход чрез предоставяне на помощ за районите, които са най-силно зависими от изкопаемите горива; - Научни изследвания и разработки и иновации – финансиране на научни изследвания за благоприятни за климата технологии и изследователски проекти с екологични цели – няма отношение; - Външни отношения. 	<p><i>негативно въздействие) по отношение на екосистемите и биоразнообразието.</i></p> <p>Останалите точки от плана нямат отношение към ПТГС и ТСИМ.</p>
<p>Съобщение на Европейската комисия: Нов план за действие относно кръговата икономика – За по-чиста и по конкурентоспособна Европа (COM/2020/98)</p> <p>Направления за ключови действия:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Рамка за политика за устойчиви продукти – проектиране на устойчиви продукти и установяване на принципи за устойчивост (дълготрайност на продуктите, с възможност за повторно използване, модернизиране и поправка, повишена енергийна и ресурсна ефективност, повишаване съдържанието на рециклирани материали в продуктите, вторично производство и висококачествено рециклиране, намаляване на емисиите на CO₂, ограничаване на продуктите за еднократна употреба, цифровизация на продуктовата информация и др.), предоставяне на повече възможности за потребителите и публичните купувачи, кръговост в производствените процеси; • Ключови вериги за създаване на стойност в областта на продуктите – насоки за електроника и ИКТ, акумулаторни батерии от превозни средства, опаковки, пластмаси, текстилни изделия, строителство и сгради, храна, вода и хранителни вещества; • По-малко отпадъци, повече стойност – по-ефективна политика за предотвратяване на отпадъците и подкрепа на техния кръгов характер, повишаване на кръговата и нетоксична среда, създаване на функциониращ пазар на ЕС за вторични суровини, предприемане на мерки във връзка с износа на отпадъци; 	<p>Решението има отношение към ПТГС и ТСИМ, и конкретно – дейностите по Приоритет 1 на ПТГС и мерките по ТСИМ, свързани с преход към кръгова икономика, технологично обновяване, трансформация на местната икономика.</p> <p><i>Препоръчително е при идентифициране на конкретни дейности за финансиране да се поставят критерии и изисквания тези дейности да отговарят на възможно най-голям брой критерии/насоки от ключовите действия в Решението.</i></p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда на международно (в т.ч. европейско) ниво	Анализ на степента на съобразяване в проекта на ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.
<ul style="list-style-type: none"> • Кръговостта в полза на хората, регионите и градовете – създаване на работни места във връзка с кръговата икономика, придобиване на умения, сближаване; • Междусекторни действия – засилване на взаимодействията между кръговостта и намаляване емисиите на парникови газове, интегриране на целите на кръговата икономика; научни изследвания и иновации. 	
<p>Стратегия на ЕС за биологичното разнообразие до 2030 г. Инициативи: 1. Опазване и възстановяване на природата в ЕС - хармонизирана мрежа от защитени зони – защита на най-малко 30% от сухоземната територия и 30% от морските басейни в ЕС; - въвеждане на мерки за строга защита на най-малко една трета от защитените зони – 10% от сухоземната територия и 10% от морските басейни на ЕС; - строга защита на естествените вековни гори; - установяване на екологични коридори за предотвратяване на генетичната изолация, позволяващи миграцията и подобряването на екосистемите; - ефективно управление на защитените зони – определяне на ясни природозащитни цели и мерки и подходящ мониторинг. 2. План на ЕС за възстановяване на природата – ЕС ще предложи количествени цели за възстановяване на природата, класифициране на защитени видове и местообитания, преразглеждане на законодателството за употреба на пестициди, на инициативите на ЕС за опрашители, планове за действие, нови/пнеразглеждане на стратегии за почви и гори, развитие на информационната система за горите, критерии за устойчивост и др. 3. Създаване на условия за преобразяваща икономика – ще се разработят насоки и инициативи на ЕС за сътрудничество, устойчиво корпоративно управление, устойчиво финансиране, класификации на дейности с принос за опазване и възстановяване на биологичното разнообразие, център за знания, насърчаване на сътрудничеството. 4. Усилия на ЕС за прилагане на амбициозната Световна програма за биологичното разнообразие – международни договори и споразумения, мерки за свеждане до минимум на предлагането на пазара на ЕС на продукти, свързани с обезлесяване или деградация на горите и др.</p>	<p>Отношение към опазване на биоразнообразието като цяло имат всички предвиждания на ПТГС и ТСИМ, тъй като ще подобрят състоянието на околната среда като цяло. С конкретно значение е мярка 1.5 на ТСИМ за развитие на екосистемни практики и услуги в управлението на природни активи с туристически потенциал. Останалите предвиждания на ПТГС и ТСИМ не влизат в противоречие с инициативите на Стратегията.</p>
<p>Стратегически план за действие за опазване на околната среда и възстановяване на Черно море Цели по Качеството на Екосистемата (ЦКЕС) и свързаните с тях подцели: ЦКЕС 1: Съхраняване на живите търговски морски ресурси.</p>	<p>Отражение в ТСИМ, и конкретно в специфични цели 1.4, 1.5 и 2.2 на ТСИМ намират ЦКЕС 2 и 4. ПТГС и ТСИМ не предвиждат мерки и дейности, които влизат в конфликт с цели на плана.</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда на международно (в т.ч. европейско) ниво	Анализ на степента на съобразяване в проекта на ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.
<p>ЦКЕС 1а: Устойчиво използване на наличната риба и други живи морски източници за търговски цели.</p> <p>ЦКЕС 1б: Възстановяване/рехабилитиране наличието на живи търговски морски ресурси.</p> <p>ЦКЕС 2: Опазване на разнообразието и местообитанието на Черно море.</p> <p>ЦКЕС 2а: Намаление риска от изчезване на застрашените видове.</p> <p>ЦКЕС 2б: Съхраняване на крайбрежния и морски местообитание и природа.</p> <p>ЦКЕС 2в: Намаление и управление на намесата на човека</p> <p>ЦКЕС 3: Намаление на еутрофикацията.</p> <p>ЦКЕС 4: Гарантиране на доброто качество на водата за човешкото здраве, за използването ѝ при отдих и за аква биотата.</p> <p>ЦКЕС 4а: Намаление на замърсителите, произлезли от базираните на земята ресурси, включително атмосферните емисии.</p> <p>ЦКЕС 4б: Намаление на замърсителите, дошли от плавателните съдове и съоръженията от сушата.</p>	
<p>Регионален план за действие за морските отпадъци в Черно море</p> <p><i>Главни цели на плана:</i></p> <p>(а) Предотвратяване и намаляване до минимум на замърсяването с морски отпадъци в Черно море и въздействието му върху екосистемните услуги, местообитанията, видовете, по-специално застрашените видове, обществено здраве и безопасност;</p> <p>(б) Отстраняване, доколкото е възможно, вече съществуващите морски отпадъци чрез използване на екологосъобразни методи;</p> <p>с) Повишаване на знанията относно морските отпадъци;</p> <p>д) Управлението на морски отпадъци в Черно море в съответствие с приетите международни стандарти и подходи, както и тези на съответните регионални организации и в хармония с програми и мерки, прилагани в други морета;</p> <p>е) Принос за пълното изпълнение на Съвместния работен план относно морските отпадъци между Програмата за околна среда на Организацията на обединените нации/Секретариата на Барселонската конвенция и Постоянния секретариат на Комисията по опазване на Черно море от замърсяване с цел постигане на синергични ефекти чрез координиране на дейности; и</p> <p>ф) Принос за пълното прилагане на Меморандума за разбирателство между Програмата за околна среда на Организацията на обединените нации/Секретариата на Барселонската конвенция и Постоянния секретариат на Комисията по опазване на Черно море от замърсяване с цел да консолидират и засилят сътрудничеството си, за да постигнат своите общи цели и задачи.</p>	<p>ПТГС и ТСИМ нямат пряка насоченост към предмета на плана, но чрез подкрепяните дейности за кръгова икономика ще има принос за ограничаване на отпадъците в трансграничния район като цяло.</p>

Таблица 5.2-2 Относимост и степен на съобразяване на целите по опазване на околната среда на национално ниво – Република България

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда на национално ниво, разработени за територията на Република България	Анализ на степента на съобразяване в проекта на ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.
<p>Национална програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030 Целите по опазване на околната среда се съдържат в <u>Национални приоритети</u>:</p> <p>4. Кръгова и нисковъглеродна икономика 5. Чист въздух и биоразнообразие 6. Устойчиво селско стопанство</p>	<p>ПТГС и ТСИМ предвиждат дейности и мерки, пряко свързани с Национални приоритети 4 (чрез дейностите по Приоритет 1 на ПТГС и мерките по ТСИМ за технологично обновяване на МСП, преход към кръгова икономика) и 5 (също чрез дейностите по Приоритет 1 на ПТГС и мерките по ТСИМ за кръгова икономика, технологично обновяване, енергиен преход, както и чрез мярка 2.2 на ТСИМ). Приносът към Национален приоритет 6 е косвен, чрез част от мерките по ТСИМ, свързани с повишаване конкурентоспособността и развитие на МСП на местно ниво, предвид че част от трансграничната територия е в селски райони.</p>
<p>Стратегия за преход към кръгова икономика на Република България 2021-2027 (проект) Стратегически цели: Стратегическа цел 1: Зелена и конкурентоспособна икономика - Специфична цел 1.1: По-висока производителност на ресурсите - Специфична цел 1.2: Нови бизнес модели - Специфична цел 1.3: Свързаност в икономиката - Специфична цел 1.4: България допринася за доставките на критични суровини Стратегическа цел 2: По-малко отпадъци, повече ресурси - Специфична цел 2.1: По-малко отпадъци - Специфична цел 2.2: Повече възможности за устойчива употреба - Специфична цел 2.3: Повече рециклирани отпадъци, по-качествени суровини - Специфична цел 2.4: Без депонирани отпадъци Стратегическа цел 3: Икономика в полза на потребителите - Специфична цел 3.1: По – добре информирани потребители - Специфична цел 3.2: Устойчиви модели на поведение - Специфична цел 3.3: Социална зелена икономика</p>	<p>ПТГС и ТСИМ са с пряк принос към прехода към кръгова икономика, чрез дейностите по Приоритет 1 на ПТГС и мерки 1.1, 1.2, 1.3 и 2.1 по ТСИМ. ПТГС и ТСИМ не включват мерки и дейности, които биха довели до значително увеличаване на отпадъците, до неефективно използване на природни ресурси или до вреди на околната среда по отношение на кръговата икономика.</p>
<p>Национална програма за контрол на замърсяването на въздуха 2020-2030 г. Програмата е разработена и приета с цел изпълнение на ангажиментите на Р.България за постигане на националните тавани за общите годишни емисии на някои замърсители на атмосферния въздух за 2020 и 2030 г. и по-конкретно за</p>	<p>Принос за ограничаване на атмосферното замърсяване в населените места се очаква и от дейностите по Приоритет 1 на ПТГС и мерките по ТСИМ за технологично обновяване на МСП, енергийна и ресурсна ефективност и преход към кръгова икономика, в т.ч. мярка 2.2 на ТСИМ</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда на национално ниво, разработени за територията на Република България	Анализ на степента на съобразяване в проекта на ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.
<p>замърсителите- серен диоксид (SO₂), азотни оксиди (NO_x), неметанови летливи органични съединения (НМЛОС), амоняк (NH₃) и фини прахови частици (ФПЧ_{2.5}), спрямо емисиите за базовата година- 2005 г. в съответствие с Директива (ЕС) 2016/2284.</p>	
<p>Национална програма за подобряване на качеството на атмосферния въздух 2018-2024 г. Програмата предлага пакет от мерки, които да бъдат изпълнени до края на 2024 г., за да се постигне съответствие с изискванията на директивата за по-чист въздух за Европа по отношение на нивата на ФПЧ10. Мерките са целево ориентирани към намаляване на емисиите от двата основни сектора, които са източници на емисии на ФПЧ10, а именно битовото отопление и транспорта.</p> <p>Мерките за намаляване на емисиите от изгаряне на твърди горива за битово отопление са насочени към подмяна на старите и неефективни уреди за отопление с нови, отговарящи на съвременните изисквания за ефективност (еко-дизайн) и замяна на твърдите горива с други по-екологични средства за отопление.</p>	<p>Принос за ограничаване на атмосферното замърсяване в населените места се очаква и от дейностите по Приоритет 1 на ПТГС и мерките по ТСИМ за технологично обновяване на МСП, енергийна и ресурсна ефективност и преход към кръгова икономика, в т.ч. мярка 2.2 на ТСИМ.</p>
<p>Националната стратегия и План за действие за адаптиране към изменението на климата на Република България</p> <p><i>Общите стратегически цели са:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Приобщаване и интегриране на АИК. Това включва подобряване на политиките за адаптиране и включването на съображенията за адаптация в съществуващите национални и секторни планове и програми. ☐ Изграждане на институционален капацитет за АИК. Това включва изграждане на експертни знания, обучение, база от знания, мониторинг и изследвания, за да се осигурят и подкрепят действията за адаптиране. ☐ Повишаване на осведомеността относно АИК. Това включва повишаване на образованието и осведомеността на обществеността по въпросите, свързани с АИК и необходимостта от действия за адаптиране, които да бъдат изпълнени в България, за да се постигне обществена подкрепа и участие в политиките и действията, свързани с адаптацията. <p><i>Стратегическите цели за секторите са:</i></p> <p>Сектор „Селско стопанство“</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Устойчиво управление на селскостопанските практики за адаптиране към изменението на климата</u> 	<p><i>Общите стратегически цели са интегрирани в проектите на ПТГС и ТСИМ, като по тях се предвиждат цели, приоритети, допустими дейности и мерки с принос към ограничаване емисиите на парникови газове от една страна (енергийна ефективност, преход към кръгова икономика, технологично обновяване на МСП, енергиен преход), и от друга – за адаптация към променящия се климат (мярка 2.2 на ТСИМ).</i></p> <p><i>От секторните стратегически цели повечето от тях са относими (<u>подчертани са тези, за които на нивото на подробност на ПТГС и ТСИМ се открива връзка</u>) за етапа на изпълнение на ПТГС и ТСИМ, като при инвестиции в съответните сектори следва да се съобразяват относимите стратегически цели за всяко проектно предложение, в т.ч. да се прилагат относимите възможности за адаптиране, описани в стратегията.</i></p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда на национално ниво, разработени за територията на Република България	Анализ на степента на съобразяване в проекта на ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.
<ul style="list-style-type: none"> • <u>Насърчаване на капацитета за адаптиране и информираност в селскостопанския сектор</u> • Насърчаване на научните изследвания и иновациите за адаптиране към изменението на климата • Укрепване на политиката и правната рамка за адаптиране на селскостопанския сектор <p>Сектор „Биологично разнообразие и екосистеми“</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Подобряване управлението на екосистемите</u> • <u>Подобряване на управлението на знанията и комуникацията със заинтересованите страни относно адаптацията на екосистемите</u> • Създаване на пространство за биологично разнообразие и екосистеми • <u>Укрепване на устойчивостта към климатичните промени чрез намаляване на натиска, който не е свързан с изменението на климата</u> • <u>Устойчиво използване на регулиращите и културни екосистемни услуги за адаптация</u> <p>Сектор „Енергетика“</p> <ul style="list-style-type: none"> • Изграждане на институционален капацитет, познаване и използване на данни за адаптиране • Включване на съображенията за промяна на климата в политиките, плановете и финансовите механизми в енергийния сектор • <u>Включване на устойчивостта към климатичните промени в проектирането и инженеринга</u> • Увеличаване устойчивостта на енергийните доставки <p>Сектор „Гори“</p> <ul style="list-style-type: none"> • Подобряване на базата от знания и повишаване на осведомеността за адаптиране към изменението на климата • Подобряване и защита на горските ресурси • <u>Подобряване на потенциала за устойчиво използване на горските ресурси</u> <p>Сектор „Човешко здраве“</p> <ul style="list-style-type: none"> • Подобряване на управлението за адаптиране • <u>Създаване на база от знания и осведоменост относно адаптацията</u> • <u>Адаптиране на външната среда за намаляване въздействието на климатичните промени върху здравето</u> <p>Сектор „Туризъм“</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Приобщаване на адаптирането към изменението на климата в процеса на разработване на политики и правната рамка за туристическия сектор</u> 	

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда на национално ниво, разработени за територията на Република България	Анализ на степента на съобразяване в проекта на ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.
<ul style="list-style-type: none"> • <u>Повишаване на осведомеността и базата от знания за адаптиране към изменението на климата в туристическия сектор</u> • <u>Изграждане на адаптивен капацитет в туристическия сектор</u> • <u>Разработване на специфични адаптивни действия за туристическия сектор</u> <p>Сектор „Транспорт“</p> <ul style="list-style-type: none"> • Изграждане на институционален капацитет и база от знания в транспортния сектор • <u>Включване на въпросите за адаптиране към изменението на климата в ключовите процеси на планиране и вземане на решения</u> <p>Сектор „Градска среда“</p> <ul style="list-style-type: none"> • Укрепване на политиката и правната рамка за включване на адаптацията към изменението на климата • <u>Изграждане на капацитет за адаптиране</u> • Разработване на финансови, социални и политики за управление на риска с оглед адаптиране към изменението на климата • Подобряване управлението на знанията, научните изследвания, образованието и комуникацията със заинтересованите страни относно адаптирането <p>Сектор „Води“</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Подобряване на управлението за адаптиране</u> • <u>Укрепване на базата от знания и осведоменост относно адаптацията</u> • <u>Подобряване на адаптивното управление на инфраструктурата на водната система</u> 	
<p>Интегриран план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021-2030 г.</p> <p>Интегрираният план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021-2030 г. определя основните цели и мерки за осъществяване на националните политики в областта на енергетиката и климата за изпълнение на европейското законодателство, принципи и приоритети за развитие на енергетиката, с цел постигане на обвързващите цели на ЕС за климата и енергетиката за 2030 г., както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Намаляване на емисиите на парникови газове (ПГ) с най-малко 40% в сравнение с 1990 г.; - Повишаване на енергийната ефективност (ЕЕ) до поне 32,5%; - Увеличаване на дела на енергия от възобновяеми източници (ВИ) до поне 32% от брутното крайно потребление на енергия в ЕС; - Осигуряване на минимум 15% ниво на междусистемна електроенергийна свързаност между държавите членки. <p>В тази връзка са определени основните цели на интегрирания план на Р. България, както следва:</p>	<p>ПТГС и ТСИМ имат принос за постигане на обвързващите цели на ЕС, тъй като мерките и дейностите в по-голямата си част са свързани с намаляване емисиите на парникови газове – дейностите по Приоритет 1 на ПТГС, мерките по ТСИМ за ресурсна и енергийна ефективност, преход към кръгова икономика, технологично обновяване на МСП и др.</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда на национално ниво, разработени за територията на Република България	Анализ на степента на съобразяване в проекта на ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.
<ul style="list-style-type: none"> - стимулиране на нисковъглеродно развитие на икономиката; - развитие на конкурентоспособна и сигурна енергетика; - намаляване зависимостта от внос на горива и енергия; - гарантиране на енергия на достъпни цени за всички потребители. 	
<p>Национална програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите 2018-2027 г.</p> <p>Генерална стратегическа цел на страната, свързана с опазването, устойчивото ползване и възстановяване на функциите на почвите е: Устойчиво ползване на земите, осигуряващо високо равнище на съхраняване функциите на почвите, висока продуктивност, поддържане на екосистемите и благоденствие на обществото.</p> <p>Стратегически цели:</p> <p>1: Подобряване на административния капацитет, правните инструменти по прилагане на екологичното законодателство и информационната обезпеченост с цел устойчиво управление на почвите.</p> <p>2: Предотвратяване възникване на деградационни процеси, възстановяване и съхраняване функциите на почвите.</p> <p>3: Устойчиво управление на почвите като природен ресурс и екологосъобразно земеползване.</p> <p>4: Ангажиране на обществеността в процесите по управление, устойчиво ползване и опазване на почвите.</p>	<p>ПТГС и ТСИМ не включват дейности и мерки с пряка насоченост за опазване на почвите, но като цяло ефектът ще е положителен косвен, тъй като мнозинството от индикативните дейности и предвидените мерки пряко или косвено допринасят за подобряване на състоянието на почвите е земеползването, както и като цяло – на околната среда.</p> <p><i>При изпълнението на строежи, свързани със строителство и последваща експлоатация на обекти, в т.ч. такива за технологично обновяване при всички случаи следва да се предвиждат и прилагат мерки, в съответствие с Националната програма и законодателството за опазване на почвите.</i></p>
<p>Национална стратегия за развитие на горския сектор 2013-2020</p> <p>Формулирани са 3 цели и 4 приоритета:</p> <p>Цел 1: Осигуряване на устойчиво развитие на горския сектор чрез постигане на оптимален баланс между екологичната функция на горите и тяхната способност дългосрочно да предоставят материални ползи и услуги</p> <p>Цел 2: Засилване на ролята на горите за осигуряване на икономически растеж на страната и по-равномерно териториално социално-икономическо развитие</p> <p>Цел 3: Увеличаване на приноса на горския сектор в зелената икономика</p> <p>Приоритет 1: Поддържане на жизнени, продуктивни и многофункционални горски екосистеми, способстващи за смекчаване на последиците от измененията на климата</p> <p>Приоритет 2: Опазване, възстановяване и поддържане на биологичното и ландшафтното разнообразие в горските територии</p> <p>Приоритет 3: Повишаване на жизнеността и конкурентоспособността на горския сектор</p> <p>Приоритет 4: Използване на потенциала на горския сектор за развитие на зелената икономика</p>	<p>Предвижданията на ПТГС и ТСИМ нямат пряко отношение към горските територии.</p> <p>Аналогично на описаното на горния ред, повечето дейности са с косвен положителен ефект върху околната среда, съответно и върху горските територии.</p> <p><i>Предвид че в трансграничния район има такива територии, в т.ч. попадащи под защита на екологичното законодателство, изпълнението на мерките и дейностите следва да се съобразява със законодателството за управление на горите и действащите стратегии, планове и програми по отношение на горите.</i></p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда на национално ниво, разработени за територията на Република България	Анализ на степента на съобразяване в проекта на ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.
<p>Национален план за управление на отпадъците 2021-2028 г. Формулирани са три основни цели, към които са разработени и съответните програми. Цел 1: Намаляване на вредното въздействие на отпадъците чрез предотвратяване образуването им и насърчаване на повторното им използване - Национална програма за предотвратяване образуването на отпадъци с - Подпрограма за хранителните отпадъци. Цел 2: Увеличаване на количествата на рециклираните и оползотворени отпадъци - Програма за достигане на целите за подготовка за повторна употреба и за рециклиране на битовите отпадъци; - Програма за достигане на целите за рециклиране и оползотворяване на строителни отпадъци и отпадъци от разрушаване на сгради; - Програма за достигане на целите за рециклиране и оползотворяване на масово разпространени отпадъци. Цел 3: Намаляване на количествата и на риска от депонираните битови отпадъци - Програма за намаляване на количествата и на риска от депонираните битови отпадъци.</p>	<p>ПТГС и ТСИМ са с пряк принос към трите цели на Националния план, чрез дейностите по Специфична цел 1 на Приоритет 1 на ПТГС и всички мерки по ТСИМ, в т.ч. 1.1 (технологично обновяване – свързано с ограничаване на генерираните отпадъци), 1.2 (внедряване на модела на кръгова икономика), 1.3 (подобряване на квалификацията – свързано с придобиване на знания и ангажираност за управление на отпадъците), 1.4 (устойчиво развитие на туризма, което включва и екологосъобразно управление на отпадъците), 1.5 (за екосистемни практики), 2.1 (свързани с цифрови и електронни решения, свързани с преустановяване на генерирането на отпадъци от съответните дейности – напр. хартия) и 2.2 (за намаляване замърсяването)</p>
<p>Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор в Република България и План за действия към нея в краткосрочна (2013 – 2015 г.), средносрочна (2016 – 2021 г.) и дългосрочна (2022 – 2037 г.) перспектива Цел 1: Гарантирано осигуряване на вода за населението и бизнеса в условията на промени на климата, водещи до засушаване Цел 2: Запазване и подобряване на състоянието на повърхностните и подземните води Цел 3: Подобряване на ефективността при интегрираното управление на водата като стопански ресурс Цел 4. Намаляване на риска от щети при наводнения</p>	<p>ПТГС и ТСИМ включват мерки и дейности с принос към целите на Националната стратегия: По цели 1 и 3: дейностите по Приоритет 1 на ПТГС ще допринесат и за ресурсна ефективност по отношение на ползваните водни количества; мярка 2.2 е с пряк принос към осигуряването на чиста вода и за адаптация към климатичните изменения. <i>Предвид последиците от изменението на климата, при изпълнение на инвестиционните дейности и мерки следва да се отчете риска от наводнения и да се гарантира устойчивостта на инфраструктурата. За развитието на туризма следва да се вземе предвид засушаването и недостига на вода, който ще се задълбочава като проблем в резултат на изменението на климата, както и риска от пожари.</i></p>
<p>Национален план за опазване на най-значимите влажни зони в България 2013-2022 г. Основна цел на плана: Да осигури основа за планирането и изпълнението на дейности по опазването и устойчивото управление на най-значимите влажни зони в България.</p>	<p>В териториалния обхват на ПТГС и ТСИМ попадат следните влажни зони, включени в списъка на Рамсарската конвенция като влажни зони с международно значение – Рамсарски места: Комплекс Ропотамо, Атанасовско езеро, Пода,</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда на национално ниво, разработени за територията на Република България	Анализ на степента на съобразяване в проекта на ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.
<p>-Приоритет 1 – Разумно ползване на влажните зони в страната с оглед на дългосрочното опазване на техните екосистемни услуги и свързаните с тях ползи за обществото. Поддържането на екосистемните функции на влажните зони чрез устойчиво ползване на техните ресурси допринася към качеството на живот на местните общности, техния поминък, а също така е важен подход към ограничаването и адаптацията към глобалните промени в климата.</p> <p>-Приоритет 2 – Запазване на добро екологично състояние на влажните зони, описани в настоящия план като значими за опазването на биологичното разнообразие и недопускане нетната загуба на територии заети от влажни зони в страната, включително и чрез поддържащи мерки;</p> <p>-Приоритет 3 – Ограничаване на неблагоприятни фактори с антропогенен характер, които въздействат върху влажните зони като екосистеми. Основни средства за опазване на влажните зони остават различните законови статuti на защита (по ЗЗТ и ЗБР), както и свързаните с тях режими и мерки за управление.</p> <p>-Приоритет 4 – Възстановяване на влажни зони, чието състояние е нарушено вследствие на различни антропогенни въздействия но имат висок потенциал за възстановяване и/или представляват важно местообитание за редки и застрашени видове. Основна роля тук има възстановяването и поддържането на водния режим, което често е свързано с проектиране и изграждане на хидротехнически съоръжения.</p> <p>-Приоритет 5 – Повишаване на обществената информираност и подкрепа за опазването, поддържането и възстановяването на влажните зони. Популяризирането на социалните, икономически и екологични ползи от влажните зони може да се осъществи чрез различните форми на екологично образование, както и чрез демонстрация на механизми за устойчиво ползване на природните ресурси. Подкрепата за устойчиви форми на ползване на влажните зони има голямо значение за повишаване на обществената подкрепа, особено от страна на местните общности.</p>	<p>Поморие, Езеро Вая (Бургаско езеро), както и следните потенциални Рамсарски места и други влажни зони с национално значение: Язовир Мандра/Мандренско езеро, Марица – Злато поле, Ченгене скеле, Язовир Малко Шарково, Стралджанско блато, Велека-Силистар.</p> <p>При планиране на дейности и мерки в района на посочените зони следва да се спазват приоритетите на плана и установените режими и ограничения за съответната влажна зона.</p>
<p>Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие</p> <p>Стратегията има следните основни приоритети:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Укрепване на научната основа за опазване на биоразнообразието; - Подкрепа на законодателните инициативи; - Разширяване и укрепване на мрежата от защитени територии; - Екологично образование и допълващо обучение; - Разработване и внедряване на политика по екотуризъм; - Насърчаване на опазването на басейна на Черно море; - Насърчаване на опазването на природата на Балканите. 	<p>ПТГС и ТСИМ не предвиждат дейности и мерки по приоритети на стратегията, като се очаква косвен положителен ефект в резултат на очакваното подобряване състоянието на околната среда, в т.ч. реализирането на мерки за устойчиви икономически дейности, устойчив туризъм, екосистемни услуги, намаляване на замърсяването.</p> <p><i>Прилагането на ПТГС и ТСИМ, в т.ч. одобрението и реализацията на проектните предложения, следва да са в съответствие и да не влизат в противоречие с постановките на стратегията. Особено внимание в тази</i></p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда на национално ниво, разработени за територията на Република България	Анализ на степента на съобразяване в проекта на ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.
	<i>вързка следва да се обърне на проектните предложения, свързани със строителство и дейности извън урбанизирани територии.</i>
<p>Стратегия за биологичното разнообразие в Република България (проект, октомври, 2021 г.) Национални цели:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Постигане на пълно прилагане на Директивата за птиците и Директивата за местообитанията. 2. Осигуряване на опазването, съхраняването и развитието на мрежата от защитени територии и биосферни паркове 3. Опазване и подобряване на състоянието на популациите на застрашените видове на територията на страната, опазване на световно застрашени видове. 4. Опазване на биологичното разнообразие в Черно море и в крайбрежните морски екосистеми. 5. Опазване и възстановяване на екосистемите и екосистемните услуги и ползи, които те предоставят 6. Устойчиво подобряване на информационното осигуряване в сектор „Биоразнообразие“ 7. Въвеждане на процедури за достъп до генетични ресурси и контрол върху тяхното използване на територията на страната. 8. Повишаване на приноса на селското стопанство за съхраняване и подобряване на биоразнообразието, намаляване употребата на пестициди и увеличаване делът на земеделската земя, управлявана съгласно принципите на биологичното земеделие, постигане на устойчиво ползване на рибните ресурси. 9. Максимално ограничаване на въвеждането и натурализирането на чужди видове в природата и контрол на широко разпространените инвазивни чужди видове. 10. Съхраняване и увеличаване функцията на горите за опазване на биологичното разнообразие и намаляване на тенденциите за изменение на климата чрез увеличаване на площта, качеството и устойчивостта им. 11. Опазване, възстановяване и разширяване на зелената инфраструктура в градските и крайградските територии. 12. Провеждане на регулярни публични кампании за информиране на обществеността и работа на местно ниво. 	<p>ПТГС и ТСИМ не предвиждат дейности и мерки по приоритети на стратегията, като се очаква косвен положителен ефект в резултат на очакваното подобряване състоянието на околната среда, в т.ч. реализирането на мерки за устойчиви икономически дейности, устойчив туризъм, екосистемни услуги, намаляване на замърсяването.</p> <p><i>Прилагането на ПТГС и ТСИМ, в т.ч. одобрението и реализацията на проектните предложения, следва да са в съответствие и да не влизат в противоречие с постановките на стратегията. Особено внимание в тази връзка следва да се обърне на проектните предложения, свързани със строителство и дейности извън урбанизирани територии.</i></p>
<p>Планове за управление на речните басейни в Източноромански и Черноморски райони (2016-2021 г.)</p>	<p>Не се очакват значителни въздействия върху повърхностните и подземните води и ЗЗВ, както и от наводнения в т.ч. и</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда на национално ниво, разработени за територията на Република България	Анализ на степента на съобразяване в проекта на ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.
<p>ПУРБ определя рамката на интегрираното управление на водите на басейново ниво и включва програма от мерки за постигане на целите за опазване на околната среда (Раздел 7 на ПУРБ). В ПУРБ е залегнал принципът за опазване на повърхностните и подземните води от изтощаване, замърсяване и увреждане с цел поддържане на необходимото количество и качество на водите и здравословна околна среда, съхраняване на екосистемите, запазване на ландшафта и предотвратяване на стопански щети.</p>	<p>трансгранични въздействия върху тях в други държави от реализацията на ПТГС и ТСИМ.</p> <p>За териториалния обхват на ПТГС в ИБР и ЧРБУ са идентифицирани общо пет броя трансгранични повърхностни водни тела: р. Арда, р. Марица, р. Тунджа, р. Велека и р. Резовска.</p> <p>ПТГС и ТСИМ са изготвени с цел осигуряване на трансгранично сътрудничество. В този смисъл, като цяло не се предвижда от изпълнението им да последват значими трансгранични въздействия. За да бъдат изпълнени приложимите дейности по Програмата следва да се проведат съответни процедури по ОВОС или ЕО в трансграничен аспект.</p> <p>Приоритетните оси и визии на ПТГС и ТСИМ определят рамката за развитието на трансграничната област между Турция и България, за да стане регионът безопасен, с ефективна икономика, зелен, с добра туристическа свързаност и приобщаващ.</p> <p>ПТГС и ТСИМ, както и приоритетите, осите и целите им са насочени към развитие на трансграничната област, което ще подобри в по-голямата част от случаите състоянието на повърхностните води, ЗЗВ, и ще снижи риска от наводнения. Евентуално слабо отрицателно въздействие се очаква най-вече през фазите на строителство за проекти по ПТГС и ТСИМ. Тяхното времетраене и честота ще бъдат краткосрочни, те ще са с ниска интензивност, с местен обхват и най-вече обратими. Дългосрочните последици ще имат положително въздействие върху повърхностните и подземните води, ЗЗВ и за снижаване на риска от наводнения – виж т. 6.1.</p> <p>Не се прогнозираат значителни рискове.</p> <p>Трансгранично естество на въздействията. По същество ПТГС и ТСИМ са с трансграничен характер, насочени към трансгранично сътрудничество Поради това въздействието от прилагането им е вероятно да бъде положително, дългосрочно и с положително трансгранично въздействие.</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда на национално ниво, разработени за територията на Република България	Анализ на степента на съобразяване в проекта на ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.
	<p>Възможно е въздействие върху следните елементи на повърхностните води:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Трансгранични повърхностни водни тела; -Уязвими зони; - Чувствителни зони; - РЗПРН. <p>За дейности в тези територии следва да бъдат провеждани отделни процедури по ОВОС/ЕО. От голямо значение е разрастването и задълбочаване на двустранните взаимоотношения и координацията по въпросите на водите между Р България и Р Турция.</p> <p>Като цяло: предвижданията на ПТГС и ТСИМ са анализирани и оценени спрямо ПУРБ 2016-2021 г. в разделите на ДЕО за компонент „води“ – не са установени дейности и мерки, влизачи в противоречие с плана. Нивото на подробност на предвижданията на ПТГС и ТСИМ не позволява определянето на конкретни мерки от ПУРБ, относими към програмата и стратегията, като всяко проектно предложение с инвестиционен характер следва да се предхожда от оценка/становище на компетентния орган за допустимост спрямо действащия към момента на изготвяне и процедиране на предложението ПУРБ.</p>
<p>Планове за управление на риска от наводнения в Източноевропейски и Черноморски за басейново управление 2016-2021 г., в т.ч. Актуализирани предварителни оценки на риска от наводнения (ПОРН) за Източноевропейски и Черноморски райони за басейново управление, 2021 г.</p> <p>Целта на ПУРН е да създадат условия за намаляване неблагоприятното въздействие върху човешкото здраве, околната среда, културното наследство и стопанската дейност на наводненията в районите за басейново управление, и по-конкретно - в определените райони със значителен потенциален риск от наводнения (РЗПРН).</p>	<p>Относим е направения по-горе анализ за ПУРБ.</p> <p>Предвижданията на ПТГС и ТСИМ са анализирани и оценени спрямо ПУРН 2016-2021 г. и проекта на актуализиран ПОРН, 2021 г. в разделите на ДЕО за компонент „води“ – не са установени дейности и мерки, влизачи в противоречие с документите. Нивото на подробност на предвижданията на ПТГС и ТСИМ не позволява определянето на конкретни мерки от ПУРН, относими към програмата и стратегията, като всяко проектно предложение с инвестиционен характер следва да се предхожда от анализ на местоположението относно разположение спрямо райони със значителен потенциален риск от наводнения по действащата към момента на изготвяне на проекта ПОРН и от оценка/становище на компетентния орган за допустимост</p>

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда на национално ниво, разработени за територията на Република България	Анализ на степента на съобразяване в проекта на ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.
	спрямо действащия ПУРН към момента на изготвяне и процедиране на предложението.
<p>Морска стратегия на Република България с Програма от мерки с период на действие 2016-2021 г.</p> <p>Съществуващите мерки в обхвата на първия план за управление на речните басейни на БДЧР, обхващащ периода 2010-2015 г., са адресирани основно към намаляване нивото на замърсяване - замърсители и биогенни елементи във вътрешни и крайбрежни води. С цел намаляване на антропогенния натиск върху крайбрежните и териториалните води и осигуряване на съгласуваност с РДМС, в обхвата на втория план за управление на речните басейни на БДЧР за периода 2016-2021 г. са планирани допълнителни мерки, насочени главно към намаляване въвеждането на отпадъци от наземни източници (ПУРБ на ЧРБУ 2021 - 2026, приложение 7.2.а.).</p> <p>Мерки за изпълнение при прилагането на Морската стратегия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Определянето на местоположението на пристанища, места за дълбоководно заустване на отпадъчни води и за отглеждане на аквакултури, да се извършва на базата на хидродинамични модели, доказващи че ситуирането им на определеното място няма да доведе до влошаване качеството на водите за къпане. 2. При прилагане на мярка „Преразглеждане на зоните за драгиране и депониране на драгажни маси: изследване на пригодността на съществуващите места за депониране на драгажни маси и предложения за нови“: <ol style="list-style-type: none"> 2.1. При определяне на площадки за депониране - да се избягват местата, в които се концентрират или през които мигрират дънни риби с високо консервационно и/или стопанско значение (калкан, есетрови риби). 2.2. Да не се допускат нови места за депониране на драгажни маси в границите на защитените зони на недвижими културни ценности (НКН) и зони за археологическо наблюдение по чл.160 и 161 на Закона за културното наследство. 2.3. За съгласуване на дейностите по драгиранията на морското дъно, възложителят да представя на БДЧР становище от Регионален исторически музей -РИМ Варна, РИМ Бургас или Центъра за подводна археология – Созопол, с цел да не се засягат защитените територии и зони с НКН. 	<p>Предвижданията на ПТГС и ТСИМ не противоречат на Морската стратегия и мерките към нея и ще са с косвен принос към подобряването състоянието на морската среда. Мерките следва да се съобразяват при реализирането на проекти в обхвата на територията, обхваната от Морската стратегия.</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда на национално ниво, разработени за територията на Република България	Анализ на степента на съобразяване в проекта на ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.
<p>3. При изпълнение на мярка „Провеждане на дългосрочни наблюдения на въздействията в зоните, разрешени за тралиране с бийм трал: При необходимост, промяна на границите на тези зони и на изискванията за експлоатация.“ и мярка „Преразглеждане на зоните за драгиране и депониране на драгажни маси - изследване на пригодността на съществуващите места за депониране на драгажни маси и предложения за нови.</p> <p>4. Мярка „Развитие на нетрадиционни за България и/или иновативни биотехники за морското аквакултурно производство или за добив на стопански ценни видове” да се прилага само в случаите на производство на морски аквакултури от местни видове, естествено обитаващи Черно море, както и за добив на морски местни ресурси или вече интродуцирани и разпространени в Черно море видове.</p>	
<p>Национална приоритетна рамка за действие за Натура 2000 за периода 2021-2027 г. (проект) Национална приоритетна рамка за действие за Натура 2000 има предвидени следните мерки: Е.1. Хоризонтални мерки и административни разходи, свързани с „Натура 2000“ Е.1.1. Определяне на обекти и планиране на управлението Е.1.2. Управление на обекти и комуникация със заинтересованите страни Е.1.3. Мониторинг и докладване Е.1.4. Оставащи пропуски в знанията и потребности от научни изследвания Е.1.5. Мерки за комуникация и повишаване на осведомеността, образование и достъп на посетители във връзка с „Натура 2000“ Е.1.6. Препратки (за хоризонтални мерки и административни разходи, свързани с „Натура 2000“) Е.2 Свързани с обекти мерки за запазване и възстановяване в рамките на „Натура 2000“ и извън нея Е.2.1. Морски и крайбрежни води Е.2.2. Степни местности и зони с храстовидна растителност Е.2.3. Тресавища, калища, мочурища и други влажни зони Е.2.4. Пасища Е.2.5. Други агроекологични системи (включително обработваеми земи) Е.2.6. Гори и гористи местности</p>	<p>При изпълнение на мерки и дейности на територията на защитени зони следва да се съобрази възможността за изпълнение на мерки от рамката или да не се допуска противоречие с идентифицираните мерки.</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда на национално ниво, разработени за територията на Република България	Анализ на степента на съобразяване в проекта на ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.
Е.2.7. Скални местообитания, дюни и зони с рядка растителност Е.2.8. Сладководни местообитания (реки и езера) Е.2.9. Други (пещери и др.) Е.2.10. Препратки към свързани с обекти мерки за запазване и възстановяване в рамките на „Натура 2000“ и извън нея Е.3. Допълнителни мерки за конкретни видове, които не са свързани със специфични екосистеми или местообитания Е.3.1. Мерки и програми за конкретни видове, които не са посочени другаде Е.3.2. Превенция, смекчаване или компенсиране на щети, причинени от защитени видове Е.3.3. Препратки към допълнителни мерки за конкретни видове, които не са свързани със специфични екосистеми или местообитания	

Таблица 5.2-3 Относимост и степен на съобразяване на целите по опазване на околната среда на национално ниво – Република Турция

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда на национално ниво, разработени за територията на Република Турция	Анализ на степента на съобразяване в проекта на ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.
<p>Единадесети план за развитие (2019-2023) <i>Екологични цели, политики и мерки към цел 4 Жизнени градове, устойчива околна среда:</i></p> <p>Основна цел – опазване на околната среда и природните ресурси, подобряване на качеството, осигуряване на ефективно, интегрирано и устойчиво управление, прилагане на благоприятни за околната среда и климата практики във всички области, и повишаване на екологичната осведоменост и чувствителност на всички слоеве на обществото.</p> <p>Политики и мерки</p> <p>713. Чрез изясняване на задълженията, властите и отговорностите на институциите и организациите по околна среда, координацията и сътрудничеството между публичния, частния сектор, местните администрации и НПО ще бъдат подобрени, екологичната осведоменост на обществото ще се увеличи и ще се осигури ефективно управление на околната среда</p> <p>713.1. Ще бъдат проведени законодателни проучвания с цел подобряване и хармонизация на между обществените институции и организации и местните администрации в рамките на техните правомощия и задължения, за преустановяване на конфликти и засилване на координацията и сътрудничеството с други заинтересовани страни в изпълнението</p> <p>713.2. Механизмите и капацитетите на оценката на въздействието върху околната среда, Стратегическата екологична оценка, разрешителните, лицензите, мониторингът и одитът ще бъдат развити, а във връзка с тях и законодателството ще бъде засилено и ще се осигурят необходимите софтуер, техника и оборудване.</p> <p>713.3. Ще се провеждат дейности за обучение и повишаване на осведомеността относно околната среда, опазването на природата и устойчивото производство и потребление с цел повишаване на екологичната осведоменост на обществото</p> <p>713.4. Ще бъде разширена системата за екологично етикетирание</p> <p>714. Международните преговори за изменение на климата ще се провеждат в рамките на Планирания национален принос с общи принципи, но диференцирани отговорности и съответните възможности, и в рамките на националните условия, справянето с климатичните изменения ще е насочено основно към секторите, генериращи емисии на парникови газове и устойчивостта на икономиката и обществото на рисковете, свързани с климата, ще се увеличи чрез повишаване на капацитета за адаптация към климатичните изменения;</p>	<p>ПТГС и ТСИМ са с пряк принос към постигане на основната цел на плана, тъй като предвиждат конкретни мерки и дейности в тази насока.</p> <p>По т.713 – Чрез ПТГС и ТСИМ ще се подобри координацията и сътрудничеството в трансграничния регион.</p> <p>По т.714. ПТГС и ТСИМ включват цели, приоритети, допустими дейности и мерки с принос към ограничаване емисиите на парникови газове от една страна (енергийна ефективност, преход към кръгова икономика, технологично обновяване на МСП, енергиен преход), и от друга – за адаптация към променящия се климат (мярка 2.2 на ТСИМ).</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда на национално ниво, разработени за територията на Република Турция	Анализ на степента на съобразяване в проекта на ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.
<p>714.1. В рамките на Планирания национален принос дейностите по емисионен контрол ще бъдат извършвани в сгради с емисии на парникови газове, секторите на енергетиката, индустрията, транспорта, отпадъците, земеделието и горското стопанство</p> <p>714.2. Осъществяване на дейности по планиране, изпълнение и повишаване на капацитета, включително национални и регионални стратегии за повишаване на капацитета за адаптиране към неблагоприятните въздействия в резултат на изменението на климата</p> <p>714.3. За адаптиране към изменението на климата и за предприемане на необходимите мерки ще бъдат идентифицирани нуждите на регионално и градско ниво и ще бъдат определени предложения за решения, и ще бъдат изготвени Планове за действие за изменение на климата за 7 региона, в частност – за Черноморския регион.</p> <p>715. Ще се създадат практики за управление на качеството на въздуха с цел предотвратяване на замърсяването на въздуха от производството, отоплението и трафика и ще се подобри качеството на въздуха чрез контрол на емисиите</p> <p>715.1. На местно ниво ще бъдат изготвени планове за действие за качеството на въздуха и ще се актуализира законодателството относно замърсяването и контрола на емисиите.</p> <p>715.2. Капацитет за управление на качеството на въздуха ще бъдат подобрени чрез укрепване на регионалните центрове за чист въздух.</p> <p>715.3. Изследване на моделиране на качеството на въздуха и ще се извършва мониторинг и ще се развива инфраструктура.</p> <p>716. Идентифициране, регистриране, защита, устойчиво използване, развитие, наблюдение и предотвратяване на незаконен трафик на биологично разнообразие и генетични ресурси ще бъдат осигурени и ползите получени от генетични ресурси и свързаната с тях традиционна информация ще бъде донесена до нашата страна.</p> <p>716.1. Националната инвентаризация на биологичното разнообразие ще се актуализира редовно чрез изследвания и мониторингови проучвания, и традиционна информация, базирана на биологичното разнообразие ще бъде регистрирано и предоставено за научноизследователски и развойни цели.</p> <p>716.2. Ще бъде разработено законодателство за опазването, устойчивото използване и развитието на биологичното разнообразие и генетичните ресурси и превенция на незаконния трафик.</p> <p>716.3. Механизъм за достъп до генетични ресурси и равното и справедливо споделяне на ползите, извлечени от тези източници и ще бъде установена традиционна информация.</p>	<p>Принос към т.715 има конкретно мярка 2.2 по ТСИМ за намаляване на замърсяването и осигуряване на чист въздух.</p> <p>Останалите цели и политики нямат отношение.</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

<p align="center">Стратегически документ и цели по опазване на околната среда на национално ниво, разработени за територията на Република Турция</p>	<p align="center">Анализ на степента на съобразяване в проекта на ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.</p>
<p>717. За да се осигури опазването, възстановяване и устойчиво използване на екосистемите темпове и екосистемни услуги, количеството на сухоземни и морски защитени зони ще се повиши ефективността на управление на природозащитните зони.</p> <p>717.1. Ще се увеличи количеството на сухоземните и морските защитени територии и за да се осигури ефективно управление на тези зони ще бъдат прилагани практики, планиране и инфраструктура, напр. изграждане на зелени коридори.</p> <p>718. Подобряване на практиките за управление на риска за предотвратяване големи аварии с опасни вещества и ефективно управление на химикалите по начин, който свежда до минимум въздействията върху човешкото здраве и околната среда.</p> <p>718.1. Управление на риска от извънредни ситуации и повишаване капацитета за реагиране срещу големи аварии ще бъдат подобрени.</p> <p>718.2. В обхвата на международните задължения, ще бъдат извършени законодателни проучвания за ефективно управление на химикалите.</p> <p>719. Ще се подобри оценката и управлението на шума в околната среда.</p> <p>719.1. Изготвяне на стратегически шумови карти.</p> <p>720. Редовно генериране на данни за околната среда, в т.ч. за показатели и съответствие със стандартите, информиране на обществеността и ефективно използване на информацията в процесите на вземане на решения.</p> <p>720.1. Данните за околната среда ще бъдат подобрени по отношение на събирането, мониторинга и процесите на оценка и качеството и капацитета за използване на данни ще бъдат увеличени.</p>	
<p>Стратегически план на Министерството на околната среда и урбанизацията (2018-2022)</p> <p>Планът поставя следната визия: Пригодна за живеене среда, Готовност за бедствия и Градове с идентичност и интелигентност.</p> <p>Планът включва екологични цели по Ос 1 – Околна среда:</p> <p>Цел 1: Защита на околната среда и природата и борба с климатичните изменения – внедряване на технологии за нулеви отпадъци до 2023 г. с предоставяне на услуги за третиране на твърди отпадъци и отпадъчни води на всички; предотвратяване на замърсяването на въздуха, ограничаване на шумовото замърсяване на околната среда и борба с последиците от изменение на климата; ограничаване на замърсителите на сушата и морето, повишаване качеството на морската вода, подобряване здравето на хората и ефективно управление на химикалите; определяне и обявяване на територии, които е необходимо да бъдат защитени от гледна точка на тяхното биоразнообразие и природни ценности, както и преоценка на защитените територии на база екологично обосновани научни принципи; изграждане на съоръжения за инфраструктура за</p>	<p>ПТГС и ТСИМ са с пряк принос за постигането на цел 1, чрез дейностите и мерките за енергийна ефективност, кръгова икономика, дигитални и зелени решения, намаляване на замърсяването.</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда на национално ниво, разработени за територията на Република Турция	Анализ на степента на съобразяване в проекта на ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.
<p>опазване на околната среда и природните обекти и запазването им за бъдещите поколения; по-чиста и с по-високо качество околна среда чрез проекти за екологична инфраструктура и техническа помощ. Цел 2: ОВОС, ускоряване на разрешителните и лицензите, ефективен контрол и мониторинг;</p>	
<p>План за действие по изменение на климата (2011-2023) Планът поставя насоки и цели за действие по изменение на климата за сектори Енергетика, Строителство, Индустрия, Транспорт, Отпадъци, Земеделие, Земеползване и горско стопанство и Междусекторни въпроси. Планът поставя и насоки и цели за адаптацията към изменящия се климат за сектори Управление на водните ресурси, Земеделие и продоволствена сигурност, Екосистемни услуги, биоразнообразие и горско стопанство, Управление на риска от природни бедствия, Обществено здраве и Междусекторни въпроси в контекста на адаптацията към изменението на климата.</p>	<p>Част от допустимите дейности по ПТГС и мерките по ТСИМ са с пряка насоченост към ограничаване изменението на климата и подобряване на устойчивостта на последиците от климатичните изменения.</p>
<p>Национална стратегия на Турция за адаптиране към изменението на климата и План за действие (2011-2023) <i>Засягат се сектори:</i> Управление на водните ресурси Земеделие и продоволствена сигурност Екосистемни услуги, биоразнообразие и горско стопанство Управление на риска от природни бедствия Обществено здраве Междусекторни въпроси в контекста на адаптацията към изменението на климата</p>	<p>Мерки и дейности, свързани с адаптацията, са включени в проектите на ПТГС и ТСИМ, като те са с принос към ограничаване емисиите на парникови газове от една страна (енергийна ефективност, преход към кръгова икономика, технологично обновяване на МСП, енергиен преход), и от друга – за адаптацията към променящия се климат (мярка 2.2 на ТСИМ). При инвестиции в съответните сектори следва да се съобразяват относимите стратегически цели за всяко проектно предложение, в т.ч. да се прилагат относимите цели на стратегията.</p>
<p>Национална стратегия за управление на речните басейни (2014-2023) Цели: <ul style="list-style-type: none"> ● Изграждане на нормативен и институционален капацитет за устойчиво управление на водосборите, укрепване на координацията и сътрудничеството между институциите и заинтересованите страни; ● Устойчиво управление и използване на водните ресурси; ● Предотвратяване на разрушителни и ерозионни процеси в зоните на басейните, възстановяване и устойчиво ползване на нарушени водосборни зони; ● Опазване и управление на биологичното разнообразие, природните и културни ландшафти в района на басейните и осигуряване на устойчивост на екосистемните услуги; ● Повишаване на осведомеността, качеството на живот и благосъстоянието на населението в района на басейните и намаляване на натиска върху природните ресурси; </p>	<p>ПТГС ще има принос към укрепването на сътрудничеството, Предвид че това е основна насока на ПТГС и ТСИМ. Ще се допринесе и за устойчивото управление и използване на водните ресурси чрез мерките за кръгова икономика, мярка 2.2 на ТСИМ – те имат отношение и към целта по отношение на ерозионните процеси. Предвидени са мерки за устойчив туризъм, в т.ч. природен и културен, развитие на екосистемните практики и услуги в управлението на природни активи с туристически потенциал – по ТСИМ. Като косвен ефект ще се постигне намаляване на натиска върху природните ресурси на първо място чрез дейностите и мерките за</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда на национално ниво, разработени за територията на Република Турция	Анализ на степента на съобразяване в проекта на ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.
<ul style="list-style-type: none"> • Развитие, интегриране и активиране на механизми за превенция и борба с природните бедствия и щетите от тях при управлението на водосбора; • Интегриране на очакваните последици от изменението на климата и приспособяване към тях чрез разработване на механизми за адаптация и превенция. 	<p>кръгова икономика, енергийна ефективност и намаляване на замърсяването.</p> <p>Мярка 2.2. на ТСИМ включва и действия за смекчаване и адаптиране към изменението на климат.</p>
<p>Национална стратегия за управление на засушаването и план за действие (2017-2023)</p> <p>Цели:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Развитие на нормативен и институционален капацитет за управление на засушаването, координация и сътрудничество • Осигуряване на ефективно управление на засушаването – проучвания, планиране, координиране и приоритизиране на инвестиции, създаване на национална база данни, разработване на система за осигуряване на земеделска реколта (инфраструктура) • Повишаване на обществената осведоменост за засушаването • Определяне на ефектите от изменението на климата върху засушаването и разработване на стратегии за адаптация 	<p>Стратегията има пряко отражение в мярка 2.2 на ТСИМ за съвместни действия за адаптиране към изменението на климата.</p> <p>Не се предвиждат дейности и мерки по ПТГС и ТСИМ с потенциал да задълбочат проблемите със засушаването.</p>
<p>Стратегически план за управление на горите (2019-2023)</p> <p>Стратегически цели:</p> <p>Стратегическа цел 1 Защита на горите и горските ресурси от биотични и абиотични вреди – горски пожари, болести и вредители и др.</p> <p>Стратегическа цел 2 Подобряване състоянието на горите, повишаване на производителността и увеличаване на площите</p> <p>Стратегическа цел 3 Осигуряване на оптимални ползи за обществото от стоки и услуги, произведени от горите</p> <p>Стратегическа цел 4 Повишаване на институционалния капацитет</p>	<p>Предвижданията на ПТГС и ТСИМ нямат пряко отношение към горските територии.</p> <p>Повечето дейности са с косвен положителен ефект върху околната среда, съответно и върху горските територии.</p> <p>Предвид че в трансграничния район има горски територии, в т.ч. попадащи под защита на екологичното законодателство, изпълнението на мерките и дейностите следва да се съобразява със законодателството за управление на горите и действащите стратегии, планове и програми по отношение на горите.</p>
<p>Национална стратегия за биоразнообразие и план за действие (2007)</p> <p>Цели:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Идентифициране, защита и мониторинг на елементи от биологичното разнообразие, значими за Турция 2. Използване на биоразнообразието по начин, осигуряващ капацитета им за обновяване за бъдещите поколения 3. Идентифициране на важните елементи на генетично разнообразие, защита и употреба, включително чрез използване на традиционните знания 4. Опазване на биоразнообразието от значение за земеделието; 5. Опазване на степното биоразнообразие 	<p>ПТГС и ТСИМ не предвиждат дейности и мерки по цели на стратегията, като се очаква косвен положителен ефект в резултат на очакваното подобряване състоянието на околната среда, в т.ч. биоразнообразието, чрез реализирането на мерки за устойчиви икономически дейности, устойчив туризъм, екосистемни услуги, намаляване на замърсяването.</p> <p>Прилагането на ПТГС и ТСИМ, в т.ч. одобрението и реализацията на проектните предложения, следва да са в съответствие и да не влизат в противоречие с целите на</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Стратегически документ и цели по опазване на околната среда на национално ниво, разработени за територията на Република Турция	Анализ на степента на съобразяване в проекта на ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.
<p>6. Създаване на ефективна система за мониторинг, управление и координация за опазване на горското биоразнообразие и устойчиво ползване на неговите компоненти</p> <p>7. Създаване на ефективна система за мониторинг, управление и координация за опазване на планинското биоразнообразие</p> <p>8. Опазване на биоразнообразието на вътрешните води</p> <p>9. Опазване на крайбрежното и морско биоразнообразие</p> <p>10. План за действие, механизъм за прилагане, последващи действия и докладване</p>	<p><i>стратегията. Особено внимание в тази връзка следва да се обърне на проектните предложения, свързани със строителство и дейности извън урбанизирани територии.</i></p>
<p>Национален план за управление на отпадъците 2016-2023</p> <p>Планът е разработен при съобразяване на международните стандарти, националните обстоятелства и приоритети и относимата нормативна рамка на Европейския съюз, с убеждението, че националната стратегия за управление на отпадъците следва да отговори на изискванията за устойчивост и интегрирано действие. Йерархията за ограничаване образуването на отпадъци, рециклиране и обезвреждане е взета предвид с приоритет, както и принципът „замърсителят плаща“ по отношение на отговорността и финансовите аспекти. Планът отчита множество аспекти като взема предвид необходимостта от ограничаване на отпадъците, събиране при източника, сепариране, транспортиране, временно съхранение, повторна употреба, рециклиране, механично, биологично и термично третиране и крайно обезвреждане.</p>	<p>ПТГС и ТСИМ предвиждат финансиране на мерки и дейности, включващи преход към кръгово потребление, разработване на подълготрайни, подходящи за повторна употреба, поправка и рециклируеми продукти (по Приоритет 1 на ПТГС), мерки за дигитален и енергиен преход (мярка 1.2 на ТСИМ) които ще имат пряк принос към целите за нулеви отпадъци.</p>
<p>TR 21 Регионален План Тракия (2014-2023)</p> <p>Екологични политики към Приоритет 9:</p> <p>9.1. <i>Опазване на подземните водни ресурси</i></p> <p>9.2. <i>Ефективно водоползване</i></p> <p>9.3. <i>Факторите, причиняващи замърсяване на водата от промишлеността и селското стопанство, ще бъдат сведени до минимум.</i></p> <p>9.4. <i>Ще бъдат взети мерки за ефективно използване на водата.</i></p> <p>9.5. <i>Горските площи ще бъдат защитени и оценени.</i></p> <p>9.6: <i>Плодородните земеделски земи в района ще се използват чрез консервиране</i></p> <p>9.7: <i>Ще бъде създадена интегрирана информационна система за мониторинг на околната среда на база басейн.</i></p> <p>9.8. <i>Ще бъде изградена инфраструктура за събиране, рециклиране и обезвреждане на твърди отпадъци.</i></p> <p>9.9. <i>В Региона ще бъдат предприети необходимите мерки по отношение на изменението на климата в съответствие с националните политики.</i></p> <p>9.10. <i>Ще бъдат подкрепени инициативи за предотвратяване на замърсяването на въздуха в градовете</i></p>	<p>Очаква се косвен положителен принос към т.9.1, той като цялостното въздействие на ПТГС и ТСИМ е благоприятно за водите, в т.ч. подземните.</p> <p>Принос към т.9.2 ще има мярка 1.1 на ТСИМ за технологично обновяване, свързано с увеличаване на ресурсната ефективност, съответно ползването на вода.</p> <p>Пряк принос за т.9.3 има мярка 2.2 на ТСИМ.</p> <p>ПТГС и ТСИМ нямат пряко отношение към т.9.5 и 9.6, тъй като не предвиждат такива дейности и мерки, но предвид положителните въздействия върху околната среда се очаква и косвен положителен ефект за състоянието на горските територии/ограничаване изменението на климата и адаптация/.</p> <p>т.9.7 няма отношение.</p> <p>ПТГС и ТСИМ, чрез дейностите и мерките за кръгова икономика имат пряк принос към т.9.8 и 9.9.</p> <p>Мярка 2.2 на ТСИМ е с пряка насоченост за осигуряване на чист въздух.</p>

В обобщение на направените по-горе анализи:

- 1) Предвидените дейности по ПТГС и мерки по ТСИМ не влизат в противоречие с цели по опазване на околната среда;
- 2) ПТГС и ТСИМ интегрират относимите цели по опазване на околната среда на национално и международно ниво и ще допринесат за постигането им. В това число в ПТГС и ТСИМ са интегрирани и са предвидени мерки и дейности с принос към изпълнение на целите от стратегически документи на национално и европейско ниво за ограничаване изменението на климата, адаптация към изменящия се климат, опазване и устойчиво ползване на водите, преход към кръгова икономика, ограничаване и контрол на замърсяването, опазване и възстановяване на биологичното разнообразие и екосистемите (*екологичните цели в обхвата на принципа за ненанасяне на значителни вреди*).

6. Вероятни значителни въздействия върху околната среда и човешкото здраве, в т.ч. и трансгранични въздействия върху околната среда в други държави

В тази точка на доклада за ЕО е направена оценка на очакваните въздействия от реализирането на ПТГС и ТСИМ върху околната среда и човешкото здраве на двете нива, които програмата и стратегията идентифицират (стратегическо ниво и ниво „мерки/дейности“), като са взети предвид характера на взаимодействието и синергията между различните въздействия, а именно: вторични, кумулативни (разгледани в отделна подточка 6.3), едновременни, краткосрочни, средносрочни, дългосрочни, постоянни и временни, положителни и отрицателни последици.

Стратегическо ниво:

- За ПТГС това включва оценка на въздействието на *Приоритетите и Специфичните цели*;
- За ТСИМ това включва оценка на въздействието на *Визията, Стратегическата цел и Специфичните цели*.

Ниво „мерки/дейности“:

- За ПТГС това включва оценка на въздействието на *дейностите/инвестициите/стратегическия проект, обект на подкрепа*;
- За ТСИМ това включва оценка на въздействието на *мерките*.

При оценяването на въздействията е интегрирана и оценката съгласно *Техническите насоки на Европейска комисия за интегриране на принципа за „ненанасяне на значителни вреди“* съгласно Регламента за Механизма за възстановяване и устойчивост.

а. Оценка на вероятните въздействия на Стратегическо ниво

5.2.12. За ПТГС

Компонент/ Фактор на околната среда	Приоритет 1 Щадящ околната среда трансграничен регион	Специфична цел 1.1. „Насърчаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове“	Специфична цел 1.2. „Насърчаване на прехода към кръгова и основаваща се на ефективно използване на ресурсите икономика“
	Въздействие		
Климат, Изменение на климата,	Въвеждането на щадящи околната среда практики и подходи е свързано пряко и непряко с ограничаване на емисиите на парникови газове и подобряване на устойчивостта на инфраструктурата и обектите към последиците от климатичните изменения.	Пряко положително въздействие, свързано с ограничаване на емисиите на парникови газове.	Пряко положително въздействие, свързано с ограничаване на емисиите на парникови газове и принос за адаптацията към изменящия се климат.
Качество на атмосферния въздух	Въвеждането на щадящи околната среда практики и подходи е свързано пряко и непряко с ограничаване на емисиите на вредни вещества в атмосферния въздух – дългосрочно и регионално въздействие.	Пряко положително въздействие, свързано с намаляване на емисиите на вредни вещества в атмосферния въздух от процесите на горене с цел производство на електрическа и топлинна енергия.	Положително косвено въздействие, свързано с подобро управление на отпадъците, водещо до ограничаване на емисиите от тях (свързано с намаляване на количествата за депониране, ограничаване ползването на ресурси)
Адаптация към изменящия се климат	Пряко положително въздействие, свързано с ограничаване на емисиите на парникови газове и принос за адаптацията към изменящия се климат.	Положително по отношение на адаптацията към изменящия се климат в резултат на развитието на интелигентни енергийни системи, инвестиции за енергийна ефективност на сграден фонд и пр.	Пряко положително въздействие, свързано с ограничаване на емисиите на парникови газове и принос за адаптацията към изменящия се климат.
Повърхностни води Подземни води ЗЗВ Риск от наводнения	Приоритетът е свързан с пряко, дългосрочно положително въздействие по отношение на повърхностните и подземните води, СО ₂ , уязвимите зони и др. Развитието на един щадящ околната среда регион е свързано с косвено, дългосрочно подобряване качеството на водите, ЗЗВ, намаляване на	Специфичната цел е с косвено, положително постоянно, дългосрочно въздействие по отношение на опазване на водите, зоните за защита на водите; няма пряк потенциал за намаляване на риска от наводнения.	Специфичната цел има пряко, положително, постоянно, дългосрочно въздействие върху водите и ЗЗВ чрез намаляване количеството на използвания воден ресурс и намаляване количеството на отделяните отпадъчни води и непряко, положително, постоянно, дългосрочно въздействие чрез намаляване

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприєдинителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/ Фактор на околната среда	Приоритет 1 Щадящ околната среда трансграничен регион	Специфична цел 1.1. „Насърчаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове“	Специфична цел 1.2. „Насърчаване на прехода към кръгова и основаваща се на ефективно използване на ресурсите икономика“
	Въздействие		
	замърсяването на отпадъчните води, както и на риска от наводнения.		количеството отпадъци и опасни вещества.
Земни недра	Въвеждането на щадящи околната среда практики и подходи е свързано пряко и непряко с ограничаване на неблагоприятни въздействия върху земните недра, като компонент на околната среда.	Няма пряко отношение, но ограничаването на емисиите е свързано с ограничаване изменението на климата, което е с косвен положителен ефект и за земните недра.	Не се очаква въздействие.
Почви Земеползване	Приоритетът е свързан с пряко, дългосрочно положително въздействие по отношение на земите и почвите. Развитието на един щадящ околната среда регион е свързано с косвено, дългосрочно намаляване на замърсяването на почвите и екологосъобразно ползване на земите.	Специфичната цел е с непряко, положително постоянно, дългосрочно въздействие по отношение на опазване на земите и почвите предвид очакваното намаление на емисиите на парникови газове.	Специфичната цел има непряко, положително, постоянно, дългосрочно въздействие върху земите и почвите, чрез намаляване количествата на отпадъците и опасните вещества и повишена ресурсна ефективност.
Растителност	Развитието на щадящ околната среда регион е свързано с ограничаване на въздействието върху околната среда, съответно върху растителността, животинския свят и защитените зони и територии. Въздействието е постоянно, с регионален обхват, непряко.	Увеличаването на енергийната ефективност, намаляването на емисиите на парникови газове и реализирането на кръгова и ресурсно-ефективна икономика са свързани с намаляване на нивата на замърсяване на атмосферния въздух и количеството на генерираните отпадъци, което е свързано с непряк положителен ефект върху биологичното разнообразие в разглеждания район. Въздействието е постоянно, с регионален обхват.	
Животински свят			
Защитени зони Защитени територии			
Ландшафт	Развитието на щадящ околната среда регион е свързано с ограничаване на негативното въздействие върху естествените ландшафти, подобряване на качеството на антропогенните	Аналогично на въздействието на ниво Приоритет се очаква подобряване на качествените характеристики и параметри на естествените и антропогенни ландшафти, свързано с ограничаване емисиите на замърсители, ефективно използване на ресурсите, ограничаване	

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/ Фактор на околната среда	Приоритет 1 Щадящ околната среда трансграничен регион	Специфична цел 1.1. „Насърчаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове“	Специфична цел 1.2. „Насърчаване на прехода към кръгова и основаваща се на ефективно използване на ресурсите икономика“
	Въздействие		
	ландшафти – пряко и косвено. Въздействието е положително, постоянно, за целия трансграничен район.	на количествата отпадъци и екологосъобразното им управление – свързани с ограничено въздействие в сравнение с наблюдаваното към момента.	
Материални активи	Приоритетът има непряко положително, дългосрочно въздействие спрямо материалните активи, тъй като е свързан с инвестиции в материални активи, свързани с ограничаване на въздействието върху околната среда.	Специфичната цел има пряко положително, дългосрочно въздействие, свързано с инвестициите в материални активи, свързани с повишаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове.	Специфичната цел има пряко положително, дългосрочно въздействие, свързано с инвестициите в материални активи, свързани с прехода към кръгова и ресурсно ефективна икономика.
Културно- историческо наследство	Непряко положително въздействие, свързано с ограничаване на неблагоприятните въздействия на замърсяването върху обекти на културно-историческото наследство.	Аналогично на въздействието на ниво Приоритет.	Специфичната цел няма пряко отношение към културно-историческо наследство – не е свързана с негативно въздействие.
Вредни физични фактори	Приоритетът има косвено въздействие по отношение на фактора шум. Очакваното въздействие се определя като положително, дългосрочно и постоянно за разглеждания регион. Не се очаква възникване на здравен риск за населението в района, а напротив – свързано е с ограничаване на съществуващия здравен риск от повишени нива на шум в околната среда. Не се очаква въздействие по отношение на другите вредни физични фактори.	Специфичната цел има косвено въздействие по отношение на фактора шум. Въвеждането на енергийна ефективност е свързано с въвеждането на нови технологии, свързани с генериране на по-ниски нива на шум. Специфичната цел няма пряко отношение към другите вредни физични фактори	Специфичната цел няма пряко отношение към вредните физични фактори – не се очаква въздействие.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/ Фактор на околната среда	Приоритет 1 Щадящ околната среда трансграничен регион	Специфична цел 1.1. „Насърчаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове“	Специфична цел 1.2. „Насърчаване на прехода към кръгова и основаваща се на ефективно използване на ресурсите икономика“
	Въздействие		
Отпадъци	Положително дългосрочно въздействие, свързано с ограничаване на отпадъците и въздействието им върху околната среда.	Косвено положително постоянно и дългосрочно въздействие, в резултат на ограничаване на отпадъците от процесите за производство на електрическа и топлинна енергия.	Пряко положително въздействие, свързано с подобряване на управлението на отпадъците, съобразно йерархията за управление на отпадъци, намаляване количествата за депониране, увеличаване на степента на рециклиране, повторна употреба. Въздействието е дългосрочно и свързано с постигане на цели по управление на отпадъците на национално и европейско ниво.
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Положително дългосрочно въздействие, свързано с ограничаване на неблагоприятните въздействия и рискове от опасните химични вещества и риска от аварии.	Няма пряко отношение – не се очаква въздействие.	Пряко положително дългосрочно, постоянно въздействие, свързано с намаляване на отпадъците, в т.ч. опасни, въздействието им върху околната среда и рисковете за здравето на хората.
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Развитието на щадящ околната среда трансграничен регион е свързано с подобряване на качеството на средата като среда за живот на населението, намаляване на рисковете, произтичащи от факторите на околната среда, подобряване на здравния статус. Въздействието е дългосрочно, с обхват – територията на ПТГС.	Специфичната цел е с косвено, дългосрочно благоприятно въздействие върху околната среда и човешкото здраве, свързано с намаляване на замърсяването на въздуха.	Ограничаване на образуването и депонирането на различни видове отпадъци с положително дългосрочно въздействие със здравно значение.
Обобщение за въздействието:	<i>Приоритетът е с пряка насоченост към опазване на околната среда и с принос към постигане на цели по околната среда на национално и европейско ниво. Въздействието е дългосрочно, за територията на ПТГС. Не се очакват неблагоприятни въздействия.</i>	<i>Специфичната цел е с пряко положително въздействие по отношение на климата и качеството на атмосферния въздух, материалните активи и с непряко положително въздействие за останалите компоненти и фактори на околната среда, в т.ч. човешкото здраве. Въздействието е</i>	<i>Специфичната цел е с пряко положително въздействие по отношение управление на дейностите и рисковете, свързани с отпадъците и опасните химични вещества, материалните активи, и с непряко положително въздействие/или без въздействие за</i>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/ Фактор на околната среда	Приоритет 1 Щадящ околната среда трансграничен регион	Специфична цел 1.1. „Насърчаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове“	Специфична цел 1.2. „Насърчаване на прехода към кръгова и основаваща се на ефективно използване на ресурсите икономика“
	Въздействие		
		<i>дългосрочно, за територията на ПТГС. Не се очакват неблагоприятни въздействия.</i>	<i>останалите компоненти и фактори на средата.</i>

Приоритет 2: Интегрирано развитие на трансграничния регион“	Специфична цел: „Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично развитие, културата, природното наследство, устойчивия туризъм и сигурността в райони, различни от градските райони“	Приоритет 3: По-сигурен трансграничен регион и Специфична цел „По-добро управление на миграцията“
Въздействие		
Интегрираното развитие на граничния регион е свързано с обмяна на информация и опит, извършване на съвместни дейности при съобразяване на комплекс от аспекти (интегрираност на дейностите), част от които е опазването на околната среда и човешкото здраве. Очаква се положително въздействие от реализиране на приоритета за компонентите и факторите на средата и човешкото здраве, свързано с прилагането на взаимосвързани и допълващи се (интегрирани) мерки, на базата на тясна координация на различните публични политики, съобразни с местните специфики, отговарящи на местните нужди и потенциали за развитие и носещи обща полза за партньорите и регионите.	Специфичната цел има непряко положително, дългосрочно въздействие в резултат на на екологично поведение за използване на възобновяеми ВЕИ, интегрираното социално, икономическо и особено екологичното развитие, което ще доведе до положително въздействие върху околната среда и здравето на хората.	Приоритетът и специфичната цел не са свързани с дейности и мерки с инвестиционен характер. Не се очаква въздействие върху компонентите и факторите на околната среда. Положително е въздействието по отношение на материалните активи, свързани с подобряване на сигурността и по-добро управление на миграцията. Очаква се положителен ефект по отношение на сигурността и безопасността на населението в граничните зони от намаляването на нелегалната миграция и свързаните с това рискове - здравната сигурност и ограничаване на риска от епидемии, често съпровождащи миграционните процеси.

5.2.13. За ТСИМ

Компонент/ Фактор на околната среда	<i>Визия: Територията на програмата за трансгранично сътрудничество между България и Турция – място, където трансграничното сътрудничество има значение и чрез интегриран отговор на местните нужди и реализиране на местния потенциал, допринася за балансираното териториално развитие на региона</i>	<i>Стратегическа цел 1: Постигане на устойчив икономически растеж, базиран на повишаване конкурентоспособността на местната икономика, дигитална и зелена трансформация</i>	<i>Специфична цел 1.1: Повишаване на конкурентоспособността на местната икономика и подобряване на бизнес средата</i>
Въздействие			
Климат, Изменение на климата,	Визията е с очаквано непряко положително, дългосрочно въздействие върху компонентите и факторите на околната среда в резултат на трансграничното сътрудничество – свързано с обмен на опит и добри практики, в резултат на които ще се постигне балансирано развитие на територията – при съобразяване на екологичните политики и цели, валидни за региона.	Устойчивият икономически растеж е свързан с преход към кръгова икономика, ресурсна и енергийна ефективност, зелена трансформация, които са с положително отражение за ограничаване на емисиите на парникови газове и подобряване на устойчивостта на икономическия сектор на въздействията на климатичните изменения.	Аналогично на въздействието на Стратегическа цел 1.
Качество на атмосферния въздух	Визията определя косвено положително въздействие, в резултат на сътрудничеството за балансирано териториално развитие на региона, в т.ч. климатична устойчивост.	Очаква се положително, дългосрочно въздействие, като в резултат на устойчивия икономически растеж се предполага намаляване на емисиите на вредни вещества от икономическия сектор.	Аналогично на въздействието на Стратегическа цел 1.
Адаптация към изменящия се климат	Визията определя косвено положително въздействие, в резултат на сътрудничеството за балансирано териториално развитие на региона, в т.ч. климатична устойчивост.	Устойчивият икономически растеж на граничния регион е свързано с развитието на местната икономика, основано на наука и иновации, ресурсната ефективност и зеления икономически растеж са свързани с положително пряко и непряко въздействие, свързано с ограничаване на емисиите на парникови газове, и повишаване на устойчивостта към последиците от изменението на климата-.	Аналогично на въздействието на Стратегическа цел 1.
Повърхностни води Подземни води ЗЗВ Риск от наводнения		Стратегическата цел определя непряко положително, постоянно, дългосрочно въздействие върху води, ЗЗВ и снижаване риска от наводненията предвид устойчивия икономически растеж, зелената трансформация и дигитализация и преодоляване на различията в зоната на ТГС.	Аналогично на въздействието на Стратегическа цел 1.
Земни недра		Не се очаква въздействие върху земните недра.	Не се очаква въздействие

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/ Фактор на околната среда	<i>Визия: Територията на програмата за трансгранично сътрудничество между България и Турция – място, където трансграничното сътрудничество има значение и чрез интегриран отговор на местните нужди и реализиране на местния потенциал, допринася за балансираното териториално развитие на региона</i>	<i>Стратегическа цел 1: Постигане на устойчив икономически растеж, базиран на повишаване конкурентоспособността на местната икономика, дигитална и зелена трансформация</i>	<i>Специфична цел 1.1: Повишаване на конкурентоспособността на местната икономика и подобряване на бизнес средата</i>
Въздействие			
Почви Земеползване		Стратегическата цел определя непряко положително, постоянно, дългосрочно въздействие върху почвите и снижаване риска от деградацията им предвид устойчивия икономически растеж и зелената трансформация.	Очаква се непряко положително въздействие върху управлението на земеползването и почвените ресурси при спазване на залегналите в нормативните уредби изисквания за защита на почвите и ползване на нискокачествени земи при развитието на индустриалните зони.
Растителност		Устойчивото икономическо развитие, дигиталната и зелена трансформация предполагат обновяване на икономическите дейности, ограничаване на вредностите, свързани с тях, което ще има косвено положително въздействие върху биоразнообразието и защитените зони и територии.	Аналогично на въздействието на Стратегическа цел 1.
Животински свят			
Защитени зони Защитени територии		Възможно е отрицателно въздействие - пряко (при нови проектни предложения извън границите на населени места) и непряко (от нови производствени дейности в границите на населените места), слабо и до голяма степен обратимо при ефективно прилагане на екологосъобразни технологии и мерки за опазване на биоразнообразието.	
Ландшафт		Устойчивият икономически растеж и зелената трансформация са свързани с ограничаване на въздействието върху околната среда на икономическите дейности и подобряване състоянието на околните ландшафти.	Аналогично на въздействието на Стратегическа цел 1.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/ Фактор на околната среда	<i>Визия: Територията на програмата за трансгранично сътрудничество между България и Турция – място, където трансграничното сътрудничество има значение и чрез интегриран отговор на местните нужди и реализиране на местния потенциал, допринася за балансираното териториално развитие на региона</i>	<i>Стратегическа цел 1: Постигане на устойчив икономически растеж, базиран на повишаване конкурентоспособността на местната икономика, дигитална и зелена трансформация</i>	<i>Специфична цел 1.1: Повишаване на конкурентоспособността на местната икономика и подобряване на бизнес средата</i>
Въздействие			
Материални активи		Целта е свързана с инвестиции в материални активи, водещи до подобряване устойчивостта, в т.ч. по отношение на въздействие върху околната среда, на икономическия сектор. Въздействието е дългосрочно, положително.	Аналогично на въздействието на Стратегическа цел 1.
Културно-историческо наследство		Стратегическата цел няма пряко отношение към културно-историческото наследство. Устойчивото икономическо развитие не е свързано с отрицателно въздействие върху културните ценности.	Аналогично на въздействието на Стратегическа цел 1.
Вредни физични фактори		Устойчивият икономически растеж, дигиталната и зелена трансформация като цяло се свързват с преминаване към по-екологосъобразни и щадящи технологии, при които се очакват и по-ниски шумови нива. Специфичната цел няма пряко отношение към другите вредни физични фактори.	Аналогично на въздействието на Стратегическа цел 1.
Отпадъци		Не се очаква въздействие при законосъобразно управление на отпадъците от икономическите дейности.	Аналогично на въздействието на Стратегическа цел 1.
Опасни химични вещества и риск от големи аварии		Аналогично на въздействието по фактор „отпадъци“.	Аналогично на въздействието на Стратегическа цел 1.
Население Човешко здраве Риск от инциденти		Реализирането на стратегическата цел ще осигури устойчиво развитие на социално-икономически растеж, включително и в системата на здравеопазването. Такова устойчиво развитие на икономиката е свързано и с намаляване на вредностите и рисковете на околната среда за човешкото здраве.	Повишаването на качеството и конкурентоспособността на местната икономика ще осигури качествено здравеопазване и ограничаване на рисковете за здравето, произтичащи

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/ Фактор на околната среда	<i>Визия: Територията на програмата за трансгранично сътрудничество между България и Турция – място, където трансграничното сътрудничество има значение и чрез интегриран отговор на местните нужди и реализиране на местния потенциал, допринася за балансираното териториално развитие на региона</i>	<i>Стратегическа цел 1: Постигане на устойчив икономически растеж, базиран на повишаване конкурентоспособността на местната икономика, дигитална и зелена трансформация</i>	<i>Специфична цел 1.1: Повишаване на конкурентоспособността на местната икономика и подобряване на бизнес средата</i>
Въздействие			
			от околната среда, както и ограничаване на рисковете от инциденти
Обобщение за въздействието:		<i>Общо положително въздействие, свързано преодоляване на различията и устойчив икономически растеж, който интегрира и аспектите на опазване на околната среда. Риск от слабо неблагоприятно въздействие има за биоразнообразието, при реализиране на нови проекти извън урбанизирани територии – конкретните параметри на въздействие зависят от параметрите и местоположението на проектните предложения – в рамките на превантивните процедури по оценка на въздействие върху околната среда, оценка за съвместимост, екологична оценка, тези рискове/въздействия ще бъдат оценени, съответно при необходимост ще се предвидят мерки за опазване на биоразнообразието и ограничаване на въздействието върху него, или разглеждане на други – допустими като въздействие алтернативи за реализиране на проектите.</i>	<i>Очаква се основно непряко положително въздействие, свързано с подобреното състояние на предприятията на местната икономика в сравнение със сегашното им състояние, в т.ч. отделяне на по-малко вредности в околната среда и подобряване качеството на живот на населението. Не се очакват значителни отрицателни въздействия.</i>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/ Фактор на околната среда	Специфична цел 1.2: Повишаване степента на дигитализация и климатична неутралност на местната икономика	Специфична цел 1.3: Подобряване на квалификацията на местни общности за успешна интеграция и реализация на пазара на труда	Специфична цел 1.4: Развитие на туризма	Специфична цел 1.5: Повишаване приноса на природното наследство за балансираното устойчиво социално- икономическо развитие на региона
Въздействие				
Климат, Изменение на климата,	Пряко положително въздействие, свързано с ограничаване на емисиите на парникови газове от икономическите дейности в трансграничния район.	Специфичната цел не е свързана с инвестиционни дейности, съответно не се очаква отрицателно въздействие по отношение на компонентите и факторите на околната среда. Подобряването на квалификацията за успешна интеграция на пазара на труда е свързано с ограничаване на бедността, подобряване на благосъстоянието, а от там и качеството на живот на населението в трансграничния район.	Развитието на туризма има вторично отрицателно въздействие, свързано с увеличен туристопоток, съответно транспортен трафик до обектите. Емисиите са незначителни като количество. При разработване на туристическите продукти следва да се съобразят последиците от изменението на климата, в т.ч. прогнозите за недостиг на вода, риск от горски пожари, наводнения и други неблагоприятни явления, като се гарантира устойчивост на туристическата инфраструктура и обекти.	Положително въздействие при прилагане на екологосъобразни практики в икономиката на района.
Качество на атмосферния въздух	Аналогично на въздействието върху климата	Свързано с ограничаване на бедността, подобряване на благосъстоянието, а от там и качеството на живот на населението в трансграничния район.	Отрицателно, локално, временно, обратимо с ниска степен въздействие при увеличен транспортен трафик, свързан с туристопотока в зони с ненакърнена въздушна среда.	Аналогично на въздействието върху климата
Адаптация към изменящия се климат	Устойчивият икономически растеж на граничния регион е свързано с развитието на местната икономика, основано на наука и иновации, ресурсната ефективност, са свързани с положително пряко и непряко въздействие, свързано с ограничаване на емисиите на парникови газове, и повишаване	Няма пряко отношение.	Развитието на туризма се свързва с вторично отрицателно въздействие, свързано с увеличен туристопоток, съответно транспортен трафик до обектите. Емисиите са незначителни като количество. При разработване на туристическите продукти следва да се съобразят последиците от изменението на климата, в т.ч. прогнозите за недостиг на вода, риск от горски пожари, наводнения и други	Устойчивото социално-икономическо развитие на региона, основано на наука и иновации, ресурсната ефективност и зеления икономически растеж са свързани с положително пряко и непряко въздействие, свързано с ограничаване на емисиите на парникови газове,

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/ Фактор на околната среда	Специфична цел 1.2: Повишаване степента на дигитализация и климатична неутралност на местната икономика	Специфична цел 1.3: Подобряване на квалификацията на местни общности за успешна интеграция и реализация на пазара на труда	Специфична цел 1.4: Развитие на туризма	Специфична цел 1.5: Повишаване приноса на природното наследство за балансираното устойчиво социално- икономическо развитие на региона
	Въздействие			
	на устойчивостта към последниците от изменението на климата-		неблагоприятни метеорологични явления, като се гарантира устойчивост на туристическата инфраструктура и обекти.	и повишаване на устойчивостта към последниците от изменението на климата.
Повърхностни води Подземни води ЗЗВ Риск от наводнения	Очаква се непряко положително въздействие върху управлението на водите, ЗЗВ и риска от наводнения чрез повишаване на климатичната неутралност.		От специфичната цел не се очаква отрицателно въздействие при правилно/ законосъобразно упражняване на туристическите дейности.	От специфичната цел се очаква непряко, положително, постоянно, дългосрочно въздействие върху повърхностните води, ЗЗВ и намаляване на риска от наводненията.
Земни недра	Не се очаква въздействие		Не се очаква въздействие	Не се очаква въздействие
Почви Земеползване	Очаква се непряко положително въздействие върху управлението на земеползването и почвените ресурси в резултат на климатичната неутралност.		От специфичната цел не се очаква отрицателно въздействие при законосъобразно упражняване на туристическите дейности и съобразяването с действащото екологично законодателство по отношение на почвите.	Не се очаква отрицателно въздействие върху почвите. Повишаването на приноса на природното наследство е свързано и с неговото опазване, което ще има положително отражение и за почвите.
Растителност	Характера на дейностите, които ще се изпълняват по тази специфична цел е такъв, че не предполага значими негативни въздействия върху компонентите на биологичното разнообразие в териториалния обхват на програмата. Напротив, увеличаването на степента на дигитализация (което е свързано с увеличаване ефективността на		По тази цел принципно не се предвижда мощно строителство на нова туристическа инфраструктура. Предвижда се само подобряване и разширяване на наличната мрежа от велоалеи, които са съсредоточени най-вече в обхвата на урбанизираните територии. При това положение някои отрицателни въздействия върху биологичното разнообразие би могло да се очакват най-вече в резултат на допълнителен антропогенен натиск в	Правилното и природосъобразно развитие на екосистемни практики и услуги по отношение на управлението на природни активи с туристически потенциал като цяло е свързано потенциално положителни въздействия върху биологичното разнообразие в териториалния
Животински свят				
Защитени зони Защитени територии				

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/ Фактор на околната среда	Специфична цел 1.2: Повишаване степента на дигитализация и климатична неутралност на местната икономика	Специфична цел 1.3: Подобряване на квалификацията на местни общности за успешна интеграция и реализация на пазара на труда	Специфична цел 1.4: Развитие на туризма	Специфична цел 1.5: Повишаване приноса на природното наследство за балансираното устойчиво социално- икономическо развитие на региона
Въздействие				
	<p>производствените процеси) и климатичната неутралност са свързани с намаляване на замърсителите поради, което би имало и непряк положителен ефект върху биологичното разнообразие, защитенните зони и територии в района.</p>		<p>резултат на дейностите свързани с увеличаване на туристическите потоци по отношение на развитието и създаването на регионални туристически продукти в зоната на ТГС (на базата на природни дадености, културно наследство, минерални извори). При положение, че това се осъществи по устойчив начин, както се предвижда от ТСИМ, като се включат и информационни кампании за популяризиране на биологичното разнообразие в района и повишаване на информираността за неговата стойност и ползи за екосистемите и живота на местното население, потенциалните отрицателни въздействия ще са минимални и незначителни, обратимо при активно прилагане на мерки за устойчиво развитие, дълготрайни.</p>	<p>обхват на програмата, тъй като се за целта се предвижда реализирането на политики за опазване на природата, отчитащи едновременно екологичните, научните, културните, икономическите, социалните и рекреационните изисквания, както и регионалните и местните особености. Като цяло реализирането на тези дейности и политики ще компенсират и неутрализират отрицателните въздействия върху биологичното разнообразие, които прогнозирано по специфична цел 1.4.</p>
Ландшафт	<p>Аналогично на въздействието върху растителността, животинския свят, защитените зони и територии.</p>		<p>Развитието на туризма два потенциални аспекта на въздействие: - положителен, свързан с облагородяване и поддържане на ландшафта около и в рамките на туристическите обекти – културните ценности; - отрицателен – при несъобразяване на туристическия капацитет на средата и претоварване, което ще доведе до замърсяване, съответно нарушаване на качествата на ландшафта.</p>	<p>Аналогично на въздействието върху растителността, животинския свят, защитените зони и територии.</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/ Фактор на околната среда	Специфична цел 1.2: Повишаване степента на дигитализация и климатична неутралност на местната икономика	Специфична цел 1.3: Подобряване на квалификацията на местни общности за успешна интеграция и реализация на пазара на труда	Специфична цел 1.4: Развитие на туризма	Специфична цел 1.5: Повишаване приноса на природното наследство за балансираното устойчиво социално- икономическо развитие на региона
Въздействие				
Материални активи	Специфичната цел има пряко положително, дългосрочно въздействие – свързано с инвестиции в материални активи внедряване на цифрови технологии в МСП за постигане на дигитален и енергиен преход към кръгова икономика.		Специфичната цел има пряко положително, дългосрочно въздействие – инвестиции в материални активи, свързани с подобряване и развитие на туристическите обекти.	Специфичната цел е свързана с повишаване на природното наследство, представляващо актив за района, съответно с увеличаване на ползите от този актив за местното население, което е с положителен ефект.
Културно- историческо наследство	Непряко положително въздействие, свързано с ограничаване на неблагоприятните въздействия на замърсяването върху обекти на културно-историческото наследство.		Специфичната цел има пряко положително дългосрочно въздействие по отношение на културно-историческо наследство от гледна точка на предвидените инвестиции за създаване на регионален туристически продукт, базиран на природни и културни дадености, и оползотворяване на неизползвания потенциал на региона.	Специфичната цел няма отношение към културно-историческо наследство.
Вредни физични фактори	Специфичната цел не е свързана с увеличаване на шума или въздействие на други вредни физични фактори.		Развитието на туризма не е свързано с неблагоприятно въздействие на вредни физични фактори.	Специфичната цел не е свързана с увеличаване на шума или въздействие на други вредни физични фактори.
Отпадъци	Дигитализацията и климатичната неутралност са свързани с ограничаване генерирането на отпадъци. Въздействието е положително.		Развитието на туризма не предполага дейности, свързани с генериране на значими количества отпадъци, съответно не се очаква отрицателно въздействие при спазване на законодателството по управление на отпадъците.	Целта не е свързана с генериране на значими количества отпадъци.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/ Фактор на околната среда	Специфична цел 1.2: Повишаване степента на дигитализация и климатична неутралност на местната икономика	Специфична цел 1.3: Подобряване на квалификацията на местни общности за успешна интеграция и реализация на пазара на труда	Специфична цел 1.4: Развитие на туризма	Специфична цел 1.5: Повишаване приноса на природното наследство за балансираното устойчиво социално- икономическо развитие на региона
Въздействие				
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие.		Целта не е свързана с дейности, свързани с използване и съхранение на опасни химични вещества и/или риск от големи аварии. Не се очаква въздействие.	Не се очаква въздействие.
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Дигитализацията е свързана с подобряване на качеството на живот, а климатичната неутралност – с ограничаване на въздействието и рисковете от климатичните изменения.		Развитието на туризма по презумпция е с положително въздействие за човешкото здраве, тъй като предоставя възможност за рекреация и отдих.	Целта е свързана с предоставяне на възможности за рекреация, отдих подобряване на условията на труд, благосъстоянието и качество на живот на местното население.
Обобщение за въздействието:	<i>Очаква се пряко положително въздействие по отношение на климата, свързано с ограничаване на емисиите на парникови газове, и непреки положителни последици от това за останалите компоненти и фактори на средата. Не се очакват отрицателни въздействия.</i>		<i>Развитието на туризма е свързано с незначително вторично отрицателно въздействие върху климата и атмосферния въздух, свързано с увеличаване на транспортния трафик до обектите. При спазване на законодателните изисквания за опазване на водите и почвите не се очаква значително въздействие върху тях. Отрицателно въздействие се очаква и за елементите на биологичното разнообразие, както и защитените зони и територии и ландшафта, като степента и обхвата на въздействие ще могат да се определят на етап – проектно предложение.</i>	<i>Специфичната цел е свързана като цяло с положително въздействие върху околната среда и човешкото здраве, като прилагането на дейности по нея се очаква да неутрализира отрицателните въздействия, прогнозирани за специфична цел 1.4.</i>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/ Фактор на околната среда	Специфична цел 1.2: Повишаване степента на дигитализация и климатична неутралност на местната икономика	Специфична цел 1.3: Подобряване на квалификацията на местни общности за успешна интеграция и реализация на пазара на труда	Специфична цел 1.4: Развитие на туризма	Специфична цел 1.5: Повишаване приноса на природното наследство за балансираното устойчиво социално- икономическо развитие на региона
	Въздействие			
			За останалите компоненти и фактори се очакват положителни и неутрални въздействия.	

Компонент/ Фактор на околната среда	Стратегическа цел 2: Развитие на по-добър достъп до услуги от общ интерес	Специфична цел 2.1: Създаване на дигитални и зелени решения за по-добро обслужване на населението в трансгранична среда	Специфична цел 2.2: Намаление на замърсяването и негативните ефекти от изменението на климата и предвидимите природни бедствия с трансграничен характер
	Въздействие	Въздействие	Въздействие
Климат, Изменение на климата,	Стратегическата цел не е свързана с дейности с инвестиционен характер и не води до емисии на парникови газове.	Непряко положително въздействие, свързано с въвеждането на зелени решения, свързани с ограничаване емисиите на парникови газове.	Пряко положително въздействие за адаптация и устойчивост към изменяещия се климат.
Качество на атмосферния въздух	Стратегическата цел не е свързана с дейности с инвестиционен характер и не води до емисии на вредни вещества в атмосферния въздух	Аналогично на въздействието върху климата	Положително въздействие свързано с намаляване замърсяването, в т.ч. на въздуха.
Адаптация към изменящия се климат	Непряко положително въздействие, тъй като важен аспект, който се интегрира в развитието са екологичните изисквания и повишава на устойчивостта/адаптация към изменяещия се климат.	Специфичната цел е с непряко положително въздействие – в резултат на подобрените услуги чрез повече цифрови решения предполага получаване на услугата без да е нужно посещение на съответно място. Това е свързано с ограничаване на емисиите на вредни вещества, в т.ч. парникови газове в атмосферата и повишаване на устойчивостта/адаптация към изменяещия се климат.	Устойчивото развитие на граничния регион е свързано с развитието на местната икономика, основано на наука и иновации, ресурсната ефективност, са свързани дейности, целящи намаляване на замърсяването. Специфичната цел е с положително пряко и непряко въздействие, свързано с ограничаване на емисиите на парникови газове, и повишаване на устойчивостта към последиците от изменението на климата-.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/ Фактор на околната среда	Стратегическа цел 2: Развитие на по-добър достъп до услуги от общ интерес	Специфична цел 2.1: Създаване на дигитални и зелени решения за по-добро обслужване на населението в трансгранична среда	Специфична цел 2.2: Намаляване на замърсяването и негативните ефекти от изменението на климата и предвидимите природни бедствия с трансграничен характер
	Въздействие	Въздействие	Въздействие
Повърхностни води Подземни води Зони за защита на водите Риск от наводнения	От стратегическата цел не се очаква въздействие върху водите, ЗЗВ и за намаляване на риска от наводнения.	Не се очаква въздействие.	От специфичната цел се очаква пряко, положително, постоянно, дълготрайно въздействие върху количеството и качеството на водите, ЗЗВ и за снижаване на риска от наводнения в трансграничния регион.
Земни недра	Не се очаква въздействие	Не се очаква въздействие	Не се очаква въздействие
Почви Земеползване	От стратегическата цел не се очаква въздействие върху почвите и земеползването.	Не се очаква въздействие.	От специфичната цел се очаква пряко, положително, постоянно, дълготрайно въздействие върху качеството на почвите, в резултат на намаляване на замърсяването и повишаване на адаптационните възможности на средата.
Растителност Животински свят Защитени зони Защитени територии	Стратегическата цел не предполага отрицателни въздействия върху компонентите на биологичното разнообразие, защитените територии и зони.	Аналогично на въздействието на Стратегическа цел 2.	Реализирането на съвместни действия свързани с намаляването на атмосферното замърсяване в трансграничен аспект би имало оказало известен непряк (косвен) положителен ефект върху биологичното разнообразие в разглеждания район, най-вече по отношение подобряване качеството на живот в средата на повечето живи организми.
Ландшафт	От стратегическата цел не се очаква въздействие върху ландшафта.	Не се очаква въздействие.	От специфичната цел се очаква пряко, положително, постоянно, дълготрайно въздействие върху показателите на ландшафта, свързано с ограничаване на замърсяването. Ще бъде повишена устойчивостта на ландшафта на последиците от изменението на климата.
Материални активи	Стратегическата цел е свързана с инвестиции за предоставяне на обществени услуги – въздействието е положително, дългосрочно.	Аналогично на въздействието на Стратегическа цел 2.	Специфичната цел е свързана с инвестиции с принос и насоченост към намаляване на замърсяването – въздействието е дългосрочно, положително.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/ Фактор на околната среда	<i>Стратегическа цел 2: Развитие на по-добър достъп до услуги от общ интерес</i>	<i>Специфична цел 2.1: Създаване на дигитални и зелени решения за по-добро обслужване на населението в трансгранична среда</i>	<i>Специфична цел 2.2: Намаляване на замърсяването и негативните ефекти от изменението на климата и предвидимите природни бедствия с трансграничен характер</i>
	Въздействие	Въздействие	Въздействие
Културно-историческо наследство	Няма отношение към културно-историческо наследство.		
Вредни физични фактори	Няма отношение към вредните физични фактори – не се очаква въздействие.		Специфичната цел предполага възможни непреки положителни въздействия, свързани с ограничаване на шума като резултат от намаляването на замърсяващите дейности.
Отпадъци	Положително въздействие, свързано с ограничаване на генерираните отпадъци от сектора на обществените услуги.	Аналогично на въздействието на Стратегическа цел 2.	Пряко положително въздействие, в резултат на намаляване на замърсяването.
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие.	Не се очаква въздействие.	Очаква се положително въздействие, свързано с ограничаване на вредното въздействие на опасни химични вещества.
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Не се очаква отрицателно въздействие върху здравното състояние на населението, като се прогнозира и повишаване на качеството на здравните услуги	Непряко, положително и дългосрочно въздействие чрез създаване на дигитални и зелени решения за подобряване на обслужването на населението в района.	Положително и дългосрочно намаляване на замърсяването и на рисковете за населението при неблагоприятните климатични прояви, съответно - ограничаване на риска от инциденти.
Обобщение за въздействието:	<i>Не се очакват отрицателни въздействия. Очаква се положително въздействие по отношение на материалните активи, и непреки положителни ефекти – ограничаване на генерираните отпадъци от сектора на обществените услуги и повишаване качеството на здравните услуги.</i>	<i>Не се очакват отрицателни въздействия. Очаква се положително въздействие по отношение на климата и материалните активи, и непреки положителни ефекти – ограничаване на генерираните отпадъци в резултат на дигиталните и зелени решения и подобряване обслужването на населението.</i>	<i>Изцяло положително, пряко и непряко, дългосрочно въздействие за региона.</i>

5.3. Оценка на вероятните въздействия на ниво „дейности/мерки“

5.3.12. За ПТГС

А. Дейности/инвестиции, обект на подкрепа по Приоритет 1:

Компонент/ Фактор на околната среда	<i>Инвестиции за намаляване на емисиите на парникови газове и потреблението на енергия през целия жизнен цикъл на промишлеността, включително чрез замяна на старо оборудване с ново, по-енергийно ефективно</i>	<i>Инвестиции за енергийна ефективност на сграден фонд, собственост на предприятия, когато в тях се извършват производствени процеси</i>	<i>Инвестиции за внедряване на цифрови решения за събиране и анализ на данни за емисиите на парникови газове и потреблението на енергия на ниво предприятие с цел подпомагане на вземането на базирани на решения, базирани на данни</i>
	Въздействие		
Климат, Изменение на климата,	Пряко положително въздействие, свързано с намаляване на емисиите на парникови газове от промишлеността в трансграничния район.	Пряко положително въздействие, свързано с намаляване на емисиите на парникови газове в резултат на намаляване на енергоползването в индустриални сгради.	Косвено положително въздействие, свързано с осигуряването на полезна информация за емисиите на парникови газове, която ще послужи за вземане на адекватни и ефективни решения за ограничаване на емисиите. Данните ще са с полза и при избор на най-благоприятни решения за адаптация и устойчивост на предприятията към последиците от изменящия се климат.
Качество на атмосферния въздух	Аналогично на въздействието върху климата.	Аналогично на въздействието върху климата.	Аналогично на въздействието върху климата.
Адаптация към изменящия се климат	Устойчивият икономически растеж на граничния регион е свързано с развитието на местната икономика, основано на наука и иновации, ресурсната ефективност и зеления икономически растеж са свързани с положително пряко и непряко въздействие, свързано с ограничаване на емисиите на парникови газове, и повишаване на устойчивостта към последиците от изменението на климата-.		
Повърхностни води Подземни води Зони за защита на водите Риск от наводнения	Намаляването на емисиите, потреблението на енергия и замяната на старо оборудване с ново ще има непряк принос за по-рационално ползване на водите, адаптация – устойчивост към риска от наводнения, ограничаване на замърсяването на водни обекти.	Не се очаква въздействие.	Не се очаква въздействие.
Земни недра	Не се очаква въздействие		
Почви Земеползване	Намаляването на емисиите, потреблението на енергия и замяната на старо оборудване с ново ще	Не се очаква въздействие.	Не се очаква въздействие.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/ Фактор на околната среда	<i>Инвестиции за намаляване на емисиите на парникови газове и потреблението на енергия през целия жизнен цикъл на промишлеността, включително чрез замяна на старо оборудване с ново, по-енергийно ефективно</i>	<i>Инвестиции за енергийна ефективност на сграден фонд, собственост на предприятия, когато в тях се извършват производствени процеси</i>	<i>Инвестиции за внедряване на цифрови решения за събиране и анализ на данни за емисиите на парникови газове и потреблението на енергия на ниво предприятие с цел подпомагане на вземането на базирани на решения, базирани на данни</i>
	Въздействие		
	има непряк принос за ограничаване на замърсяването на почвите в близост до промишлени обекти.		
Растителност	Увеличаването на енергийната ефективност, намаляването на емисиите на парникови газове и по-енергийноефективното оборудване са свързани с ограничаване на замърсяването на околната среда и са с непряк положителен ефект върху биологичното разнообразие в разглеждания район. Въздействието е постоянно, с регионален обхват.		Няма пряко отношение. Не се очаква въздействие върху растителност, животински свят и защитени територии и зони.
Животински свят			
Защитени зони Защитени територии			
Ландшафт	Очаква се намаляване на емисиите на парникови газове, свързано с непряко положително въздействие за околния ландшафт.		Няма пряко отношение. Не се очаква въздействие.
Материални активи	Наличие на пряко положително, дългосрочно въздействие спрямо материалните активи, предвид предвидените инвестиции в енергийно ефективно оборудване.	Наличие на пряко положително, дългосрочно въздействие спрямо материалните активи, предвид предвидените инвестиции за енергийна ефективност.	Наличие на пряко положително, дългосрочно въздействие спрямо материалните активи, предвид предвидените инвестиции за внедряване на цифрови решения с оглед възможността от дигитализиран мониторинг и управление на емисиите и потреблението на енергия.
Културно-историческо наследство	Не се очаква въздействие.	Не се очаква въздействие	Не се очаква въздействие
Вредни физични фактори	Не се очаква допълнително шумово натоварване, а напротив - замяната на оборудване с по-енергийно ефективно такова се свързва и с по-ниски нива на шум на работа на новото оборудване. Дейностите нямат пряко отношение към другите вредни физични фактори.	Повишаването на енергийната ефективност на сградите (с изолационни материали) е свързано и с намаляване на шума, генериран от производствените процеси в тези сгради.	Не се очаква въздействие.
Отпадъци	Подобряването на жизнения цикъл е свързано с редуциране на генерираните отпадъци. Въздействието е положително, постоянно.	Не се очаква въздействие.	Не се очаква въздействие.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/ Фактор на околната среда	<i>Инвестиции за намаляване на емисиите на парникови газове и потреблението на енергия през целия жизнен цикъл на промишлеността, включително чрез замяна на старо оборудване с ново, по-енергийно ефективно</i>	<i>Инвестиции за енергийна ефективност на сграден фонд, собственост на предприятия, когато в тях се извършват производствени процеси</i>	<i>Инвестиции за внедряване на цифрови решения за събиране и анализ на данни за емисиите на парникови газове и потреблението на енергия на ниво предприятие с цел подпомагане на вземането на базирани на решения, базирани на данни</i>
	Въздействие		
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Подобряването на жизнения цикъл е свързано с редуциране на вредностите и рисковете от въздействие на опасни химични вещества. Въздействието е положително, постоянно.	Не се очаква въздействие.	Не се очаква въздействие.
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Инвестициите са свързани с непряко положително въздействие, в резултат на намаляването на замърсяването на атмосферния въздух в района на промишлените предприятия. Замяната на оборудването е свързана с ограничаване на рисковете от трудови злополуки (които са с по-голяма честота за старо оборудване)	Енергийната ефективност на сградите е свързана непряко с подобряване на работната среда и ограничаване на шума за близките на индустриалната сграда обекти и зони, подлежащи на здравна защита.	Не се очаква въздействие.
Обобщение за въздействието:	<i>Изцяло положително въздействие за повечето компоненти и фактори на средата, като не се очакват отрицателни въздействия.</i>	<i>Положително въздействие за климат, качество на атмосферния въздух, материални активи, шум, работната среда. За останалите компоненти и фактори не се очаква въздействие.</i>	<i>Непряко положително въздействие за ограничаване изменението на климата, адаптацията към изменящия се климат и пряк положителен ефект за материалните активи, в които ще се инвестира по дейността. За останалите компоненти и фактори не се очаква въздействие.</i>

Компонент/ Фактор на околната среда	<i>Инвестиции за внедряване на енергийни системи за информация и управление в реално време и приложения за крайното потребление на енергия</i>	<i>Инвестиции за внедряване на технологични решения за намаляване на потреблението на енергия в промишлените процеси и мерки за енергийна ефективност на сградния фонд, собственост на предприятията</i>
	Въздействие	
Климат, Изменение на климата,	Непряко положително въздействие, свързано с осигуряването на полезна информация за емисиите на парникови газове, която ще послужи за вземане на адекватни и ефективни решения за ограничаване на емисиите. Данните	Непряко положително въздействие, свързано с набиране на информационна база за необходимите действия за повишаване на енергийната ефективност на промишлени предприятия.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/ Фактор на околната среда	<i>Инвестиции за внедряване на енергийни системи за информация и управление в реално време и приложения за крайното потребление на енергия</i>	<i>Инвестиции за внедряване на технологични решения за намаляване на потреблението на енергия в промишлените процеси и мерки за енергийна ефективност на сградния фонд, собственост на предприятията</i>
	Въздействие	
	ще са с полза и при избор на най-благоприятни решения за адаптация и устойчивост на предприятията към последиците от изменящия се климат.	
Качество на атмосферния въздух	Аналогично на въздействието върху климата.	Непряко положително въздействие – аналогично на въздействието върху климата.
Адаптация към изменящия се климат	Внедряването на енергийни системи, целящи енергийна ефективност са свързани с положително пряко и непряко въздействие, свързано с ограничаване на емисиите на парникови газове, и повишаване на устойчивостта към последиците от изменението на климата-.	
Повърхностни води Подземни води Зони за защита на водите Риск от наводнения	Не се очаква въздействие.	Не се очаква въздействие
Земни недра	Не се очаква въздействие	
Почви Земеползване	Не се очаква въздействие	
Растителност	Не се очаква въздействие	
Животински свят		
Защитени зони Защитени територии		
Ландшафт	Не се очаква въздействие	
Материални активи	Пряко положително, дългосрочно въздействие чрез инвестиции за внедряване на енергийни информационни и управляващи системи.	Не се очаква въздействие.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/ Фактор на околната среда	<i>Инвестиции за внедряване на енергийни системи за информация и управление в реално време и приложения за крайното потребление на енергия</i>	<i>Инвестиции за внедряване на технологични решения за намаляване на потреблението на енергия в промишлените процеси и мерки за енергийна ефективност на сградния фонд, собственост на предприятията</i>
	Въздействие	
Културно-историческо наследство	Не се очаква въздействие	Не се очаква въздействие
Шум Други вредни физични фактори	Не се очаква въздействие.	
Отпадъци	Не се очаква въздействие	
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие	
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Не се очаква въздействие	
Обобщение за въздействието:	Дейностите не са свързани с отрицателно въздействие. Непряко положително въздействие за климата и атмосферния въздух и пряко за дейността, свързана с инвестиции в материални активи. За останалите компоненти и фактори не се очаква въздействие.	

<i>Съвместно разработване на нови и осигуряване на достъп до съществуващи технологични решения за за енергийна ефективност и намаляване на емисиите от парникови газове</i>	<i>Подобряване обмена на ноу-хау, добри практики и информация между съответните местни предприятия от двете страни на границата в областта на енергийната ефективност и намаляването на емисиите на парникови газове</i>	<i>Съвместни обучения и предоставяне на консултантски услуги на предприятията, свързани с енергийна ефективност</i>
Въздействие		
<i>Въздействието е аналогично на въздействието на дейност: „Разработване и въвеждане на интелигентни енергийни системи...“</i>	<i>Дейностите не са с инвестиционен характер и не представляват риск за околната среда. Те са с непряк положителен ефект за повишаване на енергийната ефективност на предприятията, което от своя страна ще доведе до ограничаване на изменението на климата, повишаване устойчивостта на последиците от климатичните изменения и в резултат – положителни въздействия за компонентите и факторите на средата.</i>	

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

<p>Компонент/ Фактор на околната среда</p>	<p><i>Разработване на по-дълготрайни и подходящи за повторна употреба, поправка и рециклиране продукти, включително закупуване на съответното технологично оборудване. Моделите, които подлежат на рециклиране следва да бъдат всеобхватни, като се има предвид и инфраструктурата за рециклиране. Регулаторните органи следва да съпоставят квотите за рециклиране (например процент на рециклиране на ЕС на 75% от отпадъците от опаковки до 2030 г.) с регионалния капацитет и да планират разширяването на потоците за рециклиране в координация с тези квоти.</i></p>	<p><i>Разработване на нови бизнес модели, основани на отдаване под наем и споделяне на стоки и услуги (т.нар. модели „продукт като услуга“)</i></p>
Въздействие		
<p>Климат, Изменение на климата,</p>	<p>Непряко положително въздействие, свързано с ограничаване на емисиите на парникови газове, свързани с производството на продукти. Следва финансираните проекти да са разработени по начин, който гарантира тяхната устойчивост на последиците от изменящия се климат.</p>	<p>Непряко положително въздействие – ще се намали производството на стоки и продукти, свързано с отделяне на определени количества емисии на парникови газове.</p>
<p>Качество на атмосферния въздух</p>	<p>Аналогично на въздействието върху климата.</p>	
<p>Адаптация към изменящия се климат</p>	<p>Преходът към кръгова икономика и ресурсна ефективност са свързани с ограничаване емисиите на парникови газове. Прилагането на модели трябва да са разработени по начин, който гарантира тяхната устойчивост на последиците от изменящия се климат.</p>	
<p>Повърхностни води Подземни води Зони за защита на водите Риск от наводнения</p>	<p>Дейността се очаква да има непряко, положително, постоянно дългосрочно въздействие върху водите и ЗЗВ, свързано със спестяване на вода от производствените процеси за получаване на продуктите и тяхното потребление.</p>	

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/ Фактор на околната среда	<i>Разработване на по-дълготрайни и подходящи за повторна употреба, поправка и рециклиране продукти, включително закупуване на съответното технологично оборудване. Моделите, които подлежат на рециклиране следва да бъдат всеобхватни, като се има предвид и инфраструктурата за рециклиране. Регулаторните органи следва да съпоставят квотите за рециклиране (например процент на рециклиране на ЕС на 75% от отпадъците от опаковки до 2030 г.) с регионалния капацитет и да планират разширяването на потоците за рециклиране в координация с тези квоти.</i>	<i>Разработване на нови бизнес модели, основани на отдаване под наем и споделяне на стоки и услуги (т.нар. модели „продукт като услуга“)</i>
Въздействие		
Земни недра	Не се очаква въздействие.	
Почви Земеползване	Не се очаква въздействие.	
Растителност	Реализирането на дейностите, свързано с преход към кръгова и ресурсно-ефективна икономика е свързано с намаляване на нивата на замърсяване на атмосферния въздух и количеството на генерираните отпадъци, което се свързва с непряк положителен ефект върху биологичното разнообразие, както и защитените зони и територии в разглеждания район.	
Животински свят		
Защитени зони Защитени територии		
Ландшафт	Аналогично на въздействието върху биологичното разнообразие.	
Материални активи	Дейността е с пряко положително въздействие – инвестиции в материални активи, свързани с разработване на екологосъобразни продукти и с принос към прехода към кръгова икономика.	От дейността се очаква увеличаване на ефективното използване на съответните активи – стоки.
Културно-историческо наследство	Не се очаква въздействие	

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/ Фактор на околната среда	<i>Разработване на по-дълготрайни и подходящи за повторна употреба, поправка и рециклиране продукти, включително закупуване на съответното технологично оборудване. Моделите, които подлежат на рециклиране следва да бъдат всеобхватни, като се има предвид и инфраструктурата за рециклиране. Регулаторните органи следва да съпоставят квотите за рециклиране (например процент на рециклиране на ЕС на 75% от отпадъците от опаковки до 2030 г.) с регионалния капацитет и да планират разширяването на потоците за рециклиране в координация с тези квоти.</i>	<i>Разработване на нови бизнес модели, основани на отдаване под наем и споделяне на стоки и услуги (т.нар. модели „продукт като услуга“)</i>
Въздействие		
Вредни физични фактори	Дейностите не са пряко свързани с генериране на значими шумови нива. Дейностите нямат пряко отношение към другите вредни физични фактори.	Дейностите нямат пряко отношение към вредните физични фактори.
Отпадъци	Пряко положително въздействие за редуциране на количествата отпадъци за депониране, удължаване живота на продукта преди превръщането му в отпадък, превръщане на отпадъците в продукти.	Косвено положително въздействие, свързано с употреба на по-малък брой продукти по-ефективно, което е свързано и с генериране на по-малко количество отпадъци, когато тези продукти се превърнат в отпадък.
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие.	
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Дейността е с косвен положителен ефект, свързан с по-продължителната употреба на продукти от ползвателите им, ограничаване на риска от въздействието на отпадъците във връзка с тяхното намаляване. Риск от отрицателно въздействие съществува за зоните и обектите, подлежащи на здравна защита при нови производства, във връзка с което местоположението на обектите следва да се избира така, че да не създава рискове за здравето на хората.	Дейността не е свързана с отрицателни въздействия върху човешкото здраве.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Компонент/ Фактор на околната среда	<i>Разработване на по-дълготрайни и подходящи за повторна употреба, поправка и рециклиране продукти, включително закупуване на съответното технологично оборудване. Моделите, които подлежат на рециклиране следва да бъдат всеобхватни, като се има предвид и инфраструктурата за рециклиране. Регулаторните органи следва да съпоставят квотите за рециклиране (например процент на рециклиране на ЕС на 75% от отпадъците от опаковки до 2030 г.) с регионалния капацитет и да планират разширяването на потоците за рециклиране в координация с тези квоти.</i>	<i>Разработване на нови бизнес модели, основани на отдаване под наем и споделяне на стоки и услуги (т.нар. модели „продукт като услуга“)</i>
	Въздействие	
Обобщение за въздействието:	<i>Дейността е с пряко положително въздействие за управление на отпадъците и ограничаване на свързаните с тях неблагоприятни въздействия върху околната среда и здравето на хората. За останалите компоненти и фактори въздействието е от непряко положително до неутрално. Местоположението на нови обекти следва да бъде съобразявано така, че да не се допуска отрицателно въздействие върху жилищни зони, зони за отдих и спорт, рекреационни и курортни зони и обекти подлежащи на здравна защита.</i>	<i>Дейността е с непреки положителни и с неутрални въздействия за компонентите и факторите на средата.</i>

<i>Разработване на кръгови бизнес модели за насърчаване на създаването на тясна регионална верига за създаване на стойност чрез използване на модели на сътрудничество между предприятия и потребители (B2B, B2C и C2C)</i>	<i>Разработване на кръгови бизнес модели, решения и продукти на биологична основа</i>	<i>Подкрепящи мерки за споделяне на знания, методология на проектиране, иновационни лаборатории/центрове, групиране в клъстери като подходи за насърчаване на кръгови продукти и кръгови производствени процеси</i>	<i>Разработване на регионални практики за сертифициране, които възнаграждават регионални продукти въз основа на техните различни показатели за устойчивост, влияние върху околната среда и потенциал за кръгово потребление</i>
Въздействие			
<p>Дейностите са с положително въздействие за прехода към кръгова икономика, в т.ч. производство и потребление, съответно – за намаляване на количествата генерирани отпадъци, за преминаване към по-безвредни продукти – продукти на биологична основа, за насърчаване на кръговите продукти и кръговите производствени процеси. В тази връзка се очаква положително дългосрочно въздействие, свързано с намаляване генерирането на отпадъци, ограничаване на риска за човешкото здраве – чрез решенията за продукти на биологична основа. За останалите компоненти и фактори са възможни непреки положителни въздействия в резултат на ограничаване на отпадъците. Не се очакват отрицателни въздействия.</p>			

Б. Дейности/инвестиции, обект на подкрепа по Приоритет 3:

<p><u>Стратегически проект:</u> Повишаване на капацитета на правоприлагащите институции от двете страни на границата за справяне с нелегалната миграция по кооперативен и основан на солидарност начин.</p> <p><u>Видове дейности/инвестиции, обект на подкрепа по Стратегическия проект:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Провеждане на обучения на персонала, обмен на опит и добри практики с цел подобряване на институционалното сътрудничество и капацитет; • Мерки за подобряване на сигурността в градските и извънградските територии от трансграничния регион (включват се доставки на оборудване и обучения); • Доставка на специализирано оборудване/ устройства за подобряване на техническите възможности и физическия капацитет на служителите на органите на реда в трансграничния регион.
<p>Стратегическият проект и свързаните с него дейности не са с инвестиционен характер и не се очаква отрицателно въздействие върху околната среда.</p> <p>Очаква се непряк положителен ефект за населението в граничните територии, свързан с повишаване на безопасността и спокойствието на жителите.</p>

5.3.13. За ТСИМ

Компонент/ Фактор на околната среда	<i>Мярка 1.1. Насърчаване на предприемачеството, съвместните действия (инициативи, програми и проекти), развитието на индустриални зони, технологичното обновяване, участието на чуждестранните пазари, използването на разнообразни възможности за финансиране, участието в европейски и национални програми, развитието на иновативни идеи за продукти и услуги и такива с висока добавена стойност</i>	<i>Мярка 1.2. Трансформация на местната икономика, чрез мерки за дигитален и енергиен преход, и внедряване на модела на кръговата икономика</i>	<i>Мярка 1.3. Изграждане и развитие на адекватни към съвременните предизвикателства знания и умения в местното население</i>
Въздействие			
Климат, Изменение на климата,	Дейностите по мярката като цяло са с косвено положително въздействие, свързано с намаляване на емисиите на парникови газове, което се очаква при технологичното обновяване, развитието на иновативни идеи за продукти с висока добавена стойност. Риск от негативно въздействие има от дейността за развитие на индустриалните зони, в случай, че се финансират нови индустриални предприятия, чиято дейност е свързана с емисии на парникови газове. Инвестиционните дейности по мярката следва да интегрират мерки, гарантиращи устойчивостта на обектите на последиците от изменящия се климат.	Пряко положително въздействие, свързано с ограничаване на емисиите на парникови газове в резултат на енергийния преход и внедряването на модела на кръгова икономика. Не се очакват отрицателни въздействия.	Косвено положително въздействие, свързано с адекватна преценка и съобразяване на съвременните предизвикателства, част от които са предизвикателствата, свързани с опазване на околната среда,
Качество на атмосферния въздух	Аналогично на въздействието върху климата - при развитие на нови индустриални производства е възможно отрицателно въздействие върху въздуха, в случай че същите са свързани с изпускане на емисии на вредни вещества в атмосферния въздух.	Аналогично на въздействието върху климата.	ограничаване на неблагоприятните въздействия и подобряване на качеството ѝ.
Адаптация към изменящия се климат	Устойчивото развитие на граничния регион е свързано с развитието на местната икономика, основано на наука и иновации, ресурсната ефективност, са свързани дейности, целящи намаляване на замърсяването. Мерките са с положително пряко и непряко въздействие, свързано с ограничаване на емисиите на парникови газове, и повишаване на устойчивостта към последиците от изменението на климата-.		
Повърхностни води Подземни води Зони за защита на водите	Технологичното обновяване е с непряко положително въздействие върху водите, свързано с ограничаване на замърсителите и екологосъобразно и ефективно управление на водите. Развитието на индустриални зони и производства на иновативни продукти следва да бъде предшествано от оценка на евентуалното въздействие върху	Мярката е с непряко положително въздействие върху водите, предвид че местната икономика ще бъде трансформирана в посока към дигитализация, енергиен преход и кръгова икономика – свързани с	Не се очаква въздействие

Компонент/ Фактор на околната среда	<i>Мярка 1.1. Насърчаване на предприемачеството, съвместните действия (инициативи, програми и проекти), развитието на индустриални зони, технологичното обновяване, участието на чуждестранните пазари, използването на разнообразни възможности за финансиране, участието в европейски и национални програми, развитието на иновативни идеи за продукти и услуги и такива с висока добавена стойност</i>	<i>Мярка 1.2. Трансформация на местната икономика, чрез мерки за дигитален и енергиен преход, и внедряване на модела на кръговата икономика</i>	<i>Мярка 1.3. Изграждане и развитие на адекватни към съвременните предизвикателства знания и умения в местното население</i>
Въздействие			
Риск от наводнения	води, в т.ч. близост до и засягане на санитарно-охранителни зони, зони за къпане, чувствителни и уязвими зони и др.	ограничаване на въздействието върху околната среда, в т.ч. водите.	
Земни недра	Не се очаква въздействие.		
Почви Земеползване	Технологичното обновяване е свързано с ограничаване на негативното въздействие – и основно замърсяването, свързано с остарели, неекологосъобразни технологии. В тази връзка се очаква косвено положително въздействие за почвите около такива обекти. Риск от пряко въздействие	Мярката се очаква да има пряко, положително, постоянно, дългосрочно въздействие върху качествените характеристики на почвите. Дейностите, програмите и проектите подлежат на ОВОС/ЕО.	
Растителност	Потенциални отрицателни въздействия може да се очакват от дейностите насочени към развитието на индустриални зони, най-вече в случай че обхващат дейности свързани с обособяване на нови площи за тях, които попадат извън вече урбанизирани и индустриализирани територии. Принципно районът на ТГС и към момента е изложен на висок риск от природни опасности и загуба на биологично разнообразие поради интензивен индустриален и антропогенен натиск. С цел да се смекчи този риск в максимална степен е най-целесъобразно развитието на индустрията в ТГС да обхваща само съществуващите зони обособени за целта, като в краен случай би могло да се допусне и тяхното разширяване, но в посока противоположна или отдалечена от ключови места за биологичното разнообразие (в т.ч. ЗЗ,ЗТ и други). При всички положения това е задължително да става при съобразяване със законодателството насочено към опазване на биологичното разнообразие в двете държави. При това условие въздействието върху биологичното разнообразие в района на ТГС би могло да се оцени като:	Изпълнението на дейности по мярката не предполага значими негативни въздействия върху биологичното разнообразие в териториалния обхват на програмата. Напротив, увеличаването на степента на дигитализация (което е свързано с увеличаване ефективността на производствените процеси) и внедряването на модела на кръговата икономика най-малкото са свързани с намаляване на нивата на количеството на генерирани излишни отпадъци поради, което логично би имало до известна степен и непряк (косвен) положителен ефект върху биологичното разнообразие в района на програмата. Не се очаква въздействие върху защитени зони и територии.	
Животински свят			
Защитени зони Защитени територии			

Компонент/ Фактор на околната среда	<i>Мярка 1.1. Насърчаване на предприемачеството, съвместните действия (инициативи, програми и проекти), развитието на индустриални зони, технологичното обновяване, участието на чуждестранните пазари, използването на разнообразни възможности за финансиране, участието в европейски и национални програми, развитието на иновативни идеи за продукти и услуги и такива с висока добавена стойност</i>	<i>Мярка 1.2. Трансформация на местната икономика, чрез мерки за дигитален и енергиен преход, и внедряване на модела на кръговата икономика</i>	<i>Мярка 1.3. Изграждане и развитие на адекватни към съвременните предизвикателства знания и умения в местното население</i>
	Въздействие		
	<p>Отрицателно, предимно непряко (косвено), частично обратимо при ефективно прилагане на природозащитното законодателство, слабо до умерено; най-вече в териториалния обхват на програмата в границите на вече обособените индустриални площи и в по-ниска степен в съседните им територии, където се разполагат природни обекти предмет на защита; среднотрайно до дълготрайно в зависимост от степента на прилагане на иновативни технологични решения за смекчаване на въздействията; постоянно; кумулативно – при съчетание с вече съществуващи индустриални дейности и изградени мощности.</p> <p>При алтернативата, при която не се изпълняват поставените по-горе условия и развитието на индустриални зони обхваща обособяването на нови площи в близост до ключови за биологичното разнообразие райони в обхвата на ТГС би могло да се очаква следното въздействие: отрицателно, пряко и непряко (косвено), обратимо в ниска степен обратимо при ефективно прилагане на природозащитното законодателство, от умерено до значително; с локален обхват; дълготрайно; постоянно; значително кумулативно въздействие е възможно при съчетание с въздействията от близко разположени съществуващи индустриални зони.</p> <p>Останалите дейности по мярката не предполагат отрицателно, а положително въздействие – свързано с по-ограниченото въздействие в резултат на технологично обновяване и иновации.</p> <p>На настоящото ниво на подробност не може да се направи оценка за въздействие върху защитени зони и територии, като предвид режимите на управление не се предполага ситуиране на такива обекти в такива територии.</p>		

Компонент/ Фактор на околната среда	<u>Мярка 1.1.</u> <i>Насърчаване на предприемачеството, съвместните действия (инициативи, програми и проекти), развитието на индустриални зони, технологичното обновяване, участието на чуждестранните пазари, използването на разнообразни възможности за финансиране, участието в европейски и национални програми, развитието на иновативни идеи за продукти и услуги и такива с висока добавена стойност</i>	<u>Мярка 1.2.</u> <i>Трансформация на местната икономика, чрез мерки за дигитален и енергиен преход, и внедряване на модела на кръговата икономика</i>	<u>Мярка 1.3.</u> <i>Изграждане и развитие на адекватни към съвременните предизвикателства знания и умения в местното население</i>
Въздействие			
Ландшафт	Аналогично на въздействието върху биологичното разнообразие със същата препоръка за развитие на индустриалните зони на съществуващи индустриализирани терени, с оглед опазване на естествени, ценни ландшафти в териториалния обхват на ТСИМ.	Аналогично на въздействието върху биологичното разнообразие.	
Материални активи	Мярката има пряко положително дългосрочно въздействие по отношение на материалните активи от гледна точка на инвестиции за развитието на индустриални зони, технологичното обновяване на МСП, чрез оборудване и софтуерни продукти, дигитализация; целенасочена подкрепа към „Преработваща промишленост”, която е промишленост, изискваща наличието на подходяща техническа инфраструктура и оборудване.	Мярката има пряко положително дългосрочно въздействие по отношение на материалните активи от гледна точка на предвидените инвестиции за внедряване на цифрови технологии в МСП и инвестициите към зелен преход.	
Културно-историческо наследство	Не се очаква въздействие.	Не се очаква въздействие	
Вредни физични фактори	Технологичното обновяване е косвено свързано с намаляване на нивата на шум, генерирани от остаряло оборудване и съоръжения и за тази дейност въздействието е положително. Риск от отрицателно въздействие има от дейността за развитие на индустриални зони, особено в случай, че става въпрос за нови територии. Одобрението и реализирането на такива проектни предложения следва да се предхожда от оценка на въздействието върху околната среда, в рамките на която да се анализира необходимостта от предприемане на мерки за ограничаване на шума, с оглед недопускане на превишения на нормите за шум за територии с нормиран шум, в т.ч. обекти и зони, подлежащи на здравна защита. Мярката няма пряко отношение към другите вредни физични фактори.	Мярката няма пряко отношение към вредните физични фактори.	

Компонент/ Фактор на околната среда	<i>Мярка 1.1. Насърчаване на предприемачеството, съвместните действия (инициативи, програми и проекти), развитието на индустриални зони, технологичното обновяване, участието на чуждестранните пазари, използването на разнообразни възможности за финансиране, участието в европейски и национални програми, развитието на иновативни идеи за продукти и услуги и такива с висока добавена стойност</i>	<i>Мярка 1.2. Трансформация на местната икономика, чрез мерки за дигитален и енергиен преход, и внедряване на модела на кръговата икономика</i>	<i>Мярка 1.3. Изграждане и развитие на адекватни към съвременните предизвикателства знания и умения в местното население</i>
Въздействие			
Отпадъци	Технологичното обновяване, развитието на индустриалните зони и иновативните продукти ще благоприятстват ограничаване на генерирането на отпадъци, предвид че всяка нова технология и иновация е по-малко отпадна в сравнение с внедрените преди години технологии. Не се очаква отрицателно въздействие от развитието на нови индустриални зони (в случай на допустимост на проектни предложения за такива) при гарантиране на управление на отпадъците съобразно изискванията на законодателството и в съответствие с йерархията за управление на отпадъците.	Пряко положително въздействие от внедряването на модели на кръгова икономика, свързано с ограничаване на генерираните отпадъци.	
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	За повечето дейности в обхвата на мярката не се очаква въздействие. За развитието на съществуващи и/или нови индустриални зони следва да се съобрази наличието на съществуващи предприятия с нисък и висок рисков потенциал от голяма авария в района, с оглед недопускане на увеличаване на риска от голяма авария за тези предприятия от една страна и недопускане на риск за обектите, предмет на финансираните проекти по ТСИМ.	Не се очаква въздействие.	
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Дейностите, свързани с технологично обновяване и иновативни продукти, аналогично на въздействието по повечето от компонентите и факторите на средата, са с непряко положително въздействие за населението и човешкото здраве, свързано с ограничаване на негативните влияния, произтичащи от ползването на стари технологии и с ограничаване на риска от инциденти за работещите. Риск от отрицателно въздействие има от дейностите за развитие на индустриални зони – и на съществуващи и на нови терени, в случай, че в близост са разположени зони и обекти, подлежащи на здравна защита, санитарно-охранителни зони около източници на питейни води, зони за къпане, земеделски територии с посеви, отглеждани за	Мярката е свързана с непряко положително въздействие в резултат на очакваното в резултат на изпълнението ѝ намаляване на емисиите на вредни вещества и намаляване на образуваните отпадъци.	

Компонент/ Фактор на околната среда	<i>Мярка 1.1. Насърчаване на предприемачеството, съвместните действия (инициативи, програми и проекти), развитието на индустриални зони, технологичното обновяване, участието на чуждестранните пазари, използването на разнообразни възможности за финансиране, участието в европейски и национални програми, развитието на иновативни идеи за продукти и услуги и такива с висока добавена стойност</i>	<i>Мярка 1.2. Трансформация на местната икономика, чрез мерки за дигитален и енергиен преход, и внедряване на модела на кръговата икономика</i>	<i>Мярка 1.3. Изграждане и развитие на адекватни към съвременните предизвикателства знания и умения в местното население</i>
Въздействие			
	човешка консумация. За такива проекти следва финансиране да се допуска единствено след оценка на възможното въздействие и рисковете за населението и човешкото здраве, като местоположението им да бъде съобразявано с териториално–устройствени решения и предвиждания за развитието на населените места, за да не се допусне изпълнението им да доведе до отрицателно въздействие върху жилищни зони, зони за отдих и спорт, рекреационни и курортни зони и обекти подлежащи на здравна защита.		
Обобщение за въздействието:	<p><i>С положително въздействие за компонентите и факторите на средата са дейностите за технологично обновяване и развитието на иновативни идеи за продукти и услуги и такива с висока добавена стойност.</i></p> <p><i>Вероятност за отрицателно въздействие, в т.ч. кумулативно, има за дейностите за развитие на индустриални зони, особено ако се предвиждат на нови територии. Засегнати от въздействието могат да бъдат почти всички компоненти на околната среда, в зависимост от конкретното местоположение на индустриалните зони и параметрите на предприятията в тях.</i></p> <p><i>В тази връзка одобряването на проектни предложения за развитие на индустриални зони следва да става единствено след приключила с положителен краен акт процедура по оценка на въздействието върху околната среда.</i></p>	<p><i>Дейностите по мярката са свързани с преки и косвени положителни въздействия за повечето компоненти и фактори на околната среда, като за останалите не се очаква въздействие.</i></p>	

Компонент/ Фактор на околната среда	<u>Мярка 1.4.</u> Преодоляване на сезонността и повишаване степента на заетост на туристическата инфраструктура, чрез интегрирани регионални туристически продукти, комбиниращи различни активности и локации и базирани на устойчиво развитие	<u>Мярка 1.5.</u> Насърчаване на съвместни действия за развитие на екосистемни практики и услуги в управлението на природни активи с туристически потенциал	<u>Мярка 2.1.</u> Подкрепа за действия, насочени към широко внедряване в практиката на подхода, ориентирани към потребителя в предоставянето на услуги от общ интерес	<u>Мярка 2.2.</u> Реализиране на съвместни действия за намаляване на замърсяването и осигуряване на чист въздух, вода и храна и за смекчаване и адаптиране към изменението на климата.
Въздействие				
Климат, Изменение на климата,	Развитието на туризма има вторично отрицателно въздействие, свързано с увеличен туристопоток, съответно транспортен трафик до обектите. Емисиите са незначителни като количество. При разработване на туристическите продукти следва да се съобразят последиците от изменението на климата, в т.ч. прогнозите за недостиг на вода, риск от горски пожари, наводнения и други неблагоприятни метеорологични като се гарантира устойчивост на туристическата инфраструктура и обекти.	Не се очаква въздействие – дейностите не са свързани с емисии на парникови газове.	Не се очаква въздействие.	Пряко положително въздействие, свързано с намаляване на замърсяването на въздуха и дейностите за смекчаване и адаптиране към изменението на климата.
Качество на атмосферния въздух	Отрицателно, локално, временно, обратимо с ниска степен въздействие при увеличен транспортен трафик, свързан с туристо-потока в зони с ненакърнена въздушна среда.	Не се очаква въздействие – дейностите не са свързани с емисии на вредни вещества.	Не се очаква въздействие.	Пряко положително въздействие от дейностите за осигуряване на чист въздух.
Адаптация към изменящия се климат	Развитието на туризма се свързва с вторично отрицателно въздействие, свързано с увеличен туристопоток, съответно транспортен трафик до обектите. Емисиите са незначителни като количество. При разработване на туристическите продукти следва да се съобразят последиците от изменението на климата, в т.ч. прогнозите за недостиг на вода, риск от горски пожари, наводнения и други неблагоприятни метеорологични явления, като се гарантира устойчивост на туристическата инфраструктура и обекти.	Устойчивото социално-икономическо развитие на региона, основано на наука и иновации, ресурсната ефективност и мерки за намаляване на замърсяването, са свързани с положително пряко и непряко въздействие, свързано с ограничаване на емисиите на парникови газове, и повишаване на устойчивостта към последиците от изменението на климата.		

*Доклад за екологична оценка
на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между
Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки*

Компонент/ Фактор на околната среда	<i>Мярка 1.4. Преодоляване на сезонността и повишаване степента на заетост на туристическата инфраструктура, чрез интегрирани регионални туристически продукти, комбиниращи различни активности и локации и базирани на устойчиво развитие</i>	<i>Мярка 1.5. Насърчаване на съвместни действия за развитие на екосистемни практики и услуги в управлението на природни активи с туристически потенциал</i>	<i>Мярка 2.1. Подкрепа за действия, насочени към широко внедряване в практиката на подходи, ориентирани към потребителя в предоставянето на услуги от общ интерес</i>	<i>Мярка 2.2. Реализиране на съвместни действия за намаляване на замърсяването и осигуряване на чист въздух, вода и храна и за смекчаване и адаптиране към изменението на климата.</i>
Въздействие				
Повърхностни води Подземни води Зони за защита на водите Риск от наводнения	Не се очаква отрицателно въздействие при правилно/законосъобразно упражняване на туристическите дейности.	Не се очаква въздействие от мярката върху повърхностните води, ЗЗВ и риска от наводнения при правилно и законосъобразно ползване на туристическия ресурс.	Не се очаква въздействие.	Мярката се очаква да има пряко, положително, постоянно, дългосрочно въздействие върху водите, включително морската среда, ЗЗВ, и ограничаване на риска от наводнения.
Земни недра	Не се очаква въздействие			
Почви Земеползване	Не се очаква отрицателно въздействие при законосъобразно упражняване на туристическите дейности и съобразяването с действащото екологично законодателство по отношение на почвите.	Не се очаква пряко въздействие от мярката върху състоянието на почвите при правилно и законосъобразно ползване на туристическия ресурс и спазване на законовите изисквания за опазване на почвените ресурси.	Мярката няма пряко отношение към почвите и земите	Мярката се очаква да има пряко, положително, постоянно, дългосрочно въздействие върху качествата на почвите от граничните райони.
Растителност Животински свят Защитени зони Защитени територии	От мярката не произтича мащабно строителство на нова туристическа инфраструктура. Предвижда се само подобряване и разширяване на наличната мрежа от велоалеи, които са съсредоточени най-вече в обхвата на урбанизираните територии. При това положение някои отрицателни въздействия върху биологичното разнообразие би могло да се	Правилното и природосъобразно развитие на екосистемни практики и услуги по отношение на управлението на природни активи с туристически потенциал като цяло е	Не се очаква въздействие	Реализирането на съвместни действия свързани с намаляването на замърсяването би имало оказало известен непряк положителен ефект върху биологичното разнообразие в разглеждания район, най-вече

*Доклад за екологична оценка
на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между
Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки*

Компонент/ Фактор на околната среда	<u>Мярка 1.4.</u> Преодоляване на сезонността и повишаване степента на заетост на туристическата инфраструктура, чрез интегрирани регионални туристически продукти, комбиниращи различни активности и локации и базирани на устойчиво развитие	<u>Мярка 1.5.</u> Насърчаване на съвместни действия за развитие на екосистемни практики и услуги в управлението на природни активи с туристически потенциал	<u>Мярка 2.1.</u> Подкрепа за действия, насочени към широко внедряване в практиката на подходи, ориентирани към потребителя в предоставянето на услуги от общ интерес	<u>Мярка 2.2.</u> Реализиране на съвместни действия за намаляване на замърсяването и осигуряване на чист въздух, вода и храна и за смекчаване и адаптиране към изменението на климата.
Въздействие				
	очакват най-вече в резултат на допълнителен антропогенен натиск в резултат на дейностите свързани с увеличаване на туристическите потоци. При положение, че това се осъществи по устойчив начин, както се предвижда от ТСИМ, като се включат и информационни кампании за популяризиране на биологичното разнообразие в района и повишаване на информираността за неговата стойност и ползи за екосистемите и живота на местното население, потенциалните отрицателни въздействия ще са минимални и незначителни, обратимо при активно прилагане на мерки за устойчиво развитие, дълготрайни. Възможно е кумулативно въздействие в ниска степен - в съчетание с някои съществуващи традиционни туристически услуги.	свързано потенциално положителни въздействия върху биологичното разнообразие, тъй като се за целта се предвиждат екосистемни практики и услуги. Като цяло реализирането на тези дейности ще компенсира и неутрализира отрицателните въздействия върху биологичното разнообразие по мярка 1.4.		по отношение подобряване качеството на живот в средата на повечето живи организми
Ландшафт	Развитието на туризма два потенциални аспекта на въздействие: - положителен, свързан с облагородяване и поддържане на ландшафта около и в рамките на туристическите обекти; - отрицателен – при несъобразяване на туристическия капацитет на средата и претоварване, което ще доведе до замърсяване, съответно нарушаване на качествата на ландшафта.	Аналогично на въздействието върху растителността, животинския свят, защитените зони и територии.	Не се очаква въздействие	Положително въздействие, свързано подобряване качеството на ландшафта.

*Доклад за екологична оценка
на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между
Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки*

Компонент/ Фактор на околната среда	Мярка 1.4. Преодоляване на сезонността и повишаване степента на заетост на туристическата инфраструктура, чрез интегрирани регионални туристически продукти, комбиниращи различни активности и локации и базирани на устойчиво развитие	Мярка 1.5. Насърчаване на съвместни действия за развитие на екосистемни практики и услуги в управлението на природни активи с туристически потенциал	Мярка 2.1. Подкрепа за действия, насочени към широко внедряване в практиката на подходи, ориентирани към потребителя в предоставянето на услуги от общ интерес	Мярка 2.2. Реализиране на съвместни действия за намаляване на замърсяването и осигуряване на чист въздух, вода и храна и за смекчаване и адаптиране към изменението на климата.
	Въздействие			
	Възможно е кумулативно въздействие в ниска степен - в съчетание с някои съществуващи традиционни туристически услуги.			
Материални активи	Мярката е с пряко положително, дългосрочно въздействие – инвестиции в материални активи, свързани с подобряване на туристическата инфраструктура.	Мярката е с положително дългосрочно въздействие за природните активи.	Мярката е с положително, дългосрочно въздействие, свързано с внедряването на ИКТ за прилагане на дигитални решения.	Мярката е пряк ефект за инвестиране в материални активи, свързани с намаляване на замърсяването и адаптация към изменението на климата.
Културно-историческо наследство	Мярката е с непряко положително дългосрочно въздействие за експониране и опазване на културните ценности като обект на туризъм.	Не се очаква въздействие.	Не се очаква въздействие	Не се очаква въздействие
Вредни физични фактори	Развитието на туризма не е свързано с неблагоприятно въздействие на вредни физични фактори.	Не се очаква въздействие	Не се очаква въздействие	Изпълнението на мярката се очаква да има като непряк положителен ефект намаляване на шума в околната среда от дейностите за намаляване на замърсяването на въздуха.
Отпадъци	Развитието на туризма не предполага дейности, свързани с генериране на значими количества отпадъци, съответно не се очаква отрицателно въздействие при спазване на законодателството по управление на отпадъците.	Екосистемните практики и услуги са свързани с ограничено генериране на отпадъци – очаква се положително въздействие.	Мярката не е свързана с генериране на отпадъци.	Изпълнението на мярката е с положителен ефект – намаляване на замърсяването, в т.ч. с отпадъци.

Компонент/ Фактор на околната среда	<u>Мярка 1.4.</u> Преодоляване на сезонността и повишаване степента на заетост на туристическата инфраструктура, чрез интегрирани регионални туристически продукти, комбиниращи различни активности и локации и базирани на устойчиво развитие	<u>Мярка 1.5.</u> Насърчаване на съвместни действия за развитие на екосистемни практики и услуги в управлението на природни активи с туристически потенциал	<u>Мярка 2.1.</u> Подкрепа за действия, насочени към широко внедряване в практиката на подходи, ориентирани към потребителя в предоставянето на услуги от общ интерес	<u>Мярка 2.2.</u> Реализиране на съвместни действия за намаляване на замърсяването и осигуряване на чист въздух, вода и храна и за смекчаване и адаптиране към изменението на климата.
Въздействие				
Опасни химични вещества и риск от големи аварии	Не се очаква въздействие.	Не се очаква въздействие.	Не се очаква въздействие.	Действията за намаляване на замърсяването са с вероятно положително въздействие за опасни химични вещества – свързано с ограничаване на замърсяването/неправилното ползване или употреба на такива.
Население Човешко здраве Риск от инциденти	Развитието на туризма по презумпция е с положително въздействие за човешкото здраве, тъй като предоставя възможност за рекреация и отдих.	Екосистемните практики и услуги са с положително въздействие, без потенциал за отрицателни въздействия за населението и човешкото здраве.	Непряко положително въздействие, свързано с подобряване на достъпа до обществени услуги – в т.ч. здравеопазване.	Мярката е със значително положително въздействие за ограничаване и предотвратяване на въздействието на замърсявания върху човешкото здраве и за ограничаване на рисковете за населението, свързани с последиците от изменението на климата.
Обобщение за въздействието:	Развитието на туризма е свързано с незначително вторично отрицателно въздействие върху климата и атмосферния въздух от увеличаване на транспортния трафик. Отрицателно въздействие, в т.ч. кумулативно, може очаква и за елементите на биологичното разнообразие, както и защитените зони и	Мярката е с положително въздействие за биологичното разнообразие, ландшафта, материалните активи, управлението на отпадъците и населението. За	Мярката не е свързана с отрицателни въздействия, като за повечето компоненти и фактори не се очаква въздействие. Непряко положително въздействие се очаква за населението, свързано с	Очаква се цялостно положително въздействие за компонентите и факторите на средата, в т.ч. за повишаване на устойчивостта на района на последиците от климатичните изменения.

*Доклад за екологична оценка
на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между
Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки*

Компонент/ Фактор на околната среда	<u>Мярка 1.4.</u> Преодоляване на сезонността и повишаване степента на заетост на туристическата инфраструктура, чрез интегрирани регионални туристически продукти, комбиниращи различни активности и локации и базирани на устойчиво развитие	<u>Мярка 1.5.</u> Насърчаване на съвместни действия за развитие на екосистемни практики и услуги в управлението на природни активи с туристически потенциал	<u>Мярка 2.1.</u> Подкрепа за действия, насочени към широко внедряване в практиката на подходи, ориентирани към потребителя в предоставянето на услуги от общ интерес	<u>Мярка 2.2.</u> Реализиране на съвместни действия за намаляване на замърсяването и осигуряване на чист въздух, вода и храна и за смекчаване и адаптиране към изменението на климата.
Въздействие				
	територии и ландшафта, като степента и обхвата на въздействие ще могат да се определят на етап – проектно предложение. За останалите компоненти и фактори се очакват положителни и неутрални въздействия.	останалите компоненти и фактори не се очаква въздействие.	подобряване на достъпа до обществени услуги, в т.ч. здравеопазване.	

5.4. Кумулативно въздействие

По отношение на **атмосферния въздух и климатичните промени** не се очаква кумулативно въздействие.

Не се очаква значително отрицателно кумулативно въздействие на върху водите на Стратегическо ниво на оценка на въздействията. Що се отнася до индикативните дейности, незначително отрицателно кумулативно въздействие може да се очаква върху зоните за защита на водите - санитарно – охранителните зони за питейни води.

Развитието на регионалната инфраструктура може да има слаби кумулативни отрицателни въздействие върху местата на опазване на водите съгласно чл. 119 от Закона за водите. Те се отнасят за бъдещи проекти, които ще се развият по ПТГС и ТСИМ.

Прогнозите за равнище стратегически цели, инвестиционни приоритети и специфични цели не предвиждат значимо отрицателно, кумулативно отрицателно въздействие върху повърхностните води, зони за защита на водите и риска от наводнения.

По отношение на **подземните води** не се очаква въздействие, в т.ч. кумулативно.

Изпълнението на ПТГС и ТСИМ може да бъде съпътствано от слаби отрицателни въздействия върху почвите. Тези въздействия се очаква да настъпят най-вече в процеса на изпълнение на някои дейности и мерки по ПТГС и ТСИМ:

-Едновременно извършване на строителни работи по проектни предложения и други инвестиционни предложения;

-Едновременна експлоатация на съществуващи и новопостроени сглади, съоръжения и инфраструктура.

Прогнозите за равнище стратегически цели, инвестиционни приоритети и специфични цели не предвиждат значимо отрицателно, кумулативно отрицателно въздействие върху земите и почвите.

По отношение на **биоразнообразието**, неблагоприятно кумулативно въздействие е възможно при всички дейности и мерки, свързани със строителство на нови площи – степента зависи от конкретното проектно предложение, неговите параметри, местоположение, мащабност. Възможен е и отрицателен кумулативен ефект в резултат на развитието на нови туристически продукти в места, в които вече има туристически поток. Аналогична е прогнозата за кумулативно въздействие върху **ландшфта**.

По отношение на **защитените зони**, кумулативно въздействие е възможно, аналогично на това при биоразнообразието.

Не се очаква кумулативен ефект върху **защитени територии**, поради по-строгия режим на управление в тях, а именно – забрана за строителство.

По отношение на фактора **шум** очакваното въздействие се определя като положително, кумулативно. Не се очаква отрицателен кумулативен ефект за разглеждания регион, в т.ч. възникване на здравен риск за населението в района от действието на шума.

По отношение на другите **вредни физични фактори**, не се очаква въздействие, в т.ч. кумулативно.

За обектите на **културното наследство** не се очаква кумулативно отрицателно въздействие.

По отношение на **материалните активи** се очаква положително кумулативно въздействие за подобряване състоянието на съществуващите ДМА и/или изграждане на нови екологосъобразни такива, в трансграничния район, тъй като чрез конкретните допустими дейности и мерки насочени към туристическа, градска и иновативна инфраструктура ще се осигури стабилна регионална свързаност, което от своя страна ще окаже пряко въздействие върху повишаване конкурентоспособността на региона като цяло. Не се очаква отрицателен кумулативен ефект.

По отношение на **отпадъците** се очаква положително кумулативно въздействие за управление на отпадъците в трансграничния район, тъй като чрез конкретните допустими дейности и мерки за почистване на замърсявания и кръгова икономика ще се подобри управлението на отпадъците като цяло. Не се очаква отрицателен кумулативен ефект.

По отношение на **опасни химични вещества и риск от големи аварии** не се очаква кумулативно въздействие.

Предвижданията на ПТГС и ТСИМ са като цяло с положителен ефект върху **човешкото здраве и здравно-хигиенните аспекти на средата**. Негативен кумулативен ефект е възможен при реализиране на нови, макар и високотехнологични производства и дейности в райони с вече натоварена от производства среда, в близост до зони и обекти, подлежащи на здравна защита, или водещи до вторично значително увеличаване на транспортния трафик през населените места, както и при несъобразяване на туристическия капацитет на дестинациите, в които ще се развива туризъм по специфична цел 1.4 на ТСИМ.

5.5. Трансгранично въздействие на ПТГС и ТСИМ

По отношение на **вероятното трансгранично въздействие** в резултат на прилагането на ПТГС и ТСИМ:

- ПТГС и ТСИМ са с трансграничен характер и обхват, като и двата документа целят въздействие в обхвата на определения трансграничен регион. В тази връзка, **чрез изготвянето на един общ ДЕО за цялата територия в обхвата на програмата, по подразбиране е оценено въздействието на предвижданията на двата документа в трансграничния регион, като се провеждат консултации и в двете държави;**
- По отношение на трансграничното въздействие по смисъла на *Протокола за стратегическа екологична оценка към Конвенцията за оценка на въздействието върху околната среда в трансграничен контекст* - съобразявайки предвижданията на проектите на програмата и стратегията

няма основание за предположение за трансгранично въздействие върху най-близката съседна държава – Република Гърция.

5.6. Обобщение за очакваното въздействие

По отношение на **атмосферния въздух и климатичните изменения** се очаква пряко и непряко положително въздействие в резултат на предвижданията и на двете нива на подробност. Предвижданията на ПТГС и ТСИМ нямат потенциал за значително отрицателно въздействие, а само за локални, като цяло обратими въздействия. Преки и непреки положителни въздействия се очакват във връзка с **адаптацията към изменението на климата**. Няма предвиждания, в т.ч. дейности и мерки свързани с генериране на значими емисии на парникови газове или такива, водещи до противоречие/конфликт или намаляване на ефективността на мерки за адаптация.

По отношение на **водите, в т.ч. ЗЗВ и риска от наводнения** въздействията на стратегическо ниво са основно свързани с

- отсъствие на отрицателно въздействие, както пряко, така и непряко;
- наличие на положително въздействие в по-голямата част от случаите;
- дългосрочно и в голяма част от случаите - постоянно въздействие.

Потенциално възможните случаи на отрицателно въздействие се очаква да са много редки.

На ниво „дейности/мерки“ въздействията върху водите са свързани с

- отсъствие на пряко отрицателно въздействие, в много редки случаи – наличие на непряко въздействие;
- наличие предимно на пряко и непряко положително въздействие;
- дългосрочно и в голяма част от случаите - постоянно въздействие;
- случаите на отрицателно кумулативно въздействие са възможни при наличие на обстоятелства, които не би следвало да се допуснат при правилно прилагане на законодателството по опазване и управление на водите;
- в голяма част от случаите отсъства каквото и да било въздействие.

Въздействието на стратегическо ниво по отношение на **земите и почвите** се изразява в наличие на положително и отсъствие на отрицателно въздействие - както пряко, така и непряко. Въздействието на ниво „дейности/мерки“ се изразява в наличие предимно на пряко и непряко положително въздействие, в много редки случаи са възможни непреки или преки въздействия (при усвояване на нови терени), а в част от случаите отсъства каквото и да било въздействие.

Видно от анализа и оценката на въздействието **върху растителността и животинския свят, защитените територии и зони** различни по степен положителни въздействия и ползи по отношение на биологичното разнообразие би могло да се очакват в резултат на изпълнението на дейностите по специфични цели 1.1 и 1.2 на Приоритет 1,

специфична цел 2.1 на Приоритет 2 на ПТГС, специфични цели 1.2 и 1.5 на стратегическа цел 1 и специфична цел 2.2 на стратегическа цел 2 на ТСИМ, а от отрицателно естество - само от изпълнение на дейностите по специфични цели 1.1 и 1.4 на стратегическа цел 1 на ТСИМ. При това положителния ефект от дейностите по специфична цел 1.5 на стратегическа цел 1 се очаква да имат компенсиращ и неутрализиращ ефект по отношение на потенциалните негативни въздействия от дейностите по специфична цел 1.4 на стратегическа цел 1. От тук може да се направи и заключението, че потенциалните ползи и положителни аспекти от реализацията на дейностите по програмата ще са повече от негативните. При спазване на националните законодателства и административни актове на двете държави, които са насочени към опазване на биологичното разнообразие в тях, потенциалните отрицателни въздействия ще се сведат в допустими граници.

Въздействието и на двете нива на подробност върху **ландшафта** е предимно положително, свързано с сповишаване привлекателността и качествата му. Възможните отрицателни въздействия са аналогични на тези за растителността и животинския свят.

По отношение на **материалните активи** се очаква положително кумулативно въздействие за подобряване състоянието на съществуващите ДМА и/или изграждане на нови екологосъобразни такива и на двете нива на въздействие, тъй като се предвиждат инвестиции в активи, свързани с подобряване състоянието на околната среда на трансграничния регион. Не се очакват отрицателни въздействия за материалните активи.

По отношение на **културно-историческото наследство** се положително въздействие от целите и мерките, свързани с устойчив туризъм, като повечето от останалите предвиждания и на двете нива на подробност не предполагат отрицателно въздействие, при спазване на действащото законодателство за опазване на културното наследство в двете държави.

По отношение на **вредните физични фактори** очакваното въздействие по отношение на шума като цяло се определя като положително, дългосрочно и постоянно за разглеждания регион. Предвижданията на ПТГС и ТСИМ нямат потенциал за значително отрицателно въздействие, в т.ч. създаване на риск за човешкото здраве, при съобразяване местоположението на зоните и обектите с нормиран шумов режим. По отношение на другите вредни физични фактори, не се очаква въздействие.

По отношение на **отпадъците** се очаква като цяло положително въздействие, в резултат на предвидените конкретни цели, допустими дейности и мерки за отпадъците. Не се очакват отрицателни въздействия от останалите предвиждания на ПТГС и ТСИМ.

По отношение на **опасните химични вещества** и риска от големи аварии не се очаква отрицателно въздействие при спазване на приложимото законодателство на територията на двете държави.

Въздействието върху **здравно-хигиенните аспекти** на средата като цяло е положително. Ситуирането на нови производствени/индустриални обекти следва да се

съобразява с близостта до зони и обекти, подлежащи на здравна защита, в т.ч. зони за защита на водите, с цел недопускане на вредно въздействие върху здравето на хората.

Обобщение за очакваното въздействие **по отношение на целите, съставляващи принципа за нанасяне на значителни вреди** (оценката съгласно принципа е предмет на отделен документ):

Цел 1: Смекчаване на изменението на климата: По-голямата част от дейностите и мерките са с положително или без отражение за намаляването на емисиите на парникови газове, като нито една от мерките и дейностите не води до значителни емисии на парникови газове – не се очаква нанасянето на значителни вреди по отношение на смекчаването на последиците от изменението на климата. Дейностите по Приоритет 1 и Приоритет 2 на ПТГС са с пряко положително въздействие за поглъщане емисиите на парникови газове. Следва да се отбележи и, че зелените и цифровите решения ще бъдат включени като хоризонтални принципи и по този начин да станат неразделна част от всички подпомагани проекти в рамките на ТСИМ;

Цел 2: Адаптация към изменението на климата: Нито една от мерките или дейностите по ПТГС и ТСИМ не води до вредно въздействие на настоящия и прогнозирания бъдещ климат, върху населението, природата или активите - не следва да се очаква нанасянето на значителни вреди на смекчаването на последиците от изменението на климата. Част от мерките и дейностите са с принос към адаптацията и гарантирането на устойчивост на климатичните изменения – дейностите по Приоритет 1 и Приоритет 2 на ПТГС;

Цел 3: Устойчиво използване и опазване на водните и морските ресурси: Мерките и дейностите ще имат косвен положителен ефект по отношение на водите, като не са предвидени мерки и дейности, които да водят до влошаване качеството или количеството на водите, при спазване на нормативната уредба за опазване на водите и изпълнение на мерките в т.7.2 на ДЕО.

Цел 4: Преход към кръгова икономика, предотвратяване на образуването на отпадъци и тяхното рециклиране: Част от дейностите и мерките са с принос към прехода към кръгова икономика (**Специфична цел 1.1 и Специфична цел 1.2:** на ПТГС). Останалите мерки и дейности по ПТГС и ТСИМ не са свързани със значително увеличение на образуването, изгарянето или обезвеждането на отпадъци, не водят до значителна неефективност при прякото или непрякото използване на природни ресурси и нямат потенциал за причиняване на дългосрочни вреди на околната среда по отношение на кръговата икономика.

Цел 5: Предотвратяване и контрол на замърсяването: Част от мерките и дейностите са с ясна екологична насоченост, като същите ще имат принос към ограничаване на съществуващи екологични проблеми. Предвижданията на ПТГС и ТСИМ са свързани предимно с подобрения и развитие на съществуващи обекти, което ще доведе до тяхното обновяване, модернизиране, свързано и с ограничаване на въздействието върху околната

среда. При финансиране на нови обекти и техническа инфраструктура следва да се съобразява наличието на зони и обекти, подлежащи на здравна защита и други чувствителни територии – санитарно-охранителни зони около водоизточници, защитени зони и територии, обекти на културното наследство, евентуално кумулативно въздействие със съществуващи съоръжения и инфраструктура в съответния район. Тези въздействия и тяхното предотвратяване или ограничаване до минимум ще бъдат предмет на нормативно изискващите се процедури по оценка на въздействие върху околната среда, екологична оценка, комплексно разрешително, разрешителни по реда на Закона за водите и др., чрез които ще се гарантира изпълнението единствено на проекти, които не водят до значително увеличение на емисиите на замърсители във въздуха, водите или земята.

Цел 6: Защита и възстановяване на биоразнообразието и екосистемите: Принципният характер на дейностите, които ще се изпълняват по ПТГС и ТСИМ е такъв, че не предполага негативни въздействия (или поне значителни такива) върху биологичното разнообразие. Повечето мерки и дейности по ПТГС и ТСИМ са свързани с неутрално до положително въздействие върху биологичното разнообразие. При спазване на националните законодателства и административни актове на двете държави, които са насочени към опазване на биологичното разнообразие в тях, потенциалните отрицателни въздействия от дейностите и мерките с инвестиционен характер ще се сведат в допустими граници. Не се очаква мерки и дейности по ПТГС и ТСИМ да доведат до влошаване на състоянието и устойчивостта на екосистемите, или природозащитния статус на местообитанията и видовете, съответно не се очаква нанасянето на значителни вреди при прилагане на мерките по т.7.2 на ДЕО.

6. Мерки, предвидени за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсиране на неблагоприятните последици от осъществяването на ПТГС и ТСИМ върху околната среда и човешкото здраве

Анализите и оценката на предполагаемото въздействие при изпълнението на ПТГС и ТСИМ налагат идентифицирането на мерки, при прилагането на които ще се осигури предотвратяване, ограничаване и възможно най-пълно компенсиране на неблагоприятните въздействия върху околната среда и човешкото здраве. Мерките са мотивирани с очакваните резултати от прилагането им:

6.1. Мерки за отразяване в окончателните варианти на ПТГС и/или ТСИМ

Резултатите от оценката на въздействието на ПТГС и ТСИМ върху околната среда и човешкото здраве не показват необходимост от мерки за окончателните варианти на документите.

6.2. Мерки за изпълнение при прилагането на ПТГС и/или ТСИМ

Общи мерки:

6. Планове, програми, проекти и инвестиционни предложения, произтичащи от ПТГС и ТСИМ, попадащи в обхвата на Директива 2014/52/ЕС или Директива 2001/42/ЕО или извън тях и попадащи в обхвата на чл.6 на Директива 92/43/ЕИО, подлежат на оценка за съвместимостта им с предмета и целите на опазване на защитените зони и могат да бъдат одобрени само след решение/становище по ОВОС/ЕО/ОС за одобряване/съгласуване, и при съобразяване с препоръките в извършените оценки, както и с условията, изискванията и мерките, разписани в решението/становището.

Очакван резултат: Недопускане на значителни неблагоприятни въздействия върху околната среда и човешкото здраве, предмета и целите на опазване на защитените зони.

7. Инвестиционни предложения, произтичащи от мерки и дейности по ПТГС и ТСИМ да се съобразят с действащите териториално устройствени планове на съответната територия, както и националните, регионалните и местни стратегически, планови и нормативни документи, други налични планирани проекти с подобни и/или прикопирващи се дейности, с цел постигане на необходимата синхронизация при провеждане на проектните процедури от страна на ангажираните институционални органи.

Очакван резултат: Недопускане на противоречия, съгласно действащата нормативна уредба и приетите вече стратегически и планови документи. Недопускане на проектни предложения, несъобразени с вече съществуващи такива, водещи до административни затруднения и/или искане на двойно финансиране за припокриващи се дейности.

Адаптация към изменението на климата

8. Реализиране на относимите дейности, свързани с изграждане и развитие на обекти, съоръжения и инфраструктура при изпълнение на мерки, заложи в актуалните за страната стратегически документи за намаление на парниковите газове с цел адаптация към климатичните изменения.

Очакван резултат: Осигуряване на климатична устойчивост на проектите и гарантиране на намаляване на емисиите на парникови газове като основен елемент в политиката по ограничаване изменението на климата и в изпълнение на задълженията по Парижкото споразумение.

Атмосферен въздух

9. Реализирането на инвестиционните предложения, произтичащи от мерки и дейности по ПТГС и ТСИМ да се съобразят с действащите териториално устройствени планове на съответната територия, както и националните, регионалните и местни

стратегически, планови и нормативни документи, други налични планирани проекти с подобни и/или прикоприващи се дейности, с цел намаление на атмосферните замърсители.

Очакван резултат: Спазване на международните ангажименти по Гьотеборгския протокол към Конвенцията за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния.

Повърхностни води, зони за защита на водите и риск от наводнения

- 10.** Инвестиционни предложения, планове и програми, да се осъществяват в съответствие с действията ПУРН и ПУРБ и Закона за водите (ЗВ) и подзаконовата уредба, както и в съответствие с наличните резултати от актуализацията на ПУРН и ПУРБ за периода 2022-2027 г.

Пояснение за основните приложими разпоредби от законодателството в Република България:

- Спазване на изискванията на чл.134 от ЗВ : В крайбрежните заливаеми ивици и принадлежащите земи на водохранилищата се забранява:
 1. складиране на пестициди, депониране и третиране на отпадъци;
 2. строителство на животновъдни ферми;
 3. строителство на стопански и жилищни постройки;
 4. миенето и обслужването на транспортни средства и техника;
 5. засаждането на трайни насаждения с плитка коренова система;
 6. изхвърлянето на отпадъци.
- Спазване на изискванията на Чл. 143 от ЗВ, с които за защита от вредното въздействие на водите се забранява:
 1. нарушаването на естественото състояние на леглата, бреговете на реките и крайбрежните заливаеми ивици;
 2. намаляването на проводимостта на речните легла, включително чрез баражи и прагове, без съответното разрешително;
 3. използването на речните легла като депа за отпадъци, земни и скални маси;
 4. извършването на строежи над покритите речни участъци;
 5. съхраняването или складирането на материали, които в значителна степен биха увеличили унищожителната сила на водата при наводнения.
- Спазване на изискванията на Чл. 146. (1) от ЗВ: Забранява се разполагането на жилищни и вилни сгради и стопански постройки в заливаемите тераси на реките и сервитута на хидротехническите съоръжения и язовирните стени.
- Спазване на изискванията на Чл. 125. (1) от ЗВ. В канализационните мрежи и ПСОВ да се включват само отпадъчни води, които могат да бъдат пречистени при съществуващата технологична схема на пречиствателната станция и не застрашават живота и здравето на обслужващия. Отвеждането да се съобразява с:
 - разрешителното за заустване; количеството и качествата на отпадъчните води;

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

- съществуващата канализационна мрежа и пречиствателна станция; технологията за третиране на утайките с цел оползотворяване или обезвреждане.
- Спазване на изискванията на Чл. 132 от ЗВ, лицата, от стопанската дейност, на които се образуват отпадъчни води, са длъжни да изграждат необходимите пречиствателни съоръжения в съответствие с изискванията за заустване във водния обект, когато на съответната територия няма изградена канализационна система.
- В случай на водовземане и/или ползване на воден обект да се спазват изискванията на чл. 44 и 46 от ЗВ – наличие на съответното разрешително.
- Дейностите по заустване на отпадъчни води в имоти, които граничат или са в близост до Черно море да спазват съответните забрани и ограничения в ЗУЧК.
- Спазване на забраните по Чл. 10. (2) от Закона за устройство на Черноморското крайбрежие (ЗУЧК) в зона "А" , обхващаща частта на акваторията на Черно море по чл. 3, т. 2, крайбрежната плажна ивица и част от територията, попадаща в ивица с широчина 100 м извън териториите на населените места, измерена по хоризонтала от границите на морския бряг или на морските плажове.
- Спазване на забраните по Чл. 11 (2) от ЗУЧК в зона "Б" , обхващаща териториите, попадащи в ивицата с широчина 2 км от границата на зона "А", с изключение на урбанизираните територии на населените места, определени към датата на влизане в сила на закона.
- За дейности, попадащи в РЗПРН в обхвата на заливане да се планират мерки за защита от вредното въздействие на водите, съответстващи на НКМ.
- С цел недопускане на повишаване на риска от наводнения, планираните дейности попадащи в РЗПРН да бъдат съобразени с анализите, целите и мерките в програмата от мерки в действащите ПУРН, както и наличните резултати от актуализацията на ПУР за периода 2022-2027.
- Предотвратяване на аварийното замърсяване на повърхностните води и зони за защита на водите, съгласно изискванията на чл.131 от ЗВ: При аварийни случаи, създаващи предпоставки за замърсяване на водите, собственикът или лицето, експлоатиращо обекта - източник на замърсяване, включително хвостохранилища, шламоохранилища и насипища, е длъжно да вземе необходимите мерки за ограничаване или ликвидиране на последиците от замърсяването съгласно предварително изготвен аварийен план и незабавно да уведоми басейновите дирекции и органите на Министерството на вътрешните работи.
- Опазване на санитарно-охранителни зони за питейни води, съгласно ограниченията и забраните на Наредба №3 от 16.10.2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди.

Очакван резултат: Недопускане влошаването на състоянието на повърхностните води и ЗЗВ, както и нарастване на риска от наводнения.

- 11.** Устойчиво използване на водите, в т.ч. въвеждане на оборотни цикли за използване на водите в промишлените предприятия, локално пречистване на индустриалните отпадъчни води.

Очакван резултат: Опазване на химическото и екологичното състояние/потенциал на повърхностните води.

- 12.** Предприемане на мерки и технологични решения за недопускане на аварийното замърсяване на повърхностните води.

Очакван резултат: Опазване на химическото и екологичното състояние/потенциал на повърхностните и подземните води.

Почви

- 13.** При *проектирането* на новите обекти да се включат необходимите дейности и мерки за опазване на почвените ресурси и рекултивация с цел предотвратяване появата на ерозионни процеси и максимално възстановяване на нарушените земи.

Очакван резултат: Недопускане на въздействие върху земите и почвите при изпълнение на проектните решения.

- 14.** При изпълнение на строителните дейности е необходимо да се вземат мерки за опазване на почвените ресурси (предварително изземване на хумусната почва и оползотворяването ѝ за целите на рекултивацията).

Очакван резултат: Опазване на почвените ресурси.

Растителност, животински свят, защитени зони и защитени територии, ладнишафт

- 15.** Проекти за развитие на туризма по мярка 1.4 на ТСИМ да се реализират в съответствие с нормите за рекреационно натоварване и поеман капацитет на средата, и при съобразяване статута на територията.

- 16.** Като част от проектните предложения за развитие на туризма по мярка 1.4 на ТСИМ да се изиска осигуряване на провеждането на информационни кампании за популяризиране на биологичното разнообразие в района и повишаване на информираността за неговата стойност и ползи за екосистемите и живота на местното население.

- 17.** Спазване на забраните по чл. 10, ал.2 от ЗУЧК за „Зона А” от Черноморското крайбрежие, а именно: строителство на огради и други заграждения (непреодолими инженерни инфраструктурни съоръжения), ограничаващи свободния достъп до морските плажове, крайбрежни езера, лагуни, лимани, влажни зони, пясъчни дюни и други природни обекти.

- 18.** Да не се подкрепя изграждане на туристическа инженерна инфраструктура (в т.ч. самостоятелни велоалеи, които не съпътстват вече изградена пътна

- инфраструктура) възпрепятстваща или затрудняваща достъпа до природни обекти на животинските видове от естествената местна фауна в района, в т.ч. на инфраструктура в непосредствена близост до природните обекти, която може да доведе до фрагментация на прилежащите естествени природни местообитания;
19. Спазване на забраните и ограниченията за територията на морските плажове съгласно чл.10 ал. 4, т. 2, буква "б" (спортно-развлекателна дейност и заведения за бързо обслужване) и т. 8 (изграждането на подземни проводни, мрежи и съоръжения на техническата инфраструктура) от ЗУЧК, с цел опазване на местната фауна – предотвратяване на безпокойство в резултат на шум, както и на фрагментация на местообитания на ценни животински видове;
 20. Опазване на всички дюни образувания в района, като при реализацията на туристическите продукти и подобряване на туристическа инфраструктура по програмата стриктно да се съблюдава за спазването на забраните по чл.17а. от ЗУЧК, а именно: *„Забранява се строителството и поставянето на преместваеми обекти и съоръжения, промяната на предназначението и учредяването на ограничени вещни права върху подвижни (бели) дюни, неподвижни дюни с тревна растителност (сиви дюни) и облесени дюни, попадащи в границите на зона "А", зона "Б" или в урбанизираните територии на населените места след границите на зона "А";*
 21. Разработването и реализацията на нови интегрирани регионални туристически продукти, както и подобряването на туристическата инфраструктура, имащи отношение и към защитени територии в района, да бъдат съобразени и да отговарят на изискванията на природозащитните законодателни актове в двете страни (напр. режимите по чл.17, чл.24, чл.27, чл.31 и чл.34 от Закона за защитените територии закона и пр.).
 22. С цел опазване на воднозависимите животински видове, разработването на нови интегрирани регионални туристически продукти и дейностите към увеличаване на броя на посетителите и нощувките да се осъществяват при стриктно спазване на забраната по чл.10, ал.2, т. 5 от ЗУЧК за заустване на непречистени отпадъчни води в зона „А” на Черноморското крайбрежие, като количеството и качеството на пречистените води трябва да отговаря на изискванията за индивидуални емисионни ограничения, посочени в разрешителното за заустване, издадено съгласно изискванията на Закона за водите.
 23. Всички дейности по разработването и реализацията на нови интегрирани регионални туристически продукти, както и свързани с подобряването на туристическата инфраструктура, когато по някакъв начин имат отношение и към защитени зони от мрежата Натура 2000 в района, да се съгласуват със съответния компетентен орган по околна среда, с цел извършване на оценка за тяхната вероятна степен на въздействие върху ЗЗ от мрежата Натура 2000 по реда на чл.31 от ЗБР,

като ке отчетат и възможните кумулативни въздействия от съчетанието със съществуващите вече туристически обекти и дейности, предвид че голяма част от териториалния обхват на програмата в България е атрактивна лятна дестинация за отдих с курортни функции.

24. При разработването на нови интегрирани регионални туристически продукти да се залага само на устойчиви туристически модели (*например организиран ботанически туризъм, организиран орнитоложки туризъм, велотуризм, организиран пешеходен туризъм (трекинг) от неголеми групи (до 15 човека)*), само по маркирани маршрути с добре обучени и сертифицирани водачи, селски туризъм и други подобни, като се избягват модели, които включват големи и шумни групи, в т.ч. практикуване на офроуд мортони спортове и др. от подобно естество;

Очакван резултат от мерки 10 до 19: Недопускане на значително натоварване на територията, в т.ч. унищожаване на ценни ландшафти, елементи на биологичното разнообразие, местообитания на видове.

Културно-историческо наследство

25. Инвестиционни предложения, планове и програми да се осъществяват след положително становище на компетентните органи за опазването на културното наследство, в съответствие с режимите за опазване на обектите и приложимата нормативната уредба. При наличие на строителни дейности в райони с регистрирани културни ценности, съответните да се провеждат под контрола на компетентни лица (определени или допустими по съответното национално законодателство).

Очакван резултат: Недопускане на отрицателни въздействие и/или увреждане на недвижими културни ценности.

Опасни химични вещества и риск от големи аварии

26. В случай, че се предвижда изграждане на ново или изменения в съществуващо предприятие и/или съоръжение с нисък или висок рисков потенциал, както и при планирането на нови строежи, включително изграждането на транспортни пътища, жилищни райони, обекти с обществено предназначение в близост до съществуващи предприятия и/или съоръжения с нисък или висок рисков потенциал, където разполагането или нови строежи може да бъде източник или да повиши опасностите или последствията от възникване на голяма авария в тези предприятия/съоръжения, е необходимо:

- а. Осигуряването на безопасни разстояния на предприятието и/или съоръжението до жилищни райони, обекти и площи с обществено

- предназначение, зони за отдих и където е възможно, големи транспортни пътища.
- б. Поддържане на безопасни разстояния на предприятия и/или съоръжения с нисък или висок рисков потенциал или други подходящи мерки до райони с особена природозащитна чувствителност или интерес и обекти на културно-историческото наследство в околностите на предприятия, когато е целесъобразно, с цел тяхното опазване.
 - с. Предприемане на допълнителни технически мерки за ограничаване на рисковете за човешкото здраве и околната среда, в случай на съществуващи предприятия и/или съоръжения с нисък и висок рисков потенциал

Очакван резултат: Недопускане на рискове, свързани с големи аварии с опасни химични вещества.

Население, човешко здраве, здравно-хигиенни аспекти на средата

27. При планиране и изпълнение на инвестиционни предложения местоположението им да бъде съобразявано със действащите териториално–устройствени решения и предвиждания за развитието на населените места, и да не се допуска изпълнението да доведе до отрицателно въздействие върху жилищни зони, зони за отдих и спорт, рекреационни и курортни зони и други обекти подлежащи на здравна защита.

Очакван резултат: Предотвратяване на рискове и опазване на населението и човешкото здраве.

7. Мотиви за избор на разгледаните алтернативи

Предоставените от Възложителя проекти на ПТГС и ТСИМ не съдържат алтернативи.

Анализът на „нулевата алтернатива“, направен в т.2.2 на ДЕО, показва, че тя е с неблагоприятно въздействие от алтернативата за реализиране на програмата и териториалната стратегия към нея.

Алтернативата за реализиране на ПТГС и ТСИМ е като цяло с комплексно положително въздействие върху околната среда, в т.ч. върху населението и човешкото здраве, тъй като допустимите дейности и мерки са с преобладаваща екологична насоченост, в т.ч. допринасят за постигане на цели по опазване на околната среда на национално и международно ниво. Въпреки това, някои от предвидените дейности са свързани с възможно негативно въздействие, поради което на етапа на реализация и изпълнение на ПТГС и ТСИМ задължително следва да се изпълняват препоръчаните мерки в т. 7 на ДЕО, както и да се осигури спазването на всички законови и подзаконови нормативни актове, действащи в двете държави, обвързани с опазването на околната среда, вкл. населението и човешкото здраве.

Въз основа на изложения анализ алтернативата за реализиране на ПТГС и ТСИМ е предпочитана пред нулевата алтернатива.

8. Методи за извършване на екологичната оценка, използвана нормативна база и документи и трудности при събиране на необходимата за това информация

Основните методически документи, които ползвани, са следните указания и методики:

- Guidance on the implementation of Directive 2001/42/EC on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment - European Commission⁹⁸ – DG Environment;
- Guidance on Integrating Climate Change and Biodiversity into Strategic Environmental Assessment⁹⁹, 2013 – European Commission;
- The Use of Spatial Data for the Preparation of Environmental Reports in Europe, JRC technical support¹⁰⁰, 2010;
- Resource Manual to Support Application of the Protocol on Strategic Environmental Assessment, 2011 – UNECE¹⁰¹;
- Good Practice Recommendations on Public Participation in Strategic Environmental Assessment¹⁰², 16 February 2016 – UNECE;
- Cross border orientation paper for IPA CBC cooperation programmes with the participation of regions of Bulgaria, North Macedonia and Turkey¹⁰³, Ref. Ares(2019)6239329 - 09/10/2019;
- Strategic environmental assessment in Interreg NEXT programmes - Guidance note and review of approaches¹⁰⁴, July 2020, TESIM;
- Letter Ref. Ares(2020)32846 - 06/01/2020 of EC with provisions and clarifications for environmental assessments applicable to the plans and programmes co-financed by the EU in the period 2021-2027;
- Presentation on *Application of the SEA Directive to the EU 2021-2027 cofinanced programmes*, 40th meeting of the Expert Group on ESIF(EGESIF), Brussels, 11-12 February 2020, Directorate-General for the Environment;

⁹⁸ https://ec.europa.eu/environment/archives/eia/pdf/030923_sea_guidance.pdf

⁹⁹ <https://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/SEA%20Guidance.pdf>

¹⁰⁰ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC58006>

¹⁰¹ <https://unece.org/DAM/env/documents/2011/eia/ece.mp.eia.17.e.pdf>

¹⁰² https://unece.org/sites/default/files/2020-12/1514364_E_Espoo_web.pdf

¹⁰³ <http://www.ipacbc-bgrs.eu/2020/cross-border-orientation-paper-ipa-cbc-cooperation-programmes-participation-regions-republic>

¹⁰⁴ <https://tesim-enicbc.eu/download/guidance-on-strategic-environmental-assessment-in-interreg-next-programmes/>

- *Техническите насоки за климатична устойчивост на инфраструктурни проекти в периода 2021-2027 г., Известие на Европейска комисия, С(2021)543*

Изготвянето на ДЕО е извършено по следния **методологичен подход**:

- 1) Запознаване на колектива експерти с проектите на ПТГС и ТСИМ и техните предвиждания, предоставената друга документация от Възложителя, становищата по заданието за определяне на обхвата и съдържанието на ДЕО;
- 2) Идентифициране и анализ на свързаните с проектите на ПТГС и ТСИМ други планове, стратегии и програми;
- 3) Събиране, анализ и обработка на литературни източници и данни за съществуващото състояние на околната среда по компоненти и фактори, взаимовръзката връзката му с настоящото ниво на развитие на трансграничния район в обхвата на ПТГС и ТСИМ;
- 4) Анализ на развитието на околната среда в случай на неприлагане на ПТГС и ТСИМ (оценка на въздействието на т. нар. „нулева алтернатива“);
- 5) Анализ на вероятното значително засягане на територии с ПТГС и ТСИМ;
- 6) Събиране, обработване и анализ на информация за съществуващите екологични проблеми на национално ниво и връзката им с ПТГС и ТСИМ, в т.ч. възможно развитие на тези проблеми с и без реализирането на ПТГС и ТСИМ;
- 7) Анализ на степента, в която проектите на ПТГС и ТСИМ съобразяват относимите цели и мерки за опазване на околната среда, включени/идентифицирани в документи - планове, стратегии и програми на национално и международно ниво;
- 8) Анализ и оценка на въздействието на ПТГС и ТСИМ върху околната среда: Тъй като ПТГС и ТСИМ са стратегически документи, оценката на вероятните значителни въздействия върху околната среда и човешкото здраве е извършена на две нива на подробност („стратегическо“ и „мерки/дейности“);
- 9) Предлагане на мерки за предотвратяване, намаляване и ограничаване на въздействията, както и на мерки по наблюдение и контрол на въздействието на програмата при изпълнението и;
- 10) Мотивиран избор на най-подходящата алтернатива по отношение на въздействие върху околната среда и здравето на хората;
- 11) Изготвяне на мотивирано заключение за реализирането на ПТГС и ТСИМ.

Въздействията в т.6 на ДЕО са оценени и при интегриране на *Техническите насоки на Европейска комисия за интегриране на принципа за „ненанасяне на значителни вреди“* съгласно Регламента за Механизма за възстановяване и устойчивост, като въздействията са анализирани и спрямо шестте екологични цели, обхванати от Регламента на таксономията.

Основни **нормативни актове**, които са съобразени при изготвяне на ДЕО, са

Международни документи:

- Конвенция за достъп до информация, участие на обществеността в процеса на взимане на решения и достъп до правосъдие по въпроси на околната среда, Протокол за Регистрите за изпускане и пренос на замърсителите към Орхуската конвенция;
- Рамкова конвенция на ООН по изменение на климата, Протокол от Киото;
- Конвенция за оценка на въздействието върху околната среда в трансграничен контекст;
- Протокол за стратегическа екологична оценка към Конвенцията за ОВОС в трансграничен контекст;
- Многостранно споразумение между страните от Югоизточна Европа за изпълнение на Конвенцията за ОВОС в трансграничен контекст
- Конвенция за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния, Протоколи;
- Протокол от Нагоя за достъп до генетични ресурси и справедливо и равноправно разпределение на ползите, произтичащи от тяхното използване, към Конвенцията за биологичното разнообразие;
- Конвенция за трансграничните въздействия на промишлените аварии,
- Конвенция за опазване и използване на трансграничните водни течения и международните езера, Протокол Вода и здраве;
- Конвенция за опазване на Черно море от замърсяване, Протокол за опазване на биологичното и ландшафтно разнообразие в Черно море;
- Конвенция за биологичното разнообразие и свързаните Протокол от Картагена по биологична безопасност, Допълнителен протокол от Нагоя – Куала Лумпур за отговорността и обезщетяването към Протокола от Картагена по биологична безопасност, Протокол от Нагоя за достъпа до генетични ресурси и справедливото и равноправно разпределение на ползите, произтичащи от тяхното използване;
- Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания;
- Конвенция за международна търговия със застрашени видове от дивата флора и фауна;
- Конвенция за опазване на мигриращите видове диви животни;
- Рамсарска конвенция за влажните зони;
- Споразумение за опазване на мигриращите водолюбивы птици от Африка и Евразия;

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

- Споразумение за опазване на китоподобните бозайници в Черно море, Средиземно море и съседната акватория на Атлантическия океан;
- Споразумение за опазване на популациите от европейски прилепи;
- Конвенция за опазване на световното културно и природно наследство;
- Конвенция на ООН за борба с опустиняването в тези държави, които изпитват силна суша и/или опустиняване, особено в Африка;

Законодателство на ЕС:

- Регламент (ЕС) 2021/1060 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 година за установяване на общо приложимите разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд плюс, Кохезионния фонд, Фонда за справедлив преход и Европейския фонд за морско дело, рибарство и аквакултури, както и на финансовите правила за тях и за фонд „Убежище, миграция и интеграция“, фонд „Вътрешна сигурност“ и Инструмента за финансова подкрепа за управлението на границите и визовата политика (**Общ Регламент**);
- Регламент (ЕС) 2021/1059 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 година относно специалните разпоредби за цел „Европейско териториално сътрудничество“ (Interreg), подкрепяна от Европейския фонд за регионално развитие и инструменти за външно финансиране (**Интеррег Регламент**);
- Директива 2001/42/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 27 юни 2001 година относно оценката на последиците на някои планове и програми върху околната среда;
- Директива 2014/52/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 април 2014 година за изменение на Директива 2011/92/ЕС относно оценката на въздействието на някои публични и частни проекти върху околната среда;
- ДИРЕКТИВА (ЕС) 2016/2284 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 14 декември 2016 година за намаляване на националните емисии на някои атмосферни замърсители, за изменение на Директива 2003/35/ЕО и за отмяна на Директива 2001/81/ЕО;
- Директива 2008/50/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 май 2008 година относно качеството на атмосферния въздух и за по-чист въздух за Европа;
- Директива 2004/107/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 15 декември 2004 година относно съдържанието на арсен, кадмий, никел и полициклични ароматни въглеводороди в атмосферния въздух;

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

- Директива 2010/75/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 24 ноември 2010 година относно емисиите от промишлеността (комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването);
- Директива 96/62/ЕО на Съвета от 27 септември 1996 година относно оценката и управлението на качеството на околния въздух;
- Директива 1999/30/ЕО на Съвета от 22 април 1999 година относно пределно допустимите стойности за серен двуоксид, азотен двуоксид и азотни оксиди, прахови частици и олово в околния въздух;
- Директива 2000/69/ЕО на Европейски парламент и на Съвета от 16 ноември 2000 година относно пределно допустимите стойности за бензен и въглероден оксид в атмосферния въздух;
- Директива 2002/3/ЕО на Европейски парламент и на Съвета от 12 февруари 2002 година относно озона в атмосферния въздух;
- Рамкова директива за водите;
- Директива относно оценката и управлението на риска от наводнения;
- Рамкова директива за морска стратегия;
- Делегирана директива (ЕС) 2021/1226 на Комисията от 21 декември 2020 година за изменение, с цел привеждане в съответствие с научно-техническия напредък, на приложение II към Директива 2002/49/ЕО на Европейския парламент и на Съвета по отношение на общите методи за оценка на шума;
- Директива (ЕС) 2020/367 на Комисията от 4 март 2020 година за изменение на приложение III към Директива 2002/49/ЕО на Европейския парламент и на Съвета във връзка с установяването на методи за оценка на вредните въздействия на шума в околната среда;
- Директива (ЕС) 2015/996 на Комисията от 19 май 2015 г. за установяване на общи методи за оценка на шума в съответствие с Директива 2002/49/ЕО на Европейския парламент и на Съвета;
- Поправка на Директива (ЕС) 2015/996 на Комисията от 19 май 2015 г. за установяване на общи методи за оценка на шума в съответствие с Директива 2002/49/ЕО на Европейския парламент и на Съвета;
- Директива 2002/49/ЕС за оценка и управление на шума в околната среда;
- Директива 2000/14/ЕС относно шумовите емисии на съоръжения, предназначени за употреба извън сградите Директива 2012/18/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 година относно контрола на опасностите от големи аварии, които включват опасни вещества, за изменение и последваща отмяна на Директива 96/82/ЕО на Съвета;

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

- Директива 2008/98/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 19 ноември 2008 година относно отпадъците и за отмяна на определени директиви;
- Директива (ЕС) 2018/850 на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Директива 1999/31/ЕО относно депонирането на отпадъци;
- ДИРЕКТИВА НА СЪВЕТА № 92/43/ЕИО за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна;
- ДИРЕКТИВА 2009/147/ЕО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА относно опазването на дивите птици;
- ДИРЕКТИВА 2001/18/ЕО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 12 март 2001 година относно съзнателното освобождаване на генетично модифицирани организми в околната среда и за отмяна на Директива 90/220/ЕИО на Съвета.

За Република България:

- Закон за опазване на околната среда;
- Закон за биологичното разнообразие;
- Закон за управление на отпадъците;
- Закон за чистотата на атмосферния въздух;
- Закон за ограничаване изменението на климата;
- Закон за водите;
- Закон за защита на растенията;
- Закон за лечебните растения;
- Закон за почвите;
- Закон за защита от шума в околната среда;
- Закон за защитените територии;
- Закон за опазване на земеделските земи и Правилник за прилагането му;
- Закон за културното наследство;
- Закон за защита при бедствия;
- Закон за устройство на територията;
- Закон за горите;
- Закон за здравословни и безопасни условия на труд;
- Закон за здравето;
- Закон за отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети;
- Закон за устройство на Черноморското крайбрежие;
- Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми;

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

- Наредба за условията и реда за извършване на оценка на съвместимостта на плановете, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони;
- Решение № 196 на Министерския съвет от 11 април 2019 г. за одобряване на Анализ на социално-икономическото развитие на България 2007-2017 г. за определяне на националните приоритети за периода 2021-2027 г., на списък с целите на политиките, които да бъдат подкрепени през програмен период 2021-2027 г., и на списък с програми и водещи ведомства за разработването им;
- Постановление № 142 на МС от 2019 г. за разработване на стратегическите и програмните документи на Република България за управление на средствата от фондовете на ЕС за програмен период 2021-2027 г.;
- Други подзаконовни нормативни актове, поставящи регулации относно компоненти и фактори на околната среда и човешкото здраве.

За Република Турция (<https://www.mevzuat.gov.tr/> и информация, предоставена от Националния орган по ПТГС и ТСИМ):

- Закон за околната среда № 2872, Закон за изменение на Закона за околната среда и някои закони
- Закон за оценка и управление на качеството на околния въздух
- Закон за енергийната ефективност
- Наредба за управление на отпадъците
- Закон за опазване на влошените исторически и културни недвижими имоти чрез обновяване и повторно използване
- Законът за опазване на културните и природни ценности с номер 2863;
- Закон за пространствено и градско планиране;
- Закон за горите
- Подзаконовни нормативни актове:
 - Подзаконов нормативен документ за стратегическа екологична оценка
 - Подзаконов нормативен документ за оценка на въздействието върху околната среда
 - Подзаконов нормативен документ за одит на околната среда
 - Подзаконов нормативен документ за предотвратяване на големи производствени аварии и намаляване на тяхното въздействие
 - Подзаконов нормативен документ за опазване на влажните зони
 - Подзаконов нормативен документ за контрол замърсяването на водите
 - Подзаконов нормативен документ за управление на качеството на повърхностните води

- Подзаконов нормативен документ относно точковото замърсяване на земята и контрола върху замърсяването на почвата
- Подзаконов нормативен документ за оценка и управление на шума в околната среда
- Подзаконов нормативен документ за управление на отпадъците
- Подзаконов нормативен документ за контрол на отпадъците от опаковки
- Подзаконов нормативен документ за оценка и управление на качеството на въздуха
- Подзаконов нормативен документ за контрол на емисиите на отработени газове
- Подзаконов нормативен документ за въздействието върху околната среда на бензина и дизеловото гориво
- Подзаконов нормативен документ за екологични разрешителни и лицензи
- Други подзаконови нормативни актове, поставящи регулации относно компоненти и фактори на околната среда и човешкото здраве.

Като **източници на информация** са използвани и:

- Проекти на ПТГС и ТСИМ;
- Друга документация, предоставена от УО и НО;
- Официални статистически данни, доклади и бюлетини за Република България и Република Турция (TURKSTAT);
- Национални доклади за състоянието и опазването на околната среда на Република България и Република Турция;
- Стратегии, планове и програми на Република България и Република Турция, имащи отношение към ПТГС и ТСИМ – описани в т.1.4 на ДЕО;
- Трансгранично морско пространствено планиране за Черно море, България и Румъния (MARSPLAN-BS II), <http://www.marsplan.ro/bg/despre-proiectul-marsplan-%E2%80%93bs-bg.html> ;
- “SAĞLIK TURİZMİ: TRAKYA DESTİNASYONU” PROJESİ KAPSAMINDA DURUM TESPİTİ VE TRAKYA BÖLGESİNİN BALKANLARDAKİ PAZAR DEĞERİNİN İNCELENMESİ SAHA ARAŞTIRMASI RAPORU;
- БАНСИК: Заетост и използване на територията през 2020 г., МЗХГ отдел “Агростатистика”, Резултати и анализи, № 381;
- ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА СЪСТОЯНИЕТО И РАЗВИТИЕТО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО (АГРАПЕН ДОКЛАД `2020), МЗХГ.
- ПРОЕКТ „Устойчиво управление на земите”, <http://uncdd-slm.org/>;
- ГОДИШЕН ДОКЛАД по Договор № РД-02-29-114/02.07.2019 г. “ПРЕВАНТИВНИ ДЕЙНОСТИ, СВЪРЗАНИ С РЕГИСТРИРАНЕ И МОНИТОРИНГ НА СВЛАЧИЩНИТЕ РАЙОНИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ, ЕРОЗИОННИТЕ ПРОЦЕСИ ПО ДУНАВСКОТО КРАЙБРЕЖИЕ И АБРАЗИОННИТЕ ПРОЦЕСИ ПО ЧЕРНОМОРСКОТО КРАЙБРЕЖИЕ В ОБЛАСТИТЕ: ДОБРИЧ, ШУМЕН, ВАРНА, БУРГАС, СЛИВЕН И ЯМБОЛ”, „ Гео защита“ ЕООД, Варна, 2020;

- РЕГИОНАЛЕН ДОКЛАД ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА ОКОЛНАТА СРЕДА през 2020 година. РИОСВ – Бургас, 2021;
- РЕГИОНАЛЕН ДОКЛАД ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА ОКОЛНАТА СРЕДА през 2020 година. РИОСВ – Стара Загора, 2019, 2020;
- РЕГИОНАЛЕН ДОКЛАД ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА ОКОЛНАТА СРЕДА през 2019 година, РИОСВ – Хасково, април 2020;
- Почвено-географско райониране на България, 1974. ИП „Пушкарров“;
- Артинова, Н. 2014. Характеристика и групиране по съдържание и състав на хумуса в почвите на България чрез математико-статистически методи. В Почвеното органично вещество и плодородието на почвите в България.
- Доклад на Европейската комисия (SWD (2012) 101) - (http://ec.europa.eu/environment/soil/pdf/soil_sealing_guidelines_en.pdf);
- TR21 Регион Тракия. Използване на земята/Съществуваща структура на земно покритие и земеделски земи; CORINE Land Cover - Copernicus Land Monitoring Services <https://land.copernicus.eu/pan-european/corine-land-cover>;
- TÜRKİYE CUMHURİYETİ KIRKLARELİ VALİLİĞİ ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ. KIRKLARELİ İLİ 2019 YILI ÇEVRE DURUM RAPORU. T.C. KIRKLARELİ VALİLİĞİ ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ ÇED, İZİN VE DENETİM ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ KIRKLARELİ – 2020;
- COMBATING DESERTIFICATION AND EROSION ACTIVITIES IN TURKEY;
- TURKEY’S NATIONAL ACTION PROGRAM ON COMBATING DESERTIFICATION, 2006;
- TURKEY Land Degradation Neutrality National Report 2016-2023, 2016;
- ACTION PLAN FOR EROSION CONTROL 2013-2017;
- Trakya Bölgesinde İklim Değişikliği İle Mücadele ve Adaptasyon İçin Kapasite Artırımı Capacity Building for Climate Change Mitigation and Adaptation in Trakya Region. E-Bülten 3, Aralık 2017;
- Turkey’s National Geospatial Soil Organic Carbon Information System;
- Bahadır ALTÜRK, Fatih KONUKCU, Selçuk ALBUT. TR21 Trakya Bölgesi Arazi Kullanım/Arazi Örtüsünün ve Tarım Arazilerinin Mevcut Yapısı, Bölüm 4.;
- Anonim (2009). 1/100000 Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı, Plan Analitik Raporu;

- Ayhan CAMUROGLU, Selcuk ALBUT. Modeling of Soil Erosion from Rains and Wind Using Remote Sensing and Geographic Information Systems., “International Journal of Innovation Engineering and Science Research” ISSN: 2581-4591, Volume 4 Issue 5 September-October 2020;
- E.Görcelioğlu. Effects of Forests on Erosion and Sedimentation. Journal of IU Faculty of Forestry, Series B, Volume: 47, Number: 1-2-3-4, p.1-12,1997;
- Anonim (2009). 1/100000 Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı, Plan Analitik Raporu;
- Landscapes and Landforms of Turkey, Catherine Kuzucuoğlu, Attila Çiner, Nizamettin Kazancı & Editors
- и други.

Като трудности при събиране на необходимата информация може да се посочат:

- По време на изготвянето на документацията по ЕО в процес по изработване и одобряване са множество стратегически документи, които ще бъдат валидни за периода 2021-2027 г., а все още не са финализирани – съответно това прави невъзможно адекватното им отразяване/съобразяване;
- Част от необходимата информация не е публично достъпна (напр. са предприятия с нисък или висок рисков потенциал на територията на Република Турция), или има разлики между начина по който всяка от двете държави я изготвя (напр. за едната държава има данни за един показател, но за другата не се изготвят данни за конкретния показател или година).

9. Мерки във връзка с наблюдението по време на прилагането на ПТГС и ТСИМ

В изпълнение на чл.10 от Директивата за СЕО, съобразно резултатите и изводите от прогнозите за въздействие на ПТГС и ТСИМ върху околната среда и човешкото здраве се идентифицират мерки и индикатори, въз основа на които да се извършва наблюдението и контролът на прогнозираните възможни значителни, както и възможни непредвидени отрицателни въздействия.

При идентифициране на мерките и индикаторите са съобразени идентифицираните индикатори за напредък и резултат в проекта на ПТГС, с оглед избягване на дублиране.

Таблица № 10-1 Мерки по наблюдение и контрол на въздействието върху околната среда и човешкото здраве при прилагане на ПТГС и ТСИМ

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

№	Мярка за наблюдение и контрол	Индикатори	Период/Отговорен орган за изпълнението
1.	Мерките и дейностите с инвестиционен характер да се съобразяват относимите цели, насоки и мерки за адаптация към изменението на климата за гарантиране на устойчивостта им	Предвидени мерки за устойчивост в проектните предложения	При одобряване на проектните предложения/ Управляващ орган, Национален орган
		Изпълнени мерки за устойчивост, предвидени в проектните предложения	При изпълнение на проектите Управляващ орган, Национален орган
		Бр. случаи на нарушаване на обектите, съоръженията или инфраструктурата от екстремни явления - резултат от изменението на климата	След въвеждане в експлоатация/ Управляващ орган, бефициенти
		Бр. населени места/производствени обекти/реки, езера, язовири, повлияни от проекти за намаляване на замърсяването и негативните ефекти от изменението на климата и предвидимите природни бедствия с трансграничен характер	След въвеждане в експлоатация/ Управляващ орган, бефициенти
2.	Повишаване степента на климатична неутралност на местната икономика	Бр. обекти, за които е постигната климатична неутралност	След въвеждане в експлоатация/ Управляващ орган, бефициенти
3.	Насърчаване на прехода към кръгова и основаваща се на ефективно използване на ресурсите икономика	Бр. обекти с въведена мярка за ефективно използване на ресурсите или повторно използване на отпадъци или отпадъчни води куб. м повторно използвани отпадъци куб. м повторно използвани отпадъчни води;	След въвеждане в експлоатация/ Управляващ орган, бефициенти

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприемчивостна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

4.	Недопускане на влошаването на качеството на атмосферния въздух в резултат на проектни предложения, свързани с развитието на туризма, индустриални зони и индустриални обекти	Показатели за качество на атмосферния въздух	Периодично, след стартиране на дейностите/въвеждане в експлоатация / Бенефициенти
5.	Недопускане на влошаване състоянието на водните тела при изпълнение на проектни предложения в близост до такива обекти, или свързани с ползване/засягане на водни тела	Данни от мониторинг на повърхностни и/или подземни води, в случай че такъв е предписан от компетентните органи за конкретното проектно предложение	По време на строителството и експлоатацията в съответствие с периодичността, определена в Плана за собствен мониторинг/ Бенефициенти
6.	Допустимост на проектните предложения с инвестиционен характер спрямо действащите ПУРБ и ПУРН .	Наличие на становище от компетентните органи	Преди започване на реализацията на проекта/ Бенефициенти
7.	Недопускане на замърсяване на водни тела при аварийни ситуации	Предвидени превантивни мерки	По време на изготвяне на проектното предложение/ Бенефициенти
		Брой аварийни ситуации – предприети действия	Периодично/ Бенефициенти
8.	Спазване на приетите режими на управление на защитените зони, в това число ограничаване на вероятността от отрицателно въздействие върху защитените зони и приоритетите на опазване в тях	Одобрени инвестиционни проекти на територията на защитени зони, заета площ (дка); Начин на съобразяване на режимите на управление.	Периодично/Бенефициенти
9.	Недопускане на нарушаване/увреждане/унищожаване на ценни растителни видове, както и животински видове и техни местообитания	Проведени процедури по ОВОС/ЕО/ОС (когато са приложими) Изпълнение на мерките от крайните актове по ОВОС/ЕО/ОС (когато са предвидени за биологично разнообразие)	Периодично/Бенефициенти

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

10.	Недопускане на увреждане/нарушаване/разрушаване на културни ценности – археологически обекти при строителство на обекти и инфраструктура	Наличие на съгласувателно становище от компетентен орган	Преди започване на строителните дейности/ Бенефициент
		Бр. случаи на увреждане/нарушаване/разрушаване на културни ценности археологически обекти при строителство на обекти и инфраструктура	По време на строителството /Бенефициент
11.	Недопускане на превишения на норми за шум в резултат на осъществяване на инвестиционни проекти в/в близост до зони/обекти с нормиран шумов режим	Регистрирани завишения на шумовите нива/ Бр. регистрирани завишения в dB	Периодични измервания (при предписани такива от компетентните органи)/ Бенефициенти

Резултатите от наблюдението и контрола на въздействието върху околната среда ще се представят в тригодишни доклади по наблюдение и контрол на въздействието на програмата и стратегията върху околната среда, които на основание чл. 30, ал. 1 от Наредбата за ЕО да се представят в МОСВ на Република България.

10. Заключение на екологичната оценка

Въз основа на направените анализи, прогнози и оценки, въздействието от реализирането на ПТГС и ТСИМ, при изпълнение на препоръчаните мерки в т.7 на Доклада за ЕО е:

Като цяло, **по отношение на атмосферния въздух и климатичните изменения** се очаква положително въздействие в резултат на конкретни допустими дейности и мерки по ПТГС и ТСИМ. Предвижданията на ПТГС и ТСИМ нямат потенциал за значително отрицателно въздействие, а само за временно локално, обратимо въздействие. Не се предвиждат дейности и мерки, които биха довели до значимо увеличаване на емисиите на парникови газове.

Част от предвидените дейности (за енергийна ефективност, технологично обновяване на производства, преход към кръгова икономика) са с пряк положителен принос за ограничаване на **изменението на климата и адаптация към променящия се климат**. Не са предвидени дейности и мерки, които биха довели до риск за населението, природата или активите на база прогнозите за изменящия се климат и последствията от това.

По отношение на **водите, в т.ч. зоните за защита на водите и риска от наводнения** се очаква цялостно положително въздействие на регионално, национално и трансгранично ниво, тъй като мнозинството от индикативните дейности и предвидените мерки пряко или непряко допринасят за подобряване на състоянието на водите, зоните за защита на водите

и риска от наводнения, както и като цяло – на околната среда. Дейностите и мерките, включени в ПТГС и ТСИМ нямат потенциал за нарушаване на доброто състояние и добрия екологичен потенциал на водните обекти.

Не се очаква въздействие върху **земните недра**.

Очаква се цялостно положително въздействие на регионално, национално и трансгранично ниво, тъй като мнозинството от индикативните дейности и предвидените мерки пряко или косвено допринасят за подобряване на състоянието на **почвите** и като цяло – на околната среда.

За повечето предвиждания се очаква неутрално до положително въздействие върху **биоразнообразието и защитените зони и територии**. Отрицателно въздействие се очаква основно при мерките, свързани с развитие на туризма и индустриални зони и обекти, като всяко такова проектно предложение следва да бъде предмет на оценка на въздействието върху околната среда и върху целите и предмета на защитените зони, в съответствие с приложимото законодателство на двете партниращи държави. В тази връзка не се очаква и дейностите и мерките да доведат до влошаване на доброто състояние и устойчивостта на екосистемите, нито до влошаване на природозащитния статус на местообитанията.

Аналогично е въздействието върху **ландшафта**.

Въздействието върху **културното наследство** е положително за мерките, свързани с развитие на културен туризъм, и неутрално за останалите предвиждания.

По отношение на фактора **шум** очакваното въздействие се определя като непряко положително, дългосрочно и постоянно за разглеждания регион. Предвижданията на ПТГС и ТСИМ нямат потенциал за значително отрицателно въздействие, в т.ч. създаване на риск за човешкото здраве. По отношение на **другите вредни физични фактори**, не се очаква въздействие.

По отношение на **отпадъците** се очаква пряко значително положително въздействие, свързано с подобряване на тяхното управление в резултат на конкретни допустими дейности и мерки по ПТГС и ТСИМ. Дейностите и мерките не са свързани с генериране на значителни количества отпадъци, в т.ч. опасни.

По отношение на **опасните химични вещества и риска от големи аварии**, предвижданията на ПТГС и ТСИМ не включват нови предприятия (предвид нивото на подробност на дейностите и мерките), нито имат потенциал да увеличат риска от големи аварии в съществуващи предприятия с нисък и висок рисков потенциал.

Въздействието върху **населението, човешкото здраве и здравно-хигиенните аспекти** на средата е комплексно положително, свързано с благоприятно въздействие на социално-икономическите фактори в региона и рисковите фактори на околната среда, свързани с въздействие върху здравето.

ПТГС и ТСИМ са в съответствие с принципа за ненанасяне на значителни вреди.

Предвид горното, реализирането на ПТГС и ТСИМ е предпочитано от гледна точка на въздействие върху околната среда и човешкото здраве пред „нулевата“ алтернатива.

11. Справка за резултатите от проведените консултации в процеса на изготвяне на ПТГС и ТСИМ и извършване на екологичната оценка

В периода март – август и октомври 2021-януари 2022 г. членовете на работните групи по ПТГС и ТСИМ, в рамките на няколко технически срещи са дискутирали и обменили информация относно стартирането и провеждането на екологичната оценка (изготвяне на ДЕО) като съпътстваща процедура при изготвянето на проектите на ПТГС и ТСИМ.

Консултациите в рамките на процедурата по ЕО са проведени по предварително изготвена *Схема за провеждане на консултации с обществеността, заинтересованите органи и трети лица, които могат да бъдат засегнати от ПТГС и ТСИМ* (изискваща се съгласно *Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми*, Република България и консултирана с компетентния орган – Министерство на околната среда и водите на Република България).

Съгласно Схемата като засегнати и заинтересовани страни, с които задължително се провеждат консултации са определени потенциалните бенефициенти по ПТГС и ТСИМ, населението в териториалния обхват на програмата и стратегията, неправителствени организации (в т.ч. екологични), свързаните с разработване, приемане и прилагане на програмата ведомства и органи на изпълнителната власт. С оглед обхващане на всички възможни заинтересовани страни в Схемата са включени:

- членовете на сформираните две работни групи - Съвместна работна група за стратегическо планиране и програмиране на Програма за трансгранично сътрудничество между Република България и Република Турция 2021-2027 г. и Работна група за разработване на Териториална стратегия за интегрирани мерки, които да се финансират по ПТГС 2021-2027 между Република България и Република Турция;
- Компетентните органи по процедурата по екологична оценка (Министерство на околната среда и водите на Република България и Министерство на околната среда, урбанизацията и изменението на климата, ГД „ОВОС, разрешителни и инспекции“ на Република Турция) и органите на здравеопазването;
- Регионалните инспекции по околна среда и води Бургас, Хасково и Стара Загора и Басейнова дирекция „Източнобеломорски район“ Басейнова дирекция „Западнобеломорски район“ и Басейнова дирекция

„Чернобеломорски район“ на територията на Република България, в териториалния обхват на които попада българската територия от обхвата на ПТГС и ТСИМ.

Консултации са проведени на два основни етапа:

- I. Консултации по Заданието за обхват и съдържание на ДЕО (консултации по смисъла на чл.5, параграф 4 от Директива 2001/42/ЕО със заинтересованите органи по чл.6, параграф 3 от Директивата, като обхватът на консултациите е разширен и с всички определени в Схемата за консултации заинтересовани страни);
- II. Консултации по ДЕО (по смисъла на чл. 6, параграф 1 от Директива 2001/42/ЕО).

Начинът на провеждане на консултациите на посочените два етапа е описан подробно по-долу в двете подточки на т.12, както следва:

11.1. Резултати от консултациите по Заданието за определяне на обхвата и съдържанието на ДЕО

Консултациите по Заданието за определяне на обхвата и съдържанието на ДЕО са проведени както следва:

- **в Република България** – Заданието е публикувано на 15.07.2021 на интернет страницата на Министерство на регионалното развитие и благоустройството и на страницата на програмата на български и английски език както следва:
 - <https://www.mrrb.bg/bg/normativni-aktove/proekti-na-normativni-aktove/>;
 - <http://www.ipacbc-bgtr.eu/bg/2020>

и е предоставено на всички заинтересовани страни и ведомства, определени в Схемата за провеждане на консултации с официални писма, в които е определен срок за получаване на становища до 28.07.2021 г. (четирнадесет календарни дни от публикуването).

- **в Република Турция** – заданието е публикувано на 28.07.2021 г. интернет страници:
 - https://www.ab.gov.tr/interreg-ipa-bulgaristan-turkiye-sinir-otesi-isbirligi-programi-2021-2027-program-donemi-kapsamindaki-cevresel-degerlend_52672.html
 - <https://cbc.ab.gov.tr/sayfa/50595/invitation-for-participation-in-consultations-on-draft-environmental-assessment-scoping-report-of-interreg-bg-tr-ipa-cbc-programme?lang=en>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

и е предоставено на всички заинтересовани страни, определени в Схемата за провеждане на консултации, като е определен краен срок за получаване на становища до 11.08.2021 (14 календарни дни от публикуването).

Получените в резултат на консултациите по Заданието и в двете държави становища са съобразени при изготвянето на ДЕО, като начинът на съобразяване и мотивите за това са представени в **Таблица 12.1-1**, а копия на становищата са представени в **Приложение № 2.1** към ДЕО:

Получено становище от: (община, ведомство, организация, др.)	Съдържание на становището	Начин на отразяване с мотивите за това
ЗАИНТЕРЕСОВАНИ И ЗАСЕГНАТИ СТРАНИ ОТ РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ		
Министерски съвет, дирекция „Централно координационно звено” - получено по електронна поща на 16.08.2021г.	Във връзка с текущите консултации по заданието за обхват и съдържание на доклада за екологична оценка на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество между Република България и Република Турция за периода 2021-2027 г. (ПТГС) и Териториалната стратегия за интегрирани мерки (ТСИМ), бихме желали да ви информираме, че от страна на дирекция „Централно координационно звено“ към администрацията на Министерския съвет нямаме коментари по така предложеното задание.	Становището не съдържа бележки и предложения.
Група - академични институции - Съвета на ректорите в Република България – получено по електронна поща на 13.08.2021г.	След запознаване с доклада за екологична оценка изразявам положително становище по него. Препоръка: позволявам си да обърна внимание, че никъде не се коментират пожарите, които имат отношение както към Опазване на биоразнообразието, така и като замърсители на въздуха. Добре би било да се коментира и този аспект на въздействие в екологичната оценка и да се предвидят мерки.	Пожарите са коментирани в ДЕО като реален и значим риск, в резултат на изменението на климата. Мерки за защита, превенция и реагиране при пожари следва да се предвидят в рамките на съответните проектни предложения, за които съществува такъв риск. По отношение на предвиждането на такива мерки под формата на допустими дейности за финансиране - Специфичната цел 2 на Териториалната стратегия за интегрирани мерки (ТСИМ) е насочена към замърсяването и негативните последици от изменението на климата и предвидимите природни бедствия от трансграничен характер. Освен това, като хоризонтална политика в ТСИМ се предвижда всяка подкрепяна интервенция да включва компонент, който допринася за опазването

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

		на околната среда и биоразнообразието или предоставя зелени решения. Следователно препоръката вече е отразена в ТСИМ
<p>КТ „Подкрепа“ - получено по електронна поща на 16.08.2021г.</p>	<p>Внимателно и детайлно се запознах с публикуваното Задание за обхват и съдържание на доклада за екологична оценка на проектите на ПТГС и ТСИМ. Смятам, че прилагайки структурата на предложеното Задание по отделни раздели и цели ще допринесе за постигането на целите на процедурата по ЕО за интегриране на екологичните съображения в проектите на програма и стратегия и опазването на околната среда и човешкото здраве при прилагането им.</p> <p>Анализът на социално-икономическото развитие на България определя националните приоритети за периода 2021-2027 г. и списък с целите на политиките, които да бъдат подкрепени през новия програмен период, в т.ч. програмите по цел Европейско териториално сътрудничество (Interreg) 2021 – 2027 г. В тази връзка смятам, че публикуваното Задание за обхват и съдържание на ДЕО изчерпателно разглежда въздействието на ПТГС и ТСИМ върху околната среда и човешкото здраве.</p> <p>Заданието за ДЕО изисква да бъде направен анализ на съответствието по отношение въздействие върху климат и тенденциите в климатични изменения, замърсяването на въздуха в териториите в обхвата на ПТГС и ТСИМ, състоянието на повърхностните и подземните води в обхвата на територията на трансграничния регион, предмет на ПТГС и ТСИМ, състоянието на зоните за защита на водите, наличието на райони със значителен потенциален риск от наводнения, наличието на опасни химични вещества и риск от големи производствени аварии.</p> <p>Съществени елементи в териториите, обхванати от ПТГС и ТСИМ са характерната растителност и животински свят. В тази връзка е необходимо да се акцентира върху необходимостта от провеждане на задълбочен анализ на въздействието при подготовка и реализиране на проекти по ПТГС, защото в законодателството Р. Турция все още не са транспонирани Директива 92/43/ЕИО на Съвета и Директива 2009/147/ЕО на Европейския парламент и на Съвета.</p> <p>В заключение смятам, че Заданието за ДЕО обхваща изчерпателно въздействието и последиците върху околната среда и човешкото здраве от осъществяване на ПТГС и ТСИМ.</p>	<p>Становището не съдържа бележки и предложения.</p> <p>По отношение на препоръката за задълбочен анализ на въздействието при подготовка и реализиране на проекти по ПТГС и ТСИМ върху растителността и животинския свят, такава мярка е препоръчана в т.7 на ДЕО – за провеждане на нормативно определените превантивни процедури по ОВОС/ЕО/ОС.</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

<p>Министерство на вътрешните работи – получено по електронна поща на 16.08.2021г.</p>	<p>Във връзка с изпратеното за становище Задание за обхват и съдържание на доклад за екологична оценка на проектите на Програмата за трансгранично сътрудничество 2021 – 2027 г. между Република България и Република Турция и териториалната стратегия за интегрирани мерки, бих искал да ви уведомя, че дирекция „Международни проекти“ при Министерство на вътрешните работи няма предложения и бележки по така изготвеното задание.</p>	<p>Становището не съдържа бележки и предложения.</p>
<p>Национално сдружение на общините на Република България - получено по електронна поща на 13.08.2021г.</p>	<p>1. Конкретни предложения и препоръки: 1.1. В съответствие с чл. 86, ал.3 от Закона за опазване на околната среда предлагаме в съдържанието на доклада за екологична оценка да бъдат включени и следните анализи/оценки: - Анализ на индикаторите за изпълнение, включени в Програмата и Териториалната стратегия - тяхната полезност за идентифициране на ефектите от околната среда (положителни и отрицателни) от изпълнението на Програмата; - Анализ и препоръки на системата за контрол и мониторинг на индикаторите, свързани с опазването на околната среда и прилагането на мерките за намаляване на въздействието върху околната среда и изменението на климата; - Оценка на капацитета за справяне с предизвикателствата в областта на околната среда, т.е. способността на регулаторните институции да се справят с екологичните проблеми, особено установените въздействия. 1.2. В раздел 1.4. Връзка на ПТГС и ТСИМ с други съотносими планове, програми и стратегии, т. Б Планове, програми и стратегии на европейско (в т.ч. двустранни) и международно ниво, имащи отношение към ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г. препоръчваме да бъдат добавени следните документи: 1. Национална стратегия за малките и средните предприятия 2021-2027 г. - определя рамката на политиките за МСП в България за периода 2021 – 2027г.; 2. Планове за интегрирано развитие на Община Хасково, Община Бургас и Община Ямбол за периода 2021 – 2027 г. ;</p>	<p>По т.1.1. - По препоръката в ДЕО да бъде направен анализ на индикаторите за изпълнение на ПТГС и ТСИМ – същите са анализирани във връзка с необходимостта от предлагане на мерки по наблюдение и контрол на въздействията върху околната среда при прилагане на документите, в т.10 на ДЕО. - В ДЕО са препоръчани мерки за ограничаване на очакваните неблагоприятни въздействия – към т.7, както и мерки по наблюдение и контрол на въздействието по време на прилагане на ПТГС и ТСИМ – в т.10. Посочената оценка няма отношение към въздействието върху околната среда и не попада в обхвата на ЕО. По т.1.2. Препоръката е изпълнена и посочените документи са разгледани към т.1.4 на ДЕО.</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>3. Програма „Цифрова Европа“ за периода 2021 – 2027 г. - съгл. Регламент (ЕС) 2021/694 на ЕП и на Съвета от 29.04.2021 г.</p> <p>4. Стратегия на ЕС за развитие на Дунавския регион за периода 2021 – 2027 г.</p> <p>5. Иновационна стратегия за интелигентна специализация за периода 2021-2027.</p> <p>По отношение на обхвата на оценката препоръчваме в заданието за обхвата и съдържанието на ДЕО да бъде включено изискването за използване на надеждни данни и достоверни източници на информация, като същите са съпоставими от гл. т. на период на извършване на анализа/оценката и достоверност/официалност на данните.</p> <p>По отношение на вероятните значителни въздействия върху околната среда, включително биологично разнообразие, население, човешко здраве, фауна, флора, почви, води, въздух, климатични фактори, материални активи, културно-историческо наследство, включително архитектурно и археологическо наследство, ландшафт и връзките между тях, предлагаме тези въздействия да включват вторични, кумулативни, едновременни, краткосрочни, средносрочни и дългосрочни, постоянни и временни, положителни и отрицателни последици;</p> <p>При описанието на мотивите за избор на разгледаните алтернативи и на методите за извършване на екологична оценка предлагаме да бъдат добавени и трудностите при събиране на необходимата за това информация, като технически недостатъци и/или липса на ноу-хау.</p>	<p>Изискването за ползване на достоверни източници на информация е регламентирано в няколко разпоредби на Наредбата за ЕО (чл.16, ал.4, т.3 и ал.5; чл.25, ал.1, т.3), и е спазено при изготвяне на Доклада за ЕО.</p> <p>Предложението също е нормативно обосновано – в чл.86, ал.3, т.6 на ЗООС – изпълнено е в ДЕО.</p> <p>Препоръката е изпълнена.</p>
<p>Агенция „Пътна инфраструктура“ (АПИ) - получено по електронна поща на 17.08.2021г.</p>	<p>Нямаме забележки или коментари към заданието</p>	<p>Становището не съдържа бележки и предложения.</p>
<p>Министерство на околната среда и водите Изх.№04-00-78(А4)/28.06.2021г.</p>	<p>В отговор на Ваше писмо с вх. № ЕО-16/15.07.2021 г. на Министерство на околната среда и водите (МОСВ) с приложени задание за обхват и съдържание на доклад за екологична оценка (ЕО) и схема за провеждане на консултации, след преглед на документацията изразяваме следното становище:</p> <p>I. По отношение на заданието за обхват и съдържание на екологичната оценка: Заданието е изготвено при съобразяване на изискванията към</p>	

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>съдържанието и обхвата на доклада за ЕО, съгласно разпоредбата на чл. 86, ал. 3 на Закона за опазване на околната среда (ЗООС). По представената в заданието информация имаме следните бележки и препоръки:</p> <p>1. В раздел III, Т.1.4 Връзка на ПТГС 2021-2027 г. и ТСИМ с други съотносими планове, програми и стратегии, буква „А”, да бъдат разгледани и следните стратегически документи:</p> <ul style="list-style-type: none">• Предложение за Решение на Европейския парламент и на Съвета относно Обща програма на Европейския съюз за действие за околната среда до 2030 г. (Осмата програма за действие на ЕС за околната среда до 2030 г.) (COM(2020) 652);• Съобщение на Европейската комисия: „Чиста планета за всички. Европейска стратегическа дългосрочна визия за просперираща, модерна, „конкурентоспособна и неутрална по отношение на климата икономика“ (COM (2018) 773);• Съобщение на Европейската комисия: „Изграждане на устойчива на климатичните изменения Европа — новата стратегия на ЕС за адаптиране към изменението на климата“ (COM(2021) 82);• Съобщение на Европейската комисия: „Актуализиране на новата промишлена стратегия за 2020 г.: Изграждане на по-силен единен пазар за възстановяването на Европа“ (COM(2021) 350);• Съобщение на Европейската комисия: „Път към здравословна планета за всички. План за действие на ЕС: „Към нулево замърсяване на въздуха, водата и почвата“ (COM(2021) 400), вместо цитираната в заданието: „Пътна карта за план за действие, целящ нулево замърсяване на водите, въздуха и почвата“. <p>2. По отношение на раздел „Биологично разнообразие“:</p> <ul style="list-style-type: none">• На стр.9, в Специфична цел 9.1, да се прецизира текста, като думите „природното наследство“ се заменят с „опазването и устойчивото управление на биологичното разнообразие и генетичните ресурси“;• На стр.19, мярка 1.5 в първия ред думата „практика“ да се заличи;• На стр.21, т.1.4А., да се добави нов булет „Протокол от Нагоя за достъп до генетични ресурси и справедливо и равноправно разпределение на ползите, произтичащи от тяхното използване, към Конвенцията за биологичното разнообразие“;• На стр.21, т.1.Б, да се добави нов булет „Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие“;	<p>По т.1 Документите са разгледани към т.1.4 а повечето от тях и към т.5 на ДЕО, предвид че същите поставят цели по опазване на околната среда.</p> <p>По т.2 – Бележките са съобразени в ДЕО.</p> <p>Протоколът от Нагоя е отразен към т.9 като съобразено законодателство.</p>
--	---	---

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>от изменението на климата“ на стр.21, да се добави към булет „Съвместни действия за намаляване на трансграничните замърсители, изрази „включително по отношение на замърсяването на морската околна среда с отпадъци“;</p> <p>• Към Б, Планове, програми и стратегии на територията на Република България, относими към ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г., стр.21, да се добави и „Морска стратегия на Република България 2016 - 2021 г. и проект на Морска стратегия 2022-2027 г.“, както и проекти на ПУРБ за Източно-беломорски и Черноморски район на басейново управление за периода 2022 - 2027 г.;"</p> <p>В т. 2.1.3, „Състояние на водите, зони за защита на водите, риск от наводнения“, в т. „Морски води, стр.30, да се добави информация за състоянието на изброените крайбрежни водни тела.</p> <p>5. По отношение на „Опасни химични вещества и риск от големи аварии“:</p> <ul style="list-style-type: none">• В т.2.1.13 „Опасни химични вещества и риск от големи аварии“ от заданието е посочено, че в доклада за ЕО ще се включи информация за предприятия/съоръжения с висок и нисък рисков потенциал на територията на областите Бургас, Хасково и Ямбол, обект на Програмата. <p>Актуална информация за тези предприятия може да бъде намерена в Публичния регистър по чл.11, ал.1, т.6 от ЗООС, публикуван на интернет страницата на МОСВ на следния адрес: https://www.moew.government.bg/bg/prevantivna-dejnost/himichni-</p>	<p>специфичната цел е достатъчно широк, за да позволи интегрирани действия, насочени към различни форми на замърсяване, причинени от различни фактори на околната среда. В допълнение, Териториалната стратегия за интегрирани мерки (ТСИМ) очертава зона за интервенция сушата-море, която предполага интегрирани решения на общите трансгранични предизвикателства суша-море. Освен това, като хоризонтална политика в ТСИМ се предвижда всяка подкрепяна интервенция да включва компонент, който допринася за опазването на околната среда и биоразнообразието или предоставя зелени решения. Следователно препоръката вече е отразена в ТСИМ.</p> <p>Документите са включени в т.1.4.Б на ДЕО.</p> <p>Представена е информация за състоянието на крайбрежните водни тела в т.2.1.3.А на ДЕО.</p> <p>По т.5 В ДЕО е включена такава информация – към т. 2.1.13</p>
--	---	---

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>vestestva/sevezo/registur/. Регистърът има филтри за търсене, например по област, община, населено място, по наименование на предприятие и др.</p> <ul style="list-style-type: none">• В т.7 „Мерки за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсиране на неблагоприятните последици от осъществяването на ПТГС 2021-2027 г. и ТСИМ върху околната среда и човешкото здраве“ на доклада за ЕО да се предвидят мерки при реализирането на дейности по време на проектирането, строителството и експлоатацията на обектите и инфраструктурата на територията на областите Бургас, Хасково и Ямбол, които да отразяват разпоредбите на чл.104 от ЗООС, например:<ul style="list-style-type: none">- В случай, че се предвижда изграждане на ново или изменения в съществуващо предприятие и/или съоръжение с нисък или висок рисков потенциал, както и при планирането на нови строежи, вкл. изграждането на транспортни пътища, жилищни райони, обекти с обществено предназначение в близост до съществуващи предприятия и/или съоръжения с нисък или висок рисков потенциал, където разполагането или нови строежи може да бъде източник или да повиши опасностите или последици от възникване на голяма авария в тези предприятия/съоръжения, е необходимо:<ul style="list-style-type: none">о Осигуряването на безопасни разстояния на предприятието и/или съоръжението до жилищни райони, обекти и площи с обществено предназначение, зони за отдих и където е възможно, големи транспортни пътища;о Поддържане на безопасни разстояния на предприятия и/или съоръжения с нисък или висок рисков потенциал или други подходящи мерки до райони с особена природозащитна чувствителност или интерес и обекти на културно-историческото наследство в околностите на предприятия, когато е целесъобразно, с цел тяхното опазване;о Предприемане на допълнителни технически мерки за ограничаване на рисковете за човешкото здраве и околната среда, в случай на съществуващи предприятия и/или съоръжения с нисък и висок рисков потенциал. <p>Информираме Ви, че във връзка с получаване на становище относно допустимостта на Програмата за ТГС 2021-2027 г. и ТСИМ към нея спрямо Плана за управление на речните басейни (ПУРБ) 2016 — 2021г. и Плана за управление на риска от наводнения (ПУРН) в Черноморски</p>	<p>Включени са такива мерки в т.7 на ДЕО.</p>
--	--	---

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>район на басейново управление, представената от Вас документация бе изпратена за становище до Басейнова дирекция Черноморски район. Съгласно становище с изх. N 04-00-78 (A4)/28.06.2021 г. на БДЧР (прилагаме копие за съобразяване), Програмата и Стратегията са допустими от гледна точка на ПУРБ и ПУРН в Черноморски район на басейново управление.</p> <p>II. По схемата за провеждане на консултации:</p> <p>Схемата за консултации с обществеността, заинтересуваните органи и трети лица е изготвена в съответствие с разпоредбата на чл. 19, ал. 3 от Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми (Наредбата за ЕО).</p> <p>III. Указания за последващите действия, които следва да се предприемат за процедурата по ЕО:</p> <p>Следващите действия, които е необходимо да извършите по процедурата по ЕО за ПТГС 2021-2017 г. и ТСИМ към нея включват провеждане на консултации по доклада за ЕО, в т.ч. и приложенията към него и по проекта на програмата и стратегията по смисъла на чл. 20 от Наредбата за ЕО. За целта следва да извършите:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Изготвяне и публикуване на съобщение за провеждане на консултации, съдържащо информацията по чл. 20, ал. 1, т. 1 от Наредбата за ЕО;2. Осигуряване на достъп до доклада за ЕО и плана, приемане на изразените в срок становища по реда на чл. 20, ал.1, т. 2 от Наредбата за ЕО;3. Консултации с обществеността, заинтересуваните органи и трети лица по начини, съгласно чл. 20, ал. 2 от Наредбата за ЕО;4. Предоставяне на доклада за ЕО с всички приложения към него, на хартиен и електронен носител в МОСВ, заедно с проекта на ПТГС 2021-2027 г. и ТСИМ към нея на за провеждане на консултации на основание чл. 20, ал. 3 от Наредбата за ЕО. Към документацията следва да бъде приложено и съобщението за провеждане на консултации, предвид изискванията на чл. 20, ал. 4 от Наредбата за ЕО;5. Изпращане на съобщението за провеждане на консултации до всички посочени в схемата за консултации ведомства и организации, както и да го оповестите на интернет страницата си и/или по друг общодостъпен начин, съгласно разпоредбата на чл. 20, ал. 4 от Наредбата за ЕО. <p>Информираме Ви, че на основание чл. 7а, ал. 5 от Наредбата за ЕО, процедурата по ЕО се прекратява, ако повече от 12 месеца от получаване на настоящото писмо не са изпълнени дадените указания.</p>	<p>Указанията се спазват.</p>
--	--	-------------------------------

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>Приложение: 1. Писмо на БДЧР с изх. № 04-00-78 (А4)/28.06 2021 г.</p>	<p>Предоставеното становище на БДЧР е съобразено при изготвяне на част „води“ на ДЕО.</p>
<p>Министерство на образованието и науката - <i>получено по електронна поща на 13.08.2021г.</i></p>	<p>Във връзка с процедурата за консултации по Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми, Ви информирам, че Министерство на образованието и науката няма бележки по същество. В допълнение бих предложила само редакционна промяна, касаеща използването на съкращението „др.“ по т. 1.4 „Връзка на ПТГС и ТСИМ с други съотносими планове, програми и стратегии“, буква „А“ (стр.17) и „Б“ (стр.19)- да се изпише „и други“.</p>	<p>Бележката е взета предвид.</p>
<p>ИА ОПНОИР - <i>получено по електронна поща на 13.08.2021г.</i></p>	<p>Във връзка с искането за предоставяне на становища по Заданието за обхват и съдържание на доклада за екологична оценка на проектите на (ПТГС) и (ТСИМ), бихме искали да Ви информираме, че нямаме коментари по обхвата на заданието. Приложено изпращаме няколко технически такива по текстовете: - На стр. 5, в текста в капето „The terms of reference for the scope and content of the TEC are provided by the Ministry of Regional Development and Public Works, in its capacity of the Managing Authority (MA) of the program, the National Authority (NA) of the CBCP and TSIM – Ministry of Foreign Affairs - Directorate for EU Affairs - Republic of Turkey, for consultations in the partner country on the program and strategy.“, не става ясно за какво се отнася съкращението “ТЕС”; - На стр. 7, при превода на Р Е Ш Е Н И Е № 1 9 6 от 11 април 2019 година, Министерството на регионалното развитие и благоустройството е преведено като „lead agency for the development of programs under the European Territorial Cooperation Interreg) 2021 - 2027“, а в текста на Решението МРРБ е определено за водещо ведомство. Преводът на английски език следва да се прецизира; - На стр. 14, в текста „The core of the polycentric network in the developed territory consists of five large urban centers (Burgas, Yambol, Haskovo, Edirne, Lozengrad) and the urban axes connecting them. Around this core is developed a network of smaller centers with municipal and supra-municipal functions.“, Лозенград следва да се замени с Къркларели; - На стр. 20, т 1.4 , втори булет „at national, regional and local level (falling within the territorial scope of the program and strategy in the Republic of Bulgaria and</p>	<p>Бележките са съобразени при изготвяне на ДЕО.</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>the Republic of Turkey).“, не става ясно коя е тази стратегия – текстът следва да се прецизира;</p> <ul style="list-style-type: none"> - На стр. 26, за изречението „On the territory of Yambol district there are no municipalities for which the implementation of air quality programs is required - the air quality is in the established norms.“, би било добре да се добави източник на информация, на базата на който е направен извода, че в област Ямбол качеството на въздуха е в рамките на установените норми (линк към доклад, статистика и др.); - На стр. 31, в представената информация с данни за провинциите Одрин и Къркларели, липсва информация за източника (линк); - На стр. 37, в текста в първото каре, текстът „The measures will be motivated,“ е неясен; - На стр. 40, изречението „The technical shortcomings and lack of know-how in obtaining information (when establishing such).“ е неясно; - В заданието са останали текстове на български език. 	
<p>Фондация „Карин Дом“ - получено по електронна поща на 13.08.2021г.</p>	<p>Нямаме коментари по настоящия доклад.</p>	<p>Становището не съдържа бележки и предложения.</p>
<p>Фондация „Виа Понтика,, - получено по електронна поща на 16.08.2021г.</p>	<p>Във връзка с текущите консултации по проект на Доклада за обхвата на оценката на околната среда по програма за трансгранично сътрудничество (ПТГС), между Република България и Република Турция 2021-2027 г., моля, обмислете включването в точка 1.4. Връзка на ПТГС и ТСИМ с други съответни планове, програми и стратегии</p> <p>списък А</p> <p>Планове, програми и стратегии на европейско (включително двустранни) и международно ниво, свързани с ПТГС и ТСИМ 2021-2027 Конвенцията за защита на Черно море срещу замърсяване (Букурещ, 1992 г.) и неговите протоколи (а именно: Протокол за защита на морската среда на Черно море срещу замърсяване от сушата Източници (1992 г.), Протокол за сътрудничество в борбата със замърсяването на морската среда на Черно море с нефт и други вредни вещества при извънредни ситуации (1992 г.),</p>	<p>Част от изброените документи представляват нормативни документи – съобразени са при изготвяне на ДЕО, но не са относими към т.1.4.</p> <p>По проектите MARSPLAN е изготвен Морски пространствен план на Република България, който е в процес на одобряване – използван е и е съобразен при изготвяне на ДЕО.</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>Протоколът за опазване на черноморската морска среда срещу замърсяване чрез изхвърляне (1992), биоразнообразието на Черно море и опазването на ландшафта</p> <p>Протокол (София, 2002 г.) и Протокол за опазване на морската среда на Черно море от сухоземни източници и дейности (2009 г.) и Стратегическия План за действие за опазване на околната среда и рехабилитация на Черно море, както и Регионален план за действие по черноморските отпадъци.</p> <p>Според мен докладът за обхвата трябва да вземе предвид специално Трансграничното морско пространствено планиране за Черно море (MARSPLAN, MARSPLAN-II) и използването резултатите (вкл. обща методология) от тези проекти в логиката на екологичната оценка на Програмата за трансгранично сътрудничество (ПТГС), между Република България и Република Турция 2021-2027 г</p>	
<p>Областна администрация Я - получено по електронна поща на 13.08.2021г.</p>	<p>В отговор на Ваш имейл от 20.08.2021 и в изпълнение на разпоредбата на чл. 19а, т. 3 от Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми, Ви информирам, че съгласувам без забележки заданието за обхват и съдържание на доклада за екологична оценка на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество между Република България и Република Сърбия 2021-2027 (ПТГС), съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ и Териториална стратегия за интегрирани мерки (ТСИМ).</p>	<p>Становището не съдържа бележки и предложения.</p>
<p>Областна администрация Ямбол Изх.№ ОУ-03813/17.08.2021г.</p>	<p>Във връзка с Ваше писмо, постъпило в Областна администрация по електронна поща, Ви уведомявам, че нямам забележки по заданието за определяне на обхвата и съдържанието на доклад за екологична оценка на проектите на програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и териториална стратегия за интегрирани мерки.</p>	<p>Становището не съдържа бележки и предложения.</p>
<p>Агенция за пътна инфраструктура (Регионално управление Хасково) - получено по електронна поща на 17.08.2021г.</p>	<p>Нямаме забележки или коментари към заданието</p>	<p>Становището не съдържа бележки и предложения.</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

<p>Ямболска търговско-промишлена палата - получено по електронна поща на 17.08.2021г.</p>	<p>В изпълнение на разпоредбата на чл. 19а, т. 3 от Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми, и в съответствие със заданието за обхват и съдържание на доклада за екологична оценка на проектите на (ПТГС) и (ТСИМ) , екипа от експерти на Ямболска търговско - промишлена палата разгледа и обсъди публикуваните документи.</p> <p>В съответствие с това, изразяваме мнение, че така изготвения проект на екологична оценка на проектите на (ПТГС) и (ТСИМ) отговаря в пълна степен на изискванията на законодателството и нуждите на заинтересованите страни от територията на покритие на програмите за ТГС.</p> <p>Нямаме допълнения, забележки или корекции.</p>	<p>Становището не съдържа бележки и предложения.</p>
<p>Хасковска търговско-промишлена палата - получено по електронна поща на 17.08.2021г.</p>	<p>От името на Хасковска търговско-промишлена палата Ви информирам, че детайлно разгледахме заданието за определяне на обхвата и съдържанието на доклад за екологична оценка на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки и нямаме възражения по точките, които се предвижда да бъдат включени в Доклада за екологична оценка.</p> <p>Предвид климатичните промени можем да предложим към ДЕО да се включи и анализ на горските територии в трансграничния регион България-Турция, както и процеса им на обезлесяване и възстановяване. Посоченият анализ на горските насаждения е пряко обвързан както с въглеродният отпечатък и увеличаването на средната температура на атмосферата, така и с качеството на въздуха.</p>	<p>В ДЕО са направени анализи и оценки по отношение на климатичните изменения, както и на биоразнообразието, част от което са горските територии.</p>
<p>Министерство на здравеопазването в отговор на Изх№ 04-15-132/15.07.2021 г.</p>	<p>Във връзка с получено в Министерство на здравеопазването Ваше писмо с приложен към него проект на Задание за определяне обхвата и съдържанието на доклад за екологична оценка (ЕО) на горепосочените проекти на ПТГС и ТСИМ, Ви информираме следното:</p> <p>Представеното задание предвижда доклада за екологична оценка да бъде съобразен с нормативните изисквания по отношение съдържанието, структурата и обхвата на този вид доклади.</p> <p>Заданието предвижда доклада по ЕО да разгледа съществуващото състояние на околната среда и на съществуващите екологични проблеми във всяка от териториите в обхвата на ПТГС и ТСИМ.</p> <p>Съгласно заданието в доклада ще бъде анализирано и оценено очакваното въздействие както върху отделните фактори и компоненти на околната среда,</p>	

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>така и върху населението и човешкото здраве вследствие изпълнението на програмите. При извършването на тази оценка следва да се обърне внимание на следното:</p> <ol style="list-style-type: none">1. При разглеждане състоянието на водите да бъдат представени и анализирани данни и за качеството на питейните води и на водите за къпане, съответно за хидродинамиката на морската вода в района (за регионите в които има официално обявени зони за къпане). Да се вземе в предвид и степента на замърсяване на водите брой емитери от двете страни. Изрично да се посочи необходимостта предлаганите в ПТГС и ТСИМ проекти да бъдат съобразени и с изискванията по отношение опазване на водите и по-специално забраните и ограниченията в санитарно-охранителните зони на водоизточниците за питейно-битово водоснабдяване и на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди.2. При разглеждане състоянието на факторите на жизнената среда (шум, вибрации, влошаване на атмосферния въздух, влошаване на питейните води, йонизиращи и нейонизиращи лъчения) да се оценят възможните неблагоприятни въздействия, включително и кумулативни такива и да се предвидят всички необходими мерки за предотвратяване възникването на здравен риск.3. При представяне на здравно-демографското състояние на населението следва в рамките на териториалния обхват на Република България и Република Турция да се анализира състоянието на конкретния регион и да се съпостави със средностатистическите данни за страната като цяло. Да се направи анализ на възможните въздействия върху здравето на хората вследствие характерни за съответния регион съществуващите проблеми в околната и жизнената среда.4. Да се анализира възможното отрицателно или положително въздействие върху човешкото здраве в следствие изпълнението на всяка от предвидените в ПТГС и ТСИМ цели и приоритети.5. Да се направи анализ и оценка на това, кои отделни конкретни проекти, ако има идентифицирани такива в ПТГС и ТСИМ, имат потенциал да окажат значително отрицателно въздействие както и вида и степента на въздействието по отделните фактори на околната и жизнената среда, по време на строителството и/или последващата експлоатация на съответните обекти.6. Да се предложат адекватни мерки за недопускане и възможно най-пълно редуциране на отрицателните въздействия върху човешкото здраве в	<p>По т.1. Изпълнено е към т.2.1.3 на ДЕО</p> <p>По т.2. Изпълнено е към съответните подточки на т.2.1 и т.6 на ДЕО</p> <p>По т.3. Изпълнено е в т.2.1.14 на ДЕО.</p> <p>По т.4. Изпълнено е в т.6 на ДЕО.</p> <p>По т.5. ПТГС и ТСИМ не включват конкретни проекти, като анализ на вероятното въздействие на всички мерки и дейности е направен в т.6 на ДЕО.</p>
--	--	--

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	следствие изпълнение на програмата, в т.ч. и на конкретни проекти идентифицирани в стратегиите на Република България и Република Турция (особено тези касаещи развитието на инфраструктурни проекти свързани с транспорта, развитие на бизнеса и индустриалните зони), като изрично се посочи изискването местоположението им да бъде съобразявано със териториално–устройствени решения и предвиждания за развитието на населените места, за да не се допусне изпълнението на мерките по програмата да доведат до отрицателно въздействие върху жилищни зони, зони за отдих и спорт, рекреационни и курортни зони и обекти подлежащи на здравна защита.	По т.6. Включена е такава изрична мярка в т.7 на ДЕО.
РИОСВ Бургас Изх.№ПД-1832- (1)/17.08.2021г.	Във връзка със задължителните консултации в процеса на изготвяне на ЕО, в т.ч. за определяне на обхвата на оценката на основание чл. 19а от Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми (Наредба за ЕО), компетентният орган по околна среда - РИОСВ Бургас приема представеното от Вас задание за обхват и съдържание на Доклада за екологична оценка (ЕО) на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки без забележки. Заданието е изготвено при съобразяване с изискванията към съдържанието и обхвата на Доклада за ЕО, съгласно разпоредбите на чл. 86, ал. 3 на Закона за опазване на околната среда.	Становището не съдържа бележки и предложения.
РИОСВ Хасково Изх.№ПД-756- (1)/22.07.2021 г.	Във връзка с представеното от Вас задание за определяне на обхвата и съдържанието на доклад за екологична оценка (ЕО) на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027г. (ПТГС), съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки (ТСИМ) в изпълнение на разпоредбата на чл. 19а, т. 3 от Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми (Наредбата за ЕО), Ви уведомяваме, че от страна на РИОСВ — Хасково няма забележки и препоръки към така представеното задание по отношение на компонентите и факторите на околната среда.	Становището не съдържа бележки и предложения.
РИОСВ Стара Загора Изх.№ РД-05- 3782(1)/27.08.2021г.	Представеното Задание за обхват и съдържание на Доклад за Екологична оценка на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална	Становището не съдържа бележки и предложения.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>стратегия за интегрирани мерки, е изготвено в изпълнение на изискванията на чл. 19а от <i>Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми (Наредбата за ЕО)</i> и е в рамките на консултациите с компетентния орган. Екологичната оценка ще съдържа информацията по чл. 86, ал. 3 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС), в съответствие със степента на детайлност на програмата.</p> <p>Програмата за трансгранично сътрудничество (ТГС) между Република България и Република Турция 2021 — 2027 г. е част от новото поколение програми за междурегионално и трансгранично сътрудничество (Interreg) за настоящия програмен период, които ще се използват за преодоляване на трансграничните предизвикателства и разработване на съвместни услуги и проекти. Основното финансиране на програмата ще бъде от Европейския съюз (ЕС), чрез Инструмента за предприсъединителна помощ (ИПП) III.</p> <p>Общата цел на програмата е укрепване на териториалното сближаване на трансграничния регион България - Турция.</p> <p>В съответствие с новата рамка на политиката на ЕС за регионално развитие и сближаване и основните цели за стимулиране на инвестициите на ЕС в периода 2021 г. — 2027 г., програмата се фокусира върху следните цели:</p> <p>Цел на политиката 2: „По-зелена, нисковъглеродна Европа“;</p> <p>Цел на политиката 5: „Европа по-близо до гражданите“;</p> <p>Интеррег Специфична цел 2: „По-безопасна и по-сигурна Европа“.</p> <p>Програмата (ТГС) между Република България и Република Турция 2021 — 2027 г. включва 3 основни приоритета за развитие на трансграничния регион, към които са формулирани съответните специфични цели, както следва:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Приоритет 1: Щадящ околната среда (Цел на политиката 2: „По-зелена, нисковъглеродна Европа“).2. Приоритет 2: Интегрирано развитие на трансграничния регион (Цел на политиката 5: „Европа по-близо до гражданите“).3. Приоритет 3: По-сигурен трансграничен регион. <p>На основание гореизложеното, приемаме представеното Задание за обхват и съдържание на Доклад за Екологична оценка на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента</p>	
--	--	--

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки, без забележки.	
<p>Басейнова дирекция за управление на водите „Източнобеломорски район“ Изх.№ПУ-02-131(1)/29.07.2021г.</p>	<p>Във връзка с постъпило от Вас писмо относно провеждане на консултации по Задание за обхват и съдържание на екологична оценка (ЕО) на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027г. ПТГС), съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ между Република България и Република Турция в Териториална стратегия за интегрирани мерки (ТСИМ) за периода 2021 — 2027г. и съгласно изискването на чл. 19а, т. 3 от Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми (Наредбата за ЕО), Басейнова Дирекция „Източнобеломорски район“ (БД ИБР) изразява следното становище:</p> <p>1. В доклада за ЕО да се представи информация за екологичното и химично състояние на повърхностните водни тела, и химичното и количествено състояние на подземните водни тела съгласно ПУРБ 2016-2021 г., както в информацията за текущото им състояние, съгласно последният доклад за състоянието на водите в ИБР. Да се разгледа влиянието на санитарно-охранителни зони около водоизточниците за питейно-битово водоснабдяване, наличието на зони за защита на водите по смисъла на чл. 119а, ал. 1 от Закона за водите (ЗВ), както и наличието на райони със значителен потенциален риск от наводнения в обхвата на територията на трансграничния регион, предмет на ПТГС и ТСИМ.</p> <p>2. При разглеждане на съществуващите екологични проблеми, свързани с подземни, повърхностни води и зони за защита на водите, същите да се обвържат при възможност със заложените мерки за подземни и повърхностни водни тела и зони за защита на водите, описани в Раздел 7, Приложение №1 от Програмата от мерки към План за управление на речните басейни в Източнобеломорски район (ПУРБ на ИБР) 2016-2021г. в мерките, описани в Приложенията към Раздел 5 от Програмата от мерки на План за управление на риска от наводнение (ПУРН на ИБР) 2016-2021 г.</p> <p>3. В ДЕО ще бъдат разгледани и оценени възможните въздействия върху околната среда, респективно по компонент „Води“. Да се вземат предвид целите в мерките, заложи в ПУРБ на ИБР 2016-2021 и ПУРН на ИБР 2016-2021 , както и приложимите мерки от Становище по екологична оценка към ПУ РБ, с№ 5-2/2016г. и Становище по екологична оценка</p>	<p>По т.1. Изискването е изпълнено в съответните части на ДЕО по компонент „води“.</p> <p>По т.2. Изискването е съобразено в ДЕО.</p> <p>По т.3. Изискването е изпълнено в ДЕО.</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>към ПУРН, с № 9-4/2016 г., при идентифициране на мерки за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно отстраняване на неблагоприятните последици от осъществяването на плана върху повърхностни, подземни води и зона за защита на водите.</p> <p>При разработване на Доклад за екологична оценка на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027г., съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки, препоръчваме да се използва наличната информация в публикувания на страницата на БД ИБР и действащ ПУРБ на ИБР 2016-2021г. В него се съдържа подробна информация за повърхностните и подземните водни тела (в Раздел 1 и приложенията към него), зоните за защита на водите (Раздел 3 и приложенията към него), мониторинг и оценка на състоянието им (в Раздел 4 и приложенията към него), поставените екологични цели за водните тела и зоните за защита на водите (в Раздел 5 и приложенията към него) и предвидените мерки за подобряване на състоянието им (в Раздел 7 и приложенията към него).</p>	<p>Посочената информация е ползвана за разработването на части „води“ на ДЕО.</p>
<p>Басейнова дирекция за управление на водите на „Черноморски район“ Изх.№04-00-78-А4/28.06.2021г.</p>	<p>Програмата за трансгранично сътрудничество 2021 - 2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция обхваща области Бургас, Ямбол и Хасково и провинции Одрин и Къркларели . Общата цел на програмата е: „Укрепване на териториалното сближаване на трансграничния регион България — Турция“, включваща следните подцели: „Цел на политиката 2 — По-зелена, нисковъглеродна Европа“, „Цел на политиката 5 — Европа по-близо до гражданите“ и специфична цел 2 „По-безопасна и сигурна Европа“. В изпълнение на Цел на политиката 5 „Европа по-близо до гражданите“ е предвидено разработването и в последствие изпълнението на Териториална стратегия за интегрирани мерки (ТСИМ), която е вторичен документ, композиран върху аналитичната и стратегическа рамка на програмата. Предвид трансграничния ориентационен документ по програмите за трансгранично сътрудничество с участие на регионите на Република България, Република Северна Македония, Република Сърбия и Република Турция на Главна дирекция „Регионална и селищна политика“ на Европейската комисия, ТСИМ служи за определяне на интервенциите по Цел на политиката 5, във връзка с което тази стратегия</p>	

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>представлява част от самата програма. Мерките по стратегията адресират конкретни териториални нужди, които в съдържателен план не се различават от допустимите за подкрепа дейности по програмата. Стратегията ще бъде подкрепена в рамките на приоритет 2 „Интегрирано развитие на трансграничния регион“.</p> <p>В изпълнение на изискванията на чл. 12, ал. 6 от Наредбата за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони (Наредбата за ОС, обн. ДВ, бр. 73/2007 г., изм. и доп.) и след преглед на представеното Уведомление за изготвяне на проект на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и съпътстващата го документация: Описание на ТГС програма 2021-2027 между България и Турция и Описание на териториална стратегия за интегрирани мерки 2021-2027 между Република България и Република Турция, която ще се изпълнява в рамките на Приоритет 2 „Интегрирано развитие на трансграничния регион“, изразявам следното становище по чл. 155, ал. 1, т. 23 от Закона за водите:</p> <p>I. По отношение на Плана за управление на речните басейни за Черноморски район 2016- 2021г. (ПУРБ):</p> <p><i>1. Информация за състоянието на засегнатото водно тяло, определените цели и предвидените мерки в ПУРБ, имащи отношение към конкретното инвестиционно предложение.</i></p> <p>Планът за управление на речните басейни в Черноморски район за басейново управление (ПУРБ) е стратегически документ, който регулира управлението на водите в района за басейново управление и е изготвен в съответствие с изискванията на чл. 155, ал. 1, т. 2 от Закона за водите (ЗВ) и чл. 13 от Рамковата директива за водите (РДВ — Директива 2000/60/ЕС), която е транспонирана в Закона за водите. ПУРБ за водите 2016-2021 г. и Националната програма за изпълнението му са приети с Решение №1107/29.12.2016 г. на Министерски съвет.</p> <p>Програмният период на Програмата за трансгранично сътрудничество (ТГС) 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториалната стратегия за интегрирани мерки (ТСИМ) 2021-2027 между Република</p>	<p>Информацията по т.1 е съобразена в ДЕО.</p>
--	---	--

	<p>България и Република Турция съвпада с периода на актуализирането, изготвянето и прилагането на третите ПУРБ 2022-2027 г.</p> <p>Програмата за ТГС 2021 -2027 и ТСИМ 2021-2027 обхващат повърхностните и Подземни водни тела на територията на области Бургас и Ямбол, попадащи в обхвата на Черноморски район за басейново управление ЧРБУ).</p> <p>Информация за състоянието на засегнатите водни тела е налична в Раздел 4 на План за управление на речните басейни (ПУРБ) в Черноморски район за басейново управление на водите (2016 – 2021г.).</p> <p>В Програмата от мерки към ПУРБ 2016-2021 г. не са включени конкретни мерки на ниво водно тяло с конкретни действия имащи отношение към Програмата за ТГС 2021 -2027 и ТСИМ 2021-2027.</p> <p>Програмата от мерки за ЧБРУ е представена в Раздел 7 към ПУРБ 2016-2021 г., налична на интернет страницата на БДЧР.</p> <p>2.Наличие на зони за защита на водите по чл.119а от ЗВ, СОЗ и специфични изисквания и мерки в ПУРБ:</p> <p>Програмата за ТГС 2021 -2027 и ТСИМ 2021-2027 обхващат определените зони за защита на водите по чл. 119а от Закона за водите, както и определените санитарно-охранителни зони, съгласно Наредба № 3/2000 г. за СОЗ на територията на области Бургас и Ямбол, попадащи в обхвата на Черноморски район за басейново управление ЧРБУ).</p> <p>3.Информация за последната годишна оценка на състоянието на водното тяло по данни от провеждания мониторинг на водите и заключения относно наличието на данни за влошаване или подобряване на състоянието на водното тяло спрямо оцененото в ПУРБ.</p> <p>Информация за последните годишни оценки на състоянието на засегнатите водни тела е налична на интернет страницата на БДЧР в Раздел Екоинформация, подраздели Бюлетин и доклади.</p> <p>4. Информация за съществуващ и разрешен натиск и неговите параметри, който предизвиква или се очаква да предизвика върху засегнатото повърхностно водно тяло и/или тела в района на инвестиционното предложение</p> <p>Актуална информация за съществуващи и разрешени въздействия е налична в раздел „Регистри“ на интернет страницата на БДЧР (https://www.bsbd.org/bg/register.html).</p>	<p>Информацията по т.2 е съобразена в ДЕО.</p> <p>Информацията по т.3 е съобразена в ДЕО.</p> <p>Информацията по т.4 е съобразена в ДЕО.</p>
--	---	--

	<p>4.1. <i>Оценки по чл. 26 по Наредба №1 от 10октомври 2007 г. за проучване, ползване и опазване на подземните води</i> Неприложимо за конкретната Програма за ТГС 2021 -2027 и ТСИМ 2021-2027.</p> <p>4.2. <i>Информация за свободните водни ресурси в частта от подземно водно тяло, от което се предвижда водовземане (през съществуващи или чрез нови съоръжения), опасността от замърсявана подземните води в процеса на изграждане на нови тръбни (сондажни) кладенци и изисквания за предотвратяване на замърсяването</i> В представените Програма за ТГС 2021-2027 и ТСИМ 2021-2027 не се предвижда водовземане от подземни водни тела.</p> <p>5. <i>Мотивирана оценка на значително въздействие върху водите и водните екосистеми</i> Програмата за ТГС 2021-2027 и ТСИМ 2021-2027 не предвижда водовземане от повърхностни или подземни води; ползване па подземни водни обекти; заустване на отпадъчни води в повърхностни водни обекти, заустване на отпадъчни води в съоръжения, които могат да създадат опасност от замърсяване на подземните води. Програмата за ТГС 2021-2027 и ТСИМ 2021 -2027 няма да окажат значително въздействие върху водите и водните екосистеми при условие, че:</p> <ul style="list-style-type: none">• бъдат спазени нормативните изисквания и мерки, посочени в т. I, II и III от настоящото становище;• не се допуска замърсяване на водите и влошаване на състоянието на водните тела. <p>6. <i>Заключение за приложимостта на чл. 93, ал. 9, т.3 от ЗООС.</i> За разглежданата Програма за ТГС 2021-2027 и ТСИМ 2021 -2027 не е приложим чл. 93.ал. 9, т. 3 от ЗООС. Реализацията на предвидените дейности не се очаква да доведат до нови физични изменения на повърхностните водни тела и негативни промени в количественото и химичното състояние на подземните водните тела.</p> <p>7. <i>Заключение за допустимостта относно ПУРБ.</i> Програмата за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториалната стратегия за</p>	<p>Оценката по т.5 е съобразена при разработване на ДЕО.</p> <p>Заключението по т.6 е съобразено.</p> <p>Заключението по т.7 е съобразено.</p>
--	---	--

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>интегрирани мерки 2021-2027 между Република България и Република Турция, са рамкови документи, които по своята същност и степен на детайлност не съдържат на този етап конкретни дейности, а очертават основната рамка на прилагане (териториален обхват), цели и приоритети, които следва да постигнат за устойчиво социално-икономическо развитие на засегнатата от тях територия. Дейностите и инвестиционните намерения, произтичащи от прилагането на Програмата за ТГС 2021-2027 и ТСИМ 2021-2027 следва да бъдат представени в БДЧР за изразяване на становище във връзка с допустимостта им спрямо действащия към момента ПУРБ за ЧРБУ.</p> <p>Програмата за ТГС 2021-2027 и ТСИМ 2021-2027, съгласно степента им на детайлност, са допустими спрямо Плана за управление на речните басейни 2016-2021 г., при спазване на посочените мерки и законови изисквания посочени в настоящото становище.</p> <p>II. По отношение на ПУРН за Черноморски район 2016-2021 г:</p> <p>1. Информация за район със значителен потенциален риск от наводнения (РЗПРН), определен в действащия ПУРН.</p> <p>Планът за управление на риска от наводнения в Черноморски район за басейново управление (ПУРН) е изготвен в съответствие с чл. 146, ал. 3 от Закона за водите, съгласувано с актуализацията на ПУРБ. ПУРН за периода 2016-2021г. в програмата за изпълнението му са приети с Решение №1103/29.12.2016г. на Министерски съвет.</p> <p>Програмният период на Програмата за трансгранично сътрудничество (ТГС) 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториалната стратегия за интегрирани мерки (ТСИМ) 2021-2027 между Република България и Република Турция съвпада с периода на актуализирането, изготвянето и прилагането на вторите ПУРН 2022-2027 г.</p> <p>Програмата за ТГС 2021-2027 и ТСИМ 2021-2027 обхваща районите със значителен потенциален риск от наводнение на територията на области Бургас и Ямбол, попадащи в обхвата на Черноморски район за басейново управление (ЧРБУ).</p> <p>2. Мерки в ПУРН касаещи инвестиционното предложение.</p>	<p>Информацията по т.1 е съобразена в ДЕО.</p> <p>По т.2 Програмата от мерки към ПУРН е съобразена при изготвянето на ДЕО.</p>
--	---	--

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>В програмата от мерки към ПУРН 2016-2021 г. не са включени конкретни мерки на ниво РЗПРН, имащи отношение към Програмата за ТГС 2021-2027 и ТСИМ 2021 -2027.</p> <p>Програмата от мерки към ПУРН е представена в раздел „ПУРН“, Приложение №18 Програма от мерки за РЗПРН и Приложение №26 Мерки за изпълнение при прилагане на ПУРН, съгласно Становище по екологична оценка № 2-1/2016 г. на МОСВ, публикувана на интернет страницата на БДЧР.</p> <p>3. <i>Преценка дали реализацията на инвестиционното предложение има възможност да увеличи риска от наводнения.</i></p> <p>Степента на детайлност на представената Програма за ТГС 2021-2027 и ТСИМ 2021-2027 не позволява да се направи преценка за възможността от увеличаване на риска от наводнения.</p> <p>4. <i>Заключение за допустимостта относно ПУРН</i></p> <p>Програмата за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториалната стратегия за интегрирани мерки 2021-2027 между Република България и Република Турция, са рамкови документи, които по своята същност и степен на детайлност не съдържат на този етап конкретни дейности, а очертават основната рамка на прилагане (териториален обхват), цели в приоритети, които следва да постигнат за устойчиво социално-икономическо развитие на засегнатата от тях територия. Дейностите и инвестиционните намерения, произтичащи от прилагането на Програмата за ТГС 2021-2027 и ТСИМ 2021 -2027 следва да бъдат представени в БДЧР за изразяване на становище във връзка с допустимостта им спрямо действащия към момента ПУРН за ЧРБУ.</p> <p>Програмата за ТГС 2021-2027 и ТСИМ 2021-2027, съгласно степента им на детайлност са допустими спрямо Плана за управление на риска от наводнения 2016-2021 г., при спазване на посочените мерки и законови изисквания посочени в настоящото становище.</p> <p>III. По отношение изискванията на Закона за водите и подзаконовата нормативна уредба:</p>	<p>Изложеното по т.3 относно преценката е взето предвид при изготвяне на ДЕО.</p> <p>Заключението по т.4 е взето предвид.</p>
--	--	---

	<p>4. Забрани и изисквания в ЗВ и подзаконовите актове по прилагането му, касаещи ИП:</p> <p>В представените Уведомление за изготвяне на проект на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ между Република България и Република Турция и съпътстващата го документация: Описание на ТГС програма 2021-2027 между България и Турция и Описание на териториална стратегия за интегрирани мерки 2021-2027 между Република България и Република Турция, която ще се изпълнява в рамките на Приоритет 2 „Интегрирано развитие на трансграничния регион се предвижда водоземане от повърхностни или подземни води, заустване на отпадъчни води в повърхностни водни обекти или в съоръжения, които могат да създадат опасност от замърсяване на подземни води, и не е пряко свързано с водоземане и/или ползване на воден обект по смисъла на т. 7 и т. 25 от допълнителните разпоредби на Закона за водите.</p> <p>2. Заключение за допустимостта на инвестиционното предложение</p> <p>При изпълнение на Програмата за ТГС 2021-2027 и ТСИМ 2021-2027, по отношение на водните обекти, следва да се спазват забраните и ограничения произтичащи от Закона за водите. Необходимо е за всяка отделна дейност да си разглеждат всички възможно негативни въздействия върху повърхностните и подземни води в детайли, както и да се съгласуват с БДЧР. Дейностите, произтичащи от прилагането на Програмата да са съобразени и да се спазват ограниченията и забраните, регламентирани в:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Наредба №3 от 16.10.2000 г, за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на СОЗ около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди. 2. Чл. 118а от Закона за водите - за опазване на подземните води от замърсяване се забранява пряко и непряко отвеждане на замърсители в подземните води. 3. В съответствие с разпоредбите на чл.116 от Закона за водите, всички води и водни обекти следва да се опазват от замърсяване и увреждане. 	<p>Информацията по т.1 е взета предвид при изготвяне на ДЕО.</p> <p>Заключението по т.2 е взето предвид при изготвяне на ДЕО, в т.ч. и посочените ограничения и забрани</p>
--	--	---

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>При реализиране на плана да се предвидят мерки за недопускане на влошаване на състоянието на повърхностните и подземните води.</p> <p>4. Чл. 131 от Закона за водите - при аварийни случаи, създаващи предпоставки за замърсяване на водите, собственикът или лицето, експлоатиращо обекта - източник на замърсяване, включително хвостохранилища, шламохранилища и насипища, е длъжно да вземе необходимите мерки за ограничаване или ликвидиране на последиците от замърсяването, съгласно предварително изготвен аварийен план и незабавно да уведоми басейновите дирекции.</p> <p>5. Съгласно чл. 7, ал. 1 от Закона за водите, основен принцип при отношенията, свързани със собствеността върху водните обекти е упражняването на собственост без да се допуска нарушаване на целостта и единството на хидроложкия цикъл и на природната водна система;</p> <p>6. Изискванията на чл. 134 от Закона за водите за забрана на строителство на стопански и жилищни постройки и изхвърлянето, складиране, депониране, и третиране на отпадъци в крайбрежните заливаеми и прилежащите земи на водохранилищата.</p> <p>7. Изискванията на чл. 143, съгласно които с цел защита от вредното въздействие на водите се забранява нарушаване на естественото състояние на леглата, бреговете на реките и крайбрежните заливаеми ивици, намаляването на проводимостта на речните легла, използването на речните легла като депа за отпадъци, земни и скални маси, както и извършване на строежи над покрити речни участъци;</p> <p>8. Забраните на чл. 146 от Закона за водите за застрояване в заливаемите тераси на реките и сервитута на хидротехническите съоръжения;</p> <p>9. Изискванията на чл. 125 от Закона за водите, не включването на нови количества отпадъчни води, следва да се съобрази с капацитета и ефективността на съществуващата канализационна система;</p> <p>10. При липса на канализационна система, предвид чл. 132 от Закона за водите, лицата от стопанска дейност на които се формират отпадъчни води, са длъжни да изградят пречиствателни съоръжения в съответствие с изискванията за заустване във воден обект;</p> <p>11. Изискванията на чл. 44 и чл. 46 от Закона за водите, в случай на водоземане и/или ползване на воден обект, включително чл. 46, ал. 4 по отношение на заустването на битово-фекалните води;</p>	
--	---	--

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприєдинителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>12. За дейности попадащи в имоти, които граничат или са в близост до воден обект — Черно море е необходимо да се спазват съответните забрани и ограничения произтичащи от Закона за устройство на Черноморското крайбрежие (ЗУЧК), относно заустването на отпадъчни води. Да не се възпрепятства свободния достъп до водния обект — Черно море.</p> <p>13. Забраните и ограниченията на чл. 11, ал. 2 и чл. 10, ал. 2 от ЗУЧК;</p> <p>14. При дейности, попадащи в определена РЗПРН в обхвата на заливане, следва да се предприемат мерки за защита от вредното въздействие на водите. При планиране на мерките може да се ползва Националния каталог от мерки за управление на риска от наводнения.</p> <p>15. При реализация на Програмата за ТГС 2021-2027 и ТСИМ 2021-2027 е необходимо да се изпълняват приложимите мерки в Програмните от мерки към ГИУРБ 2016-2021 г., ПУРН 2016-2021 г. и становищата по Екологичните им оценки."</p>	
<p>Басейнова дирекция за управление на водите на „Черноморски район“ Изх.№04-01-923-А4/26.07.2021г.</p>	<p>Във връзка с писмо за провеждане на консултации по Задание за определяне на обхвата и съдържанието на доклада за екологична оценка (ЕО) на проектите на "Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027 /ПТГС/, съфинансирана по Инструмента за присъединителна помощ между Република България и Република Турция" и "Териториална стратегия за интегрирани мерки /ТСИМ/", съгласно чл. 19а, т. 3 от Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми и след греглед на предоставеното задание изразявам следното становище“</p> <p>1. БДЧР с писмо с изх.№04-00-78/А4/28.06.2021г. е изразила становище до Дирекция Национална служба за защита на природата по чл. 155, ал. 1, т. 23 от Закона за водите във връзка с постъпило Уведомление по чл. 10. ал. 1 от Наредбата за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитени зони за проект на "Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027г., съфинансирана по Инструмента за присъединителна помощ между Република България и Република Турция", с вложител Министерство на регионалното развитие и благоустройството.</p> <p>2. В Доклада за ЕО да се представи информация за връзката му с действащите План за управление на речните басейни (ПУРБ 2016 – 2021г.) за Черноморски район, съгласно РДВ 2000/60/ЕС, План за управление на</p>	<p>По т.2 Изискването е изпълнено в ДЕО.</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>риска от наводнения (ПУРН 2016 - 2021г.), съгласно Директива 2007/60/ЕС и Морската стратегия на Р България и програма от мерки (МС 2016 – 2021г.) и Програмата от мерки към нея и техните актуализации. Програмният период на Програмата за трансгранично сътрудничество (ТГС) 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториалната стратегия за интегрирани мерки (ТСИМ) 2021-2027 между Република България и Република Турция съвпада с периода на актуализирането, изготвянето и прилагането на третите ПУРБ 2022-2027 г., на вторите ПУРН 2022-2027 г. и МС 2022-2027г.</p> <p>3. Описанието и анализът на компонентите на околната среда в част "Води" да се изготви съобразно информацията за водите и водните тела в Плана за управление на речните басейни в Черноморски район.</p> <p>4. Докладът за ЕО следва да обхваща всички възможни въздействия върху количеството и качеството на повърхностните, подземните води и зоните за защита на водите (ЗЗВ), определени по чл. 119а от Закона за водите</p> <p>5. По отношение на т. 2.1.3 на стр. 27 за състояние на водите в ДЕО да се коригира и допълни информацията, в съответствие с §1, ал. 1, т. 23 от Допълнителните разпоредби на Закона за водите "повърхностни води" са водите на сушата, с изключение на подземните води, както и преходните води и крайбрежните морски води, освен по отношение на химичното състояние, в който случай се включват и вътрешните морски води и водите на териториалното море. Да се представи информация за Черно море, в обхвата на ЧРБУ. Управлението на крайбрежните води с цел постигане на добро екологично "и химично състояние се извършва в рамките на Плана за управление на речните басейни 2016 - 2021 г. (изискване на Рамкова директива за водите 2000/60/ЕС), за управлението на териториалните води и изключителната икономическа зона (ИИЗ) на Р България и постигането на добро състояние на морската околна среда по 11 дескриптора (характеристики) се извършва чрез разработената Морска стратегия (изискване на Рамкова директива за морска стратегия 2008/36/ЕО). В обхвата на действие на стратегията влизат и крайбрежните води, при наличие на аспекти от тяхното управление, необхванати от ПУРБ.</p> <p>6. Необходимо е да бъдат оценени вероятните отрицателни въздействия върху водите, произтичащи от реализацията на всички планирани дейности и намерения на територията на страната, както и кумулативния ефект от</p>	<p>По т.3 Изискването е изпълнено в ДЕО.</p> <p>По т.4 Изискването е изпълнено в ДЕО.</p> <p>Бележката по т.5 е отразена в ДЕО.</p> <p>Изискването по т.6 е изпълнено в ДЕО.</p>
--	--	--

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>тях. Заложените дейности и мерки в ДЕО на програмата да са съобразени с целите и мерките в Плана за управление на речните басейни за Черноморски район с цел предотвратяване влошаването на екологичното и химичното състояние на повърхностните води, крайбрежните морски води и количественото и химичното състояние на подземните води, съгласно нивото на детайлност на програмата.</p> <p>7. При изготвяне на ДЕО да се вземат предвид заложените в ПУРБ цели за опазване на водните тела, върху които попада територията на плана, както и програмите от мерки за предотвратяване и намаляване на значителни вредни въздействия върху повърхностните и подземни води. В доклада да се разпишат мерки за изпълнение при прилагане на Програмата с дел недопускане или намаляване на отрицателните въздействия върху повърхностните и подземните водни тела и ЗЗВ, от гледна точка на постигане на целите на околната среда и мерките за постигане на добро състояние, заложена в ПУРБ 2016-2021г. Необходимо е за всяка отделна дейност да се разгледат всички възможни негативни въздействия върху повърхностните и подземни води в детайли, както и да се посочат конкретните поставени цели и мерки за постигане на добро състояние на водите, съгласно нивото на детайлност на програмата.</p> <p>8. При изготвянето на ДЕО да се вземат предвид определените райони със значителен риск от наводнения (РЗПРН) на територията на програмата, изготвените карта на заплахата и картите на риска от наводненията и Програмата от мерки, част ПУРН 2016-2021г. Съгласно становището ЕО на ПУРН е необходимо предвижданията да бъдат съобразени с анализирания и моделиран обхват при сценарий на вероятност на 20-годишната вълна и изпълнението на това условие да бъде предоставено в ДЕО. В доклада да се разпишат мерки за недопускане или намаляване на отрицателните въздействия от гледна точка на постигане на целите и мерките за защита от вредното въздействие на водите, заложена в ПУРН 2016-2021г, съгласно нивото на детайлност на програмата</p> <p>9. Да бъде отразена и необходимостта от спазване на съответните забрани и ограничения в поясите на СОЗ, регламентирани в Наредба № 3/16.10.2000г. на МОСВ, МРРБ и МЗ (ДВ. бр. 88/2000г.) за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово</p>	<p>Изискването по т.7 е съобразено в ДЕО.</p> <p>Изискването по т.8 е изпълнено в ДЕО.</p> <p>Изискването по т.9 е изпълнено в ДЕО.</p>
--	---	---

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди</p> <p>Действащият План за управление на речните басейни (ПУРБ 2016 -2021г.) за Черноморски район, съгласно РДВ 2000/60/ЕС, Плана за управление на риска от наводнения (ПУРН 2016 -2021г.) и Морската стратегия на Р България и програма от мерки 2016 - 2021 г., с наличните информация и анализа са публикувани на интернет страницата на БДЧР www.bsbd.org и могат да послужат при изготвяне на Доклада за екологична оценка на „Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027 /ПТГС/, съфинансирана по Инструмента за присъединителна помощ между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки /ТСИМ/.</p>	
ЗАИНТЕРЕСОВАНИ И ЗАСЕГНАТИ СТРАНИ ОТ РЕПУБЛИКА ТУРЦИЯ		
<p>Министерство на търговията - Аишин Айлан - Експерт от ЕС</p> <p>Министерство на търговията ГД „Международни споразумения“ и ЕС - получено по електронна поща на 11.08.2021г.</p>	<p>Във вашето референтно писмо се иска от нас да дадем становищата си относно Доклада за обхвата на оценката на околната среда, изготвен за Програмата за трансгранично сътрудничество между България и Турция. След разглеждане на доклада беше забелязано, че в рамките на „Приоритет 3 - По -безопасна и по -сигурна Европа“ нашата институция е посочена като потенциален партньор и оценява, че може да се направи съвместно обучение и обмен на опит за увеличаване на капацитета и ефективността в областта на осигуряване на гранична сигурност и борба с контрабандата. Моля, преразгледайте името на институцията като "Главна дирекция "Митническа защита" в турската версия на доклада.</p> <p>Глава III. Раздел 1.2, стр.12</p>	<p>Бележката е техническа, във връзка с неточност в превода.</p>
<p>Университет Къркларели - Сигдем ОВАЦИ БЕЙЖАКО Асистент Ръководител на разработването и координацията на проекти - получено по електронна поща на 09.08.2021г.</p>	<p>В обхвата на Заданието е записано, че „Стратегическа цел 1: Постигане на устойчив икономически растеж на базата на повишена конкурентоспособност на местната икономика, цифрова и зелена трансформация. Специфична цел 1.4: Развитие на туризма Мярка 1.4. Преодоляване на сезонността и повишаване използваемостта на туристическата инфраструктура, чрез интегрирани регионални туристически продукти, комбиниращи различни активности и локации и базирани на устойчиво развитие.</p> <p>Университет Къркларели предлага следния текст като допълнение към съответните нужди и потенциал за развитие, свързани с тази мярка:</p> <p>„Като се вземе предвид географското местоположение на Къркларели, особено горите Игнеада и Лонгоз, морето и горите, разположени в Къркларели, могат да се използват за таласотерапия (морско лечение), горско</p>	<p>Сред съответните потребности и потенциал за развитие на Специфична цел 1.4 „Развитие на туризма“ е „Създаване на регионален туристически продукт за ТГС, базиран на природни ресурси, културно наследство, минерални извори и сравнително добра туристическа инфраструктура, както и прилагане на регионален маркетинг и реклама“. Няма тематични/секторни ограничения за вида туристически продукти, които подкрепяните трансгранични инициативи</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>къпане, климатична терапия и дигитален детокс, които са видове здравен туризъм. Въпреки, че има потенциал за видовете здравен туризъм, които са споменати по-горе, се смята, че този потенциал не е бил използван. Тези по-горе терапии могат да се използват от хората, живеещи в градовете, за да се намалят възможните въздействия от замърсяването на въздуха и да се засили имунната система на общността. С помощта на тези инвестиции (съоръжения, образование и т.н.) регионът може бъде по-атрактивен за развитие на туризъм без сезонни проблеми. В проектопрограмните приоритети, дадени в таблицата по-долу, не се разглеждат приоритети. С настоящото декларираме, че сме внесли предложение за оценка на въпроса относно включването на инвестиционни проекти, свързани със здравния туризъм, сред целите на програмата. Глава III. Раздел 1.2, стр.40</p>	<p>ще се стремят да развиват. Следователно препоръката вече е отразена в ТСИМ.</p>
<p>Министерство на културата и туризма - Бурку АТАЛАР Магистър по архитектура Министерство на културата и туризма ГД „Културни активи и музеи“ – Реставрационен отдел - получено по електронна поща на 05.08.2021г.</p>	<p>Вашето писмо с номер 28.07.2031-5023, което беше изпратено до нашето министерство и други съответни институции по отношение на процеса на консултации по стратегическата оценка на околната среда за Програмата за трансгранично сътрудничество между България и Турция за периода 2021-2027 г., беше получено и приложеният доклад беше разгледан. Считаме, че в стр. 40, вместо да се позовава на „Закона за защита на разрушените исторически и културни недвижими имоти чрез обновяване и повторно използване“ и „Законодателство за опазване на културното и природно наследство“ би било уместно да се спомене Законът за опазване на културните и природни ценности с номер 2863.</p>	<p>Бележката е взета предвид в ДЕО.</p>
<p>Ендър Ерескичи - Експерт по обучение Министерство на национално образование, ГД „ЕС“ и международни отношения Отдел „Координация на ЕС и проекти“ -</p>	<p>Обръщаме внимание, че под Цел на политиката 2: „По-зелена, нисковъглеродна Европа“ е включена специфична цел „Насърчаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове“, докато при Цел на политиката 5: „Европа по-близо до гражданите“ е отбелязана Специфична цел 2.1 „Насърчаване на интегрираното социално, икономическо и екологично развитие, културното наследство и сигурността в райони, различни от градските“ Мерките, които трябва да се предприемат за постигане на тези цели, са посочени в доклада. Освен солидни мерки, важно е също така да се повиши общественото съзнание за опазване на околната среда и културното</p>	<p>Няма пречка потенциалните кандидати да включат действия за повишаване на осведомеността по въпроси от екологична и културна значимост като отделен компонент на интервенциите, финансирани по съответната специфична цел на Териториалната стратегия за интегрирани мерки (ТСИМ). Следователно препоръката вече е отразена в ТСИМ.</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

<p>получено по електронна поща на 17.08.2021г.</p>	<p>наследство. Необходимо е да се повиши осведомеността на обществеността относно: ефективно използване на енергията, избор на екологично чисти продукти в потреблението, предотвратяване на замърсяването на околната среда, зачитане и опазване на архитектурното и археологическото наследство. В тази рамка се счита, че би било полезно да се включат дейности за учениците в проекти, насочени към тези специални цели, съгласувано с провинциалните дирекции на националното образование, включени в програмата за трансгранично сътрудничество, доколкото е възможно в рамките на „Програмата за трансгранично сътрудничество и Териториална стратегия за интегрирани мерки“. Глава III. Раздел 1.2, стр.10</p>	
<p>Сенай Чекич Асоциация на художниците Киркларели получено по електронна поща на 28.07.2021г.</p>	<p>Целевите групи вече са определени в предишния параграф. Мисля, че този параграф се повтаря погрешно. Глава III, раздел 1.2 - стр.10 ----- За турските бенефициенти, т.е. Министерството на вътрешните работи, се изготвя общо изявление. Освен това може да се включи и Провинциалната дирекция по сигурността и Провинциалното жандармерийско командване. Би било добре да се преразгледат съответните институции. Освен това провинциалните дирекции по управление на бедствия и извънредни ситуации отговарят за спасяването на имигрантите в случай на спешност или за оказването им на помощ. Те нямат никакви задължения относно защитата на границите, но могат да бъдат посочени като заинтересовани страни по отношение на управлението на миграцията. Глава III, раздел 1.2 - стр.13 Специално позоваване трябва да се даде на Министерството на делата, включително Провинциалната дирекция по сигурността и Командването на провинциалната жандармерия. Освен това провинциалните дирекции по управление на бедствия и извънредни ситуации могат да бъдат споменати в EAR. ----- Повторение на предходния параграф, същото във версия на английски език (Коментарът е даден на английски) Глава III, раздел 2.1 Стр.35</p>	<p>Бележките се отнасят за проекта на ПТГС и се съобразяват от Възложителя.</p>

11.2. Резултати от консултациите по ДЕО

Консултациите по ДЕО са проведени както следва:

- 1) **в Република България:** ДЕО с приложенията към него, в т.ч. нетехническото резюме на доклада, както и проектите на ПТГС и ТСИМ са предоставени на обществен достъп за изразяване на становища в периода 14.12.2021 – 14.01.2022 г. (спазен е изискуемият минимален срок от 30 календарни дни съгласно чл.20, ал.1, т.1, буква „в“ на Наредбата за ЕО) както следва:
 - a. Достъпът до документите на хартия на български и английски език е осигурен в сградата на Дирекция „Управление на териториалното сътрудничество Министерство на регионалното развитие и благоустройството, на адрес: гр. София 1000, ул. „Стефан Караджа“ № 9, всеки работен ден от 9.30 до 17.30 ч.
 - b. Достъп до документацията на български език на интернет-страницата на програмата: <http://www.ipacbc-bgtr.eu/bg/sea-report/>.
 - c. Информацията за консултациите, в т.ч. с посочен достъп до документацията, е представена и в Съобщение (изпратено до всички заинтересовани страни и публикувано на интернет страницата на програмата на посочения линк), изготвено съгласно изискванията на чл.20, ал.1, т.1 от Наредбата за ЕО. В Съобщението е посочено по какъв начин (до адрес на място и електронна поща) заинтересованите страни могат да изразят становища.
 - d. Съобщението за провеждане на консултации е публикувано и на интернет страницата на Министерство на околната среда и водите на Република България, на 14.12.2021 г., на адрес:
<https://www.moew.government.bg/bg/konsultacii-po-doklad-za-ekologichna-ocenka-na-programa-za-transgranichno-sutrudnichestvo-ptgs-2021-2027-mejdu-republika-bulgariya-i-republika-turciya-i-teritorialna-strategiya-za-integrirani-merki-tsim-kum-programata/>;
 - e. Проведена е онлайн среща за обществено обсъждане от страна на Министерство на регионалното развитие и благоустройството на Република България по реда на чл.14, ал.2 от ПМС № 142/2019 г., на **18 януари 2022 г.**, за която е воден протокол, предоставен към **Приложение № 2.2** на ДЕО. За срещата заинтересованите страни са информирани със Съобщението за провеждане на консултации, описано по-горе.
- 2) **в Република Турция:** за целите на консултациите нетехническото резюме на ДЕО и проектите на ПТГС и ТСИМ са преведени на турски език.

Подобно на процеса на консултации по време на етапа на определяне на обхвата, чрез Турския национален орган са уведомени официалните институции и заинтересованите страни, които са определени в Документа за схемата, който е изготвен от Управляващия орган по отношение на предложената програма. Турският национален

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

орган е изпратил имейли на 4 януари 2022 г. до официалните институции и заинтересовани страни с посочване на 14-дневен период за коментари, като е предоставил турския превод на нетехническото резюме на ДЕО. В имейла е препоръчано всички коментари и мнения относно доклада да бъдат препратени на имейл адрес sbcsgtr@ab.gov.tr до 18 януари 2022 г.

В документа по схемата са определени две работни групи за Турция:

- *Съвместна работна група за стратегическо планиране и програмиране на Програмата за трансгранично сътрудничество между Република България и Република Турция 2021-2027 г., включваща* : Министерство на външните работи, дирекция по въпросите на ЕС, Министерство на вътрешните работи, Главна дирекция за провинциални администрации, Министерство на търговията, Губернаторство на Одрин, Губернаторство на Къркларели, Агенция за развитие Тракия, Съюз на общините от Източна и Западна Тракия, Община Одрин, Община Къркларели, Университет Къркларели, Тракийски университет, Съюз на общините Мериш, Министерство на околната среда и урбанизацията, Министерство на културата и туризма, Министерство на народното образование, Министерство на индустрията и технологиите, Министерство на земеделието и горите, Министерство на транспорта и инфраструктурата, Институция за човешки права и равенство на Турция, Търговско-промишлена палата на Одрин, Търговско-промишлена палата на Къркларели

- *Работна група за разработване на Териториална стратегия за интегрирани мерки, които ще се финансират по СВСП 2021-2027 г. между Република България и Република Турция*: губернаторство на Одрин, Губернаторство на Къркларели (Служба за ЕС и международни отношения), Община Одрин (Служба за международни отношения на ЕС), Сдружение "Назад към природата" - Къркларели, Асоциацията за насърчаване на туризма в Одрин, Търговско-промишлена камара Къркларели, Одринска търговско-промишлена палата (Служба за ЕС и международни отношения), Тракийски университет, университет Къркларели, Агенция за развитие Тракия

- Националният орган на Република Турция е публикувал ДЕО на официалната интернет страница на Дирекция по въпросите на ЕС и официалната интернет страница на Interreg - IPA СВС България - Турция Програма за провеждане на консултации. Освен това турският национален орган е поискал от националния компетентен орган за СЕО (Министерство на околната среда, урбанизацията и климатичните промени, ГД „ОВОС, разрешителни и инспекции“) да качи проекта на ЕАР на официалната интернет страница на националния компетентен орган за СЕО.
- Процесът на консултации е обявен на 04.01.2022 г., със срок за изразяване на становища до 18.01.2022 г.:

Обществеността е уведомена за консултациите и с обяви, публикувани на:

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

- на интернет страницата на Националния орган (www.ab.gov.tr/52887_en.htm)
- на интернет страницата на програмата (<https://cbc.ab.gov.tr/duyuru/50622/launch-of-consultations-on-the-environmental-assessment-report-under-2021-2027-period-of-interreg-ipa-cbc-programme-between-the-republic-of-bulgaria-and-the-republic-of-turkey?lang=en>)
- на интернет страницата на националния компетентен орган (<https://ced.csb.gov.tr/interreg-ipa-bulgaristan-turkiye-soi-programi-2021-2027-program-donemi-kapsaminda-cevresel-etki-degerlendirme-raport>).

Получените в резултат на консултациите по ДЕО становища и начинът им на съобразяване/допълване и отразяване в ДЕО с мотивите за това, са представени в **Таблицы 12.2-1** (становища от заинтересованите страни в Република България) и **12.2-2** (становища от заинтересованите страни в Република Турция), а копия на становищата и резултатите от обсъжданията са представени в **Приложение № 2.2** към ДЕО. Направените в резултат на отразените становища допълнения (в по-голямата си част свързани с прецизиране на информация за текущото състояние на околната среда) не водят до промяна на прогнозите и оценките на въздействията върху околната среда и човешкото здраве.

Съобразно направените допълнения на ДЕО е допълнено и Нетехническото резюме на ДЕО.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

Таблица № 12.2-1 Получени становища в резултат на консултациите по ДЕО на територията на Република България начин на отразяването им

Получено становище от: (община, ведомство, организация, др.)	Съдържание на становището	Начин на отразяване с мотивите за това
БД „Черноморски район“ изх.№ 04-01-923/ А5/ 22.12.2021г.	БДЧР няма забележки към изготвения Доклад по екологична оценка на проект на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Интегрирана териториална стратегия на програмата.	Становището не съдържа бележки и предложения към ДЕО.
МОСВ Изх.№ ЕО- 16/17.03.2022г.	<p>Докладът за екологична оценка (ДЕО) е съобразен с изискванията за структура и обхват, съгласно чл. 86, ал. 3 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС) и чл. 17 от Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми (Наредбата за ЕО). По изложената в доклада информация имаме следните бележки:</p> <p>1. По отношение на раздел защитени зони от Натура 2000 и защитени територии:</p> <p>При прегледа на доклада е установено, че в т. 2.1.7. „Защитени зони и защитени територии“ са допуснати няколко технически грешки, както следва:</p> <p>1.1. В таблица 2.1.7-1. не са описани две защитени зони: BG0002029 „Котленска планина“ и BG0002081 „Марица Първомай“ за опазване на дивите птици;</p> <p>1.2. В таблица 2.1.7-2. не са описани три защитени зони:</p>	<p>По т.1.1.- защитените зони са отразени в таблица 2.1.7-1.</p> <p>По т.1.2.- защитените зони са</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>BG0000427 „Река Овчарица“, BG0000440 „Река Соколица“ и BG0001031 „Родопи Средни“ за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна.</p> <p>В същата таблица е описана защитена зона BG0001501 „Емона“, която не попада в обхвата на нито една от трите области в България, предмет на програмата и стратегията.</p> <p>1.3. Представената на стр. 292 обща информация за защитените територии в България не е изцяло актуална. Общият брой на защитените територии е 1023; на природните забележителности - 346, а на защитените местности - 573.</p> <p>1.4.В таблица 2.1.7.-3 не са описани поддържан резерват „Атанасовско езеро“ и местности „Казаков вир“ и „Хисаря“.</p> <p>2. По отношение на раздел „Биологично разнообразие“:</p> <p>2.1. В т. 2.1.6. „Състояние на биологичното разнообразие“ са представени подробни данни за видовете в различните територии и райони - на ендемити и консервационно значимите растения, гъби, и животни. Където са налични данни, да се изброят защитените видове, включени в приложение 3 към Закона за биологичното разнообразие (ЗБР).</p> <p>2.2. При фауната (за всички таксономични групи) има точка „Международни конвенции или Приложение 3 на Закона за биологичното разнообразие“. Няма пълна съвместимост на видовете в съответните списъци на така изброените международни споразумение, тъй като са с различна степен на застрашеност и опазване. За целта трябва да бъдат разделени и в отделна точка да се изброяват само видовете, включени в Приложение 3 към ЗБР.</p> <p>3. В т. 2.1.13 „Опасни химични вещества и риск от големи аварии“, е включена информация:</p> <ul style="list-style-type: none">- за предприятията с нисък и висок рисков потенциал на територията Бургас, Хасково и Ямбол (Република България) съгласно публичния регистър по чл.111, ал.1, т.6 на ЗООС, която не е	<p>коригирани в таблица 2.1.7-2.</p> <p>По т.1.3. – информацията е актуализирана в ДЕО</p> <p>По т.1.4. - информацията е добавена в ДЕО</p> <p>По т.2.1. – бележката е съобразена в т.2.1.6. на ДЕО</p> <p>По т.2.2. – бележката е отразена в ДЕО</p> <p>По т.3 - Текстът е коригиран съобразно бележката.</p>
--	--	--

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>актуална и е допусната техническа грешка в цитирането на разпоредбата на закона;</p> <p>- за предприятията с нисък и висок рисков потенциал на територията на провинция Къркларели е посочено, че на територията на провинция Одрин такива предприятия не са налични (Република Турция).</p> <p>Обръщаме внимание, че през 2012 г. правителствата на Република България и Република Турция са подписали споразумение за сътрудничество в областта на готовността и реагирането при извънредни ситуации.</p> <p>4. Текстът на стр. 485 „Протокол за гражданска отговорност и компенсация на щети върху трансгранични водни обекти, възникнали от трансгранични ефекти на промишлени аварии“ фигурира два пъти, както и че България не е ратифицирала този Протокол. В тази връзка, текстът следва да бъде заличен.</p> <p>5. По отношение на компонент „Води“:</p> <p>5.1 Изготвеният доклад разглежда в подробност текущото състояние на водите и евентуално развитие без прилагането на ПТГС и ТСИМ (т.2.1.3. „Състояние на водите, зони за защита на водите, риск от наводнения“). Анализът и оценката са изготвени на база действащите Планове за управление на речните басейни (ПУРБ) и Планове за управление на риска от наводнения (ПУРН) в Източноромански и Черноморски район за басейново управление (ИБРБУ и ЧРБУ) за периода 2016-2021 г., като основни документи, с които трябва да бъде съобразена екологичната оценка, както и Морската стратегия на Република България за същия период. Представените информация и анализи в доклада за ЕО обаче не са съотнесими към конкретната територия на трансграничната област в рамките на Програмата за трансгранично сътрудничество 2021-2027, а в голямата си част касаят целия Източноромански район и съответно Черноморски район. В резултат, докладът е натоварен с информация, която не е</p>	<p>Текстът няма изменение</p> <p>Текстът е добавен в т.2.1.13. на ДЕО</p> <p>По т.4 - Текстът е заличен</p> <p>По т.5.1. бележката е отразена в ДЕО</p>
--	---	---

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>релевантна към териториалния обхват на програмата, (напр. на стр. 84 информацията за ПСОВ касае целия ЧРБУ, с примери за Велики Преслав, Нови Пазар и гр. Търговище; на стр. 77 и 80 са представени броят и делът на водни тела в зависимост от състоянието за целия Източноромански район; не е разгледана спецификата на територията и по отношение на „наличието на сериозни предизвикателства поради мястото в засушлива зона, неравномерно разпределение на водните ресурси“ -стр. 166);</p> <p>5.2 Включената информация за селищни ПСОВ от ПУРБ за ИБР и ЧР е неактуална по отношение на изградеността и съответствието на конкретни селищни ПСОВ, като липсва информация за действащи от повече от 5 години селищни ПСОВ, което води до заблуждение при анализа на нуждите в региона (на стр. 78 и 84-85). В тази връзка, считаме за приложимо да се посочи актуална информация за изградените селищни ПСОВ (https://www.moew.government.bg/bg/vodi/opazvane-na-vodite-ot-zamursvavane/kanalizacionni-sistemi/dokladi) за административните области в обхвата на програмата или да не се посочват конкретни населени места и брой;</p> <p>5.3. Целесъобразно е ДЕО да съдържа информация и данни само за частите от ИБРБУ и ЧРБУ, които попадат в обхвата на програмата. От трансграничните реки и техните басейни с всички характеристики и компоненти на ПУРБ за ИБР, които се използват, в доклада следва да остане информацията за р. Марица и р. Тунджа. Това ще позволи да се направи по-точен анализ за очакваното въздействие в териториалния обхват на програмата и от друга страна ще съответства на подхода, възприет при изготвянето и актуализацията на ПУРБ, а именно поречието на р. Марица, р. Тунджа, както и на другите реки, които пресичат държавната граница, се разглеждат отделно в ПУРБ за ИБР;</p> <p>5.4 Необходимо е да се отстранят някои технически грешки, напр, на стр. 85 „севернобългарски“ и „южнобългарски“ реки да се</p>	<p>Текстът за „засушлива зона“ е отразен на стр.161 и 162, в подточла 2.1.3.Д и в т.2.1.7., както и в таблицата 12.2.1</p> <p>По т.5.2. бележката е отразена в ДЕО</p> <p>По т.5.3. бележката е отразена в ДЕО</p> <p>По т.5.4. бележката е отразена в ДЕО</p>
--	---	--

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>замени със „севернобургаски“ и „южнобургаски“ реки, на стр. 166 „окръзи“ да се замени с „административни области“.</p> <p>5.5 На стр. 150 към списъка с определените нови РЗПРН за ИБР да се добави район с код BG3 APSFR MA108 - гр. Стара Загора-дъждовно-градско (гр. Стара Загора);</p> <p>5.6 На стр. 478, т.4 „Инвестиционни предложения, планове и програми да се осъществяват в съответствие с действащите ПУРН и ПУРБ и законодателството по опазване и управление на водите“, да се коригира и да се чете по следния начин: „Инвестиционни предложения, планове и програми, да се осъществяват в съответствие с действащите ПУРН и ПУРБ и Закона за водите (ЗВ) и подзаконовата уредба, както и в съответствие с наличните резултати от актуализацията на ПУРН и ПУРБ за периода 2022-2027 г.“;</p> <p>5.7. На стр. 479 текстът от предпоследния булет: „При реализация на дейности по ПТГС и ТСИМ да се спазват приложимите мерки от ПоМ на ПУРБ 2016-2021/2022-2027 г. и ПУРН 2016-2021/2022-2027 г.“ да се коригира и да се чете по следния начин: „С цел недопускане на повишаване на риска от наводнения, планираните дейности, попадащи в РЗПРН да бъдат съобразени с анализите, целите и мерките в програмата от мерки в действащите ПУРН, както и наличните резултати от актуализацията на ПУРЛ за периода 2022-2027 г.“.</p> <p>6. Предложеният индикатор „наличие на компетентно, оправомощено лице по време на строителството“ към мярка „Недопускане на увреждане/нарушаване/разрушаване на културни ценности - археологически обекти при строителство на обекти и инфраструктура“ в Таблица 10-1 „Мерки за наблюдение и контрол на въздействието върху околната среда при прилагането на ПТГС и ТСИМ“, да бъде записан като условие при прилагане на ПТГС и ТСИМ.</p> <p>7. На основание чл. 20, ал. 3, т. 1 от Наредбата за ЕО, МОСВ изиска</p>	<p>По т.5.5. бележката е отразена в т.2.1.3. на стр.155 от ДЕО</p> <p>По т.5.6. бележката е отразена в ДЕО</p> <p>По т.5.7. бележката е отразена в ДЕО</p> <p>По т.6. бележката е отразена в ДЕО</p> <p>По т.7 - няма бележки и предложения към ДЕО.</p>
--	--	--

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>становище по документацията по ЕО от Министерство на здравеопазването (МЗ). Със свое писмо с изх. № 04-15-211/27.01.2022 г. (прилагаме копие), МЗ изразява следното становище:</p> <p>В доклада по ЕО е направена оценка на здравния риск от прилагането на програмата и стратегията. Представени са данни и анализи за състоянието на рисковите фактори на околната среда влияещи върху здравето на населението в трансграничния регион. Посочено е, че по отношение на човешкото здраве реализиране на предвижданията на не е свързано с нови, значими източници на емисии и вредности в околната среда, които биха довели до нови или увеличаване на неблагоприятното действие на установените съществуващи рискови фактори в трансграничния район. Направен е извод, че при реализирането на дейностите и мерките се очаква въздействието да е положително, предвид повишаване качеството на живот, развитието на нерискови за здравето дейности (туризъм), ограничаване на вредното въздействие на местните производства (чрез дейностите за енергийна и ресурсна ефективност, преход към кръгова икономика и обновяване).</p> <p>ПТГС 2021 - 2027 между Република България и Република Турция, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ и ТСИМ могат да бъдат реализирани при спазване на мерките и условията от доклада по ЕО с оглед предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсиране на евентуални неблагоприятни последици и допълнителните условия, посочени в становището на МЗ, които следва да бъдат записани като задължителни в административния акт, който ще бъде издаден от компетентния орган по околна среда.</p> <p>8. В хода на процедурата по екологична оценка, в рамките на която се извършва и ОС, са изискани становище по документацията от Басейнова дирекция „Източнобеломорски район“ (БДИБР) и</p>	<p>По т.8 - няма бележки и предложения към ДЕО.</p>
--	--	---

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>Басейнова дирекция „Черноморски район“ (БДЧР).</p> <p>8.1 Съгласно становище с изх. № ПУ-02-92(1)/04.06.2021 г. на БДИБР (прилагаме копие), проектът на Програма за трансгранично сътрудничество 2021 - 2027 г. е допустим от гледна точка на ПУРБ и ПУРН на Източноромански район (ИБР) 2016 - 2021 г., ЗВ и подзаконовите актове към него, при условие, че се спазват заложените мерки в ПУРБ и ПУРН на ИБР, и че не се нарушават поставените цели за повърхностни и подземни водни тела и зони за защита на водите в обхвата на ИБР;</p> <p>8.2 Съгласно становище с изх. № ПУ-02-113(1)/25.06.2021 г. на БДИБР (прилагаме копие), Териториалната стратегия за интегрирани мерки, част от проекта на ПТГС 2021 -2027г., съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ между Република България и Република Турция е допустима от гледна точка на ПУРБ и ПУРН на ИБР 2016 — 2021 г., при условие, че се спазват заложените мерки в Програмите от мерки и Становищата по екологична оценка на действащите ПУРБ и ПРН на ИБР; забраните, ограниченията и изискванията в ЗВ и подзаконовите актове към ЗВ и не се нарушават поставените цели за повърхностни и подземни водни тела и зони за защита на водите в обхвата на ИБР.</p> <p>8.3 Със свое писмо с изх. № 04-00-78(А4)/28.06.2021 г. БДЧР уведомява МОСВ, че проектът на Програма за трансгранично сътрудничество 2021 - 2027 г., съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки към нея са допусни ми от гледна точка на ПУРБ и ПУРН 2016 - 2021 г. в Черноморски район на басейново упрвление и ЗВ, при спазване на посочените в писмото мерки, условия, ограничения и забрани (прилагаме копие).</p> <p>9. По нетехническото резюме на доклада за екологична оценка:</p> <p>9.1 Всички бележки по отношение на компонент „Води“ (т.5 от</p>	<p>По т.9. - в нетехническото резюме на доклада бележката е отразена.</p>
--	--	---

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>настоящото писмо) да се отразят и по отношение на нетехническо резюме, доколкото в него се съдържа тази информация.</p> <p>9.2 Информацията, включена в т. 2.1.3 (стр. 17) за „сериозни предизвикателства поради мястото в засушлива зона, неравномерно разпределение на водните ресурси“ не е конкретизирана и доказана в ДЕО за тази територия. В случай, че не е приложимо за конкретната територия, не следва да се включва в нетехническото резюме.</p> <p>10. В приложение 1, декларациите на ръководителя на експертния колектив и експертите, разработили доклада за ЕО по смисъла на чл. 16, ал. 1 от Наредбата за ЕО следва да съобразяват изискванията на чл. 16, ал. 3 от същата Наредба, и посоченото на експертните екологични съвети по чл. 12, ал. 1, т. 1 и ал. 2 от ЗООС“ да се коригират последния начин „Не съм член на експертните екологични съвети по чл. 5 от Наредбата за ЕО и чл. 12, ал. 1, т. 1 от ЗООС“.</p> <p>II. Мерки за наблюдение и контрол на въздействието върху околната среда и човешкото здраве при прилагането на ПТГС 2021 - 2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ между Република България и Република Турция и ТСИМ към нея:</p> <p>На основание чл. 20, ал. 8 от Наредбата за ЕО (съгласно предложените в ДЕО и допълнени въз основа на проведените консултации в системата на МОСВ), предлагаме следните мерки за наблюдение и контрол на въздействието върху околната среда и човешкото здраве при прилагането на ПТГС и ТСИМ към нея:</p> <p>Във връзка с изискванията на чл.30, ал.1 от Наредбата за ЕО, МРРБ като възложител следва да изготвя периодични доклади по наблюдението и контрола на въздействието върху околната среда и човешкото здраве, включително отстраняване на</p>	<p>По т.10 - бележката е изпълнена. Приложени са коригирани декларации подписани от ръководителя на колектива и експертите разработили доклада за ЕО</p> <p>Отразено в т.10 на ДЕО</p>
--	---	--

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>предполагаемите неблагоприятни последствия от осъществяването на ПТГС 2021 - 2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ между Република България и Република Турция и ТСИМ към нея.</p> <p>Предвид периода на действие на програмата и стратегията с мерки към нея, намираме за целесъобразно докладите по наблюдение и контрол по смисъла на чл.3, ал.1 от Наредбата за ЕО да се изготвят на три години и да се представят в МОСВ за одобряване не по късно от 1 юли на всяка трета година.</p> <p>III. Указания за последващите действия, които следва да се предприемат по процедурата по ЕО на ПТГС 2021-2027 между Република България и Република Турция и ТСИМ към нея:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Съгласно разпоредбата на чл. 20, ал. 8 от Наредбата за ЕО, в срок до 14 дни от получаване на настоящото писмо следва да съгласувате предложените в т. II мерки по наблюдение и контрол при прилагането на проекта на програмата и стратегията. В случай, че в поставения срок не предоставите Ваше становище, се счита, че мерките са съгласувани. 2. Следва да отразите бележките по т. I и т. II от настоящото становище и всички получени становища в резултат на консултациите по чл. 20, ал. 1 и ал. 3 от Наредбата за ЕО, в т.ч. в справката за резултатите от извършените консултации. 3. След отразяване на бележките следва да внесете в МОСВ окомплектовано искане за издаване на становище по ЕО по смисъла на чл. 23, ал. 1 от Наредба а за ЕО. 	<p>Указанията по т. III са изпълнени. Указанията по т. III са изпълнени.</p>
<p>Министерство на здравеопазването Изх.№ 04-15-211 от 27.01.2022г.</p>	<p>Министерство на здравеопазването счита, че Програмата за трансгранично сътрудничество (ПТГС) 2021-2027, между Република България и Република Турция, съфинансирана по</p>	<p>Становището е положително и не съдържа бележки и предложения към ДЕО.</p>

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>Инструмента за предприсъединителна помощ и Териториална стратегия за интегрирани мерки (ТСИМ) към програмата може да бъде реализирана при спазване на следните условия, които следва да бъдат записани като задължителни в административния акт, който ще бъде издаден от компетентния орган:</p> <ol style="list-style-type: none">1. При проектирането и изграждането на нови обекти, местоположението им да се определя съобразно предвидените за тази дейност зони и територии, съгласно действащите устройствени планове и да се съобразява с близостта на обекти, подлежащи на здравна защита, зони и територии, в които са разположени такива обекти и водоизточници за питейно-битово водоснабдяване, с или без учредени със заповед санитарно-охранителни зони (СОЗ);2. Всяко конкретно инвестиционно предложение, следва да бъде оценено при провеждане на процедура по глава 6 от ЗООС (процедура по ОВОС и на процедура по ЕО), с което ще е възможно да се извърши конкретна оценка на степента на възможния риск за здравето на населението, на възможното отражение върху здравно-демографските показатели и влиянието върху урбанизираните територии и по-специално населени места и обекти, подлежащи на здравна защита.3. Всички предложени от авторите мерки следва да бъдат изпълнени от възложителя.	
РИОСВ-Хасково Изх.№ПД-1394-(1)/ 05.01.2022г.	РИОСВ - Хасково няма забележки и препоръки към така представения доклад по ЕО и приложената документация към него по отношение на компонентите и факторите на околната среда.	Становището не съдържа бележки и предложения към ДЕО.

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

<p>РИОСВ-Стара Загора Изх. № РД-05-6627(1)/ 11.01.2022г.</p>	<p>РИОСВ-Стара Загора, няма забележки и препоръки към така представеният доклад по отношение на компонентите и факторите на околната среда.</p>	<p>Становището не съдържа бележки и предложения към ДЕО.</p>
<p>РИОСВ-Бургас Изх.№ПД-1832-(3)/13.01.2022г.</p>	<p>РИОСВ Бургас приема представения от Вас Доклад за екологична оценка (ЕО) на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Интегрирана териториална стратегия на програмата</p>	<p>Становището не съдържа бележки и предложения към ДЕО.</p>
<p>БД „Източнобеломорски район“ Изх.№ ПУ-02-318/ 21.01.2022г.</p>	<p>Басейнова Дирекция „Източнобеломорски район“ (БД ИБР) изразява следното становище:</p> <p>1. Докладът съдържа кратка обобщена информация за повърхностни и подземни води (посочени са подземни водни тела, разположени в граничната зона с Република Турция) на територията на ИБР, вкл- обобщена информация за екологичното и химично състояние/потенциал на повърхностните водни тела и химичното и количествено състояние на подземните водни тела, зоните за защита на водите, съгласно чл. 119а, ал. 1 от Закона за водите (ЗВ), значими видове натиск върху повърхностни и подземни води и определените райони със значителен потенциален риск от наводнение (РЗПРН) на територията на ИБР. Необходимо е представената информация да бъде конкретизирана и допълнена, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Да се посочат повърхностните и подземни водни тела от територията на ИБР, които попадат в териториалния обхват на областите Бургас, Хасково и Ямбол, вкл. тяхното състояние и цели. - Да се конкретизира информацията по отношение на зоните за защита на водите по чл. 119а, ал. 1 от ЗВ и наличието на РЗПРН, за областите Бургас, Хасково и Ямбол. <p>2. Представени са основните идентифицирани проблеми, които оказват въздействие върху състоянието на водите, като е посочено,</p>	<p>Становището е отразено в текста на ДЕО</p>

	<p>че реализирането на ПТГС и ТСИМ не се очаква да доведе до задълбочаване на съществуващите екологични проблеми или появата на нови.</p> <p>3. По отношение на целите за опазване на околната среда — Програмата и териториалната стратегия към нея са насочени към развитие на трансграничната област, което ще подобри в по-голямата част от случаите състоянието на повърхностните води, зони за защита на водите и ще снижи риска от наводнения. Поради това въздействието от прилагането им е вероятно да бъде положително, дългосрочно и с положително трансгранично въздействие. Нивото на подробност на предвижданията на ПТГС и ТСИМ не позволява определянето на конкретни мерки от ПУРБ, относими към програмата и стратегията към нея, като всяко проектно предложение с инвестиционен характер следва да се предхожда от оценкш/становище на компетентния орган за допустимост спрямо действащия към момента на изготвяне и процедуране на предложението ПУРБ.</p> <p>4.Извършена е оценка на вероятните въздействия, в т.ч. кумулативно въздействие от прилагането на ПТГС и ТСИМ върху повърхностни, подземни води, зони за защита на водите и риск от наводнение, на стратегическо ниво и на ниво мерки и дейности. Повечето от предвидените дейности и мерки по ПТГС и ТСИМ са с положително въздействие върху околната среда и човешкото здраве и не предполагат отрицателен кумулативен ефект с други дейности в трансграничния регион. Посочено е, че риск от отрицателно кумулативно въздействие е възможен за дейностите по Приоритет I към специфична цел 1.2 на ПТГС, свързани с разработване на по-дълготрайни, както и подходящи за повторна употреба, поправка и рециклиране продукти и подобряване на технологичната инфраструктура на избрани сектори с цел постигане на целите за кръгово потребление. Вероятност за отрицателно въздействие, в т.ч. кумулативно, имат и дейностите за развитие на индустриални зони, по мярка 1. I на ТСИМ, особено</p>	
--	---	--

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

	<p>ако се предвиждат на нови територии. В тази връзка одобряването на проектни предложения за развитие на индустриални зони следва да става единствено след приключила с положителен краен акт процедура по оценка на въздействието върху околната среда</p> <p>5. Разгледано е евентуално развитие на околната среда, в т.ч. компонент „Води“, без прилагането на Програмата и териториалната стратегия към нея. Алтернативата за реализиране на ПТГС и ТСИМ е като цяло с комплексно положително въздействие върху околната среда, в т.ч. върху населението и човешкото здраве, тъй като допустимите дейности и мерки са с преобладаваща екологична насоченост, в т.ч. допринасят за постигане на цели по опазване на околната среда на национално и международно ниво. Въпреки това, някои от предвидените дейности са свързани с възможно негативно въздействие, поради което на етапа на реализация и изпълнение на ПТГС и ТСИМ задължително следва да се изпълняват препоръчаните мерки в т. 7 на ДЕО, както и да се осигури спазването на всички закони и подзаконни нормативни актове, действащи в двете държави, обвързани с опазването на околната среда, вкл. населението и човешкото здраве.</p> <p>6. Предвидени са мерки за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсиране на неблагоприятните последици при изпълнението на ПТГС и ТСИМ, свързани със спазване на секторното законодателство, вкл. ПУРБ и ПУРН за съответния период на действие., както и мерки по наблюдение и контрол на въздействието върху околната среда и човешкото здраве</p>	
<p>Среща за обществено обсъждане, проведено на 18 януари 2022 .</p>	<p>Няма получени бележки, препоръки и отрицателни становища по ДЕО</p>	<p>Не са представени бележки и предложения към ДЕО</p>

Таблица № 12.2-2 *Получени становища в резултат на консултациите по ДЕО на територията на Република Турция и начин на отразяването им*

№	РЕЗУЛТАТИ ОТ КОНСУЛТАЦИИТЕ ПО ДЕО (В Т.Ч. ОТ ПРОВЕДЕНИТЕ ОБЩЕСТВЕНИ ОБСЪЖДАНЯ)			НАЧИН НА ОТРАЗЯВАНЕ С МОТИВИТЕ ЗА ТОВА
	Лице/Институция	Дата на подаване на бележката	Бележка/Коментар	
1.	Шенай Чекич Асоциация на художниците на Къркларели	4 януари 2021 по електронна поща	От турска страна в трансграничната зона съществуват две важни пристанищни дирекции – в Игнеада/Демиркьой и Енез/Одрин. Това са двете местни пристанищни власти на Министерството на транспорта и инфраструктурата в Турция. Те са много важни поради стратегическото си местоположение и шансовете да бъдат активирани като морски гранични митници. Лиман Башканликляри - Т.Ц. Улаштирма ве Баканлиги (uab.gov.tr). Другите споменати пристанища са предимно малки риболовни пристанища и нямат никакво значение за международните морски връзки.	Няма отправени препоръки
2.	Турски Национален орган		Глава: Въведение Съдържание: Докладът за екологична оценка (ДЕО) на проекта на Програма за трансгранично сътрудничество (ПТГС) 2021-2027 г., съфинансиран по Инструмента за предприсъединителна помощ между Република България и Република Турция и проекта на Териториална стратегия за Интегрирани мерки (ТСИМ) са изготвени в съответствие с националното законодателство на двете страни, транспониращи изискванията на Директива 2001/42/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 27 юни 2001 г.	Бележката е отразена

		<p>относно оценката на последиците на някои планове и програми върху околната среда (Директива 2001/42/ЕО). Коментар: Моля, обърнете внимание, че планът е извън обхвата на турския национално законодателство за стратегическа екологична оценка (СЕО). Поради това за предложения план не е приложена официална процедура за СЕО. Въпреки това, въпреки че не е задължителен, докладът за обхвата беше обявен на заинтересованите страни и обществеността, за да събере тяхното мнение относно предложения план.</p>	
		<p>Глава: Въведение Съдържание: стр. 10 – ДЕО и всички приложения към него се предоставят за консултации по реда на чл.6 от Директива 2001/42/ЕО, заедно с проектите на ПТГС и ТСИМ. Коментар: Консултациите бяха проведени на турски език чрез публикуване на преведените документи (проект на програма, проект на териториална стратегия и нетехническо резюме) на турски език. Моля да коригирате съответно изречението.</p>	Бележката е отразена
		<p>Глава: 1.4.В. Планове, програми и стратегии на територията на Република Турция, относими към ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г. Съдържание: стр.49 - Единадесети план за управление на регион Тракия 2014-2023 г. Към предвижданията на ПТГС и ТСИМ отношение имат всички области, предмет на плана, като планът е от основните стратегически документи на национално ниво за Република Турция, който е съобразен при изготвяне на ТСИМ. Коментар: Моля, обърнете внимание, че посоченият план е план на регионално ниво, а не на национално ниво.</p>	Бележката е отразена

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

		<p>Глава: 2.1.3.А Повърхностни води Съдържание: стр.97 – Въздействие върху повърхностните води - Несъответствие в превода на терминологията. В първия параграф водните тела са класифицирани като; потенциално засегнат, непотвърден, но във втория параграф се споменава като вероятно засегнат и непотвърден. Коментар: Моля, ревизируйте текста, за да направите терминологията последователна.</p>	Бележката е отразена
		<p>Глава: 2.1.3.В Зони за защита на водите Съдържание: стр.144 – „Проектът за техническа помощ за укрепване на националната система за опазване на природата за изпълнение на изискванията на Натура 2000“ има за цел да укрепя институционалния и технически капацитет при избора и проектирането на мрежата Натура 2000 в Турция. Резултатите от този проект ще бъдат включени в Регистъра на защитените територии. Резултатите от този проект ще бъдат включени във втория цикъл на Плана. Коментар: Моля, потвърдете дали ще има втори цикъл на плана. Това за окончателния ДЕО след процеса на обществена консултация ли се отнася? Ако отговорът е да, любезно препоръчваме да вмъкнете информация за времевата линия и очаквания обхват.</p>	Бележката е отразена
		<p>Глава: 2.1.3.В Зони за защита на водите Съдържание: стр.146 - Република Турция все още не е транспонирала Директивата за хабитатите и Директивата за птиците. Има неофициално определени Natura 2000 зони. Проектът на Министерството на земеделието и горите подготвя понастоящем проект за определяне на Natura 2000 зони в Турция. Коментар: Вътрешна бележка към НО-Турция: В Доклада е предоставена критична и точна информация. По време на</p>	Бележката е отразена

			изпълнението на проекта се препоръчва да се гарантира, че проектите няма да имат неблагоприятно въздействие върху определените зони, ако са определени от съответния национален орган.	
			<p>Глава: 3</p> <p>Съдържание: стр.370</p> <p>За водите в Република Турция проблем и риск от значително неблагоприятно въздействие би възникнал при:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Изграждане на индустриални обекти по ПТГС и ТСИМ, при наличие на уязвимост за повърхностните води; - Наличие на относително високо ниво на замърсени реки при недостатъчно пречистване и отсъствие на пречистване в селските райони; - Изграждане на обекти на ПТГС и ТСИМ в райони с недостатъчно питейни води и остарели водоснабдителни системи; - Райони с риск от свръх използване на туристически ресурси, вкл. ерозия; - Неблагоприятно въздействие върху СОЗ за ПБВ, включително, когато не са определени такива; - Въздействие на мерки и дейности по ПТГС и ТСИМ върху ЗЗВ в Защитени територии. <p>Коментар: Вътрешна бележка към НО-Турция: По време на етапа на строителство на проектите по предложения план, съответните смекчаващи мерки трябва да бъдат ясно адресирани, за да се гарантира, че Изпълнителят на строителството ще представи социален и екологичен План за управление (в случай, че е необходимо) в зависимост от характеристиките на проекта.</p>	Бележката е отразена

		<p>Глава: 4</p> <p>Съдържание: стр.376, Таблица 4-1. Съществуващи екологични проблеми и отношението им към проектите на ПТГС и ТСИМ, Опасни химични вещества и риск от големи аварии. Задължително е при проектиране на новите обекти и алтернативите за тях да се прави проучване за наличието в близост на предприятия с рисков потенциал, съответно да се съобразят безопасните разстояние до такива предприятие, с оглед предотвратяване на риска от възникване на нови екологични проблеми в този смисъл.</p> <p>Коментар: Вътрешна бележка към НО-Турция: Тази таблица е същността на целия доклад. Таблицата обобщава, че ПТГС и ТСИМ няма да имат неблагоприятни въздействия върху околната среда, но по време на изпълнението на плана има някои действия, посочени в лявата колона.</p>	Няма отправени препоръки
		<p>Глава: 5</p> <p>Съдържание: стр. 404, Таблица 5.2-3 Относителност и степен на съответствие с целите за опазване на околната среда на национално ниво - Република Турция</p> <p>Коментар: Този раздел представя взаимодействието с други национални, регионални и местни планове.</p>	Няма отправени препоръки
		<p>Глава: 9</p> <p>Съдържание: стр. 457 - За Република Турция (https://www.mevzuat.gov.tr/ и информация, предоставена от Националния орган по ПТГС и ТСИМ)): „Закон за контрол на твърдите отпадъци“ следва да бъде променено с „Наредба за управление на отпадъците“.</p>	Бележката е отразена

			<p>Таблица № 10-1 Мерки за наблюдение и контрол на въздействията върху околната среда и човешкото здраве при прилагане на ПТГС и ТСИМ</p> <p>Коментар: Вътрешна бележка към НО-Турция:</p> <p>По време на изпълнението на плана е важно бенефициентите да предприемат съответните смекчаващи мерки и да извършват дейностите си в съответствие с дадения план за мониторинг.</p>	<p>Няма отправени препоръки</p>
--	--	--	--	---------------------------------

В обобщение на представената информация за проведените консултации входа на процедурата по ЕО са получени становища с препоръки и бележки както по съдържанието на ДЕО, така и по проектите на ПТГС и ТСИМ. В резултат на консултациите по Заданието са получени два основни типа становища – по съдържанието на ДЕО, и по проектите на ПТГС и ТСИМ. Препоръките и бележките към съдържанието на ПТГС – 3 броя и ТСИМ – 2 броя, са описани подробно в Таблица 12.1-1, като са изложени подробни пояснения от страна на Управляващия орган по въпросите за допустимост на определени дейности.

Потвърдена е допустимостта на дейности, допринасящи за опазването на околната среда и биоразнообразието, както и такива предоставящи зелени решения, липсата на тематични/секторни ограничения за вида туристически продукти, които подкрепяните трансгранични инициативи ще се стремят да развиват в рамките на Специфична цел 1, както и изпълнението на дейности за повишаване на осведомеността по въпроси от екологична и културна значимост като отделен компонент на интервенциите, насочени към Цел на политиката 2: „По-зелена, нисковъглеродна Европа“, специфична цел „Насърчаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове“ и Цел на политиката 5: „Европа по-близо до гражданите“, Специфична цел 2.1 „Насърчаване на интегрираното социално, икономическо и екологично развитие, културното наследство и сигурността в райони, различни от градските“

Становищата с бележки и препоръки към съдържанието на ДЕО са съобразени изцяло при изготвянето на ДЕО на съответните места, съгласно посоченото в последната колона на Таблица 12.1-1. От постъпилите 29 становища, 12 от тях са с бележки и препоръки към съдържанието на ДЕО, касаещи допълване на отделните раздели с актуализирана информация и един коментар, касаещ техническа грешка с неточност в превода.

В резултат на консултациите по ДЕО са получени предимно положителни становища, но и препоръки и бележки към представената информация в ДЕО – основно по отношение на информацията за текущо състояние на околната среда, които бяха приети от екипа на консултанта без забележки. В отговор на постъпилите бележките по ДЕО, мерките за предотвратяване на неблагоприятни въздействия върху околната среда и човешкото здраве в т.7.2 на ДЕО бяха прецизирани и допълнени, както и бяха отразени предложените от Министерство на околната среда и водите на Република България мерки по наблюдение и контрол с посочване на индикатори към тях (отразени в т.10 на ДЕО). Чрез мерките в посочените две точки/раздела на ДЕО се гарантира че допустимите дейности и мерки по ПТГС и ТСИМ от една страна няма да доведат до значителни неблагоприятни въздействия върху околната среда и здравето на хората, и от друга – тези мерки са с принос за интегриране в максимална степен на екологичните съображения при изпълнението на ПТГС и ТСИМ.

Постъпилите становища от компетентните органи и заинтересованите страни относно обхвата и съдържанието на Доклада за екологична оценка и бележки по отразяване на текущото състояние на околната среда на регионите включени в териториалния обхват

Доклад за екологична оценка

на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027, съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Турция и Териториална стратегия за интегрирани мерки

на Програма за трансгранично сътрудничество между Република България и Република Турция 2021-2027 г., са приети изцяло и са отразени в третата версия на доклада.

12. Нетехническо резюме на екологичната оценка

Нетехническото резюме на ДЕО е изготвено като самостоятелен документ, представен към **Приложение № 3** на ДЕО.

13. Приложения към доклада за екологична оценка

- 1) Табличен списък на експертите и ръководителя изготвили Доклада за екологична оценка, в който всеки експерт е удостоверил с подпис разработените от него раздели на доклада и декларации на експертите, съгласно изискванията на чл. 16, ал. 1 от Наредбата за ЕО;
- 2) Копия на всички постъпили становища в резултат на проведените консултациите по заданието за обхват и съдържание на Доклада за екологична оценка;
- 3) Нетехническо резюме на Доклада за екологична оценка.
- 4) Приложения към раздел 2.1.3 на доклада за екологична оценка
 - Прил. 2.1.3.А.1 Водни тела на територията на ИБР в области Бургас, Ямбол и Хасково - цели и състояние (2016-2021 година);
 - Прил. 2.1.3.В.1 Състояние на Зоните за защита на питейните повърхностни водни тела в ЧРБУ;
 - Прил.2.1.3.В.2 ИБР, обл. Бургас, Ямбол и Хасково -Подземни водни тела, попадащи в Южна уязвима зона с код BGVZ01;
 - Прил. 2.1.3.В.3 ИБР, обл. Бургас, Ямбол и Хасково: регистър на ЗЗВ, съгласно чл.119а, ал 1 от ЗВ. ;
 - Прил. 2.1.3.В.4 Зони за защита на водите - Питейни подземни водни тела в Източнобеломорски Район, обл. Бургас, Ямбол и Хасково;
 - 2.1.3.Г.1 ИБР, обл. Бургас, Ямбол и Хасково - райони със значителен потенциален риск от наводнения.